

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ

**ATATÜRK'ÜN
TAMİM, TELGRAF VE
BEYANNAMELERİ
IV**

(AÇIKLAMALI DİZİN İLE)

Ankara - 2006

BİRKAÇ SÖZ

Merkezimiz, evvelce Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü tarafından yayımlanan “Atatürk’ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri” adlı yayının, sonradan belirlenen metinleri de kapsamak üzere yeni bir yayının hazırlığı içindedir. Ancak bu geniş çalışma, zamana ihtiyaç göstermektedir. Diğer taraftan “Atatürk’ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri”nin ilk basımının uzun süredir tükenmiş bulunması ve ısrarla aranması, bu eserin acele bir basımını gerektirmektedir. Merkezimiz, bu düşünceden hareketle hazırlanmakta olan eser yayımlanincaya kadar ihtiyacı karşılamak üzere, 1964 yılında yayımlanan “Atatürk’ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV” adlı eseri, aynı dizinin V. cildindeki ilgili belgeler de eklenmek suretiyle ofset basımla çoğaltma kararı almıştır.

Sözü edilen bu eser, mevcudunun tükenmesi nedeniyle açıklamalı dizin ilavesiyle tekrar çoğaltılmıştır.

Merkezimiz, “Atatürk’ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV” adlı eserin basımı için gerekli izni veren Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü’ne teşekkür eder.

*ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ
BAŞKANLIĞI*

SUNUŐ

Atatürk Araştırma Merkezi olarak büyük Atatürk'ün "Nutuk"unu "Söylev ve Demeçleri"ni, "Tamim Telgraf ve Beyannameleri"ni, yerli ve yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamalarını hem orijinalleri, hem de bugünkü Türkiye Türkçesine aktarılmıő Şekli "açıklamalı dizin"li olarak neşretmeyi planlamıőtık.

Atatürk'ün, yukarıda adları zikredilen çalışmalarının orijinallerini uzman hocalara tetkik ettirerek yeniden neőre hazırladık. Bu hazırlanan metinlerin sağlıklı bir Şekilde Türkiye Türkçesine aktarılması çalışmaları da sona ermiő bulunmaktadır. Bugünkü Türkiye Türkçesine aktarılan Atatürk'ün eserlerinden "Söylev ve Demeçler" ile "Tamim Telgraf ve Beyannameleri" neşredilmiş bulunmaktadır. "Nutuk" ile yerli ve yabancı basın mensuplarına yaptığı açıklamaların sadeleőtirilmeleri de büyük ölçüde tamamlanmıő olup onlarda yakında neőre sokulacaktır.

Bu arada Atatürk'ün "Söylev ve Demeçleri" ile "Tamim Telgraf ve Beyannameleri" "açıklamalı dizin"li olarak neőredilerek kamuoyunun istifadesine sunulmuştur. Atatürk'ün bu kıymetli eserlerinin "açıklamalı dizin"lerini hazırlayan Doç. Dr. Mehmet EVSİLE Beye ve basım esnasında metinlerin kontrollerini yapan merkezimizin kıymetli uzmanlarına teşekkürü bir borç bilirim.

Prof. Dr. Mehmet SARAY
Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı

**ESERİN BİRİNCİ BASIMINA PROF. DR. AFET İNAN
TARAFINDAN YAZILAN ÖNSÖZ**

Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayın programında, Atatürk'ün "Büyük Nutuk" tan gayri olan söylev, demeç, tamim ve telgraflarının bir arada toplama esası konmuştur. Buna göre şimdiye kadar "Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri" adı altında üç cilt kitap çıkmıştır.

I. cildi T.B.M. Meclisinde C.H.P. Kurultaylarında (1919 - 1938) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Zabıt Ceridelerinden alınmıştır. Bu kitap 1945 de 398 sahife olarak yayınlanmıştır.

II.ciltde ise I. cildin dışında kalan, devlet merkezinde ve yurt içinde Atatürk'ün söylediği sözlerdir. 291 sahife olan bu kitap 1952 de çıkarılmıştır.

III.cilt (1918 - 1937) Türk ve yabancı gazete muhabirlerine Atatürk'ün söylediği demeçlerdir. 1954 de yayınlanan 100 sahifelik bu kitap gazeteler, ajans haberleri karşılaştırılarak tesbit edilmiş metinlerdir.

Şimdiye kadar yayınlanmış olan bu üç cilt, okuyucuları ve araştırmacıları büyük ölçüde ilgilendirmiş ve fayda sağlamıştır.

Aynı yayın programı içinde 20.V.1946 tarihinde 23 sayılı karar gereğince, "Atatürk'ün tamim telgraf ve beyannameleri" nin bir araya toplanması, Enstitü Müdürü Ord. Prof. Enver Ziya Karal tarafından İlmî Danışma ve Yönetim Kurulunun tetkikine sunulmuştur. O tarihten itibaren mümkün olduğu nisbette derlenmesine ve tasnifine çalışılan bu eseri, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları arasında çıkarıyoruz. Böylece bu seriden IV. cilt ile, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşımız ve Cumhuriyet Tarihimiz ile ilgili belgelerin önemli bir kısmı toplanmıştır. Bu dört ciltteki belgeler Nimet Arsan tarafından derlenerek hazırlanmıştır.

Tarih tetkiklerinin belgelere dayanması esas olduğuna göre, kronolojik bir sıraya göre tertiplenen bu tamim ve telgraflar kitabı kaynak eserler arasında yer alacaktır.

Atatürk'ün 25. ölüm yıldönümünde (1963) Unesco Genel Merkezinin bütün üye devletler tarafından hâtırasının anılmasına karar vermiş olması ile, memleketimizde olduğu gibi, bütün dünyada Türk İnkılâbının değeri ve şümulü üzerinde durulmuştur. Bu maksatla yapılan yayınlar Türkiye Cumhuriyeti tarihine ışık tutacak mahiyettedir. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesindeki, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsünün bu belge kitabı yayınlaması ile ödevlerinden birini yerine getirmiş olduğuna inanıyoruz.

1964

Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü
Müdürü
Prof. Dr. A. Afetinan

İÇİNDEKİLER

Sıra No		Tarih	Sayfa
1,2	Genel durum.....	20.IX.1917	1
3	Sina Cephesi hakkında.....	24.IX.1917	8
4	Kendisi için aldığı izin hakkında.....	18.XI.1917	12
5	Yeni bir kabinenin teşkili lüzumu.....	14.X.1918	13
6	Başkumandanlık Vekâleti'nden Mondros Mütarekesinin tatbikine dair sorulan hususlar ve alınan tedbirler	3.XI.1919	14
7	Mütareke tatbikinde esas olacak maddeler.....	3.XI.1918	16
8	Toros Tünelleri.....	5.XI.1919	18
9	İskenderun'un İngilizler tarafından işgali halinde.....	6.XI.1918	19
10	Mondros mütarekesinin tatbik tarzı.....	8.XI.1918	21
11	İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali.....	20.V.1919	23
12	Rum çetecilerinin çalışması.....	22.V.1919	24
13	Mütarekeden sonra Doğuda takip edilecek müdafaa hareketi.....	29.V.1919	25
14	Ermenilerin Kars ve Sarıkamıştaki tahşitleri.....	30.V.1919	27
15	İstanbul'da açılan Meclis-i Meşveret.....	2.VI.1919	28
16	Bekir Sami Bey'e telgraf.....	9.VI.1919	29
17	Ali Fuat Paşa'ya telgraf.....	10.VI.1919	30
18	Kendisinin Harbiye Nezareti tarafından İstanbul'a çağ- rıldığına dair.....	11.VI.1919	31
19	King-Crane Amerika heyetinin doğu illerine seyahati ve cenebi ajansları.....	15.VI.1919	32
20	Onüçüncü Kolordunun lağvına dair.....	15.VI.1919	33
21	Nahcivandaki Ermeni zulümleri ve bolşevik harekâtı....	15.VI.1919	33
22	Kastamonu Valiliğine telgraf.....	16.VI.1919	34
23	Konyada Ordu Müfettişinin düşmana karşı hazırlığı.....	16.VI.1919	35
24	Millî Mücadelede Kürtler.....	17.VI.1919	36
25	Ankaraya gelen Fransız Albayı.....	17.VI.1919	37
26	Yunanlıların Trakya ve İstanbuldaki faaliyetleri.....	18.VI.1919	38
27	Rauf Bey Amasyada.....	19.VI.1919	39
28	Bir Amerikalı kadının Diyarbakırdaki tahkikatı.....	19.VI.1919	39
29	Posta ve Telgraf Başmüdürlüklerine telgrafla tamim ...	20.VI.1919	40
30	Posta ve Telgraf Umum Müdürlüğüne telgraf.....	20.VI.1919	40
31	Amasya'dan valiliklere tamim.....	20.VI.1919	41
32	Ermenistanda görevli bir Fransız subayı.....	21.VI.1919	42

33	Irak aşiret reisi Acemi Paşanın talebi	21.VI.1919	43
34	Millî Teşkilât.....	23.IV.1919	43
35	Kendisinin Sivas üzerinden Erzurum'a geleceğine dair	24.IV.1919	46
36	Dahiliye Nazırının Vilâyetlere gönderdiği tamim	24.VI.1919	47
37	Bir İngilizin Kürtler arasında yaptığı propaganda	24.VI.1919	48
38	Yunanlıların Samsundaki faaliyetleri	24.VI.1919	48
39	Doğu olayları.....	24.VI.1919	49
40	İtalyanların Antalyadaki kuvveti	24.VI.1919	50
41	Müslümanlara yapılan zulümler	25.VI.1919	51
42	Padişahın cülusu dolayısıyla Erzurumda tebriklerin kabulü.....	4.VI.1919	52
43	Telgrafların muntazam gönderilmediği hakkında.....	4.VII.1919	52
44	Asayişin teminini bağliyacık tedbirler	7.VII.1919	53
45	Askerlikten istifası.....	9.VII.1919	54
46	Meşrutiyetin ilânı yıldönümünün tebriki	22.VIII.1919	55
47	Millî hareketin mahiyeti hakkında Ali Fuat Paşa'ya telgraf	3.VIII.1919	55
48	Erzurum Kongresi'nin açılışında okunan hutbe	9.VIII.1919	56
49	Kâzım Karabekir Paşanın Heyet-i Temsiliye azası olduğuna dair	9.VIII.1919	56
50	Sinop Mutassarrıflığına telgraf.....	15.VIII.1919	57
51	Hükümetin Kuvay-ı Milliye karşı yanlış siyaseti	16.VIII.1919	58
52	Hükümetin posta ve telgraf muhaberesinin men'ine karşı alınacak tedbirler	18.VIII.1919	60
53	Toplantı halinde bulunan Alaşehir Kongresine telgraf... ..	24.VIII.1919	62
54	Sinop Mutassarrıflığına telgraf	27.VIII.1919	62
55	Erzurum hemşehriliğinin kabulü	27.VIII.1919	63
56	Postahaneler hakkında.....	29.VIII.1919	64
57	Ali Fuat Paşanın kumandayı bırakmamasına dair	3.IX.1919	64
58	Sivas kongresi kararları ve bir Amerikan tetkik heyetinin gönderilmesi hakkında	9.IX.1919	65
60	Ali Fuat Paşanın Batı Anadolu Umum Kuvay-ı Milliye Kumandanlığına tayini	9.IX.1919	66
61	Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk cemiyetinin kuruluşu	11.IX.1919	67
61	Padişaha arz olunacak hususlar	11.IX.1919	68
62	Umumi Kongre beyannamesinin alınıp alınmadığı hakkında	12.IX.1919	69
63	20. Kolordu Kumandanının talimatı.....	15.IX.1919	70
64	Kürtlerle Türklerin beraber çalıştıkları hakkında	15.IX.1919	71
65	Tamimlerin muntazaman tebliğ edilmesine dair	16.IX.1919	72
66	Sivas Kongresi kararları	16.IX.1919	72
67	Damat Ferit Paşa kabinesinin yanlış hareketi	16.IX.1919	73
68	Millî arzuya uygun hareket edilmesi hakkında.....	17.IX.1919	74
69	Damat Ferit Paşanın ihaneti	18.IX.1919	75
70	Çorum Livasının millî hareketlere iştiraki.....	20.IX.1919	76
71	Damat Ferit Paşanın beyannamesi.....	21.IX.1919	77
72	Damat Ferit Paşa kabinesinin ihaneti	21.IX.1919	78
73	Sivasta Gl. Harbord Heyeti ile yapılan konuşma.....	21.IX.1919	80
74	Veliâhdın lâyihası	22.IX.1919	81
75	Kuvay-ı Milliye	24.IX.1919	82
76	Haklı şikâyetlerin mahalli makamlara yapılmasına dair ..	24.IX.1919	93
77	Müslüman olmayan vatandaşlar ve Ferit Paşa kabinesi yerine yeni bir kabinenin geçmesi hakkında	24.IX.1919	93
78	Eskişehir Mutassarrıfının hainliği.....	24.IX.1919	94
79	Milletvekili seçimi	24.IX.1919	95
80	Eskişehirdeki İngiliz Generalinin iyi tutumu.....	25.IX.1919	96

81	Kongre kararları ve tebliğlerin köylere kadar tamimi- ne dair	25.IX.1919	97
82	Sivas Kongresi beyannamesi	28.IX.1919	98
83	Kerim Paşanın Hükümetle milleti birleştirme teşebbüsü	28.IX.1919	100
84	Rizelilerin vatanseverliği.....	28.IX.1919	101
85	Konya Valisi Cemal Beyin ihaneti	28.IX.1919	102
86	Ereğli, Bolu dolaylarında kuvay-ı milliyenin çalışmaları	28.IX.1919	103
87	Asayiş hakkında	28.IX.1919	104
88	İttifak teklifine gelenler	30.IX.1919	105
89	Trabzonda bastırılacak beyanname ve Bursa, İzmit, Konyada milli hareketler	1.X.1919	105
90	Sadrazam Paşa ile yapılan muhabere	4/5.X.1919	107
91	İngilizlerin Merzifon ve Samsundan askerlerini çekti- ğine dair	5.X.1919	107
92	İstanbul Hükümeti ile varılan anlaşma	7.X.1919	108
93	Milli Teşkilâta hizmeti olanlara edilen teşekkür	8.X.1919	109
94	Yeni kabinenin milletle beraber olduğuna dair tamim ettiği beyanname üzerine.....	8.X.1919	109
95	15. K. Kumandanlığına gönderilen taltifname	11.X.1919	110
96	Milletvekili seçimi	11.X.1919	111
97	Milletvekili seçimi hakkında	11.X.1919	111
98	Sivas Müd. Huk. Cem. Merkezinin yetkileri	12.X.1919	112
99	Hilmi Bey'in katli olayı.....	12.X.1919	113
100	Müdafaa-i Hukuk Teşkilâtına dair nizamname	13.X.1919	114
101	Milli harekete muhalefette bulunanlar.....	15.X.1919	116
102	Milli teşkilâta yaptığı hizmetlerden dolayı Eskişehir Mu- tasarrıfı Sabri Beye gönderilen teşekkür telgrafı	21.X.1919	116
103	Ermeni Patriki Zaven Efendinin yazısı hakkında	21.X.1919	117
104	İstanbul gazetelerinin milli hareket mensuplarının fo- toğraflarını yayınlamak istediklerine dair.....	31/1.X.1919	118
105	Kilikya Kuvay-ı Milliye Kumandanlığına yapılan tayin	1.XI.1919	119
106	Meclis-i Mebusan seçimi ve meclisin nerede toplanaca- ğına dair	4/5.XI.1919	120
107	Milletvekili seçiminde partilerden yalnız birisine rey verilmeyeceğine dair	5.XI.1919	122
108	Urfa, Ayıntap ve Maraşın Fransızlar tarafından işgali....	6.XI.1919	124
109	Müdafaa-i Hukuk Teşkilâtı	8.XI.1919	125
110	Amasyada Bahriye Nazırı ile kararlaştırılan maddeler ...	9.XI.1919	126
111	Antep, Adana, Sis, Mersin, Cebelibereket Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine telgraf	9.XI.1919	127
112	Eskişehir Merkez memuru hakkında	13.XI.1919	128
113	Heyet-i Temsiliye azaları.....	14.XI.1919	128
114	Suriye İtilâfnamesi	14.XI.1919	129
115	Bütçe hakkında.....	14.XI.1919	131
116	Batı Anadolu'da Yunan işgali	15.XI.1919	131
117	Giresun kayıkçılarının Yunan vapurlarına yük ve yol- cu götürmediklerine dair	15.XI.1919	132
118	Teşkilât-ı Milliyenin kuvveti.....	15.XI.1919	133
119	Ayıntap, Maraş, Urfa'nın Fransızlar tarafından işgali üzerine yayınlanan protesto.....	16.XI.1919	134
120	Meclis-i Millinin toplantı yeri hakkında	18.XI.1919	135
121	Amerikan resmi makamlarının, İtilâf Devletlerinin asa- yişi ihlallerine ve seçimleri men ettiklerine dair vesi- ka talebi.....	21.XI.1919	136
122	Heyet-i Temsiliye bütçesi.....	22.XI.1919	137
123	Askeri ve milli teşkilâtın mahalle ve köylere kadar ge- nişletilmesi hakkında.....	24/27.XI.1919	138

124	Lâzistan sancağı adaylığına dair	26.XI.1919	139
125	Heyet-i idarelerle temasın iyi idare edilmesi hakkında...	27.XI.1919	139
126	Yusuf Kemal (Tengirşenk)'e telgraf.....	29.XI.1919	140
127	Adana, Urfa, Maraşta savaşın durdurulması için Fransız komiseri ile yapılan anlaşma.....	1.XII.1919	141
128	Mevlüt kandili münasebetiyle	5.XII.1919	142
129	Ermeniler ve Fransızlar tarafından sebebiyet verilmedikçe silâhli tecavüzde bulunulmamasına dair	8.XI.1919	143
130	Meclis-i Milliye iştirak edecek olan Heyet-i Temsiliye azası yerine seçim yapılması hakkında.....	11.XII.1919	144
131	Amasya ve Tokat Müd. Huk. Cemiyetiyle irtibat sağlanmasına dair	11.XII.1919	145
132	Damat Ferit Paşa ile İngilizler arasında yapılan anlaşma	12.XII.1919	145
133	Meclis-i Millinin İstanbulda toplanması üzerine alınacak tedbirler	14.XII.1919	147
134	Fransızların vadi üzerine silâhli tecavüzde bulunulmaması hakkında	15.XII.1919	147
135	Sivastan Ankaraya hareket	18.XII.1919	148
136	Şehirkişlâdan Sivas Heyet-i Merkeziyesine selâm	18.XII.1919	149
137	Sivas Valisi Reşit Paşa'ya telgraf.....	18.XII.1919	149
138	Heyet-i Temsiliye Kayseride	21.XII.1919	150
139	Heyet-i Temsiliye azalığına yapılacak seçim.....	30.XII.1919	151
140	Kuvay-ı Milliye'nin azametinin gösterilmesine dair	30.XII.1919	151
141	Yunanlıların İzmir ilhaka karar vermeleri karşısında Kuvay-ı Milliye'nin hareket tarzı	31.XII.1919	152
142	Yunanlıların İzmir ilhak edeceklerine dair.....	31.XII.1919	153
143	Kilisin Fransızlar tarafından işgali	4.1.1920	154
144	Fransızların Adanadaki zulümlerinin protesto edilmesi üzerine	4.1.1920	155
145	Erzurum Valisinin milli hareket aleyhinde çalışması	5/6.1.1920	155
146	Heyet-i Temsiliye bütçe ve masrafları	6.1.1920	156
147	Heyet-i Temsiliye azalığına seçilen milletvekillerinin Ankara'ya gelmelerine dair	6.1.1919	157
148	Yusuf Kemal'i Ankaraya çağırın telgraf.....	6.1.1919	158
149	İsmet Bey'e lâyiha hakkında verilen cevaba dair.....	6.1.1920	158
150	Rauf Beyin Meclis-i Millide ve sulh konferansında bulunması	7.1.1919	159
151	İzmir'in Yunanistana ilhaki hazırlıkları üzerine yazılacak protestolara dair	7.1.1920	160
152	Kendisinin ve Rauf Beyin İstanbul'a gitmeyeceklerine dair	7.1.1920	161
153	Millî hareket aleyhinde gazetelerde çıkan yazılar	8.1.1920	161
154	İstanbul ve Boğazlar için mümessillere protestolar yazılmasına dair	8.1.1920	162
155	Rawlinsonla yapılacak mülakat	8.1.1920	163
156	Taarruz plânı	9.1.1920	164
157	Erzurumdan milletvekili seçilmesi münasebetleriyle	9.1.1920	171
158	Hükümetin İtilâf Devletlerine vereceği muhtıra	10.1.1920	172
159	İstanbul ve Boğazlar hakkında protesto	11.1.1920	173
160	Bolşeviklerin başarılarına ve Hakimiyet-i Milliye adlı bir gazete çıkarıldığına dair.....	13.1.1920	174
161	Padişahın hastalığından dolayı afiyet temennisi	14.1.1920	174
162	Meclis-i Millinin açılması üzerine Meclisi Mebusan reisliğine çekilen tebrik telgrafi.....	14.1.1920	175
163	Amerikadan İstanbul'a gelen Rum ve Ermenilerin ve Yunanlıların faaliyetleri	15.1.1920	176
164	Fransız ve İngilizlerin uyuşamadıklarına dair	15.1.1920	176

165	Yılbaşında İzmirde yapılan nümayiş	17.1.1920	177
166	İzmir'in tahliye edileceğine dair	18.1.1920	178
167	Sulh konferansında İstanbul ve Boğazlara dair verilen karar	21.1.1920	178
168	İsmet Bey Heyet-i Temsiliyede	21.1.1920	179
169	Sulh konferansında lehte bir cereyan	22.1.1920	179
170	Müd. Huk. Cemiyetleri telgraflarından ücret alınım-yacağına dair	23/24.1.1920	180
171	Cenup cephesi harekâtı	24.1.1920	181
172	Türklerin İzmirli Yunanlılara bırakılmıyacıklarına dair İngiliz istihbaratı raporu	24.1.1920	183
173	İstanbuldan Temps ve Timesten naklen alman haberler	24.1.1920	184
174	İtilâf mümessilleri bolşeviklere karşı ne gibi tedbir alacağını İstanbuldan soruyorlar	25.1.1920	185
175	Harbiye Nazırı ve E.H.U. Reisinin görevlerinden çekilmesi	25.1.1920	185
176	Maraştaki Fransız ve Ermeni zulümleri	29.1.1920	186
177	Mahmut Nedim Beyin yerine Heyet-i Temsiliyeye iki zatın seçilmesi hakkında	29.1.1920	187
178	Reşat Hikmet Beyin tevkifi	29/30.1.1920	188
179	Trakya, Kilikya ve Salihli cepheleleri	30.1.1920	189
180	Reşat Hikmet Beyin tahliyesi	31.1.1920	190
181	Sivastan yeniden Heyet-i Temsiliye azası seçiminin tehirine dair	1.II.1920	190
182	Maraşta zulüm görenlere Sivaslıların yardımı	1.II.1920	191
183	Maraşta savaşa katılan bir kadın	3.II.1920	191
184	Şubat 1920'de genel siyasi durum	5.II.1920	192
185	Rauf Bey ve arkadaşlarının tevkif edilecekleri ihtimali	6.II.1920	196
186	Büyükadaya Rusyadan gelen Rumlar, Bulgaristan ve Suriye olayları	6.II.1920	197
187	Zahum ve Karstan iki yüz bin Rumun karadeniz sahillerine tehciri	6.II.1920	198
188	Amasya, Erzincan, Kayseri ve Boluda açılan Anadolu Kadınları Müd. Vat. Cemiyetleri	6.II.1920	199
189	Reşat Hikmet Beyin tevkifi sebebi	7.II.1920	199
190	Fransızların anlaşmak isteği	8.20.1920	200
191	Heyet-i Temsiliye tamimlerinin en uzak köylere kadar tebliğ edilmesi hakkında	9.II.1920	201
192	Akbaş cephaneliği olayı	10.11.1920	202
193	Soma, Akhisar, Maraş, Ayıntap ve Adanada düşmana yapılan hücumlar	10/11.11.1920	202
194	Konyada Öğüt gazetesinin yerine "Nasihat"ın çıkarıldığına dair	11.11.1920	203
195	Şam, Halep, Beyrutta Fransızlar aleyhine cereyan	11.11.1920	204
196	Maraşlıların kahramanlıkları, Bandırmada İngilizlere karşı başarılar	12.11.1920	205
197	Hükümetin İtilâf Devletleri nezdinde teşebbüste bulunmasına ve Dağıstan, Azerbaycandaki zatlara irtibat tesisine dair	12.11.1920	206
198	Kuvay-ı Milliye'nin Urfayı işgali	12.11.1920	206
199	Urfadaki Fransızlar karargâhına Türk bayrağı çekildiğine dair	13.11.1920	207
200	Bulgaristanda Ruslarla işbirliğine ve Bursada Fransızların sıkı tedbirleri kaldırdıklarına dair	13.11.1920	208
201	Akbaş olayı ile ilgili haber	13.11.1920	209
202	Maraşlılara yapılan zulüm	13.11.1920	209
203	Aydın Cephesine ait rapor	14.11.1920	210
204	Bekir Sıtkı Efendi ve Bnb. Kemal Beye kolaylık göster-		

rilmesi için	14.11.1920	211
205 Kafkasya olayları.....	14.11.1920	212
206 Düşmana karşı harekâtın idaresi hakkında	15.11.1920	213
207 Bulgaristan ahvali ve Foçaya çıkarılan Yunan cephanesi hakkında	15.11.1920	216
208 Durumun muhakemesine ve icraatta çok dikkatli olduğuna dair	16.11.1920	217
209 Maraştan kaçan Fransızlar.....	17.11.1920	217
210 Harbiye Nezaretinin kolordulara yazdığı tamim üzerine Fevzi Paşa ile aralarında geçen telgraf muhaberesi suretleri	19/28.11.1920	218
211 Eskişehir ve Afyondaki cephanedepolarının devrolunacağına dair	19.11.1920	223
212 Batı Trakya müslümanları ve Suriye haberleri	20.11.1920	224
213 Merzifondan Maraş için toplanan yardım	21.11.1920	225
214 Amerikalılara her türlü yakınlığın gösterilmesine dair ...	21.11.1920	226
215 Sulh şartlarının lehimize olduğuna ve birliğin devam etmesine dair	22/23.11.1920	227
216 Güney cephesi ve iç isyanlar	23.11.1920	228
217 İç ve dış durum.....	25.11.1920	231
218 Yunanlıların asker ve mühimmat sevkettiklerine dair	27.11.1920	233
219 Cephelere dair	27/28.11.1920	234
220 Burdurda açılan Anadolu Kadınları Müd. Vatan cemiyeti	29.11.1920	236
221 Anzavur ayaklanması	29.II-2.III.1920	236
222 Yunanistan ve Bulgaristan haberleri	1.II.1920	242
223 Kara Vasıf Bey, Karakol Cemiyeti, Uşak kongresi ve Bahasait Beyin bolşeviklerle yaptığı anlaşma	3.III.1920	243
224 İngilizlerin kendi askeri kıyafetine soktukları şahıslar ...	3. III.1920	244
225 Kilikyada Ermeniler ve Fransızlar tarafından İslâmlara yapılan zulüm	3.III.1920	245
226 Anzavurun milletçe tatbiki için	3/4.III.1920	246
227 Ahmediye Teşkilâtının ihaneti	4.III.1920	247
228 Celâlettin Arif Beyin Meclis-i Mebusan Reisi olduğuna dair	4.III.1920	247
229 Meclis-i Mebusan reisliğine seçilmesi üzerine Celâlettin Arif Beye gönderilen tebrik telgrafi	4.III.1920	248
230 Ferit Paşanın Sadarete gelmemesi için	4.III.1920	249
231 Ferit Paşa kabinesinin Divan-ı Aliye verilmesine İtilaf Devletlerinin müsaade etmeyeceğine dair	4.III.1920	250
232 Basının dikkate alacağı hususlar	4.III.1920	251
233 İstanbulda Rauf Beyin Amerikan Mümessili ile yaptığı konuşma	5.III.1920	252
234 Ragıp Beyin çıkardığı Bursa olayı	5.III.1920	253
235 Ali Rıza Paşa kabinesinin vekâleten idaresi	5.III.1920	254
236 Anzavur'un takibi hakkında 4. Fırkadan alınan malûmat	5.III.1920	255
237 Ahmet Anzavur'un ihaneti hakkında Kastamonu Valiliğine telgraf	6.III.1920	256
238 Ali Rıza Paşa kabinesinin istifası	7.III.1920	257
239 Adriatik meselesi ve Wilson'un Türkiye için sulh arzusu	7.III.1920	258
240 İngilizlerin Ahmediye Cemiyeti ile anlaşması.....	8.III.1920	259
241 Bir İngiliz memurunun posta müdüründen aldığı bilgi ..	8.III.1920	260
242 Anadolu kadınlarının yardımlarına teşekkür	9.III.1920	261
243 Ankarada toplanan Kumandanların Kâzım Karabekir Paşaya gönderdikleri selâm	11.III.1920	261
244 Kabineye itimat edilmesine ve bolşeviklerle temasa dair	12.III.1920	262
245 Salih Paşa kabinesine Meclisi Mebusanın itimat reyivereceğine dair	12/13.III.1920	263

246	İngilizlerin İstanbulda telgrafhaneyi kontrolü	15.III.1920	263
247	İngilizlerin İstanbulu işgali	16.III.1920	264
248	Heyet-i Temsiliye azaları	16.III.1920	265
249	İngilizlerin İstanbulu işgali üzerine tatbiki uygun görülen hususlar	16.III.1920	266
250	Batum ve havalisinde bolşeviklik ilânı teklifine cevap ..	16.III.1920	267
251	Doğu taarruzunun zaman ve tatbik imkânı	16.III.1920	267
252	Birliğin korunması için	16/17.III.1920	268
253	İstanbulun İngilizler tarafından işgali üzerine kolordulara, vilâyetlere verilen direktif	17.III.1920	269
254	İstanbul ile resmi ve hususi gizli muhaberenin durdurulması hakkında	17.III.1920	270
255	Heyeti Temsiliyenin bilgi ve muvafakati olmadan İstanbul ile muhabere edilmeyeceğine dair	17.III.1920	270
256	İstanbul'un işgali üzerine islâm âlemine beyanname	17.III.1920	271
257	Ankarada derhal bir meclisin toplanmasına dair	18.III.1920	272
258	Geyve, Eskişehir, Afyonda tünel ve köprülerin yıktırılmasına dair	18.III.1920	274
259	Soruların uygun olduğuna dair	18.III.1920	276
260	Mebusların tevkifine, Hürriyet ve İtilâf Fırkası kararlarına dair İstanbuldan alınan haber	19.III.1920	276
261	Haber alma raporu	19/20.III.1920	278
262	İstanbuldan alınan yeni malûmat	19/20.III.1920	279
263	Seçim talimatına ek	21.III.1920	280
264	Ermeni zulmü üzerine devletlere gönderilen protesto telgrafi	22.III.1920	281
265	Düşman lehinde propaganda yapanların cezalandırılacağına dair	23.III.1920	282
266	Burdur Müd. Huk. Kadınlar Cemiyeti faal azaları	23.III.1920	283
267	Haber alma raporu	24.III.1920	284
268	İstanbul'un işgali üzerine kürtçülerin canlandığına dair	25.III.1920	285
269	İstanbuldan Anadoluya kaçan mebus ve gazeteciler	26.III.1920	286
270	Balıkesirden alınan malûmat	26.III.1920	286
271	Haber alma raporu	27.III.1920	287
272	Yusuf İzzet Paşa ve Fahrettin Beyin durumlarının hoşgörülmediğine dair	28.III.1920	290
273	Haber alma raporu	28.III.1920	291
274	Haber alma raporu	28.III.1920	292
275	Gl. Kâzım Karabekir'in Kafkasyada bolşevik orduları karşısında hazır olunmasına dair teklifi	29.III.1920	293
276	Haber alma raporu	29.III.1920	294
277	Haber alma raporu	30.III.1920	294
278	Haber alma raporu	30.III.1920	295
279	Milli Meclise Edirne temsilcisinin seçilmesine dair	3.IV.1920	296
280	Meclis-i Mebusan Reisi Celâlettin Arif Beyin İstanbul'un işgalini protestosu	6.IV.1920	297
281	Salih Paşa kabinesinin yerine gelen Damat Ferit Paşa kabinesinin tanımyacağına dair tamim	8.IV.1920	298
282	Anadolu Ajansı'nın kurulduğuna dair	8.IV.1920	299
283	Konyada 12. K. Kumandanı Fahrettin Beyin İstanbul'a sadık kalması üzerine kumandanlar arasında yapılan değişiklik	8.IV.1920	300
284	İstanbul basını özeti	9.IV.1920	301
285	Yusuf İzzet Paşanın Bursa'dan Ankara'ya şifre ile çağırılması	9.IV.1920	301
286	Yusuf İzzet Paşanın Ankara'ya gönderilmesi için	9.IV.1920	302
287	Yusuf İzzet Paşanın Ankara'ya gönderilmesi için	9.IV.1920	302

288	Mebus Bekir Sami ve Hamdullah Suphi Beyler Ankarada	9.IV.1920	303
289	Anzavur kuvvetlerinin Gönen'e geldiğine, Fahrettin Beyin Kuvay-ı Milliyeyi tasvibine dair	10.IV.1920	303
290	Fahrettin (Altay) Bey'e telgraf	10.IV.1920	304
291	Bolşeviklerle temasa dair	11.IV.1920	305
292	Anadolu işgali karşısında milletin duruma hakim olduğuna dair	12.IV.1920	305
293	Bursa Valisinin değiştirildiğine dair	15.IV.1920	307
294	Bolşeviklerle yapılacak muahedenin müsveddesi	16.IV.1920	308
295	Ankara Müftüsünün verdiği fetva	16.IV.1920	311
296	Anzavura karşı ciddi harekât	18.IV.1920	312
297	Düşmanların memlekette ciddi hareketine karşı 15. K. Kumandanlığından istenen yardım	18/19.IV.1920	312
298	Susurluk Um. Kuvayı takibiye kumandanının başarılı harekâtına dair telgrafi	19.IV.1920	313
299	Fevzi Paşanın Milli Müdafaa Vekâletine tayininin uygun görüldüğüne dair şifre	20.IV.1920	314
300	Anzavur isyanının bastırıldığına dair şifre	21.IV.1920	314
301	Çapulculara karşı Kuvay-ı Milliyenin alacağı tedbirler..	22.IV.1920	315
302	Meclis reisliğini kabulü hakkında şifre	24/25.IV.1920	316
303	Sultan Abdülhamidin yakını Rauf bey hakkında telgraf.	25.IV.1920	316
304	Düşman propagandasına inanılmaması için B.M.M. nin memlekete beyannamesi.....	25.IV.1920	317
305	Türkiyenin Sovyet Rusya ile beraber emperyalist hükümetlere karşı savaş ve yardım teklifi	26.IV.1920	318
306	İsmet (İnönü) Bey'in Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine tayininin tamimi	26.IV.1920	319
307	B.M.M. nin açılması münasebetiyle Sivas Kadınlar Cemiyetine gönderilen teşekkür telgrafi	27.IV.1920	319
308	B.M.M. nin açılması üzerine padişaha telgrafla gönderilen sadakat arzısı	27.IV.1920	320
309	Fevzi Paşanın Ankara'ya geldiğine dair tamim	27.IV.1920	322
310	Hududu tecavüz kararının beklenmesine dair şifre	28.IV.1920	322
311	Kürtçe Zeyn gazetesinin alınmamasına dair telgraf	28.IV.1920	323
312	Tetkike bağlı kararlar hakkında tamim	28.IV.1920	323
313	B.M.M. açıldıktan sonra her tarafta cereyan edecek muameleler	28.IV.1920	324
314	İstanbuldan seçim bölgelerine giden mebuslardan bazılarının Kuvay-ı Milliye aleyhinde tahrirlerine ait şifre	28/29.IV.1920	325
315	İstanbuldaki kabine erkânı hakkında şifre	29.IV.1920	325
316	Yeni kurulan Orenburg Hükümetine yazılan tebrik	29.IV.1920	326
317	Fevzi Paşanın B.M.M. de verdiği nutka dair tamim	29.IV.1920	326
318	İsmail Hakkı Efendi meselesine dair şifre	30.IV.1920	328
319	B.M.M. Hükümetinin kurulduğuna dair Avrupa devletleri Hariciye nezaretlerine verilen nota	30.IV.1920	328
320	İcra Vekilleri seçimi hakkında şifre	2.V.1920	330
321	Azerbaycandan borç para alınması çareleri için şifre	3.V.1920	330
322	Büyük Millet Meclisi teşkilâtına ait tamim	4.V.1920	331
323	Mütarekeden sonra hizmeti olanlara tamim edilen teşekkür	6.V.1920	332
324	Siyasi genel durum ve bolşeviklerle ittifak için aradaki Ermenistan engelini kaldırılmasına dair Vekiller Heyeti müzakeresi	6.V.1920	333
325	Berat gecesi münasebetiyle Gl. Kâzım Karabekir'e Heyeti Umumiyenin teşekkür cevabı	9.V.1920	334
326	B.M.M. Seriyecümeni tarafından hazırlanan ve Mecliste kabul edilen İslâm âlemine beyanname	9.V.1920	334

327	Büyük Millet Meclisinin bütün İslâm âlemine beyannamesi	9.V.1920	338
328	B.M.M. nin Bolşeviklerle anlaşma yapılmadan hududun geçilmemesine dair kararı.....	10.V.1920	342
329	Hududun geçilmesi teklifi üzerine Vekiller Heyetinin Gl. Kâzım Karabekir'den sorduğu hususlar	12.V.1920	342
330	Trabzon Valisi Hamil Beyin görevinden alınmasına dair şifre	12.V.1920	343
331	Edirne Meclisinin müdafaa kararının uygun olduğuna dair şifre	14.V.1920	344
332	Trakyanın müdafaası için Bulgarlarla anlaşma ve Aydın cephesinde mukabil teşebbüslere dair şifre	14/15.V.1920	345
333	İç İsyenlar.....	15.V.1920	345
334	Damat Feridin vatan haini olduğuna dair B.M.M. kararı hakkında tamim	20.V.1920	347
335	Ayıntap cephesinde Fransızlarla harbin durdurulduğuna dair telgraf	28/29.V.1920	348
336	Kafkas cephesine dair Vekiller Heyeti kararı	1.VI.1920	349
337	Elviye-i selâsenin işgali için Vekiller Heyeti kararı hakkında şifre	6.VI.1920	352
338	Sovyet Rusya Dışişleri Komiseri'ne verilen cevap	20.VI.1920	353
339	Çiçerin'e verilen cevaba, hareketin tehirine ve yolda bulunan bolşevik heyeti ile temas edilmesine dair	21.VI.1920	354
340	İstanbuldan memur edilen âsi kumandanların Düzcede idam edildiklerine dair telgraf	29.VI.1920	355
341	Büyük Millet Meclisinin yetkileri hakkında telgraf	29.VI.1920	356
342	B.M.M. İcra Vekillerinin istiklâl için bütün milleti Yunanlılara karşı savaşa çağırın beyannamesi.....	2.VII.1920	356
343	Bolşevikler aleyhine İngilizlerle anlaşma yapılacağına dair yalan haber.....	15.VII.1920	360
344	Milli bayramın onüçüncü yıldönümü dolayısıyla vilâyet ve kumandanlıklara gönderilen tebrik telgrafı	23.VII.1920	360
345	Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin ve askeri makamların görevine dair telgraf	27/28.VII.1920	361
346	Kütahya Mutasarrıfına telgraf	6.VIII.1920	362
347	Bayram münasebetiyle orduya bir tamim	27.VIII.1920	363
348	Moskovadaki murahhas heyetinden gelen rapor, komünist faaliyeti, doğu cephesi	16.IX.1920	364
349	Nisab-ı müzakere kanunu, Celâlettin Arif Beyin Erzurum valiliğine tayini meselesi ve Trabzon Valisine dair şifre	20.IX.1920	368
350	Gl. Kâzım Karabekir'e fedakârlıklarından dolayı gönderilen şifreli cevap	4.X.1920	369
351	9. Fırka K. Halit Beyden alman telgraf ile cevabı sureti	6.X.1920	369
352	Doğu Cephesindeki başarılar üzerine çekilen telgraf	8.X.1920	370

353	Van, Bitlis'in Ermenilere bırakılmayacağına, muahedeyi imzaya yetkili olduğuna dair Moskovada Bekir Sami Beye gönderilen şifreli talimat	16.X.1920	371
354	Batı cephesindeki başarılar üzerine Kumandanlığa gönderilen tebrik telgrafi.....	26.X.1920	374
355	Türkiye Komünist Partisi teşkilâtı.....	26.X.1920	374
356	Kars Kalesinin alınması üzerine çekilen telgraf.....	30.X.1920	375
357	Kars kalesinin alınması üzerine B.M.M. nin Gl. Kâzım Karabekir'e teşekkürü	30.X.1920	376
358	Komünizmin en büyük kumandanların elinde kalmasına dair şifre.....	31.X.1920	376
359	İstenen para hakkında Garp Cephesi kumandanlığına tahrirat	2.XI.1920	378
360	Azerbaycan murahhasına hediyesinden dolayı yazılan teşekkür	8.XII.1920	378
361	Miralay Halit Beyi yanına istediğine dair şifre.....	8.XII.1920	379
362	Cevat Abbas ve Galip Bahtiyar Beylerin Edirne'nin kurtarılmasına çalışacaklarına dair vesika	14.XII.1920	379
363	Bolu ve Düzcede toplanan seyyar Jandarma kuvveti hakkında telgraf.....	22.XII.1920	380
364	Kuvve-i Seyyare Kumandanı Ethem Beyin Teşkilâtına dair şifre	23.XII.1920	381
365	Duyulan haberlerin incelenmesi hakkında telgraf	25/26.XII.1920	381
366	Asayiş hakkında beyanname	25/26.XII.1920	382
367	Edip Bey müfrezesine dair şifre	29.XII.1920	382
368	Ethem Bey kuvvetlerinin artırılmamasına dair şifre	2.1.1921	383
369	Dağıstan'ın bağımsızlığı dolayısıyla Moskovada Halk komiserleri Reisi Lenin'e gönderilen telgraf.....	5.1.1921	383
370	Birinci İnönü zaferini tebrik telgrafi	11.1.1921	384
371	Cafer Bey hakkında şifre	18.1.1921	385
372	Feke Belediye Reisi hakkında yazı.....	23.1.1921	385
373	Mustafa Suphi Efendi hakkında şifre	25.1.1921	386
374	Büyük Millet Meclisinin ikinci toplanma yılı dolayısıyla tamim	2.III.1921	386
375	Anadolu'daki Hristiyanların emniyetine dair telgraf	12.111.1921	387
376	Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti merkez üyelerinin isimleri hakkında tamim	21.111.1921	389
377	Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti merkezlerine vatansever, azimli şahısların seçilmesine ve B.M.M. nin cemiyetin kongresi olduğuna dair şifre.....	22.111.1921	389
378	Erzurum Mebuslarından Hüseyin Avni ve Celâlettin Arif Beylerin Meclisteki muhalefetlerine dair şifre.....	25.111.1921	390
379	Mehmet Emin Yurdakul'a telgraf	1.IV.1921	391
380	Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem'in tebrik telgrafına cevap	10.IV.1921	392
381	Doğu siyasetinin takibi hakkında şifre	11.IV.1921	392
382	Yunan zulümlerine dair insanlık âlemine beyanname....	12.IV.1921	393
383	Fahrettin Altay'a telgraf.....	12.IV.1921	396
384	Hopaya gelen Efgan Sefirinin İnönü ve Dumlupınar zaferlerini tebrikine verilen cevap	12.IV.1921	396
385	Türk Rus dostluk tezahürü dolayısıyla gönderilen yazı..	12.IV.1921	397
386	Dumlupınar zaferi üzerine çekilen telgraf.....	12/13.IV.1921	398
387	İkinci İnönü ve Dumlupınar zaferleri dolayısıyla tebriklere cevap.....	16.IV.1921	398
388	B.M.M. nin açıldığı günün milli bayram olarak kabulü dolayısıyla çekilen telgraf	23.IV.1921	399
389	Anadoluya geçmesinin mahzurlu olacağına dair Şehzade Ömer Faruk Efendiye telgraf.....	27.IV.1921	400
390	Halil Paşanın ve Bnb. Naim Cevat Beyin Halk Şuraları		

Fırkası propagandalarına dair.....	10.V.1921	401
391 Moskova Büyük Elçisi Ali Fuat Paşadan alınan rapor hakkında yazı	10.VI.1921	401
392 Şeyh Sunusunin bayram münasebetile gönderdiği tebriğe verilen cevap	12.VI.1921	402
393 Albayrak gazetesinde ordu aleyhinde çıkan yazı.....	25.VI.1921	402
394 Müdafaa-i Hukuk Grubu Talimatnamesi'nin tamimi (Haziran 1921)		403
395 Anayasa'da halkçılık esasına dair şifre	25.VII-I.VIII.1921	406
396 Anayasa ve Müdafaa-i Hukuk Teşkilâtına dair şifre	26.VII.1921	407
397 Batı Cephesi karargâhından Meclis ikinci Reisliğine telgrafla verilen malûmat.....	26.VII.1921	408
398 Teşkilât kanunundaki halkçılık ve Müd. Huk. Grubu hakkında şifre.....	31.VII.1921	408
399 Çoğunluğun Meclis grubunda olduğuna dair şifre	1.VIII.1921	409
400 Cephelerdeki son durum hakkında tamim	1.VIII.1921	410
401 Azerbaycan Hükümeti tarafından hediye edilen servislere dair yazı	3.VIII.1921	412
402 Yunanlıların harimi ismetimizde boğulacağına dair beyanname	5.VIII.1921	412
403 Orduya yardım için (1) numaralı tekâlif-i Milliye emri..	7.VIII.1921	414
404 Orduya yardım için emir	7.VIII.1921	415
405 Orduya yardım için emir	7.VIII.1921	417
406 Orduya yardım için emir	7.VIII.1921	418
407 Orduya yardım için emir	7.VIII.1921	419
408 Orduya yardım için emir	7.VIII.1920	420
409 Orduya yardım için emir	8.VIII.1921	421
410 Orduya yardım için Tekâlif-i Milliye emri	8.VIII.1921	422
411 Orduya yardım için Tekâlif-i Milliye emri	8.VIII.1921	423
412 Orduya yardım için Tekâlif-i Milliye emri	8.VIII.1921	423
413 Mustafa Kemal Paşaya Başkumandanlık verilmesi münasebetiyle yazılan mektup.....	11.VIII.1921	425
414 Esirgeme Kurumu'na teşekkür telgrafi	Ağustos 1921	425
415 Halide Edib'e telgraf.....	18.VIII.1921	426
416 Ciddi savaşırlara başlanacağına dair telgraf.....	21.VIII.1921	426
417 (10) numaralı Tekâlif-i Milliye emri hakkında telgraf....	21.VIII.1921	427
418 Ordu hakkında teminatı.....	3.IX.1921	428
419 Sakarya meydan savaşının kazanıldığına dair tamim	13.IX.1921	428
420 En son Yunanlıyı yok etmek için genel seferberlik ilânı	13.IX.1921	429
421 Sakarya zaferi üzerine verilen emir	13.IX.1921	429
422 Fahrettin Paşa'nın terfiini tebrik	13.IX.1921	431
423 Yunan kuvvetini kırmak için millete beyanname	14.IX.1921	431
424 Sakarya Zaferini tebrik eden Zonguldaklılara telgraf.....	15.IX.1921	433
425 Kastamonu Vilâyetinin tebrikine verilen cevap	15.IX.1921	434
426 Sivrihisarda düşman başkumandanının nişanlarının bulunduğuna dair telgraf.....	17.IX.1921	434
427 Sakarya zaferi münasebetiyle Batum Başşehbaderinin tebrikine verilen cevap	18.IX.1921	435
428 Kendisine Gazi ve Müşir unvanlarının verilmesi üzerine orduya beyanname.....	20.IX.1921	435
429 Sakarya zaferi üzerine Ankaralıların tebrikine verilen cevap	20.IX.1921	437
430 Samsunluların şehit çocuklarına yardımı	21.IX.1921	437
431 Sakarya zaferi münasebetiyle Azerbaycan Mümessili İbrahim Abilov'un tebrikine verilen cevap.....	29.IX.1921	438
432 Sovyet Azerbaycan Mümessilinin Türkiye'ye gelişine dolayısıyla çekilen telgraf.....	29.IX.1921	438
433 Türk dostu Pierre Loti'ye halı gönderilmesi münasebetiyle yazılan mektup.....	3.XI.1921	439

434	Mebus Hilmi Beyin durumu Enver ve Halil Paşalara açıklayacağına dair mektup	3.XI.1921	439
435	Mecliste askeri kumandanlar aleyhinde cereyan	13.XI.1921	440
436	Cemal Paşanın Enver Paşa ile ilgisini kesmesine dair telgraf	26.XI.1921	441
437	Adananın tekrar anavatana geçmesi üzerine Adanalılara beyanname.....	5.XII.1921	442
438	Ukrayna Elçisinin Mecliste okunan beyanatu münasebetiyle çekilen telgraf	20.XII.1921	444
439	Cemal Paşanın Ankaranın talimatıyla hareket etmesi ne dair şifre	24.XII.1921	445
440	Rıza Nur'a telgraf.....	28.XII.1921	446
441	Cepheleri dolaşmak isteyen gazetecilerden Ahmet Emin'e verdiği izin kâğıdı.....	31.XII.1921	447
442	Bursa'da Remzi Usta'ya verdiği takdirname		447
443	Milli Müdafaa vekilliği hakkında şifre	10.1.1922	448
444	Doğu cephesinden ayrılmasında tereddüt olduğuna dair şifre	10.1.1922	448
445	Durak Bey ve Muhafaza-i Mukaddesat Cemiyeti adı hakkında şifre	17.1.1922	449
446	Gönderilen fotoğrafının alındığına dair Kâzım Karabekir Paşaya çekilen telgraf.....	1.11.1922	449
447	Batı cephesi için deve satın alınması hakkında yazı.....	26.11.1922	450
448	Avrupaya giden Yusuf Kemal beyin İstanbulda karşılaştığı güçlükler.....	11.111.1921	450
449	Üç büyük devlet tarafından teklif edilen mütareke şartlarına dair telgraf.....	27.111.1922	451
450	ikinci inönü zaferinin yıldönümü münasebetiyle ordulara beyanname.....	29.111.1922	452
451	İkinci inönü zaferinin yıldönümü dolayısıyla İbrahim Abilov'a verilen cevap	31.111.1922	453
452	İkinci inönü zaferinin yıldönümü dolayısıyla.....	2.IV.1922	453
453	Meclis seçimlerinde liyakat ve ihtisas sahiplerinin tercih edilmesine dair şifre	3.IV.1922	454
454	Demiryollarında Türk memur kullanılması hakkında yazı.....	3.IV.1922	455
455	Türk-Ukrayna anlaşmasının tasdiki dolayısıyla Lenin'e gönderilen mektubun tercümesi	10.IV.1922	456
456	Anadolu ve Rumeli Müd. Huk. Cem. Teşkilâtı	15.IV.1922	457
457	Azari Dekovil hattı inşaatına dair yazı	Nisan 1922	460
458	Yusuf İzzet Paşa'nın vefatı münasebetiyle eşine telgraf	19.IV.1922	461
459	Mecliste müzakereleri geçleştirme hareketi.....	5.V.1922	461
460	Başkumandanlığın üç ay uzatılmasına dair kanun	29.VI.1922	463
461	Mersin gençler yurdu fahri başkanlığını kabulüne dair çekilen telgraf	29.VI.1922	463
462	Tevhid-i Efkâr sahibi Velit Beyin milli hareketlere muhalif kalmadığına dair şifre	1.VII.1922	464
463	Vekiller Heyetinin istifasına ve başkumandanlık ve reislikten istifa edeceğine dair şifre	10.VII.1922	464
464	Yeni Vekiller Heyetinin Mecliste seçileceğine dair şifre	11.VII.1922	465
465	Başkumandanlığın uzatılmasına dair kanun, Anadolu ve Rumeli Müd. Huk. grubu nizamnamesi hakkında şifre	20/21.VII.1922	466
466	Meclis hafif celselerinin artması ve tarihi değeri hakkında yazı	24.VII.1922	467
467	Batı cephesinde inşa edilen dekovil hattı hakkında yazı	29.VII.1922	468
468	General Townshendin Konya'ya hareketine dair telgraf	30.VII.1922	469
469	Fransızların lokomotif ve vagon vereceğine dair şifre ...	22.VIII.1922	469
470	Düşmana taarruza başlandığına dair şifre.....	25/26.VIII.1922	470

471	26 Ağustos zaferine dair telgraf	27.VIII.1922	470
472	Ruşen Eşref Bey'e Afyon karargâhına gelmesi için gönderilen şifre	27.VIII.1922	471
473	Afyonkarahisardaki başarılar, halkın şenliğine dair şifre	28.VIII.1922	471
474	Batı cephesinden ordulara gönderilen beyanname	1.IX.1922	473
475	Dumlupınar zaferi üzerine Türk milletine beyanname ...	1.IX.1922	474
476	Kütahyanın geri alınması	1.IX.1922	475
477	Uşak ve Eskişehir'e yaklaşıldığına dair şifre	2.IX.1922	475
478	Kıtaların Eskişehir'e girdiğine dair şifre	3.IX.1922	476
479	Hudutların açılacağına dair yazı	3.IX.1922	476
480	Gl. Trikopis ve diğer kumandanların teslim olduklarına dair şifre	4.IX.1922	477
481	Kıtaların Alaşehir'e yaklaştığına dair şifre	5.IX.1922	478
482	Düşmanın İzmir istikametinde takip olunduğuna dair şifre	6.IX.1922	478
483	Salihli, Manisa ve Turgutlu istikametinde düşmanın batıya atıldığına dair şifre	7.IX.1922	479
484	Turgutlu üzerinden İzmir'e hareket edildiğine dair şifre	9.IX.1922	480
485	Zaferden sonra orduya teşekkür mesajı	9.IX.1922	480
486	9 Eylülde İzmir'e girildiğine dair şifre	10.IX.1922	481
487	İzmir'deki İngiliz Konsolosunun Nurettin Paşaya Türkiye ile harp halinde olmadıklarına dair beyanı	10.IX.1922	481
488	Müessillerinin müzakereler için Turgutluya gelmelerine dair konsolosluklara gönderilen telgraf	10.IX.1922	482
489	İzmir ve Bursanın alınması üzerine millete beyanname ..	13.IX.1922	482
490	İngiliz ve Fransızların tarafsız bölgeye girilmemesine dair teklifleri üzerine yazılan şifre	22.IX.1922	484
491	İstanbulun işgali münasebetiyle doğu cephesinden gönderilecek şehit çocuklarına dair telgraf	23.IX.1922	484
492	İzmir hemşehriliğini kabul ettiğine dair İzmirli'lere gönderilen yazı	24.IX.1922	485
493	Halas bekleyen ahaliye Başkumandanın beyannamesi ...	Eylül 1922	486
494	Tarafsız bölge hakkında	26.IX.1922	486
495	Kardinal Gaspari'ye telgraf	27.IX.1922	488
496	Harington'a verilen cevap	28.IX.1922	488
497	Mudanya konferansında konuşulacak hususlar hakkında	1.X.1922	489
498	Kendisine İzmir hemşehriliği tevcihi üzerine	3.X.1922	491
499	Ankara hemşehriliğine davet olunması dolayısıyla Ankara'lılara gönderilen yazı	5.X.1922	491
500	Gl. Kâzım Karabekir'in Ankara'da beklendiğine dair şifre	5.X.1922	492
501	Mudanya Konferansı Reisi İsmet Paşaya gönderilen talimat	6.X.1922	493
502	Mudanya Konferansı dolayısıyla İsmet Paşa çekilen telgraf	6.X.1922	494
503	Trakyanın Türkiye'ye geri verilmediği takdirde İstanbul üzerine harekete geçilmesine dair	6.X.1922	495
504	Son zafer dolayısıyla kendisine gelen tebriklere verilen açık cevap	8.X.1922	495
505	Yunan ordusunun Trakya'yı tahliyesine ve Boğazlarda tarafsız bölgeye dair proje	9.X.1922	496
506	Mukaveleyi imzaya yetkili olduğuna dair İsmet Paşaya gönderilen şifre	10.X.1922	497
507	Yeni projeye dair telgraf	10.X.1922	498
508	Projenin 5. maddesine dair	10.X.1922	499

509	Mudanya Konferansının imzalanmasından sonra Gl. Haringtona gönderilen telgraf	11.X.1922	500
510	Müdafaa-i Hukuk ve Belediye reisliklerine Mudanya mukavelesini bildiren telgraf.....	11.X.1922	500
511	Sulh konferansında Türkiye Devletinin B.M.M. tarafından temsil edileceğine dair yazı.....	18.X.1922	501
512	Yusuf Kemal'e telgraf.....	24.X.1922	502
513	Fahri müderrisliğine dair teşekkür telgrafi	26.X.1922	503
514	Vahidettin Efendinin firarı üzerine hal'i meselesi, emanatın muhafazası, Mecliste seçilecek Halifeye dair talimat	7.XI.1922	503
515	Rus ihtilâlinin yıldönümü dolayısıyla Moskovada Merkez Panrus komitesi Reisi Mr. Kalinin'e gönderilen tebrik telgrafi.....	7.XI.1922	505
516	Hindistanda Merkezi Hilâfet komitesi Reisine gönderilen mektup	9.XI.1922	505
517	İstanbul Türkocağı Genel Sekreteri'nin Milli Zafer'i tebrikine verilen cevap	20.XI.1922	506
518	Öğretmen adaylarına telgraf.....	5.XI.1922	507
519	Adanadan imzasız mektupla bir Kur'an gönderilmesi üzerine Hakimiyet-i Milliye eliyle bildirilen teşekkür....	4.1.1923	507
520	Konya Vilâyetine gönderilen teşekkür telgrafi	10.1.1923	508
521	Seryaver Salih (Bozok) Bey'in, annesinin ölümünü bildiren telgrafına cevap	15.1.1923	508
522	Annesinin vefatı dolayısıyla gelen taziye telgraflarına cevap	17.1.1923	509
523	Annesinin ölümü dolayısıyla Halifenin telgrafına verilen cevap	17.1.1923	509
524	Annesinin ölümü dolayısıyla B.M.M. ikinci Reisine gönderilen cevap	22.1.1923	510
525	Annesinin ölümü dolayısıyla gelen taziyeler üzerine B.M.M. ikinci reisine çekilen telgraf.....	22.1.1923	510
526	Evlenmesi üzerine Halife Abdülmecid'in tebrikine verilen cevap.....	5.11.1923	511
527	Evlenmesi üzerine Kayseride Türk Ortodoksları Başpiskoposunun tebrikine verilen cevap	10.11.1923	511
528	Atatürk'ün evlenmesi üzerine Rus Elçisi Aralov Yoldaşın telgrafına verilen cevap.....	10.11.1923	511
529	Bitlis ve havalisinin genel durumu hakkında	27.11.1923	512
530	Halife Abdülmecide gönderdiği hediyeden dolayı çekilen teşekkür telgrafi	1.III.1923	512
531	İstanbul İzciler Ocağı başbuğluğunu kabulü üzerine İstanbul Vilâyetine çekilen telgraf	1.III.1923	513
532	Osmaniyede kendisini bekleyen heyetlerin herbirine gönderilen telgraf	13.111.1923	513
533	Vekiller Heyetine tebliğ edilen yeni seçim kanununa ait karar sureti	1.IV.1923	514
534	İstanbul Darümuallimininin 77 nci yıl dönümü dolayısıyla idare, öğretim heyeti ve öğrencilere gönderilen telgraf	7.IV.1923	515
535	Seçim hakkında beyanname	8.IV.1923	516
536	Seçim çalışmalarına çağrı.....	8.IV.1923	519
537	Yeni seçim dolayısıyla İstanbul ahalisine beyanname....	11.IV.1923	520
538	Ramazân ayı dolayısıyla orduya gönderilen tebrik telgrafi	16.IV.1923	522
539	Afyonkarahisar isyanı dolayısıyla yazılan yazı.....	19.IV.1923	522
540	İzmir'den adaylığının konulması hakkında	19.IV.1923	523

541	Müd. Huk. esaslarını kabulde tereddüt gösteren Trabzonluların telgrafına verilen cevap	21.IV.1923	523
542	Yeni seçim dolayısıyla Trabzon ahalisine beyanname ...	21.IV.1923	524
543	Milli bayram dolayısıyla ordulara gönderilen tebrik telgrafi	23.IV.1923	526
544	23 Nisan beyannameşi.....	23.IV.1923	527
545	Trabzonluların Müd. Huk. esaslarını kabul ettiklerine dair yazılarına verilen cevap	23.IV.1923	527
546	İstanbul Vilâyetine telgraf.....	24.IV.1923	528
547	Trabzon Müd. Huk. Cem. çalışmalarına dair Heyet-i Müteşebbiseye yazı	25.IV.1923	528
548	Müd. Huk. Cem. çalışmalarına dair Maçka Belediye, Müd. Huk. Reisliklerine gönderilen yazı	29.IV.1923	529
549	Evkaf işleri hakkında telgraf	25.IV.1923	529
550	Lâzistan hemşehriliğini kabul ettiğine dair Rize Meclis-i İdaresine gönderilen yazı	28.IV.1923	530
551	Milli Hakimiyete bağlı olan Afyonkarahisarlılara gönderilen telgraf.....	2.V.1923	530
552	Polathane Müd. Huk. Cemiyeti çalışmalarına dair heyete gönderilen telgraf.....	3.V.1923	531
553	İstanbul Türkocağına telgraf	5.V.1923	532
554	Bayram dolayısıyla Müd. Huk. ve Belediye heyetlerine çekilen telgraf.....	16.V.1923	532
555	Orduya gönderilen bayram tebriki.....	16.V.1923	533
556	Hacı Süleyman Efendi'ye telgraf.....	20.V.1923	533
557	Adana mebusu Zamir Bey'e (Damar Arıkoğlu) verdiği vesika	31.V.1923	533
558	İzmir'de Mütেকaidin Zabitan Teavün Cemiyeti'ne telgraf.....	Haziran 1923	534
559	Dersaadette Adalar Belediye ve Müdafaa-i Hukuk Riyasetlerine telgraf.....	Haziran 1923	535
560	Çanakkale Milletvekili seçimine dair tamim	2.VI.1923	535
561	Müd. Huk. Cem. ve Halk Partisinin seçim çalışmalarına dair tamim	2.VI.1923	535
562	Gönderilen levha hakkında teşekkür telgrafi	15.VI.1923	536
563	Karesi ikinci seçmenlerine gönderilen beyanname.....	18.VI.1923	536
564	Seçim dolayısıyla İstanbul Müd. Huk. Cemiyetine ve rilen cevap.....	19.VI.1923	537
565	Karahisar mebusu Ali Beyefendiye telgraf.....	20.VI.1923	538

566	İstanbul Müdafaa-i Hukuk Kaza Heyeti Riyasetine telgraf.....	20.VI.1923	538
567	Kendisine İstanbul hemşehriliği tevcih olunması üzerine Belediyeye gönderilen yazı	21.VI.1923	538
568	Seçim dolayısıyla Edirne Müd. Huk. Reisliğine gönderilen telgraf.....	23.VI.1923	541
569	İstanbul ikinci seçmenleri hakkında telgraf.....	23.VI.1923	541
570	Beyoğlu seçmenlerine teşekkür telgrafi.....	23.VI.1923	542
571	Müdrislik şhadetnamesinin verilmesi üzerine teşekkür telgrafi.....	28.VI.1923	542
572	Eskişehir aday seçiminde görülen yanlış hareketlere dair Belediye ve Teftiş Heyetine gönderilen yazı	1.VII.1923	543
573	Lozan sulh müzakerelerine dair İsmet Paşaya çekilen telgraf.....	4.VII.1923	544
574	Eskişehir aday seçimine dair Belediye ve Müd. Huk. Reisliklerine çekilen teşekkür telgrafi	9.VII.1923	545
575	Seçimden sonra Belediye ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri Reislerine gönderilen telgraf.....	18.VII.1923	546
576	Orduya gönderilen bayram tebriki.....	24.VII.1923	547
577	Müdafaa-i Hukuk ve Belediye Reisliklerine gönderilen bayram tebriki	24.VII.1923	547
578	Emir Çavuşluğunu yapan Ali Metin'e verdiği vesika.....	18.VIII.1923	548
579	İzmir Belediyesine kurtuluş bayramı dolayısıyla gönderilen telgraf.....	9.IX.1923	548
580	Memleketin kalkınması için İslâm âlemine bir hitabe....	28.IX.1923	549
581	Müdafaa-i Hukuk liva heyetleri reislerine telgraf.....	4.X.1923	550
582	İzmir Belediye Reisliğine telgraf.....	Ekim 1923	551
583	İstanbul Vilâyetine telgraf.....	1.XI.1923	551
584	Cumhurbaşkanlığına seçilmesi üzerine alınan tebriklere açık teşekkür.....	1.XI.1923	551
585	Cumhuriyetin ilânı dolayısıyla Halifenin tebrikine verilen cevap.....	1.XI.1923	552
586	Cumhurbaşkanlığına seçilmesi dolayısıyla Sovyet İcra Komitesi Reisi Mr. Kalinin'in tebrikine verilen cevap ..	4.XI.1923	552
587	Mütakadin-i Askeriye Cemiyeti'ne telgraf.....	13.XI.1923	553
588	Halk Partisi Reisliğine vekâlet etmesi için İsmet Paşaya gönderilen yazı	19.XI.1923	553
589	Türk Tircaret Birliği Kongresi'ne telgraf.....	22.1.1923	553
590	Baro ikinci reisine telgraf.....	26.11.1923	554
591	Darülfünun Eminine verilen cevap	3.III.1923	554
592	Mahmut Esat Bey'e telgraf.....	Eylül 1924	555
593	İbrahim Hilmi Bey'e teşekkür telgrafi	8.X.1924	555
594	İstanbul Şehremaneti'ne telgraf.....	13.X.1924	556
595	Erzurum depremi dolayısıyla telgraf çeken Fransız Cumhurreisine cevap	13.X.1924	556
596	Anatol Frans için taziye telgrafi	17.X.1924	556
597	Ziya Gökalp'ın hastalığı münasebetiyle çekilen telgraf..	21.X.1924	557
598	Fransa ile yapılacak hava yolları münasebetine dair mektup.....	21.X.1924	557
599	Ziya Gökalp'ın ölümü üzerine eşine çekilen başsağlığı telgrafi		558
600	Başbakan İsmet Paşa'nın istifasına dair B.M.M.'e gönderilen yazı	22.XI.1924	558
601	Başbakanın istifası üzerine gönderilen yazı	22.XI.1924	559
602	Reşit Galip'e teşekkür telgrafi.....	1.II.1925	559
603	Tayyare Cemiyetine gönderilen teşekkür yazısı	24.11.1925	560
604	Genç havalisindeki isyan olayını tel'in eden Adanalılara cevap	26.11.1925	560

605	Şeyh Sait isyanını tel'in eden Trabzonlulara cevap.....	1.III.1925	561
606	Şeyh Sait isyanını tel'in eden Trabzon Türkocağı Reisine cevap	1.III.1925	561
607	İrtica hadisesi dolayısıyla İstanbul Darülfünun Eminine verilen cevap	1.III.1925	562
608	Genç isyanı dolayısıyla millete, orduya ve memurlara beyanname	7.III.1925	562
609	Çorum mebusu Ferit Bey'in eşine taziyet telgrafı	13.III.1925	564
610	Üniversite Talebe Birliği'nin telgrafına cevap	20.III.1925	564
611	Vatandaşlara gönderilen bayram tebriki.....	23.IV.1925	565
612	Ordulara gönderilen bayram tebriki	23.IV.1925	565
613	İlk murassa nişanı tevcih ettiklerinden dolayı tayyare cemiyetine gönderilen teşekkür yazısı.....	24.V.1925	566
614	Seferberliğin kaldırılması dolayısıyla vatandaşlara beyanname	31.V.1925	566
615	İstanbul'da Türkiye Hilâliahmer Cemiyeti Meclis-i Umumî Riyasetine telgraf.....	24.VII.1925	568
616	Bay Lütfi Fikri hakkında İstiklâl Mahkemesine gönderilen yazı	15.VIII.1925	568
617	Afyonkarahisar gençlerinin telgrafına cevap	29.IX.1925	569
618	Abdülhak Hâmit'e telgraf.....	8.IX.1925	569
619	Eski müesseselerin kaldırılması üzerine çekilen telgraf	8.IX.1925	570
620	Yeniliklere karşı gösterdikleri ilgiden dolayı Balıkesir Müftüsüne ve Tokat Rufai Şeyhine gönderilen telgraf...	8.IX.1925	570
621	Tekke ve zaviyelerin kaldırılması üzerine gelen telgraflara verilen cevap	10.IX.1925	571
622	Ankara Hukuk Mektebine telgraf.....	20.IX.1925	571
623	Kastamonu Vilâyetine telgraf.....	20.IX.1925	571
624	Cumhuriyet Halk Partisi Divanının teveccühleri üzerine Reis İsmet Paşaya yazılan teşekkür	29.IX.1925	572
625	Amanullah Han'a tebrik telgrafı.....	6.III.1926	572
626	İzmirde bulunan Başbakan İsmet Paşaya gönderilen telgraf	20.III.1926	573
627	Diyarbakır fahrî hemşehriliğini kabul ettiğini bildiren telgraf	5.IV.1926	573
628	Atatürk'e teşekkür edilen suikast dolayısıyla millete beyanname	22.VI.1926	574
629	İzmir'deki suikast teşebbüsü münasebetiyle Genel Kurmay Başkanlığının Ordunun teessürlerini bildiren telgrafına cevap	24.VI.1926	574
630	Fahrettin Altay'a telgraf.....	26.VII.1926	575
631	Heykelinin ilk dikilişi olayı hakkında İstanbul Şehrini'ne telgraf.....	6.X.1925	575
632	Ankara Garnizon tatbikatı talimleri münasebetiyle silâh arkadaşlarına gönderilen yazı	14.X.1926	576
633	Amanullah Han'ın tebrik telgrafına cevap	29.X.1925	576
634	Şili Reiscumhuru Emilyano'ya telgraf	5.11.1927	577
635	Gazi Mustafa Kemal Paşa Erkek Muallim Mektebinin temel atma günü dolayısıyla Maarif Vekiline verilen bir cevap	8.VIII.1927	577
636	Seçim hakkında beyanname	29.VIII.1927	577
637	Millet Vekillerinin tanımağa mecbur oldukları özel şartlar hakkında tamim	29.VIII.1927	581
638	C.H.P. adayları hakkında vatandaşlara yayınlanan tamim	30.VIII.1927	582
639	Seçimden sonra vatandaşlara beyanname	7.IX.1927	582
640	Şehitlikleri İmar Cemiyeti'ni tebrik	17.IX.1927	583

641	Matbuat Cemiyeti Reisi Hakkı Tarık Bey'e telgraf	27.IX.1927	583
642	İkinci defa Cumhurbaşkanlığına seçilmesi üzerine millete beyanname	1.IX.1927	584
643	Yeni Cumhurbaşkanlığı devresine ait millete beyanname	1.XI.1927	584
644	Sovyet ihtilâlinin onuncu yıldönümü dolayısıyla İcra Heyeti Reisi Mr. Kalinin'e gönderilen tebrik telgrafı.....	7.XI.1927	585
645	Japon İmparatoruna telgraf.....	12.III.1928	586
646	İzmir büyük zelzelesi dolayısıyla Vilâyete gönderilen telgraf	1.IV.1928	586
647	Ankara Hukuk Mektebi'nin ilk mezunlarını tebrik	24.VII.1928	586
648	Taksim Cumhuriyet Abidesinin açılış töreni nedeniyle Mussolini'nin telgrafına cevap	9.VIII.1928	587
649	Yeni Türk harflerinin kabulü münasebetiyle Maarif Ve kiline verilen cevap	28.VIII.1928	587
650	İstanbul manevraları dolayısıyla donanma Komutanlığına gönderilen emirname sureti	2.IX.1928	588
651	Galatasaray Kulübüne telgraf.....	7.IX.1928	588
652	Yeni harfleri vatandaşlara öğretmek üzere seçim bölgelerine giden Karadeniz havalisi mebuslarına telgraf...	14.IX.1928	589
653	Karadeniz seyahatinde iken Meclis Reisine gönderilen telgraf	15.IX.1928	589
654	İtalya gençlerinin İstanbulu ziyareti münasebetiyle M. Musolini'ye çekilen telgraf	17.IX.1928	590
655	Yeni harflerin tatbiki münasebetiyle Başbakanlığa gönderilen yazı	21.IX.1928	590
656	Yeni harflerin kabulü dolayısıyla Gemlikten bir kısım esnafın mektuplarına verilen cevap	28.IX.1928	591
657	Cumhuriyetin 5 inci yıldönümü dolayısıyla Sovyet icra Komitesi Reisi Kalinin'in tebrikine verilen cevap....	31.X.1928	592
658	Sovyet ihtilâlinin yıldönümü dolayısıyla İcra Komitesi Reisi Mr. Kalinine gönderilen tebrik telgrafı	7.XI.1928	592
659	İngilizce Heceyi Sadeleştirme Cemiyetinin tebrikine verilen cevap	28.11.1929	593
660	Beynelmilel Ajanslar Kongresi'ne telgraf	30.V.1929	594
661	Matbuat Cemiyeti'ne telgraf.....	11.VI.1929	594
662	Amerika'nın millî bayramı münasebetiyle Amerika Reiscumhuruna telgraf.....	10.VH.1929	594
663	Lozan sulhunun yıldönümü münasebetiyle İsmet İnönü'ye telgraf	27.VII.1929	595
664	30 Ağustos'un yıldönümü münasebetiyle Fevzi Çakmak'ın tebrik telgrafına cevap	31.VIII.1929	595
665	III. Türk Tıp Kongresi'ne telgraf.....	17.IX.1929	596
666	Meclis'teki konuşması münasebetiyle İsmet İnönü'ye telgraf	13.XH.1929	596
667	Taç giyme yıldönümü münasebetiyle İran Şahı Rıza Pehlevi'ye telgraf	30.IV.1930	596
668	Demir yolunun Sivas'a varması üzerine Başbakan İsmet Paşaya çekilen telgraf.....	22.VII.1930	597
669	Lozan'ın yıldönümü münasebetiyle İsmet İnönü'ye tebrik telgrafı.....	25.VII.1930	597
670	Demiryolunun Sivas'a varması münasebetiyle Nafia Vekili Recep Bey'e telgraf.....	26.VII.1930	598
671	Yeni parti çalışmaları hakkında Paris Büyük Elçisi Fethi Bey'e verilen cevap	11.VIII.1930	598
672	Halk Partisine dair Cumhuriyet gazetesine verilen tebliğ	9.IX.1930	599
673	İstanbul'un Kurtuluş Bayramı münasebetiyle tazim ve		

bağlılık telgrafına cevap	8.X.1930	600
674 Bulgar Kralı'nın teşekkür telgrafına cevap.....	Aralık 1930	600
675 Kubilâyn şehit düşmesi üzerine orduya yazılan taziye ..	28.XII.1930	601
676 Japon İmparatoru'nun teşekkür telgrafına cevap.....	Ocak 1931	602
677 Trenle Malatya'ya geldikten sonra Başvekil İsmet Paşa'ya telgraf	13.11.1931	602
678 Konya'dan Başbakan İnönü'ye telgraf	20.11.1931	603
679 Parti aleyhindeki çalışmalar hakkında C.H.P. gurubu Reisliğine gönderilen yazı.....	3.III.1931	604
680 İkinci seçmenlere beyanname.....	20.IV.1931	605
681 Seçim dolayısıyla millete beyanname.....	20.IV.1931	606
682 Seçimden sonra millete beyanname	27.IV.1931	610
683 Ziraat Mezunları Kongresi'nin tazim ve bağlılık telgrafına cevap	20.1.1932	610
684 Samsun'da Gazi Heykelinin açılış töreni münasebetiyle halkın sevgi ve bağlılık telgrafına cevap	25.1.1932	611
685 George Washington'un 200. yıldönümü münasebetiyle telgraf	7.III.1932	611
686 İzmir'de Gazi Heykelinin açılış töreni münasebetiyle bağlılık telgrafına cevap	30.VII.1932	611
687 İktisat işlerinde birliğe dair Vekil Celâl Bey'e verilen cevap	12.IX.1932	612
688 Maarif Vekilinin teşekkür telgrafına cevap	25.1.1933	613
689 Türk Tarihi Tetkik Cemiyetine telgraf.....	25.1.1933	613
690 Bursa olayı üzerine Anadolu ajansı eliyle verilen resmi tebliğ	6.II.1933	613
691 Halkevlerinin birinci kuruluş yıldönümü münasebetiyle İsmet Paşa'ya tebrik ve teşekkür telgrafi	24.11.1933	614
692 Roosevelt'e yapılan suikast teşebbüsü münasebetiyle tessür telgrafi	28.11.1933	614
693 Roosevelt'in vazifeye başlaması münasebetiyle tebrik telgrafi	14.111.1933	615
694 Öz Türkçe yolunda başarılarından dolayı İstanbulda Türk Talebe Birliğine gönderilen telgraf.....	27.111.1933	615
695 Roosevelt'in dünya devletleri Reislerine ve Atatürk'e gönderdiği hitabeye telgrafla verilen cevap.....	19.V.1933	616
696 19 Mayıs bayramı dolayısıyla Ankara Halkevi Başkanına verilen cevap	22.V.1933	618
697 Suikastten kurtulan Yunan Başvekili Venizelos'a gönderilen telgraf	7.VI.1933	619
698 Viyanada bulunan Yunanistan Cumhurbaşkanı'na gönderilen teessür telgrafi	7.VI.1933	619
699 Lozan günü dolayısıyla Başbakan İsmet Paşaya çekilen tebrik telgrafi	24.VII.1933	619
700 Adatepe Gemisi ile yaptığı gezi hakkında Başbakan İsmet İnönü'ye telefon mesajı	28.VII.1933	620
701 Rus ithal mallarının rekabetine dair Başbakanlığa çekilen telgraf	20.IX.1933	620
702 Reşit Galip'in 30 Ağustos Zaferini kutlayan telgrafına cevap	1.IX.1933	621
703 Başbakan İsmet Paşa'ya telgraf.....	11.IX.1933	621
704 Türk-Yunan anlaşmasının imzalanması münasebetiyle Başbakan İsmet Paşaya çekilen tebrik telgrafi.....	15.IX.1933	622
705 Türk-Yunan anlaşmasının imzalanması üzerine Yunan ricalinin telgraflarına verilen cevap	15.IX.1933	622
706 Roosevelt'in Cumhuriyetinin onuncu yıldönümü dolayısıyla Türk milletine gönderdiği hitabeye verilen cevap	29.X.1933	622
707 Cumhuriyetin onuncu yıldönümü dolayısıyla Alman		

Başvekil Yardımcısının telgrafına verilen cevap	31. X. 1933	623
708 Türk Dostları Cemiyeti Reisi Amiral Bristol'un Cumhuriyetin onuncu yılını kutlayan telgrafına verilen cevap	31.X.1933	624
709 Fransız Radikal Partisi Reisi M. Herriot'nun Cumhuriyet bayramı dolayısıyla tebrikine verilen cevap	31.X. 1933	624
710 Sovyet İcra Komitesi Reisinin Cumhuriyet bayramı tebrikine verilen cevap	31.X.1933	624
711 Sovyet misafirlerin Rusyaya dönmeleri münasebetiyle çekilen telgraf.....	16.XI.1933	625
712 İstanbul Üniversitesinin açılışı münasebetiyle Maarif Vekilinin telgrafına cevap	20.XI.1933	626
713 Mülkiye Mektebi'nin 57. kuruluş yıldönümü münasebetiyle gönderilen sevgi ve bağlılık telgrafına cevap	5.XII.1933	626
714 Balkan anlaşması üzerine Yunanistan Cumhurbaşkanının tebrikine verilen cevap	11.11.1934	627
715 Kemalettin Sami Paşa'nın vefatı münasebetiyle Almanya Reisisumhuru'nun taziyet telgrafına cevap	19.IV.1934	628
716 Cumhuriyet Gazetesine telgraf	16.IV.1934	628
717 İran Şahı'na telgraf.....	13.IV.1934	629
718 Uyuşturucu maddeleri tahdit mukavelesinin birinci yıl dönümünde verilen ziyafette okunan mektup.....	20.VI.1934	629
719 Şahın Türkiyeden ayrılırken Beyazıt'tan gönderdiği telgrafına cevap	6.VII.1934	632
720 Fransa milli bayramını tebrik telgrafi	18.VII.1934	632
721 Mareşal Von Hindenburg'un vefatı münasebetiyle oğluna gönderilen başsağlığı telgrafi	8.VIII.1934	633
722 Von Hindenburg'un vefatı münasebetiyle Hitler'e başsağdığı telgrafi.....	8.VIII.1934	633
723 Macar milli bayramı münasebetiyle tebrik telgrafi	26.VIII.1934	633
724 İzmir fuarının açılması dolayısıyla Başbakanın telgrafına verilen cevap	29.VIII.1934	634
725 Afganistan'ın istiklâl bayramı münasebetiyle tebrik telgrafi	2.IX.1934	634
726 Hitler'in Alman Reisisumhurluğuna seçilmesi üzerine tebrik telgrafi.....	4.IX.1934	634
727 9 Eylül Kurtuluş günü münasebetiyle gönderilen tazim ve tebrik telgrafına cevap	9.IX.1934	635
728 Parlamentolar Birliği Konferansı üyelerinin telgrafına verilen cevap	26.IX.1934	635
729 Yugoslav Kralı Alexandr'ın ölümü üzerine kral Naibi Prens Paul'e çekilen taziyet telgrafi	9.X.1934	636
730 Yugoslav Kralı Alexandr'm ölümü üzerine Kraliçe Mari'ye çekilen taziyet telgrafi	9.X.1934	636
731 Yugoslav Kralı Alexandr'ın ölümü üzerine veliaht Piyer'e çekilen telgraf.....	9.X.1934	637
732 Fransa Hariciye Nazırı M. Bartu'nun vefatı dolayısıyla tâziyet telgrafi.....	9.X.1934	637
733 Üçüncü Balkan Güreş Kongresi'nin tazim ve bağlılık telgrafına cevap	9.X.1934	638
734 Raymont Poincare'in ölümü münasebetiyle Fransa Reisisumhuruna taziyet telgrafi	16.X.1934	638
735 Raymont Poincare'in eşine tâziyet telgrafi.....	16.X.1934	639
736 Mühendisler Birliğinin yeni evinin açılışı münasebetiyle Bayındırlık Bakanının, mühendisler adına bağlılık telgrafına cevap	8.XII.1934	639
737 İsmet Paşaya İnönü soyadının tevcih edildiğine dair Başbakanlığına gönderilen yazı	26.XII.1934	640

738	Cumhuriyet Halk Fırkası teşkilâtına ve ikinci seçmenlere beyanname.....	2.II.1935	640
739	Milletvekili seçimi dolayısıyla millete beyanname.....	4.II.1935	641
740	Yeni seçimlerden sonra yurtdaşlara beyanname.....	8.II.1935	644
741	Suikast'tan kurtulan Suudi Arabistan Kralı Abdülaziz İbnisuud'a telgraf.....	23.III.1935	644
742	Yıldız Arslusal Kadınlar Kongresi'nin minnettarlık telgrafına cevap.....	22.IV.1935	645
743	Ulusal Ekonomi ve Arttırma Kurumu'nun Genel Kongresi münasebetiyle çekilen bağlılık telgrafına cevap.....	8.V.1935	645
744	Irak Kralına tebrik telgrafı.....	11.V.1935	646
745	V. George'in jübile münasebetiyle tebrik telgrafı.....	11.V.1935	646
746	Mareşal Milsudski'nin vefatı münasebetiyle Lehistan Reiscumhuruna başsağlığı telgrafı.....	15.V.1935	646
747	Türk Tecim ve Endüstri Odaları Genel Kurultayı'nın bağlılık telgrafına cevap.....	26.V.1935	647
748	Türk Hava Kurumu VI. Kurultayı'nın sevgi ve bağlılık telgrafına cevap.....	27.V.1935	647
749	Birinci Basın Kurultayı'nın saygı ve sevgilerini bildiren telgrafına cevap.....	27.V.1935	648
750	İsveç Veliadı Prens Gústav Adolfa tebrik telgrafı.....	3.VI.1935	648
751	Vasıf Çınar'ın ölümü münasebetiyle Kalinin'in başsağlığı telgrafına cevap.....	7.VI.1935	649
752	Türk Dili Araştırma Kurumu'nun 3. Kuruluş yıldönümü münasebetiyle gönderilen saygı ve teşekkür telgrafına cevap.....	12.VII.1935	649
753	Üçüncü Dil Bayramı münasebetiyle tebrik telgrafı.....	21.IX.1935	650
754	Fevzi Paşa-Diyarbakır hattının açılması dolayısıyla çekilen telgraf.....	24.XI.1935	650
755	Mülkiyenin kuruluş yıldönümü dolayısıyla gönderilen yazı.....	11.XII.1935	651
756	Yugoslav Kral ailesinin bir kızları oluşunu tebrik.....	10.IV.1936	652
757	Mısır Kralı I. Fuad'ın vefatı dolayısıyla tâziyet telgrafı.....	5.V.1936	652
758	Kooperatifler hakkında yazı.....	13.VII.1936	653
759	Montrö anlaşması üzerine çekilen telgraf.....	25.VII.1936	653
760	Manevralar dolayısıyla.....	13.VIII.1936	653
761	Türkiyeyi ziyaret eden İngiliz kralı VIII. Edward'ın telgrafına verilen cevap.....	7.IX.1936	654
762	İzmir Fuarının kapanışı münasebetiyle tazim ve bağlılık telgrafına cevap.....	25.IX.1936	654
763	Dil Bayramını tebrik telgrafı.....	29.IX.1936	655
764	Cumhuriyet bayramı dolayısıyla Samda Suriye Vatani Fırkası Reisi B. Fahri Elbaridinin telgrafına verilen cevap.....	31.X.1936	655
765	Roosevelt'in tekrar Başkanlığa seçilmesi münasebetiyle tebrik telgrafı.....	20.XI.1936	655
766	Balıkçılar Kongresi'nin tazim ve bağlılık telgrafına cevap.....	8.XII.1936	656
767	Yeni İngiltere Kralı VI. Georges'a çekilen tebrik telgrafı.....	18.XII.1936	656
768	Gaziantebin kurtuluşunun yıldönümü dolayısıyla gönderilen yazı.....	25.XII.1936	656
769	Hatayın bağımsızlığı dolayısıyla.....	27.I.1937	657
770	Hatayın bağımsızlığı dolayısıyla.....	27.I.1937	657
771	Hatayın bağımsızlığı üzerine.....	1.II.1937	658
772	Selânikte doğduğu evin emrine verilmesi.....	12.V.1937	659
773	Halkevlerinin 5. Kurulu; yıldönümü münasebetiyle tazim ve bağlılık telgrafına cevap.....	23.II.1937	659

774	Çekirdeksiz Üzüm I. Millî Kongresi Riyasetinin tazim ve bağlılık telgrafına cevap	13.111.1937	660
775	Tylers Mektebinde vuku bulan infilâk münasebetiyle taziye telgrafi.....	30.111.1937	660
776	Türkiye-İran anlaşmalarının imzası üzerine	24.IV.1937	661
777	Yedeksubay Okulu'na başarı telgrafi	30.IV.1937	661
778	Hindenburg Balonunun felâkete uğraması münasebetiyle teesür telgrafi.....	12.V.1937	662
779	Mamak Baruthanesindeki infilâk sebebiyle Fransa Cumhuriyetinin taziye telgrafına cevap.....	15.V.1937	662
780	İngiltere Kralının taç giyme merasimi münasebetiyle tebrik telgrafi.....	17.V.1937	663
781	19 Mayıs 1937 günü Ankara stadında yapılan tören münasebetiyle milletin sevgi ve bağlılık duygularını ileten telgrafa cevap	21.V.1937	663
782	Danimarka Kralına tebrik telgrafi.....	22.V.1937	664
783	Doğum yıldönümünü tebrik eden İngiltere Kralı VI. George'e teşekkür telgrafi.....	24.V.1937	664
784	Atınada Başbakan İsmet İnönü şerefine verilen ziyafet dolayısıyla yapılan telefon konuşması.....	26.V.1937	665
785	Elen ordusu ve donanması ve hava kuvvetleri mümesili Metaksas'ın telgrafına verilen cevap	26.V.1937	665
786	Atınada İsmet İnönüye verilen ziyafette hazır bulunanlara gönderilen mesaj	26.V.1937	665
787	Son seyahat intihalarına dair Başvekil İsmet İnönüye gönderilen ve B.M.M. toplantısında okunan telgraf	1.VI.1937	666
788	Çiftliklerini hazineye bağışladığına dair tezkere	11.VI.1937	668
789	Tahsin Uzer'e yazıp imzaladıkları direktif	11.VI.1937	672
790	Çiftliklerini hazineye bağışlaması üzerine.....	13.VI.1937	673
791	Bulgar Kraliçesinin bir veliaht dünyaya getirmesi münasebetiyle Krala tebrik telgrafi	22.VI.1937	673
792	İbni Sina'nın 900. doğum yıldönümü töreninde Atatürk'e gönderilen tazim telgrafına cevap	23.VI.1937	674
793	Türkiyede çevrilen bir film hakkında mektup	9.VII.1937	674
794	Saadabat Paktı'nın imzasından sonra Irak Kralı'nın tebrik telgrafına cevap.....	10.VII.1937	675
795	Saadabat Paktı'nın imzasından sonra Afganistan Padişahı'nın tebrik telgrafına cevap	10.VII.1937	675
796	Tahranda Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında doğu Paktının imzalanması dolayısıyla	10.VII.1937	676
797	Marconi'nin ölümü münasebetiyle ailesine başsağlığı telgrafi	19.VII.1937	677
798	Mısır Kralı I. Faruk'un taç giymesi münasebetiyle tebrik telgrafi.....	4.VII.1937	677
799	Demiryolu'nun Zonguldak'a ulaşması münasebetiyle halkın şükran ve tazimlerini sunan telgrafa cevap	17.VIII.1937	677
800	Dil Bayramını kutlama telgrafi.....	29.IX.1937	678
801	Diyarbakır seyahatinden intibaları	20.V.1937	678
802	Caziantebin kurtuluşunun yıldönümü dolayısıyla çekilen telgraf	25.XII.1937	679
803	Bursa seyahati dolayısıyla Bursa Belediye Reisine gönderilen mektup.....	2.II.1938	680
804	Halkevlerinin 6. kuruluş yıldönümü münasebetiyle gönderilen saygı ve bağlılık telgrafına cevap	22.11.1938	681
805	Selanik anlaşması üzerine çekilen telgraf.....	6.VHI.1938	681
806	Yeni Türk harflerinin Kabulünün onuncu yıldönümü dolayısıyla çekilen telgraf.....	9.VIII.1938	682
807	İzmir fuarının açılması üzerine çekilen telgraf.....	20.VIII.1938	682

808	Doğu manevraları dolayısıyle çekilen telgraf.....	28.VIII.1938	683
809	Trans-İranien hattının açılışı münasebetiyle çekilen telgraf.....	3.IX.1938	683
810	Hatay Millet Meclisinin açılışı dolayısıyle çekilen telgraf.....	3.IX.1938	684
811	Tayfur Sökmen'in Hatay Devlet Reislğine seçilmesi dolayısıyle çekilen telgraf.....	4.IX.1938	684
812	Hatay Millet Meclisi Reisi Abdülgani Türkmen'in telgrafına verilen cevap.....	7.IX.1938	685
813	İzmir'in Kurtuluşunun yıldönümü münasebetiyle gönderilen bağlılık telgrafına cevap.....	12.IX.1938	685
814	Dil Bayramını tebrik.....	27.IX.1938	685
815	Barbaros ihtifali münasebetiyle bağlılık duygularını bildiren telgrafa cevap.....	28.IX.1938	686
816	Demiryolunun Erzincan'a ulaşması sebebiyle saygı ve bağlılık telgrafına cevap.....	9.X.1938	686
	AÇIKLAMALI DİZİN		691

1,2 - GENEL DURUM

(20.IX.1917)

Halep'ten Sadrazam ve Dahiliye Nazırı Talât Paşa ile Başkumandan Vekili Harbiye Nazırı Enver Paşaya ayrı ayrı gönderilen rapor.

“Sadrazam ve Dahiliye Nazırı Fahametlû Devletlû Talât Paşa Hazretlerine,

“Yedinci ordunun ve işbu ordunun istihdamı muhtemel olan havalide idare-i umumiye-i mülkiye ile peyda ettiği revabıt-ı karibe sebebi ile Başkumandanlık Vekâlet-i celilesine vaziyet-i umumiyenin muhakemesi hakkındaki mutalâat-ı acizanemin bir suretini bervech-i atı huzur-u fahimanelerine arz ederim. Gerçi bu mutalâanamede munhasıran askeri olan nukat var ise de bir mutalâa-yı külliye-i umumiyeden nukat-ı fenniye-i askeriye-yi ayırmak kabil olmadığından aynen takdimi zaruri olmuştur. Ordunun haiz olduğu selâhiyet sebebi ile yakın olan hükûmat-ı mülkiye nezdinde inzibat ve idareye müteallik mevad için icabettikçe temasda bulunulduğu maruzdur.

Olbabta emr-ü ferman hazret-i veli ul-emrindir. 20/9/33”.

Yedinci Ordu Kumandanı Mir-i Liva
Mustafa Kemal

“Başkumandanlık Vekâlet-i Celilesine tahrirat,

“Yedinci ordunun yed-i idaresinde bulunmayan esbattan dolayı firarların devamı ve kuvvetlerin muhafaza olunamaması ve ordunun tevcih olunduğu hedeflerin tebeddülü ile beraber suret-i istihdam ve emr-i kumandanın tanzimi cihetinde yeni vaziyetler hasıl olmakta ve aşairin istimali ve istihdamı mesailinin devam etmekte bulunması sebepleri ile vaziyetin muhakemesine ait bir zübdeyi bervech-i ati huzuru fahimanelerine arz ediyorum. Hususat-ı mülkiyeye ait ve ordunun daire-i selâhiyeti dahilinde bulunan mevadın gerek Dahiliye Nezareti ve gerek vilâyat-ı mahalliye nezdinde alel-devam takibedildiği maruzdur. 20/9/33.”

Yedinci Ordu Kumandanı Mir-i Liva
Mustafa Kemal

Vaziyeti umumiye hakkındaki mutalâatı acizenemi bervechiâtı arz ediyorum. Memleketin mukadderatı umumiyesini idarede mesul ve medhaldar alan zatı devletlerinin ifadatımı hiçbir bedbinliğe ve telâşa hamletmiyerek kemali itidal ve ciddiyetle telâkki edeceklerine itimadım mülâhazatımı ihata edebildiğim en vasi miyasta tasvire saik olmuştur.

1- Ahvali umumiye-i memleket her şeyden evvel nazarı dikkati caliptir. Harp, her milletten olan anasırımızı bilaistisna son dereceye getirmiştir. Ahali ile idare arasındaki revabıt sarsılmıştır. Evlerinde kalan ahali her noktai nazardan hükümetten uzak kalmakta menfaattar bir hale gelmiştir. Çünkü kalan ahali ya kadınlardan, ya acizlerden veya firarilerden ibaret olup mahsulâtı say ve amelleri kendi idamei hayatlarına kâfi değil iken hükümeti mülkiye ve askeriye anlardan açlık ve ölüm mukabilinde mameleklerini alız ve talepte daha ziyade musir ve muannit olmak mecburiyetindedir. Diğer taraftan hükûmatı mülkiyenin aczi tanımını umumi bir anarşiye sürüklenen hayatı umumiye-yi idareye mani olup hukuku ahali namına ne mutasavver ise kâffesini adli hakka mugayir ve binaenaleyh ahalinin tezyidi nefretini müeddi bir şekilde halletmek itiyadı zarurisindedir.

Hükümeti mülkiyenin aczi tamam bir kuvvei zabitanın fıkdanii mutla-kından ve derdi ihtiyaç ile alelumum memurine dâri olan irtikâp ve ihtikâr ve suiistimalâtan ve memurinin keyfiyeten düşkün bir hale gelmesinden ve umuru adliyenin sureti mutlakada işlememekte olmasından ileri gelmektedir. Bu esbap hayatı umumiye-yi her köşede ve her beldede esasından çürütmektedir. İaşe-i umumiyenin ve umuru ticariye ve iktisadiyenin müthiş bir süratle inhitata başlaması alâimi asliyedendir. Bugün bir para meselesi hasıl olmuştur ki bu dert ne ahaliye, ne memurinde bir emniyeti ati bırakmamakta ve erbabı namusu alâiki mukaddeseden tecerrüde sevk ve icbar etmektedir.

Binaenaleyh harp devam ettiği halde karşısında bulunduğumuz en büyük tehlike her taraftan çürüten binayı muazzamı saltanatın birgün dahilen birdenbire ve hep birden çökmesi ihtimalidir.

2- Vaziyeti umumiyei askeriye, harbin yakın bir âtide hitamına işaret vermektedir. Müttefiklerimizin darabatı askeriye ile düşmanlarımızı mecburu sulh edecekleri artık mevzuu bahis olmayıp Alınanlar münhasıran idarei sevkülceyşiyeyi (geliniz bizi mağlup ediniz) esasına raptetmişlerdir. Düşmanlarımızın birbirinden ayrılmayacaklarını zaman göstermekte olup düşman ahalinin de sefalet ve mahrumiyeti daha az olmak ve kendi itikatlarına emin bir neticeye vasıl olmak ihtimalile bizim dayanabileceğimiz kadar imtidadı harbe tahammülleri tabiidir. Binaenaleyh, harp daha çok imtidat edecektir ve harbin hitamı anahtarları bizim partinin elinde değildir neticesini çıkarmak lâzım gelir.

3- Türkiye'nin vaziyeti askeriyesi şudur: Ordu harbin edvarı iptidaiyesine nisbetle fevkalâde zayıftır. Birçok orduların mevcudu lâzım olan miktarın beşte biri gibidir. Memleketin insan menabii ikmale muktedir değildir. Hatta Yedinci Ordu gibi bütün memleket içinde ikmal ve takviyesine çalışılan yegane orduyu dahi daha düşmanla bir tek kurşun atmadan kuvvetli tutmaya imkân bulamıyoruz. Takatı umumiye bir misal olmak üzere arzedeğim ki cihanın en müşkül işlerini görmek üzere biner mevcutlu taburlarla bana gönderilen Ellidokuzuncu fırkanın ellisi ayakta durmaya mecalsiz zuafadan ibaret olduğundan tefrik edilmiş ve sağlam kalan efrat 17/20 yaşındaki neşvünemasız çocuklarla 45 /55 yaşındaki amelimandalar kalmıştır.

Diğer en iyi fırkaların taburları da Dersaadetten bin mevcutla hareket ve en kuvvetlisi beşyüz mevcutla Halebe muvasalat etmişlerdir. Bu halin esbabı hayatı umumiye ve hükûmatı mülkiyenin kuvvetlerine tabi ve binaenaleyh bugün ıslahı orduların elinde olmıyan avamile merbuttur. Bu misal gösterir ki bütün menabii toplıyarak ufak bir kısmı dahi kavi bir halde bulundurmıya imkân yoktur. Heyeti zabitanın kemmiyeten ve keyfiyeten noksanı muhtacı izah değildir. Cephelerimiz metalip ve ihtiyacı şudur:

Garpta düşmanla karşı karşıya temas mevcut değildir. Ancak payitahtımız ve cihan ile olan muvasalei bahriyesi ve en zengin mamuremiz olduğundan garp cephelerimize düşman tarafından hayati darbelere teşebbüs edilmesi ihtimali mevcuttur. Kafkasya'da vaziyeti askeriye hali tevakkufta olup tarafımızdan istirdadı mafata teşebbüs mümkün değildir. Rusların ahvali dahiliyeleri ve Avrupa'ya ihtiyaçları faal bulunmalarına pek saik değilse de herhangi bir sebeple Ruslar buna teşebbüs ettikleri halde bunu men veya tahdit etmek bizim kuvvetimize tabi olmıyan bir meseledir. Ruslar kendi hazırlıkları ve kendi vesaitleri nisbetinde iş görürler ve bunların müsait olmadığı yerde tevakkuf ederler. Irakta İngilizler hedeflerini istihsal etmişlerdir. Binaenaleyh daha ileriye temdidi istilâ etmesi için esbabı siyasiye ve iktisadiye ve ya askeriye olmadığı kanaatindeyim. Mahaza eğer düşman temdidi harekât ve iktisabı mevaffakiyat ederse zayıyatı mevcudeye meselâ Musulun da ilâvesi hayatı umumiye bir darbei katiye mahiyetinde olamaz. Denilebilir ki vaziyeti umumiye adeta değişmemiş olur. O halde bu cephede dahi biz intizardan başka birşey yapamayız. Sina ve Hicaz cephelerinde düşman ihdafı askeriye ve siyasiyesini henüz istihsal etmemiştir. Ve anlaşıldığına göre bunun için kemali hararetle hazırlanmaktadır, İngiltere'ye hadim bir âlemi islâmın esası ve İngiltere nüfuzuna tabi bir Filistin hükümeti Hıristiyanıyesinin teşkili ve bu suretle Mısır ve Süveyş ve Bahri Ahmer'in ilelebet temini ve Türkiye'yi son kuvayı diniyesinden ve en güzel mamurelerinden tebit ve tecrit hevesleri İngiltere için adeta Harbi Umuminin hedeflerinden olacak kadar mühim, bizim için de telâfisi mümkün olmıyan darabatı hayatiyeden mâduttur. Hulâsa garpta muhtemel taarruzatı ciddiye muntazır olmak ve Suriye hududunda vazıh ve mustahzar olan düşman harekâtı asliyesine muvaffakiyet vermemek vaziyeti umumiyei askeriyemizin şimdiki mübrem talepleridir. Vaziyeti umumiye bu halde iken meselâ son kuvvetlerle Irak'ın istirdadını düşünmeye imkân yoktur.

En kuvvetli düşman daha kavi ve daha hazır olarak Sinadadır. Ve bu düşmana incizap gayri kabili ihmaldir. Saniyen maddeten de imkân ve kuvvet yoktur. Bu işe teşebbüs edecek orduların bugünkü mevcudları pek zayıf ve kıymetsiz olup daha iki ay yürüdükten sonra -biraz mübalagasile- hademedden ibaret bir kütle kalır. Düşmanın Bağdada şüvendüferle ve gemilerle getirip yetiştireceklerine, şahdarla ve deve ile mukabele edilemez. Velhasıl bu ademi imkânlarla en büyük delil aylardan beri bir alayı iki gün yürütebilecek hazırlıkların elan vücuda getirilememiş olmasıdır.

4- Bu muhtasar nazarı umumiden netice istidlalim, artık her iş bitmiştir, ve bulunacak bir çare kalmamıştır. Zemininde değildir. Böyle bir kanaati bedbinane düşmanların ve tehlikelerin en vahimi olduğunu izaha hacet görmem. İmkânı halâs ve hayat mevcut olup ancak tedabiri saibeyi bulmak.

Acizlerine göre bugün takip olunacak kararlar bervechiâti olmalıdır.

a) Dahilen takviyei hükümet ve temini rısanet (jandarması kuvvetli, memurları ve mümkün olduğu kadar umuru adliyesi, herhalde işe umumiyesile umuru ticariye ve iktisadiyeyi tanzim etmek, hiç olmazsa sui istimalâtı haddi asgariye ve kabili tahammül bir dereceye indirmektir. O suretle ki memleket sağlam bir üssülhareke halinde bulunmalı ve imtidadı harp maazallah yeni ziyalar ve felâketlere sebep olsa da elimizde ve yerimizde kalacak menatık ve ahaliyi her halde dayanmaz çürük bir kitle halinde bulmamalıyız.

b) Siyaseti askeriye bir müdafaa siyaseti, ve elimizde bulunan kuvvetleri ve bir tek neferi son ana kadar saklamak siyaseti olmalıdır. Bu siyaset, memleketimiz haricinde bir tek Osmanlı neferi kalmasına mütehammil olamaz. Sina cephesinin temini taarruzla mı veya müdafaa ile mi kabil ve musip olacağı meselesine bugün karar verilemez. Çünkü düşman bugün orada insanca ve malzeme bize mütefevvik olup bizim bütün kuvvetlerimizi gönderebileceğimiz aylar zarfında intizar etmesine ihtimal fennen pek azdır.

Bizim kuvvetlerimiz gelmezden evel anın taarruz ederek karşısındaki kuvvet aleyhine bir neticei katiye istihsal etmeğe teşebbüsü tabiidir. Bundan başka bizim kuvvet sevkedeceğimiz iki ay zarfında düşman isterse vesaiti nakliye itibarile daha çok kuvvet getirmeye muktedirdir. Binaenaleyh düşman daha evvel taarruz etmediği halde dahi bizim sevkیاتımız hitam bulduktan sonra bugünkü tefevvukunu tezyit etmiş bulunması ihtimal dahilindedir. Velhasıl Halep'te bulunan kuvvetlerimizin Sina cephesine ne kuvvet ve kıymette muvasalat edeceği dahi malûm olmadığından Sina cephesinin temini için bugün mevki tatbiki konulacak karar münhasıran Yedinci Ordu kıtaatının hemen cenuba tahriki mahiyetinde olabilir. Bu kuvvetlerin bilahare nasıl istimal olunabileceğini bugün katiyetle tayin etmeye (kuvvetlerimizi israf etmemek mülâhazasından sarfı nazar) harita üzerindeki askerlikçe dahi imkân yoktur. Yedinci Ordu kıtaatının cenuba tahrikile husule gelecek halitai askeriye her türlü kuyudu müzice siyasiyeden azade ve memleketin dahil ve harici bütün ihtiyacata vefa edebilecek bir surette tanzim ve şevki idaresinde en kestirme tarik şudur: Bütün Suriye ve Hicaz şimdiye kadar olduğu gibi her hususta bir Müslüman Osmanlıya ait olur ve bunun tahtı emrinde olarak Sina cephesinin harekâtını müstakilen diğer bir Müslüman Osmanlı deruhte eder. İşte menafii vataniyeye en muvafık olan şekil budur. General Falkenhayn'ın gelmiş ve onunla taahhüdatı müstacele yapılmış ve Kress'in minelkadim iktisabı hukuk etmiş olması elhasıl Almanları idare etmek gibi esbap ve avamil menfaati vataniyenin istilzam ettiği şekli vazıh ve katiye mani olamaz itikadındayım. Hayat ve memmat mesailinde olsun itayı karar hakkından mahrum bulunduğumuzu zannetmiyorum. Mahaza benim bildiğim esbap Falkenhayn'ın istihdamı mecburiyeti uğrunda menafii vataniyeyi kısmen tehlikeye düşürülecek derecede kuvvetli addettiriyor ve Sina cephesinin Kress ve Yedinci ordu kumandanının tahtı emrinde iki ordu tarafından müdafaa ve bu iki orduya Falkenhayn'ın kumanda etmesi icap ediyorsa menfaati vatan için bu suretle hizmetten içtinap olunmaz. Ancak bu halde General Falkenhayn'ın bütün Suriye ve Hicaza kumanda eden zatın tahtı emrine girmesi münakaşaya mütehammil olmıyan bir meseledir.

Bu halde devlet nazarında en âli mesul bir Osmanlı olup bütün kuvayı dahiliye ve siyasiye anın elinde ve Falkenhayn münhasıran bir askeri kumandan vaziyetinde kalır. Sevk ve idarenin hututu asliyesile beraber bilcümle geri hidemat ve vilâyetlerin ve aşairin idaresi bizim memleketimizin bir öz evlâdının tahtı idaresinde bulunur.

Yedinci kolordu kumandanlığında kaldığıma nazaran benim müstakil ve kanunen bütün arkadaşlarıma muadil bir ordu kumandanı iken bu suretle ikinci ve üçüncü derecede bir kumandan vaziyetine düşmekliğim mucibi teessür olsa da bu cihet menafii vataniye karşısında meskût bulunabilir. Ancak bu takdirde nazarı dikkatten dur tutulmamak lâzım gelen nazik bir nokta vardır. Yedinci kolordu kıtaatı kamilen gidip (Kress) kıtaat ile benim kıtaatım kabili tefrik bir hale gelmesine ahvali harbiye mani olabilir. Yani daha biz nakliyata başladığımız andan itibaren düşman Sina cephesine taaruza başlar, bu halde gönderilen kuvvetlerin arzu edildiği gibi bir kumandaya raptına ahval müsait olamayıp her gelen kıtanın parça parça muharebeye ve yekdiğerini müteakip Kress kumandasına girmesi icap edebilir. Bu hale göre nihayette ordu karargâhı yalnız başına fazla ve işsiz bir şekle girip bütün kıtaat parça parça Kress'e ait kalmış bulunur. Eğer vaziyeti harbiye bu sureti hareketi mecbur kılarırsa vatanın mukadderatı mevzuubahis olurken bilzarure kendimin seyirci kalmama tevekkül ve tahammül edemem. Bu halde yapacağım iş, en ufak bir kıtamin müdahale ettiği cepheyi ve muharebe hatlarını bilâkaydışart kendi tahtı emrime almaktır. Yani kuvvetler muharebe sebebiyle Sina cephesinde bir kumanda altında erimiye mecbur olursa bu kumandan ancak ben olabilirim. Daha bidayetden itibaren bu noktayı görmüş ve bu kararı vermiş olmak lâzımdır. Suriye heyeti umumiyesinin Falkenhayn'a verilemeyeceği meselesinde

Almanları kırmak ve onların kuvvet ve lüzumlarını ihmal etmek gibi kısa bir mülâhazaya tâbi olmadığımıza itimat buyurmalısınız. İçinde bulunduğumuz bataklıktan Almanlarla beraber bulunarak kurtulmak zaruri ise de Almanların bu zaruretten imdadı harpten istifade ederek bizi müstemleke şekline sokmak ve memleketimizin bütün menabiini kendi ellerine almak siyasetine muarızım ve ricali devletin bu hususta hiç olmazsa Bulgarlar kadar müstakil ve kıskanç olmalarını lüzumlu görürüm. Müstakil ve esbabı istiklâlde kıskanç olduğumuz Almanlarca gereği gibi anlaşıldığı gün onların bizi Bulgarlardan daha muteber göreceklere sizi temin ederim. Hüsnü idare edeceğim diye mütemadiyen fedakârlıkta bulunmak herhangi bir müttefike ve tahsisen Almanlara merhamet ve insaf telkin etmeyip belki verdiklerimizden yüz kat fazlasına onları tahriş ve teşvik eder. Bugün Falkenhayn her vesilede herkese karşı Alman olduğunu ve elbette Alman menfaatini en ziyade düşüneceğini söyleyecek kadar mütecasirdir. Halepte ve Fıratta ve Suriyede Alman siyaseti ve Alman menfaati ne demek olduğunu ve bahusus bu sözü sarfeden bir Alman konsolosu olmayıp, yüzbinlerce Türk kanı için karar vermek mevkiinde bulunan bir kumandan olursa işin tamamen menafii vataniyemize gayri muvafık cereyan edeceğini anlamamak mümkün değildir. Falkenhayn geldiği günden beri aşair rüesasına Alman mülâzımları göndererek doğrudan doğruya temas hasıl etmektedir. Ve Araplar Türklere düşmandır. Biz Almanlar bitaraf olduğumuzdan onları kazanabilir, sözünü bizzat bana, bir ordu kumandanına sarfetmiştir. Irak harekâtının gayrikabili icra olduğunu kendisi daha ilk günden beri anlamıştır. Irak hareketini memleketi yerleşmesi için vesile ittihaz etti. Hakikatta ideali bütün Arabistanı Alman idaresine almak idi. Nitekim plânın ikinci safhasına başlamıştır. Irak hedefi tabiatıyla tebeddül edince Sina cephesinde bir taarruz mevzubahs etti. İki ay sonra taarruz veya müdafaamı lâzım olduğunun şimdiden kestirilemeyeceği herkes gibi onun nazarında da ayandır. Fakat bugünkü taarruz sözü bütün Suriye, yani Arabistanın tahtı idaresine girmesi için bir vesilei cazibeden başka bir şey değildir, iki ay sonra ahvali taarruza gayri müsait olup bütün kuvvetlerle Filistinin müdafaası mümkün olursa General Falkenhayn cihana ve memleketimize karşı en büyük muvaffakiyeti kazanmış şeklinde arzı vücut edeceğine şüphe yoktur. Fakat bu halde takviyei hükümet ve memleket şartı şöyle dursun memleket kamilen bizim elimizden çıkarak bir Alman müstemlekesi haline girmiş olacaktır. Ve Genereal Falkenhayn bu maksat için bizim borcumuz olan altunları ve Anadoludan getirdiğimiz son Türk kanlarını istimal etmiş bulunacaktır. Velhasıl gerek hükûmatı mülkiye ve gerek ahali içinde yapılacak işlerin alelade bir memleket meselesi değil en birinci bir müdafaai memleket meselesi olduğu bu devirde memleketin hiçbir köşesinin herhangi bir ecnebi tahtı nüfuz ve idaresine verilmesi hayatı saltanatı katiyen ihlâl ve iptal eder. İşte benim mutalâatım bundan ibarettir. Bulduğunuz mevki sebebiyle bunları tasvir etmekle vicdanım üzerinden refibar etmiş olduğuma kaniim.

Yedinci Ordu Kumandanı
Mustafa Kemal

İleri: 15 Ekim 1919: Hikmet Bayur, Mustafa Kemal'in bir raporu Belleten: 1956, sayı: 80, s. 626, 627.

* * *

3 - SİNA CEPHESİ HAKKINDA

(24. IX. 1917)

Enver ve Cemal Paşalara gönderilen ek rapor

“Şifre
“zata mahsustur

Halep'ten
24.9.33

“20/9/33 tarihli rapora zeyildir.

“I- Sina cephesinde icra olunacak hareket-i müstakillenin nasıl bir hareket olabileceğini bervech-i ati mütalâa ederim:

“Sina cephesinde elyevm mevcut olan düşman kuvveti 10, 52, 53, 54, 60 ve 74. firkalarla Fransız ve İtalyan kuvvetlerinden mürekkep bir fırka, 7 şer yüz tabur mevcutları ile ceman 60 bin ve süvari kuvvetleri ile cem'an 70 bin kişiden ibarettir. Bizim bu cephede bulunan kuvvetlerimiz, 3, 7, 16, 26, 27, 53 ve 54. firkalarla süvari fırkası

ki en son kuvve-i umumiyelere nazaran ve cephede silâh adediyle değil fakat bütün mevcutları ile 33 bin kişiden ibarettir ve kuvay-ı ihtiyatimiz olan Remle civarındaki 24. fırka ile 19 ve 50 nci fırkaların Halep'te mevcutları ve ikmal edilemeyeceği bildirilen 20 nci fırkanın İstanbul mevcudu ve 1.800 piyadeden ibaret olan Alman kolunun kuvveti cem'an 30 bin kişiden ibarettir. 59 ncu fırkanın gayr-ı kabil-i istimal olduğu karargâh-ı umumice malûmdur. Kuvay-ı ihtiyatimizin Sina'ya lâakal yüzde otuz noksanıyla muvasalatı ve her ay Sina cephesinin bir fırka kuvvetinde zayıata mahkûm olması hakayik-i müspiteden olduğundan bütün kuvay-ı ihtiyatimiz cepheye iki ay sonra 20 bin mevcut ile muvasalat edebilecek, bugünkü Sina kuvvetleri de beşer binden on bin zayıat vererek 23 bin kişiye mütenezzil olacak (düşecek), yani 7 nci ve 8 nci ordular cem'an 43 bin kuvvetinde bulunacaktır. Düşmana yeni kuvvetler gelmediği halde ve bütün kuvvetlerimizi cemettikten sonra aradaki nisbet 70 e karşı 43 tür. İki ay zarfında 70 binden düşmanın vereceği zayıat pek uzun yürüyüş ve mütemadi firar şeraitine maruz olmadığından ehemmiyetli değildir ve kabil-i ikmal kabul olunur. Alman garp cephesi dahil olduğu halde bütün cephelerde malzemece bize mütefevvik olan düşmanın vesait-i nakliyece pek müsait bulunduğu Sina cephesinde bu gün ve atiyen bize tefevvük-u kat'i sahibi bulunacağı aşikârdır. Bu hesaba nazaran yeni ihtiyat kuvvetleri getirmediği halde 70 bin kişiye karşı istihsalı en büyük muvaffakiyet olan netice bir müdafaay-ı mutlakadan ibaret olabilir. Mesele muğlak değildir. Halbuki düşmanın Mısır'da daha 64, 77, 78 nci fırkaları bulunmakta ve bir Hint fırkası söylenmekte olduğu ve Sina cephesinde yeni bir fırkanın görüldüğü dördüncü ordunun raporlarında vazıhtır. O halde devlet-i Osmaniye elyevm toplayabildiği ve tahsis ettiği bütün kuvvetlerle Filistin'in adım adım müdafaasına koştuktan başka ittihaz edecek bir karara malik olmadığı gibi memleketin dahil ve haricindeki sair iktisat edebileceği kuvvetleri de bu cepheye şimdiden yetiştirmek mecburiyetine maruzdur. Binaenaleyh hareket-i müstakille tâbiri gayr-ı hakiki olup Eylül ayının bir iki günü için General Falkenhayn'ın efkârı muzmiresine setre ittihaz ettiği bir lâfızdan ibarettir.

“2- Sina cephesinin, peyderpey muvasalat edecek kıtaat ile beraber temin'i müdafaası nasıl mümkün olacağı hakkında buradan çok bir şey söylenemez. Buradan görülecek ihtiyaç, kuvvetlerin bir an evvel cenuba tahriki ve kuvvetlerinin imkân-ı azamide mahfuz olarak isali ve ağır top ve külliyyetli cephanenin ve malzemei tahkimiyenin bilâ fasıla cem ve itharı gibi mevad-ı umumiyye münhasırdır; cephede ise düşmanı müteakiben müstahzar mevazii zorlamaya ve yeni hazırlıklara ve çok zayıata mecbur edecek surette ihzarata lüzum-u âcil vardır. Yani ihzarat-ı tedafüye ancak arazi üzerinde ve mahallinde kararlaştırılabilir mevattan ibarettir. Peyderpey kuvvetlerin vürudu ile cereyan edecek bir muharebenin safahatı âtiyesi evvelden tahmin edilemez. Şimdiye kadar bulunduğum vaziyetler sebebi ile kimse bu babta benim kadar bir tecrübe geçirmiş değildir. Gerek Arıburnu'nda ve gerek Anafartalar'da doğrudan doğruya Osmanlı payitahtını bu sistemde, yani faik kuvvetlere karşı peyderpey muvasalat eden kuvvetlerin istimaliyle, müdafa mecburiyetinde bulunmuş ve ikinci ordunun piştar kolordusuna kumanda ederken dahi sevkülceyi yayılmasını bitirmiş bir düşmana karşı kendi ordumuzun tahaşşüdünü setr ve temin vazifesini ifa etmiş idim.

“3- Düşman taarruzundan evvel 7 nci orduyu cemedebildiğimiz halde münhasıran bir müdafa vazifesi alacak Sina cephesine bir grup ve iki ordu karargâhı sığmaz. Falkenhayn'a buraya gelir gelmez bunu söyledim. Böyle bir teşkilâtın sığabileceği hakkında bana gösterdiği sevk-ü idare şekli yalnız bir taarruz şekli idi. Yani şimdiki cepheyi setr eden bir ordu ve Birüssebi ile cenubundan düşman müstahkem ordugâhının gerilerine taarruz eden diğer bir ordu vaziyeti idi. Ahval, bu ihtimali muhal gösterince General Falkenhayn benim: bir grup ve iki ordu bi-lüzumdur, mütalaama cevap vermemiş demek olur. Bahusus muhakkak olduğu üzere düşman taarruzda takaddüm edince mevcut olan ve gelecek olan kuvvetlerin yalnız bir kumandaya tabi olması münakaşa götürmeyen bir zarurettir. O halde Falkenhayn'ın kendisine de bir iş kalmayıp Kress bütün kuvvetleri istimal edecektir. Fennen ve müdafaay-ı memleket nokta-i nazarından bu hal gayrı kabil-i ihmaldir. Arıburnu'nda bir fırka kumandanı iken tedricen gelen ve üç fırkaya balığ olan kuvvetlere bilâ kayd-u şart kumanda ettiğim için ve kezalik müstacelen tayin olduğum 16 nci kolordu ile dahi Anafartaların müdafaasına başladıktan sonra müteakiben gelen kolordularla cem'an 11 fırkaya balığ olan orduyu bilâ kayd-u şart istihdam edebildiğim için ifa-yı vazife mümkün olmuş idi.

“Memleketin hayatı bahasına olarak yeni bir makûs tecrübe-i mücbireye girmeğe kanaatim müsait değildir. Evvelki mütalâatımda vazihen arz ve tafsil ettiğim bu ihtimale mukarrerat esnasında cevap verilmemektedir. Ve zaten bir hareket-i müstakille perdesi altında Sina harekâtı, karargâh-ı umumiye merbut olan generale tevdi

edilince buna cevap vermeği bittabi Falkenhayn'a tevdi edeceklerdir. Falkenhayn bunları gördü ve bana cepheden bir kısmının şimdiden taht-i emrime verilmesini bilvasıta teklif ettiği gibi tarafımızdan taarruz edilmemesi muhtemel olduğunu da söylemiştir. Müşarünileyh acizleri için bir vazife-i atıye-i daim olarak Birrüsebi garnizon kumandanlığı veya Zahiriye mıntıkası fevkalâde kumandanlığı gibi vezai fin tecessüm ettiğini setr etmeye ve yaldızlamaya çalışmaktadır.

"Sina cephesine benim kumanda edebilmem için noksan tecrübe ve kifayet gibi bir mütalâanın varit olmıyacağı teslimgerde-i devletleridir. Çünkü Sina cephesinden daha mühlik olan Arıburnu'nu muvaffakiyetle ve bir küçük kumandan olarak atlatmış ve Anafarta'da II fırka ve bir süvari livasını muvaffakiyetle ve İngiliz ordusunu mağlubiyete duçar ederek istimal, velhasıl 10 fırkadan ibaret 2 nci orduyu sevk-ü idare etmiş, bir kumandan no kadar aciz olsa Sina vezai fi için mücerrep ve mutemet derecesini kazanmıştır.

"4- Evvelki mütalâatım esas itibariyle bervech-i âti tebeddül etmektedir:

"a) Sina cephesinin ihtiyacı, hakiki olarak tesbit edilmeyip hareket-i müstakille tâbiri ile setr edilmektedir, yani iğfal edilmektedir.

"b) General Falkenhayn bilâ kayd-ü şart bir Osmanlının taht-ı emrine verilmemektedir. Geri hidematı ve ihtiyacatın temini gibi esbab-ı mütemadiye-i şikâyet ile ecnebi nüfuzunun Filistinden Şimale doğru mütemadiyen tevsi edileceğine şüphe yoktur. Kress Paşa'nın Sina harekâtı için geri hidematının bir Alman erkânı harbiyesine verilmesini ve Rayak'tan cenuba kadar bütün şimendüfer işinin doğrudan doğruya Almanlar idaresine tevdiini zaruri gösterdiğinden haberdarım.

"c) Yukarıda tafsil ettiğim gibi müdafaa için esas Sina cephesine bir grup ve iki ordu sığmaz ve mukarreratta ve peyderpey takviyede de vazife-i müstakilleyi benim deruhte edeceğim hakkında bir kayıt yoktur.

"d) General Falkenhayn'ın Mayıstan beri memleketimizde irae-i vücut etmesi müdafaa-i memleketi esaslı surette izrar etmiş ve Arabistan müdafaası için istifade edebileceğimiz 5 mühim yaz ayını imha ve iptal ettirmiştir.

Bu zarar-ı sevkülceyşinin telâfi olunabilmesi lûft-u Haktan istida olunur. Askeri zararı bu olan müşarünileyhin siyasi zararını hatta tahdit etmeğe imkân olmamıştır. Karargâh-ı umuminin evamirine ve acizlerinin müdahalâtına asla aldırılmamakta ve yürüyüp gitmektedir. Biz bir Kress'i, iktisab-ı hukuk etmişir diye, yerinden kıpırdatamıyoruz. Meselâ Nablus civarında düşman taarruzunu durdurabilecek olan General Falkenhayn'a mutlak tabi olacağımız bence bedihiyattandır. Binaenaleyh ne askeri ne siyasi Falkenhayn'a asla itimadım yoktur. Onun taht-ı emrinde ve mukarrerat-ı hazıra altında ifay-ı vazife etmek vatanım için asla bir hizmet-i nafia vadetmez. Fakat vatanımın menafii ile beraber bizzat nefsimin şeref ve kabiliyetinin madun olacağı ve beni artık memlekete hizmet edemeyecek bir vaziyete düşüreceği muhakkaktır. Binaenaleyh harbiye nazırı ve başkumandan vekili sıfatile zatı devletlerine yazdığım bu mütalâat ile bab-ı hükümetten şahsıma ait atideki iki karardan birinin müstacelen itasını istirham ederim.

"1- Falkenhayn asla Sina cephesinde vazife alamaz, Arabistan Başkumandanlığı taht-ı emrinde olarak Sina'nın müdafaası yalnız 7 nci ordu kumandanına ait olur.

"2- Yahut acizleri 7 nci ordunun kumandasından af olunurum.

"İstirhamatıma müstacelen cevap verilmesini ve çünkü cevap verilmediği halde yakın olan zamanda kendi taht-ı emrinde ifay-ı vazife etmeyeceğimi General Falkenhayn'a tebliğ edeceğimi arz ederim."

Yedinci Ordu Kumandanı Mir-i Liva
Mustafa Kemal

Hikmet Bayur, Mustafa Kemal'in bir raporu (Belleten, 1956 sayı : 80, 628)

* * *

4 - KENDİSİ İÇİN ALDIĞI İZİN HAKKINDA

(18. XI. 1917)

Enver Paşaya gönderilen şifreli telgraf.

Başkumandan Vekili ve Harbiye Nazırı Devletli Enver Paşa Hazretlerine

Dersaadet, 18/11/33

16.11.33 şifreli telgrafname-i Devletleri arize-i cevabisidir. Ordu Sıhhiye Reisi yaptırdığı ameliyatın noksan olmasından ve tekrar muhtacı ameliyat bir halde rahatsızlandığından dolayı 7. Ordudan mufarakat-ı acizanemden akdem heyet-i sıhhiyenin verdiği raporla tebdil-i havaya lüzum gösterilerek terhis edilmiş ve karargâh kumandanı mazeret-i meşruasına binaen 7. Ordu dahilinde birçok zabitan gibi alelusul izin almışım. Beraberimde bir Erkân-ı harb zabiti aldığım hakkındaki ifade doğru değildir. Âcizleri yalnız yaverlerimi beraber aldım. Bunda da İkinci Ordu Kumandanlığından infikâkim sırasında İkinci Orduya mensup, olan mumaileyhi beraber almak hususundaki emri Devletlerine ittiba ettim. Bunlardan Yüzbaşı Salih Efendi mevtini mucip olabilecek bir hastalığa müptelâ bulunduğundan taht-ı tedavide bulunması için ve Mülâzım Şükrü Efendi bidayeti harpten beri harp cephelerinden ayrılmamış olduğundan Manisa'da bulunan âilesince gösterilen mazeret üzerine mezunen terhis edilmişlerdir. Kendilerine bu müsaadeyi, kendileri İkinci Orduya mensup zâbitan oldukları için İkinci Ordu Kumandanı sıfatını haiz olduğum zaman vermişim. Yanımda yalnız bir tek yaver vardır. Bunu da Fevzi Paşa Hazretleri İkinci Ordunun yaverini beraberinde alıp gitmiş olduğundan, nâşi buna mukabil muhafaza etmişim. Yedinci Ordunun iki otomobilini beraberimde almadım. Filhakika mezkûr Ordunun iki otomobili vardı. Dunlardan biri daha alındığı zaman kırık olduğundan ve her türlü teşebbüse rağmen nihayete kadar tamirine imkân bulunmadığından 7 nci Ordu Karargâhının Cenuba hareketinde mezkûr kırık otomobili fazla bir yük olmamak için Halep'de 15. Kolordu Karargâhında terketmiştir. Diğer otomobil dahi, lâstiklerinin kamilen mahvolmuş bulunmasından metruk bir halde bulunuyordu. Fevzi Paşa Haleb'e muvasalatında İkinci Ordunun otomobilini beraber alıp getirdiği için ve âcizleri de İkinci Orduya Kumandan tâyin edilmiş olduğundan mezkûr İkinci Ordunun otomobiline mukabil İstanbul'da lâstik tedariki ile kabili istifade bir hâle ifrağı mümkün olur, mütâleasına binâen mezkûr lâstiksiz otomobili İstanbul'a getirmişim. Fakat maalesef buna imkân bulamadığımdan işbu otomobil ait olduğu İkinci Ordunun İstanbul'daki sevk memuruna teslim edilmiştir. İstanbul'da vesaiti nakliyenin tedârikinde müşkilâtın nâşi kendileri burada icabettikçe tanıdığım zevattan rica ile tedârik ettiğim otomobilden istifa ettiğim mâruzdur.

Ordu Kumandanı Mirliwa
Mustafa Kemal

Yeni Sabah, 6 Aralık 1958 (aslı Hasbi Sargında)

* * *

5 - YENİ BİR KABİNEİNİN TEŞKİLİ LÜZUMU

(14.X.1918)

Seryaver Naci Beye çekilen telgraf.

Gayet mahremdir.

Ser Yaver Hazreti Şehriyan Naci Beyefendiye

Talât Paşa kabinesinin mefluç bir halde, Tevfik Paşa Hazretlerinin de muayyen bir kabine teşkilinde müşkülâta maruz bulunmakta olduğunu haber alıyorum. Ordular muharebe kudretinden mahrum ve zaten kuvayı mevcude müdafaadan aciz bir hale getirilmiştir. Düşman hergün daha müsait ve ezici şurut ihraz etmektedir. Müttefikler, olmadığı takdirde münferiden ve behemehal sulhu takarrür ettirmek lâzımdır. Bunun için fevt olunacak bir an dahi kalmamıştır. Aksi takdirde memleketin kamilen elden çıkması ve devletimizin gayri kabili telâfi mehalike maruz kalması baidül ihtimal, değildir.

Muhterem Padişahımıza olan sadakat ve merbutiyetim ve vatanımın temini selâmeti itibarile arzederim ki Tevfik Paşa Hazretleri filhakika müşkülâta tesadüf etmişlerse Sadaretin derhal İzzet Paşa Hazretlerine tevcihi ve müşarünileyhin de esası, Fethi, Tahsin, Rauf, Azmi, Canbulat, Şeyhülislâm Hayri ve acizlerinden mürekkep bir kabine teşkil etmesi zaruridir. Zevatı mezkûrenin vücuda getireceği kabine vaziyete hakim olabileceği zan ve itikadındayım. Tevfik Paşa Hazretleri size isimlerini saydığım zevata müracaat ettiği takdirde mazharı teshilât olabilir zannederim. Münasip ise bu zevatın şevketmeap efendimize arzını rica ederim.

Teşrinievvel 918

Fahri Yaver Hazreti Şehriyari
Mustafa Kemal

* * *

**6 - BAŞKUMANDANLIK VEKÂLETİNDEN MONDROS
MÜTAREKESİNİN TATBİKİNE DAİR SORULAN
HUSUSLAR VE ALINAN TEDBİRLER**

(3.XI.1918)

Adana		Numara
3/11/34	Numara	565
	18	Acele Şifre

Başkumandanlık Erkânıharbiye Riyaseti Celilesine

1 - Mütareke şeraitini havi emri samilerini aldım. Her Ordunun kendine ait hususâtı derhal tatbik etmesi emir buyuruluyor. Tatbikata başlanabilmek için, şeraitin pek umumî olan bazı mevadının istizahına mecburiyet gördüm. Mevadı mezkûreyi sırasıyla arzedeceğim.

2 - Madde 10 - Toros tünellerinin müttefikler tarafından işgali hakkındaki maddenin tavihi lâzımdır. Toros tünelleri denilen tüneller en son açılan iki tüneldir, işgal edilecek yalnız bunlar mıdır? İşgalin mahiyeti o kısımdaki hattın işletilmesine de şamil midir? Yoksa muhafaza tertibatından mı ibaret kalacaktır. Büsbütün ayrı bir grup teşkil eden Amanos tünelleri bu meyanda mıdır? Toros tünellerini tutacak kuvayı işgaliye miktarı nedir ve nereden gelecektir?

Suriye hududunu, Suriye Vilâyetimizin hududu şimalisi addetmekle beraber bu hususta başkaca bir noktâ nazar ve karar var ise bildirilmesi lâzımdır. Suriye'de terkettiğimiz ve bizimle irtibatı olan hiçbir kıta yoktur. Hicaz'da bir kuvve-i seferiyemiz vardır. Onunla da telsizle dahi irtibatımız yoktur. (Kilikya) havalisinin (Adana) Vilâyetinin bir kısmı mühimini ihtiva ettiği malûm ise de hududu meçhuldür. Bunun tasrihi icabeder.

3 - Terhise müteallik mukarreratı katîyenin icraatı saire ile pek ziyada alâkası vardır. Şartnamenin 20 nci maddesinde mezkûr olan talimat nereden ve ne vakit alınacaktır. Bu hak tamamiyle Hükümetimize mi, yoksa müttefiklere mi aittir?

4 - Mütareke şeraitinden her ordunun kendine ait hususâtı derhal tatbik başlanması emir buyurulduğuna göre müttefiklerle müştereken tanzimi icabeden hususatta müttefiklerin müracaatına intizar edilmeksizin tarafımızdan heyetler izamiyle mükâlemeye şuru edilmesi mi talep buyrulmaktadır? Mevadı mâruza hakkında izahatı lâzime alınıncaya kadar Orduda ittihazına tevessül edilen tedabiri berveçhizir arzederim:

1 - Yalnız mükâleme heyetleri teşkili.

2 - Grup mıntakasındaki sevahilde vaz ve ilka edilmiş olan torpilleri taramak veya ref etmek hususunda talebedilecek muaveneti ifa için bir Bahriye müfrezesinin ihzârı.

3 - Üserayı harbiye ile Ermeni üsera ve mevkuffininin nakline ait tertibat.

4 - Kadroları en genç efrattan doldurulmak üzere kuvvetli bir firka teşkili ve jandarmanın takviyesi.

5 - Fazla mevad ve malzeme-i askeriyenin Toros şimaline nakli ve hiçbir suretle tahribata meydan vermeyecek tedabir ittihazı.

6 - Şimendüfer işletme umurunun Alman sivil memurininin dahi çıkarılacağına nazaran tanzimi. Grup bu hususta İstanbul'dan âzami muavenete intizar eder.

7 - Terhis edilecek kuvvetlerimize ait teçhizat, esliha, cephanesaiti sairenin cem ve itharına ait tertibattan ibarettir.

Fahri Yaver-i Hazreti Şehriyari
Yıldırım Ordular Grubu K.
M. Kemal

Sedat

Şifre ettim
3/11/34 saat 2.10 sonra
İmza okunamadı.

H.T.V.D.: 1959, sayı: 27, No. 714.

* * *

7 - MÜTAREKE TATBİKİNDE ESAS OLACAK MADDELER

(3.XI.1918)

2. ve 7. ordulara verilen emir.

Adana 3/11/34	Kaydedilmiştir	Şube 3 Numara 580 Şifre Gayet mahrem Numara 20
------------------	----------------	--

Grup emri 2

Tebliğ olunan Mütareke şartına göre mahalli olarak ittihaz olunacak kararlar için, itilâfçılarla müzakereye mecbur olacak madûr kumandanlar, ne kadar azimkar olarak ve muhiti görerek müzakereyi idare ederlerse o şartın ağırlığı nisbeten tahaffûf eder.

Eğer bu müzakerat idare olunamazsa şart gittikçe bizim için daha ağır şekillere girer. Ve içinden çıkılmaz mütalâalara sebep olur. Şimdiden her türlü müzakereye hazırlanmış bulunmaktığımız iktiza eder bunun için berveçhiâti hususata dikkat edilmesini rica ederim:

1 - Suriye hududu Suriye vilâyetinin şimal hududu telâkki edilmelidir. Bu hudut Lâzkiye şimalinden Hanşeyhun cenubundan geçerek şarka doğru imtidat eder.

2 - İskenderun, Antakya, Cebelsem'an, Katma, Kilis havalisinin Türklerle meskûn olduğu ve Halep ahalisinin dörtte üçünün Arapça tekellüm eder Türk olduğu her vesile ile hatırdâ tutulmalı ve her dâvada bu esas ittihaz edilmelidir.

3 - Mütareke şartında sarahat-i kâfiye olmadığından şart-i mufassalanın takririne değin karaya bir kuvve-i işgaliye çıkartılmaması daima derpiş edilmelidir.

4 - Toros Tünellerinin İtilâf kıtaatı tarafından muhafaza edileceği muharrerdir. Bu kıtanın nereden geleceği sarih değildir. Adana Hat Kumandanı ve Müfettişliği bu Tüneller İtilâfçılar tarafından işgal edilse dahi aynı zamanda onlarla beraber bizim askerinin dahi kalmasının teminine çalışılacağından, tahtı emrine verilen muhafız kıtaatın terhis edilmeyecek en genç efradından meselâ 310 : 316 tevellütlerinden iyi zâbitan kumandasında iyi kıtalar teşkiline çalışmalı ve şimdiden vazifeleri hakkında vâzih talimatlar vermelidir.

5 - İcabında İtilâfçılarla müzakere için berveçhiâti zevattan müteşekkil mükâleme heyeti 5/11/34 Adana'da tecemmu etmiş bulunacaktır :

XV. Kolordu Kumandanı Mirliva Ali Rıza Paşa
XII. Kolordu Kumandanı Miralay Fahrettin Bey
Grup Sıhhiye Müfettişi Miralay İbrahim Tali Bey
Vilâyet Umuru Ecnebiye Müdürü.

6 - İkinci Ordu, Grup mıntikasındaki sevahilde vaz ve ilka edilmiş olan torpilleri taramak veya refetmek için Bahriye müfrezesini hazırlayacak ve fakat talep vuku bulmaksızın torpilleri taramıyacaktır.

7 - Almanlardan eşya teslimine memur olan ilga karargâhlarının vezaiî âtiyen pek mühim bir şekilde gireceğinden bu heyetlerin bir mahiyeti daimiyi hâiz olacak vehçile mütemadiyen takviyeleri icabeder.

M. Kemal

Muzaffer Sedat

8 - 2 nci, 7 nci Ordulara, Adana Vilâyeti Celilesine Adana Hat Kumandan ve Müfettişliğine tebliğ edilmiştir.
Şifre edilmiş telgrafhaneye verilmiştir. 3/11/34

Yazılmıştır.
3/11/34
Mütarekename

H.T.V. Dergisi: 1959, sayı : 28, No. 715.

* * *

8 - TOROS TÜNELLERİ (5.XI.1918)

Harbiye Nazırı ve Başkumandanlık E.U.Rs. Ahmet İzzet Paşaya gönderilen şifre.

Numara
17

Başkumandanlık Erkânıharbiye Riyasetine

Pek acele şifre

C. 4/11/34 tarih 567 numaralı Emirname-i sâmi.

————— ————— Adana
5 1505

5/11/34

1 - Toros tünelleri Kuvve-i işgaliyesinin miktarı İngiliz Kumandanlığı tarafından bildirilir buyrulur. Bu kuvvet meselâ icabında bütün Anadolu'yu tahtı hükmüne geçirecek derecede dahi olursa müsaade edilecek midir?

2 - Suriye'deki garnizonların teslimi maddesi ihtiyaten yazılmış bir maddedir buyruluyor ve mütaakıp cümlelerle cepheye bulunan kıtaatın bu hususla alâkası olmayacağı izah ediliyor. Acizlerin telâkkiyatına göre madde-i mezkûrenin İngilizler tarafından bizi iğfal için yazdırılmış olduğuna ve Hükümet-i Seniye murahasalarının imzalarını vaz'ettikleri Mütareke şeraitinin tarafeynce başka başka telâkki edildiğine şüphe kalmamıştır. Çünkü yine aynı maddede cepheye bulunan kıtaatın Suriye kıtasında bulunmadığı telâkkisine karşı İngilizler bu geceki (5/6.11.34) raporla tafsiâtı arzedeceği veçhile Suriye kıtasında bulunuyor diye Yedinci Ordu'nun teslimini teklif eylemişlerdir.

İcabederse bildirileceği irade buyrulan (Kilikya) hududunu sormaktan maksadı âcizanem bu tarihî ismi ve bunun hududunu resmen kabul eden Hükümet-i Seniye'mizin bu mıntakayı ira'e eden İngilizce Atlas'ta "Kilikya" mıntikasının şarkında (Suriye) şimal hududunun Maraş şimalinden geçtiğini nazarı dikkate alıp almadığını anlamak idi. Çünkü âcizlerine Adana ismi yerine Kilikya ismi tarihîsini kullanan İngiltere Hükümeti'nin Suriye hududunu da Kilikya şimal hududunun şarka temdidinden ibaret kabul ettiğinde şüphe yoktur.

Bu zan Irak hududunun İngiliz Kumandanı tarafından Altıncı Ordu Kumandanına gönderilen haritada Siirt'den geçtiğinin ira'e edilmiş olmasıyla de teyyüt ediyor. İngilizlerin birkaç gündenberi İskenderun'a asker çıkarmaktan ve Halep'de milyonlarca erzak mevcut iken oradaki kuvvetlerini iâşe için erzak iddiharından bahsetmeleri de İskenderun'un Kilikya mıntikasını gösteren haritada Suriye ve Kilikya hudutları üzerinde bulunuşundandır.

Pek ciddî ve samimî olarak arzederim ki Mütareke şeraiti meyanında su'î telâkkiyat ve tefehhümatı izale edecek tedabir ittihaz edilmedikçe Orduları terhis edecek ve İngilizlerin her dediğine boyun eğecek olursak İngilizlerin ihtirasatının önüne geçmeye imkân kalmıyacaktır.

M. Kemal

Kapadım ve telgrafhaneye verdim.
6/11/34
Saat 1,40 evvel

H.T.V.D.: 1959, sayı: 28, No. 736.

* * *

**9 - İSKENDERUN'UN İNGİLİZLER TARAFINDAN
İŞGALİ HALİNDE**

(6.XI.1918)

Başkumandanlık Erkanıharbiye Riyasetine gönderilen telgraf.

Adana
6/11/34

Şifre
Tehir eden idam olunur.

Numara
579

Başkumandanlık Erkanıharbiye Riyaseti Celilesine

Altı saat fâsıla ile alınan biri açık diğeri şifreli 5/11/34 tarihli iki kıt'a telgrafnamei samileri muhteviyatını ve şifreli olanının da münderecatını tetbik için tevekkuf ve teemmüle lüzum gördüğümü itiraf ederim.

İngilizlerin Halep civarındaki ordularını beslemek için İskenderun'dan istifade etmek istemeleri muhik değildir. Çünkü İngilizlerin eline geçmiş bulunan Halep Vilâyetinde nefsi Halep şehrinde milyonlarca erzak olduktan başka mütareke şartnamesinin 21 nci maddesine nazaran filhakika Halep'teki İngiliz ordusuna iasece muavenet etmek lâzimgelirse pek çok erzaka malik bulunan Kilis, Antep havalisinden tertibat ve tedabiri mahsusa ile erzak satılabilir. Zatı samilerini temin ederim ki maksat Halep'teki İngiliz ordusunu iase etmek olmayıp İskenderun'u işgal, İskenderun-Kırıkhan-Katma yolu ile hareket ederek Antakya-Dircemal-Ahterin hattında bulunan 7 nci Ordunun hattı ric'atini kesmek ve bu Orduyu, 6 ncı Orduya Musul'da yaptığı gibi teslimden içtinab edilemeyecek bir vaziyete sokmaktır. İngilizlerin Ermeni çetelerini bugün Islâhiye'de faaliyete geçirmiş olmaları da bu zanna kuvvet verecek mahiyettedir, İngiliz murahhasının centilmenliğini ve buna mukabil bu tarzda cemile ibrazını idrak ve takdir nezaketinden muarra bulunduğumu arzederim. Yunanistan'ın sahai faaliyete çıkarılmasını temin ile İngilizlerin İskenderun'da ve İskenderun - Halep yolu üzerinde yerleşmelerindeki münasebeti mantıkıyyeyi anlayamadığım gibi bu hususta müsamahayı da bilâkis pek mahzurlu görüyorum.

Binaenaleyh keyfiyetin tarafı devletlerinden İngiliz Suriye ordusu kumandanlığına tebliğine delâlette mazurum. İskenderun'a her ne sebep ve bahane ile asker ihracına teşebbüs edecek İngilizlere ateşle mümanaat edilmesini ve 7 nci Orduya elyevm bulunulan hatta gayet zayıf bir ileri karakol tertibatı bırakarak kısmı küllisini Katma - Islâhiye istikametinde bittahrik Kilikya hududuna geçirmesini emir ettim.

İngilizlerin iğfalkâr muamele teklif ve hareketlerini İngilizlerden ziyade muhik ve nazik gösterecek ve buna mukabil cemile ibrazını mutazammın olacak evamiri hüsnü tatbika yaradılışım müsait olmadığından ve halbuki Başkumandanlık Erkânıharbiye Riyaseti celilesinin içtihadına tatbiki harekât etmediğim takdirde bir çok mihamat altında kalmaklığım tabii bulunduğundan kumandayı hemen teslim etmek üzere yerime tâyin buyuracağınız zatın sür'ati emrû tebliğini hassaten istirham eylerim.

M. Kemal

*Şifre edilmiştir. 6/11/34 3 evvelde
telgrafhaneye gönderilmiştir.
Şerafettin*

H.T.V.D.: 1959, sayı: 29, No. 743.

* * *

10 - MONDROS MÜTAREKESİNİN TATBİK TARZI

(8. XI. 1918)

Adana'dan Sadrazam Ahmet İzzet Paşaya gönderilen şifre.

Adana
8/11/334

İstanbul'da Sadrazam Ahmet İzzet Paşa Hazretlerine

İskenderun şehrinin İngilizlere teslimi hakkındaki 8/11/34 tarihli emri sâmilere alındı, İskenderun limanından ve Halep şosesinden istifade edebilecekleri hakkında Itilâfiyunun vuku bulan ilk müracaatlarına tarafımızdan sert ve bant cevap verilmiş olduğu hakkındaki zehabı devletlerinin sebebi tevellüdü anlaşılammıştır. Muhtelif sebep ve bahanelerle İngilizlerin İskenderun'u işgal için vuku bulan ve son müracaatlarına oradaki kumandanımız tarafından verdiğimiz talimata tevfikeyen ita olunan cevap pek ziyade nazikâne ve Hükümeti Seniyenin bize tebliğ eylediği mütareke şartnamesi mündericatına ve Zatı Devletlerinin evamirine tamamen mutabık olduğu gurupça vesaike müsteniden iddia olunur. Bu bapda sert ve bârit cevap alındığı Britanya Hükümetinin murahhasları tarafından dahi söylenmiş olduğuna dair bir kayıt ve işaret yoktur. Binaenaleyh İngilizlerin dehşetli bulduğunuz en son cevaplarının esbabını başka yerlerde aramak lâzımdır. Ve biltedriç bütün memleketimizi istilâya kadar varacak olan böyle dehşetli cevapların tekerrürüne şüphe olmadığından arzettiğim esbabın derin düşüncelerle nazarı muhakemeye alınması lüzumunun arzım vazife addederim.

Halepde bulunan İngiliz kumandanı, istifade etmelerini talep ettikleri İskenderun-Halep şosesini tahtı emniyette bulundurabilmek için kıtaatımızın (Kilis-Payas) hattının şimaline alınmasını İngiliz Başkumandanlığının İstanbul'a teklif ettiğini ve vakit ziyanına mahal kalmamak üzere (Halep-İskenderun) şosesinin şimdiden keşfine müsade olunması lüzumunu bildirmiştir. 6 ncı ordu Kumandanlığının 7/11/1334 raporu da bittabi manzum devletleri bulunmuştur. Bu rapor muhteviyatına nazaran (Nuseybin-Cizre-Halep) şümendüferini işgale işaret olan ve Irak İngiliz ordusu başkumandanlığının Musulun derakep terki ve aksi takdirde cebren gireceği hakkındaki teklifi ne suretle tefsir olunur.

Görülüyor ki meselenin tarafımızdan İngiliz murahhaslarına karşı vuku bulduğu zannolunan burudete hamline mahal yoktur. Mutâlâatı mesrudededen maksadı acizanem şudur ki, her ne sebebe binaen olursa olsun İngilizlerle akdedilen mütarekenamenin imza tahtına giren şekli mazbutu, Devleti Aliyei Osmaniye'nin sıyaneti ve selâmetini kâfil mâna ve mahiyette değildir. Mevaddı mezkûrenin müphem ve şamil medlûlerinin bir an evvel tesbiti lâzımdır. Yoksa İngilizlerin tekâlifine bugüne kadar olduğu tarzda mukabelede devam edildiği takdirde bugün (Payas-Kilis) hattına kadar olan araziye isteyen İngilizlerin yarın Torosa kadar olan Kilikya mıntikasını ve daha sonra (Konya- İzmir) hattının lüzumu işgali tekâlifinin, yekdiğerini velyedeceği ve bilnetice ordumuzun kendileri tarafından sevk ve idaresi ve hatta Heyeti Vükelâyı Osmaniyenin Britanya Hükümeti tarafından lüzumu intihabı gibi tekâlifin karşısında da kalmak müsteb'at değildir. Âciz ve zafımız derecesini pek iyi bilirim. Bununla beraber devletin yapmağa mecbur olduğu fedakârlığın derecesini de tâyin ve tahdit etmek lâzım geleceği kanaatini muhafaza ederim. Yoksa Almanya ile müttefiklik sonuna kadar harbe devam etmek halinde, büsbütün münhezim olduğuna nazaran İngilizlerin istihsal eyleyebilecekleri neticeyi onlara kendi muavenetimizle bahşetmek tarihte Osmanlılık için ve bilhassa hükümeti hâzırımız için pek kara sahifeleri vücuda getirir. Şayet Hükümeti seniyece İngilizlerle ciddiyet ve samimiyetine itimat olunabilecek bir ittifakı hafı yapılmış veya yapılması ihtimali kavi derecede bulunmuş ise bu hususun meçhulümüz kalması bittabi yanlış muhakemata sevkedebileceğinden mümkünse bu babda îmâen olsun tenvir edilmekliğimi istirham ederim. Akıbeti vatanla endişenak olmaktan mütevellit ve samimi olduğuna şüphe edilmemek lâzım gelen mutalâatımın bilhassa "Zâtı Sâmilerce yakinen malûm bulunmuştur ki" münakaşa mahiyetinde telâkkisine temayül buyurulmamasını hassaten rica ederim. Acizleri her ne hal ve vazı'da bulunursam bulunayım doğru olduğuna kaani bulunduğum ve icabedenlere arz ve iblağımı selâmeti memleket icabı kabul eylediğim içtihadatıma tabiaten men'i nefse kaadir değilim. Mâhaza tatbik ve icrası irade buyurulan hususatın da arzuyu fahimaneleri dairesinde cereyan edeceğine şüphe yoktur. İskenderun havalisinde bulunan 41 nci Fırkanın hemen Payas'a çekilmesini ve İskenderun'un teslimi için muktezi tedabirin ittihazını (İskenderun-Halep) şosesinin keşfine müsaade olunmasını emreylediğim

gibi İngiliz Başkumandanlığının İstanbul'a vuku bulduğu bildirilen müracaatı üzerine tarafı Devletinizden vürud edecek cevapta emir buyurulursa tekmil kıtaatımızı (Payas-Kilis) hattı şimaline dahi çekmek için şimdiden ittihazı tedabir kılındığı arz olunur.

Yıldırım Orduları Kıtaatı Kumandanı
M. Kemal

Tevfik Bıyıklıoğlu, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı: s. 202

* * *

11 - İZMİRİN YUNANLILAR TARAFINDAN İŞGALİ (20. V. 1919)

Sadarete çekilen telgraf.

Erzurum Vilâyetine

6346
Adet
36

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	<u>İmza</u>
Samsun	1104	120	24.5.	Şevket

Makamı Celili Sadareti Uzmaya arz olunan telgrafname sureti âtide münderiçtir. 20 Mayıs 335.

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişi
Mustafa Kemal

Suret

İzmir'in Yunan asâkiri tarafından işgali hadisesi yakından temasda bulunduğum milleti ve orduyu gayri kabili tasavvur ve tasvir derecede dilhun etmiştir. 19 Mayıs tarihli telgrafnamei âlii fehâmetpenahilerinde bütün milletin ve ordunun tehassusatını icmal eden hissiyatı âsifaneleri emniyet ve tesliyetbahş olmuştur. Ne millet ve ne ordu mevcudiyete karşı yapılan bu haksız tecavüzü hazin ve kabul etmiyecektir. Ancak Devlet ve ordu milletin tahlis ve selâmetine hasrı âmâl buyuran zatı akdesi Hazreti Padişahiye olan sadakati tamme ve yeniden riyasetini deruhte buyurduğunuz Hükümeti seniyenin en kati teşebbüsât ve icraatta bulunarak hukuku milleti siyanet edeceğine itminanı kâmil hasebiyle muhafazai sükûnet edilebilmekte olduğunu arzeylerim.

Muamelesi;

Aynı tarihli bu babdaki telgraf berayı tamim 21/5/35 tarihinde mektubi kalemine emir ve havale buyurulduğu ve bu telgraf mükerreren alındığı biltetkik anlaşılmakla huzuru samii cenubi vilâyetpenahiye takdim kılınır ferman.

Evrak Müdürü
Mustafa
24.5.35

Dosyasında hıfzı

T.İ.T.E. Arşivi : 24/3528

* * *

12 - RUM ÇETECİLERİNİN ÇALIŞMASI (22. V. 1919)

Samsundan Sadarete yazılan rapor.

“Bugün Erkânı Harbiyemden birkaç zatı, suret-i mahsusada Samsun İngiliz siyasi mümessili Yzb. Horst, askeri kontrol memuru Yzb. Zolther ve siyasî kontrol memuru Yzb. Mili ile temas ve mülakat ettirdim. Bu mülakat neticesinde aşağıdaki hususlar arza şayan görülmüştür:

D) Samsun sancağında şakavetin esbap ve âmilleri tamamen 21 Mayıs 1919 ve 53 numaralı şifre ile arzettiğim kanaat dahilinde olmak üzere bizzat İngilizler tarafından itiraf edilmiştir. İzmir işgaliyle hadis olan müessif vakalara nakl-i kelâm suretiyle İngiliz subaylarını, Osmanlı hükümetinin, Türkiye'yi kendi kendine idare edemeyeceği, birkaç seneler olsun ecnebi müdahale ve siyanetine müftekir bulunduğu zemininde bir fikir ileri sürmüşlerdir. Kendilerine verilen cevapta, Samsun livasındanki şakavetin harp zamanında Rumlardan başladığı ve Rusların bu şakaveti takviye ve idare eyledikleri ve bu yüzden mühim kıtaların o zaman bu havalide takibatta bulundurulmasına lüzum hasıl olduğu hattâ ordunun müracaatı üzerine hükümetin o zaman, Bafra tehcirini de yapmak zorunda kaldığı, bugün için Rumlar, müslümanları tehyic ve dilgir eden siyasi emellerinden vazgeçerlerse şakavetin derhal kalkacağı ve bu takdirde İslâm çetelerinin ortadan kaldırılması mümkün ve lüzum görülürse askeri tedbirlerle tenkili tabii bulunacağı bildirilmiştir. Osmanlı hükümetinin idare tarzı hakkındaki fikirlerine de sırf hususi mahiyette ve zati kanaat olmak üzere, Türklüğün ecnebi idaresine tahammülü olmadığı, İngilizler gibi, en medeni milletlerden mütehasıs zatların müşavir olarak iyi karşılanacağı, Yunanlıların, Osmanlı memleketlerinin hiçbir yerinde hakimiyet hakları olamayacağı anlatılmıştır. İzmir hakkındaki suallerine de vakanın tamamıyla milli ve hayati bir mesele olduğu ve en basit bir köylü için de böyle telâkki olunduğu ve İzmir'in Türklerce İstanbul kadar mühim bulunduğu, hiçbir ecnebi, bilhassa Yunanistan gibi hayalperver bir hükümetin işgaline razı olunamayacağı, kuvvetle yapılan bu işgalin muvakkat bulunacağı, milletin yekvücut olup hakimiyet esasını, Türk duygusunu hedef ittihaz ile hükümet-i hazıraya bütün ruh ve vücuduyle muti ve münkad bulunduğu sıra-siyle teşrih ve teati-i efkâr ve hissiyat mahiyetinde olan bu mülakat hususiyetini muhafa etmiştir.

22 Mayıs 1919.

9. Ordu Kıtaatı Müfettişi
Mustafa Kemal

Tevfik Bıyıklıoğlu, Atatürk Anadolu'da s. 49

* * *

13 - MÜTAREKEDEN SONRA DOĞUDA TAKİP EDİLECEK MÜDAFAA HAREKETİ

(29. V. 1919)

Havzadan 15. K. Kumandanlığına yazılan şifreli tebliğ.

Onbeşinci Kolordu Kumandanlığına

Havza
29.5.335

1- İtilâf devletlerinin milletimize itisâfkar bir siyaset tatbik ve istiklâli millimizi ve devletimizi idama mahkûm etmekte oldukları tahakkuk etmiştir, İzmir, Manisayı Yunanlılara işgal ettirmekle başlayan son icraatı zalimaneleri, İtalyanların Antalya ve Konya taraflarında işgali askerilerini tevsi etmeleri ile bir kat daha vahim bir şekil alacak. Samsun ve Trabzon gibi Bahri siyah mahreçlerimizin de aynı akibete uğratılması tedarikâtma başladıkları anlaşılıyor. Ermenistan hülyası sahai hakikata iktiran ettirilerek hakkı hayatı millimize bir darbei idamın indirilmesi bait değildir. Kavi bir surette tahtı işgalde bulunan makamı Hilâfet ve merkezi hükümette İtilâf mümessillerinden adeta esir muamelesi gören hükümeti merkeziyenin ima eylemek suretiyle taşraya ahiren işittirdiği sesi bizlere bulduğumuz elim vaziyeti siyasiyeyi pekâlâ ihsas eyledi. Milletın esaretten tahlisi, hâkim ve müstakil olarak topraklarımızda yaşayabilmesi ancak azimkar ve namuslu ellerin milleti kısa ve doğru yoldan müdafaai hukuk ve istiklâle şevkiyle kabil olacaktır. Memurini mülkiyenin şayanı itimat zevatiyle el ele vererek istiklâlimizin müdafaası emrinde teşkilâtı lâzıme (bittabi mahrem) ve harice karşı gayrı mahsus bir surette tevessül kılınmasını zaruri addediyorum. Bu husus, ihtisası dolayısıyla biz askerlerin uhdei vatanperveranesine terettüp etmektedir.

2- Vilâyatı Şarkiyede ecnebi işgalini iki şekilde tasavvur etmekteyim. Ya Karadeniz sahilindeki Rum ahalişi isyan ederek cumhuriyet ilân ve bir taraftan da kuvvetli dahili ve bilhassa harici çeteleri vilâyatımızı taraç edecektir. Buna karşı mukabele, jandarma ve asker müfrezeleriyle ve kemali şiddetle takibat yapacağız. Ve İslâm köylüleri de ellerindeki silâhlarıyla köylerini bizzat müdafa edecektir. Veyahut böyle bir isyanla gerek müteradif

olsun ve gerekse olmasın, sahile ufak veya büyük ecnebi kuvvetleri çıkarken sahilde yerleşecek ve belki dahile de sarkacaktır. Çıkan yalnız Yunan kuvveti olursa ahali ve kuvai askeriyemizle tardı çaresine tevessül olunabilir. Diğer itilâf devletlerinin kıtaatı olursa sahilde yerleşmelerini tavik ve dahilde mukabelenin de zirdeki suretle ve mitingler ve tezahüratı günagün ile milli protestolar yapılabilir. Fakat bu kuvvetlerin dahilde sarkmasına yani memleketimizi bilfiil istilâ eylemelerine karşı bittabi halk ve asker yekvücut olarak fiilen silâhla müdafaayı istiklâl uğraşacaktır.

Bu ihtilâllerle beraber şarktan Ermenistan ve Gürcistan cihetlerinden vuku bulacak tecavüzatın nazarı dikkate alınarak başlıca istikametleri gerilla tarzında müdafaası hususunun şimdiden ihzarı, sahile yakın olup ecnebi kontrollerinden hariç kalmış mahallerdeki esliha, cephane ve teçhizat ve malzemei sıhhiye-i askeriyenin sureti münasebete sezdirilmeden dahilde nakillerinin temini hatta kontrole tâbi olanlarının da vaziyeti katiye-halinde kaçırılmasının şimdiden ihzarı. Köylerin vaziyetine göre halkın kendi köyünü müdafaaya veyahut civar kıtaatı askeriye de takviye etmelerine göre ihzaratı lâzimeye tevessül ve bunun için esliha ve cephanenin ve tarzı iaşenin vaktiyle kararlaştırılması ve kıtaat mevcutlarının tezyidi ve kıtaat yedinde mevcut eslihanın mümkün mertebe tevhidî, levazım, mevadî iaşe esbabının emniyet ve cephanenin tarzı ikmalî, mühim güzergâhlardaki inşaatı cesimenin icabında tahrip edilmek üzere ihzarı gibi hususatın şimdiden teemmüliyle son derece mahrem bir tarzda ikmalî lâzımdır.

Yirminci Kolordunun garptan şarka ve Onikinci Kolordunun Adana havalisinden şarka gelen istikametleri temin eylesine ihtiyaç olacağı mütalâasındayım. Hususatı maruzeye dair mütalâatı aliyelerinin iş'ar buyurulmasını rica ederim.

3- Yalnız mahrem olarak Üçüncü, Onbeşinci, Yirminci Kolordu Kumandanlıklarına yazılmıştır.

Dokuzuncu Ordu Müfettişi
Mustafa Kemal

Kazım Karabekir, İstiklal Harbimizin Esasları: s. 51

* * *

14- ERMENİLERİN KARS VE SARIKAMIŞTAKİ TAHŞİTLERİ

(30. V. 1919)

Havzadan 15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Havza
30.5.1335

1- Vali Münir Beyden 29 Mayıs tarihli aldığım şifrede derececi sıhhati teyyüd etmemiş kaydile Ermenilerin Kars ve Sarıkamışta on bin asker tahşit ettikleri ve Antiranikin de otuz bin kadar kuvvetle Van cihetine inmekte olduğu bildiriliyor. Malûmattar bulunduğunuz bedihi olan bu havadisın menbaı ve derececi vüsuku hakkındaki istitlâlât ve mutalâatı aliyelerinin iş'arını rica ederim.

2- Evvelce de arz ettiğim veçhile siyasi vaziyetimizi ben çok karanlık görüyorum. İtilâf hükümetleri hakkı mevrus ve meşruumuz olan toprakları çığnemeği hristiyanlık namına bir hizmet addediyorlar. Bu cümleden olarak Ermenilere vilâyetlerimizi peşkeş çekmeleri de ihtimal bulunuyor. Böyle bir vaziyette İngiliz kıtaatının İzmir'de Yunanlılarla Rumlara yaptıkları gibi bu cephe de Ermenilere pişdarlık edeceği pek memuldur. Ve böyle bir hareketle zorla yerleşmiş olan ahali mahalliye ile muhacirini bir kere daha yerlerinden oynatmak ve bu suretle ekalliyetin ekseriyete hâkim naziresini tatbik etmek kendilerince kabil olabilir. Bergama buna bir misaldir. Kanaatimce böyle bir hali biz muhasemata iptidar ad ve telâkkiye mülkü meşruumuzu ve istiklâli millimizi kurtarmak için mecburuz. Bu husustaki kanaat ve kararımı Erkâniharbiye Umumiye Reisi Cevat Paşaya berayı malûmat bildirdim. Adeta mahsur bir kaleye benzeyen Babialide İtilâf mümessillerinin esiri gibi bir şekilde mukadderatı milleti idareye uğraşan hükümeti merkezimiz bu gibi hususta hiçbir şey diyemeyeceğini, yapamayacağım bugünkü misallerle takdir edebiliriz. İngilizlerin evvelâ küçük bir müfrezei

askeriye ile şarktan gelmeleri memleketin havalii sairesindeki tecrübeye göre varittir. Bu babdaki mütalâatınıza muntazırım.

3- Vilâyete istihbarat hizmetinin zatiâlilerile müştereken tevhit ve tanzimini tavsiye eylerim. Esasen vaki olan talep üzerine istitlâat için makamı Sadaret vilâyetlere tahsisatı mestureden para tahsisinin bu kerre Meclisi Vükelâ kararile Dahiliye Nezaretine emreyledi. İstihbaratı hususi : 34

Dokuzuncu Ordu Müfettişi
Mustafa Kemal

Kâzım Karabekir, İstiklal Harbimiz: s. 37.

* * *

15 - İSTANBULDA AÇILAN MECLİS-İ MEŞVERET

(2. VI. 1919)

Havzadan 15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Zata mahsustur.

Havza
2/6/1335

15. K. Kumandanlığına

Dahiliye müsteşar-ı esbakı Canik mutasarrıf-ı lâhiki Hamit Bey zati şahanenin küşade buyurduğu Meclisi Meşveretde hazır bulunmuş idi. Miri mumaileyhin getirdiği malumat dahi sadre şifa bahş değildir. Hükümete ademi itimadı işrap eden nutuklarla nihayet bulan mezkûr Şurada bir kararı kat'i ittihaz edilememiştir. Halen hükümetin yine eski hükümet olduğu fazla olarak zaafa uğradığı ve İstanbul'da yeniden bir ruhu inkılâp uyandırdığı anlaşılmaktadır efendim.

Dokuzuncu Ordu Müfettişi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 43.

* * *

16 - BEKİR SAMİ BEYE TELGRAF

(9. VI. 1919)

Havza: 9 Haziran 1919

Eşme'de 17. Kolordu Komutanı Bekir Sami Beye 31 Mayıs 1919 tarihli telgrafa cevaptır:

Vaziyetinizi müş'ir şifreniz beni pek müteellim etti. Gaflet ve teşkilâtsizliğin bu kadar feci ve canhıraş akıbeti tevlit ettiği anlaşılmakta ise de ümitsizliğe kapılacak zamanda olunmadığı, maazallah kumanda ve müdafaa heyetlerinden görülecek zaaf eserlerinin milletin mutlak esaretine müntec olacağını pek güzel takdir buyurmuşsunuz. Memleketin daha şarkındaki komutanlarıyla irtibat ve temasın temin-i muhafazası pek mühimdir. Vaziyetin islahı için müştereken çareler yaratmaya mecburuz. Yakın istikbalde-zuhuru pek kat'i olan umumi bir vaziyette kuvvetli ve kudretli bulunmak için memleketin muntazam bir teşkilât altına alınmasına çalışmalıyız. Bunun husul bulacağına itimat edebiliriz. Bu taraflarda halk tamamen müteyakkız ve her türlü fedakârlığa âmededir. İzmir'in akıbeti, tekmil vicdan-ı milleti müdafaa-i istiklâl hususunda bir azim ve irade etrafında topladı. Bu cihetle bu akıbetin payidar olamayacağı şüphesizdir. Gayemiz bir olmalıdır. Umumî cihan vaziyetinin ve bilhassa son Kafkas hâdiselerinin benim için ümit verici olduğunu tebşir eylerim. Vaziyetinizden ve o taraf millî teşekküllerinden ve cereyan-ı vukuattan sık malûmat ita buyurmanızı rica ederim.

9. Ordu Müfettişi
Mustafa Kemal

İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu, Rahmi Apak, İstanbul, 1942, s. 47

* * *

17 - ALİ FUAT PAŞAYA TELGRAF

(10. VI. 1919)

Rauf Orbay, İstanbul'dan Anadolu'ya geçmiş ve Ankara'da Ali Fuat Paşa ile buluşmuştur. Bir an evvel Havza'da bulunan Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek arzusunda olduklarından Fuat Paşa 8. 6. 1919 tarihli bir telgrafla İskilip veya Osmancığı mülakat mahalli olarak kabul buyurmasını rica etmişlerdir. Mustafa Kemal Posanın Havza'dan cevabi telgrafı:

10 Haziran 1919

— Tehiri caiz değildir —

Ankarada Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa Hazretlerine

Telgrafınızı öğleden sonra yedide aldım. Refikinizle ve zat-ı âlinizle birlikte görüşmekliğimiz fevkalâde mühim ve elzemdir. Ancak benzin fıkdanı beni buraya bağlamıştır. Osmancığa kadar zahmet ve fedakârlığı göze aldıktan sonra Havzaya kadar temdit etmenizi ve mümkünse yarın yola çıkmanızı hasseten rica ederim. Hareketinizin ve Havzaya ne vakit vasıl olabileceğinizin iş'arına makine başında muntazırım. Refet ve Hamit Beyleri de davet edeceğim. Osmancık'ta lüzum-u kat'i olmadıkça zatıâlinizin de hüviyetiniz hakkında kimseye malûmat vermemenizi muvafık buluyorum. Gözlerinizden öper ve hasretle muvasalatınıza intizar ederim.

Dokuzuncu Ordu Kıtaatı Müfettişi
Mustafa Kemal

Ali Fuat Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları, İstanbul 1953, s. 68

* * *

**18 - KENDİSİNİN HARBİYE NEZARETİ TARAFINDAN
İSTANBUL'A ÇAĞIRILDIĞINA DAİR**

(11.VI.1919)

15. K.K. Kâzım Karabekir Paşaya gönderilen şifre.

15. K. Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

11 Haziran 1335 tarih ve 15 numaralıdır.

1- Harbiye Nezaretinden şu şifreyi aldım. Maiyeti âlinizdeki istimbottlardan birile hemen buraya teşrifiniz rica olunur.

2- Sebebi davetimi Cevat Paşadan mahrem sordum. Cevap şudur: "Zatıalileri gibi" kıymetli bir generalin halen Anadolu vilâyetlerinde dolaşmasının efkârı umumiyyeye iyi bir tesir bahşedemeyeceğinden bahisle İstanbul'a celp buyurulmanızı İngilizler istedi.

3- Ali Fuat Paşa daha Samsuna muvaseletimde İngilizlerin hükümete sebebi izamımı sorduklarını ve ısrarları halinde bunun Hükümeti merkeziyenin arzusu hilâfında bulunduğunu söylemek mecburiyetinde kalacağını mevsukan istihbar eylediğini bildirdi.

4- Vermiş olduğum kararın milletin hukuk ve istiklâlini tayin uğrunda millet ile beraber çalışmaktan ibaret olduğunu zati biraderilerine evvel ve ahir arz etmiştim. Bu gaye milletin sinesine iltica ederek vazifei namus ve vicdanı ifaya fedakârane devam etmeği âmirdir. Emsalimiz veçhile İngilizlere esir olmak üzere İstanbul'a gitmekte mazurum. Vazifei Vataniyeme devam edebilmekliğim bittabi zatiâliniz gibi aynı fikir ve kanaatta bulunan kardeşlerimin de daima ve herhalde desti vifak ve muavenetlerine menuttur. Bugün benim vermeğe mecbur olduğum bu fiil kararı yarın bütün erbab-ı namus ve hamiyetten olan arkadaşlarımız tarafından da verilmesi lüzumu tahakkuk edeceğine şüphe yoktur. Binaenaleyh bugün meydanı aleniyete vaz'a mecbur olduğum bu kararımız arkadaşlarımızın kanaatine müstenittir. Bu hususa dair kıymettar mutaleai biraderiyelerine intizar eylerim.

Hükümeti merkeziye biliğfal İstanbul'a celbedilmek plânını takib eylediğinden ben de mümkün olduğu kadar zaman kazanmak ve karargâhımı dahili memlekete sokmak için aynı usulde mukabele ve muhabere etmekteyim.

Mustafa Kemal

K.K. s. 48.

* * *

**19 - KİNG-CRANE AMERİKA HEYETİNİN DOĞU İLLERİNE
SEYAHATI VE ECNEBİ AJANSLARI**

(15. VI. 1919)

Erzurum Vilâyetine çekilen telgraf.

Erzurum Vilâyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	
Amasya	9342	200	20	3475 28

5/6/35 den 10/6/35e kadar vukuatı muhtelifedir.

1- Mister King ile Mister Crane riyaseti altında bulunan Amerika heyeti 4/6/35 de Dersaadete vasıl olmuştur. Paristen bir heyet yola çıkmak üzeredir. Bunun vürudunda Amerika heyetiyle birlikte vilâyatı şarkiyeye azimet edeceklerdir. Adanaya gitmiş olan Amerikan Heyeti dahi İstanbul'daki heyete iltihak üzere yola çıkmıştır. Heyet İstanbul'da on beş gün kalacaktır.

2- Avusturya sulh heyeti murahhasası itilâf notasına karşı mukabil teklifatını on güne kadar tevdi edecektir. Heyeti mezkûre reisi Meur Renner kendilerine verilen şeraiti sulhiyenin asla şayanı kabul olmadığını söylemiştir.

3- Ajans Roytere Petersburgdan vürud eden haberlere göre Bolşevik Hükümeti merkezi Odesa olmak üzere "şark" namı altında bir Sovyet Cumhuriyeti ihdas için şarkta bir harekât tevessülüne karar vermiştir.

4- İstanbul vilâyetindeki Silivri civarında müteaddit Rum çeteleri türemiştir. Hükümet çetecilere kuvvei kâfiye izamiyle takibatı şedideye devam eylemektedir.

5- Almanlar Lehistan hududunda kuvvei askeriye tahşit ettiklerinden ve sulh muahedenamesini imzadan imtinalarına karşı müttefikin donanması ile Danzig ve Hamburga karşı nümayişi bahri icra edilmiştir.

15/6/35

Üçüncü Ordu Müfettişi
Kemal

T.İ.T.E. Arş. 24/3039

* * *

20 - ONÜÇÜNCÜ KOLORDUNUN LAĞVINA DAİR

(15. VI. 1919)

Amasya'dan Onbeşinci K. Kumandanlığına verilen cevap.

On beşinci Kolordu Kumandanlığına
Amasya
15/6/335

C. 10/6/335

On üçüncü kolordunun lağvına İngilizler çok çalışıyor ve oraya kumandan tayin ettirmiyorlardı. Bu defa yeniden lağvı mevzu bahis olunca Cevat Paşa hiç olmazsa olduğu gibi jandarmaya kalbine çalışıyordu, bu kere vaziyetten bahisle bu kolordunun muhafazasındaki zarureti ve hiç olmazsa daha zaman kazanmaya çalışmasını Cevat Paşaya yazdım. Onüçüncü kolorduya lağv emri verilse bile bunu tatbik ve ifasını tavik etmek lüzumunu yazdım. Hükümetin her teklif ve müdahale karşısında mukavemetsizliği cidden şayanı esef ve istiğraptır kardeşim.

Üçüncü Ordu Müfettişi fahri yaveri
Hazreti Şehriyari
Mustafa Kemal

Kazım Karabekir, İstiklâl Harbimizin Esasları s. 70

* * *

21 - NAHCİVANDAKİ ERMENİ ZULÜMLERİ VE

BOLŞEVİK HAREKÂTI

(15. VI. 1919)

Erzurum Vilâyetine gönderilen şifre.

Erzurum Vilâyeti
Mektubi Kalemî

3. ncü Ordu Müfettişliğinin 15.6.35 tarih ve bilâ numara şifre
mahlûlûdur.

1- Culfa ve Nahçıvan taraflarındaki Ermeniler İslâmlara karşı son derece gaddar ve hain olarak davranmakta ve İslamların silâhlarını toplamak için şiddet göstermekte imişler. Fakat hiç muvaffak olamıyorlarmış.

Müsellâh İslâm gençleri makineli tüfekleri dahi olduğu halde dağlara çıkarak çete muharebatı yapıyormuş.

2- Ermeniler yakında Rus Bolşevikleriyle Azarbaycan Türk Ordusunun gelerek kendilerini mahvedeceklerini düşünerek hiçbir muavenetleri dokunmayan İngilizlere lanet okuyorlarmış.

3- Bolşeviklerin Aleksandropol (Gümrü) nün altmış kilometre şarkında şimendifer hattı üzerindeki büyük bir Ermeni kasabası olan Karakilise civarına kadar geldikleri işitilmiştir. Ve Sarıkamış, Kağızman, Kars mıntıkasında İngiliz askeri kalmamış. Kars havalisindeki Ermeniler mahvolduklarının yanlarına kâr kaldığını bu havalie ya Rusların yahut Türklerin sahip olacağını söylüyorlarmış.

4- Oltu Milisleri Sarıkamış kurbundaki Kızıl kiliseye taarruz ederek iki yüz elli neferle üç makineli tüfekten ibaret Ermeni müfrezesini perişan ederek tardeylemişlerdir.

T.İ.T.E. Arş.: 24/3211

* * *

22 - KASTAMONU VALİLİĞİNE TELGRAF

(16. VI. 1919)

16. VI. 1919

İzmir hakkında bugün aldığım malûmat bervech-i âtidir.

1- Yunanlılar bu sabah İzmir'deki karakolları tahliye etmişler ve geceleyin kuvvetlerini kısım kısım vapura irkâp ile çekilmek hazırlıklarında bulunmuşlardır.

2- Foça cihetlerinde içtima eden gönüllü ordusunun İzmir üzerine yürümekte olduğu şayiati karşısında, Rumlar büyük havf ve telâşeye duçar ve evvelce gaflet ve şımarıklık eseri olarak keşide ettikleri Yunan bandıralarını ortadan kaldırmışlardır.

3- Tahliye edilen karakollara Osmanlı karakolları ikame edilecektir.

4- Ehali-i İslâmiye pek büyük ve mutantan millî bayram için hazırlıkta bulunmaktadır.

5- Bu malûmatın kaza belediye riyasetlerine, Müdafaa-i Hukuk-u Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetlerine müsareaten iblâğını arz ve rica ederim.

3. Ordu Müfettişi
Mustafa Kemal

1918-1923 İstiklâl Savaşının Vesika ve Resimleri (İnebolu ve Kastamonu Havalisi Deniz ve Kara Harekâtı, Hatıralar) Yazan: Nurettin Peker, İstanbul, 1955, s. 37

* * *

23 - KONYADA ORDU MÜFETTİŞİNİN DÜŞMANA

KARŞI HAZIRLIĞI

(16. VI. 1919)

Amasyadan 15. K. Kumandanlığına çekilen telgraf.

Onbeşinci Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Gayet müstaceldir.
Zata mahsustur.

Amasyadan
16. 6. 335

1- Konyada ordu müfettişi Cemal Paşa hazretlerine vukubulan işarıma cevaben Yunan işgaline ve İtalyan ve Fransız ve İngiliz kuvvetlerinin tecavüzatına karşı mukavemete karar verdiğini ve ihzaratın buna göre yapılmakta olduğunu kâfi derecede esliha ve mühimmat vesair iâşenin mevcut bulunduğunu ve kıtaat mevcudatının tezyidine çalışıldığını, şüمندüfer güzergâhında mühim müessesatı snaiyenin icabında tahribi ihzar edilmekte olduğunu ve yalnız ahali İslâmiyenin var kuvvetleriyle kıtaata celp ve tahşidi mesailiyle uğraşıldığını ve ahalinin ihzarı için ihtiyat zabitlerinden istifade olunduğunu bildiriyor. Ayrıca vilâyatı şarkiye'nin şarktan ve sahilden tecavüzüne karşı müttehiden hareket için beyan ettiği mütâlâada bu halin bilfiil vukuunu mu bekliyeceksiniz yoksa vaziyeti siyasiyemizin selâhı hal göstermemesine karşı bu vukuata evvelce mani olmak için icraata başlamak mı icap edecektir.

2- Müşarünileyhe verdiğim cevabı acizide emri vakilere intizar etmek taraftarı olmadığını ve fakat hazırlığımızı iyi yapabilmek için biraz zaman kazanmağı muvafıkı mütâlâa ettiğimi ve yeni bir hâdise tacili harekete bizi mecbur etmezse Sadrâzâmın sulh konferansında göreceğı tarzı kabul ve muameleyi sıkı bir irtibat ile takip ederek ona göre harekâtı tanzim etmemizin lüzumunu bildirdim.

3- İşbu telgrafnamenin tarihi vusulünün sürati iş'arını rica ederim.

Mustafa Kemal

Kâzım Karabekir, İstiklâl Harbimizin Esasları: s. 54-55

* * *

24 - MİLLÎ MÜCADELEDE KÜRTLER (17.VI.1919)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Şifre
Amasya
17/6/1335

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Paşa Hazretlerine

1- Diyarbekirdeki Kürt kulübü İngilizlerin teşvikile İngilizlerin himayesinde bir Kürdistan teşkili gayesini takip ettiği anlaşıldığından kapatılmıştır. Azaları hakkında takibatı kanuniye yaptırılıyor. Kürdistanın maruf beylerinden aldığım müteaddit telgraflarla dağıtılan bu Kürt kulübünün hiç bir Kürdü temsil etmediğı birkaç serserinin neticei teşebbüsâtı bulunduğu ve vatan ve milletin tamamen müstakil ve hür yaşaması uğrunda her fedakârlığı ve bu babda emirlerimize âmâde buldukları bildirilmektedir.

2- Vilâyatı şarkiye halkının Ermeni çetelerinin gadir ve taarruzatına hedef olmuş en büyük felâketi görmüş bir unsur olmak sıfatıyla elhak fedakârlık lüzumunu en evvel takdir eyledikleri kemali iftiharla görülmektedir. Fakat Anadolunun sakin tarafları böyle değildir. Siyasi zümrelerin şimdiye kadar menfaatleri uğrunda halkı baziçe etmiş olmaları ahaliye her türlü teşkilâta karşı bir nevi ihtirâzkârlık tevliid eylemiştir. Bu sebeple muvasalatdan şimdiye kadar en çok ehemmiyet verdiğim cihet istikbali milletin ve hakkı hayatımızın ancak millî birlikle kurtulacağını ve bunun için her nevi ihtisasatı siyasiye ve şahsiyeden münezze ve yalnız milleti hür ve müstakil yaşatmağa matuf teşkilâtın yani Müdafai Hukuku Milliyenin her nahiyeye varıncaya kadar teşmili esasatını hazırlamak oldu. Şayanı mahmededir ki, her tarafta gerek askeri gerek mülki, zatı biraderden gibi hemfikir ve içtihat arkadaşlarımızın sayei himmet ve delaletiyle her taraftan aldığım telgrafnameler milletin bu ihtiyacı duyduğunu ve sureti umumiyede bu işe bilfiil başladığını ispat ediyor. Hükümeti merkeziyenin adeta esir bir vaziyette olması payitahtın kuvvetli bir işgali askeri altında bulunması hasebiyle mukadderatı milletin yine

millet ordusuyla zaruri kıldığı zatıâlilerince müsellemdir. Bu sebepten ben Kürtleri ve hattâ bir öz kardeş olarak tekml milleti bir nokta etrafında birleştirmek ve bunu cihana Müdafai Hukuku Milliye Cemiyetleri vasıtasıyla göstermek karar ve azmindeyim. Esasen millî vicdandan doğan bu kadar kuvvet tasavvur etmiyorum. Erzurumda tekml vilâyatı şarkiyenin murahhaslarından mürekkep bir heyet bulundurmak hususundaki fikir ve teşebbüsünüzü takdir ederim. Bu behemehal lâzımdır. Anadolunun diğer vilâyatı ile Edirne ve İstanbul Müdafai Hukuku Milliye cemiyetleriyle tevhidî mesai hakkındaki teşebbüs ve tasavvurlarımı da bu maruzatıma zeyil olarak arz edeceğim. Hürmetle gözlerinizden öperim.

3. Ordu Müfettişi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 49.

* * *

25 - ANKARAYA GELEN FRANSIZ ALBAYI

(17. VI. 1919)

Erzurum Vilâyetine gönderilen şifre.

Erzurum Vilâyeti
Mektubi Kalemî

3. Ordu Müfettişliğinin 17.6.35 tarih ve (158) numaralı şifre mahlûlûdur.

1- Ankara'ya 6.6.35 te bir Fransız Miralayı gelerek Valiyi ziyaret etmiş. İzmir'in işgalinden dolayı Vilâyette bir kıyamı millî olması ihtimalini, İzmir tahliye edildiği surette ahalinin kesbi sükûnet edip etmiyeceğini, çeteler teşkil olunarak Aydın tarafına gönderildiği haberinin derecei sıhhati hakkında istizahatta bulunmuş, kendisine milletin hak ve istiklâlini müdafaya ait olarak münasip cevaplar verilmiştir.

T.İ.T.E. Arş.: 24/3210

* * *

26 - YUNANLILARIN TRAKYA VE İSTANBUL'DAKİ FAALİYETLERİ

(18. VI. 1919)

Erzurum Vilâyetine gönderilen şifre istihbaratı.

Erzurum Vilâyeti
Mektubi Kalemî

3. Ordu Müfettişliğinin 18.6.35 tarihli ve bilâ numara şifresi mahlûlûdur.

1- İstihbaratı mühimme ve resmiye bervechiatidir.

2- Yunanlılar Trakya mıntıkasındaki Osmanlı Rumlarını teşkil ve teçhiz ederek maalesef İslâm ahali aleyhinde istihdama başlamışlardır. Bu yerli Rumların ekseriyetide askere gittiklerine göre Silivri ve Çorlu mıntikasında çete harekâtı artmıştır.

3- Payitahtı saltanatı seniyede Yunan zabitlerinin kumandası altında Rum mektepleri izci teşkilâtına tabi tutulmuş bu teşkilâta birçok paralar tevzi edilmiş Fener ve Tatavla kiliselerine esliha ve cephane iddihar edildiği haber alınmıştır.

T.İ.T.E. Arş.: 24/3208

* * *

27 - RAUF BEY AMASYADA

(19. VI. 1919)

Amasyadan 15. K. Kumandanlığına gönderilen telgraf.

Amasya
19.6.335

15. K. Kumandanlığına

İstanbul'daki zevatı âliye ve rüfeka ile ariz ve amik müdavelei efkâr neticesinde bize mülâki olmak üzere hareket eden Bahriye Nazırı esbakı Rauf Beyefendi İzmir Vilâyeti içinden geçerek ve oradaki kumandan arkadaşlarımızın da noktai nazarlarını alarak Ankara üzerinden Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa ile birlikte bugün Amasyayı teşrif eylediler. Vaziyeti umumiye hakkında görüşüyoruz. Neticeyi yarın arzedeceğiz. Hepimiz ayrı ayrı selâm ve ihtiram ile gözlerinizden öperiz.

Mustafa Kemal

Kazım Karabekir, İstiklal Harbimizin Esasları: s. 56.

* * *

28 - BİR AMERİKALI KADININ DİYARBAKIRDAKİ

TAHKİKATI

(19. VI. 1919)

3. Ordu Müfettişliğinden Erzurum Vilâyetine gönderilen şifre mahlûlü.

Erzurum Vilâyeti
Mektubi Kalemî

3. Ordu Müfettişliğinden Varit olan 19.6.35 tarih ve 278 adedli şifre mahlûlûdür.

Onüçüncü Kolordunun işaretine nazaran Amerikalı Miss (?) ismindeki bir kadın Diyarbakır'dan Silvan'a giderek (Beşiri) kazasına avdet eylemiştir.

Mumaileyha dolaştığı Ermeni köylerinde Ermeni nüfus miktarı hakkında tahkikat yapmaktadır.

T.İ.T.E. Arş.: 24/3206

* * *

29 - POSTA VE TELGRAF BAŞMÜDÜRLÜKLERİNE TELGRAFLA TAMİM

(20. VI. 1919)

20 Haziran 1335 (1919)

1—Müdafaa-i Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetlerinin verecekleri telgrafların keşide kılınmaması hakkında Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesinden umum telgraf memurlarına emir verildiğini duydum. Milletın sadasını boğarak hukuk-u meşruasını talebten menetmiye ve vatanın mahvına sebep olmağa matuf olan bu emri hiç bir namuslu telgraf memurunun icra edeceğini ümid etmem, fakat böyle bir namussuzluğa cüret edecek olanlar olur ise derhal divan-ı harblere tevdi ve iş'arını emreylim.

2- Bâlâdaki emrin kolordulara verildiği...

3. Ordu Müfettişi

Mustafa Kemal

Minelbab ilelmihrab, Refik Halit Karay, 1964, s. 131

* * *

30 - POSTA VE TELGRAF UMUM MÜDÜRLÜĞÜNE TELGRAF

(20. VI. 1919)

Amasya'da Üçüncü Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa'dan Müdiriyyet-i Umumiyyeye mevrud 20 Haziran sene 1335 (1919) tarihli şifre telgrafname suretidir. Gayet Müstaceldir.

Posta ve Telgraf Müdiriyyet-i Umumiyyesinin telgrafhanelere Müdafaa-i Hukuk-u Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetleri tarafından verilecek telgrafnamelerin keşide edilmemesi hakkında bir emir verdiğini istihbar eyledim. Aydın vilâyetinin tahliyesine saik-i yegâne olan sada-yi milleti boğmaktan, vatanın hayat-ı istiklâlîne karşı birleşen vicdan-ı umumi-i millîyi ifnadan başka hiçbir şeye hamlolunamayacak olan böyle caniyane bir teşebbüsün âtiyen mucib olacağı mes'uliyet-i azimenin teemmül ve idrâk edilememesi badi-i teessürdür. Bu emrin hemen geri alınarak milletin itimad ve emniyetine zerre kadar halel getirilmemesi lüzumunu arzetmeği vazife-i vicdaniye telâkki eylediğim maruzdur.

Makam-ı Celil-i Sadaret-i Uzmaya, Harbiye Nezaret-i Celilesine arz olunmuştur.

20 Haziran sene 1335 (1919)

Üçüncü Ordu müfettişi

Mustafa Kemal

Minelbab ilelmihrab, Refik Halit Karay 1964, s. 131

* * *

31 - AMASYA'DAN VALİLİKLERE TAMİM

(20. VI. 1919)

Posta Telgraf Müdür-ü Umumîsinin telgrafhanelere "Müdafaa-i Hukuk-u Milliye" heyetleri tarafından verilecek telgrafların keşide kılınmaması hakkında emir verdiğini istihbar ettim. Bu tamimle takip olunan maksat sada-yi millîyi boğmak, vatanın parçalanmasına karşı milletin birleşmesine mani olmak gayesine matuf bir teşebbüs-ü caniyane ve hainaneden başka birşey değildir. Derhal mezkûr Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin delaletiyle halk mitingler aktederek bu hali hükümet nezdinde şiddetle protesto etmelidir. Telgrafhaneyi senan işgal ederek bu emrin geri alındığına dair cevap alıncaya kadar İstanbul muhaberat-ı resmîyesini kesmek lâzımdır. Bu hususta Müdafaa-i Hukuk-u Milliye cemiyeti riyaşetine malumat-ı seria itasiyle teşebbüsat-ı memduhalarına müzaheret-i vataniyede bulunması lüzumunu tebliğ eyledim. Zerre kadar vicdanı olan bir telgraf memurunun bunu yapmayacağı bedihidir. Şayet yapmağa tasaddi eden olursa derhal divan-ı harbe tevdiini umum kolordu kumandanlıklarına emir ve tebliğ eyledim efendim.

Bu şifrenin tarih-i vusulünü rica eylerim.

Mustafa Kemal

Yunus Nadi, Mustafa Kemal Paşa Samsunda, Sel Yayınları, 1955, s. 29

* * *

32 - ERMENİSTANDA GÖREVLİ BİR FRANSIZ SUBAYI

(21. VI. 1919)

Erzurum Vilâyetine gönderilen şifre.

Erzurum Vilâyeti
Mektubi Kalemî

3. Ordu Müfettişliği 21.6.3S tarih ve 188 numaralı şifresi mahlûlûdur.

Fransız zabitanından Miralay Despres Kafkasya ve Ermenistan'da bir vazifeye memur edildiği, Erivan'dan sonra Erzurum, Trabzon üzerinden avdet eyliyeceği cihetle memaliki Osmaniye dahilinde seyahatinin temini Fransa Fevkalâde Komiserliğinden rica edilmiştir. Bilumum memurini mülkiye, askeriye tarafından teshilât ibrazı lüzum görülürse vesait ve muhafız itası ve Türklerin misafirperverlik ibrazı ve münasip eşhas ile temasa getirilerek memleketimiz lehinde bir hisle avdetine çalışılması mütenemmidir.

2- Isparta, Burdur havalisinde İslâm ismiyle iki Rum dolaşarak propaganda yaptıktan haber alınmış ve takibata başlanmıştır.

-18 numaralıdır. -

T.İ.T.E. Arş.: 24/3209

* * *

33 - IRAK AŞİRET REİSİ ACEMİ PAŞANIN TALEBİ

(21. VI. 1919)

Erzurum Vilâyetine gönderilen şifre.

Erzurum Vilâyeti
Mektubi Kalemî

3. Ordu Müfettişliğinin 21.6.35 tarih ve 186 adedli şifresi
mahlûlûdur.

Bütün Harbi Umumi zamanında Devlete sadık kalmış ve pek büyük hizmetler etmiş olan Irak ruesayı aşairinden Acemi Paşa Diyarbekir'e gelmiştir. Müşarünileyh makamı Hilâfeti Sadarete Hariciye Nezareti vasıtasıyla itilâf mümessilleri mumanaatlarına ve muhabereyi kesmelerine rağmen kırk beş günde çölü hicinsuvar olarak katederek Iraklıların hakiki vicdanını âlemi insaniyet ve medeniyete ilelebet makamı Hilâfete merbut bulduklarını, bunun bitaraf hükümetler tarafından bir heyet gönderilerek tetkik edilmesini ve ancak ondan sonra Irakın mukadderatına karar verilmesini işar ve talep eylemiş ve haiz olduğu vekâleti mutazammın bazı mazbata suretlerini de telgrafla keşide ettiği.

T.İ.T.E. Arş.: 24/3207

* * *

34 - MİLLİ TEŞKİLÂT

(23. VI. 1919)

Amasyadan 15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Zata Mahsustur. Şifre:

Amasya: 23/6/1335

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hz.

1- Rauf Beyefendi ile Üçüncü ve Yirminci Kolordu Kumandanlarıyla birlikte istihdaf olunan gayei milliyenin tahsiline kadar kumanda makamlarının başka ruhla harekete ve binaenaleyh makûs ve muzir neticeler ihdasına müsait ve meselâ İzmir ve Aydın havalisini berbad eden Ali Nadir Paşa gibi hain ve korkak, İstanbul muhafızı Reşit Paşa gibi fenalığa bilmeyerek alet olabilen cahil ve ahmak kimselere katiyyen verilmemesi ve daima

milletin içinde kalarak İngilizlerin ve İstanbul'un imha tesiri altına girilmemesi ve şayet bizleri çekilmeye icbar ederlerse Vekâletle olsun yine tedviri umur edilerek gayeden uzaklaşmamasına ve bizleri istihlâf etmek üzere gelecek hakkında şüphe olunmadığı takdirde onlarla beraber, aynı hedef uğrunda çalışılması ve şüphe edilir de ihtarati vakıa müessir olmazsa kendisinin derhal izalei nüfuzu ve istifa ve avdete icbarı, bu da müessir olmazsa herhangi bir suretle atalete sevki mecburidir.

Şarkî vilâyata memur olan Dahiliye Nazırı sabıkı Mehmet Ali Beye bu memuriyeti kabul etmemesini ihtar ettim. Buna rağmen gelirse ikinci bir ihtardan sonra tevkif ettiririz. Valiler hakkında yapılacak muamele de aynıdır. Bunun için mevkiinden çektirilecek bir Vali veya mutasarrıf hiç bir veçhile başkasına tevdiîi umur etmeyecek ve bidayeten vekâletle idarei umur etmesi ve eğer ipkasına muvaffakiyet hasıl olamaz da başkası gelirse aynı şeraite ittiba ve herhalde kendilerinin muhiti millinin başından ayrılmayarak milli mesaiye devam olunması ve hükümeti merkeziye milli teşebbüsümüze karşı her ne suretle desti tecavüzünü uzatırsa muvafık surette hemen mukabil harekete tevessül olunarak milli gayenin olması zaruridir. Telgraf Müdiriyeti Umumiyesinin sedayı milleti boğmak için yaptığı teşebbüsün mukabelesi bir misaldir.

2- Rauf Beyefendi İstanbul'da birçok zevatı mühimine ile görüştüktan sonra doğruca Aydın vilâyetine geçerek oradaki ahvale muttali olarak Ankara tarikile teşrif buyurdular, İstanbul'un ahvalini gayet açık ve hazin bir suretle anlattılar, İstanbul, bütün mânasile inhisar altında ufku siyahisi tamamiyle İngilizler tarafından mahsur bulunuyor. Bugünkü kabineye dahil Nafia Nazırı Ferit, Maarif Nazırı Sait Beyler gibi bilvücuha hamiyetleriyle temayüz etmiş efkârı aliye erbabı bile bu mahsur vaziyetten hemen kurtulmak ve Anadoluda bizatihi doğacak bir kudreti milliyeden başka hiç bir ümit ve kuvvetin bu devlet ve milleti tahlise saik olamayacağı ve garbi Anadoludaki münevveran tarafından da böyle düşünöldüğü hakkındaki kanaati umumiye ve müşterekiyi bildirdi. İstanbul'da zevki istiklâli milliden mahrum bazılarının İngiliz esaretine girmekte beis görmedikleri anlaşılıyor. Binaenaleyh Anadolu'dan çıkacak sadanın etrafında olan bizler için bu vazifei milliyenin pek mukaddes olduğı kanaati bir kere daha teyyüd ediyor. Kudreti milliyenin hemen bir arada temsili zarureti katiyesine karşı da zaten Erzurum'da tesir ve nezaretinizde olarak Vilâyatı Şarkiyeye kongresinin daha şümüllü ve umumi bir şekilde akid ve takibi için zarureti müstacele göröldü. Umumi kongreye bizzat davet münasebetile yazılan tamimden maada İstanbul'da Ahmet Rıza, Ferit ve Sait Beyler gibi millet nazarında temayüz etmiş büyük zevata birer mektup dahi gönderildi. Maliye müfettişlerinden namus ve teşebbüsile maruf Arif Bey Rauf Beyle birlikte gelecek bugün Fuat Paşa ile beraber Ankara'ya müteveccihen otomobil ile hareket etti. Kendisi bu mektupları Dersaadete isal ve tevzie memurdur. Ve Anadolu'ya da çabuk gelmesi lâzım gelen zevatı mühimminin birer suretle İstanbul'dan çabuk çıkmaları gelecek murahasaların tesiri intihabı ve ayrıca şeraiti müstakbele düşünölererek paraya müteallik bazı vezaif tevdi edildi.

3- Bolşevizmin sureti telâkki ve tecellisi bir daha müzakere edilerek esasen Kazan, Orenburg, Kırım vesaire gibi ahaliî islâmiye bunu kabul ederek diyanet an'ane gibi işlerle zaten alâkadar olmadığından bunun memleket için bir mahzuru olamayacağı düşünöldü. Yalnız 17/Haziran 1335 ve bilâ numaralı şifre ile mütalâai aliyeleri etrafında düşünölererek hakikaten bolşeviklerin daha müessir bir vaziyete girmeleri halinde bitaraf görünmek azmîle İtilâf kuvvetlerini memleketimizden uzaklaşmaya icbar ve aksi takdirde vatanımızın bolşevik pâyi istilâsında kalmak tehlikesine sebebiyet vereceklerini iddia etmek ve ona göre icabatı fiiliyesine kalkışmak muvafık olacaktır. Diğer taraftan ilk teklifin herhangi bir suretle bolşevikler tarafından yapılmasına intizar itmeyerek derhal o havaliden dahile doğru mütenekkiren gönderilecek bir kaç kıymettar zatın vasıtasile hemen müzakereye girişmek, anlaşmak pek muvafık olur. Bu suretle bolşeviklerin bizim memleketimiz dahiline kesretle ve kuvvetle girmesine lüzum yoktur. İşbu gaye için zaten bu memleketin kudreti milliyesi hazır olduğı beyanile yalnız şimdilik mütenekkiren meselâ bazı murahasalarının kabulü ve müstakbel vaziyetlerimiz, eslâha, mühimmat ve vesaiti fenniye ve para ve leddelhace insan vermek gibi işler üzerinde müzakerat yapılabilir. Bu suretle anlaştıktan sonra kendilerini hudutta tutmak ve İtilâf kuvvetlerinin memleketi terk etmek için bir silâh makamında kullanmak tasavvuru alileri veçhile pek musip olur. En son istidlal ve vaziyetin ve bolşeviklerin kuvvetlerine karşı İngilizlerle beraber muhasım vaziyeti olan Ermeniler hakkında ne düşündüklerinin ve Bolşevizm ve buna müteallik olan hedefler uğrunda nakdî fedakârlığa ihtiyaç olacağına göre bu maksada kullanılacak paranın ve vilâyete ahiren mürettep tahsisatı mestureden istifade kabil olup olmadığına ittiba buyrulmasını rica ederim. İşbu telgrafnamenin tarihi vusulünün iş'arı da mercudur efendim.

3. Ordu Müfettişi

Mustafa Kemal

K.K.: s. 57

* * *

**35 - KENDİSİNİN SİVAS ÜZERİNDEN ERZURUM'A
GELECEĞİNE DAİR**

(24. VI. 1919)

Amasyadan 15. K. Kumandanlığının şifresine verilen cevap.

Amasya

24/6/1335

15. K. K. Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C. 22/6/1335 ve bilâ No. zata mahsus şifreye :

Son işaretimizden da anlaşılacağı vechile esasatda tamamen mutabakat mevcuttur. Bizzat Erzurum'da müşerref olmamızı ben de çok ehemmiyet ve iştiyakla arzu ediyorum. Fakat daha bidayetten beri deniz tarikini İngilizlere karşı tehlikeli addettirecek emareler var idi. Kara tarikinde de benzinsizlik müessir oluyor. Şimdi elde edilen bir miktar benzin ile Sivas ve oradan belki Erzincan'a kadar gitmek mümkün olacaktır. Herhalde dört otomobile kifayet edecek kadar benzinin Erzurum'dan Erzincan'a götürülmesi icap etmektedir. Hu takdirde fevkalâde bir hal zuhur etmezse Sivas'dan hemen Erzurum'a hareket edeceğim. 25/6/1335 de Amasyadan otomobil ile Sivas'a azimet olunacaktır efendim.

3. Ordu Müfettişi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 54.

* * *

**36 - DAHİLİYE NAZIRININ VİLÂYETLERE GÖNDERDİĞİ
TAMİM**

(24. VI. 1919)

Sivas Valisine gönderilen şifreli telgraf.

Pek aceledir.

24 Haziran 335
adet 1117

Üçüncü Ordu Müfettişliğinin şifresidir.

Dahiliye Nazırı Beyefendinin vilâyat ve elviyei müstakileye yazdıkları 18-6-35 tarihli bir şifreli tamimlerine muttali oldum, inkısam tehlikesi ve bilfiil vakayı ve hadisat karşısında mukaddesatını tahlis ve müdafaaya azmetmiş olan milletin inkısarî tâbi kudretine emir vermek gibi yanlış ve hatırmak bir zihniyetin ne kadar fena ve seri bir akıbeti müthişeye badi olacağı ve bundan mütevellit büyük zararların sırf vatanın harabisi ve müteşebbisleri hakkında pek ağır mesuliyeti müntiç olacağı arz ve izahdan müstağnidir. Her halde cereyanı millinin bugünkü vaziyeti vekarını bilmemek yüzünden verilmiş olan bu emrin derhal geri alınarak hatanın tamirini makamatı aliyei aidesine arzettim. İstiklâlini mukaddesatını emin görmek istiyen milletin önüne hiç bir setri meşru çekilemez ve mıntakai acizanemin asayişinden devlete ve millete karşı mesul olmak itibarile buna katiyen müsaade etmem, vicdanı milli ile hali temasta bulunan zatı âlilerinin vaziyeti bilhassa takdir buyurmuş olduklarına şüphe yoktur.

İşbu telgrafnamei acizinin vusulünü rica ederim.

Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arş.: 9/2679

* * *

37 - BİR İNGİLİZİN KÜRTLER ARASINDA YAPTIĞI PROPAGANDA

(24. VI. 1919)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Müfettişliğin 24.6.35 tarih (26) numaralı şifresi mahlûlûdur.

1- (?) Mr. Noel isminde bir İngiliz Binbaşısı Urfa'dan Siverek tarikiyle Viranşehir giderek (Milli) aşairi rüesasiyle görüşmüş ve Urfa'ya avdet eylemiştir. Hükümeti Osmaniye aleyhinde pek fena propagandalar yapmıştır. Rüesayı aşairden aldığı kati cevaplar kendisini memnun etmemiştir. Kürtler bilâkaydı şart devletten ve Türk kardeşlerinden ayrılmıyacaklarını bu uğurda en son neferlerine varıncaya kadar fedayı hayata amade bulduklarını söylemiştir. Ve mumaileyhin vermek istediği külliyetli parayı kabul etmiyerek ibrazı hamiyet ve namus eylemiştir.

2- Şerifi Mekkenin oğlu Faysal Yaveri Ramazanı Viranşehir köylerinden birine göndererek (S Z Z S Z Z Y) aşairi Reisi Mahmut Beyle görüşüyormuş. İngilizlerle kendisinin arası açıldığı ve Vilâyatı sitenin Ermenistan olacağı cihetle kendisiyle ittifak ve itihat teklif eylemiş isede tamamen cevabı ret almıştır.

T.İ.T.E. Arşivi : 24/3205

* * *

38 - YUNANLILARIN SAMSUNDAKİ FAALİYETLERİ

(24. VI. 1919)

Erzurum'da 15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ordu Müfettişliğinin 24.6.35 tarih ve (230) numaralı şifresi mahlûlûdur.

1- Yunanlıların son zamanlarda Samsun ve havalisine pek çok ehemmiyet verdikleri görülmektedir. Samsun'a yüz otuz çete reisiyle yirmi bin lira para gönderdikleri Makamatı Aliyeden ihbar edilmiş ve Çarşamba mıntikasındaki yerli Rumların mütemadiyen kiliselerinde siyasi içtimalar akdeylemekte oldukları görülmüştür.

2- Bergama'daki beş tabur piyade, otuz süvari ve yedi makineli tüfek iki cebel topu kuvvetindeki Yunan müfrezesinin 15.6.35 günü akşamı galeyana gelen İslâm ahali tarafından bilmüsademe tart ve takip olunarak tamamen izmihlale uğratarak darmadağınık edildiği resmi raporlardan anlaşılmıştır.

T.İ.T.E. Arşivi : 24/3203

* * *

39 - DOĞU OLAYLARI

(24. VI. 1919)

Erzurum'da 15. K. Kumandanlığına yazılan şifreli istihbarat.

15. Kolordu Kum.

Erkânıharbiyesi

Erzurum

Mustafa Kemal Paşa tarafından 24.6.35 tarih (22) numaralı şifre mahlûlûdur.

Şark vakayii hakkındaki istihbarat berveçhiatidir :

1- Ermeni Hükümeti Cumhuriyesinin hali hazırda üç fırka askeri varmış, gönüllülerden bir 4. fırka teşkili arzu olunuyormuş. Fakat kimse icabet etmediğinden mümkün olmamış.

2- Mevcut fırkalar iki taburlu ikişer Piyade alayından mürekkep olup taburda dört makineli tüfek ve iki cebel topu varmış; umum Ermeni ordusunda altı adet Sahra topu bulunuyormuş.

3- Fırkaların mevcudu sekiz yüz neferi geçmemiş olup sahra toplarının hayvanatı olmadığından esterle harp edilmekte imiş.

4- Ermenistan Harbiye Nazırı Eski Rus Cenerallerinden Nazarıkov imiş ve itilâf hükümetleri tarafından himaye edilmek suretiyle Bolşeviklerin karşı harp etmekte olduğu malûm olan Rus (Denikin) çrdasysabh gemilerle Batum'a naklolunacağı Batumda İngilizlerin Piyade ve Süvari askeri bulunduğu ve Rumlardan da gönüllü asker kaydetmekte oldukları ve eski Batum istihkâmının yeniden toplarla tahkimine çalışıldığı bildirilmiştir.

T.İ.T.E. Arş.: 24/3009

* * *

40 - İTALYANLARIN ANTALYADAKİ KUVVETİ

(24. VI. 1919)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Müfettişliğin 24.6.35 tarih ve bilâ numara şifresi mahlûlûdur.

İtalyanlar Antalya'daki kuvvetlerini fevkalâde tezyit ediyorlar. Bunun sırf İslâm ve Türklerle meskûn memleketlerimizi taksime uğratmak maksadına müstenit olduğu anlaşılıyor. Konya'da ikinci ordu Kumandanı Cemal Paşa Hazretleri milletle hemfikir olarak bu İtalyan ihraç ve işgali askerisine katiyen razı olamayacaklarından tahliye mıntıkası dahilinde her tarafta son gayreti milliyeyi ibraz ile tezahüratta bulunulması ve İtalyanların erzakı mütenevvia tedariki ve iskân hususatında vuku bulacak metalibat ve mübayaatlarına karşı mümanaat olunmasını Vilâyetlere ve Mutasarrıflıklara kemali ehemmiyet ve müstaceliyet ile tamim eylemiştir. Her tarafta bilumum ahali ve Müdafaai Hukuku Milliye ve Reddi îlhak Cemiyetlerinin bu hareketi takviye etmesi lâzımdır. Şimdilik her yerdeki Cemiyet Heyeti Merkezîyelerinin Düveli İtilâfiye Mümessilleriyle Babıaliye, İzmir'den Yunanlılar da henüz tamamıyla çekilmemiş olmalarına zamimeten Antalya ve havailiğinde de İtalyan kuvvetlerinin tezayüt ve sahai işgallerinin tezayüdü mucibi endişe ve heyecan olmakta bulunduğu mealinde telgraflar keşide edilmek suretiyle tamamiyeti mülkiyemiz aleyhinde olan bu hareketlerin protesto edilmesi lüzumunu arz ederim.

T.İ.T.E. Arş.: 24/3204

* * *

41 - MÜSLÜMANLARA YAPILAN ZULÜMLER

(25. VI. 1919)

15. K. Kumandanlığı ve Eminim Vilâyetinden istenen rapor.

On beşinci Kolordu Kumandanlığı
Erkânıharbiyesi

Şube Erzurum: 29/6/33

Suret
Erzurum Vilâyetine

Kolları, bacakları kesilen erkeklerinden, namusları payımal edilen kadınlarından bahsolunarak vilâyet metropolitlerinden İstanbul Patrikhanesine mütemadiyen rapor yağdırılmakta olduğu ve bu gibi aracifin ecnebi ceraidinde yer bularak neşredilmekte ve bu suretle aleyhimize propagandalar yapılmakta olduğu ve bunlardan istihdaf olunan gaye ise hem şüphemiz Avrupaya Türk vahşeti ve Türk kabiliyetsizliğini isbata çalışmak ve geçirilen şu nazik zamanda (M H S M) milletler nazarında Türk milleti hakkında fena fikirler tevlidine çalışmaktan ibaret olduğundan ve bu gibi tesiratın hükümsüz bırakılabilmesi ancak mukabil neşriyatla kabil olabileceğinden hiçbir vakayı kaçırmayarak irtikâp edilen ceraimi havi müdellel listeler tanzim ve irsali Harbiye Nezareti Celilesinden (18/6/35) ve 163/2355 numarolu şifreli emirle işar buyurulmakla yevmi verilegelmekte olan raporlarla bildirilecek malûmatın işar olvechile tasrih ve edillesile haber verilmesini ve vukuatı adiyeden olan münazaa, mudarebe ve şahsi hususattan dolayı vaki olacak vakayiin dercinden sarfinazarla bunların yalnız adeden bildirilmesi fakat anasırı hristiyanienin Müslümanlara karşı siyaseten reva gördükleri her gûna zulüm ve itisafa ait vakayiin musarrahan iş'ar buyurulmasını ehemmiyetine binaen arz ve rica eylerim.

25/6/35
202 hususi numroludur.

Mustafa Kemal

Malûmat hasıl olmuştur. Hıfısı / 30 minh.

T.İ.T.E. Arş.: 24/3010

* * *

42 - PADİŞAHIN CÜLUSU DOLAYISIYLA ERZURUMDA TEBRİKLERİN KABULÜ

(4. VII. 1919)

Sivas Vilâyetine çekilen telgraf.

Mahreci Erzurum

Sivas Vilâyetine

Cülusu Hümayunu Cenabı Padişahi münasebeti celilesile Erzurumda Makamatın Mülkiye ve Askeriyyenin tebrikâtını kabul ve idrak ile mübahiyim. Bu vesilei mübeccele ile Devlet ve milletin giriftar olduğu vaziyetten tecelliyatı hasene ile halâsı ve encamı mesut ile mazharı feyzüfelâh olmasını temenni eyleyerek arzı tebrikât eylerim.

4.7.35

Üçüncü Ordu Müfettişi
Fahri Yaver Hazreti Şehriyari
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi : 10/2681

* * *

43 - TELGRAFLARIN MUNTAZAM GÖNDERİLMEDİĞİ

HAKKINDA

(4. VII. 1919)

Erzurum Vilâyetine tamim edilmek üzere gönderilen yazı.

Erzurum Vilâyeti Celilesine

Utufetlû Efendim Hazretleri

Erzurum 4/7/35

Azil ve nasbım hukuku Şahane cümlesinden olduğu ve azlim katiyen vâki olmadığı halde infisal etmiş olan Nazırı sabık Ali Kemal Beyle Telgraf Müdürü Umumisi Refik Halit Beyin güya azledildiğim cihetle telgraflarımın kabul edilmemesi zemininde kizbü duruğa ve bazı haternâk hissiyata müstenit harekâtı vakıalarının hukuku Şahane ve uhdemde olan vekar ve haysiyeti devlete tecavüz olmakla beraber ruhu maslahatı da ihlâl eylediğinden takibatı kanuniyede bulunulmasını makamâtı aliyesine arzettim. Bugün Cülusu Hümayunu Hazreti Padişahiyi berayı tebrik gerek Mabeyni Hümayun Başkitabetine ve gerekse Harbiye Nezareti Celilesine, vilâyata ve Kolordulara olan telgrafnamelerim Erzurum merkezinde ihfa ve iptal edilmek gibi gayri meşru harekâtın şerik ve vasitai icraisi olan Erzurum Baş müdürü ile merkez müdürü verdikleri izahat ve vesaik üzerine uhdemdeki vekar ve haysiyeti devleti teyit ve muhafaza için hapis ve tevkif ve Divaniharba tevdi ettirilmiştir. Her tarafla ve bilhassa son günlerde makamâtı aliye ile de resmi muhaberatım kendilerince malûm olduğu halde bundan tegafül ve tecahül etmeleri mesuliyetlerini teşdit eylemiştir. Berayı malûmat tamim olunur olbapta.

Üçüncü Ordu Müfettişi
Fahri Yaveri Şahriyari Mirliva
M. Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3329

* * *

44 - ASAYİŞİN TEMİNİNİ SAĞLIYACAK TEDBİRLER

(7. VII. 1919)

Erzurum Vilâyetine gönderilen yazı.

Erzurum'dan
7/7/355

Erzurum Vilâyeti Aliyesine

1- Asayiş ve müdafaai memleketin lâyıkile temin ve masuniyeti için kolordu kumandanları kendi mıntıklarından sureti kat'iyede mesuldurlar. Vilâyatı aliye ile elviyei müstakile mutasarrıfları makamı müfettişiye vermekte oldukları asayiş raporlarını bademea doğrudan doğruya mıntıklarında bulunan kolordu kumandanlarına verecekler, kolordu kumandanları da tevhidten müfettişlik makamına bildireceklerdir. Vilâyeti kiram ve elviyei müstakile mutasarrıflıklarınca müfettişlikçe de ittılana lüzumu âcil gösterilen ahval ve vakayide kolordu kumandanlarına bildirmekle beraber bir suretini müfettişliğe de işar buyuracaklardır.

2- Vakayı ve hadisatın münasebeti dolayısıyla Bitlis vilâyeti aliyesi onbeşinci kolordu kumandanlığıyla de sıkı irtibat ve muhaberede bulunacaktır.

3- Keyfiyet 3. K., 13. K., 15. K. Kumandanlıklar ile Sivas, Erzurum, Van, Bitlis Trabzon vilâyetler ile Canik, Erzincan mutasarrıflıklarına ve berayı malûmat Konya'da İkinci ordu müfettişliğine ve 12. K., 20 K. Kumandanlıklarına tebliğ edilmiştir.

Üçüncü Ordu Müfettişi
Fahri Yaver Hazreti Şehriyari
Mirliva
M. Kemal

T.İ.T.E. Arşivi : 24/3590

* * *

45 - ASKERLİKTEN İSTİFASI

(9. VII. 1919)

Erzurum Vilâyetine tamim edilmek üzere gönderilen yazı.

numara
346

Erzurum
9/7/35

Erzurum Vilâyeti Aliyesine

Mübarek vatan ve milleti parçalanmak tehlikesinden kurtarmak ve Yunan ve Ermeni amaline kurban etmemek için açılan mücadelede milliye uğrunda milletle beraber serbest surette çalışmağa sıfatı resmiye ve askeriyem artık mâni olmağa başladı. Bu gayeyi mukaddese için milletle beraber nihayete kadar çalışmağa mukaddesatım namına söz vermiş olduğum cihetle pek âşıkı bulunduğum silki celili askeriye bugün veda ve istifa ettim. Bundan sonra gayeyi mukaddesei milliyemiz için her türlü fedakârlıkla çalışmak üzere sinei millette bir ferdi mücahit suretile bulunmakta olduğumu tamim arz ve itan eylerim.

kaleme 10 temmuz 35

M. Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3536

* * *

46 - MEŞRUTİYETİN İLÂNI YILDÖNÜMÜNÜN TEBRİKİ

(22. VII. 1919)

Müdafaa-i Hukuku Milliyeye Cemiyeti Erzurum Şubesine gönderilen yazı.

Müdafaa-i Hukuku Milliyeye Cemiyeti Erzurum Şubesi Riyasetine

Erzurum 22 Temmuz 335

Milletin, idarei mutlaka ve müstebidenin inhidamı zaferini idrak ve Meşrutiyeti mukaddesenin tulûnu tesit eylediği rumi on Temmuz yevmi mübeccelini tebrik ile tahlis ve istiklâli vatan uğrunda amali milliye ve mesai mukaddesede muvaffakiyetler temenni eylerim.

M. Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4303

* * *

47 - MİLLÎ HAREKETİN MAHİYETİ HAKKINDA ALİ FUAT PAŞA'YA TELGRAF

(3. VIII. 1919)

Enver Paşa Erzurum havalisinde olmadığı gibi Kafkasya havalisinde bulunduğu da gayr-i mahsûstur. Bu havalide Enver Paşanın ismi bile yâd olunmuyor. Cereyan-ı millî, ittihatçılık tahrikatından ve rical-i sabıkanın tesir ve alâkasından külliyen ârî ve münezzehe bulunduğu cihetle bu iş'arat hayreti mucip olmuştur. Bütün ehl-i takdire malûmdur ki, cereyan-ı millînin esbab-ı hakikiye ve kat'iyesi İzmir vekayiiinden, Ermeni istilâsı tehlikelerinden mütevellit olup Erzurum Kongresinin bütün ruh ve gayesi İttihatçılığın İtilâfçılığın, velhasıl fırkacılıkla her türlü siyasi cereyanların fevkindedir. Bir kaç güne kadar kongrenin faaliyet ve mesaisi buna tamamiyle izhar ve isbat edecektir.

Binaenaleyh memleketimizde daima fena cereyanlar ihdasına çalışan düşmanlarımızla onların yine dahilimizdeki bazı alât ve vesait-i muzırına meydan vermememiz, keyfiyeti gerek irade-i milliyeye taraftar olan namuslu Hürriyet ve İtilâf zümresine ve bitaraf zevata ve gerekse Amerikan mümessillerine sarahaten iblâğ ve temin ve şüphenin izale buyurulmasını rica ederiz.

* * *

48 - ERZURUM KONGRESİNİN AÇILIŞINDA OKUNAN HUTBE

(9. VIII. 1919)

Şiran Müftüsü Hasan Fahri Efendiye gönderilen yazı.

Şiran Müftüsü Hasan Fahri Efendi Hazretlerine

Erzurum Kongremizin hini küşadında ve hitampezir olması münasebetiyle irat buyurduğunuz arapça belîğ ve fasih ve maksada tamamen mutabık hitabelerimiz cemiyetimiz tarihinde pek kıymetli hatırat olarak mahfuz kalacaktır. Bulunacağınız mahallerden dahi lâtif sözlerinizle mali mektuplarınızı almakla mubahı olacağım. Cenabı Hak hayırlı seyahat müyesser buyursun amin. 9 Ağustos 1335

M. Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 109/19023

* * *

49 - KÂZIM KARABEKİR PAŞANIN HEYETİ TEMSİLİYE

AZASI OLDUĞUNA DAİR

(9. VIII. 1919)

Kendisine gönderilen yazı.

Erzurum'da Üçüncü Ordu Müfettiş vekili ve Onbeşinci Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine mahsustur

Paşa Hazretleri

Zâtı sâmilere Şarki Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyetinin derdesti tabı ve takdim bulunan nizamnamesi maddei mahsusası mucibince Heyeti Temsiliye azasından bulunduğunuzu arz ile takdimi ihtiramata eyleriz Paşa hazretleri. 9/8/35

Heyeti Temsiliye azasından
M. Kemal

Azadan
Süleyman
Necati

Azadan
Hüseyin
Rauf

Azadan
İzzet

T.İ.T.E. Arşivi: 63/17435

* * *

50 - SİNOP MUTASARRIFLIĞINA TELGRAF

(15. VIII. 1919)

15. VIII.1919

Sinop Mutasarrıflığına

Cevap: 4 Ağustos 919 ve No: 2

Osman Bey hakkındaki mufassal telgrafnameniz 9 günde buraya vasil oldu. Hâbit Beyin 8 Ağustos 1919 tarihli cevabı şifresi burada hiç hallolunamadı, İsmail Hakkı Beyin buna münasip hareketi hakkında icap eden muamele yapılmak üzere 3. Kolordu Kumandanı ile Samsun mutasarrıfı Hamit Bey'e Kâzım Paşa Hazretleri tarafından ehemmiyetle yazılmıştır. Herhalde macera mucib-i esefdir. İzhar buyurduğunuz hamaset-i milliye Bilhassa mucib-i takdir ve şükrandır. Osman Beyin İstanbul'a gitmesi kat'iyen caiz değildir. Kendileri âcizlerine mülâki olmak üzere hemen Sivas'a hareket eylemelidir. Biz de birkaç güne kadar oraya hareket edeceğiz. 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa Hazretleri ile daima temasta bulunulması ve müşarinüleyhin talimatına tevfik-

i hareket buyurulması rica olunur. Mevki tezelzülü vatanperveran için hiç mevzubahs olamaz. Her ne zaman zaruret karşısında kalınırsa milletin sinesi fedakâr evlâtlarına açıktır. Derhal iş'ar-ı keyfiyet buyurmanızı arz ve temenn-i muvaffakiyet efendim. Bu telgrafın iş'ar-ı vusulünü rica ederim.

Mustafa Kemal

1913-1923 İstiklâl Savaşının Vesika ve Resimleri (İnebolu ve Kastamonu Havalisi Deniz ve Kara Harekatı, Hatıralar), Nurettin Peker, İstanbul, 1955, s. 52

51 - HÜKÜMETİN KUVAY-I MİLLİYEYE KARŞI YANLIŞ SİYASETİ

(16. VIII. 1919)

Clemenceau'nun Damat Ferit Paşaya cevabı -Kabinelerin zaafi- Ferit Paşanın milli teşebbüsleri kıran gizli tebliğleri- Rawlinson'un da kuvvetin milletle olduğunu takdir ettiği

Sadrazam Damat Ferit Paşaya gönderilen şifre.

Şifre

Erzurum'dan
16. Ağustos. 1335

Sadriazam Damadı Şehriyarı Ferit Paşa Hazretlerine

Bir zaman için tahassül eden ihtilâfî nazarı sevaiki cedidenin izale etmekte bulunduğu kani olarak zatı asıfaneleri için mahfuz ihtiramatımdan bilistifade kalplerimizin müşterek bir rabita ile çırpındığı gayei mukaddesenin son safhasına bir kere daha enzari fehamepenahilerini celb eylerim.

Meur Clemenceau'nun zatı fehamepenahilerine olan mufassal cevapnameleri ahiren mütalâi güzari çakeranem olduktan sonra Dersaadete nasıl bir hamulei yeis ve âlâm ile muavedet buyurdıklarını takdir ediyorum.

Altı buçuk asırlık saltanat süren ve aktarı cihanda tarihi müstakilli maruf olan devlet ve milletimize karşı pek açık bir lisan ile çizilmiş taksim ve imha kanaatini bu kadar bariz ve haysiyetşiken gösteren bir ifade karşısında titremeyecek ferdi hassas tasavvur edemem. Cenabı hakka binlerce hamdusena ederim ki milletimiz ruhundaki azim ve celâdetle tarihi hayatı mevcudiyetini ne tevekküle ve ne de cellâdane hükümlere hiçbir zaman kurban etmeyecektir. Vakayi ve hadisatı umûmiyei vatan ve milletimiz hakkında ecanibin ihtilâf ve tesadümü menafimi bütün millet idrak ve takib ediyor. Şimdi pek eminim ki dürbin olan zatı fehamepenahileri bugünkü vaziyet-i umûmiyei ve menfaii sahihei devlet ve milleti üç ay evvelki nazarlarla görmüyorlar.

Dokuz aydan beri iş başına gelen kabinelerin daima birbirinden fazla zaafa uğraması ve nihayet maalesef artık adeta melfuç bir menzileye inmesi haysiyeti aliyei milliyeye karşısında cidden pek hazin oluyor. Muhakkaktır ki vatan ve milletin mukadderatı için dahilen ve haricen mesmu ve sahibi kelâm olmak mutlaka iradei milliyeye istinat ile meşruttur. Bilhassa mandaterlik mebahisatı başlıyalı beri bütün düvel ve milel, mukadderat emrinde ancak milletimizin sedasını işitmek istiyorlar.

Ruhu halâsın etrafında toplanan bütün milletin umdesi vatanın tamamısı, milletin istiklâli, makamı saltanat ve hilâfetin masuniyetidir. Bu esasat değil yalnız Şarkı Anadolu'da aynı teşkilâta malik olan umum vatanda bütün kuvvetile kaimdir.

Hakkı hayat ve istiklâli için çalışan milletin maksadındaki nezahat ve ciddiyete mukabil hükümeti merkeziye rüesa-i memurini mülkiye ve askeriyeye icra eylemiş olduğu gizli tebliğlerle vahdeti milliyeyi kırmak, selâmeti mülk ve millete matufen teşebbüsatı milliyeyi akim bırakmak, hülâsa millete karşı hasım vaziyet almak cihetini iltizm ediyor. Bu tarzı hareket bittabi mucibi esefi azimdir. Bu hal milleti hükümeti merkeziyeye karşı arzu edilmeyen hareketlere saik olabilecek mahiyettedir. Gayet samimi olarak arz ederim ki millet her türlü iradesini ikaa muktedirdir. Teşebbüsatının önüne geçebilecek hiç bir kuvvet mevcut değildir. Hükümeti merkeziyetim men'i teşebbüsatı hiç bir tarafta ve hiç bir kimse tarafından çayı tatbik bulamamağa mahkûmdur. Millet çizdiği program dairesinde gayet kat'i ve sarih hatvelerle maksadına yürümektedir. Hükümeti merkeziyenin şimdiye kadar olan mumanaatkâr teşebbüslerinin hiç bir tarafta hiç bir tesir yapamamakta olmasıyla hakikat ve vaziyetin takdir buyurulmuş olacağına şüphe yoktur.

İngilizlerin irae eyledikleri tarikte çarei halâs aramak dahi abestir. Ve binnetice mucibi hüsrandır. Mahaza İngilizler dahi en nihayet kuvvetin millette olduğunu takdir ederek hiçbir istinadı olmayan ve millet namına hiç bir taahütte bulunamayan ve bulunsa bile milletçe muta olamayacak olan bir heyeti hükümetle neticeli bir işe girişmek mümkün olamayacağına kani olmuşlardır.

Bu havalide İngiliz mümessili olan Kaymakam (Rawlinson) da bu hakikati bizzat acizlerine ifade eylemiştir. Bundan başka ahvali alemin malûmu asıfaneleri olduğu veçhile bugün almış olduğu ve daha da alacağı cereyan sebebiyle ve milletimizin vahdet ve azmi karşısında ecanibin tehditlerini maddeten ikaa kudretleri kalmamaktadır. Bütün temenniler şu merkezdedir ki hükümeti seniyemiz meşru olan cereyanı milliyeye karşı mümanaatkârlıktan velev muvakkaten olsun bigünah olan memurları duçarı gadr etmekten feragatle bilakis Kuvayı Milliye istinat ve her türlü teşebbüsünde amali milliyeyi rehber ittihaz eylemelidir. Bunun için de mevcudiyet ve iradei milliyeyi temsil edecek olan Meclisi Mebusanın amal ve iradatı mukaddesei şahaneyi takviye eylemek üzere en kısa bir zamanda inikadını temin etmelidir. Zatı fehmetpenahilerine müteveccih olan bu hareketi necibane ile devlet ve milletin ve makamı Saltanat ve Hilâfetin tarihi yeni bir safhaya ithal ve bu gün muhtel olduğuna şüphe olmayan revabıtı aliye-i hükümet bir samimiyeti mütekebile ile manzumei salâha irca buyrulacak ve bu suretle dahile ve harice karşı da bir haysiyet tecelli ettirilmiş olacaktır. Yedi iktidarı cehlinizde bu son kuvvei telif mevcuttur. Bunun tecellisini pek merbut olduğum vatan ve milletin selâmeti ve pek sadakatkar bulunduğum zatı akdesi hümayunun mazharı fevzi nüsret olmaları namına niyaz ve tazimatı mahsusanın kabulüne müsaade buyrulmasını istirham eylerim.

MUSTAFA KEMAL

İradei Milliye: 2 Eylül 1919

* * *

52 - HÜKÜMETİN POSTA VE TELGRAF MUHABERESİNİN MEN'İNE KARŞI ALINACAK TEDBİRLER (18. VIII. 1919)

Müdafaa Hukuk Cemiyeti Erzurum Heyeti Merkeziyesine gönderilen yazı.

Müdafaa Hukuk Cemiyeti Erzurum Heyeti Merkeziyesine

Mahremdir. Erzurum 18.8.35

1- Hükümeti merkeziye milli teşebbüslere mani olmak için ittihazı tedabirde ısrar ediyor. Bu ısrarın kendi zaaflarını tezyid etmekte bulunduğuna şüphe yoktur. Ancak Posta ve Telgraf Başmüdürü Refik Halit Beyin ötedenberi milli cemiyetlerimiz merakızı beynindeki muhabereyi men için telgraf müdürlerine emirler verdiği malûmdur. Son zamanlarda bu hususta kati bir takım talimat ita ve bazı memurları azil suretile tehdit eylemesi müessir olmıya başlamıştır. Yalnız telgraf muhaberatı değil posta müraselatı dahi kontrol altına alınmıştır.

Ordunun dahi muhaberatımıza muaveneti his olduğundan onun da takyidi muhaberatı için Harbiye Nezaretince müdahelât vuku bulmuştur.

Milli cemiyetler muhaberatı ve bu suretle Heyati muhtelifi beynindeki irtibat munkati olmuştur. Bu hal devam ederse teşkilâtı milliyemizin taazzuv imkânı selbedilmiş olacak ve zamanında cemiyet vazifei milliyeye ve vataniyesini ifaya muktedir olamayacaktır. Bu sebeple telgraf ve posta muhaberatını temin etmek cemiyetimiz için hayat ve memmat meselesidir. Bu maksadın istihsali için bilâtereddüt en müessir çareye tevessül lâzımedendir.

2- Bu hususta varidi hatır olan cihet bilcümle telgraf merakızı bilhassa büyük tevzi merkezleri ciheti askeriyenin gayri mahdut müzaheretile ahali tarafından işgal olunarak Refik Halit Beyin harekâtı vakıası cinayet olduğundan Divanı harbe verilmek üzere derhal azlini ve kongre beyannamesini çektiği için azledilen Sivas Başmüdürile merkez müdürünün iadei memuriyetlerini ve Müdafaa Hukuk cemiyetlerinin ücreti mukabilinde çektikleri telgraflarının ve posta ile olan muhaberelelerinin en mukaddes ve mübrem vazife telâkki edilmesi lüzumunun Telgraf müdürlerine tebliğini Hükümeti Merkeziyeden talep etmektir ve talep edilen hususatın temin

edildiğine maddeten kanaat hasıl oluncaya kadar bilcümle muhaberati tatil eylemektir. Bu halde yalnız Heyeti Temsiliye'nin beis göremeyeceği makamatla muhabereye müsaade olunur.

3- İkinci maddede zikrolunan hareket ki millet tarafından bir grev mahiyetindedir, oraca nasıl mütalâa buyurulur, imkânı tatbiki ne derecededir, bu bapta daha makul ve fakat maksadı temin edebilecek müessir başka bir tedbir varidî hatırmıdır, bu hususta Müdafaa-i Hukuk cemiyeti heyeti merkeziye ve idarelerinin dahi rey ve mütalâalara göre ittihaz olunacak tedbir takarrür ettirilecektir.

4- İşbu telgrafname bilcümle merakize yazılmıştır, vurud edecek rey ve mütalâalara göre ittihaz olunacak tedbir takarrür ettirilecektir.

5- Bu tezkerenin cevabının yirmi dört saat zarfında irsaline himmet buyurulmasını hasseten rica ederim efendim.

“kumandanlara aittir.

M. Kemal
(Heyeti Temsiliye mühürü)

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4309

* * *

**53 - TOPLANTI HALİNDE BULUNAN ALAŞEHİR
KONGRESİNE ERZURUM'DAN GÖNDERİLEN TELGRAF**

(24. VIII. 1919)

Erzurum

24 Ağustos 335 (1919)

Ali Fuat Paşa vasıtasıyla

Alaşehir Kongresi Riyasetine

Alaşehirdeki içtima bütün vilâyat-ı şarkiye halkı üzerinde pek samimi bir tesir uyandırmaktadır. Esasen İzmir için kalbi kan ağlayan bura halkı bu teşebbüse bütün ruh ve mevcudiyetiyle müzahirdir. Hissiyatımızın mezkûr heyete iblâğına tavassut-u âlilerini rica ederiz.

Şarkî Anadolu Müdafaa-i Hukuk
Heyet-i Temsiliyesi namına
M. Kemal

Bir Roman Gibi, Bezmi Nusret Kaygusuz, İzmir 1955, s. 190

* * *

54 - SİNOP MUTASARRIFLIĞINA TELGRAF

(27. VIII. 1919)

Sinop Mutasarrıflığına. Mustafa Kemal Paşa'nın telgrafı berveci-i âtidir.

27. VIII. 1919

Osman Bey hakkındaki telgrafnameniz vasıl oldu. Delâlet ve müzaheret-i vatanperveranelerine teşekkür ederim. Vaziyet-i vataniye ve milliyemizde zatiâtileri gibi kıymetli arkadaşlara malikiyetle müftehirim. Sinop sancağından üç murahhas intihap edilip Sivas'a gönderilmemiş ise tesri-i intihap ve izamı ile inbasına bezl-ü himmet buyrulmasını bilhassa rica ederim.

20. Kolordu Kumandanı
Mirliva Ali Fuat

1918-1923 İstiklal Savaşının Vesika ve Resimleri (İnebolu ve Kastamonu Havalisi Deniz ve Kara Harekâtı, Hatıralar), Nurettin Peker, İstanbul, 1955 s. 53

* * *

55 - ERZURUM HEMŞEHRİLİĞİNİN KABULÜ
(27. VIII. 1919)

Şarki Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti Erzurum Heyeti Merkeziyetine verilen cevap.

Şarki Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti Erzurum Heyeti Merkeziyesine

27/8/335

Erzurum hemşehriliğini teklif suretile hakkımda bu kerre de izhar buyurulan asarı muhabbet ve samimiyetin müteşekkiriyim. Tarihî olan Erzurum'un bu erler yatağının hemşehrileri meyanında bulunmak acizleri için en büyük saadettir. Erzurum nüfusuna kaydımın icrası için icap eden muameleye tevessül edildiğini beyan ve revabıtı kalbiye ve samimanemi teyit eylerim efendim.

Şarki Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi azasından
Mustafa Kemal

Cevat Dursunoğlu, Milli Mücadele'de Erzurum: s. 141

* * *

56 - POSTAHANELER HAKKINDA

(29. VIII. 1919)

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyetine gönderilen yazı.

Erzurum'dan 29/8/35

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

Postahaneler hakkında 18 Ağustos 35 tarih ve 329 numaralı şifre muhteviyatının, maksat başka vesaitle temin kılındığından, şimdilik tehiri münasip görülmüştür, efendim.

M. Kemal

T.İ.E.T. Arşivi: 18/4309

* * *

57 - ALİ FUAT PAŞANIN KUMANDAYI BIRAKMAMASINA DAİR

(3. IX. 1919)

Ankara'da 20. K. Kumandanlığına gönderilen telgraf.

Sivas 3 Eylül 1919

Ankara'da Yirminci Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa Hazretlerine:

30/8/1919 tarih ve 1022 numaralı şifrenin üçüncü maddesinde zaten tahmin edilen netice bugüne kadar gecikmek ile bize pek kıymetli zaman kazandırdı. Mukarreratı ahiremiz mucibince harekete karar vermeleri amali mukaddesei milliyenin tesiri hususuna en büyük zamandır. Bittabi kumandayı kat'iyen terk buyurmazsınız. Karan sabık veçhile gerek Kâzım Karabekir Paşa ve gerekse Selâhattin Beyefendi kardeşlerimiz Nezarete protestoda bulundular. Konya'daki Selâhattin Beyin de aynı veçhile hareketi pek tabii görülmektedir. Kemali hürmet ve meveddetle gözlerinizden öperiz.

Mustafa Kemal

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları, s. 155

* * *

58 - SİVAS KONGRESİ KARARLARI VE BİR AMERİKAN TETKİK HEYETİNİN GÖNDERİLMESİ HAKKINDA

(9. IX. 1919)

Birleşik Amerika Ayan Meclisi Reisliğine çekilen telgraf.

Birleşik Amerika Devletleri Ayan Meclisi Reisliğine 9.9.1919

Rumeli ve Anadolunun bütün Müslüman halkını temsil eden ve Osmanlı İmparatorluğunun Anadolu ve Rumeli'deki bütün vilâyetlerinin temsilcilerinden mürekkep olan Sivas Milli Kongresi 4 Eylül 1919 da bir araya gelmiştir Gayeleri şunlardır: Memleket halkının ekseriyetinin arzularını yerine getirmek bütün azlıkları himaye altında bulundurmak bütün vatandaşlara can, mal ve adalet yolundaki haklarını teminata bağlamak.

Sivas Milli Kongresi Osmanlı İmparatorluğu halkı içindeki ekseriyetin arzularını ifade eden bir karar suretini 9 Eylül 1919 da rey birliği ile kabul etmiştir. Bu kararın hâvi bulunduğu prensipler; Sivas kongresinin kongre dağılmazdan evvel azası arasından seçeceği merkez komitesinin ve İmparatorluk hudutları içindeki diğer bütün tâli teşkilâtın istikbaldeki hareketlerine rehber olacaktır.

Takip edilecek siyasetle alâkalı olan bu karar mucibince Sivas Milli Kongresi, Birleşik Amerika Devletleri Ayan Meclisine şu ricada bulunması bugün, yine ittifakla kararlaştırmıştır: Azanızdan mürekkep bir komiteyi Osmanlı İmparatorluğunun her köşesine göndermenizi diliyoruz. Bu komite, hususi menfaat ve alâkaları olmyanlar ve bir millete has olan berrak görüşle, Osmanlı İmparatorluğunda fiili suretle hüküm süren hal ve şartları tetkikten geçirmelidir . Böyle bir tetkik; Osmanlı İmparatorluğuna ait nüfusun ve arazinin mukadderatı hakkında bir sulh muahedesi mucibince keyfi kararlar verilmesine meydan bırakılmazdan evvel yapılmalıdır.

Sivas Milli Kongresi adına
Reis: Mustafa Kemal Paşa

Reis Vekili
Hüseyin Rauf Bey
Kâtip: İsmail Hami

İkinci Reis Vekili
Emekli Gn. İsmail Fazıl Paşa
Kâtip M. Şükrü

A.F. Cebesoy, Millî Mücadele Hatıraları s. 175; J.G. Harbord, Report of the American Military Mission to Armenia, s. 40

* * *

59 - ALİ FUAT PAŞANIN BATI ANADOLU UMUM KUVAY-I MİLLİYE KUMANDANLIĞINA TAYİNİ

(9. IX. 1919)

Ali Fuat Paşaya gönderilen şifre

Şifre No. 24 9 Eylül 1919

Âli Fuat Paşa Hazretlerine

1- Kongrenin bugünkü içtimanda zâtı devletlerinin Garbi Anadolu Umum Kuvay-i Milliye Kumandanlığına tayininize müttefikane karar verilmiş olduğunu arzueyleriz. Harekât ve teşebbüsâtı milliyenizde Heyeti Temsiliye ile muhafazai irtibat buyurulması rica olunur.

2- 7 Eylül 1919 tarih ve 2517 numaralı şifre ile Eskişehir ve Afyonkarahisar kumandanlıklarına tebliğ edildiği iş'ar buyurulan evamir ve talimat kongrede kıraat edildi. İlk defa olarak büyük bir takdir ve minnettarı ile alkışlanan mevadi mezkûrenin müttefikane ve aynen kabul olduğunu ve Kongre tarafından zâtı devletlerine teşekkür edildiğini tebşir eyler ve icraatı mukaddeselerinde muvaffakiyetler temenni eyleriz.

3- Aydın vilâyeti murahhasları tarafından Kongre riyasetine vâki olan müracaat üzerine zâtı devletleri tarafından Aydın cephesi Kuvayı milliyesine muktedir bir kumandan tayin buyurulması umumen tensip ve karargir oldu.

4- Amali mukaddesei milliyeye mugayir hareketlerinden dolayı azledeceğiniz memurini mülkiye yerine muktedir ve ehli ırz olmak ve yine memurini mülkiyeden bulunmak şartıyla diğer zevatın tayini tensip kılındı. Cümleten gözlerinizden öper, vatan ve millete nâfi muvaffakiyetler dileriz.

Kongre namına Kongre Reisi
Mustafa Kemal

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları s. 183

* * *

60 - ANADOLU VE RUMELİ MÜDAFAİ HUKUK CEMİYETİNİN KURULUŞU

(11. IX. 1919)

3334

Sivas Vilâyetine gönderilen yazı ve beyanname.

Sivas Vilâyeti Canibi Alisine

Utufetlü Efendim Hazretleri

Anadolu'da ve Rumeli'de müteşekkil bilumum milli cemiyet ve Reddi ilhak Heyetlerinin Sivas'ta münakit kongre kararıyle "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" namıyla bir cemiyet teşkil ettiklerine dair olan beyanname merbuten ita kılındı. Mukabilinde Cemiyetler kanunu mucibince muktazi ilmühaberinin itası müsterhamdır, Olbapta emrû ferman Hazreti menlehülemdir.

11 Eylül 335

Kongre Reisi
M. Kemal

Polis Müdüriyetine 12 Eylül 335

Tahkik ve beyan olmak üzere kısmı Adli Riyasetine

13. M.

Merbutu beyannameye esamisi muharrer zevalin cünha ve hıyanetle mahkûm olduklarına ve hukuku medeniyeden işkal edildiklerine dair Polis dairesi kısmı Adli şubesince bir kayda tesadüf olunamamış olduğunun arzıyla Polis Müdüriyeti aliyesine takdim olunur. 13 Eylül 335

*Kısmı Adli Reisi
Fahri*

Muktezası icra ve evrakın iadesine müsade buyurulmak üzere huzuru samii cenabı Vilâyetpenahiye takdim olunur ferman. 13 minh.

*Polis Müdürü
imza okunamadı*

Mühürü resmi ile nizamname alınarak rapt ve hıfz edilmek üzere Polis Müdüriyetine iade 15 Eylül 335 Kısmı İdari Riyasetine 15 M.

Anadolu ve Rumeli'de müteşekkil bilumum Müdafaa-i Hukuku Milliye vesair milli ve vatani milli cemiyetlerle Reddi ilhak heyetlerinin Sivas'ta 4 Eylül 335 tarihinde akdettikleri umumi kongre kararıyle "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" namı müştereki altında olmak ve hukuku milliye ve menafii Osmaniyeyi müdafaa etmek üzere birleşmiştir. Mezkûr cemiyetin Heyeti temsiliyesi Üçüncü Ordu Müfettişliğinden ve silki askeriden müstafi Mustafa Kemal Paşa ve Bahriye Nazırı esbakı Hüseyin Rauf Bey ve Üçüncü Kolordu Kumandanlığından ve silki askeriden müstafi Erkânıharp Miralayı Refet Bey ile Erzurum Mebusu sabıkı Raif Efendi, ve Trabzon Mebusu sabıkı İzzet ve Servet Beyler ve Erzincan meşayihî nakşibendiyesinden Şeyh Hacı Fevzi Efendi ve Beyrut valii esbakı Bekir Sami Bey, Bitlis Mebusu esbakı Sadullah Efendi, Mutki aşiret rüesasından Hacı Musa ve erkânıharp miralaylığından mütekait Vasıf ve Bitlis valii sabıkı Mazhar Müfit, Ankara Mebusu sabıkı Ömer Mümtaz, Hüsrev Sami, sabık mutasarrıflardan Hakkı Behiç ve Niğdeli Ratıpzade Mustafa Beylerden mürekkep cemiyetin şimdilik merkezi idaresi Sivas'ta bulunmak ve Rumeli ve Anadolu'nun her tarafında şubeler küşat edilmek üzere bir cemiyet teşkil edilmiş ve müteşekkil bulunan milli cemiyet ve Reddi İlhak heyetleriyle birleşmiş olduğuna dair olan işbu beyanname Cemiyetler kanununa tevfikân ita kılındı.

1 Eylül 335

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

T.İ.T.E. Arşivi : 57/19305/19506

* * *

61 - PADİŞAHA ARZOLUNACAK HUSUSLAR
(11. IX. 1919)

15. K. Kumandanlığına verilen cevap.

Telgraf meali aynen âcizleri ve kongre Heyeti kiramınca kabul ve tasvib edilmiş ve atebey hümayuna arz olunmak üzere hail olunmaması ve aksi halde tevellüd edecek netayici vahime mes'uliyeti zatı fahimanelerine râcı olacağı makamı Sadarete bizzat arz olunmak üzere Sadrazam Paşa telgraf başına davet olunmuş ve şimdi konağına İstanbul merkezinden telefon edilip vürutlarında yol açtırılacak ve zatı Hümayuna doğruca arz olunacaktır.

Salâhattin).

K.K.: s. 204.

* * *

**62 - UMUMİ KONGRE BEYANNAMESİNİN ALINIP
ALINMADIĞI HAKKINDA**
(12. IX. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Hey. Merkeziyesine çekilen telgraf.

Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesine

1780

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Alındığı Tarih</u>
Sivas	bilâ	13/9

1- Umumi kongre beyannamesini ecnebi Mümessillere, Sefaretlere verdiği muhtırayı ve Malatya firarileri hakkındaki tebligatı aldınız mı?

2- Meşru bir hükümet resikâra geçinceye kadar İstanbul'la katı alâka edildiğinden haberiniz var mı?

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Sivas Dosyasına
Erzurum Kongre Heyetine*

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4332

* * *

63 - 20- KOLORDU KUMANDANININ TALİMATI
(15. IX. 1919)

15. K. Komutanlığına gönderilen şifre

Adet: 126

Sivas 15/9/1335

15. Kolordu Kumandanlığına

1- 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa hazretlerinin talimatı bervechiâtidir. Bu talimat kongre heyeti umumiyesince tasvib edilmiştir.

Suret

Şimdiye kadar Hükümeti merkeziyenin milleti dilhun edecek siyaseti kâfi gelmiyormuş gibi bu kerre de Aydın Kuvayi Milliyesinin meşru hareketlerini akim bırakmak ve Anadolu'yu Şarkiyi Garbinden vurmak maksadile İngilizlere hafi bir surette iltica ederek Dersaadet-Eskişehir-Konya şimendüfer hatlarının İngiliz kıtaatiyle işgal etmeğe çalıştıklarını, Sivas'ta bütün millet namına hali in'ikatta bulunan Anadolu ve Rumeli Mudafaa Hukuk Cemiyeti kongresi tarafından haber aldım. Hükümeti merkeziyenin hainane teşebbüsüne karşı son derece âzimekârane hareketi bütün milletdaşlarımızdan rica ve vaziyeti Dahiliye ve Hariciyemizin makamı Hilâfet ve Saltanatın muhafazası ve millet ve vatanın istiklâlini temin için âzimekârane ve fedakârane hareket zamanı artık hulul eylemiştir. Binaenaleyh âtidedeki talimata göre hareket ve icraatta bulunmanızı taleb ederiz. Eskişehir mıntıkası Milli Kumandanlığına süvari kaymakamı Atıf ve 23. Fırka mıntıkası ve Alaşehir dahil olduğu halde milli Kumandanlığına Kaymakam Lütfi Beyler tayin edilmiştir. İşbu kumandanlara millet namına her nevi salâhiyat bahşedilmiştir. Buradan tekmil hükümeti mülkiye ve askeriyeyi ziri idarelerine alacak ve itaat etmeyenleri millet namına tevkif edecekler, ve gayrı kanuni ahval ile asayişsizliğe kat'iyen meydan vermeyeceklerdir. Mütareke ahkâmına mugayir olacak her nevi dahili ve harici tecavüzata karşı hukuku milleti icabında silâhla müdafaa edecekler ve daha fazla ecnebi kuvvetlerin Eskişehir'in garptan şarkına geçmesine mâni olacaklardır. Bu maksatla her nevi vesaitten istifade meşrudur, işbu talimat dairesinde harekâtınızı tanzim arzuyu milli iktizasından olmakla müsellemlen olan hamiyet ve dirayetinizden azami surette menafii devlet ve millet hukuku padişahahiyi muhafaza eylemenizi heyetimiz namına rica eder ve icraatınızdan peyderpey malûmat vermenizi ve muvaffakiyetinizi temenni ederiz.

2- 5/9/1335 tarihli muhtırai devletleri kongrede umum muvacehesinde kıraat edildi. Münderecatının mucibi memnuniyet ve şükranının nazarı itibara alınmasına müttefik karar verildi. Gözlerinizden öperiz kardeşim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

3. Kolordu Kumandanı
Selâhattin

K.K.: s. 244

* * *

**64 - KÜRTLERLE TÜRKLERİN BERABER
ÇALIŞTIKLARI HAKKINDA**

(15. IX. 1919)

Hacı Kaya ve Şatzade Mustafa Ağalara çekilen telgraf.

Sivas 15.9.35

Malatya Mutasarrıf Vekili vasıtasıyla Hacı Kaya ve Şatzade
Mustafa Ağalara

Padişah ve millet hainlerinin iğfalâtına kapılarak maazallah beynel islâm kan akıtılması ve bigünah zavallı Kürt kardeşlerimizden, bir çoğunun asakiri şahane tarafından itlaf edilmesi gibi dünya ve ahret pek elim bir akıbetin men'i husulü emrinde sebkât eden himmematı vatanperveraneleri Sivas Umumi Kongre Heyetince şayanı takdir ve şükran görülmüştür. Sizler gibi din ve namus sahibi büyükler oldukça Türk ve Kürdün

yekdiğerinden ayrılmaz iki öz kardeş olarak yaşamakta devam eyliyeceği ve makamı Hilâfet etrafında sarsılmaz bir vücut halinde dahil ve hariç düşmanlarımıza karşı demirden bir kale halinde kalacağı şüphesizdir. Cenabıhak mesainizi meşkûr eylesin.

Heyeti Temsiliye Namına
Mustafa Kemal

İradei Milliye: 21 Eylül 1919

* * *

**65 - TAMİMLERİN MUNTAZAMAN TEBLİĞ
EDİLMESİNE DAİR**

(16. IX. 1919)

Erzurum Heyeti Merkeziyetine çekilen telgraf.

Erzurum Heyeti Merkeziyesine

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Alındığı tarih</i>
<i>Sivas</i>	1251	50	16

Heyeti Temsiliye'den verilmiş ve verilecek olan bilumum tamimlerin derecesi ehemmiyet ve alâkalarına nazaran en küçük Heyeti idarelere varıncaya kadar neşir ve tebliği rica olunur.

16/9/35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Sivas Dosyasına

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4312

* * *

66 - SİVAS KONGRESİ KARARLARI

(16. IX. 1919)

Erzurum Vilâyetine çekilen telgraf.

Erzurum Vilâyetine

2283

15. K. K. Albayrak gazetesine verilmiştir.

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Alındığı Tarih</i>	<i>Saat</i>
<i>Sivas</i>	1368	100	17	8/40

1- Sivas'ta umum Anadolu ve Rumeli murahaslarından mürekkep umumi Kongre bilûftitaalâ 4 Eylül 335 tarihinde biliçtımâ 11 Eylül 1335 te mesaisine hatime vermiş ve aynı tarihli beyannamesile mukarreratını enzarı millete arz ve maksadı içtimamı cihana ilân eylemiştir.

2- Sırf istiklâl ve mevcudiyeti milliyemizi kurtarmak gayesile vicdanı milliden doğan bu mukaddes cereyanı bazı kesianın güya anasırı gayrı müslime aleyhinde göstermek istedikleri istihbar kılındığından bilâ tefriki cins ve mezhep bilumum tab'ai şahanenin aynı hakka malik ve memleketimizdeki ecanibin vatan ve milletimiz aleyhinde bulunmamak şartıyla Osmanlı misafirperverliğine mazhariyete berdevam olduklarının bilumum memurin tarafından halka ve icap edenlere tefhimi rica olunur.

16/9/35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3048

* * *

67 - DAMAT FERİT PAŞA KABİNESİNİN YANLIŞ HAREKETİ

(16. IX. 1919)

Sivas'tan Erzurum Vilâyetine gönderilen telgraf.

Erzurum Vilâyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı ta.</u>	<u>Saat</u>
Sivas	1369	120	17	8/3

Malûm olduğu üzere Ferit Paşa Kabinesinin vatan ve millete karşı hıyaneti tamamen sabit olduktan sonra telgrafhaneler tutulmuş ve İstanbul'la resmi rabitamız kesilmiştir. Bunun üzerine İngilizlerin Konya Ereğlisini ve Niğde'yi işgale karar verdikleri haberi istihbar kılınmıştı. Fakat havali mezkrûe halkı böyle bir işgale katiyen muvafakat eyleyemeyeceklerini her nevi işgali silâhla karşılayacaklarını ihtar eylediklerinden bu haber bittabi mevkii fiile konulamadı. Mahallinden ahiren varit olan iş'arati resmîyeden anlaşıldığına göre Ereğliye Adana kumandanı tarafından gönderildiği söylenen bir İngiliz zabiti gelmiş ve güya o havaliye Bolşevikler geldiğini işitmiş olduklarını ve berayı tahkik vûrut eylediğini bildirmiştir. Kendisine milletin Ferit Paşa kabinesine itimat etmediğinden Padişahına arz etmek istediği ve kudreti milliyenin hakimiyeti gösterilmiştir.

16/9/35

Heyeti Temsiliye Namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3049

* * *

**68 - MİLLİ ARZUYA UYGUN HAREKET EDİLMESİ
HAKKINDA**

(17. IX. 1919)

Eskişehir Mutasarrıfı Hilmi Beye çekilen telgraf.

Mahreci: Sivas

Eskişehir Mutasarrıfı Hilmi Beye

Tekmil Anadolu vilâyatıle müstakil sancaklardan yalnız sizin tedviri umur ettiğiniz mahdut mıntıkadaki kongre mukarreratına tevfikân (Hükümeti hazıra ile irtibatını katetmemiştir) malûmu âlileri olduğu üzere meşrutî hükümetlerin bilhassa sulh kongresinin kabul ettiğı prensipler mucibince milleti islâmiye bugünkü harekâtile bilcümle hukukunun müdriki olduğunu bilfiil isbat ettik. Mukadderatı tarihiyei milletin mevzuubahs olduğu şu nazik ve mühim zamanda kiyaseti sakimesi hasebile her ferdi dilhun eden milletin, hükümeti hazırayı tanımamasında; halâ ne için muhalefet ediyorsunuz. Bir ferdi millet olduğumuzu unutuyor musunuz. Henüz oniki ve yirminci kolordu kumandanlıklarına tayin buyurulan Sait ve mirliya Ahmet Paşaların harekâtına neden ittiba ediyorsunuz. Unutmayınız ki şarktan garbe ve cenuptan şimale doğru Cenabı hakka tevekkülü tam ile ve yalnız makamı Hilâfet ve Saltanat ve istiklâli millet ve devleti ilânihaye muhafaza etmekten başka bir şeyi düşünmiyen ve sel gibi akan milleti kırılmak arzusuna siz mi mukavemet edeceksiniz. Ya bu telgrafi alır almaz sizin de bir ferdi millet olmak üzere hemen arzuyu millîye tebaiyet etmenizi ve milli kongre tebligatına imtisalen Hükümeti hazıra ile irtibatınızı katederek bilcümle umurunuzda Heyeti Temsiliye'ye müracaat etmenizi ihtar ederiz, aksi takdirde arzuyu millîye cüz'i bir zaman bil mukavemet edemeyeceksiniz, zatîlilerinden arzuyu millîye muvafakat etmenizi rica ederiz.

17/ Eylül /335

Milli Kongre Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 22/7

* * *

69 - DAMAT FERİT PAŞANIN İHANETİ
(18. IX. 1919)

Erzurum Vilâyetinden alınan tamim.

3619

Erzurum Vilâyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	<u>İmza</u>
Sivas	1379	150	20	Reşat

1- Millet ve vatan haini Damat Ferit Paşanın 13.9.35 tarihli İstanbul gazetelerinde görülen Fransız ajansı Havas muhabirine vâki olan beyanatında Anadolu vilâyatının Dersaadetle olan kat'ı muhaberesi yağmacıların hareketi suretinde gösterilmekte ve şeriki hiyaneti Harbiye Nazırının faaliyeti sayesinde güya bu harekâtın kaybolmağa yüz tuttuğunu söyleyerek nameşru kabinesinin mevkiini aklınca harice karşı muhkem göstermeğe yeltenmektedir.

2- Mevkilerini birkaç saat daha fazla muhafaza etmek ecnebi kesesinden bir az daha fazla para almak kaygısıyla yalan söylemekten utanmayan, zatı Hazreti Padişahiyi iğfal eylemekten korkmayan bu hainlerin yeni bir teşebbüsü canıyanede bulunacakları mevsukan haber alınmıştır. Millet ile sevgili Padişahlarını temas ettirmiyen, hakikati halin makamı mukaddesi Hilâfetin gûşu ıttılana hasrı vusulüne müsaade etmiyen bu alçaklar bu kere de zatı akdesi Hilâfetpenahilerini iğfal ile bir beyanname ısdarına çalışmakta imişler.

3- Mevkii iktidara meşru bir kabine geçinceye kadar Dersaadetle mikasebatı resmiye münkati bulunduğundan oradan gelebilecek her türlü beyanatın aslı esastan âri addedileceği şüpheden varestedir.

4- Her tarafa tamim edilmesi mercudur. 18/9/35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

759
20/9/35

Badettamim devaire iraei T.İ.T.E. Arşivi: 24/3050

6248
698 20/9/35

* * *

70 - ÇORUM LİVASININ MİLLİ HAREKETLERE İŞTİRAKİ
(20. IX. 1919)

Sivas'tan Erzurum Vilâyetine çekilen telgraf.

3644

Erzurum Vilâyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	<u>Saat</u>
Sivas	1566	200	20/9	7.50

Çorum livası bir taraftan Dahiliye Nazırının mütemadi teşvikat ve tehdidatı diğer taraftan Ankara valisi Muhittin Paşanın iğfalâtıyla son zamana kadar cereyanı millîden filen mahrum bir halde bulunmakta idi. Fakat vatanın her köşesinde olduğu gibi burada da erbabı hamiyet ve namus istiklâl ve mevcudiyeti milliye üzerinde çalışmaktan hali kalmamış ve ahiren hükümeti merkeziyenin hiyaneti vataniyesi büsbütün meydanı aleniyete çıkınca mutasarrıfı liva başta olmak üzere bütün Çorumlular da bütün milletle yekvücut olduğu sureti âtîde münderiç telgrafname ile atebî seniyyeye arz olunmuştur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk
Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

SURET

Sivas Milli Kongresi Heyeti Temsiliyesi riyaseti muhteremesine

Bilûmum rüesai memurini liva eşraf ve ağyanın içtimaiyle kaleme alınıp atebai seniyyeye arza liman telgrafname sureti zirde naklen arz olunur.

Mutasarrıf Samih

SURET

Sivas'ta münakit kongrenin amali millete tercümanı hakiki olan on maddelik mukarreratının ve teferruatı sairesinin hakipayı hümayunlarına arzına mümaneat ettiği anlaşılan hükümeti merkezîyenin tarzı hareketli bütün tebaai sadıkai hümayunları gibi Çorum livasındaki ehali ve memurin kullarını müteessir eylemiş ve binaenaleyh baba ile evlat arasına girip de makasıdı milliyeyi istihfaf eyliyen kabineye ademi itimat izhar eylemenizi icabettirmiştir. Zatı akdes ve hanedanı celili Osmaniyeye layetezelzel bir sadakatle merbut bulunan tebaai şahanelerin ademi itimat umumi olduğundan muktezayı berianın takdir ve tebşirine lutfve merhameten müsaade ve iradei şahanelerinin şeref taaluk buyurulması istirhamına ictisar eyleriz.

Dosya: 6248

Devaire iraesı 20 minh.

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3068

* * *

71 - DAMAT FERİT PAŞANIN BEYANNAMESİ

(21. IX. 1919)

Erzurum Vilâyetinden alınan tamim

3594

Erzurum Vilâyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	<u>Saat</u>
Sivas	1778	80	22	13.15

Zatı şahanenin lisanı hümayunlarından millete hitaben bir beyanname neşrinin Babıalice mutasavver olduğu birkaç gün evvel tamimden bildirilmişti. Ferit Paşa kabinesi hakikati ahvalden zaten hilâfetpenahiye haberdar etmemekte ve hıyaneti vataniyesine devam eylemektedir. Kabinenin bu devam ve ısrarı memleket için her dakika ayrı bir zararı tevlit ediyor. Şimdi de neşretmekte olduklarını istihbar ettiğimiz beyanname ile milleti bir kere daha iğfal etmek istiyorlar. Bunların mevkii iktidardan çekilmelerine çalışmak en büyük bir vazifei vataniyedir. Bunun için zatı şahaneyeye icabeden maruzatta bulunulması lüzumu tamimden tebliğ olunur.

21.9.35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Bedettamim devairi rüesaya iraesı ve Belediyeye yazılması 22 minh yazıldı 27/9/35

T.İ.T.E. Arşivi: 34/3017

* * *

72 - DAMAT FERİT PAŞA KABİNESİNİN İHANETİ

(21. IX. 1919)

Anadolu hareketi Bolşevizm propagandası olarak gösteriliyor.

<i>Mahreci</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Numarası</i>
Sivas	500	bilâ

3971

Vilâyeti Celileye, Erzurum Heyeti Merkeziyesine

19 Eylül 1335 tarihiyle Damat Ferit Paşa tarafından Trabzon valisi Mehmet Galip Beye keşide olunan bir telgrafnamede takım takım Bolşeviklerin sevahili Osmaniyeye geçerek Samsun ve Trabzon tarihiyle Anadolu'ya dahil oldukları ve binaenaleyh dahili memlekette Bolşevizm usulünün intişar ve tevessüünün men'i hakkında ne gibi tedabir ittihaz edilmiş olduğu istizah edilmektedir. Bu iş'arın kizbi muhakkak olduğunu milletimize isbat için hiç bir söze hacet olmadığı kanaatındayız. Yalnız amali milleti başka bir surette göstermek için Ferit Paşanın irtikâbı cinayatta ne derece ileri gittiğine nazarı dikkati umumiyeyi celb ile iktifa ederiz.

Hükümeti merkeziyenin pek hainane olan böyle bir iftira ile milleti Avrupaya karşı ithama kalktığı kemali hayret ve teessüfle görülüyor. Kalp ve vicdanını menafii ecnebiyeye satan bir takım kesianın aslı ve faslı milletimizce meçhul bir nam ve bahane tasni ederek mefkureyi istiklâli milleti boğmağa ve milletin lehülhamd kendi kuvvetiyle şimdiye kadar hasıl ettiği tesiratu haseneyi ihlâlê çalıştığı aynen anlaşılıyor. Devletimizin menafii esasiye ve hayatiyetini düşmanların nef'ine, şimdiye kadar müteaddit defalar ihmal ve ihlâl ve dahili memlekette şuriş ve tefrika ihdasına bizzat nazırlarıyla ve düşman arzusuyla iptidar eden bir heyeti hükümete tekml millet alenen ademi itimad izhar eylemişken halen muhafazayı makam hırsı ve menafii ecnebiyeyi müdafaa hevesi ile millet hakkı kelâmından mahrum ve Padişahı muhteremine arzı tazallümden memnu bırakılıyor. Dahili memleketin asayiş ve inzibatı lehülhamd yolunda ve herkes iş ve gücünde iken güya asayişsizlik bahane edilerek millet arasında nifak ve mukatele ihdasına çalışılıyor. Ve her taraftan vâki olan istirhamat ve müracaata rağmen halâ zatı şevketsemat Hazreti Padişahi milletin amal ve metalibinden mechuliyet içinde bırakılıyor. Bu derece hainane makasıda alet olan ve gayrı meşru surette millete cebir ve tahakküm gösteren heyetin hiçbir mevkii meşruu olmadığı ve milletin kendilerini hiçbir surette tanımadığını ve umum efradı milletin hukuku aliyei hilâfet ve saltanatı ve istiklâli millet ile hukuku mukaddesei meşrutiyeti müdafaa amade ve şayanı emnü itimad ricalden mürekkep bir Heyeti hükümet mutalebesinde olduğunu Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi bu vesile ile bir kere daha beyan eyler. Ve bütün bu maruzatı muhikkaya rağmen Hükümeti merkeziyenin ecnebi kuvvetiyle memlekette nifak ve mukatele ihzarına fiilen tevessülü görüldüğü halde tevellüd edecek avakibi vahime ve netayici fecianın tekml mesuliyeti böyle bir mukateleyi ihzar eden gayrı meşru hükümet erkânına ait olacağını ve milletin kendi amal ve kanaati sadıkasına bütün kuvvetiyle musir ve merbut kalacağını tekml âlemi medeniyete ilân eyler.

2- Bu beyannamenin en küçük makamata ve nevahi ve kuraya kadar tebliği ve sureti tebliğ netayicinin iş'arı Heyeti Temsiliye kararıyla arz olunur.

21 /9/35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

23/9/35

Tamimi ve devaire ve rüesaya iraesı ve Belediyeye /22 minh

Bu telgraf namenin mülhakata keşida edilmemiş ise tashih edilmedikçe yazılmaması Kolorduda Binbaşı Saffet Bey tarafından telefonla ifade kılınmış ve dünkü gün Erkânharbiye Reis Vekili Mustafa Beyden istizah edilerek tahkik ve beyan edileceği telefonla mucibi dermeyan olduğu halde henüz keyfiyet bildirilmemiş olduğundan tashihini havi iş'ar ve talep vukuunda icabı icra edilmek üzere şimdilik dosyası meyanında hıfzı için Evrak Müdiriyetine emir verildiği beyanı maruzdur.

Kâtip Hamit 8 Teşrinievvel 35
Evrak Müdiriyetine

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3015

* * *

(21. IX. 1919)

15. K. Kumandanlığına gönderilen yazı.

15. Kolordu Kumandanlığına

General Harbord maiyetiyle dün buraya geldi. Kendi arzusu üzerine gayet mahremane 3-4 saat kadar konuştuk. Yanında daha iki general ile Robert kolej muallimlerinden tercümanlık vazifesini ifa eden Hüseyin Bey bulunuyordu. Biz de Rauf, Bekir Sami ve Rüstem Beylerle beraberdik. Müşarünileyhin sorduğu suallerin başlıcaları şunlardır:

- 1- Kuvay-ı Milliye'nin mebdai teşkilâtı ve bu günkü derece kuvveti ve şümulü.
- 2- Anasırı gayri müslime ve bilhassa Ermeniler hakkındaki noktai nazarımız.
- 3- Muavenet ve müzaheret hakkındaki fikrimiz.

Bu suallere uzun uzadıya verilen izahatlı cevaplarda âtideki noktalar tefhim edilmiştir.

1- Teşkilâtı Milliye, vuku bulan hakşiken muamelelerden mütessir olan millet her tarafta kendiliğinden müdafai hukuku meşruası için tazuv etti ve Erzurum kongresile bütün Şarkı Anadolu'da ve Sivas umumi kongresile de umum Anadolu ve Rumeli'de vahdetini temin etti. Kuvveti büyüktür. Sahai şümulü de bütün vatandır. Mütareke tarihile tahassül eden hudut haricinde hiç bir emel ve teşebbüsümüz yoktur.

2- Memleketimizde yaşayan bilcümle anasırı gayri müslimeye olduğu gibi Ermenilere dahi bir güne suikastımız yoktur. Bilâkis onların her türlü hukuku tahliyelerine tamamen riayetkarız. Bunun aksi olarak işaat araciften ve İngilizlerin tesvilâtından ibarettir.

3- Bitaraf ve kuvvetli bir devlet ve milletin beyannamemizin birinci maddesi ahkâmı mucibince muavenetine ihtiyacımızı itiraf ve bunu memnuniyetle kabul ederiz. General bütün harekât ve teşebbüsâtı milliyemizi takdir ve "Bir Türk olsaydım ben de ancak bu suretle hareket edecektim" demiş ve pek samimi ve lehimizde ümitbahş olacak efkâr ve mütalâat da serd eylemiştir. Muhaveremizin tamamen mahrem tutulmasını sureti mahsusada rica etti. Bugün Erzincan üzerinden Erzurum'a hareket etti. Zatiâtilerile görüşmesi kendisine tavsiye edildi. General ayrıca Erzurum'da kırk bin kişilik bir kuvvetin cem edilerek Ermenistan'a taarruz ve bu suretle Turanilik gayesinin istihsaline çalışılacağı hakkındaki şayiati mevcut olduğunu ifade etmiştir. Cevaben bunun katiyyen asil ve esası olmadığı ve tekmil vilâyatı şarkiyedeki kuvvetin on bin kadar bulunduğu ifade edilmiştir. Refakatlerindenki Hüseyin Beyi Erzurum Hey'eti Merkeziyesile temasa getirerek oradaki Ermeni fecayiinin hâla mevcut asarının gösterilmesi muvafık olur. Hüseyin Bey'e icab eden şeyler söylenmiştir, efendim. Mustafa Kemal

3. Kolordu Kumandanı
Salâhattin

K.K.: s. 225

* * *

74 - VELİAHDIN LÂYIHASI

(22. IX. 1919)

Anadolu hareketi aleyhine yazılmış bir ibare.

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Veliahtı Saltanat Hazretlerinin lâyhalarındaki mâruz aksam hakikatte mevcut olmıyan ve betahsis harekâtı milliye aleyhinde yazılmış bir ibare olmak cihetiyle tayyi lüzumuna buraca tekiden karar verilmişti. İş'aratı ahireleri üzerine keyfiyet bir kere daha müzakere olundu. Aleyhimizde yazılmış bir şeyin tayyından hasıl olacak faide mahzuruna galip görüldüğünden kâli evvel tayolarak neşrine mesağ verildi efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Kazım Karabekir, İstiklâl Harbimizin Esasları: s. 13

* * *

75 - KUVAY-I MİLLİYE

(24. IX. 1919)

Anadolu ve Rumeli Müd. Huk. Cem. Kuruluş sebepleri ve Teşkilâtı-Son durum -Ermeniler-Amerikan yardımı

Gl. Harbord'a verilen muhtıra.

I- Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918 mütarekesini imzaladığı zaman cemiyetimiz henüz kurulmuş değildi.

Bu kongrenin Başkan Wilson tarafından açıkça ifade edilen milliyet prensibi esasına dayanarak neticelenmesinden sonra milletimiz bunun adil bir barış elde edeceğini kuvvetle ümid ediyor ve bu şekilde bir sonucu büyük bir arzuyla bekliyordu. Hakikatte mütarekenin tahakkuk sahasına konması, itilaf devletlerinin hergün tecavüzlerini arttırmalarını ve mütareke şartlarını ihlâl etmelerini keyfî bir şekilde fazlaştırdı.

Eski zamanlardan beri müşterek bir hayat yaşadığımız gayri müslim unsurlar, itilâf devletleri tarafından kendilerine gösterilen teveccühten cesaret alarak millet ve Devletin itibar ve haklarına açık hücumlara başladılar.

Hilâfet ve saltanatın merkezi olan İstanbul gaddarca ve ezici bir şekilde itilâf devletleri tarafından işgal edilmişti. Polis ve jandarma kuvvetleri işgal kuvvetlerinin kontrolü altına verilmişti. Bu, memleketin istiklâli ve hükümet merkezinin idaresine karşı bilfiil bir müdahale teşkil etti.

Adana ve Antalya bölgeleri Konya'ya kadar işgal edilmişti. İzmir ve civarındaki bölgenin, aynı zamanda Trakya'nın Yunanistan'a verilmesi hususu, ayrıca Doğu Anadolu'da geniş bir Ermeni devletinin, diğer taraftan Karadeniz sahillerinde Pontus Cumhuriyetinin kurulması meseleleri ciddi bir şekilde görüşülmeğe başlandı.

Türk milletinin bu şartlar altında, topraklarının bütünlüğü ve bağımsızlığına aynı zamanda haysiyet ve diğer haklarına karşı yapılan bu hareketlerden mütesir olacağı tabii idi.

Diğer taraftan İstanbul'da Mebusun Meclisinin dağılmasıyla idareyi ele alan ve kifayetsiz şahıslardan müteşekkil hükümet salâhiyetini milli kuvvetlerden almıyordu ve milletin temsilcilerinin murakabesinden kurtulmuştu. Bu sırada bu kabinelerin sadece milletin haklarını ve itibarını korumak için lüzumlu vasıflardan mahrum olmayıp yabancı devletlerin ve bilhassa İngiltere'nin arzularını tatmin yolunda çalıştıkları ve bunların elinde sadece birer oyuncak haline geldikleri farkedildi.

Bu suretle varlığı hususunda ciddi bir endişeye düşmüş olan millet doğrudan doğruya, bizzat müdahale ederek kuvvetini ve idari tutumunu göstermek lüzumunu hissetti.

Bunun neticesi olarak memleketin her tarafında milli cemiyetler kurulmağa başlandı.

Bu cemiyetler içinde belli başlıları şunlardır: Erzurum da Vilâyatı Şarkiyeye Müdafaa Hukuk Cemiyeti; Diyarbakır Müdafaa Hukuk Cemiyeti; Kilikya Müdafaa Hukuku Milliye cemiyeti; (bu cemiyet daha sonraları Müdafaa Hukuku Milliye ve Reddi İlhak Cemiyeti" adını almıştır.) Trakya ve Paşa Eli Cemiyeti (bu cemiyet Batı Trakya cemiyetleriyle birleşerek "Trakya Cemiyeti" ismini almıştır); Ayrıca İstanbul'da birçok cemiyetler kurulmuştu ki bunlardan Milli Birlik Cemiyeti en başlıcasıdır.

Bu cemiyetlerin hâli hazırda ki partilerle veya kurulmakta olanlarla hiçbir ilgisi yoktur. Aksine hertürlü siyasi gayeden tamamen uzaktırlar ve varlıklarını sadece memleket bütünlüğünü, millet ve devletin diğer haklarını koruma gayesine borçludurlar. Bunların hepsi aynı tesirler ve sebepler altında faaliyet göstermektedirler.

II- Bütün memlekette kurulmuş bulunan bu cemiyetlerin teşkilatlarını tamamen nizamlı ve asayişe uygun bir şekilde genişletmekle meşgul oldukları sırada-adalet ve hukuk prensiplerinin talep edileceği zamanı emniyetle bekliyorlardı- Yunanlılar İzmir'i ve civarını İtilâf devletlerinin himayesinde işgal ettiler ve bu vesileyle görülmedik mezalim yaptılar. Yunan askerleri ve onlara silâhlarla katılan mahalli Rumlar Müslüman halk arasında bir katliama giriştiler. Bu katliam sırasında memurlar, Osmanlı subay ve askerleri ve kendi halinde yaşayan halk ayırd edilmeden öldürüldüler ve Engizisyonvari çeşitli işkence ve vahşete tâbi tutuldular, insanlık hukuku her şekilde barbarca ihlâl edildi.

Tabiatıyla Müslüman halk arasında şikâyetler büyüktü. Yardım isteniyordu. İstanbul'un masum ve işkence altındaki müslüman halkının bu sesi bütün memlekette akisler yaptı. Bütün millet Yunanlıların düşmanca, barbar hareketlerine karşı yekvücut olarak ayaklandı. Şehirlerde ve hattâ köylerde toplantılar yapılıyor, İtilâf devletlerine

ve bütün medeni âleme gözyaşları içinde- yardım dileyen yüzlerce telgraf gönderiliyordu. Bütün milletin insan haklarına ve adalete dönüş yolunda yaptıkları ricalar işitilmedi. Aksine Yunanlılar harekât sahasını ilk mezâlimini devam ettirerek genişlettiler. İstanbul'da merkezî hükümetle birlikte hareket eden İngilizlerin baskı rejimi daha sert bir şekil aldı. Antalya'da ki İtalyan kuvvetleri arttırıldı. Kilikya'da müslüman ahali hakaret ve tecavüzlere maruz kalmağa devam etti ve Türk hükümetinin baskı altında tutulması için yeni, şiddetlendirilmiş tedbirler kullanıldı. İstanbul ve İzmir tarafından hareketleri idare edilen Yunan bölükleri Müslüman halka karşı tecavüzlerini arttırdılar.

Bu nazik zamanda hiçbir zaman milletin his ve arzularını temsil etmeyen Ferid Paşa kabinesinden Paris'e bir delegasyon yollaması istenmişti. Kongrede delegelerimizin karşılaştığı muamele Türkiye'ye karşı kolayca benimsenen tahkir edici tavırlara eklenen bir yenisiydi.

III- Millet, kurtuluşun tam bir birlik içinde hareket eden umumi ve müşterek bir teşkilâtın kurulmasıyla mümkün olacağını anladı. Erzurum'da Doğu Vilâyetlerinin birleşmesini sağlayacak bir kongrenin toplanması amacıyla Erzurum ve Trabzon halkı Haziran 1919 da ilk adımı attı. Aynı zamanda Amasya'da bütün Anadolu ve Rumelinin birleşmesini sağlayacak bir kongrenin Sivas'ta toplanmasına karar verilmişti.

Kararlaştırılan kongrelerin ilki 23 Temmuz 1919 da Erzurum'da top-landı. Bu kongrede bütün Doğu Anadolu vilâyet ve kaza temsilcileri vardı. Toplantı 15 gün devam etti. (Toplantıda alınan esaslı kararlar, teşkilatın şekli, gayeleri ve görüşü hakkındaki beyanname prensip itibariyle daha sonra toplanan Sivas kongresindekinin aynıdır ve Türkçe orijinali bu muhtıraya eklenmiştir.)

4 Eylül 1919 da ikinci kongre Sivas'ta toplandı. Bu kongre Batı Anadolu ve Rumeli'de seçilen temsilciler ve Erzurum kongresi tarafından tam salâhiyetle seçilmiş olan ve Doğu Anadolu namına hareket eden delegelerden müteşekkildi. Daha önceki kongre milli hareketin başlıca tutumu hakkında karar vermiş olduğu için Sivas kongresi bu mevzuda müzakereleri tamamladı ve bir hafta içinde kararları kabul etti. (Bu kararlar daha önce de işaret edildiği gibi bu muhtıranın sonuna eklenmiştir.)

Bu umumi kongrede Osmanlı devleti ve İtilâf devletleri arasında mütarekenin imzalandığı sırada imparatorluğun Türk hakimiyeti altında olan bölgelerinin bir bütün teşkil ettiği aynı iman sahibi vatandaşların yekvücut bir şekilde aynı gayeyi tam bir birlik içinde yürüttükleri bir kere daha tesbit edildi. Bu meclis "Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti" adını aldı. Bu şekilde bütün millet ve milletin evlâtlarından teşekkül etmiş olan ve başlıca vazifesi Anavatanın müdafaası olan Osmanlı ordusu bizim kuvvetlerimizin kaynaklarıdır.

Müşterek gayeye hizmet için salâhiyetli ve teşkilatın işlerini idare etmek üzere bir "Heyeti Temsiliye" seçildi.

IV— İlâve edilen beyanname gösterildiği gibi cemiyetimizin ilk gayesi bir yandan daha evvel bahsedilen sınırlar dahilinde Osmanlı devleti topraklarının bütünlüğünü muhafaza ve milli istiklâli, hilâfet ve saltanatın haklarını müdafaa etmek üzere milli kuvvetleri teşkilatlandırmak, diğer taraftan milli iradenin üstünlüğünü tesis etmektir.

Kendileriyle çok uzun bir zaman bir arada yaşadığımız gayri müslim vatandaşlarımız (Ermeniler, Rumlar, Yahudiler v.s.) hakkında en iyi niyetlerle samimi duygular beslemekten ve onları da bizimle tam bir eşitlikte düşünmekten başka bir görüşümüz veya hissiyatımız yoktur. Mutlak surette inanıyoruz ki eğer memleket, ta içinde şimdiye kadar faaliyette bulunan kötü tesirler ve telkinlerden kurtulursa imparatorluğun çeşitli ırkları birbirileriyle tam bir sulh içinde yaşayacaklar ve müşterek, mesut ve müreffeh bir hayat süreceklerdir.

Asil ve temiz gayelerimiz itilâf devletleri aleyhinde müteceviz niyetlerden uzaktır. Buna rağmen kendimizi, varlığımıza karşı yöneltilen ve insanlık ve adalet haklarına bir tecavüz olan maddi hücumlara karşı müdafaa etmemiz ve bunlara mukabelede bulunmamız kaçınılmaz ve tabiidir.

V— Gayelerimizin mahiyetinin izahlarımızdan ve aynı zamanda hareketlerimizden anlaşılması icap ettiği halde bir kısım kötü niyetli şahıslar uydurma rivayetler ve tahrifat kampanyasına girişiler ve niyetlerimize aklımızdan hiçbir zaman geçmemiş ve hakikatla hiçbir ilgisi olmayan şekiller vermeğe çalıştılar. Bu hususta en ileri gidenler İngilizler ve onların elinde sadece bir oyuncak olan Ferid Paşa kabinesidir.

Ferid Paşa ve arkadaşları idarenin meşruti ve hür şartlar altında devam etmesi milli kuvvetlere dayanması halinde ellerinde hiçbir kuvvet kalmayacağına inanmışlardır. Bu sebeple olgunluğunu ispat etmiş olan ve medeni

ve tabii hakları üzerinde iktidar ve şuurunu gösteren millet bu kabinenin yegâne düşüncesinin milli teşkilat ve onun hareketlerini bastırmak olduğunu anlamıştı. Bu bastırma teşebbüsünde hükümetin başlıca silâhlarından biri millet tarafından ittihatçılara karşı duyulan korkudur. O ittihatçılar ki milletin zararına birkaç sene süren kötü idareleriyle ve memleketi içinden güçlülükle sıyrılmaya uğraştığı bir uçuruma düşürmek cürmüyle bütün dünyada kiskanılmayacak bir şöhrete sahiptir. Bu korku üzerinde işleyen şimdiki hükümet boş yere her türlü şahsi ihtirastan uzak olan ve tamamen milli gayeler güden bizim hareketimizi ittihatçılarla ilgili göstererek küçültmeğe uğraşiyor. Kabinenin tutunduğu diğer silâh bolşevizm korkusudur. Valilere yapılan resmi tebliğlerde Bolşeviklerin Anadolu'ya girdiklerini ve bizim faaliyetlerimize bunların ilham verdiğini söylemekten çekinmiyorlar.

Hakikatte ittihatçılar tarafından memleketin içine sürüklendiği acı neticeleri Ferid Paşa ve onun gibilerden çok daha iyi anlıyor ve takdir ediyoruz. Gayemiz, anavatanın ve milletin varlığına son bir darbe vurmamak demek olan maceralara girmekten çok uzak olarak, büyük bir dikkatle ve basiretle ilerlemek ve kurtuluş ve refahı sağlayacak yolları bulmaktır. Bu sebeple bizlerle ittihatçılar arasında herhangi bir münasebet olamaz.

Bolşeviklere gelince, bizim memleketimizde bu doktrinin hiçbir şekilde bir yeri olamaz. Dinimiz, adetlerimiz ve aynı zamanda sosyal bünyemiz tamamiyle böyle bir fikrin yerleşmesine müsait değildir. Türkiye'de ne büyük kapitalistler ne de milyonlarca zanaatkar ve işçi vardır. Diğer taraftan zirai bir problemimiz yoktur. Son olarak, sosyal bakımdan dini prensiplerimiz bolşevizmi benimsemekten bizi uzak tutmaktadır. Türk milletinin bu doktrine karşı hiçbir temayülü olmadığını ve hattâ lüzumu halinde mücadeleye hazır olduğunun en iyi isbatı Ferid Paşanın bolşevizmin memleketi istilâ ettiği veya etmek üzere olduğu yolundaki aslı olmayan söylentilerine karşı milletin duyduğu dehşet hissidir. Ferid Paşa kabinesi tam manâsıyla İngilizlerin istilâ ihtirasları için biçilmiş kaftandır. Hindistan, Mısır ve keyfi idareleri altına almağa muvaffak oldukları diğer memleketler üzerindeki tecrübelerine dayanarak plânlarını hazırlayan İngilizler Türk milletinin bütün haysiyet duygularından, bütün milli ve vatanperver faziletlerden aynı zamanda hürriyet ve tahsil haklarından mahrum bir sürü haline geldiği zaman kendilerinin arzularına boyun eğecek bir esir sürüsü elde edeceklerine tam manâsıyla kaanidirler. Elde etmeğe çalıştıkları netice budur ve bunu elde etmek için aramızda sayısız entrikalara başvurmuşlardır. Bu taktiklerinden birkaçını tekrarlıyalım:

a) Birçok Osmanlı vatandaşını ittihatçılık, İngiltere'ye aleyhtarlık ve diğer şeylerle itham ederek tevkif ediyor ve memleketten sürüyorlar. Bu suretle memleketin kanuni haklarına müdahalede bulunuyorlar. Buna ilâveten memlekette kalan milliyetçileri ve vatanperver insanları tevkif etmek için sebepler icat etmek veya bulmakla meşguldurlar ve hükümeti bu tazyiklerinde bir alet olarak kullanıyorlar.

b) imparatorluğu bölmek ve Türklerle kürtler arasında bir kardeş harbine sebebiyet vermek için kürtleri İngiliz himayesi altında müstakil bir Kürdistan kurma plânına iştirak etmek üzere tahrik ettiler. İleri sürdükleri tez imparatorluğun nasıl olsa dağılmağa mahkûm olduğudur. Bu teşebbüslerini tahakkuk ettirmek için büyük paralar harcadılar, hertürlü casusluğa baş vurdular hattâ derhal hafiyeler gönderdiler. Bu suretle Noel isimli bir İngiliz subayı uzun bir zaman Diyarbakır'da gayretler sarfetti ve faaliyetlerinde hertürlü sahtekârlık ve aldatmaya başvurdu. Fakat bizim Kürt vatandaşlarımız hazırlanan komplonun farkına vararak onu ve vicdanlarını parayla satan diğer bir grup haini o muhitten kovdular. Diyarbakır faaliyetlerinde sukutu hayâle uğramış olan Mr. Noel Bedirhan kabilesine mensup ve para vererek ikna ettiği fakat Kâmuran, Celâdet ve Diyarbakırlı Cemil Paşazade Ekrem gibi hısımları arasında hiç itibarı olmayan bir grup maceraperestle Malatya'ya gitti. Burada müstakil bir Kürdistan kurulması yolundaki teşebbüslerini aynı zamanda Bedirhan kabilesine mensup kaymakam Kâmil Beyle teşriki mesai yaparak tekrarladı.

Diğer taraftan, yalnız kendi menfaatlerini düşünen Dahiliye Vekili Âdil Beyin, aynı zamanda yine sadece kendi menfaatini düşünen ve milli hareket ve bilhassa Sivas kongresi aleyhinde tedbirler alan Harbiye Vekili Şefik Paşanın bir aleti olan Harput Valisi Calip Beyle birleşti ve kendisi ve arkadaşları "Ermeni askerleri memleketi işgal edecekler hemen silâhlara" diye feryatlara başladılar. Bu suretle bizim saf Kürt vatandaşlarımızın ayaklanmasını tahrik etmek istediler. Bu habis plânın üç gayesi vardı: Kürtlerin menfaat duygularını canlandırmak, milli kuvvetleri imha etmek ve aynı memleketin evlatları arasında bir mücadele ve kan dökmeğe sebep olmak. Suikastı tertipleyenler tasarladıkları faciaya Halil Beyin, postayı yağma ettiği söylenen bir grup eşkiyayı takip edeceği bahanesiyle istettiği askerlerden bir kısmını da dahil etmekten dahi çekinmediler. (Bu hadiseye ait birkaç vesika bu muhtıraya eklenmiştir.)

Bu şahıslar milli kuvvetleri küçümsemelerinin tabii neticesi olan perişanlıkla karşılaştılar. Bu entrikaların tamamen dışında kalmış olan mahalli halk çok geçmeden bunların hakiki mahiyetini anladı ve suçluları tevkif etmek üzereydi ki onlar kaçtılar.

c) Eskişehir’de tam manâsıyla sükûnet hakimken İngiliz bölükleri mahalli kumandan Albay Atıf Beyin evine girdiler ve aleyhinde hertürlü ihtimal dışı iftiralar ettiler ve onu askerlerinin gözleri önünde alıp götürdüler ve muhafaza altında İstanbul’a gönderdiler. Mahalli halk arasında bu tecâvüzün tabiatıyla sebep olduğu heyecan ve galeyanı izah edebilmek için İngilizler, Bolşevikler ve ittihatçıların bu bölgeyi istilâ etmekte olduklarına dair haberler yaydılar ve bu bahaneyle yeni askeri tedbirler aldılar.

d) Ferid Paşa telgraf vasıtasıyla Anadolu’da huzursuzluklar olduğunu ilân ederken suç ortakları olan İngilizler Ermenilerin Sivas’daki tecavüzlerin kurbanı olduğunu söyleyerek Osmanlı Devletine tehditkâr bir nota veriyorlar. Aynı zamanda istilâ edilen mıntikalardan Merzifon’da Hıristiyanların katliamının planlandığına dair feryatlar yükseltiyor. Sadece bu çeşit şeylerin maddeten vuku bulmadığı değil fakat böyle bir şeyin tahakkukuna hiçbir ihtimal olmadığı bilinmektedir. Aksine milli hareket teşkilâtının kurulmasından evvel Samsun mıntikasında siyasi bir gayeyle kurulan Yunan birlikleriyle bunların vahşetlerine maruz kalan ve ordu ve jandarmanın muhafazasının yokluğu sebebiyle kendilerini müdafaaya mecbur kalan Müslüman halk arasında ki çarpışmalar her iki tarafa bu milli teşkilat tarafından verilen nasihatla ve hiçbir zora başvurmağa lüzum kalmadan durdurulmuştu. Bugün memleketin diğer taraflarında olduğu gibi bu bölgede de tam bir sükûn hüküm sürmektedir.

VI— Merkezi Erivan olan Ermeni Cumhuriyetine karşı düşmanca hiçbir niyetimiz yoktur. Bugün için cemiyetin bu devletle hiçbir münasebeti yoktur ve alâkalanmamaktadır. Bu devlet hakkında ki bilgimiz söylentiler ve dolayısıyla elde edilen malûmata dayanmaktadır. Bununla beraber hakikat olan şu kadarını biliyoruz ki bu yeni devletteki Ermeniler, Ermeni müfreze kumandanının emirlerine binaen Müslüman unsuru imha etmek üzere faaliyette bulunuyorlar. Bu emirlerin suretlerini gözlerimizle gördük. Erivanda ki Ermenilerin Müslümanları imha siyaseti göttükleri ve bu kanlı vahşet dalgasının sınırlarımıza kadar genişlediği sınırlarımızın öbür taraftan kaçan sayısız müslümanla dolu olmasıyla da teyit edilmiş oluyor. Diğer taraftan Erivan Hükümeti sınırın bu tarafında top ateşi açmak suretiyle doğrudan doğruya tahrik faaliyetlerine de başlamıştır.

İngilizler bu hareketlerin cereyanı esnasında bir yandan Ermenilerin Müslümanlara karşı tutumlarını teşvik ettiler, hattâ onları bu mevzuda kıskırttılar, diğer taraftan Ermenilerin tecavüzlerini bize sayıp döktüler ve bunları tahammül edilemez hareketler olarak tasvif ettiler ve bu komşu devlete saldırarak misillemede bulunmağa bizi zorladılar. Fakat biz hakikatin kendini göstereceğinden emin olarak Ermeni tahriklerine tahammül ettik ve İngilizlerin öfkelerini fark etmemiş görüldük. Hakikaten bizi Ermenilere saldıрмаğa teşvik eden ve bu suretle kendi bölüklerini o topraklara gönderebilmelerini sağlayacak bir vasat yaratmağı plânlayan İngilizlerin tutumlarını meydana çıkarabileceğimizi düşündük, İngilizlerin bütün bu manevraları Kafkasya’yı boşaltmaları mecburiyetini hissettikten sonra onların subay ve temsilcileri tarafından başlatıldı.

Azerbaycanlılar ve Erivan Ermelileri arasında çarpışmalar olduğunu işitiyoruz. Bunun sebebinin Ermenilerin Azerbaycan ve Gürcistan arasında İngiltere’nin himayesinde olan ve güneye doğru zorlayan “Denikin’e” karşı imzaladıkları ittifaka iştirak etmeği reddetmeleri olduğunu tahmin ediyoruz.

Erzurum ve Van’da ki müslümanların ve bilhassa sınır mıntikalarında yaşayanların; Ermenistan’da cereyan eden katliama dair hergün aldıkları haberler ve ölümden kaçan ve ağlanacak vaziyette olan mültecilerin manzarası karşısında büyük heyecana kapılmaları çok normaldir. Galeyanın artmasına bir sebep de Ermenilerin sınırlarımız dışında top ateşi tatbikatı yapmalarıdır. Fakat bizim teşkilatımız bunları yatıştırılmakta muvaffak olmuş, hertürlü şiddetli reaksiyon ihtimali bertaraf edilmiştir.

VII- Ermenistan’da ki bahtsız müslüman halkın yardımına gitmekten ve Azerbaycan müslümanlarıyla teşriki mesai etmekten çekinerek bütün faaliyet ve hedeflerimizi anavatanın ve milletin şimdi çizilen hudutlar içinde istikbalini ve refahını garanti altına almak için hasretmeği zaruri görüyoruz. Hakikatte bize isnad olunan dört maddelik hareketlerin zararlı olduğuna kaaniiz. Sınırlarımızın dışında ki maksatlar için maddi ve manevi kuvvetlerimizi dağıtmakla sadece Anavatanın kalbi ve varlığımızın düğümü olan hilâfet ve saltanat makamının müdafaası için ihtiyacımız olan kuvveti zayıflatmış olacağımızı düşünüyoruz.

Yakın zamanlarda gözlerimizin önünde cereyan eden hadiseler bize mutedil telâkkilere bağlı kalmağı öğretti. Henüz sulhla neticelenmemiş olan umumi harp esnasında hükümetimizin başında olan zat Osmanlı kuvvetlerini

Kafkasya'nın zaptı, Azerbaycan hükümetinin kuvvetlendirilmesi ve Mısır'ın geri alınması gayeleri uğrunda kullandı. Bu siyasetin sonucu olarak bizim hakiki vatanımızın can damarı olan halk epey kayba uğradı. Birçok verimli ve kıymetli topraklar bizden zorla sökülüp alındı ve hatta kendimize en son sınır olarak ayırdığımız yerlerden başşehirimiz ve memleketimizin İzmir, Antalya ve Adana gibi eşsiz bölgeleri yabancı işgali altındalar. Halbuki eğer harbe iştirak etmemiş olsaydık veya hiç değilse iştirak ettiğimiz halde kuvvetlerimizi haris emeller uğrunda harcıyacağımıza akıllıca hâli hazırdaki sınırlar dahilinde topraklarımızı müdafaa etmek üzere kullanmış olsaydık durumumuz halâ mağlûp insanlarınki olmakla beraber şimdiki vaziyetten farklı olacaktı.

Her halükârda dört maddelik ithamın gayelerimizin bir parçası olduğu hakkındaki esassız haberlerin yayılması İngilizlerin bizim aleyhimizde yaptıkları iftiraların bir diğeri misalidir.

VIII- Hakikati, yani hareketimizin tamamen milli vasfını tahrif etmek gayesiyle İngilizler bizim bir Almanlar veya Bolşeviklerden' bir yabancı müslümanlar veya ittihatçılardan, bir Enver Paşadan veya daha bilmem kimden para aldığımızı dair haberler yayıyorlar. Bu söylentiler Ferit paşa kabinesinin de işine geldiği için onlara ehemmiyet verip kuvvetlendiriyor. Hakikatte cemiyetimizin bu bahsi geçen kaynaklarla hiçbir alâkası yoktur ve olamaz çünkü en başından beri izah edildiği üzere gayemiz sadece vatanperveranedir ve açık bir istikamet takip etmektedir. Herhangi bir kaynaktan para kabul etmemiz için muhafazakâr ve meşru bir gaye takip eden bizlerin bu şekilde kabul edilen parayı verenlerin niyet ve isteklerine feda etmemiz icap eder.

Umumiyet itibarıyla cemiyetimizin tahmin edildiği gibi büyük miktarlarda paraya ihtiyacı yoktur. Gayemiz gayri meşru değildir, bunun için de yabancı bir devlet tarafından kabul edilmesini parayla elde etmeğe uğraşmak zorunda veya başka bir milletin vicdanını satın almamızı icbar eden bir pozisyonda, veya para sarf ederek bilinmeyen bir hedefi milletimize telkin etmek mecburiyetinde de değiliz. Cemiyetimiz milli şuurdan doğan, tamamiyle halis ve vatanperver bir hareketin mahsulüdür ve milli bir kuruluşu vardır. Hazinemiz, istiklâl ve vatanperverliğin kıymetini takdir etmeği öğrenmiş olan milletimizdir. Gelirlerimizin kaynağı milletin kendiliğinden yaptığı teberrulardır.

IX- Mütarekeden sonra Avrupa devletleri Türkiye'de haklarını müdrük ve bunları müdafaaya hazır bir millet olmadığını düşünmekle hataya düştüler. Bize ölü bir memleket ve kansız hasta bir millete lâıyk olan muamele tatbik edildi. Versay konferansında anavatanımızı taksim etmek ve kısımlarını sağa sola hediye etmek fikri kabul edildi. Çok şükür insanlığı yeni facialara sokmak için tertiplenen bu mantıksız kararlar tehir edildi. Yine, bizim kaderimizle ilgili kat'i kararların Amerikan Meclisi kararları ve mütalâalarına tâbi olması da bizim için şükredilecek bir şeydir. Amerikan milleti tarafından ileri sürülen milliyetçi ve aslı prensiplerle beslenen iman dünya topraklarını kana bulayan ve cesetlerle dolduran ve bu suretle sonsuz gözyaşlarının akmasına sebep olan umumi harbin sonra ermesine sebep oldu.

Amerikalıların insani kararları sayesinde devamlı ve tam bir sulhun kurulabilmesi için lüzumlu vasatın bulunacağına dair sarsılmaz bir güven besliyoruz. Hiç şüphemiz yok ki medeniyet, hak ve adaleti temsil eden Amerikan milleti ve Amerikan Meclisi tertemiz kalpli Türk halkı ve onun medeniyete bağlılık derecesi hakkında kâfi derecede aydınlanmıştır ve kaderi üzerinde en müessir, bitaraf, adil ve elverişli kararlar alacak ve bizi şükran duyguları içinde bırakacaktır.

X- Türk milleti bin yıldan fazla bir zamandır bu topraklarda yaşama hakkına sahiptir. Bu, eskiye ait kalıntılarla tesbit edilmiştir. Osmanlı devletine gelince, bu devlet yedi asırdır yaşamaktadır ve muhteşem mazisi ve tarihiyle övünebilir. Biz kudreti ve haşmeti bütün dünyada, Asya, Avrupa ve Afrika kıt'alarında tanınan bir milletiz. Cengâverlerimiz ve ticaret gemilerimiz okyanusları aşmışlar ve bayrağımızı Hindistan'a kadar götürmüşlerdir. Kabiliyetlerimiz, bir zamanlar sahip olduğumuz ve bütün dünyaca bilinen hakimiyetimizle ispat edilmiştir. Fakat son yüzyıl boyunca Avrupa kuvvetlerinin hükümet merkezimizdeki entrikaları ve bu entrikaların neticesinde istiklâlimize müdahaleleri, iktisadi hayatımızı engelledikleri kayıtlar, yüzyıllarca bir arada kardeşçe yaşadığımız gayri muslim unsurlarla aramızda ettikleri ihtilâf tohumları ve bu durumlara ilâveten hükümetlerimizin zayıflığı ve bunun neticesi olan kötü idare muasır seviyede terakki ve refah yolunda ilerlememize engel teşkil etti. Bugün içinde bulunduğumuz acı durum hiçbir zaman bizim esastan ehliyetsizliğimizi veya muasır medeniyete intibak edemediğimizi ifade etmez. Bu tamamen yukarıda sayılan birbirine zıt sebepler yüzünden hasıl olmuştur.

Eğer memleketimiz yabancıların entrika ve müdahalelerinin kâbusundan kurtarılsa ve memleketin mesleleri milli irade ve arzulara hürmet eden muktedir bir hükümet tarafından idare edilirse memleketin bütün dünya için memnuniyet kaynağı olacak bir duruma geleceğine dair en kat'î teminatları verebiliriz.

Bizi, kurbanı olduğumuz haksız baskıdan kurtarmak ve kalkınmamızı hızlandırmak yolunda kudretli ve bitaraf bir yabancı milletin yardımının bizim için çok kıymetli olacağını ayrıca belirtmek isteriz.

Milliyetçilik prensibini temsil eden Wilson doktrini ve Amerikan milleti tarafından gösterilen ve bu doktrinin muvaffakiyetini garanti altına alan hakkaniyet ve insaniyet ruhu bize büyük ümitler veriyor.

Mustafa Kemal Paşa

T.İ.T.E. Arşivi: 150/19-27331 III; J. G. Harbord, Report of the American Military Mission to Armenia, s. 29-37.

* * *

76 - HAKLI ŞİKÂYETLERİN MAHALLİ MAKAMLARA YAPILMASINA DAİR

(24. IX. 1919)

Müd. Huk. Cem. Sivas Hey. Merkeziyesine yazılan tebliğ.

Sivas'tan 24/9/35

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesine

Hey'eti Temsiliyeye bir çok eşhas tarafından telâfiî mağduriyet ve mevkufiyet ilâh gibi müracaatlar vaki olmaktadır. Sivas umumi Kongresi nizamnamesine nazaran heyetimizin idarei devlete müdahaleye salâhiyeti bulunmadığından sarfinazar bugünkü vaziyette sırf zatı hazreti Padişahiye milletin maruzatını ismaa muvaffak olup hain Ferit paşa kabinesinin sukutuna kadar İstanbul ile muvakkaten resmi muhaberatın kat'ından ibaret bulunmaktadır. Binaenleyh her vilâyet ve müstakil mutasarrıflık dahilinde umuru hükümetin kavanini mevzuat devlet dairesinde temşiyet edilmekte olmasına nazaran kanun dairesinde hakkı Şikâyet vesaire gibi şahsi muamelâtın doğrudan doğruya mahallerindeki alâkadar makamata resmiyeye arzı lüzumu tamamen tebliğ olunur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Hey'eti temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Mülhekata tamim edilecektir. 25 minh.

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2684

* * *

77 - MÜSLÜMAN OLMAYAN VATANDAŞLAR VE FERİT PAŞA KABİNESİ YERİNE YENİ BİR KABİNEİNİN GEÇMESİ HAKKINDA

(24. IX. 1919)

Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya Komiserleriyle Elçiliklere gönderilen telgraf.

Amerika, İngiltere, Fransa, İtalya Fevkalâde Komiserleriyle Felemenk, İspanya, İsveç, Danimarka Sefaretlerine

1- Millet, bugünkü vahdet ve teşkilatının matuf olduğu meşru maksadı ve anasını gayrı müslime hakkında beslemekte olduğu vatandaş hissini Şarkı Anadolu namına Erzurum'da ve umum vatani Osmanı namına Sivas'ta akdeylediği Kongrelerin 7 Ağustos sene 335 ve 11 Eylül sene 335 tarihli beyannameleriyle cihana ilân eylemiştir.

2- Bütün vatani Osmanide sükunu tam ve bilâtefriki cins ve mezhep hürriyeti şahsiyenin masuniyeti hükümferma olduğu halde bazı bedhahan vicdanı milliden doğan cereyanı anasın gayrı müslime aleyhinde göstermek istedikleri istihbar kılındığından; tekmil Vilâyat ve Elviyei müstakileye bilumum tebaayı şahanenin aynı hakka malik ve memleketimizdeki ecanibin de vatan ve milletimiz aleyhinde bulunmamak şartıyla Osmanlı misafirperverliğine mazhariyette berdevam olduktan 16-9-35 tarihi ile tamim kılınmıştır.

Bu günkü talebi de hıyaneti vataniyesi sabit olan Ferit paşa kabinesi yerine amalı milliyeye mütavaatkâr meşru ve şayanı itimat bir kabinenin mevkii iktidara geçmesidir.

3- Binaenaleyh memleketimiz dahilinde mevcut olan asayişin idamesinin ve gayrı müslim vatandaşlarımızın her türlü masuniyetinin tahtı emniyette bulunduğunu teyiden beyan ile kesbi fahr eyeriz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk
Cem'iyeti Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

İradei Milliyeye: 28 Eylül 1919

* * *

78 - ESKİŞEHİR MUTASARRIFININ HAINLIĞI

(24. IX. 1919)

Erzurum Vilâyetine gelen tamim.

Erzurum Vilâyetine

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Alındığı mahal</i>	<i>tarih</i>	<i>imza</i>
<i>Sivas</i>	2054	200	<i>Erzurum</i>	25.9.35	<i>Cemil</i>

Eskişehir Mutasarrıfının hain Ferit paşa kabinesinin hizmetkârı olmakta devam eylemesi, İngilizlerin Eskişehir'deki kuvvetlerini hissolunur derecede tezyide kıyam eylemeleri o civar halkını pek muhik olarak teessüre düşürmüş olduğundan ahiren birçok milli kuvvetler Eskişehir hükümeti aleyhinde hareket eylemiştir. Bu harekâtı milliyetin matlup olan intizam dairesinde şevki idaresi için Yirminci Kolordu Kumandam Ali Fuat Paşa maruz Kuvay-ı Milliye'nin kumandasını deruhte buyurmuşlardır. Müşarünileyhin Eskişehir'e dört saat mesafede (Çimsin) köyünde İngiliz zabitanıyla vaki olan mülakatında İngilizler hükümetin umuru dahiliyesine ve harekâtı milliyemize müdahale etmeyerek katiyen bitaraf kalacaklarını ve mevcut İngiliz askerinin demiryolundan ayrılmıyacaklarını temin eylemişlerdir. Kendilerine cevaben İstiklâl ve mevcudiyeti için çalışan milletimizin bu günkü maksadı hiyaneti vataniyesi sabit olan Ferit paşa kabinesinin iskâtı ve bunun hizmetkârı olan memurinin iş başından çekilmesi olduğu, itilâf hükûmatına karşı asla bir fikri tecavüz beslenilmediğini bildirmiştir. Tamim edilmesi rica olunur.

24/9/35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Takdim 25 minh mülhekata ve Belediyeye yazıldıktan sonra devoire iraesı 26 minh

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3016

* * *

79 - MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ

(24. IX. 1919)

Müd. Huk. Cem. Sivas Hey. Merkeziyesine gönderilen ek şifre.

Sivas 24/9/35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesine 17/9/35 tarihli şifreye zeyldir:

Mebusların, sürati intihabı daha ziyade kesbi ehemmiyet etmekte bulunduğundan, istizah edilmiş dört maddelik cevaplarının tesrii itası ve her liva muamelâtı intihabiyesinin ne dereceye kadar ilerlemiş olduğunun hemen inbası rica olunur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
M. Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2683

* * *

80 - ESKİŞEHİRDEKİ İNGİLİZ GENERALİNİN İYİ TUTUMU

(25. IX. 1919)

T e l g r a f n a m e

Erzurum Vilâyetine

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Alındığı Tarih</i>
<i>Sivas</i>	2250	30	25.9.35

Eskişehir'deki İngiliz Cenerali Sally Clade Yirminci Kolordu kumandanı Ali Fuat Paşa Hazretleri nezdine izam eylediği bir erkânıharbiye binbaşı-siyle Eskişehir İngiliz kontrol askeri zabitinden mürekkep bir heyet marifetiyle İngilizlerin ahvali dahiliyemize ve harekâtı milliyemize kat'iyen müdahale eylemeyeceklerine dair söz vermiştir 25/9/35.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuku Milliye
Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 24/1044

* * *

81 - KONGRE KARARLARI VE TEBLİĞLERİN KÖYLERE KADAR TAMİMİNE DAİR

(25. IX. 1919)

Erzurum Vilâyetine gönderilen telgraf.

5520

Erzurum Vilâyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>
Sivas	2168	60	25 minh

Kongre mukarrerat ve iş'aratının ve bilhassa Heyeti Temsiliye tarafından vukubulan tebligatın tamim edilmeyerek şurada burada kaldığı muhaberati cariyeye ve şikâyatı vaktadan anlaşılmıştır. Milletın mukadderatına ait her türlü mukarrerattan haberdar edilmesi derkâr edilmesinden şimdiye kadar tamim edilmemiş tebligat varsa derhal tamimi ve badema vukubulacak işaretin her türlü vesaitle müracaatla bilâtehir nevahi ve kuraya icrayı tamimi ehemmiyeti mahsusla ile rica ve temenni olunur. 25/9/35

Anadolu ve Rumeli Müdafaaı Hukuk Heyeti
Temsiliyesi adına
Mustafa Kemal

Mülhakata yazılması ve buraca da hükmüne tevkif harekete devamı ve yazılmamış var ise bittetubbu yazılması / 26 minh

Bugüne kadar vürud etmekte olan telgrafnamelerin kâffesi mülhakata belediyeye yazıldığı gibi devair rüesai kiramına da tebligat icra kılınmış olduğundan tehîrde telgrafname kalmadığı ve işbu telgrafname / 29 Eylül 35 de mülhakata tamim edildiği maruzdur / 27 minh

Evrak Müdürü
Mustafa

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3040

* * *

82 - SİVAS KONGRESİ BEYANNAMESİ

(28. IX. 1919)

Erzurum Vilâyetinden alınan tamim.

5900

Erzurum Vilâyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	<u>Saat</u>
Sivas	2492	500	28 minh	20.35

Anadolu ve Rumeli Mudafaaı Hukuk Cemiyetinin maksadı meşruu ve istihlâsı vatan emrindeki nıkâtı nazarı semerati nafiası fiilen iktitaf edilmeye başlanıldığından teşebbüsati malûmesi ile taayyün ve tahakkuk eylemektedir. Erzurum ve ahiren Sivas umumi kongresinin 11 /Eylül /1335 tarihli beyannamesi muhteviyatı işbu teşebbüsatin desatiri esasiyesidir. Umumi kongre beyannamesinde;

1- 30/Teşrinievvel/1334 tarihindeki hududumuz dahilinde kalan aksamı vatani yekpare ve bu vatanda yaşayan islâm vatandaşların yekvücut olduğu musarrahtır.

2- Camiai Osmaniye'nin tamamıyeti ve istiklâli millimizin temini ve makamı muâllayı hilâfet ve saltanatın masuniyeti esası kat'î olarak kabul edilmiştir.

3- Vatanımızda birlikte yaşadığımız bilcümle anasın gayri müslimenin her türlü hukuku tabiiyelerinin mahfuz olduğu ve fakat anasırı mezkûreye hakimiyeti siyasiye ve muvazeneti içtimaiyemizi ihlâl edecek imtiyazat itası kabul olunmayacağı beyan olunmuştur.

4- Beyannamenin 7. maddesi ki aynen şudur: "Milletimiz insanî, asri gayeleri tebcil ve fenni sınai ve, iktisadî hal ve ihtiyacımızı takdir eder. Binaenaleyh devlet ve milletimizin dahili ve harici istiklâli, vatanımızın tamamıyeti mahfuz kalmak şartıyla altıncı madde de musarrah hududumuz yani Düveli itilâfiyece mütarekenamenin akdolunduğu 30/Teşrinievvel/1334 tarihindeki hududumuz dahilinde milliyet esaslarına riayetkar ve memleketimize karşı istilâ emeli beslemeyen herhangi devletin fenni, sınai, iktisadî, muavenetini memnuniyetle karşılarız. Ve bu şeraiti âdile ve intaniyeyi muhtevi sulhunda acilen tekarrürü selâmeti beşer ve sükûnu âlem namına ahassı amali milliyemizdir" noktai nazarı siyasimizi teşkil eder.

5- Mukadderatı millet ve memleketi kanunu esası dairesinde müteşekkil bir hey'eti hükümetin uhdei kifayetinde bulundurularak kanunu esası ahkâmına riayeti mutlaka ve bilcümle kavanini devletin tamamı tatbiki lüzumu ehemmiyetle nazarı dikkate alınmıştır. Cümlemiz işbu esasatı sahihe merbut kalarak çalışmak sayesinde vatan ve milletimizin her türlü müdahale ve esaretten tahlisi ile mazharı selâmet ve saadet ve refah olacağına mutmaindir. Cemiyetimiz mesaisini daima dairei meşruiyette sarf etmeyi muktezayı menafii mevcudiyet ve meşruiyetimiz bilir. Binaenaleyh meclisi millinin in'ikadile bugünkü vazifemizin meclisi milliyeye intikali tabiidir. Ancak vatan ve milletimiz için mucibi felah olacağına kat'iyyen emin olduğumuz balâda musarrah maksat ve nıkâtı nazarı meclisi mebusanca takibini memleket ve milletimizin selâmeti namına şiddetle arzu etmek cemiyetimizin vezaifi esasıyesindedir. Bu sebeple de milletin intihab edeceği mebusların hiç bir maksad ve nıkâtı nazara sadakati tahakkuk edenlerden intihab edilmesini kemali hulûs ile tavsiye ederiz. Cemiyetimiz memleket ve milletin vahdet ve selâmetine ait balâdaki nıkâtı nazarı mahfuz kalmak şartile herkesin içtihadına tamamen hürmetkardır. Ve mebusan intihabatına cemiyetimizin gayri meşru bir gûna tesir ve müdahalesi varidi hatır olamaz, yalnız herşeyden akdem mevzuubahis olan mesele vatan ve milletimizin hayat ve memarı meselesi olduğundan bu noktanın teminine cemiyetimiz milleti irşad ve ikaz ve intihabatı tesri ve takip etmeyi bir vazifei vataniye addeyler. Binaenaleyh livanız dahilindeki intihabat hazırlıklarının derecesini ve malûm olmuş ise namzetlerinizin ve kimin mebus olmak istediklerini iki gün zarfında sürati iş'arını Heyeti Temsiliye hasseten rica eyler. 28/9/35

Anadolu ve Rumeli Müdafaa
Hukuk Cemiyeti Hey'eti
Temsiliyet namına
Mustafa Kemal

Badettamim Belediyeye yazılması devaire iræesi ve meclisi idareye kıraatı 29 minh

Malhakata yazıldı 30/9/35

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3018

* * *

83 - KERİM PAŞANIN HÜKÜMETLE MİLLETİ BİRLEŞTİRME TEŞEBBÜSÜ

(28. IX. 1919)

Sivas'tan 15. K. Kumandanlığına gönderilen telgraf.

Sivas 28/9/1335

15. Kolordu Kumandanlığına

Ali Fuat Paşa hazretleri delâletile Abdülkerim Paşa imzalı bir telgrafname alındı. 25/9/1335 akşamı Ankara'dan Ali Fuat Paşayı, İstanbul'dan telgraf başına istediler. Bulamadılar. Kerim Paşanın şifresinde hükümet ve milletin telifi beyn için millî harekâtın müdiranı ile görüşmek üzere tâyin olunacak mahalle zevatı âliye ile gelebileceği bildirilmekte idi. 27/Eylül/1335 de İstanbul'dan Mustafa Kemal Paşa telgraf başına çağırıldı. Makina başında Heyeti Temsiliye huzur ile sekiz saat Abdülkerim Paşa ile muhabere edildi. Bütün muharebattan çıkan netice hükümetin bu tavassutu ileri sürdüğü zatı akdesi hazreti Padişahının ise zatı hümayunlarına karşı milletin cümlemizi zatı hazreti hilâfetpenahiye karşı beslemekte olduğu lâyezal sakakat kerratla teyid edilerek bugün azmi kararlarının hiyaneti vataniyesi mertebesi sübuta varan Ferit Paşa kabinesinin sukutu ile yerine namuskâr ve amali milliyeye mutavaatkâr ve hadim bir hey'etin kuudu olduğu arizi âmik izah kılındı. Ve cereyanı millinin takip eylediği safahat ve teşebbüsât nihayetine kadar tafsil edildi. Bcyannamei hümayundaki hakayik bu nıkatı nazardan şerh olunarak vaziyeti siyasiyenin lehimizde kaldığı son şekli sırf mevcudiyeti milliyenin izharı âhirine medyun olduğu yoksa Ferit Paşa kabinesinin siyaseti sefihanesinin netice olmadığı bildirildi. Sevgili Padişahımızın işfal olunmakta buldukları teşrih kılındı. Ferit Paşa kabinesinin bütün hayatiyeti siyasiye ve dahiliyesi birer birer anlatıldı. Vaziyeti hakikiyeyi gören ahalinin hattâ ecanibin İngilizleri bile umuru dahiliyemize müdahaleden ve cereyanı milli aleyhinde bulunmaktan tevakki eyledikleri bildirildi. Ve işin en kestirme tarikinin keyfiyeti şevketmeap Efendimize arz etmek olduğu bildirildi. Buna dair verdiği cevabı Anadolu vaziyetinden hilâfetpenah Efendimizin haberdar oldukları ve milletin arzusunu yerine getirecekleri merkezinde idi. Buna karşı vaziyetin tamamen şevketmeap Efendimizce malûm olduğuna milletin kani bulunduğu, çünkü bu halde zatı akdesi hümayunlarına merbut bulunan bir kaç şahsı elbette tercih eylemeyecektir. Milletin kavi, müdrik azminde kat'i bulunduğu ve şevketmeap Efendimizin itayı karar ve halli mesele buyurmaları zamanı olduğu bildirilmiştir. Kerim Paşa tekrar görüşeceğini beyan ederek muhabereye hitam vermiştir.

Hey'eti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 326

* * *

84 - RİZELİLERİN VATANSERVERLİĞİ

(28. IX. 1919)

Trabzon'dan Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf sureti.

3064

Erzurum Hukuku Milliye Cemiyeti Riyasetine

Mahreci *Kelimesi* *Sivas Heyet Dosyasına*
Trabzon 60

Zatı Akdesi Padişahiye vuku bulan maruzatı hamiyetperveraneleri Heyeti Temsiliyemizce mütalâa ve Rize'nin kahraman vatanperver halkının hissiyatı âlisi bihakkın takdir olundu. Milletın maksadı meşruu ve harekâtındaki nezaheti takdir buyuran Padişahımız Efendimiz Hazretleri de arzuyu milliyi kariben is'af buyuracaklarını dün makine başında İstanbul'un daveti üzerine Heyeti Temsiliyemizle sekiz saat cereyan eden müdavelei efkâr neticesinde hakayıkı ahval bütün vuzuhiyle bir dafa daha tekrar eylemiştir. Bütün Düveli İtilâfiye harekâtı milliyeye karşı tamamen bitaraf kalacaklarını ve artık ahvali dahiliyemize müdahale etmiyeceklerini temin eylemiştir. Hergünkü vaziyete dair malûmat talep buyurulması münasip olur. Hasseten cümlenize hürmet ve selamat.

28/9/35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Heyeti Temsiliyeden Rize ahalisine keşide buyurulan telgrafname sureli hususi malûmat zımında tamim olunur.

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4313

* * *

85 - KONYA VALİSİ CEMAL BEYİN İHANETİ

(28. IX. 1919)

Erzurum Vilâyetine çekilen telgraf.

5910

Erzurum Vilâyetine

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Saat</i>	<i>İmza</i>
<i>Sivas</i>	<i>2486</i>	<i>200</i>	<i>20/58</i>	<i>okunamadı</i>

Konya Valisi Cemal Beyin ef'al ve harekâtı ihanetkâranesi milletçe tahakkuk ettikten sonra hempalariyle birlikte firar ettiğini ve içtima eden halkın ettifakı arasıyle ulemayı kiramdan Vehbi Efendi Hasretlerini Vali vekâletine tayin eyledikleri tamimen tebliğ edilmişti. Heyeti Temsiliyemiz azasından sabık üçüncü kolordu kumandanı Refet Beyefendi otomobil ita Ereğliye ve oradan tireni mahsusla Konya'ya dün gece vasıl olmuştur. Müşarünileyhin verdiği malumatta Konya ahali muhteremesinin büyük bir bayram suretinde tezahüratı milliyede bulunarak hıyaneti tahakkuk eden Ferit Paşa kabinesinin biran evvel terki mevki eylemelerini talep eyledikleri ve asayişin fevkalâde mükemmel olduğu ve orada bulunan İngiliz ve Fransız mümessillerinin Refet Beyefendiyi ziyaretle harekâtı milliyeye karşı tamamen bitaraf kalacaklarını bir daha teyit eyledikleri bildirilmiştir 28/9/35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Badettamim Belediyeye yazılması devaire iraesı 29 minh 6298/712 29/9/35 mülhakata Belediyeye yazıldı. Taşra: 783/29/9/35

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3042

* * *

86 - EREĞLİ, BOLU DOLAYLARINDA KUVAY-I MİLLİYENİN

ÇALIŞMALARI

(28. IX. 1919)

Erzurum Vilâyetine gönderilen telgraf.

Erzurum Vilâyetine

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Saat</i>	<i>İmza</i>
<i>Sivas</i>	2493	80	20/55	<i>okunamadı</i>

Ereğli Bolu Adapazarı İzmit ve havalisindeki Kuvayı Milliye hükümeti merkeziyenin mecnunane ve ihanetkârane harekâtından naşi derhal lüzumu iskatını zatı hazreti Padişahiye arz ve iblağ eylemiş ve Ferit Paşa kabinesinin tereddüdü halinde İstanbul'a harekete müheyyea bulunmuş olduklarını ve bu suretle hareketlerine karşı İtilâf devletlerinin bitaraf kalacakları hakkındaki teminata tamamen kani bulduklarını bildirmişlerdir 28/9/35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Badettamim Belediyeye yatıldıktan sonra devaire iradesi /29 minh Taşra 782 29/9/35

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3043

* * *

87 - ASAYİŞ HAKKINDA
(28. IX. 1919)

Erzurum Vilâyetine gelen tamim.

5940

Erzurum Vilâyetine

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Saat</i>	<i>İmza</i>
<i>Sivas</i>	<i>2599</i>	<i>100</i>	<i>21 s.</i>	<i>okunamadı</i>

1- Dahilî ve bilhassa harici vaziyeti siyasiyemiz elhamdülillah milletimizin necip ve azimkârane teşebbüsatiyle izhar ve isbat eylediği kudret ve mevcudiyet sayesinde şayanı memnuniyet bir surette kesbi salâh eylemiştir.

2- Vatanımız dahilinde muhilli asayiş bir hareketin bile hudusu menafii aliyei vataniye ve milliyeinize külliye münafı olduğundan her tarafta alâdaranca bu hususta tedabiri lâzime ve katiye icra olunacağı tabii bulunmakla beraber her ferdi millerin temini asayiş esbabiyle alâkadâr olarak muktezayı vatanperverinin ibrazı lüzumu tamimen rica olunur.

28/9/35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Taşra: 781 29/9/35
Badettamim Belediyeye yasıldıktan sonra deva-
ire iradesi /29 minh
6248/714 30.9.35 mülhakata nevahiye yazıldı.

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3011

* * *

88 - İTTİFAK TEKLİFİNE GELENLER

(30. IX. 1919)

15. K. Kumandanlığına verilen cevap.

Sivas 30/9/1335

Zata mahsustur.

15. Kolordu Kumandanlığına

C: 27/9/1335

1- Gelenleri tanımıyoruz. İstizah ve teklif eyledikleri mevadın tedafüi bir ittifak mahiyetinde olmasına göre bize mukabeleten temin eyleyecekleri şerait ve fevaid ne olacaktır. Bunu söylemiyorlar ve en mühim olan para meselesine de ademi salâhiyetten dem vuruyorlar. Ağa Sadık hakkında beyan buyurulan mütalâat son derece şayanı dikkat görülmüştür.

2- Mektup getirenler de tanınmamakla beraber Rauf Beyefendiye mektup yazanın verdiği esami meçhul değildir. Bu babda vaziyet daha ziyade tavazzuh ve tenevvür eyledikçe iş'ar buyurulmasını rica ederiz.

3. Kolordu Kumandanı
Salâhattin

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 321

* * *

89 - TRABZONDA BASTIRILACAK BEYANNAME VE BURSA, İZMİT, KONYADA MİLLİ HAREKETLER

(1. X. 1919)

15. K. Kumandanlığına verilen cevap.

Sivas 1/10/1335

15. Kolordu Kumandanlığına

C: 29/9/1335

1- Mütalâatı devletleri pek musip görüldü. İta buyurulan esasat dahilinde bir beyanname kaleme alınmak üzere. Trabzon'da tab olunarak İstanbul'a sevk olup dağıtılmasının temini için aynen zatı devletlerine bildirilecektir. Sivas ve Ankara'da da tab olunarak sevk ettirilecektir.

2- Şimdilik daha kat'i bir teşebbüs imkânı mutasavver değildir. Hiç şüphesiz ki hükümetin taannüdü hazırı ara sıra Trabzon telgrafhanesinin kaçakçılığına Bursa'nın henüz harekâtı milliyeye iltihak etmemiş olmasına ve İzmit'in de henüz kazanılmamış bulunmasına ve Konya'ya gönderdikleri Kara Sait Paşanın icraatı mevduesine medyun bulunmaktadır. Bunlardan sonuncusu Refet'ten bugün gelen malûmat lehülhamd mündefi olmuştur. Refet Bey de Sait Paşayı geldiği trenle İstanbul'a iade etmiş ve zatı şahaneye arzı hal eylemesine dair vaad almıştır.

3- Şimdilik mesaii maruzamızın hedefi aslisi İzmit'i tamamen kazanıp orada bir üssülhareket yapmak himmeti devletleri ile kariben Trabzon tamamen emin bir şekilde gireceğinden Bursa'yı da buradan giden murahasların muvasalatı ile işe başlaması sayesinde kazandıktan sonra İstanbul'a münhasır bir şekilde kalacak olan hükümete karşı harekâtı milliyeyi İzmit'ten Üsküdar'a ve hattâ Kadıköyüne kadar fiilen ve fikren sokmak.

4- Vaziyet inşaallah lehimize inkişafı mes'udiyetine devam ettikçe aynı zamanda Heyeti Temsiliye karargâhının Ankara'ya ve daha garbe nakil suretile İstanbul'a yaklaşmak hususunda da müessir olabileceğini düşünüyoruz. Bu babdaki mütalâai de veletlerini anlamak istiyoruz.

5- Ali Fuat Paşa İstanbul içinde dahi kabine aleyhinde teşebbüsata giriştiğini bildiriyor. Bunun ne dereceye kadar faal ve müessir olacağını kestiremiyoruz efendim.

3. Kolordu Kumandanı
Salâhattin

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K: s. 331

* * *

90 - SADRAZAM PAŞA İLE YAPILAN MUHABERE

(4/5. X. 1919)

Sivastan Müd. Huk. Cem. Hey. Merkeziyesine gönderilen yazı.

Sivas 4/5.10.335

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

Sadrazam Paşanın vuku bulan maruzatımıza bu gece cevap vereceğini tamimen bildirmiştik. Filhakika Dersaadetten telgrafçılar marifetiyle bazı metalibabı havi bir telgrafname alınmış ise de bunda adres ve imza bulunmadığından mucibi iştibah görülmüş ve tahkiki keyfiyete tevessül edilmiş ise de bu gece imkân bulunamamıştır. Yarın istihsal edilecek netice bildirilecektir.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsilîyesi namına
M. Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2688

* * *

91 - İNGİLİZLERİN MERZİFON VE SAMSUNDAN ASKERLERİNİ ÇEKTİĞİNE DAİR

(5. X. 1919)

Müd. Huk. Cem. Sivas Hey. Merkeziyesine gönderilen yazı.

Sivas 5/10/35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas
Heyeti Merkeziyesine

Milletin hakkı hayat ve istiklâlini muhafaza uğrunda bütün cihana ibraz eylediği birlik ve azim ve irade ve vatanımızda yaşayan bilcümle anasır arasındaki, hüsnü vifak ile memleketin her tarafında lehlhamt hkmferman bulunmakta olan asayiş ve sükûnu tam karşısında İngilizlerin evvelâ Merzifon ve badehu Samsundan askerlerini tamamen çektiklerini bugün kemali meserretle idrak eden millet, bu tahliye hareketini İtilâf devletlerinin milletimizin hukuku meşruasına riayetkar olacaklarının ilk müjdecisi olarak telâkki eyler.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsilîyesi namına
M. Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/40861

* * *

92 - İSTANBUL HÜKÜMETİ İLE VARILAN ANLAŞMA

(7. X. 1919)

Umum Vilâyet, Liva, kazalara ve Nahiyeye matbuatına gönderilen tamim.

Umum Vilâyet ve liva kazalar ve nahiyeye matbuatına

Hükümeti seniye ile amali milli arasında itilâfı tam hasıl olduğunu kemali memnuniyetle tebşir ederiz. Hkmet, teşkilâtı milliyemiz heyetleri beyninde servis suretiyle kemafissabık telgraf muhaberatı icrasını kabul buyurmuştur. Binaenaleyh Ferit Paşa kabinesine karşı muhaberatı resmiyenin kat'ı hususunda telgrafhanelerce

bizzarur ittihaz edilmiş olan tedabiri mania derhal refolunacaktır. Heyeti Temsiliye tarafından zati akdesi Padişahiye vaki olan maruzatın sureti ve beyanname derdesti keşidedir. (1).

7 Teşrinievvel 335

Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuku Osmani
Heyeti Temsiliyesi
Mustafa Kemal

Numara 101
Nevahiye tamim edildi 10 minh

T.İ.T.E. Arşivi: 89/18779

1) Maruzat ve beyanname: Nutuk III, s. 161-162

* * *

93 - MİLLÎ TEŞKİLÂTA HİZMETİ OLANLARA EDİLEN TEŞEKKÜR

(8. X. 1919)

İstanbul Telgraf Memurlarına çekilen telgraf.

İstanbul Telgraf Başmüdüriyeti vasıtasıyla Bilumum muhabere
memurinine

Teşkilâtı milliye maksadı mukaddesini takip ederken en büyük hail olarak karşısında hükümeti sakıtayı gördüğü halde büyük milletimizin necip evladından olan memurini devletin ve alelhusus memleketimizin aksanı muhtelifesi beyninde vasıtai irtibat olan muhabere memurlarının her türlü şeraiti müşküleye rağmen amali meşruamızı terviç etmesi vahdeti milliyenin pek kıymetli bir amili olduğundan bütün millet namına cümlelerinizi tebrik ile arzı şükran ederim. 8/10/35

Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

İradei Milliye: 12 Ekim 1919

* * *

94 - YENİ KABİNENİN MİLLETLE BERABER OLDUĞUNA DAİR TAMİM ETTİĞİ BEYANNAME ÜZERİNE

(8. X. 1919)

Sadarete çekilen telgrafın Erzurum Vilâyetine gönderilen sureti.

T e l g r a f n a m e

Vilâyeti Celileye

Mahreci

Sivas

Saat

24/45

Suret

Huzuru Celili Cenabı Sadaretpenahiye

Heyeti Celilei Vükelâ tarafından neşredilip Dahiliye Nezaretince sureti vilâyata tamim edilmiş olan beyannamei resmi mutalaai güzaru acizanemiz oldu. Vatan ve milletin bugüne kadar maruz olduğu şeraiti tarihiyenin en mühliklerinden doğmuş bir vahdeti milliye istinat eden teşkilâtı kanuniye ve harekâtı meşruamızın sabık kabine tarafından sui tefsir edilmesi, şimdiye kadar hükümetin millete istinat etmesine ve milletten istifadesine mani oluyordu. Tesirâtı muzirresi malûm olan bu sui tefehhümün Heyeti Celilelerince bu suretle izalesi ve hükümetin metalip ve amali milliye dairesinde idarei umur edeceğinin ilânı bugünden itibaren milletle hükümeti gayri kabili tefrik olacak bir surette birleştirmiştir. Maksadı mukaddesimizin tahakkukunda en mühim

âmil olacak olan bu vahdeti umumiyenin temin buyurulmasından mütevellit şükranı milliye tebrikâtı mahsusemize terdifen arzederiz.

Ferman 8/10/35 Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Badettamim Devaire iraesı 9 minh Mülhekata Belediyeye, nevahiye yazıldı. 9/10/35

6248/741

T.İ.T.E. Arşivi: 21/1023

* * *

95-15. K. KUMANDANLIĞINA GÖNDERİLEN TALTİFNAME

(11. X. 1919)

15. Kolordu Kumandam Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C. 8/10/1335 tele:

Hissiyatı necibelerine arzı şükran olunur. Zatı vâlaları gibi hamiyetkâr ve fedakâr kumandanlara ve rüesaya malik oldukça bu millet için necat ve saadet muhakkaktır. Cenabı Hak âmâli meşruayı milliye uğrındaki mücadelei mukaddesimizde cümlemizi muvaffakı bilhayır buyursun. Âmin.

11/10/1335

Hey'eti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 349

* * *

96 - MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ

(11. X. 1919)

Müd. Huk. Reisliklerine yazılan tamim.

Kongre Sivas

Müdafaai Hukuk Riyasetlerine

İntihabatı Mebusan meselesinde fevkalâde sarfı himmet buyurulması Hükümeti hazıracı tefhim olunan muaddel kararname henüz vurut etmemiş ise civar heyetlerden talep olunup hükmüne tevfikan intihabın tesrii ikmalî, namzetliklerini vazeden zevatın isim ve hüviyetlerinin muvazzahan iş'arı.

11 Teşrinievvel 35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 89/18811

* * *

97 - MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ HAKKINDA

(11. X. 1919)

Erzurum Vilâyetine gönderilen tamim.

15 KK Bayezit Mutasarrıflığına Erzurum ve Bayezit Heyeti merkezilerine verilmiştir.

Sivas
bilâ

Erzurum Vilâyetine

1- 23 Eylül 35 tarihli tebliğname vasıl oldu mu? İşbu tebliğname intihabı mebusanda Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin noktai nazarlarını muhtevidir.

2- Cemiyetimiz intihabı mebusana gayrı meşru birgûna müdahalede bulunmayacaktır. Heyeti Temsiliye tarafından kimsenin namzetliği vazedilmeyecektir. Ancak Cemiyetimizin vicdanı milliden doğan noktai nazarı ve buna nazaran tesbit olunan esasatı kabul edenler Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti namına namzetliklerini vaz ve isimlerini mensup oldukları liva Heyeti merkeziye ve Heyeti idareleri vasıtasıyla ve aynı zamanda doğrudan doğruya Sivas'da Heyeti Temsiliyeye işar edeceklerdir.

3- İşbu telgrafın vasıl olduğunun ve bilcümle kaza ve neva hiye tamim edildiğinin sürati işarı hasseten rica olunur.

11/10/35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Mülhekata tebliğile suretinin Belediyeye verilmesi ve cevaben de yatılması 12 minh 12/10/35
Mülhekata, neva hiye. Belediyeye yazıldı.6248/74

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3051

* * *

98 - SİVAS MÜD. HUK. CEM. MERKEZİNİN YETKİLERİ

(12. X. 1919)

Erzurum Vilâyetine gönderilen tamim.

Erzurum Vilâyetine

Sivas 995 50

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti heyeti temsiliyesinin Dersaadette henüz ayrıca bir mümessili olmadığı Sivas'taki Heyeti mezkûrenin icabedenlerle doğrudan doğruya telgrafla tesisi temas ve münasebet eylediği tamim kılınır.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

6248/747

mülhekata nevahiye Belediyeye yazıldı.

T.İ.T.E. Arşivi: 21/3052

99 - HİLMİ BEYİN KATLİ OLAYI

(12. X. 1919)

Eskişehir Mutasarrıfı Hilmi Beyin öldürülmesi dolayısıyla Süleyman Nazif Bey tarafından kendisine çekilen telgrafa Mustafa Kemal Paşanın cevabi telgrafı:

Deraliye'de muharririn-i Osmaniyeden
Süleyman Nazif Beyefendiye

Sivas: 12. X. 1919

Hilmi Bey merhumu tanımıyoruz. Kendisini katledenlerle hiçbir alâkamız yoktur ve olamaz. Hadise-i kati hakkında aldığımız malumat, teşebbüsat ve hareket-i millîyeye muhalefetten dolayı müfrit bir milliyetperver tarafından katledildiğinden ibarettir.

Her türlü fezayih ve cinayet erbabının takip ve derdestinde hükümetin teşebbüsat ve icraat-ı kanuniyesine Kuvay-i Millîyenin bütün mevcudiyetiyle muavenet edeceği tabiidir.

Bu gibi efalden bizim dahi sizin gibi müteessir ve müteallim olmakta bulunduğumuzun beyanını zait addeyleriz efendim.

Heyet-i Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Tarih: 21.10.1919

* * *

100 - MÜDAFAAİ HUKUK TEŞKİLATINA DAİR NİZAMNAME

(13. X. 1919)

Umum. Müd. Huk. Hey. Merkezîyelerine gönderilen tamim.

484

Umum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkezîyelerine

Cemiyetimizin teşkilâtına ait Nizamnamelerin makasıdı meşruasını havi beyannameler postaya tevdiyen takdim kılınmış ise de geç vusul bulacağı nazarı dikkate alınarak ahval ve hadisatın müstaceliyetine mebni Nizamnamenin teşkilâtına ait mevadî esasiyenin mühim olan kısımları berveçhiâti arzedildi. Nizamnamenin vurduna kadar bu esasat dahilinde teşkilâta bed' olunması ve teşkilâtın biran evvel icrasına gayret buyurulması.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

117 numaralı zeyl ile nevahiye lamım kılındı
6 minh

Madde 1- Cemiyetin unvanı: Vatanımızın maruz kaldığı hadisat ve vakayı ile ve tamamen aynı maksatla vicdanı milliden doğmuş cemiyetlerin ittihat ve ittifakiyle hasıl olan umum (Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti) unvanıyla tevsik kılınmıştır, işbu Milli Cemiyet her türlü Fırka cereyanlarından âridir.

Madde 2- Maksat: Osmanlı vatanının tamamîyetini ve Makamı Muallayı Hilâfeti Saltanatın ve istiklâli millinin masuniyetini temin zımnında Kuvayı Milliyeyi amil ve iradei Milliyeyi hakim kılmaktır.

Madde 3- Teşkilât: Bilumum İslâm vatandaşlar cemiyetin azayı tabiiyesindendirler. Teşkilât, herbiri aledderecat yekdiğerine merbut olmak üzere köy ve mahallattan başlayarak nahiye, kaza, liva, vilâyet, müstakil liva taksimatına tabidir. Köy, Nahiye, Kaza ve mülhak livalara da Heyeti İdareler ve müstakil livalarla vilâyetlerde Heyeti Merkezîyeler ve kongrece müntehap Heyeti temsiliye vardır.

1- Köy Heyeti İdaresi: Köyde ve mahallatta mukim ahaliden müntehap lâakal üç ezadan tereküp eder. İçlerinden biri bilintihap reis olur.

2- Nahiyelerin Heyeti İdaresi: Nahiyeyi teşkil eden köyler heyeti idarelerince müntehap lâakal üç azadan tereküp eder. İçlerinden biri bilintihap reis olur. Vazifesi; bütün köylerdeki cereyanı milliyi tevhid etmek ve tehlike karşısında onları müheyya bulundurmak ve mafevk heyetten alacağı talimatı tebliğ ve tatbik ahkâmını temin eylemektir.

3- Kaza Heyeti İdaresi: Merkeze merbut mahalle ve köy ve nevahi heyeti idareleri tarafından müntehap laâkal beş azadan tereküp eder, içlerinden bir reis ve bir kâtip intihap olunur.

4- Liva Heyeti İdaresi: Livaya mülhak kazalarda merkezi Livaya merbut kura ve mahallat ve nevahi heyetleri tarafından müntehap laâkal yedi azadan tereküp eder, içlerinden bir reis ve bir kâtip intihap olunur. Ancak Liva merkezlerinde ayrıca kaza teşkilâtı yapılmıyacaktır. Vazifesi; teşkilâtı taazuv ettirmek, bilhassa bekçi teşkilâtına atfı dikkat ettirmek ve her türlü fırkacılık hissiyatından azade olan maksadı cemiyetin tamamen tefhimi esbabını ve bu maksadı milliyeye mani olabilecek her türlü teşebbüsâtı derhal akim bırakmak ve bu hususat için mukabil vesait müracaat eylemek, tevhuru cemiyetin makasıdı esasiyesine ve memleket ve milletimizin hayat ve menafiine muzir olabilecek fevkalâde mühim ve müstacel ahvalde Liva Heyeti İdaresi doğrudan doğruya Heyeti Temsiliyeye müracaat eder.

5- Müstakil Liva ve Vilâyet Heyeti Merkezîyesi: Nevahi, Kaza ve Liva Heyeti İdareleri tarafından müntehap on azadan tereküp eder. İçlerinden biri bilintihap reis olur. Asgari dokuz ve azami onaltı azadan tereküp eder. Heyeti Temsiliye: Kongre tarafından müntehap olması lâzımdır, içlerinden biri reis olur bir de heyeti tahririyesi vardır. Merkezi, ahval ve hadisata göre en münasip göreceği mahaldir. Mevcut teşkilâtı milliyemizin esbabı beka ve devamını temin ve bu hususta lâzım gelen tedabiri ihzar ve bilcümle heyeti müteşekküleyi bir noktada tevhit

ve temsil ederek teşkilâtı mezkûre beyindeki irtibatı tesis ve bu suretle amal ve makasıdı milliyenin sürat ve suhuleti husulünü temin eder. Heyeti Temsiliye, Nizamnamenin mevaddı esasıyesinde müsarrah olan makasıdı katiyi millinin bir noktasını bile ihmal etmemek şartıyla vatanın tamamıyetini ve milletimizin istiklalini temin hususunda hertürlü tedabiri ve mukarreratı siyasiye ve icraiyeı ittihaza mezundur. Ahvali fevkalâde zuhurunda Heyeti Temsiliye Umumi Kongreyi fevkalâde olarak içtimaa davet eder. İradei Milliyeyi hakim kılmaktaki amali cemiyet, ancak Millet Meclisinde toplanarak hukuku teşriye ve murakabesine tamamen ve emniyet ve serbesti ile bilfiil sahip olmasıyle tehakkuk edeceğinden bu emniyet Millet Meclisinin teyidi üzerine cemiyetin alacağı vaziyeti atıye Kongre kararıyle taayün eder.

T.İ.T.E. Arşivi: 89/18809

* * *

101 - MİLLİ HAREKETE MUHALEFETTE BULUNANLAR

(15. X. 1919)

Sivas Hey. Merkeziyesine yazılan tebliğ.

Sivas 15/10/35

Sivas Heyeti Merkeziyesine

Hükümeti Sakıta zamanında harekâtı milliyeye muhalefetlerinden dolayı mevkuf memurin varsa esbabı tevkiflerine dair vesaik ile ciheti adliyyeye teslimleri ve iş'arı rica olunur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2691

* * *

102 - MİLLİ TEŞKİLÂTA YAPTIĞI HİZMETLERDEN DOLAYI ESKİŞEHİR MUTASARRIFI SABRİ BEYE GÖNDERİLEN TEŞEKKÜR TELGRAFI

(21. X. 1919)

Sivas

C. 18 Teşrinievvel 335. Teşkilâtı milliyenin teşmiline ve ahali muhteremenin tenvir ve irşadına masruf himematı samimiyeleri sezaveri şükrandır efendim.

21 Teşrinievvel 335

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 22/36

* * *

103 - ERMENİ PATRİKİ ZAVEN EFENDİNİN YAZISI HAKKINDA

(21. X. 1919)

Basına verilen tebliğ.

Ermeni Patriki Zaven Efendi ahiren Neologos gazetesinde münteşir bir mektubunda bir çok Ermeni ailelerin harekâtı milliyeyi ahireden mütevehhişen Erzincan, Erzurum, Samsun ve İzmit, Adapazarı gibi Anadolu havalisinden muhaceret etmekte olduklarını dermeyen ve bu suretle milletin sırf hukuku milliyesini müdafaa emeliyle vücuda getirdiği vahdeti bir Ermeni veya anasını gayri müslime aleyhdarlığıyla şaibedar etmek istiyor. Bunun için hakikati bir kerre daha berveçhi âti tavzihe mecburiyet görülmüştür:

Evvelâ: Erzincan ve Erzurum havalisinden hicret eden hiç bir Ermeni ailesi yoktur.

Saniyen: İzmit, Adapazarı ve Samsun havalisinde olduğu gibi bilcümle Anadolu'da asayiş ve beynelanasır hüsnü amizeş lehülhamd her zamankinden pek ziyade bariz ve şayanı teşekkür bir derecededir. Hatta: Haymana vesair mahaller rüesayı ruhaniyesi ve Amasya ve Tokat vesair livaların ahali hristiyanıyesi tarafından harekâtı milliyenin tamamen müevvici buldukları telgraflarla Dahiliye Nezaretine ve ecnebi Mümessillere bildirilmiştir.

Salisen: Hilafı hakikat olarak Anadolu harekâtı milliyesini Bolşevizm diye ilân eden ve memleketini daima İttihadcı harekâtıyla şurişi mütemadi içinde görmek ve göstermek isteyen Ferit Paşa kabinesinin beyanatından ürkerek ihtimal bir kaç zengin aile kendilerince emin gördükleri bir tarafa nakli hane eylemiş ise bu da mütarekeden beri Adana ve havalisinde ve müstakil Ermenistan'daki ekseriyeti temin için Ermeni komiteleri ile bizzat Patrikhanenin teşvikatına kapılan ailelerdir.

Rabian: Anadolu'da asayışı umumi ve beynelanasır vifak ve muhadenetin ne kadar emin ve mucibi memnuniyet olduğunu ahiren Anadolu'yu baştan başa dolaşmış olan General Harbord'un tahtı riyasetindeki Amerika Heyeti tahkikiyesi ile Fransız Mümessili Binbaşı Labonne ve keza Amerikalı Mr. Brown ve Harbiye Nezaretinde Fransız irtibat zabiti Yüzbaşı Leatle ve Fransız fevkalâde komiserliği maiyetinde Meur ve Sivas jandarma mıntika Müfettişi Binbaşı Brunot'nun raporları tasdik ve isbat eyliyeceği cihetle Patrik Vekili Zaven Efendinin Neologos gazetesinde ne maksadla neşrettiği malûmunuz bulunan mektubun muhteviyatına lüzumundan fazla atfı ehemmiyet etmeği zait görürüz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsilîyesi namına
Mustafa Kemal

İradei Milliye: 27 Ekim 1919: İleri: 22 Ekim 1919

* * *

**104 - İSTANBUL GAZETELERİNİN MİLLİ HAREKET
MENSUPLARININ FOTOĞRAFLARINI YAYINLAMAK
İSTEDİKLERİNE DAİR**

(31/1. X. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine çekilen telgraf.

T e l g r a f n a m e

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Alındığı Tarih</i>
<i>Sivas</i>	11	80	4/11

Erzurum Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyeti Heyeti
Merkeziyesi Riyasetine

İstanbul gazetelerinin harekâtı milliyeyi mensubininin resimlerini dere ve teşhir eylemeleri hususunda işaret buyurulan mutalâat ve nıkatı nazarla tamamen hemfikiriz. Hiç bir sun' ve müdahalemiz olmayan bu halin önüne geçmek için teşebbüsatta da bulunulmuştur. Mahaza sureti kat'iyede meni esbabının istikmalı için sizce ne gibi çareler mutasavver ise tatbik olunmak üzere işarına muntazırız efendim. 31/1. 10. 35

Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsilîyesi namına

Mustafa Kemal

Teşekkür edilerek bir beyanname ile hem matbuata ve hem de şubata tebliğ edilmesi yazılsın.

T.İ.T.E. Arşivi: 118/4314

* * *

**105 - KİLİKYA KUVAY-I MİLLİYE KUMANDANLIĞINA
YAPILAN TAYİN**

(1. XI. 1919)

Everek Belediye Reisliğine gönderilen yazı.

Sivas 1.11.35

Everek Belediye Riyasetine

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi Kilikya Kuvayı Milliye Kumandanlığına Binbaşı Kemal Beyi tayin muavinliğine Osman Beyi terfik eylemiştir. Vezai fi milliyelerinin devamı müddetince Kemal Bey (Kozan oğlu Doğan Bey) Osman Bey de (Aydın oğlu Tufan Bey) namı müstearını taşıyacaklardır. Vezai fi milliyelerinde tarafınızdan her türlü mazharı muavenet ve istinat olmasını ehemmiyetle rica eyleriz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 12/564

* * *

**106 - MECLİSİ MEBUSAN SEÇİMİ VE MECLİSİN NEREDE
TOPLANACAĞINA DAİR**

(4/5. XI. 1919)

15. K. Kumandanlığına gönderilen tamim.

Sivas: 4/5. 11. 33

Vusulü: 9. 11. 35

Gayet müstaceldir.

15. K. Kumandanlığına

Berveçhiâti mevadın temasta bulunulan Heyeti Merkeziye ve idarelere sureti mahremanede iblâğı ile alınacak cevabın ve bu baptaki mütaleatı zatiyelerinin ayrı ayrı suratı iş'arı ehemmiyetle istirham olunur.

1- Bugün Paytahtı saltanatı seniye ve makam Hilâfeti İslâmiyemiz olan Dersaadetin vaziyeti hülâsatan berveçhi âtidir:

Kendileriyle henüz akdi sulh edilmemiş binaenaleyh düşman vaziyetinde bulunan itilâf devletlerinin donanma topları tesirinde, Kuvayı işgaliyesi ayakları altında, polis ve jandarmalarının müdahale ve tehakkümü içinde, matbuatı bunların murakabei örfiye ve şedidesi altında, ehali İ İzmir'de Yunanlıların devam edegelen fecayi ve şenaatına karşı bile medeni ve kanunî hakkı olan alenî bir miting akdeylemekten memnu, cevamii şerife dahilinde tazallümü hale mahkûm bir halde Harbiye Nazın Ferit Paşa zamanında Konya'da Müfettiş iken harekâtı milliye taraftarı olduğundan İngilizler tarafından mahalli memuriyetine iade edilmemiş bir Osmanlı kumandanı Bahriye Nazırı Salih Paşa ise Amasya'ya teşriflerinde rakip oldukları Altay vapuru Kızkulesi açıklarında İngilizler tarafından kırk sekiz saat tevkif edilmiş ve ecnebi teftiş ve murakabesine tabî tutulmuş ve ancak bu müsaade ile milletle temas etmek üzere harekete muvaffak olmuş hükümetin bir nazırı, Ayan azasından kadim bir ordu kumandanı olup; hülâsa İstanbul bugün tam manası ile mahsurdur. Burada hakkı kazasına varıncaya kadar taarruz olunan hükümetimizin manen ve maddeten hakimiyeti gayrı cari, haysiyet ve izzeti nefsi her vesile ile cerihadar edilen milletimizin hukuku meşruası pâmâli âdâdır.

Tabiiyeti Osmaniyelerini notalarla reddeden Kum ve Ermeni unsurlarının vaziyeti isyanilerini de bu vaziyete ilâve etmek iktiza eder.

2- İntihabatı kuvvet karibiye gelen Meclisi Mebusanımızın en birinci vazifesi temamiyeti mülkiye ve istiklâli millimizi tahlis ve hakimiyeti milliyeyi temin için çalışmak olacaktır. Bu da İtilâf devletlerinin hakşikenane muamelâtını red, anasırı gayri müslimenin hemşehrilik hukukundan fazla imtiyazata nail olmalarına mümanaat gibi en ruhlu esasatı ihtiva eder. Anasırı gayri müslimenin intihabata iştirak etmemeleri, Meclisi Millî aleyhinde her türlü teşebbüs ve nümayışlere kıyam edeceklerine islâm unsurun zararına olarak İtilâf devletlerinin muzaheretine istinad ile temsili nisbi usulünü hükümete kabul ettirmeğe ceht eyliyeceklerine ve bu yüzden neticede Meclisi Millinin mukadderatı memleket ve milleti kurtarmağa muvaffak olmadan feshi cihetine gidileceğini de nazarı kâle almak lâzımdır.

3- İki madde de hülâsatan arz olunan esbab dolayısıyla İstanbul'un emin bir mahal olmadığı tezahür etmektedir. Halbuki mukadderatı vatan ve millet uğrunda söz söyleyecek, her türlü haksızlıklara ve kanunsuzluklara karşı müdafaatta bulunacak mebusların behemehal emniyeti mutlaka olan bir mahalde toplanmaları her türlü tehlike ve tesirden azade hür bir vicdan, salim bir fikir ile vazifei teşriyelerini ifa etmeleri meşrutiyetin şartı esası ve mübeccedir. İtilâf devletlerinin meşrutî birer hükümet oldukları; Binaenaleyh Osmanlı Meclisi Mebusanına karşı hürmetkar ve bitaraf bir vaziyet alacakları hatırası da maalesef mütelifinin milletimizi reşit bir millet olarak telâkki eylememekte olması, imzaladıkları mütarekename ahkâmına mugayir ahd ve hukukşikenane muamelâta ve her türlü tecavüzat ve tarruzata tasdileriyle subut bulmuş olduğundan varit olamamaktadır.

4- Buna rağmen meclisin İstanbul'dan gayri bir mahalde ictimai halinde varidi hatır olabilen başlıca mehazir de düşünölmüştür: Vükelâdan icap edenlerin gidip gelmesinin müşkülâtı, ekserisi pek ihtiyar olan ayan azalarının İstanbul'dan çıkması, başta Venizelos olmak üzere düşmanlarımızın muzir propagandalar yapmaları, yani bunu;

İstanbul'dan vazgeçtiğimize hamletmek istemeleri, İtilâf devletleri ile Rum ve Ermenilerin şerik ve muavinleri bazı haini vatan fırkai siyasiyemizin Meclisi Mebusana gelmekten korkarak bunun sırf teşkilâtı milliyeye mensubinine ait olduğuna dair işaatta bulunmaları, düşmanlarımızın, bunun vahdeti milliyenin ademi vücuduna hükmetmek istemeleri;

5- Cemiyetimizin son maddesinde Meclisi Millî için emniyeti mutlaka şart koşulduğuna nazaran bu pek mühimolan meseleye dair ne düşünüldüğünün sarahaten işarını rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

3. K.K. Selâhattin

T.İ.T.E. Arşivi: 38/27653

* * *

107 - MİLLETVEKİLİ SEÇİMİNDE PARTİLERDEN YALNIZ BİRİSİNE REY VERİLMİYECEĞİNE DAİR

(5. XI. 1919)

Millî Kongre Kâtibi Umumiliğine verilen cevap.

Sivas : 5/11/35

Millî Kongre Kâtibi umumiliği namına vazîlimza Esat Paşa
hazretlerine

C. 3-11-34: Namına vazî imza buyurduğunuz altmış kadar cemiyetle millî ahrar, Sulh ve Selâmeti Osmaniye, Ahali İktisad ve Sosyalist birliği siyasi fırkalarına intihabı mebusanda mukadderatı millet ve memleketi bihakkın tahlise matuf maksadla teveggüllerinden dolayı hassatan takdimi teşekkürat ederiz, Şayıtı mütevatire üzerine serdine lüzum gördüğünüz mütaleat bizce de pek ziyade haizi ehemmiyet görülmüştür. Bu gibi tevatürlerin sıhhat ve ademi sıhhatini tebeyyün ettirmek müşkil oluyor. Çünkü zatı alinizin de güya çiftçi derneği namı altında, İttihad ve tarakki maklûbu olan, Teceddüt fırkasının azasını mebus yaptırmak için Eskişehir, İzmit, Kastamonu, Kütahya, Bursa, Trabzon, Erzurum, Sivas gibi mahallere birçok mektuplar ve hatta memuru mahsuslar gönderdiğiniz ve bazı zevata Teceddüt fırkasının namzed listesini yolladığımız ve bu suretle milletin temini vahdetine hadım olan Anadolu ve Rumeli Mudafaa-i Hukuk cemiyetinin teşkilatı milliyesini teşevvüşata duçar etmeğe ve bugün kendi lisanınızla takbih etmekte bulunduğunuz bir heyetin vucud bulmasına çalışmakta olduğunuz hakkında şikâyat vaki olmuştur.

Milletin intihap edeceği mebusların ahlâk ve evsafi lâzımayı haiz bulunmaları bittabi bizcede pek ziyade şayanı temennidir. Ancak bu hususta mücerrep kimseleri tamamen tanımadığımız içindir ki işi doğrudan doğruya milletin saffeti vicdan ve dimağına terketmeği lüzumlu bulduk. Binaenaleyh bu suretle milletin münthepleri olacak mebuslardan mürekkep heyete ne dahil ve nede haricen hiç kimsenin itiraza hak ve selâhiyeti olamaz. Bazı mebus namzedlerinin Kuvayı Milliyeden müktesep tesirat dahilinde intihaplarının teminine çalıştıkları muhtacı teyiddir. Heyeti Temsiliyenin hiç bir yerde mümessili mevcut olmadığından bu baptaki istihbarınız doğru değildir. Bu haberi verenlerin muradı Müdafaa-i Hukuk cemiyetine mensup olan her hangi bir zatın veya efradın intihabı mebusanda kanunen kendilerine bahş olunmuş hakkı veya vazifeyi her ferdi millet gibi istimal eylemekte olmaları ise, bu pek tabiidir. İntihabı mebusan hakkındaki beyannamenizin bahş eylediği itimadın teyyüd ve tahakkuku için bizden ef'ale intizar buyurulursa bunda mazur olduğumuzu arza müsadenizi rica ederiz. Çünkü teklidinizi ifa etmek için intihabata fiilen müdahale etmek lâzımdır. Halbuki cemiyetimiz bir fırkai sisasiye olmayup bilcümle fırkaların içtihadına hürmetkar ancak muayyen maksadlar için milletin vahdetini temine matuf olduğundan intihabata bilhassa fiilen müdahale halinde bir tarafı iltizam ve diğer tarafla muaraza eylemeği kabul etmek icap edecektir ki bu da cemiyetin gayesine münafidir. Hükümeti hazırda dahi cemiyetimizin intihabı mebusana müdahale etmemesinde isabet görerek bu hususu hepimizden talep eylemiş ve o yolda taahhüt edilmiş olması da cemiyetimizi bir kere daha menetmiş bulunuyor.

Binaenaleyh mebusanın şöyle veya böyle intihap edilmekte bulunmasından vücuda gelecek meclisi mebusanın şunun veya bunun hoşuna gidüp gitmeyeceğinden dolayı cemiyetimiz bir güne mesuliyet kabul etmez. Mebus intihabında milleti irşad etmek için bilcümle siyasi fırkalara meydanı faaliyet küşadedir. Böyle bir faaliyeti meşruaya mümanaata kalkışanlar olursa bu gibiler hakkında dahi hükümeti seniyeyi icabatı kanuniyeti tatbikten kimse menedemez. Cemiyetimiz namına gayri kanuni efal ve müdahalatla bulunanlar mevcut ise bu gibiler nerede ve ne türlü efali gayri kanuniyede bulduklarını maddeten tasrih halinde cemiyetimizce ittihazi tedabirde teahhür edilmeyeceğine emniyet buyurulmalıdır. Mahaza telgrafnamei âlileri ile maruz, cevapnamemiz mündericatına umumca itla husulü tenviri efkâra medar olacağından her ikisinin Payitaht matbuatına tevdi buyurulmasını rica ve buraca da neşir ve tamim olunacağı arz olunur efendim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

İradei Milliye: 10 Kasım 1919

* * *

**108 - URFA, AYINTAP VE MARAŞIN FRANSIZLAR
TARAFINDAN İŞGALİ**
(6. XI. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine çekilen telgraf.

1088

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	<u>İmza</u>
Sivas	146	80	7	Şeref

Esasen kavaidi hukukiye ve şeraiti mütarekeye muhalif olarak işgal edilmiş olan Urfa, Ayıntap ve Maraş'ın bu kerre İngilizlerin tahliyesiyle Fransızlar tarafından işgal edilmesi üzerine hükümeti seniye harekâtı vakıai hakşikenaneyi İtilâf devletleri nezdinde protesto eylemiş ve memaliki mezkûre ahali de muazzam mitinglerle Osmanlı vatanının gayri kabili fek eczasından bulduklarını cihana ilâna başlamışlardır. Binaenaleyh bilumum Müdafaai Hukuk cemiyeti heyetü merkezi ve idareleri belediye riyasetleri eczayı memaliki Osmaniyeden ulan bu mahallerin bu defa da Fransızlar tarafından işgal edilmekte olmasını telgrafnamelerle İtilâf devletleri mümessillerine Avrupa ve Amerika efkârı umumiyesine iblâğla protestolarda bulunulması ve bu haksızlığın tashihini sureti katiyede talep eylemesi lüzumu tamim kılınır. 6.11.35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi : 38/4315

* * *

109 – MÜDAFAAİ HUKUK TEŞKİLÂTI

(8. XI. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

1334

Erzurum Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti
Merkeziyesine

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Alındığı Tarih</i>	<i>İmza</i>
<i>Sivas</i>	190	100	8	Muhsin

Mevadî atiyenin ehemmiyetle nazarı dikkate alınarak icrayı icabiğle serian cevap itası rica olunur.

1- Merkez ile merkeze merbut mahaller teşkilâtının son sa'yı ve nizamname ve lahikanın alınmış olup olmadığı ve alınmış ise nerelere gönderildiğinin işarı.

2- Teşkilât taazuv ve teşmil edildikçe muntazaman bildirilmesi,

3- Nerelerde Heyeti Merkeziye ve Heyeti idare varsa mahallerini ve bu heyetleri teşkil eden zevatın isimlerinin bildirilmesi ve badema muntazaman işarı,

4- Hususatı mebhuse hakkında işar ve istişare hacet bırakılmaması ve işin ehemmiyeti nazarı dikkatden dur tutulmaması mevcudur.

8.11.35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsilîyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi : 38/4319

* * *

**110 - AMASYADA BAHRİYE NAZIRI İLE
KARARLAŞTIRILAN MADDELER**

(9. XI. 1919)

Hükümetin Müd. Huk. Cemiyetinin nizamnamesini kabulü-Meclisi Millinin emin bir yerde toplanması
15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre mahlûlü.

Sivas : 9/11/35

Şifre mahlûlü

15. K. Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

1- Amasya'da Bahriye Nazırıle vuku bulan mükaleme zabıtnamesinin hulâsası, hükümetin; cemiyetimizin beyanname ve nizamnamesini kabul ettiğini izahtan başka bir şey değildir. Yalnız fazla olarak nazarı dikkata alınan atideki maddeyi ehemmiyetine bianen aynen arz ediyoruz.

2- "Meclisi Millinin İstanbul'da tamamen hali emniyette serbest olarak icrayı vazife edebilmesi şarttır. Bunun şeraiti hâzıraya göre ne dereceye kadar temin edilebileceği teemmül edildi, İstanbul'un ecnebi tahtı işgalinde bulunması hasebiyle mebusanın vazifei teşriyelerini hakkiyle ifaya pek müsait olamayacağı fikri hasd oldu. 70 seferinde Fransızların Lyon'da ve ahiren Almanların Weimarda yaptıkları veçhile sulhun akdına kadar muvakkaten meclisi millinin Anadoluyu şahanede hükümeti seniyenin tensip edeceği emin başka bir mahalde içtimai muvafık görüldü. Bahriye Nazırı Salih Hulûsı"

3- İkinci madde aynen bilcümle heyeti merkeziye idarelerine ve alâkadarana tevdi olunacaktır.

4- Bu şifrenin alındığı ve tevdi olunduğu merakiz ve zevatın sür'ati işarı mercudur.

3 K Kumandanı
Selâhattin

Heyeti Temsiliye namına
M. Kemal

Aslının ayındır. 10/11 Milâzım evvel
Numara 234 Sivas dosyasına 11 Teşrinsani 35

T.İ.T.E. Arşivi : 38/4317

* * *

**111 - ANTEP, ADANA, SİS, MERSİN, CEBELİBEREKET
MÜDAFAA-İ HUKUK CEMİYETLERİNE SİVAS'TAN
ÇEKİLEN TELGRAF**

(9. XI. 1919)

9. XI. 1335 (1919)

Evvelce mütareke mevadı hilâfına olarak İngilizler tarafından işgal olunan Antep, Maraş ve havalisi tesellüm suretiyle Fransızlar tarafından işgal olunmak üzere tahliye olundu. Buraları eylem Fransızların taht-ı işgalindedir. Hükümet, bu mevaki, ahâlisinin hukukunu ayaklar altına alan işgal-i mezkûru hükûmat-ı muhtelif nezdinde protesto etmekle beraber Türk hükümetinin velev en küçük parçasının olsun kendisinden nez'edilemeyeceğini muazzam mitingler suretiyle cihana ilâna başladılar. Binaenaleyh Türk hükümeti aksamından olan işbu mevakiin Fransızlar tarafından işgalinin bilimum memurin-i hükümetle Müdafa-i Hukuk heyet-i merkeziyeleri ve belediye reisleri tarafından efkâr-ı umumiye ve Amerika nezdinde protesto edilmesi ve bu haksızlığın tashihinin talep olunması tamimen tebliğ olunur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Kısm-ı İcrai Reisi
Mustafa Kemal

Ali Nadi Ünler, Gaziantep Savunması, İstanbul, 1969, s. 177

* * *

112 - ESKİŞEHİR MERKEZ MEMURU HAKKINDA

(13. XI. 1919)

Mutasarrıf vekili Sabri Beye gönderilen şifre.

Mahreci : Sivas

(Şifre mahlûlü)

Eskişehir Mutasarrıf Vekili Sabri Beye

C: 9/11/335:

Merkez memuru Ziya efendi hakkında Ankara Vilâyeti ve kolordu kumandanlığınca icra edilmiş olan tahkikat ve Afyonkarahisar kumandanından bu babdaki hüsnü şahadetine nazaran mucibi ittihâm bir kusur tesbit edilmemiştir. Yalnız gerek Eskişehir mutasarrıflığının ve gerekse heyeti merkeziyenin mumaileyh hakkında bir kere suizan kazanmış olduğu cihetle badema Eskişehir'de ibkaen hizmet etmesi muvafık görülemiyerek kendisine Dersaadete gitmesi ve başka yere tebdili memuriyet eylemesi ihtar edilmiştir. Mumaileyh de buna razı olmuş ve hatta (madem ki bir kere benim hakkımda böyle bir suizan hasıl olmuştur. Devlet memuriyetini kabul etmiyeceğim, doğruca Çanakkale'ye giderek ihtiyarı uzlet edeceğim) demiştir. Binaenaleyh mumaileyhe ana göre hareket etmesinin ihtar ve isaf eylemediği takdirde keyfiyetin müsaraatan iş'arı rica olunur.

13 Teşrinisani 335

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi : 22/45

* * *

113 - HEYETİ TEMSİLİYE AZALARI

(14. XI. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine verilen cevap.

Erzurum Müdafaa-i Hukuk Heyeti Merkeziyesine

13.11.35 tarihli şifrenin cevabıdır:

Hoca Fevzi efendi ve emsalinin mebusluklarının iltizam edildikleri hakkındaki rivayeti malûme hakkındaki fevâit ve mehazımı münakaşasile netice zaruriyesine ait karar tarihinde arzedilmişti. Bu ve buna müteallik mukarreratı mühimmenin ittihâzı için Kâzım Karabekir ve Garbi Anadolu Kuvayı Milliye umum kumandanı Salâhattin Bey davet edilerek hazır bulundurulmuştur. Heyeti Temsiliyenin takviyesi lüzumuna dair olan mutalaa-i aliyenize tamamen iştirak ederim. Ancak Heyeti Temsiliyeye tayin edilmiş olan ekseri zevatın iştiğalatı şahsiyeleri yüzünden mahsus zafiyeti tevlit eylediklerini zikr etmeyi lâzım addederim. Heyeti Temsiliyenin takviyesi için tavsiye buyurduğunuz zevattan Miralay Kara Vasıf Bey İstanbul'a gönderilmişken bu defa geri celbedilmiştir. Kâzım Karabekir Paşanın daimi olarak bulunmasına vaziyeti müsait değildir. Nafia Nazırı sabıki Ferit Bey hakkında alınan mevsuk malûmat bu zatta ihtirasat ve menafii zatiyesine meclup ve bütün mesaisinin bu noktaya matuf olduğu ve İstanbul'da herkesten evvel teşkilâtı milliye aleyhinde parti teşkil ettiği anlaşılmıştır. Aydın Mebusu Celâlettin Arif, Tevfik Salim ve Seyit Beylerin İstanbul'dan çıkmak ve açıktan açığa mehaliki melhuzeye karşı nefi mevcudiyete karar verebilir evsafıta olduklarına kanaati aliler-i varsa kendilerile teşriki mesaiye hazırız. Ancak zevatı mumaileyhi tanıyanlarınızca malûm oldukları anlaşıldıklarında Heyeti Temsiliyeye iltihakları için teşebbüsatta bulunmanızı rica ve ihtiramatı mahsusamı takdim ederim.

Mustafa Kemal

Cevad Paşa müteaddit istirhamlarıma rağmen ortaya çıkmaktan hezer ediyor.

T.İ.T.E. Arşivi : 38/4320

* * *

114 - SURİYE İTİLÂFNAMESİ

(14. XI. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Merkezine çekilen tamim telgrafi.

Erzurum Müdafaai Hukuk Merkezine

<i>Mahreci</i>	<i>Numara</i>	<i>Kelimesi</i>	
Sivas	349	200	Acele dakika tehir edilemez.

İngilizler Fransızlarla 1916 senesi adkdetmiş oldukları muahedeyi esas ittihaz ederek senei haliye Eylülün on beşinci günü "Suriye İtilafnamesi" namıyla tarihi millete yeni bir sahifei gadr tecavüz daha ilâve eylediler. Milletimiz Erzurum ve Sivas kongreleriyle hukuku mukaddese ve meşruasını müdafa emrindeki azim ve kararını cihana ilân eylemişti. Binaenaleyh bu ve bu gibi mevcudiyet ve istiklâli meşruumuza kasd eden caniyana mukarrerata asla boyun eğmiyecektir. Mezkûr İtilafnamenin vatan ve milletimizi alâkadar eden mevadını vahdet ve teşkilâtı milliyemizin enzarı teyakkuz ve intibahına arz eyliyoruz:

1- Vatanımızda İngilizlerin haksız işgal etmiş oldukları ve bu defa tahliye eyledikleri manatıkı Fransızlar haksızlık üzerine haksızlık olmak üzere işgal ile işe başlayacaklar,

2- Halebi hariçte bırakarak şehri mezkûrun garbından geçmek ve Urfa, Ayıntap Maraş ile Adana vilayetimizdeki ekseriyeti kahiresini İslâm ve Türk teşkil eden en zengin topraklarımızı havzai zulüm ve itisafına dahil eden ve şimale doğru ta Harput ve Sivasa kadar uzanıp bu mübarek şehirleri de dahiline alarak bade Sivastan cenuba Mersin garbına kadar temadi eden bir hudut ile Şarki Anadolu ile Garbi Anadoluyu yekdiğerinden ayıran bir mntıka Fransız nüfuz ve idaresine girecek,

3- İtilafnamenin Suriye'ye ait kısmında teknil Beyrut vilâyetinin Fransızlar tarafından işgal edilmek suretiyle dindaşlarımızın en zengin sahil aksamından mahrum edilmek istendiğini ve güya Araplara kalan Şam, Hama Humus, Haleb mntıkasının da Fransızların iktisadi, snai, harsı, nüfuzları altına sokulması takarrür eylediğini zıkr ile iktifa eyleriz.

Bilcümle heyeti idarelere tamimi ve gazetelere itası rica olunur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Sivas dosyasına 15 Teşrinisani 35

T.İ.T.E. Arşivi : 38/27629

* * *

115 - BÜTÇE HAKKINDA

(14. XI. 1919)

Müd. Huk. Cem. Erzurum Hey. Merkeziyesine çekilen telgraf.

2284

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Erzurum Heyeti Merkeziyesine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>
Sivas	334	20	14/11

Erzurum kongresinde bütçe hakkında ittihaz olunan mukarrerat hulâsasının telgrafla sürati işarı rica olunur.
14/11/35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Cevap verilmiştir. 20 Teşrinisani35

T.İ.T.E. Arşivi : 38/4313

* * *

116 - BATI ANADOLUDA YUNAN İŞGALI

(15. XI. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

2525

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	<u>saat</u>	<u>imza</u>
Sivas	364	150	16	11 ev. 35	so. Nihat

Garbi Anadolu'da ahali islâmiyenin imhasına matuf bir maksattan başka bir şey olmadığı beynelmilel tahkikatla da tebeyyün etmesi lâzım gelen Yunan işgalinin Aydın vilâyetinden refi cihetine gidilmeyecek olursa zulümden tecavüzat ve itisafatı gûnagûnundan kaçan binlerce islâm muhacirlerinin meskensizlik yüzünden bu defa da kışın hulûli ile tamamen mahvolacaklarından ve bu suretle Yunanlıların kurbanı olan şühedaya bir çok mazlumin daha ilâve kılınacağından bahisle doğrudan doğruya İtilâf mümessilleri nezdinde İzmir'in tahliyesine dair müracaatta bulunulması bilumum heyeti idarelere tebliği.

15.11.35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

*Sivas dosyasına 15 Teşrinisin. 35
Tamim olundu 17/35*

T.İ.T.E. Arşivi : 38/4321

* * *

**117 - GİRESUN KAYIKÇILARININ YUNAN VAPURLARINA
YÜK VE YOLCU GÖTÜRMEDEKLERİNE DAİR**

(15. XI. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine çekilen telgraf.

Sivas dosyasına tamim
kılındı 17/11/35

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	<u>İmza</u>
Sivas	370	60	16	Nihat

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Giresun heyetinin işarına nazaran İzmir vilâyetine haksız yere ayak bastırılan Yunanlıların oradaki dindaşlarımıza karşı irtikâp eylemekte oldukları vahşet ve şenaatten dilhun ve müteneffir olan hamiyetli Giresun kayıkçıları limanlarına uğrayan Yunan vapurlarına yük ve yolcu götürmemeğe karar vermişlerdir.

15/11/35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsilîyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4322

* * *

118 - TEŞKİLÂT-I MİLLİYENİN KUVVETİ

(15. XI. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen şifre.

Numara
387

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi Riyasetine
C 13/11 ve 6/11/35 tarihli şifrenin tekrarıdır.

1- Mütalâatınız pek doğrudur. Biz de tamamen aynı kanaattayız. Umuru inzibatiyenin emin ve namuslu ellere tevdi hakkında Harbiye Nazırı vasıtasıyla Kabinenin nazarı dikkati celbedilmişti. Bu kerre tekit kılındı, İstanbul'da olan bir mücerrip rüfekamız tarafından teşkilâta ibtidar edilmişti. Ayrıca buradan Miralay Vasıf Bey de bu maksatla Dersaadete gönderilmiştir. Son alınan malûmatta teşkilatı milliyemiz günden güne tazuv ve takviyet bulduğunu mübeşşirdir.

2- Kabinenin vaz'ı acizkâranesi bizi de çok düşündürüyor. Fakat yeniden buhranı Vükelâ çıkarmak belki bunlardan da fenalarının gelmesini mucip olabileceğinden şimdilik münasip görülüyor. Takip eylediğimiz esas zaman kazanmak, Meclisi Millinin içtimasını temin eylemek, teşkilatı milliyeyi memleketin her tarafına teşmil eylemektir. Meclisi Milli hakkında düşündüklerimizi arzetmiştik. Bu babtaki mütaleata intizar eyliyoruz. Umum milletin ittihadı efkârına göre hareket edilecektir.

Kolordu Kumandanlığı vasıtasıyla vuku bulan iş'arat tabii alınmıştır.

3- Ayandan Müşir Fuat Paşa hakkında bir yanlışlık var zannediyoruz. 93 Meclisi Mebusanı feshedilmemiş, bilakis tatil olunarak bir daha Abdülhamit tarafından küşat edilmemiştir. Fuat Paşanın o zaman da Meclisi Milli ile alâkası ve münasebeti olduğunu bilmiyoruz.

4- İrşadatı vatanperveranelerine arzı şükran eyleriz. Teatii hissiyat ve mutalâatın mukadderatı vatan ve millet için hayrı azimi dergârdır. Cümleye arzı hürmet ve selâm eyleriz.

3 K. Selâhattin

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4316

* * *

119 - AYINTAP, MARAŞ, URFANIN FRANSIZLAR TARAFINDAN İŞGALİ ÜZERİNE YAYINLANAN PROTESTO

(16. XI. 1919)

P r o t e s t o n a m e

İngilizler tarafından mütarekename ahkâmına mugayir olarak işgal edilmişken ahiren tahliye olunan Ayıntap, Maraş ve Urfayı bu kere de Fransızlar işgal etti. Bundan anlaşıldığına göre Düveli İtilâfiye milletimizi vatanımızın en güzel parçalarından mahrum bırakmak hakkındaki mütekabil tasminat ve tasavvurattan bir türlü sarfinazar edemiyorlar. Sulh Konferansının mukarreratına intizar etmeksizin sureti zahirede muvakkat ve ihtiyati bir işgaldir, diyerek projelerini tatbik ediyorlar. Osmanlı devletinin yedi asırlık şaşalı bir hayatı tarihiyeye ve seri ve kuvvetli bir inkişafı teceddüdün bütün esbab ve anasına malik olduğunu nazarı dikkate almak istemiyorlar. Vatanımızın uzviyetinden koparılacak parçalarla beyinlerinde tevzini menafie çalışıyorlar. Düveli İtilâfiyenin hareket ve tatbikatı vakıası gayrı insani olduktan başka adaleti tabiiyeyi ve sulh kongresinde kemali azamet ve haşmetle ilân edilmiş olan esasatı ve Türkiye'ye bütün cihan muvacihesinde Wilson prensiplerinin on ikinci maddesiyle edilen vaadleri pamâl etmektedir. Türkiye'nin taksimine yol bulmak emeliyle Yunanlılara işgal ettirilen Aydın vilâyetindeki kıtal, tazyik ve imha fecaatlarının şimdide Ermenileri alet eden Fransızların işgal ettiği Adana vilâyetinde, Maraş, Urfa ve Ayıntap'ta aynen ikai bütün bu siyasi haksızlıklara bir zamime teşkil ediyor. Düveli itilâfiyenin bugüne kadar yapmış ve yapmakta olduğu muamelâtı hakşikenaneyi kemali şiddetle protesto eder ve onların memleketimiz ve milletimiz için daha insanî ve daha adaletkâr hissiyane arzularıyla avdet etmelerini temenni ederiz. Milletimiz katı ve taksimi uzvuna ve zilleti esarete razı olmaktansa bütün kuvayı maddiye ve maneviyesiyle mevcudiyet ve hukuku meşruasını müdafaada azimkârane devam ve sebat edecektir. Bu meşru ve ulvi kararda milletimizin bütün manasiyle müttehid olduğundan Düveli İtilâfiyeyi haberdar etmek isteriz. Bu hususta milletimizin yükselen sadayı meşruunu duymak istemiyerek tutulan tariki gayrı insanide devamın verebileceği netice pek elim olabilir. Ve bu halin yalnız birkaç memlekete değil, belki iki büyük cihana sirayetinden korkulur. Bittabi böyle bir felâketi azimenin hamule mesuliyeti Cenabı hakkın ve âlemi insaniyetin huzurunda İtilaf devletlerine aid kalır. Bu sözlerimizle hukuku mevcudiyetini müdafaadan başka bir gaye takib etmeyen milletimizin amali müttehidesine tercüman oluyoruz. Meşru feryadımızın bütün haksızlıklara rıza göstermiyeceklerine emin bulunduğumuz Avrupa ve Amerika milletlerine sima edilmesini isteriz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

İradei Milliye: 17 Kasım 1919

* * *

120 - MECLİS-İ MİLLİNİN TOPLANTI YERİ HAKKINDA

(18. XI. 1919)

18/11/35

Sivas Valisi Reşit Paşa Hazretlerine

Meclisi Millinin İstanbul'da içtimai hakkındaki mehazir ve mehaliki adide bildirilmişti. Kabine namına Amasya'da Heyeti Temsiliye ile müzakerede bulunan Bahriye Nazırı Salih Paşa Hazretleri de mehaliki maruzayı takdir ve hükümetin birgûna teminatı fiiliye veremeyeceğini itiraf ile Meclisi Millinin İstanbul haricinde emin bir mahalde içtima zaruretini bütün kanaati vicdaniye ve dimağiyesiyle kabul eylemişti, imzası tahtında olan bu kararı da heyeti aliyenize iblâğ eylemiştik. Fakat bu hakikata rağmen hükümeti hazıra Meclisi Millinin hariçte içtimaina razı olmayıp bu takdirde Mebusan hariçte toplansa bile Ayan gelmeyeceği cihetle hariçte Meclisi Milli halinde toplanmağa imkânı maddi kalmıyor.

Dersaadetin işgali ve itilâf devletlerinin tesiri altında bulunması mahzuru aziminden başka Rum ve Ermenilerin İstanbul'daki faaliyeti hazıraları vesair mahzurlar nazarı dikkate alınarak Heyeti Temsiliye emniyeti tamme husulüne kadar nizamnamemizin onbirinci maddesine istinaden hariçte kalarak vezaifi milliyesine devam etmeye karar vermiştir. Bu husustaki mütalâalarının serian işarı rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2694

* * *

**121 - AMERİKÂN RESMÎ MAKAMLARININ, İTİLÂF
DEVLETLERİNİN ASAYİŞİ İHLÂLLERİNE VE SEÇİMLERİ
MEN ETTİKLERİNE DAİR VESİKA TALEBİ**

(21. XI. 1919)

15. K. Kumandanlığından istenen malûmat.

Sivas 21/11/1335

15. Kolordu Kumandanlığına

Hey'eti merkeziyelere: istihbaratı hususiyeye nazaran Avrupa, Amerika'nın müzaheretini hakkındaki kararına intizarla beraber eski taksimi anlaşmalarını tesbit eylemişlerdir. Yunanistan ve İtalya buldukları yerleri alacaklar, Fransızlar da Suriye İtilâfnamesi mucibince Diyarbakır, Sivas'a kadar imtidat eden parçayı işgal edecekler.

2- Mütelifin İzmir, Aydın, Manisa'nın işgali için İngiliz, Fransız ve Osmanlı askeri sevk olunacağını hükümete evvelce bildirmişler iken bilahare vazgeçmişlerdir. Bizerte'den Senegal askeri Mersin'e naklolunacaktır. Amerika mehafili resmiesi, itilâf hükümetlerinin işgal mıntukalarında intihabı men ve aksami sairede teşevvüş, asayiş ihlâl ve şakaveti teşvik suretile yaptıkları tahrikâta ait vesaiiki büyük bir ehemmiyet ve alâka ile takip ve talep eylemektedirler. Bilhassa bu hususata dair resmi eşhasın iştirakini ve mehafili Tesmiyeden müdahale teşvikini gösterir evamir ve talimat ve vesaiik ve delâile son derece ehemmiyet verilmektedir. Binaenaleyh: Bu gibi vesaiik ve delâilin elde olarak cem olunması ve Heyeti Temsiliyeye malûmat itası rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 388

* * *

122 - HEYETİ TEMSİLİYE BÜTÇESİ

(22. XI. 1919)

Erzurum Heyeti Merkeziyesine gönderilen şifre mahlülü.

Posta ile gelmiştir. Şifre mahlülü.

Sivas : 22/11/35

Erzurum'da Heyeti Merkeziyeye

Şarki Anadolu vilâyetleri namına Erzurum'da inikat eden kongre 6 Ağustos 35 tarih ile altı aylık müddet için Heyeti Temsiliyenin masarıfatı mübreme ve zaruriyesine karşılık olmak üzere dört bin sekiz yüz doksan liralık bir bütçe tanzim ve kabul eylemişti. Bugüne kadar güzèran eden zamanda Heyeti Temsiliyemiz masarıfatı zaruresini istikraz mukabili tesviye etmiş ve masarıfatı ânifenin maruz bûdçenin fevkinde olduğu biltecrûbe sabit olmuştur. Şu kadar var ki kongre mukarreratı haricinde metalibat icrası nefsilendir görülemediğinden mezkûr altı aylık bûdce muhteviyatı vilâyet ve müstakil sancakların istitaatı maliyeleri nazarı dikkate alınarak berveçhi ati tarzda takrir edilmiştir. Aidatı mezkûrenin Heyeti Temsiliye namına telgraf poliçesile müsaraatı irsali rica olunur. Erzurum vilâyeti beş yüz doksan, Trabzon vilâyeti altı yüz elli, Diyarbakir (sir) yüz, Mamuretil aziz vilâyeti yedi yüz, Canik livası yedi yüz, Bitlis vilâyeti üçyüz, Erzincan livası üç yüz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Aslına mutabıktır.

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4:123

* * *

123 - ASKERİ VE MİLLİ TEŞKİLÂTIN MAHALLE VE KÖYLERE KADAR GENİŞLETİLMESİ HAKKINDA

(24/27. XI. 1919)

Erzurum Heyeti Merkeziyesine gönderilen şifre mahlülü.

24/27. 11. 35

Erzurum Heyeti Merkeziyesine

Vatanımızı parçalanmaktan kurtaracak, düşmanlarımızın her türlü amali istilâcuyanelerine set çekecek yegâne noktai istinadımızın başta şerefli ordumuz bulunduğu halde efkârı umumiyei cihana kudreti milliyemizi tanıtan teşkilâtı hazırta olduğu malûmu alileridir. Halbuki zamanın ihtiyacı acilesinden doğmuş bu teşkilâtın asıl temel taşını teşkil edecek olan mahalle ve kura teşkilâtının hemen ekseri mahallerde yapılmamış bulunduğu tetkikatı ahire ile anlaşılmiştir. Bu pek hayati ve mühim meseleye acilen çaresiz olmak vatanın istikbaliyle alâkadar olan teşkilâtı milliyeyi metin esasa istinat ettirmek maksadiyle Kolordu ve fırka kumandanlarının ve ahzı asker rüessasının bu vazifei mukaddese ile doğrudan doğruya meşgul olmaları nizamnameye nazaran teşkilatı milliyeyi esaslaştırarak tedricen usul ve nizamı veçhile vilâyet müstakil liva heyeti merkeziyelerine varıncaya kadar ıslah ve tensik eylemeleri ve bu bapta temas buldukları rüesa ve memurini mülkiyenin muaveneti vatanperveranelerinden azami istifade eylemeleri lüzumu takarrür eylemiştir. Bu meyanda intihabat mücadelâtının vahdeti milliyeye üzerine cüzüküllü ifa ettiği mazarratın da bir an evvel 7 fa izalesiyle bilumum ümmeti Muhammedin yekvücut bir halde mukadderatı vatani müdafaaya ihzarı hamiyetli kumandan arkadaşlarımızın shdhyr necibanelerine tevdiî münasip görülmüştür.

3 K K
Selâhattin Edip

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4329

* * *

124 - LÂZİSTAN SANCAĞI ADAYLIĞINA DAİR

(26. XI. 1919)

Maçka'da Kaymakam Halit Bey'e verilen şifreli cevap.

Maçka'da Kaymakam Halit Bey'e

C. 22/11/1335 Himemi vâlaları müstelzimi şükran olmuştur. Lâziztan sancağına namzet olarak sizce muvafık görülen Rizeli Osman Efendinin temini muvaffakiyeti bizce temenni olunur efendim. 26/11/1335

Mustafa Kemal

K.K.: s. 393

* * *

**125 - HEYETİ İDARELERLE TEMASIN İYİ İDARE EDİLMESİ
HAKKINDA
(27. XI. 1919)**

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine çekilen telgraf.

4036

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>
Sivas	547	30	30

Merkezin nizamname mucibince merbut bulunan heyatı idarelerle temasının hüsnü idare ve idamesile Heyeti Temsiliye tarafından vaki bilcümle iş'arat ve talimatın haberdar edilmesine son derece atfı ehemmiyet buyurulması 27/11/35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4324

* * *

**126 - OSMANLI MECLİS-İ MEBUSANTNA KASTAMONU
MEBUSU SEÇİLEN YUSUF KEMAL'E TELGRAF
(29. XI. 1919)**

Adliye Müsteşar-ı sabıkı Yusuf Kemal Beyefendiye

Sivas, numara: 3223

29 Kasım 1919

İntihapta ihraz-ı muvaffakiyetle vekâlet-i milliyeyi kabul buyurmuş olmaları pek ziyade mucib-i memnuniyet olmuştur. Vatanın şu fevkalâde hizmetlere, fedakârane himmetlere muhtaç olduğu devirde muvaffak bilhayır olmaları temenniyatına terdifen beyan-ı tebrikât olunur efendim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Yusuf Kemal Tengirşenk, Vatan Hizmetlerinde, İst. 1967, s. 138

* * *

**127 - ADANA, URFA, MARAŞTA SAVAŞIN DURDURULMASI
İÇİN FRANSIZ KOMİSERİ İLE YAPILAN ANLAŞMA**

(1. XII. 1919)

15. K. Kumandanlığına verilen malûmat.

Sivas : 1.12.1335

Zata mahsustur.

15. Kolordu Kumandanı

Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Paris sulh konferansına gitmek üzere Suriye'den hareket eden ve âmâl ve metalibi milliyemiz hakkında yakından malûmat hasıl etmek ve Hey'eti Temsiliye ile müdavelei efkâr eylemek üzere Sivas'a uğrayan Suriye ve Ermenistan Fransız Fevkalâde komiseri F.C.Picot ile vaki olan mülakatı hususiyede milletin âmâl ve metalibi kat'iyesinin Sivas kongresi beyannamesinde münderic olduğu izah edilerek Kilikya, Urfa, Maraş ve Ayıntap'ın mütarekename hilâfına işgal ve buralarda Ermeniler tarafından ika edilmekte olan mezalim Fransızların Hükümeti Osmaniye memurlarına reva gördükleri muhakkırane tarzı muamele şedit protesto olunmuş ve bu haksız işgallerin bertaraf edilmesini milletin kat'iyen talep eylediği ve bu maksad uğrunda bütün kuvayı maddiye ve maneviyesini sarfetmeye azmeylemiş olduğu bildirilmiştir. Mumaileyh cevaben: Daha hareketinden evvel Ermeni kıtaatının yeni işgal olunan mahallerden çekilmesini emreylediğini Fransızların Devleti Aliyenin istiklalini tanıdıklarını ve bunun teminini arzu eylediklerini Adana'da menafii iktisadiye teminine mukabil Maraş, Ayıntap, Urfa havalisi ile beraber Kilikya'nın da Fransızlar tarafından tahliye edilmesinin ve bu babda Sulh Konferansında diğer devletler işgallerinin ref'ine çalışmalarının muhtemel bulunduğunu sırf mütalâatı şahsiyesi olmak ve bir kaydı mahremane tahtında bulunmak şartile dermeyen eyledi. Ve bizden Adana'da ve Urfa, Maraş, Ayıntap'ta teşkilâtı milliyemize kemâken devam etmekle beraber Fransızlar aleyhine müsellâhan bir isyan, bir kıyam çıkarılmamasını rica etti. Biz de buna mukabil kendileri ve Ermeniler tarafından sebebiyet verilmedikçe ahali islâmiyenin müsellâhan tecavüzatta bulunmamaları esbabına tevessül eyleyeceğimizi ve fakat sebebiyet verdikleri halde mes'uliyetin kendilerine raci olacağını söyledik. Tafsilâtı maruzanın son derece mahrem tutulması pek mühimdir. Mülakatı mezkûreden hasıl eylediğimiz kanaate nazaran Fransızlar Şarkta Türkiye lehinde harekette kendilerini menfaatkâr görmekte dirler. Picot'nun teması da sırf nukatı nazarı milli hakkında kat'i malûmat ile Paris'e gitmek maksadına matuftur. Binaenaleyh menatıkı meşgulede eskisinden daha germi ile teşkilâtı milliyemizin taazzuv ve teşmiline gayret edilmek ve fakat iş'arı ahire kadar müsellâhan hiç bir tecavüze meydan verilmemek lâzımdır. Umuru dahiliyemize jandarma ve polisle müdahale gibi mütareke ahkâmına mugayir harekâtlarının hem hükümet ve hem de ahali tarafından usulü dairesinde şediten protesto edilmek suretile bir intizar ve hazırlık vaziyetinde bulunmak maksadı siyasimize bugün için en muvafık düşecektir.

Heyeti Temsiliye namına

Mustafa Kemal

3. Kolordu Kumandanı

Selâhattin

K.K.: s. 399

* * *

128 - MEVLÛT KANDİLİ MÛNASEBETİYLE

(5. XII. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine çekilen telgraf.

1187

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Alındığı Tarih</i>	<i>adet</i>
<i>Sivas</i>	75	40	6	31

Hulûliyle bütün muvahhidinin müşerref ve mübahi olduğu Mevlûdu Nebevi Hazreti Resaletpenahinin vatan ve memleket hakkında mütemeyyin ve mübarek olmasını temenni eylerim.
5/12/35

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Cevap yazıldı, minh /6

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4331

* * *

**129 - ERMENİLER VE FRANSIZLAR TARAFINDAN
SEBEBİYET VERİLMEDİKÇE SİLÂHLİ TECAVÜZDE
BULUNULMAMASINA DAİR TALİMAT**

(8. XII. 1919)

Urfa Müftüsüne çekilen telgraf.

Urfa Müftüsü Faziletlü Hüsnu Efendi Hazretlerine

C. 1. 12.35 Sivas 8.12.35

Eşraf ve muteberanın imzalarını havi telgrafname mütalâa olundu.

Urfalıların salâbeti diniyeleri, makamı akdesi hilâfete lâyezal merbutiyeleri ve vatanı mübarek uğrunda her fedakârlığı göze alacak hamiyetkârlıkları tarihen müsellemdir. Mutasarrıflığa da vaki olan tebligatımız veçhile vatanımızı bigayrihak işgal eylemiş olan, Fransızların vaziyetleri muvakkat olup davamızın hak olması cihetle cenabı hafızı hakikinin inayeti rabbanisile oralarının tamamen tahliye olunacağına itimadı kavimiz vardır. Bu babda teşebbüsâtı müessirei siyasiyede bulunulmuştur. Binaenaleyh Ermeniler veya Fransızlar tarafından sebebiyet verilmedikçe tarafınızdan müsellâh tecavüzatta bulunulmamasını tavsiye eder ve fakat mukadderatı vatanın mabehilistinadı olan vahdeti milliyeyi tarsin ve teşkilâtı milliyenizi tevsi ve takviye etmeye son derece ikdam olunmasını selâmeti din ve namus namına talep eyleriz. İcab ederse zamanında icap edenlere talimatı mahsusa verilecektir.

Yazıldı minh 8 Mehmet...

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Harp Tarihi Dairesi Arşivi: A/1, D/6, F/83

* * *

130 - MECLİS-İ MİLLİYE İŞTİRAK EDECEK OLAN HEYET-İ TEMSİLİYE AZASI YERİNE SEÇİM YAPILMASI HAKKINDA

(11. XII. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Tarih</u>	<u>Saat</u>
Sivas	1178	11/12	8 evvel 30 sonra

Heyeti Temsiliye azasından mebus intihap edilenlerden bir kısmı şimdiden İstanbul'da inikat edecek olan Meclisi Milliye iştirak edeceklerinden inihal edecek azaların yerine teşkilât nizamnamesinin yedinci madde müzeyyilesi ahkâmına tevfiklen mebus olmayan zevattan evsafı matlubeyi haiz iki zatın intihabiyle isminin süratle işarı rica olunur. 11 kânunuevvel 35

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4328

* * *

131 - AMASYA VE TOKAT MÜD. HUK CEMİYETİLE İRTİBAT SAĞLANMASINA DAİR

(11. XII. 1919)

Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Sivas 11/12/335

Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

Amasya ve Tokat Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti İdarelerinin Heyeti Aliyenize yeniden kesbi irtibat ederek ifayı vazife eylemeleri lüzumu mahalline tebliğ edildi. Mezkûr Heyeti İdareleri lüzumu gibi tenvir ve hüsnü temşiyet buyurmaları mercudur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2699

* * *

132 - DAMAT FERİT PAŞA İLE İNGİLİZLER ARASINDA YAPILAN ANLAŞMA

(12. XII. 1919)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

15. K. Kumandanlığına

Zâtı şahanenin tasvibine iktiran ve İngiliz murahhaslarıyla sabık Sadriâzam Damat Ferit Paşa arasında tekarrür ve imza olunan 12.9.919 muahedei hafiye sureti bu kere Dersaadette elde edilmiştir. Teyit ve mevsukiyeti için aslının ele geçmesine çalışılmaktadır. Mezkûr muahedename berveçhiâtı yedi maddeyi ihtiva eylemektedir:

Suret

- 1- İngiltere Hükümeti kendi mandası altında Türkiye'nin tamamıyet ve istiklâlini deruhde eder.
 - 2- İstanbul makam hilâfet ve saltanat olacak ve Boğazlar İngiltere'nin murakabe ve kontroluna tâbi tutulacaktır.
 - 3- Türkiye müstakil bir Kürdistan teşkiline mümanaat etmiyecektir.
 - 4- Bunlara mukabil Türkiye İngiltere'nin Suriye ve Elceziredeki hâkimiyetini icabında muaveneti filiye ibraziyle temin ve hilâfete ait manevi kudret ve selâhiyetinin İngiltere'nin gerek Suriye havalisiyle ve gerekse Müslümanlarla meskûn diğer aksamda istimalini taahhüt eder.
 - 5- Milli cereyanların önüne geçebilmek için Türkiye'de yeniden tesis edilecek olan nim meşruta idareye karşı vuku bulacak aksülamelleri İngiltere hükümeti teskin için bir kuvvei zabıta tahsis edecektir.
 - 6- Türkiye, Mısır ve Kıbrıs üzerindeki bütün hukukundan feragat ederek hususi ve nim resmi mahiyeti haiz olan İngiltere hükümeti konferansta Türk murahhaslarının bu bapdaki arzularım is'afa meyyal olacak ve bunun kabulünü deruhte edecektir.
 - 7- Sulh şeraitinin takarrüründen sonra Zâtı şahane dördüncü maddedeki hususatı tevsî için İngiltere hükümetiyle ayrıca bir mukavele teati edecektir. Bu mukavelenin ahkâmı mahrem tutulacaktır.
- İşbu mukavelename Dersaadette nüshateyn olarak tanzim ve tarafeyni âkideynce teati ve kabul edilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

3. Kolordu Kumandanı
Selâhattin

Kâzım Karabekir, İstiklâl Harbimizin Esasları s. 158

* * *

**133 - MECLİS-İ MİLLÎNİN İSTANBULDA TOPLANMASI
ÜZERİNE ALINACAK TEDBİRLER**

(14. XII. 1919)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen şifre halli.

Erzurum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesine

Şifre Halli 14.12.35

C 2.12.35: Meclisi Millinin Dersaadet'te içtimai zaruretine karşı tedabiri teminiye ittihazı hususunda teşebbüsat ve icraata başlanılmıştır. Pek makul tasavvur buyurulduğu veçhile Heyeti Temsiliye'nin kemakân hariçte kalarak teşkilâtı milliyenin taazzuv ve tevessüüne çalışması takarrür etmiştir. Kâzım Karabekir Paşa hazretleri müzakeratı mühimmei ahireye iştirak buyurmuş olduklarından tafsilâtı kendileri size bildireceklerdir. Rûfekaya arzı hürmet eyleriz. vusulü Kânun evvel 335

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4333

* * *

**134 - FRANSIZLARIN VADİ ÜZERİNE SİLÂHLİ TECAVÜZDE
BULUNULMAMASI HAKKINDA**

(15. XII. 1919)

Urfa Mutasarrıfını gönderilen talimat

Urfa Mutasarrıfı Ali Rıza Beye

C.13.12.35

Sivas 15.12.35

Kılı kaallere asla ehemmiyet verilmediğine emin ve mutmain olunuz. Gayemiz her müslüman gibi istihlâsı vatandır. Hamiyeti vataniye ve diniyenizden şüphemiz yoktur. Hükümeti Osmaniye'nin şeref ve haysiyetini muhafazaya ihtimam buyurunuz. Mütarekeye, hukuku beyneldüvele mugayir en ufak bir hareketi bile protesto etmekten çekinmeyiniz. Teşkilâtı milliyenin takviyesine ihtimam buyurunuz. Fransızlar ahali müslimeye asla zulüm ve itisaf yapmıyacaklarına, hükümeti Osmaniye memurlarının hukukuna tecavüz eylemeyeceklerine, Ermeni çetelerini işgal mıntıklarından geri çekeceklerine dair vaad vermiş olduklarından ahali müslime ve teşkilâtı milliye canibinden müsellâhan bir tecavüz vaki olmamalıdır. Fakat Fransızlar veya Ermeniler sebebiyet verirse her türlü mukabele meşru ve vatanidir. Bunu ahaliye, ora Heyeti Merkeziyesine böylece itham buyurursunuz, inşallah kariben oralarının tahliye edilmiş olduğunu ve mütarekename hilâfına vaki haksızlığın tamirini idrakle mübahi olacağız.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Harp Tarihi Dairesi Arşivi: A/I, D/6, F/106

* * *

135 - SİVASTAN ANKARA'YA HAREKET

(18. XII. 1919)

Sivas Valisine gönderilen telgraf.

Sivas Valisi Reşit Paşa Hazretlerine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>
Şehirkışla	154	40

Vilâyetiniz hududunu geçerken Sivas'ta hakkımızda ibraz buyurmuş olduğunuz mihman muvazi ve kıymetli muavenetlerine bir kerre daha arzı minnettarı eylemeyi bir vazife addederek cümleten takdimi ihtiramata eyleriz.

18/12/35

Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2700

* * *

**136 - ŐEHİRKIŐLADAN SİVAS HEYETİ
MERKEZİYESİNE SELAM**

(18. XII. 1919)

Sivas Heyeti Merkeziyesine

Şehir kışladan

Sivas mıntıkasını geçerken heyeti muhtereminize selâm ve ihtiramlarımızı takdim eder vatanın halâsı milletin necatı uğrındaki mücahedei mukaddeselerinde temenni muvaffakiyat eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

İradei Milliye: 29 Aralık 1919

* * *

**137 – SİVAS'TAN ANKARA'YA HAREKETLERİNDE
VİLÂYET HUDUDUNU GEÇERKEN SİVAS VALİSİ REŞİT
PAŞA'YA TELGRAF**

(18. XII. 1919)

18. 12. 1335 (1919)

Vilâyetiniz hududunu geçerken Sivas'ta hakkımızda ibraz buyurmuş olduğunuz mihmannuvazlığa ve kıymettar muavenetlerine bir kere daha arz-ı minnettarî eylemeği bir vazife addederek cümleten takdim-i ihtiramat eyleriz.

Mustafa Kemal

Reşit Paşa'nın Hatıraları, 1940, s. 161

* * *

138 - HEYETİ TEMSİLİYE KAYSERİDE

(21. XII. 1919)

Kayseri ahalisine beyanname

Kayseri ahali muhteremesine

Anadolunun hayatı iktisadiyesinde ebedi bir mevkii bülendi olan Kayseri'nin Heyeti Temsiliyeye açtığı ağışu samimiyet ve uhuvveti o kadar hat ve o kadar nevazişkar oldu ki muhterem Kayserililere aleni bir lisanı minnet ve şükran ile hitap etmeğe lüzum gördük. Kadın, erkek, çocuk bütün efradı milletin umumi bir galeyan ve heyecan ile izhar ettiği teveccüh ve samimiyet, Heyeti Temsiliyeyi teşkil eden naçiz ferdlerin şahısları itibariyle değil, asıl müteveccih olduğu gayei mukaddesei vahdette bilaistisna her kalbin birleşmiş ve her kuvvet ve şahsiyetin itilaf ve irtibat etmiş bulunması cihetiyle pek kıymetdar ve pek ulvi mahiyettedir. Heyet efradında her çehrede ve her Türkten taşan tufanı muhabbet ve samimiyet içinde, hayatını vakfetmiş olduğu mesainin amali milliyeye tamamen istinad ettiğini görmekle bahtiyar ve memleketin yegâne harisi temamiyeti ve milletin ilk ve son çarei necat ve selâmeti olan bu vahdet devam ettikçe istikbalin telâfii mafâtına behemehal imkân bahşedeceğinden ümidvar oldu. Bu tahassusat ile gayei milliyeye daha ziyade kuvvet ve metanetle yürümek için milletin azmü imanına istinad ettiğini hissederek müteşekkik kaldı. Anadolunun kalbi heyecanına bu seyahatimizin ilk merhalesinde Kayseri'de temas ettik. Bu temasın bıraktığı hatırai hürmet ve merbutiyeti ve şahsen mütehassis olduğumuz asan uhuvvet ve nezaketin tevliid ettiği hissi şükranı ömrümüz oldukça muhafaza edeceğiz. Gayemize şiddeti merbutiyetin yüreklerimize bahşettiği hissi iftihar ile seyahatımıza devam ederken arkamızda Anadolunun bütün teheyycatı vatanperveranesini nefsinde en güzel temsil ve tecelli ettirmiş kuvvetli, zeki, muktedir ve samimi bir merkezi faaliyet mevcut olduğunu daima düşünerek müftehir olacağız.

Bu tahassusatı ve bu iftihar hislerini bize hissettirdiğinden dolayı Kayserinin muhterem ahalisine teşekküratımızı alenen takdim ve gayeye müteveccih mesaide daima kalben müttehid kalarak arzı veda ederiz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaaı Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

İradei Milliye: 5 Ocak 1920

139 - HEYETİ TEMSİLİYE AZALIĞINA YAPILACAK SEÇİM

(30. XII. 1919)

15. K. K. Kâzım Karabekir Paşaya gönderilen şifreli telgraf.

Kongre 30.12.35
vusulü 31.12.35

Onbeşinci Kolordu Kumandanı Kâzım Paşa Hazretlerine

11.12.35 tarihli şifreli telgraf ile Heyeti Temsiliye azalığına intihap ve isminin işarı rica olunan zevat hakkındaki cevabınızın tesrii rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4335

* * *

140 - KUVAY-I MİLLİYENİN AZAMETİNİN GÖSTERİLMESİNE DAİR

(30. XII. 1919)

Sivas Valisi Reşit Paşaya gönderilen şifre.

Reşit Paşa Hazretlerine

Paris'ten alınan mevsuk malûmatta bidayette Clemenceau'nun Kuvayı Milliye'den ürkerek lehimize kamilen döndüğü ve fakat tahminen bir buçuk ay evveli Sivas'tan geçen bir zatın verdiği raporda Kuvayı Milliye'nin bir bölük suretinde gösterilmiş olması cihetle Clemenceau'nun eski Türk ve Müslüman düşmanlığını izhar ve temayül ettiği bildirilmektedir. Binaenaleyh asayişin tamamii muhafazası ve her fırsattan bilistifade Kuvayı Milliye'nin azamet ve resanetinin enzarı yar ve ağyara irae edilmesi ehemmiyetle tavsiye kılınır.

K 30/12/35

20 K.K.v.

Mahmut

açtım 3/1/36

Kâzım

Heyeti Temsiliye namına

Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2701

**141 - YUNANLILARIN İZMİR'İ İLHAKA KARAR VERMELERİ
KARŞISINDA KUVAY-I MİLLİYENİN HAREKET TARZI**

(31.XII.1919)

Kumandanlara verilen emir.

Şifre

Kapatıldı Ruhi 31 Minh

Ankara

31/12/35

Konyada 12 nci Kor K. Fahrettin Beyefendiye

Nazillide Miralay Refet Beyefendiye

Bandırmada 14 ncü Kor. Kumandanı Yusuf İzzet Paşa Hazretlerine

Balıkesir'de Şimal Cephesi Kumandanı Kâzım Beyefendiye

Bursa'da 56 ncı Fırka K. Bekir Sami Beyefendiye

Salihli cephesinde Ömer Lütfi Beyefendiye.

1- Yunanlılar, İzmir ve havalisinde millî bir ordu vücuda getirerek Paris Sulh Konferansının tahliye kararı vermesi halinde dahi isyan ederek işgale devam etmeğe karar verdikleri bundan başka Yunanistan'ın daha şimdiden İzmir'i resmen ilhak merasimine hazırlandığı anlaşılmaktadır.

2- Böyle bir hale karşı bütün kuvvet ve vesaitimizle Yunanlıları vatanımızdan taretmek zarureti karşısında kalacağız. Elyevm cepheyi tutan Kuvayı Milliye'nin yalnız başına böyle bir hareketi intacı tabii müteassirdir. Binaenaleyh âtideki tarzda hareket elzemdir:

3- 14 ncü ve 12 nci Kolordular heyet-i umumiyesiyle an-ı lâzimenin hululünde suret-i zahire ve resmîyede Hükûmet-i Merkeziyeye karşı alâkasını keserek Kuvayı Milliye şekli-i vaziyetini iktisab edecektir. Mezkûr Kolorduların umum İzmir cephesi gerisinde bulunan firkaları tertip ve tanzim edilecek bir plân dahilinde herekât-ı lâzimeyi icra edecektir. Buna nazaran firkaların mümkün olduğu kadar seferber mevcuduna iblâğı lâzımdır.

4- Kıtaatın seferberliği ve hususat-ı sairedeki noksanlarının ikmali için şimdiden icabeden hertürlü tedabir ve tertibata tevessül olunacaktır.

5- İşbu telgrafın vâsıl olduğunun ve bu babdaki mütalâalarının serian bildirilmesini rica ederiz.

6- Onikinci ve Ondördüncü Kolordu Kumandanlarına Miralay Refet Beye keşide edilmiştir. (56 ncı Fırka ve 61 nci Fırka Kumandanlarıyla Kaymakam Ömer Lütfi Beye keşide edilmiştir)

Berayimalûmat 20 ncı Kor., 1 nci Kor., 15 ncı Kor., 13 ncü Kor., 3 ncü Kor. ve Çanakkale Mevkii Müstahdem K. verilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına

Mustafa Kemal

H.T.V.D.: 1957, sayı: 20, No. 511

* * *

142 - YUNANLILARIN İZMİRİ İLHAK EDECEKLERİNE DAİR

(31. XII. 1919)

Edirne'de K.K. Cafer Tayyar Beye gönderilen şifre mahlûlü.

Edirne'de Kolordu Kumandanı Cafer Tayyar Beyefendiye

Şifre mahlûlü

Mahreci: Ankara

Dakika tehiri mucibri cezadır

İstanbul'dan alınan telgraf aynen arz olunur. 31-12-35

Heyeti Temsiliye namına

Mustafa Kemal

Suret

Rumi yıl başında Yunanlıların İzmir'i ilhak ettiklerini ilân edecekleri ve bu hususu İngilizlerin teşvik eyledikleri ve buna karşı Türk efkârı umumiyesinin ne göstereceğine dikkat olunacağı rivayet edilmektedir, efendim. 31/12/35

Tevfik Bıyıkhoğlu, Trakya'da Milli Mücadele s. 70

* * *

143 - KİLİSİN FRANSIZLAR TARAFINDAN İŞGALİ

(4. I. 1920)

Fransızların beyannamesi-Heyeti Merkeziyelerden protesto edilmesi hakkında.

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Erzurum Müdafaai Hukuk Cemiyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı tarih</u>	<u>saat</u>	<u>imza</u>
Kongre	Bilâ	60	6	14 ev.	Cemil 40 son.

Kilis kasabesindeki Fransız işgal kıtası kumandanının ahali İslâmiye kardeşlerimize hitaben neşrelediği berveçhiâti beyanname “Sivas’da müteşekkil Anadolu kadınları Müdafaai Milliyei Vatan Cemiyeti” tarafından İtilâf mümessilleri nezdinde protesto edilmiştir. Akvamı vahşiyeye bile bu asırda tatbikine vicdanı beşerin kabul etmiyeceği bu tedabiri zalımanenin bilcümle Heyeti Merkeziyelerce protesto olunması tavsiye olunur.

4.1.36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

1- Ne için taşıdığını tahkike bile lüzum görmeksizin üzerlerinde rovelver bulunan bir adamın bilâsual ve bilâcevap kurşuna dizilmesi

2- Kargaşalık zuhurunda telef olacak veyahut yaralanacak bir Fransız neferine mukabil yerliden iki adamın kurşuna dizilmesi ve bunların da kura ile intihabı.

3- Bir haneden silâh atılırsa o hanenin yakılması

4- Hükümeti Osmaniye memurlarının böyle bir hal vukuunda derhal hakkı idare ve hakimiyetlerinin ıskatı ve sokakların mitralyöz ve bomba ve gazlı mermilerle ateş altına alınması.

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4337

* * *

144 - FRANSIZLARIN ADANA'DAKİ ZULÜMLERİNİN PROTESTO EDİLMESİ ÜZERİNE

(4. I. 1920)

Anadolu Kadınları Müd. Vatan cemiyetine gönderilen telgraf.

Sivas’da Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>alındığı tarih</u>	<u>saat</u>	<u>İmza</u>
Kongre	681	60	4 minh	23	

Fransızların Adana’da ahali İslâmiyeye reva gördükleri itisafattan dolayı İtilâf mümessilleri nezdinde vaki protestonamelerine ittila hasıl oldu. Türk kadınına, müslüman hanımına has olan hissiyatı necibei vataniye ile şefkati aliyey insaniyenin menbaı feyzi intişarı olan cemiyetinize Heyeti Temsiliyemiz arzı şükran ve minnetdarı eyler, millet böyle kız kardeşlerini vahdeti mukaddesinin pişvası görmekle mücahedei meşruasında azim ve imanının bir kat daha risanat bulduğunu idrakle mesuttur. 4 kânunsani 36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 37/4158

* * *

**145 - ERZURUM VALİSİNİN MİLLÎ HAREKET ALEYHİNDE
ÇALIŞMASI
(5/6. I. 1920)**

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Müstaceldir.

Ankara: 5/6-1-1336

Erzurum Heyeti Merkeziyesinden 26/12/1335 tarihile alman şifrede valinin harekâtı milliyeyi lekedar etmek üzere el altından çalıştığı tehcir ve takvil fiilinden dolayı haklarında ahzûgirift müzekkeresi sâdır olan Ebülhindli Cafer Arslan vesairenin Hükümete civar bir hanede iskân ettirildikleri, Sıhhiye ve Polis Müdürlerinin Jandarma Alay Kumandanı ve Evrak Müdürünün bunlarla gece gündüz hali temasta bulunduğu ve valinin tesirile aleyhlerinde şahadette bulunacaklara mahkemede tebdili lisan ettirilmeğe uğraşıldığı ve bu gibi gayri kanunî ahvali Müdafaai Hukuk Cemiyetine atf eyledikleri ve maznunların Heyeti Temsiliyenin kendilerine zahir bulunduğu dair bilâ pervazane işaatta buldukları, valinin öteden beri fıkara sıfatile Hükümetin sırtından kan emmeyi sanat ittihaz etmiş bir takım tufeyli insanlardan mürekkep bir parti tesisine çalıştığı, her vesileden harekâtı milliyeyi nazarı millette küçültmeyi bir gaye edindiği ve hükümete istinad eden bu menfi gurubun seyyiatı ahvalinin orduya ve cemiyete istinad olunmakta bulunduğu mufassalen tadad edilmekte cemiyetin muhafazai nezahat ve meşruiyeti için talimat talep olunmaktadır. Kendilerine icabına tevessül olunduğu ve neticeye intizar eylemeleri cevaben bildirildi.

Keyfiyetin lâyük olduğu ehemmiyetle tahkik ve tetkikile mütalâatı samilerinin iş'arına muntazırız efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal
20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 432

* * *

**146 - HEYETİ TEMSİLİYE BÜTÇE VE MASRAFLARI
(6. I. 1920)**

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine çekilen telgraf.

1282

Erzurum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	<u>Saat</u>
Ankara	800	80	7 minh	10 ev. 10 sonra

Tamimen 22.12.35 tarihli telgrafla muvazzahan ve mufassalan bildirildiği üzere Heyeti Temsiliye masarifi zaruritesi için Bütçe mucibince ve her tarafın istitaatı nazarı dikkate alınarak tevzi olunan aidatın Bankı Osmani veyahut Ziraat Bankası bulunan mahallerde o vasita ile ve telgraf poliçesile ve bulunmayan yerlerde posta vesaiti saire ile ve Ankara Heyeti Temsiliyesi namına serian irsali tekiden rica olunur. 6/1/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4339

* * *

**147 - HEYETİ TEMSİLİYE AZALIĞINA SEÇİLEN
MİLLETVEKİLLERİNİN ANKARAYA GELMELERİNE DAİR**
(6. I. 1920)

Umum. Müd. Huk. Cemiyetlerine gönderilen telgraf.

1491

Umum Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Saat</i>
<i>Ankara</i>	921	100	13/34

Her livadan Heyeti Temsiliye azalığına intihap olunan mebusini muhtereminin Ankara'ya teŖrifleri hakkında vuku bulan tamim bazı mahallerce layıkıyla anlaŖılamadıđından tavzihine mecburiyet grlmŖtr. Mumaileyhinin Knunu saninin beŖinde Ankara'da vuku bulacak içtimaa değil Knunsaninin beŖinci gününden itibaren kendileriyle müdavelei efkâr olunmak üzere Ankara'ya teŖrifleri rica edilmiŖtir. Ayın beŖinde bulunmak Ŗart değildir.

6/1/36.

8 vusulü

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. ArŖivi: 38/4338

* * *

148 - YUSUF KEMAL'İ ANKARA'YA ÇAĞIRAN TELGRAF

(6. I. 1920)

Dersaadette Kastamonu Mebusu Yusuf Kemal Beyefendiye

6 Ocak 1920

Bilvasıta yazılan telgrafnamenin vasıl olup olmadığıın iş'arı ve mukadderat-ı âtiye hakkında ara-yı şaibelerinden istifade ve teati-i efkâr edilmek üzere bir iki gün Ankara'ya teşrifleri ve yevm-ü hareketlerinin iş'arını rica ederiz efendim.

Mustafa Kemal

Yusuf Kemal Tengirşenk, Vatan Hizmetinde, İst. 1967

* * *

**149 - İSMET BEYE LÂYIHA HAKKINDA VERİLEN
CEVABA DAİR**

(6. I. 1920)

15. K. Kumandanlığına verilen şifreli cevap.

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C. 1/1/1336 İsmet Bey'e mezkûr lâyiha hakkında ita buyurulan cevap, hey'etimizce pek musip ve muvafık görülmüştür. Arzı teşekkür ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal
20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 424

* * *

**150 - RAUF BEYİN MECLİSİ MİLLİDE VE SULH
KONFERANSINDA BULUNMASI**

(7. I. 1920)

15. K. Kumandanlığından şifre ile istenen mütalâa.

Ankara: 7/1/1336

Gayet müstaceldir,
tehiri mucibi meşguliyettir.

Erzurum'da 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hz.

1- Ankara'ya gelen Mebuslarla hasıl olan temas neticesinde Meclisi Millide bizden birimizin bulunması zarureti anlaşılmaktadır. Esasatı milliyemize sadık kuvvetli bir gurubun teşkili ancak bu suretle olabilecektir. Aksi takdirde bütün emeklerin heba olabilmesi tahtı ihtimâle girmektedir. Bunun için Heyeti Temsiliyece Rauf Beyefendinin Meclisi Milli küşadında Dersaadette bulundurulmasını muvafık ve zaruri mütalâa etmekteyiz. Bu babda bir karar ittihaz edilmek üzere rey ve mütalâai devletlerinin iş'arını rica eyleriz.

2- Konferansa davetimiz halinde gidecek sulh murahasları meyanında kezalik Rauf Beyefendinin bulunması hakkındaki mütalâati alilerini ayrıca istirham eyleriz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 434

* * *

**151 - İZMİR'İN YUNANİSTAN'A İLHAKI HAZIRLIKLARI
ÜZERİNE YAZILACAK PROTESTOLARA DAİR**

(7. I. 1920)

Sivas Hey. Merkeziyesine, kadınlar Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen şifre.

Suret

İzmir'in Yunanistan'a ilhakını tacil maksadile ihzaratta bulunulmakta olduğu teyyüt etmektedir. Emri vaki hususunda azim mitingler ve protestolarla Aydın cephesindeki Kuvayı Milliye'nin taarruzi harekâta geçmesi lüzumu arzedilmişti. Bundan evvel şimdiden bilumum Heyeti Merkeziyeler tarafından şiddetli bir lisan ile Düveli İtilâfiye ve Amerika mümessillerine işbu istihzaratı protesto etmek siyaseten mucibi faide görülmektedir. Protesto-namede bilhassa işgalden evvel vilâyatımızda asayişin mükemmel ve Müslümanlar sükûn içinde sulha muntazır iken bilâsebeb asayişin temini bahanesile itilâf devletleri namına yapılan Yunan işgalinin Mütelifin tahkik heyetlerinin itirafı veçhile yağma, harik, taarruz, katliamdan mürekkep netayici vahşiyane ve fecianeye sebebiyet verdiği ve bu halin bütün şiddetle devam eylemekte bulunduğu milletin bu haksız işgallere bu vahşi hunharlara karşı meşru olarak başladığı mücadeleye devamının pek tabii olduğu ve bu halin temadisi halinde memleketimizin vesaiti muhtelifeye müracaata mecbur kalacağı ve bunun ise selâmeti cihan için tehlikeli olacağı ve bundan, terettüp edecek mesuliyetin doğrudan doğruya işgali takrir ve tertip eyliyenlere raci bulunacağı Anadolu'da ikinci bir Makedonya ihdasına asla müsaade etmiyeceğimizi, binaenaleyh bu haksızlığın bir an evvel tashihi ile işgalin hemen ref'i gibi esasatın münderiç olması şayanı tavsiye görülmektedir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Sivas Kadınları Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Riyasetine

Heyeti Temsiliyeden mevzut şifre sureti bâlâyâ nakledilmiştir. Yukarıda münderic esasat dairesinde cemiyeti aliyeleri tarafından da protesto keşide edilmesi sevgili İzmirimizin tahlisi namına rica olunur efendim.

Sivas Heyeti Merkeziyesi namına
imza

T.İ.T.E. Arşivi: 37/4157

**152 - KENDİSİNİN VE RAUF BEYİN İSTANBUL'A
GİTMİYECEKLERİNE DAİR**

(7. I. 1920)

3. K. Kumandanlığına ve Sivas Heyeti Merkeziyesine gönderilen telgraf.

3 K Kumandanlığı

Erkânı harbiye

1

Şube 94

Sivas : 8/1/36

Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine "suret"

Bazı heyeti merkeziyelerden Rauf Beyin ve benim mebus olarak İstanbul'a gideceğimizden endişe olduğu ve müsahahaya kadar milletin arasından ayrılmamaklığımıza dair telgraflar alıyor. Bundan her tarafın Sivas'taki mukaneratı ahireden henüz lâykiyle haberdar olmadıkları anlaşılıyor. Heyeti Temsiliyenin kemafissabık vazifesi milliyesine devam edeceği ve bizim de Meclisi Milli için emniyet-i tamme ve katiye tahassülüne kadar heyeti mezkûre içinde Anadolu'da kalacağımızla dair icap edenlere tebligatı lâzımda bulunulması rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2705

* * *

153 - MİLLÎ HAREKET ALEYHİNDE GAZETELERDE ÇIKAN YAZILAR

(8. I. 1920)

Müd. Huk. Cemiyetlerine gönderilen tamim.

1652

Bilumum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziye idarelerine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı Tarih</u>	<u>Saat</u>
Ankara	1217	40	9	8/4

Trabzon Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesinin merkezi hilâfet ve payitahtı saltanatımız olan Dersaadet'teki Türkçe matbuatın enzarı yar ve ayyar birliğimizi iraeeye muhtaç olduğumuz bu mühim zamanlarda vahdeti milliyeyi muhil nefreti ammeyi calıp ve alemlî İslâmî müteessir edecek surette dedikodulara vasita olması görülmekte hasıl olan teessüratı milliyemizi Matbuat cemiyetine işarla amali milliyeye haricinde icalei kalem edecek gazetelerin de nazarı millide muzir addolacağını bildirdik ve bu tarzda bilumum heyeti merkeziyelerden işaratta bulunulması muvafık görülmüş olduğu tamimen rica olunur. 8 /1 /36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4340

* * *

154 - İSTANBUL VE BOĞAZLAR İÇİN MÜMESSİLLERE PROTESTOLAR YAZILMASINA DAİR

(8. I. 1920)

3. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Şifre

Ankara

3 K. K.

İngiltere Hükümeti Başvekili Lloyd George'un, İstanbul ve Boğazların beynelmilel bir hale ifrağına; Türk Hükümetinin yeni merkezinin Anadolu'da olacağına ve İstanbul'un yalnız makam hilâfet ve bir payitahtı dinî olarak kalacağına dair Sulh Konferansına teklifatta bulunacağı gazetelerde görüldü. An'anatı milliyeye ve dinimize mugayir olan böyle bir kararın milletimizce asla kabul edilemeyeceği tabiidir. Mümessillere bu babda şedid protestolarda bulunulması ve bir suretinin de" berayı malûmat Heyeti Temsiliyeye keşidesi rica olunur. 8/1 /36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20 KK. Vekili
Mahmut

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2706

* * *

155 - RAWLİNSONLA YAPILACAK MÜLÂKAT

(8. I. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifreli telgraf.

Ankara : 8/1/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C. 1 /Kânunusani /1336: Rawlinson ile mülakatı müş'ir şifreleri mütalâa edildi. Mumaileyhin İstanbul hakkındaki mütalâatı Lloyd George'un teklifatı ile tamamen tetabuk etmektedir. Tarafı âlilerinden ita buyurulan cevaplar esasatı milliyemizin ruhunu ihtiva etmekle sezavar-ı teşekkürdür. Rawlinson Hükûmeti metbuası tarafından Hey'eti Temsiliye ile temas ederek görüşmeye dair talimat alarak sahibi selâhiyet bir vaziyette bulunuyorsa bir an evvel Ankara'ya gelmesi mucibi faide görülmektedir. Tabii bizle yapacağı mülakat da Sivas kongresi hututu umumiyesi dahiline münhasır kalacaktır. Sahibi selâhiyet olmadığı takdirde buraya kadar gelmesine lüzum yoktur. Buna nazaran kendisinden keyfiyetin açıkça istizahı ile iş'arını istirham eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal
20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 417

* * *

156 - TAARRUZ PLÂNI

(9. I. 1920)

Kumandanlıklara gönderilen şifre.

Gayet Mahrem ve Yalnız Zate
Mahsustur
Numara
55

Ankara
9/1/36

T H
6

(Emniyetli bir zabıt vasıtasıyla) Edirne'de Birinci Kolordu Kumandanı Miralay Cafer Tayyar Beyefendiye
" " " " Dersaadet'te Çanakkale Mevkü-müstahkem Kumandam Miralay Şevket Beyefendiye
" " " " Dersaadet'te Onuncu Kafkas Fırkası Kumandam Kaymakam Kemal Beyefendiye
" " " " Bursa'da Ellialtıncı Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami Beyefendiye
" " " " Altmışbirinci Fırka Kumandanı Miralay Kâzım Beyefendiye Haşiye - (Melfuf plân suretinin aynen veya kısmen On dördüncü Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa Hazretlerine i'tası re'yinize muhavveldir.)

Posta ile Nazilli'de Miralay Refet Beyefendiye

" " Onikinci Kolordu Kumandam Miralay Fahrettin Beyefendiye
" " Yirminci Kolordu Kumandan Vekili Mahmut Beyefendiye
" " Üçüncü Kolordu Kumandanı Miralay Selâhattin Beyefendiye (Haşiye - Melfuf plân suretinden birer nüshasının en seri vasıta ile Onbeşinci Kolordu Kumandanı Mirliva Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine ve Onüçüncü Kolordu Kumandanı Miralay Cevdet Beyefendiye irsali mütemennadır).

1- Resmî veya gayiresmî istihsal edilebilen malûmattan Düvel-i İtilâfiye ve müşarikenin bizimle sulh akdetmek hususunda aralarında anlaşabilmiş oldukları ve hemen müzakereye başlayarak mukadderatımız hakkında pek yakında bir karar ittihaz edecekleri ve Yunanistan'ın 13 Kânunusani 1336'da sulh kararı her ne olursa olsun resmî veya gayri resmî surette Aydın Vilâyetinin ilhakını ilân edecekleri tahakkuk etmiştir.

4 Eylül 1335'de Rumeli ve Anadolu'nun ittifak-ı tammiyle Sivas'da akdolunan Millî Kongrede ittihaz olunan mukarreratın ikinci maddesinde bu gibi ahvalde hukuk ve mukaddesatımızın bütün varlığımızla müdafaasına karar verilmiş olduğu malûmu âlileridir. Halbuki bu gibi kararların tatbikinden evvel kararlaştırılmış bir plân mevcut olmadığı halde keyfî ve alelacele icra edilecek harekâtın müntic-i muvaffakiyet olamayacağını nazar-ı teemmüle alarak ve birçok erbab-ı ihtisasın fikirleri de inzımmam ettikten sonra bir plân tertip ve leffen takdim kılınmıştır. Bu plân zate mahsus olup muhteviyatı fevkalâde mahrem tutulacaktır. Mezkûr plân ancak lahikasında beyan edilen şeraitin tamamiyle husul bulması ve tarafımızdan tatbiki emredilmesi halinde fevkalâde bir azim ve süratle tatbik edilecektir.

2- Rumeli'deki Kolordularımız hakkında plânın lahikasında beyan olunan mütalâadan başka bâzı nıkat-ı nazarın burada zikrine mecbur oldum:

a) Rumeli'deki Kolordular aynen Anadolu Kolorduları misillû seferberlik icra edecek.

b) Bulgarların hiç olmazsa bîtarafılığı kazanılacak.

c) Payitaht-ı Seniye ve Makam-ı Muallâ-yı Hilâfet her nevi taarruza ve bilhassa İslamların katli hususunda mahallî ahali Hristiyanıyenin tecavüzatına karşı müdafaa ve Garbi Trakya'dan Şarkî Trakya'ya melhuz her nevi taarruzu tevkif edilecek.

d) c maddesi vâki olmazsa Aydın vilâyetindeki harekâtımızın teshili maksadiyle Nizamiye ile takviye edilmiş millî müfrezelerle Selanik civarında öteden beri tahaşşüd ettiği bildirilen Yunan ihtiyat kuvvetlerinin Aydın vilâyetine nakline mâni-i harekât icra edilecek.

Yazılmıştır 9/1/36
Cevdet

Ankara
9/1/36

Bir sureti en seri vasıta ile Yusuf İzzet Paşa Hazretlerine	Miralay Refet Bey 61 Miralay Kâzım Bey 56 Miralay Bekir Sami Bey XII. Kor. Miralay Fahrettin Bey	20 Kaymakam Mahmut Bey 3 Miralay Selâhattin Bey Bir sureti en seri vasıta ile Kâzım Karabekir Paşaya
---	--	---

1— Düvel-i muhasamanın kuvvetli pişdarını teşkil eden Yunanlıları def ve taretmek için bir vaziyet-i mühimme hâsıl olabilir şöyleki :

TH
7

Şarkta asırlık hırs-ı istilâlarını tatmin için Devlet-i Osmanıyeyi taksimde ısrar edecek olan Düvel-i îtilâfiye ve Müşarike kararlarını vermezden evvel Osmanlı Milletinin kuvvei mukavemetini bükere daha tecrübe maksadiyle Aydın havalisine tecemmu' etmiş olan Yunan kuvâsını müsademe ettirerek hangi tarafın galebe edeceğini tecrübe ettikten sonra tasmimat-ı mel'anetkâranelerini kabul ettirmeğe karar verirler. Bunun için Yunanlıların İzmir vilâyetinin ilhakı hakkındaki tasmimatı şüphesiz mukavemet-i milliyemizin kuvvet ve mahiyetini anlamak ve ezmek için Düvel-i Mutelifenin hainane mürettep bir plânından başka birşey değildir. Böyle bir vaziyette Kuvayı Milliye'nin vahdet ve kudreti ve dolayısıyla Hükümet ve Devletin el'an rahnedar olmıyan kuvay-i hayatiyesini âleme isbat etmek için bütün vesait-i mevcudenin bu maksadda istimalile muvaffakiyetin temini her vatanperverin en mukaddes vazifesi olarak telâkki edilmelidir.

2- Böyle bir vaziyette Rumeli'deki Kolordularla hususiyeti-i ahvali bulunan Onbeşinci Kolordudan maada Üçüncü, Onikinci, Ondördüncü, ve Yirminci Kolorduların Harbiye Nezaretinin 24/12/35 tarihli ve 32 numaralı seferi kadroların ikmalı hakkındaki gayet mahrem işaretli emirnamesini harfıyyen icra etmeleri muktazidir. Ahval ve şerait-i hâzıraya nazaran yapılacak bu seferberliğin ve harekâtın muvaffakiyetle neticelenmesi için (İzmit-Adana) ve (Bandırma-Balıkesir-Akhisar) ve (Afyon-Alaşehir) ve (Afyon-Nazilli) şümendifer hatlarına tamamiyle hâkim olmakla beraber, İzmit, Afyonkarahisar Cephane Depolarıyla Niğde Esliha Deposuna bu emrin tebliğini mütaakıp vazı'yed edilmek ve mezkûr hatların işletmesini deruhde etmek icabeder.

3- Altı aydan beri miktar-ı kâfi kuvvet ve cephe celbederek, tahkimat yapmak ve unsur-u İslâmî azaltmak suretiyle Aydın vilâyetinde yerleşmiş olan ve kuvvet, esliha kumanda heyetince mütefevvik bulunan Yunan kuvâsını bulunduğumuz şerait tahtında mağlûp etmek ve kamilen Aydın vilâyeti haricine atmak müteassir görünmekte ise de kış mevsiminde Anavatanından, Adalar Deniziyle müferrik kalmış bulunan Yunan kuvâsının büyük takviyeler alabilmesi müşkül olup İzmir istilâsıyla yüzbinlerce Rumun izlâl ve imha-yi servet ve hayatı hasebiyle tekevün eden ve günden güne kuvvetle nen Rallis muhalif partinin ilk bir muvaffakiyeti ve belki de seferberliğin ilân ve tahşidat-ı muntazamaya ibtidar edilmesini mütaakıp Yunanistan dahilinde ve siyaseten bir mühim muvaffakiyet temin edeceği ve zaten Yunanistan'ın kemmiyeten ve maddeden tefevvuk-u azimine karşı

gayrimuntazam bir avuç ve mahallî Kuvayı Milliye karşısında geçirilen zamanla gayrimütenasip muvaffakiyatı nazar-ı teemmüle alınmalıdır. Yunanın Aydın vilâyetinden ihracı hususunda tarafımızdan vukubulacak teşebbüs-ı ciddiye İtalyanların da memleketimizi terk etmesi gibi bir ikinci muvaffakiyet temin edilebileceğinde şüphe yoktur.

4- Tecemmü-ü sevkülceyşî:

Aydın vilâyetindeki Yunan kuvâsı iki üssülharekeye istinat eder. Biri Foça diğeri İzmir'dir. Hemen iki grup halinde bulunan bu kuvveti birbirinden ayırmak ve ilk hamlede vilâyetin mühim bir kısmını istirdat ile cepheyi küçültmek maksadına matuf olacak ilk harekâtı askeriyenin hedefi Manisa ve bunun şarkındaki boğazı ve İzmir-Torbalı şümendüfer hattının şarkındaki dağları işgal etmeğe matuf olmalıdır. Harekât-ı evveliyemizin temini maksadiyle Akhisar'da bir ve Alaşehir'de iki muntazam ve seferber mevcudunda Fırkanın tahşidiyle Söke havalisinde lâakal topçu ve makineli tüfekte takviye edilmiş, ikibin kişilik bir Kuvvei millîyenin ve Yunanın Selanik'te ihtiyat olarak bulundurduğu otuzbin kişilik bir kuvvetin Bulgarların tamamıyla bitaraf kalmaları halinde bu kuvveti ya Aydın darülharekâtına veyahut Edremit veya Çanakkale Boğazının bir mahallinde karaya çıkartarak şimal grubunun gerilerine bir hareket icra eylemesi melhuz bulunduğu Bandırma'da bir ihtiyat kuvvetinin tahşidi icabetmektedir.

5- Dördüncü maddedeki kuvvetlerin ihzar ve tecemmüüne dairdir:

Cephede ibraz-ı faaliyet eden 61 ve 57 nci Fırkalar seferber haline vaz'edilerek vazifei harbiyelerine devam etmelidir. 56 ncı Fırkadan takriben iki piyade alayı Yirmüçüncü Fırkadan bir fırka karargâhı bir piyade alayı bir cebel taburu ve Öndördüncü Kolordudan bir muhabere bir istihkâm bir süvari bir nakliye bir sıhhiye müfrezesi sabık Yirmüçüncü Fırka Kumandanı Ömer Lûtfî Bey kumandası altında Akhisar'da tecemmü edeceklerdir. Yirmidördüncü Fırkadan iki piyade bir topçu alayı ve Kırkbirinci Fırkadan bir piyade alayı Yirminci Kolordudan bir muhabere bir süvari bir istihkâm bir nakliye bir sıhhiye müfrezesi (mümkün ise şümendüferle) Yirmidördüncü Fırka Kumandanı Kaymakam Mahmut Bey kumandasında Alaşehir'de ve Kırkbirinci Fırkadan bir piyade alayı bir cebel taburu ve Onbirinci Fırkadan iki piyade alayı ve Onikinci Kolordudan bir muhabere bir süvari bir istihkâm bir nakliye bir sıhhiye müfrezesi (mümkünse şümendüferle) sabık Kavak Mıntakası Kumandanı Kaymakam Arif Bey kumandasında Alaşehir'de içtima edeceklerdir.

Bundan başka Yirminci Kolordu bir Başkumandanlık Karargâhı teşkil ederek Afyonkarahisar'ına ve Onikinci Kolordu da bir Kolordu Karargâhı teşkil ederek ilk kademe olarak Alaşehir'e gönderecektir.

Menteşe Mutasarrıflığı ile Demirci Efe Aydın mıntakasındaki kuvvetlerden maada Söke havalisinde ikibin kişilik bir Kuvayı Milliye süratle ihzar edecek ve buna Elliyedinci Fırkadan iki cebel topu ve bir makineli tüfek bölüğü verilecektir.

III'ncü Kolordudan Samsun-Sinop-Merzifon mıntakasında dahilde Hıristiyan unsurun taşkınlığını ve hariçten bir ihracın men'ini temin edecek ve kezalik Silifke Sancağı da dahil olarak Adana işgal mıntakasının garbine ve şimaline tevessü üne mâni olacaktır. Harekât başlar başlamaz Üçüncü Kolordu tarafından takviye olacak olan Onbirinci Fırka Üçüncü Kolordu emrine girecektir. Onbeşinci ve Onüçüncü Kolordular mümkün olduğu kadar Üçüncü Kolordunun vazifesini teshile çalışacaklardır.

6- Aydın cephesi Gedizçayı hattıfâsıl olmak üzere iki gruba taksim olunacak, mezkûr çayın şimalindeki kuvvetler Şimal Grubunu ve cenubundaki kuvvetler Cenup Grubunu teşkil edecek ve Şimal Grubuna Öndördüncü Kolordu Kumandanı ve Cenup Grubuna ise Alaşehir'e gelecek olan Kolordu Karargâhı maiyetine verilmek üzere Miralay Refet Bey sevk ve idare edecektir. Her iki Grubu Umum Anadolu Kumandanı namıyla Mustafa Kemal Paşa idare edecek ve Erkânıharbiye Riyasetini de Ali Fuat Paşa deruhde edecektir. Yirminci Kolordunun Afyon'a göndereceği Ordu Karargâhı Umum Anadolu Kumandanlığı Karargâhını teşkil edecektir. Onikinci, Öndördüncü, Yirminci Kolordu Kumandanları ve Cenup Grubu Kumandanı doğrudan doğruya Mustafa Kemal Paşaya ve Üçüncü, Onüçüncü, Onbeşinci Kolordular kıdemli olmak itibarıyla Kâzım Karabekir Paşaya ve Kâzım Karabekir Paşa da Mustafa Kemal Paşaya merbut bulunacaktır.

Gerek seferberliğin sürat ve inzibatını temin ve gerekse muharebe cereyan ederken mıntakalarda asayişin muhafazasıyla ihtiyacatın ve Depo kıtaatının ihzârı vazifesiyle İzmit, Eskişehir, Bolu Sancaklarının Mıntaka Kumandanlığına mümkünse merkezî Bilecik olmak üzere 56ncı Fırka Kumandanı Bekir Sami Bey Kütahya,

Afyonkarahisar, Isparta, Burdur Konya Vilâyeti, Niğde Sancağı Kayseri Mutasarrıflığı Kumandanlığına Onikinci Kolordu Kumandanı Fahrettin Bey, Ankara, Kastamoni Vilâyetleri mıntakası Kumandanlığına Beşinci Kolordu Ahzıasker Heyeti Reisi Nurettin Bey, memur olacak ve doğruca Mustafa Kemal Paşaya merbut bulunacaklardır.

7- Seferberliğin muntazaman icrasında evvelemerde Kolordu Kumandanları badehu Ahzıasker Rüesası me'sul olup vatanın istihlâsına matuf olan işbu seferberlikte muvaffakiyetin temini maksadiyle Harb-i Umumîde Kolordu Kumandanlıklarının haiz olduğu her nevi salâhiyeti tamamen haiz olacaktır.

8- Seferberlik ilân edilir edilmez; Onikinci Ondördüncü Yirminci Kolordu Kumandanlıkları mıntakaları dahilinde bulunan jandarma kıtaatı seferberlik nizamnamesi veçhile seferber edilecek ve Kolordu Kumandanlarının tertip edecekleri plân mucibince asayiş-i dahiliye ve sahilleri muhafaza ve tarassud edeceklerdir.

Aynı zamanda Geri Mıntakası Kumandanlığını deruhde edecek olan Miralay Bekir Sami XII nci Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendilerin derhal İzmit, Afyonkarahisar, Konya cepane ve esliha depolarına vazı'yed edecekler ve şimendüfer hattına hâkim olacaklardır.

Bunun için Eskişehir, Afyonkarahisar'ı Konya civarındaki ecnebi kıtaatına karşı iki misli kuvvet cem'ederek Harekât-ı Millîyenin başladığım ve Harekât-ı Millîyenin hiçbir devlete ibraz-ı husumet emelinde olmayıp zulmen hayatına kasedilen Millet-i Osmanîyenin istiklâl ve istihlâsı için bizzat mukad-derat-ı millete hâkim olacağını ve binaenaleyh Türkiye'de bulunan bilûmum vesait-i nakliye ve şimendöfer, esliha, cephaneyi depolarına ve hernevi malzeme ve ihtiyacı harbiyeye sahip olmalarına azmettiklerinden taht-ı işgallerinde bulundurdıkları şimendöfer hattı esliha ve mühimmat depolarını derhal terk etmedikleri takdirde silâhla mukabele edecekleri ve binaenaleyh vakit kaybetmeyip bunların teslimi ve dahil-i memlekette bulunan ecnebi kıtaatı silâhlarını ve cephanelerini mahallî kumandanlıklara teslim ve buldukları mahallerde tamamiyle bitaraf kalmaları ve haklarında hernevi dostane muamelede kusur edilmeyeceği ve teshilât gösterileceği tebliğ edilmekle beraber büyük bir azim ile mârûlarz mevâkie vazı'yed edilecektir.

İzmit'in garbinde bulunan İngiliz ordugâhiyle İzmit'in arasında şimendöfer imalât-ı sınıyisi mükemmelen tahrip edilecek ve tahribata Onuncu Kafkas Fırkası Kumandanı memur olacaktır.

Birinci Fırka Kumandanı kendisine tebligat vâki olur olmaz İzmit Piyade Cephaneliğine baskın yaparak muhteviyatını İzmit Adapazarı arasına münasip bir mahalle nakletmeği en mukaddes bir vazife telâkki edecektir.

Herbir ihtimale karşı Adana'dan Fransızların şimaligarbîye hareketini men' maksadiyle Toros tünel ve köprülerinin tahribinde müteyakkız bulunulacaktır. Bunu ün-ı lâzimedede yaptırmak Üçüncü Kolordu Kumandanlığına ait olacaktır.

9- Afyonkarahisar'ında ifayivazife edecek olan Hat Komiserliği evvelemerde cephenin muhtaç olduğu esliha ve cephaneyi Afyonkarahisar'ına nakledecek ve badehu hattı sırf nakliyat-ı askeriyyeye amade bulunduracaktır.

Kolorduların seferberliğin istilzam eylediği her hazırlığı bilcümle malzeme ve ihtiyacı harbiyeyi tedarik ve ihzar ederek, cepheye sevkedilecek kıtaatın malzeme-i sıhhiye ve- vesait-i nakliyece noksanz olmasına itina edilecektir.

Lahika

Yukarda arzedilen plân hiçbir vakit Anadolu'nun istiklâliyeti mânası tazammun etmiyecektir. Yunanlıların resmî veya gayiresmî Aydın Vilâyetinin ilhakını ilân etmeleri veyahut Düvel-i İtilâfiye ve müşarike Sivas Millî Kongresinin çizmiş olduğu hudut dahilindeki Anavatani inkısama uğratacak herhangi bir teklifin tebliği halinde Makam-ı Hilâfet ve Saltanat ve Hükûmet-i Merkeziye ve Meclis-i Milli hiçbir teşebbüs veya hareketle mârûl'arz tehlikelere karşı bir tedbir ittihaz edecek vaziyette bulunamadıkları takdirde veyahut yapılacak hernevi teşebbüsât-ı muslihane müsmir bir netice vermez ise sırf son bir tedbir olmak üzere işbu plân tertip edilmiş ve mamafih hükümetin gizli ve âzami muavenetine mazhar olunacağı da nazarı dikkate alınmıştır. Dersaadet ve Trakya hakkında bu plânda bir mütalâa dermeyan edilememesi esbabı Dersaadet ile Trakya ve Anadolu arasına kuvvetli ecnebi kıtaatının girebilmesi ihtimaline mebni Anadolu'dan oralara hâkim olamamak endişesidir. Oralarda aynı veçhile hareket olunarak aradaki ecnebi kuvvetlerin izalesini intaç edebilecek harekâta tevessül olunarak Anadolu ile irtibat tesisi elzemdir.

Kumanda meselesi de sırf tasvir edilen vaziyetin bir emrivaki halinde husul bulacağı mülâhazasıyla iş başında bulunanlardan istifade etmek mecburiyeti mülâhazasına nazaran halledilmiştir.

Yazılmıştır. 9/1/36

Cevdet

Görölmüştür

M. Kemal

Harp Tarihi Vesikaları Dergisi, 1957 sayı: 20 No. 519; T.İ.T.E. Arşivi: 63/17437

* * *

157 - ERZURUMDAN MİLLETVEKİLİ SEÇİLMESİ MÜNASEBETİYLE

(9. I. 1920)

Erzurum Heyeti Merkeziyesine gelen şifre halli.

Erzurum Heyeti merkeziyesine

şifre halli 1212

Erzurum ahalisi muhterem hemşehrilerim tarafından gösterilen asarı teveccühe ve itimada teşekkürü vazife addederim, intihap mazbatasının bir suretini telgrafla Heyete ve diğer suretini de telgrafla Dahiliyeye tebliğ ve asimi arkadaşlarımızdan birine tevdienden irdesine himmet buyurulmasını rica ederim efendim. 9 Kânunusani 336

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4341

158 - HÜKÜMETİN İTİLÂF DEVLETLERİNE VERECEĞİ MUHTIRA

(10. I. 1920)

Bu teşebbüsün taahhütlere muhalif olduğu- Erzurum ve Sivas kongrelerindeki ecnebi yardımına mugayir olduğu,

Erzurum Valiliğine gönderilen şifre.

Ankara'dan

Erzurum Valisi Reşit Paşa Hazretlerine

1- Heyeti merkeziyelere de tebliği rica olunur.

2- Hükümeti seniyeinin Meclisi millinin küşadı arifesinde düveli Mütelif mümessillerine itasında isticall ettiği muhtırayı gazetelerde gördük. Bu teşebbüsün hükümetimizin 4 Teşrinievvel 1335 tarihli taahhüdünün ikinci maddesine tamamen muhalif olduğunu arz eyeriz, ikinci madde Meclisi Millinin in'ikadile murakabei fiiliye başlayıncaya kadar mukadderatı millet hakkında bir gûna taahhüdü kat-i ve resmîyeye girilmemesi tarzındadır. Bundan maada aynı tarihli taahhüdün birinci maddesile hükümeti seniyeinin tamamen kabul etmiş olduğu Erzurum ve Sivas kongrelerinin beyannamelerindeki yedinci maddede tâyin ve tesbit eylediği şerait katiyyen nazarı dikkate alınmayarak devletin umuru dahiliyesi ve istiklâlini alâkadar edebilecek bir tarzı umumide herhangi bir ecnebi devletin adeta himayesine temayül gösterilmiş olması amali milliyeye ve menafii hakikiyeye vataniyeye külliyyen mugayir görölmektedir. Yedinci madde, milletimiz, insanî, asrî gayeleri tebcil ve fenni, sınaî iktisadî hal ve ihtiyacımızı takdir eder. Binaenaleyh; devlet ve milletimizin dahili ve harici istiklâlini ve vatanımızın tamamîyeti mahfuz kalmak şartile altıncı maddede musarrah hudud dahilinde milliyet esasları üzerine memleketimize karşı istilâ emeli beslemeyen herhangi devletin fenni, sınaî, iktisadî muavenetini memnuniyetle karşılarız. Ve o şeraiti âdile ve insaniyeyi muhtevi bir sulhun de acilen takririle selâmeti beşer ve sükûnu ammeyi temin amali milliyemizdir. Binaenaleyh heyetimiz muhtırayı mezkûrenin neşri suretile aleni bir

taahhüt altına girilmiş olmasında ve bu taahhüdün menafii memlekete tevafukunda asıl ve esasat görülmediğinden hükümeti seniyenin ehemmiyetle nazarı dikkatini celbetmeyi bir vazifei vataniye addederiz.

Berayı malûmat tamim olunur. 10/1/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal
20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

T.İ.T.E. Arşivi: 38/27660

* * *

159 - İSTANBUL VE BOĞAZLAR HAKKINDA PROTESTO

(11. I. 1920)

Gazetelere ve Müd. Huk. Cemiyetlerine gönderilen telgraf.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi namına Mustafa Kemal Paşa tarafından 11.1.36 tarihiyle mevрут telgraf suretidir.

İngiltere Hükümeti Birinci Nazırı Lloyd George'un İstanbul ve Boğazların beynelmilel bir hale ifrağına Fransa ve İngiltere'nin müttefikan buralarda haizi rüchan bir surette icrayı hükmedeceğine, Türk Hükümetinin yeni merkezinin Anadolu'da olacağına ve İstanbul yalnız Makarrı Hilâfet ve payitahtı dinî olarak kalacağına dair Sulh Konferansına teklifatta bulunacağını gazetelerde gördük. Hakkın zulm ve kuvvete galebe edeceğine emin olan milletimiz Erzurum ve Sivas'ta inikad eden kongreler mukarreratı ve 11 Eylül 335 tarihli beyanname ile, mukadderatı müstakbelesinin hututu esasiyesini çizmiş ve bunu istihsal eylemeğe kaviyyen azmeylemiş bulunduğunu arz ile sulh ve selâmeti umumiyyeye sui tesir icra edeceği şüphesiz bulunan tasavvuratı vakıyayı şiddetle protesto eyleriz.

İzmir'e Doğru: 14 Ocak 1920

* * *

160 - BOLŞEVİKLERİN BAŞARILARINA VE HAKİMİYETİ MİLLİYE ADLI BİR GAZETE ÇIKARILDIĞINA DAİR

(13. I. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 13.1.1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Bolşeviklerin muvaffakiyatına dair ita buyuruları malûmata arzı şükran olunur. Filhakika vaziyet elhamdülillah lehimize inkişaf etmektedir. Dersaadet matbuatının vatansız kısmına karşı hey'eti merkeziyeden beyanatı müessirede bulunmaktadır. Burada Hâkimiyeti Milliye isminde bir gazete çıkarıyoruz. Zahiren hususi bir gazete halindedir. Yazıları, Heyeti Temsiliyemiz tarafından verilmektedir. Lloyd George'un Meb'usunda verdiği bir cevapta Batumda 3000 askerleri kaldığını bunları da geri almak tasavvurunda oldukları, Rusyaya on beş milyondan fazla masraf ettiklerini fakat Fransa'nın daha az masraf ihtiyar etmiş olduğu maahaza artık her iki devletin Rusya işine asla müdahale etmemeye karar verdikleri, bolşevizmin Sibiryaya fazla yüklenmesinden tedabiri mania ittihazı maksadile Amerika ile Japonya'nın hali müzakerede bulunduğu bildirilmektedir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 440

* * *

**161 - PADİŞAHIN HASTALIĞINDAN DOLAYI AFİYET
TEMENNİSİ**

(14. I. 1920)

Atebei Seniyei Hazreti Hilâfetpenahiye

Meclisi Milliyi teşrifi şahanelerinden mahrum bırakan rahatsızlık bütün tebaayı hümayunları meyanında Heyeti Temsiliyemizi de pek ziyade duçarı teessür etti. Cenabı hafızı hakiki vücudu hümayunlarını afatı gûniye ve semaviyeden masun buyursun amin.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
M. Kemal

Hakimiyeti Milliye: 20 Ocak 1920

* * *

**162 - MECLİS-İ MİLLİNİN AÇILMASI ÜZERİNE MECLİS-İ
MEBUSAN REİSLİĞİNE ÇEKİLEN TEBRİK TELGRAFI**

(14. I. 1920)

Meclisi Mebusan Riyaseti Celilesine

Hakimiyeti milliyenin en mühim bir devrei hayatiyemizde uzun bir müddet tecelli ettirilmemiş olmasından mütevellit mücahedatımız, muhterem Meclisi Millinin küşadiyle neticelerinden birini istihsal etmiş oluyor. Heyeti milliyemiz, mukadderatı milliyeyi en meşru ve en kanunî mercii tetkik ve muhakemesi olan muhterem Meclise tevdi etmiş olmakla müftehir ve bahtiyardır. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk teşkilâtı altında kuvvetlerini, emellerini ve ruhlarını birleştirmiş olan millet, bu günden itibaren yalnız kendi iradesini temsil ve bilfiil hakim kılacak olan meclisin nighbanı vaziyetindedir, ve İstiklâl ve mevcudiyetinin sonuna kadar müdafaası eminde onun en fedakâr bir istinadgâhıdır. Heyetimiz bu itibar ile Meclisi Milliye matuf olan amal ve metalibi milliyenin kuvvet ve mahiyeti hakkında olduğu gibi bu günden itibaren mebusanı muhteremenin duşu ameline raci kalacak olan mesuliyeti tarihiyenin derecesi hususunda da muhterem mümessillerimizin vukuf ve metanetinden emin ve mutmain olarak tebrikâtı ihtiramkârânesini takdim ve heyeti muhtereneye iblağını istirham eyler olabta

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
M. Kemal

Hakimiyeti Milliye: 20 Ocak 1920

* * *

**163 - AMERİKADAN İSTANBULA GELEN RUM VE
ERMENİLERİN VE YUNANLILARIN FAALİYETLERİ**

(15. I. 1920)

15. K. Kumandanlığına verilen malûmat.

İstanbul'da mütarekeden sonra 250 bin Rum ve Ermeni Amerika'dan gelmiş ve yerleşmiştir. Rumlar, İstanbul'da Mümessili Siyasiler nezdinde Rumlar için bir Ahzıasker şubesi teşkil etmişler, bir de mehakim şubesi

teşkil eylemişlerdir; son hafta zarfında Yunan zabıtan ve asakiri İstanbul'da fazlalaşmıştır. Atina meclisi meb'usanı, İstanbul'da bir darülfünun, asarı atika mektebi teşkiline karar vermiştir. Pire'de Kral taraftarlarile Venizelos taraftarları arasında kanlı müsademat olmuş, İstanbul'dan iki Fransız taburunun bahren sevk edildiği görülmüştür. Bunların Pire'ye gideceği rivayet olunuyormuş.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal
20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 445

* * *

164 - FRANSIZ VE İNGİLİZLERİN UYUŞAMADIKLARINA DAİR

(15. I. 1920)

7. Fırka Kumandanlığı elile Çal şubesine gönderilen telgraf.

Dersaadetten verilen malûmata nazaran Fransız Mümessilinin İzmir, Antalya, Kilikya'nın behemehal tahliye edileceğini sureti katiyede söylediği, Clemenceau ile uyuşamadıkları ve hatta Fransız matbuatının Clemenceau'nun bu kerre Lloyd George'un tuzağına düşmediğine dair mutalâat serdeyledikleri bildirilmektedir efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal
Çal Şubesine

Balâdaki malûmatın Heyeti Milliyelere tebliği 7 nci Fırka Kumandanlığının 16,1.36 tarih ve 1515 numaralı telgrafla bildirilmektedir.

İcrası
21.1.36

Kalem Reisi
Tevfik

T.İ.T.E. Arşivi: 112/19318

* * *

165 - YILBAŞINDA İZMİRDE YAPILAN NÜMAYİŞ

(17. I. 1920)

3. K. Kumandanlığı elile Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen şifre.

363 Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti aliyesine

Sivas/18.1.36

Yılbaşı günü İzmir'de bazı Yunan ve Rum gençleri ellerinde bayraklar olduğu halde hükümet konağı civarına gelerek nümayiş yapmağa teşebbüs etmişlerse de ecnebi mümessillerinin ve Yunan kıtaatının

müdahalesiyle dağılarak bu suretle Yunanlıların tasavvur ettikleri ilhak ve istiklâl keyfiyetinin akim kaldığı anlaşılmıştır. Efendim. 17/1/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Aslına mutabıktır.
M. H

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2702

* * *

166 - İZMİR'İN TAHLİYE EDİLECEĞİ HAKKINDA

(18. I. 1920)

Sivas Valiliği elile Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Suret

Şimal cephesi Kumandanı Kâzım Beyden alınan malûmatta İngiliz Miralaylarından Birmingham'ın İzmir'in tahliye edilmesinin muhakkak olduğunu sureti hususiyede söylediği bildirilmektedir.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti
Merkeziyesine

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa hazretlerinden alınan
telgrafname sureti berayı malûmat balâya nakledilmiştir efendim.
19 kânunsani 336 Sivas Valisi
Reşit

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2783

* * *

167 - SULH KONFERANSINDA İSTANBUL VE BOĞAZLARA DAİR VERİLEN KARAR

(21. I. 1920)

3. K. Kumandanlığı elile Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen istihbarat.

3. K.
İstihbarat
495

Sivas
24/1/36

Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

Suret

Sulh Konferansında İtalyanların şiddetle müdafaa ve iltizamına Fransızların da iştiraki hasebiyle azim münakaşalar neticesinde İngilizlerin de ricata mecbur olması üzerine Türkiye'nin İstanbul payitaht olmak üzere hakimiyet ve Boğazlarla birlikte tamamîyetinin temini ve Halifenin Padişah olarak İstanbul'da ipkasının karargir olduğu ve yakında mukadderatımız hakkında yeni ve iyi haberler verileceği İtalyan menabiine atfen bildirilmiştir. 21/1/36

Mustafa Kemal

Aslına mutabıktır
M. H.
İmza okunamadı

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2707

* * *

168 - İSMET BEY HEYETİ TEMSİLİYEDE

(21. I. 1920)

Kâzım Karabekir Paşaya verilen cevap.

Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Cevap:

İsmet Bey en nazik ve mühim bir devreye girdiğimizi nazarı itibara alarak bizi kıymettar mesaisinden müstefit etmek ve bu devrenin inkişafına kadar Heyeti Temsiliyede bulunmak üzere gelmiştir. Cümleten gözlerinizden öperiz.

M. Kemal

Kâzım Karabekir, İstiklâl Harbimizin Esasları: s. 160

* * *

169 - SULH KONFERANSINDA LEHTE BİR CEREYAN

(22. I. 1920)

Erzurum Hey. Merkeziyetine gönderilen telgraf.

Erzurum Heyeti Merkeziyesine

Ankara: 22.1.36

Sol cenah ve ileri efkâr cereyanlarının tesiri altında Cemiyeti Akvam içinde aleyhimizde kararlar ittihazına müsait tesanüdü tam yoktur. Teşki-lâtı milliye ve müdafaai hukukumuzun konferansın lehimize imalesine yardım edeceğine şüphe yoktur.

Hakimiyet esasımıza mugayir ıslahata maruz kalmamak ve sui idarenin esasından meni tedabirin ittihazı için bezli mazeretten geri durulmaması rica olunur. Konferansta İtalyan murahhaslarının alemleri İslâmın rencide edilmemesi fikrini iltizam ve Fransızların fikrine iştirak ettikleri ve İngilizlerin mukadderatımız hakkındaki tekliflerinin red edildiği İtalyan menabiinden tereşşuh eden malûmata atfen bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4344

* * *

170 - MÜD. HUK. CEMİYETLERİ TELGRAFLARINDAN ÜCRET ALINMIYACAĞINA DAİR

(23/24. I. 1920)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine gelen telgraf.

5399

Müdafaai Hukuk Cemiyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı tarih</u>
Ankara	3266	70	25.1.

Bilumum Telgraf ve posta başmüdüriyetlerine yazılan tebligat zire aynen çıkarılmıştır. Hilâfında harekete cüret edecek memurların isimlerinin Heyeti Temsiliye'ye işarı rica olunur. 23/24.1.36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Suret

Evvelce vaki olan müracaat üzerine Müdafaai Hukuk cemiyeti heyetlerinin keşide edeceği telgrafların servis olarak bilâücret kabulünün Meclisi vükelâca takarrür ve tamam edildiği hükümeti merkeziyece cevaben bildirilmişti. Son günlerde bu misillu telgraflardan ücret talep edildiği vaki olan sikâyattan anlaşılmıştır. Badema bu husustaki mukarrerat ve emir hilâfında harekete zinhar itibar edilmemesi lüzumu tamim olunur.

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4348

* * *

171 - CENUP CEPHESİ HAREKÂTI

(24. I. 1920)

Umum Kuvay-ı Milliye Kumandanlığının Kumandanlara tamimi.

“Umum Kuvay-ı Milliye Kumandanlığı: 68

24.1.1920

Tamim

1- Son alınan malûmata nazaran düşmanın Adana'da (1170), Toprakkale-İslahiye şimendifer hattı üzerinde (200), Katma'da (2300), Kilis'te (600), Antep'te (1200), Maraşta (1200) kadar Fransız müstemleke ve Ermeni askeri olmak üzere işgal kuvvetleri bulunduğu anlaşılmıştır. Buna mukabil Arap hükümetinin bir fırkası olup bu fırka kısmı küllisi ile Halep ve Müslimiyede ve ileri kıtaatıyla Halep-İskenderun arasındadır. Halep vilâyetinin hükümeti Arabiyeyi teşkil eden kısmında bir teşkilâtı milliye vücuda getirilmiş ve bu teşkilâtı milliye her ne suretle olursa olsun camiai Osmaniyeden ayrılmamağa azmetmiştir. Bunların bizimle hareket edecekleri zannolunarak kendilerine bir talimat gönderilmiştir. Fırka kumandanları Kaymakam Emin Bey namında bir zat olup Halep Polis müdürü Ekânıharp Kaymakamı Şakir Nimet Beyle beraber Halep teşkilâtına merbutturlar. Kendileri seri bir irtibat tesis edebilmek için bir şifre gönderilmiş ve raporlarını bu şifre ile şifre kabul eden en yakın Türk telgraf merkezine göndermeleri bildirilmiştir. Ona göre icap edenlere tebligatta bulunulması.

2- Fransızların gayri kabili tahammül tecavüzlerine Maraş ve Pazarcık ahalisinin mukavemet etmesi üzerine 21 Kânunusani 1336 da şiddetli bir müsademe başlamış ve el'an devam etmekte bulunmuştur. Bu müsademede fevkalâde fedakârlık ibraz eden vatandaşlarımız pek çok muvaffakiyetler kazanmışlardır. Fransız işgal mıntakasının sair mahallerinde vatandaşlarımızın pek çok tecavüze uğradıkları anlaşılmaktadır.

a) Gerek vaziyeti umumiyei hariciye ve gerekse Adana ve bunun şarkındaki işgal mıntakası ahval ve vaziyeti pek yakın bir zamanda meşru olan hukukumuzun istirdadı maksadiyle bir hareketi milliye icap ettireceği tahmin olunmaktadır. Böyle bir vaziyette berveçhiâti hareket olunacaktır.

b) Halep milli kuvvetleri İskenderun, Lâzkiye, Dört Yol ve Humus istikametlerini temin ettikten sonra üç kuvvetli müfreze teşkil ederek birincisi Ceyhan, ikincisi İslahiye, üçüncüsü Antep istikametinde hareket edecektir.

3- Her iki tarafın müfrezeleri hareket mıntakalarına girer girmez iki kuvvet arasında ve muvasalasından mahrum kalacak olan Fransız kuvvetlerinin mukavemet edemeyecekleri tahmin olduğundan müsademeden evvel milli kumandanların en yakın Fransız kumandanlarına âtideki mealde bir nota vermeleri münasip olur.

“Ekseriyeti Türklerle meskûn mukaddes vatanımızı birer bahane ile parçalamak ve ilhak etmek ve hür olan Türk milletini esir etmekte el'an azmetmiş olduğunuzu görmekteyiz. Artık bu hale tahammülümüz kalmamıştır. Akaidi diniye ve amali milliyemize merbut olan bizler mahiyeti meçhul olmayan her nevi tecavüzlerinize nihayet vermek için bütün mevcudumuzla azmettik. Kuvvetlerimiz tahmininizden pek fazladır. Beyhude yere sefki demadan sarfinazar ederek milletlerinizin vuku bulacak haklı ithamatından kurtulmak için kırk sekiz saate kadar silâh ve cephanelerinizi badeteslim memleketinize avdet ettiğiniz takdirde hakkınızda hürmette kusur edilmeyeceği ve aksi takdirde hakkı meşruumuzun istihsali maksadiyle hiç bir fedakârlıktan çekinmeyeceğimizi tebliğ ve cevabınıza intizar ederiz”.

4- Kolorduların işbu talimata ve evvelce verilen plâna nazaran milli kuvvetleri hemen teşkil ve harekete hazır bulundurmaları lâzımdır. Bununla beraber Maraşta başlamış olan müsademenin tamamıyla lehimize neticelenmesi fevkalâde mühim olduğundan şimdilik üçüncü kolordunun Maraşa her hususta muavenet etmesini rica ve sair kolorduların da evvelce tahsis kılınan mıntikalarında seri ve müsellâh bir teşkilât vücuda getirilmedi için şimdiden oralardaki teşkilâtın himayesi maksadiyle işgal mıntikasına milli müfrezeler izam etmelerini ve bu hususta son derece himmet buyurulması bilhassa rica olunur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
M. Kemal
Garbı Anadolu Umum Kuvayı Milliye Kumandanı
Ali Fuat

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları: s. 289

* * *

**172 - TÜRKLERİN İZMİRİ YUNANLILARA
BIRAKMIYACAĞINA DAİR İNGİLİZ İSTİHBARATI RAPORU**

(24. I. 1920)

Erzurum Heyeti Merkeziyesine gönderilen telgraf.

Ankara 24.1.36

Anadolu havalisi ile İrtibat zabıtlığı ve istihbarat işlerini tedvir eden İngiltere Hükümetinin İzmir’li Mr. Wortsh Alkinson 12.1.36’da hükümetine verdiği bir raporda bir hafta imtidat eden tetkikatı neticesinde Osmanlı İmparatorluğu tacının en kıymetli taşı olan İzmir vilâyetinin ve Türkiye’nin her hangi bir santim toprağı Yunanistan’a terk edildiğı zaman memleketin hercü merç ve bütün hristiyan nüfusunun katliam edileceğı kanaatini hasıl etmiş olduğunu ilâve ettiğı mevsuken haber alınmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4344

* * *

**173 - İSTANBULDAN TEMPS VE TİMESTEN NAKLEN
ALINAN HABERLER**

(24/25. I. 1920)

George'un nutku-Anadoluda cenkçi kuvveler-Türk kadını

Sivas Vilâyeti elile Hey. Merkeziyeye.

Suret

Dersaadetten alınan malumat aynen ziyre çıkarılmıştır.

İkdam sahibi, Temps gazetesinde Türk milli ordusunun, Türkiye'de hayatı muntazamayı yeniden tesis edip edemeyeceğini ve Müslüman unsurunun Bolşeviklere karşı İtilâf Devletlerine muavenet edip edemeyeceğini sorduğunu: Times muhabirinden Türk kadınlarının terekkiyatından bahisle Türklerin İstanbul'da bırakılmasını talep ettiğini bildiriyor. George'un kânun saninin beşinde iradettiği nutukta Anadoluda cenkçi bir kuvvet peyda eylemiş, bu kuvvetin kollarından biri şimale karıştırılan anasıra, diğeri de Araplara uzadılmıştır. Şimalden cenuba akan müfrezelerin Anadolu'daki kuvvetle birleşmeleri birçok hükümetler için tehlikelidir. En büyük tehlike İngiltere içindir. Kolçak ordusu mahvolmuştur. Denikin müşkül mevkide bulunuyor. İzmihlali halinde netayici vahime derhal hissolunacaktır diyor.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti
Sivas Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa hazretlerinden alınan telgrafname sureti balâya naklen tebliğ olunur efendim.

26 kânunsani 336

Sivas Valisi
Reşit

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2784; 38/4344

* * *

**174 - İTİLÂF MÜMESSİLLERİ BOLŞEVİKLERE KARŞI
NE GİBİ TEDBİR ALACAĞINI İSTANBULDAN SORUYOR**

(25. I. 1920)

15. K. Kumandanlığına verilen şifreli cevap.

Ankara: 25/1/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hz.

Bir malûmata nazaran İtilâf Mümessilleri bolşeviklere karşı ne gibi tedabir ittihaz ettiğini Babıaliden sormuşlardır. Derecei sıhhati alâkadardan sorularak alınacak malûmat hemen arz edilecektir. 22/11/336 telgrafnamedeki mutalâatı aliyelerine tamamen hemfikiriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 451

* * *

**175 - HARBİYE NAZIRI VE E.H.U. REİSİNİN
GÖREVLERİNDEN ÇEKİLMESİ**

(25. I. 1920)

Erzurum Heyeti Merkeziyesine çekilen telgraf.

Ankara 25/1/36

Erzurum Heyeti Merkeziyesine

Meclisi Mebusanın henüz müzakerata başlamadığı şu sırada İngiltere ve Fransa, İtalya mümessili siyasileri tarafından hükümeti merkeziyeye verilen yedi maddeli bir ültimatomla esassız bir takım esbap serdiğle Harbiye Nazırı Cemal ve Erkânı Harbiye Umumiye Reisi Cevat Paşa Hazeratının 48 saat zarfında vazifelerinden çekilmeleri talep edilerek şayanı arzu olmayan daha bazı hadisata meydan verilmemek için Heyeti Vükelâca istifadan sarfınazar edildiği ve yalnız Paşayı müşarünileyhinin bilistifa vazifeden çekildikleri anlaşılmıştır. Meclisi Mebusanca bu meselenin menafii vataniyeye muvafık halli nazarı dikkate alındığı bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4351

* * *

176 - MARAŞTAKİ FRANSIZ VE ERMENİ ZULÜMLERİ

(29. I. 1920)

Sivas Heyeti Merkeziyesine gönderilen ek şifre.

Sivas Heyeti Merkeziyesine

25/1/36 şifreye zeyildir.

Maraşta Fransız ve Ermeniler tarafından Müslümanların katliamı insanlığı tedhiş edecek surette devam ediyor. Her tarafta derhal Mitingler yapılarak Hükümeti Merkeziye ve Ecnebi Mümessillerine bu mezalime bir nihayet verilmesi için müracaat olunması ve bilfiil müdafaa ile meşgul olan felâketzede Maraşlı dindaşlarımızın yapılan teşebbüsattan doğrudan doğruya haberdar edilmesi ehemmiyetle rica olunur. 29/1/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2711

* * *

**177 - MAHMUT NEDİM BEYİN YERİNE HEYETİ
TEMSİLİYEYE İKİ ZATIN SEÇİLMESİ HAKKINDA**

(29/30. I. 1920)

Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen Şifre.

C. 27.1.36 Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine mahsustur

Mahmut Nedim Beyin memuriyeti hasebiyle daimi olarak Heyeti Temsiliyede ifayı vazife edemiyeceği Şüphesizdir. Vilâyetin yalnız bir mümessil ile temsili arzu olunuyormuş. Nizamname mucibince ve daima Heyeti Temsiliyede ifayı vazife edebilecek Şeraiti lâzımeyi haiz iki zatın bilintihap birisi tercih edilmek üzere isimlerinin işarı rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

29/30.1.36

20 K.K.Vekili
Mahmut

Vurdu halli 30/1/36
K. N.

Aynen Heyeti Merkeziyeye

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2705

* * *

178 - REŞAT HİKMET BEYİN TEVKİFİ

(29/30. I. 1920)

Menteşe Heyeti Merkeziyesine gönderilen şifre.

Menteşe Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliye azasından Sivas Mebusu Rauf Beyefendiden 28.1.36 tarihli alınan şifre sureti berveçhiâti aynen arz olunur.

1- Bugün vapurla Dersaadete muvasalat eden İstanbul Mebusu Reşat Hikmet Beyin Fransızlar tarafından tevkif edildiğini bu akşam duyduk. Meclisi Mebusaa Reisi Muvakkati tarafından Sadrazamdan sordurduk. Ve bunun Meclisin emniyetine müteallik bir mesele olduğunu derhatır ettirdik. Teşebbüsatta bulduklarım ve bir saate kadar cevap vereceklerini cevaben söyledi. Meclis Reisi muvakkati Celâlettin Arif Beye bu meselenin Meclisin emniyeti meselesi olduğuna nazaran ehemmiyetle takip edilmesini ihbar ile bu mesele hallolunamazsa Meclisi Millinin tahtı tehlikede bulunduğu nazarı itibara alınarak Anadolunun İstanbul ile kat'ı alâkaya muztar kalacağını bütün mesuliyeti deruhde ile ifade ettim. Sadrazama da söylemesini tenbih ettim. Netice hakkında ayrıca arzı malûmat edeceğim.

2- İtilâf Devletleri buradaki Heyeti Temsiliye Azalarının tevkifini; Mustafa Kemal Paşanın da geleceği şayi olduğundan onun muvasalatına talik eyledikleri mevzuken istihbar edildi.

3- Atideki cevap verilmiştir: (Filhakika bir Mebusun tevkifi Meclisi Mebusanın emniyetini ihlâl olup ve bu tevkife sükût bütün Mebusanın tevkifi hakkım tasdik demektir. Binaenaleyh oraca kat'i teşebbüsat icrası lâzımdır. Netice teşebbüsata göre Mebusanın vereceği karar bütün vesait ile icra olunacaktır. Cevaba intizar ederiz.

Telgrafınız ve bu cevabımız bütün Merkezlere tamim edilmiştir).

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

29/30.1.36

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2713; 149/27183

* * *

179 - TRAKYA, KİLİKYA VE SALİHLİ CEPHELERİ

(30. I. 1920)

3. K. Kumandanlığı elile Sivas Heyeti Merkeziyesine gönderilen istihbarat.

3 K
istihbarat
662

Sivas
31/1/336

Müdafaa Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

1- Yunanlılar Trakya demiryolunu halis İngilizlere teslim eylemekte ve kıtaatını Hadımköy ile Burgaz, Çorlu'da toplamaktadırlar. Bu hareket esbabı henüz anlaşılammış ise de Yunan efradının terhis talep eyledikleri ve İzmir'in Yunan mezarı olduğunu söyledikleri ve bu vaziyette gayri memnun oldukları hakkında deveran eden şayiat ile alâkadar zan olunmaktadır.

2- Bu günlerde Kilikya'da Fransızlarda telâş çoğaldığı ve mülhâkat ve merkezde Ermenileri teslih etmekte oldukları ve hergün 8:10 Türkün Ermeniler tarafından gayib edildiği,

3- 18/19-1-336 gecesi Salihli ve 18/1/336 günü Soma Cephelerinde Milen hattını işgal için başlıyan Yunan taarruzları ağır zayıat verdirilerek tart ve def edildiği,

4- İskeçe'den çekilmekte olan iki Yunan alayının İzmir'e sevk edildiği müstahberattandır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına imza vardır.
Mülâzım evvel
(imza okunmadı)*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2710

* * *

180 - REŞAT HİKMET BEYİN TAHLİYESİ

(31. I. 1920)

3. K. K. elile Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen ek şifre.

28/29 - 1 - 36 tarihli şifreye zeyildir.

Fransızlar tarafından tevkif edildiği bildirilen İstanbul Mebusu Reşat Hikmet Bey yapılan teşebbüsâtı katiye neticesinde 29/1/36 günü badezzeval saat beşte tahliye ettirilmiştir. Efendim. 31.1.36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır
Mülâzım evvel*

Mehmet okunamadı. T.İ.T.E. Arşivi: 10/2713

* * *

181 - SİVASTAN YENİDEN HEYETİ TEMSİLİYE AZASI SEÇİMİNİN TEHİRİNE DAİR

(1. II. 1920)

Sivas'ta 3. K. Kumandanlığına ve Heyeti Merkeziyeye gönderilen telgraf.

Sivas'ta 3. K. K. Selâhattin Beyefendiye

C. 30/1/36 Sivas Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesine, Heyeti Temsiliyede Sivas vilâyeti mümessili olarak bulunan Rauf ve Bekir Sami Beyefendiler henüz istifa eylemediklerinden ve bu mevsimde Sivas'tan buraya kadar yolculukta maruz kalınacak müşkülât hasebiyle Sivas vilâyetinden yeniden Heyeti Temsiliye azası intihab ve izamının şimdilik tehiri caizdir. Efendim. 1 /2 /36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20 K.K. Vekili

Mahmut

Tebliği 2 /2 /36

Şube 1

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2714

182 - MARAŞTA ZULÜM GÖRENLERE SİVASLILARIN YARDIMI

(1. II. 1920)

3. K.K. elile Sivas Heyeti Merkeziyetine gönderilen telgraf.

Sivas : 2/2/36

Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

Maraş'taki mazlum kardeşlerimizin zulüm ve itisافتan tahlisi maksadiyle şayanı iftihar fedakârlıkları ifaya hazırlanan muhterem Sivas Heyeti ahalisine pişvalık eden Heyeti Merkeziyenizin mesaii vatanperveranesine teşekkür eder ve bu teşekküratımızın Emir Paşa ve Hakkı Beye tebliği de rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır.
Mülâzım evvel
imza okunamadı*

*Tamim olundu.
6/2/36*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2712

* * *

183 - MARAŞTA SAVAŞA KATILAN BİR KADIN

(3. II. 1920)

Sivas Kadınları Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Ankara
bilâ

Sivas Kadınları Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Riyasetine

Maraş'ın Kabaili mahallesinde sakin Bitlis Defterdarının haremî hanım İslâmların hunu masumunun nahak yere akıtılmasından ve birçok hanımanların döndürülmesinden galeyana gelerek hanesinden açtığı mazgaldan din (taşlarımızı imha için İslâm mahallâtına siyeten saldıran düşmanlara ateş açarak akşama kadar sekiz düşmanı telef etmeğe muvaffak olduğu ve akşam üzeri erkek elbisesiyle ve kemali cüretle muhafazai ırz ve can kaygusuyla silâhına sarılmış bulunan mücahidini islâmiye sunufuna iltihakile bilfiil müsademata iştirak eylemekte bulunduğu bildirilmiştir. 3 /2 /36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 37/4160

* * *

184 - ŞUBAT 1920 DE GENEL SİYASİ DURUM

(5. II. 1920)

Kumandanlıklara gönderilen direktif.

ANKARA'dan
5/Şubat/1336/1920

Gayet müstaceldir
ŞİFRE

I, III, XII, XIII, XIV, XV, XX nci Kolordu K.

İstanbul'da Rauf Beyefendiye
Bursa'da Miralay Bekir Sami Beyefendiye
Nazilli'de Refet Beyefendiye
Erzincan'da Halid Beyefendiye

Kânunusani 336 nihayetinde vaziyet-i siyasiyemizin muhakemesi: Düvel-i Müttefikanın Türkiye ile sulh akdi için Kânunuevvel nihayetlerine doğru gösterdikleri alâka, tehalük müntefi olmuş ve Türkiye sulhu gayrimuayyen bir zamana yeniden ta'lik edilmiştir. Düvel-i Müttefikanın birbuçuk seneden beri fiilen vücude getirdikleri emrivâkileri bizim sulhumuz için esas ittihaz etmek istedikleri anlaşılmıştır. Bu halde elyevm işgal altında bulunan Kilikya ve Urfa ve Maraş hattı ve Aydın vilâyeti ile bu iki kıt'ai meşguleye muvazi bir Antalya hinterlandının herhangi bir aldatıcı maske altında işgal eden devletlere terki ve Boğazların İngiliz hâkimiyetine tevdi istihdaf edilmekte idi. Boğazlardan maada olan şerait Müttefikler arasında bir seneden beri görüşülmüş ve anlaşılmış şeyler idi. Fakat Boğazların İngiltere'ye terki gibi bu kadar vuzuh ile ilk defa tebarüz eder mesele, bütün Türkiye ve Karadeniz hâkimiyetinin İngiltere'ye tevdi demek olduğundan İslâm tebaasının feryadı ve Türklerin me'yus edilmesi gibi zahirî sebepler altında Fransa ve İtalya'nın şiddetle itirazını celbetmiştir. Binaenaleyh Boğazlar için Müttefikler arasında mutabat-ı efkâr hâsıl olamamış bulunması sulhumuzu te'hir eden bir sebep olmuştur. Bolşevik muvaffakiyat-ı harbiyesi de sulhumuzun akdine en mühim bir mâni oldu. Bu ihtimal Kânunuevvel zarfında sulbümüzün taciline bir sebep addolunurken muvaffakiyetin fevkalme'mul bir süratle tevessüü, bilâkis bir sebep-i te'hir olmuştur. Bolşevik harekâtının bizim sulhumuzun akdine tesir etmesinin sebebi sulh şeraiti ne olursa olsun teslimiyet-i tammme ile kabul edeceğimizin şüpheli bulunmasıdır. Filhakika memalik-i meşgulenin terki zemininde bir sulhe silâhla mukavemet edeceğimize dair Yunanlılar ile devam eden muharebei milliye ve Anadolu'daki heyecan ve istihzarat gibi emarat-ı muknia mevcuttur. M araş hâdisatı muhtemel

şüpheleri daha ziyade izale edecek olsa gerektir. Diğer taraftan bizim sulhumuz akdedilmiş olsa bile Bolşevik muvaffakiyatı bize temas ettiği zaman Avrupa'nın vaziyeti yine nezaket kesbedecektir. Çünkü Bolşeviklerle temas eden millet ya içtimâî veya siyasî bir tevhid-i harekâta veya onun seline müsellahan muhalefete mecbur olmuştur. Bizim de iki şıktan birini intihap etmeliğimiz lâzımdır ki Düvel-i Müt tef ikanın bizim Bolşeviklere karşı silâhlı muhalefetimizi ümid edebilmeleri için birçok fedakârlıklarda ve lâakal bir senedenberi muvakkaten işgal altında bulundurdıkları memalik-i gayr-i Arabîyeyi bize iade etmeleri icabeder. İngiltere, Fransa, İtalya ve Yunanistan için esaslı bir fedakârlığı istilzam eden böyle bir neticeye ancak ıztırar-ı tam altında karar verebileceklerdir. Ve bugün Düvel-i İtilâfiyenin kendilerini böyle bir ıztırara mahkûm görmedikleri muhakkaktır. Bizi tatmin ciheti mevzuubahis olmazsa bizi kahretmeğe ve binaenaleyh evveleminde bütün esbab-ı mukavemetimizi kırmağa karar vermek lâzımdır. Türkiye'nin esbab-ı mukavemetini imha etmek tedabiri; Türkiye'nin kat'î bir surette ihata ve muhasarasıdır. Türkiye elyevm Adalardenizi ve Karadeniz sevhilinde ve Avrupa cephesinde kuvvetli bir surette ihata edilmiştir. Suriye cephesi Hicaz'dan İskenderun'a kadar İngiltere ve Fransa tarafından kuvvetle, ihtiyaçla, nifakla ve halkın teslimiyet-i mütevekkilânesi ile muhat addolunabilir. Irak ve İran cephesinin maddî bir surette ve suret-i mutlakada mesdud olmayan vaziyetleri seri've vâsî' istifadelere tabiaten pek müsait değildir. Mesafeler geniş, ittisalât mefkut, milletler gayr-i müdrük ve zaten dahil-i memleket de işgal altındadır. Türkiye'nin diğer cephesi Kafkasya'dır ki gayrimüsait sulh şeraitine karşı müsellâh mukavemet azmini kendisine en ziyade bahşeden cephe orasıdır. Türkiye Kafkasyadan Bolşevik istilâsını teshil ve onunla tevhid-i harekât etmekle garbten şarka doğru Anadolu, Suriye, Irak, İran ve Afganistan ve Hindistan kapılarını müthiş bir surette açmış olacaktır. Bu açık kapıları kapamak için Müttetikler taarruzî harekât-ı sevkulceyşîye yapacak kuvvetleri süratle tedarik edemezler. Muktazi üssül-harekelere ise tabiaten malik değildirler. Böyle bir harekât ancak Batum'da mevzuubahis olur ki bu halde dahi Kafkasya ile Bahrihazer'in arasını tıkmak için Batum'dan itibaren dörtüyz kilometre fazla uzaklaşmak icabeder. Bu hal karşısında Düvel-i İtilâfiye Bolşevikler ile Türklerin arasını Kafkas milletleri vasıtasıyla kat-etmek plânını bulmuşlardır. Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan belki de Şimalî Kafkasya hükümetlerinin istiklâllerini tasdik ederek anları celbettiler. Şimdi Bolşeviklerle vuruşmalarını bir emrivaki yapmak için anları her suretle teşvik ve takviye etmektedirler. Bundan maada bizzat kuvvet şevkine de başlamışlardır ki bu kuvvet tesiriyle hem Bolşeviklerle müsademeyi tesri' etmek ve hem de Kafkas milletlerinin gerek Türklerle Bolşeviklerin herhangi bir temaslarını men' ve murakabe eylemek fikrindedirler. Plân; kemal-i ciddiyet ve fart-ı isticil ile tatbik olunmaktadır. Eğer bu plân muvaffak olur ve Kafkas milletlerinin bize karşı kat'î bir sed vaziyeti almasıyla memleketimiz mahsur kalırsa artık Türkiye için esbab-ı mukavemet esasından yıkılmış olur, andan sonra mevcudiyet-i siyasiyelerini tamamen zayıf edebilecek olan Anadolu Türkleri Düvel-i İtilâfiye zabitleri kumandası altında müstemleke askeri olarak ordular teşkil edecek hem Kafkasya milletlerinin İtilâf itaatinde tutulmasını ve hem Bolşevik istilâsının durdurulmasını te'min için kan dökceklerdir. Bu halde Düvel-i İtilâfiyeye teslimiyet-i mutlaka halinde Türkler için feda-yi nefsetmekten kurtulmak emin değildir.

Binaenaleyh Kafkasya şeddinin yapılmasını Türkiye'nin mahv-ı kat'îsi projesi addedip bu şeddi Düvel-i İtilâfiyeye yaptırmamak için en son vasıtalara müracaat etmek ve bu uğurda hertürlü tehlikeleri göze almak mecburiyetindeyiz. Esbab-ı mukavemetimizi imha edecek tedabirin ikincisi fiilen mevcut olan idarei müşterekeden bilistifade Türkiye'yi dahilden oyarak inhidam ettirmektir. Bu hususta memlekette mevcut olan nifak-ı siyasî itilâf elinde en iyi bir vasıta, İtilâfçılar bu vasıttadan ve bâzı makamın teslimiyet-i mutlaka temayülünden istifade ederek çalışmaktadırlar. Tabii ilk işler Kuvayi Milliye'nin inhilâli ve Türkiye'nin elinde kalan esliha ve cephanenin gayrikabil-i istifade kılınmasını evveleminde te'min etmektir. Birinci derecede Kafkasya plânını ve ikinci derecede inhidam-ı dahilîyi te'mine muktazi zamanı İtilâfiyûn ancak zayıf, mütereddit hükümetler sayesinde te'min edebilirler. Çünkü bu kabil hükümetler İtilâf tazyikına serfûrû ederek kuva-yi dahilîyenin inkişafını pek ziyade tahdit ettiği gibi cfkâr-ı umumiyeyi mütemadiyen havf ve endişe içinde tutarak resmî ve gayriresmî mukarrerat ittihazına suret-i kat'iyede mâni olur. Bundan maada Düvel-i İtilâfiye İstanbul'un şayanı nazar olan bütün zevatıyla dahil ve harici akla gelebilecek bütün mehafilî ile bilvasıta temas ederek millete bilâ inkıta gayrı vazih ve gayri sahih ümidler telkin etmektedirler. Bu telkinat dahi zayıf bir hükümetin bahşettiği zamanı tezyit ve teshil etmektedir. Bu suretle kazanılan zamanlardan istifade ederek İtilâfiyûn nihayet Türkiye'nin muhasarası ve inhidam-ı dahilîsi tedabirini ikmal edecekler ve ondan sonra maskelerini birdenbire atarak İstanbul'da vâsî' mikyasta tevkîfata, mahsur Türkiye'nin muhtelif cephesinde

tahşidata ve abluka tedabirine başlayacaklar ve aynı zamanda hüküm-ü idam mahiyetinde şerait-i sulhiyelerini tebliğ edeceklerdir, işte 5/Şubat/36'da aleyhimize tatbik edilmekte olduğunu gördüğümüz plân budur. Bu plânın teşrihi bize teveccüh eden tedabir ve vezaifi göstermektedir. Bu tedabir berveçhiâtidir. Şark cephesinde resmî veya gayriresmî seferberlik yaparak Kafkas şeddini arkadan yıkacak tahşidata başlamak yeni Kafkas hükümetleriyle ve bilhassa Azerbaycan ve Dağıstan İslâm hükümetleriyle müstacelen temasa gelerek itilâf plânına karşı kararlarını ve vaziyetlerini anlamak, Kafkas milletleri bize sed olmağa karar verdikleri halde harekât-ı taarruziyemizi tevhit için Bolşeviklerle anlaşmak ve dahilen teşkilât-ı milliyeyi son derecede tevsi ve takviye ve esliha cephanesi ve malzememizi vermemek için silâh istimal etmektir. En mühim vazife ise itilâfın zaman kazanmasına meydan vermemek ve anı maskesini atıp memleketin bütün unsur-u mukavemetini tevhit edecek vesile i'tasına icbar eylemektir. Bunu ancak vaziyeti bu suretle muhakeme eden kat'î karar sahibi bir hükümet yapabilir. Zaten Şark cephesinde kuvvet istihzaratı ve şiddetle mukavemet gibi bâzı nikat, münhasıran böyle bir hükümet sayesinde mümkünülhusuldür. Böyle bir hükümet hudutlara mütaallik sulh şeraitimizi ve bu şeraitin kabulünü te'hire takatimiz kalmadığını resmen ilân ile beraber hıttai Şarkıyeye mütaallik yukarıdaki tedabire ve hîn-i hacette memleketin Anadolu'dan idaresini mümkün kılacak ihzarat-ı saireye bilfiil tevessül eylediğini de izhar eyler. Buna karşı İtilâfçılar fikr-i katilerini irae etmek mecburiyetindedirler. Eğer bu bizimle müsademeyi kabul suretinde tecelli ederse biz bu müsademeye iki ay sonra vaki olacağından daha müsait şerait dahilinde ve İtilâf manzumesinin hazırlığını daha ikmal etmemiş bulunduğu zamanda dahil olacağız. Müdafai Hukuk Cemiyeti için de müstacel bir vazife, vaziyet-i siyasiyenin icabatına muvafık tedabiri, hükümetle tesrii mutabakat-i efkâr dahilinde ittihaz imkân olup olmadığını biran evvel kestirmektir. Eğer böyle bir hükümet ihdasına imkân yoksa maatteessüf ümidbahş olmağa sebep görülüyor. Aldanmıyarak bu vaziyeti şimdiden müşahede ve kabul etmeliyiz. Bunun üzerine ittihaz edeceğimiz tedbir Heyet-i Temsiliye arkadaşlarımızı derhal İstanbul'dan çekmek ve derhal Kafkas milletlerine müracaat etmek ve derhal yukarıda bildirilen tedabire resmî ve gayriresmî ve fakat fiilî olarak teşebbüs etmektir. Bu hattı hareket dahilinde dahilî ve haricî inkıtai münasebatın ne vakit ve ne suretle vukua geleceğini tahmin etmek kaabil değildir. Fakat işler bir defa bu yola girdikten sonra inkıtai münasebat herhalde uzak görülmemelidir. Heyet-i Temsiliye namına Mustafa Kemal.

XX nci Kolordu Kumandanı Vekili
Mahmut

H.T.V.D.: 1956. sayı: 15, No. 388

* * *

185 - RAUF BEY VE ARKADAŞLARININ TEVKİF EDİLECEKLERİ İHTİMALİ

(6. II. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 6/2/1336

15. Kolordu Kumandanlığına

C. 2/2/1336. Rauf Bey gibi ehemmiyet ve hizmetleri bariz olan arkadaşların tevkif olunmaları ihtimali mevcut olduğunu kendileri de haber vermektedirler. Biz de zatı devletlerinin endişesile hem fikiriz. Bu halde emniyetle bize iltihak etmek için ittihazı tedabir etmeleri lâzım geleceğini ayrıca bildirdik. Maahaza itilâfiyunun sulh şeraitimiz hakkındaki istihzaratı ikmâl ettikten sonra bizim tedbir ve itidalimize artık ehemmiyet vermiyerek ansızın hem tevkifat, hem tazyikatı saireye tevessül edecekleri zannındayız.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandanı Vekili
Mahmut

* * *

**186 - BÜYÜKADAYA RUSYADAN GELEN RUMLAR,
BULGARİSTAN VE SURİYE OLAYLARI**

(6. II. 1920)

Sivas Vilâyeti elile Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Suret

Bir suretinin Heyeti Merkeziyelere itası rica olunur.

1- Büyükadaya Rusya'dan hicret edenler meyanında külliyetli Rum iskân ediliyor.

2- Bulgaristan 1920 efradım silâh altına aldı. Bulgarlar musalâha henüz tatbik edilmediğinden harekâtımızda serbest bulunuyoruz, demişlerdir. Ve her tarafa kırmızı bayraklar ve alenen yaşasın Bolşevikler feryadiyle İngilizlere karşı husumet gösteriyorlar. Varna Sovyetlerin elindedir.

3- Times gazetesi Suriye'de iğtişaşlar olduğundan ve Fransız askeriyle yerli ahali arasında hayli muhaberele olduğundan bahsediyor.

4- Humus ve Baalbek civarında Fransızlar Araplar ile müsademeye tutuşmuşlardır. Suriye'deki kuvvetlerinin Adana'daki kuvvetlerine muavenet edemeyeceği temin olunuyor. Humus'a ve Baalbek'e tecavüz eden Fransızlar perişan bir halde püskürtülmüştür. Gazze aşireti Urfa'ya doğru ilerlemekte ve Suruç tarafından Fransızlar Birecik mevkiine doğru ricat ediyor. Dersadetteki Fransız mehafili fevkalâde eseri telâş göstermekte, Türkler Maraş'ta niçin isyan ettiler diye isticalkarâne sözler savurmakta imişler.

Sivas Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliyeden alınan 6 Şubat 336 telgrafname sureti balâya naklen berayı malûmat tebliğ olunur efendim. 7 Şubat 336.

Sivas Valisi

Reşit

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2817

* * *

**187 - ZAHUM VE KARSTAN İKİYÜZ BİN RUMUN
KARADENİZ SAHİLLERİNE TEHCİRİ**

(6. II. 1920)

Sivas Heyeti Merkeziyesine gönderilen telgraf.

Suret

Sivas Heyeti Merkeziye Riyasetine

Zahum, Kars ve civarından iki yüz bin Rumun Bolşeviklik bahanesiyle memaliki Osmaniyenin Karadeniz sahillerine hicretleri için Venizelos tarafından talimat verildiği ve bunların güya evvelce tehcir edilmiş Rumlardan olduğu Düveli İtilâfiyeye bildirilerek havalii mezkûrede yerleştirilmeye teşebbüs edileceği haber alınmıştır. Pontus Rum hükümetinin teşkiline matuf olan bu fikrin mevkiî fiile isali için vuku bulacak ilk teşebbüsün bu yolda bir galeyana milli ile karşılanarak akamete duçar edilmesi esbabının ihzarı ve icab edenlerin şimdiden nazarı dikkatinin celbi rica olunur. 6/2/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2715

* * *

188 - AMASYA, ERZİNCAN, KAYSERİ, VE BOLUDA AÇILAN ANADOLU KADINLARI MÜD. VAT. CEMİYETLERİ

(6. II. 1920)

Sivas Anadolu Kad. Müd. Vat. Cemiyetine gönderilen telgraf.

43

Ankara bilâ

Sivas Anadolu Kadınları Müdafai Vatan Cemiyeti Riyaseti Aliyesine

Amasya, Erzincan, Kayseri ve Bolu'da Anadolu Kadınları Müdafai Vatan Cemiyeti Heyeti Merkeziyeleri teşekkül eylediği bildirilmekle maruzdur efendim. 6 /2 /36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 37/4161

* * *

189 - REŞAT HİKMET BEYİN TEVKİFİ SEBEBİ

(7. II. 1920)

Erzurum Heyeti Merkeziyesine gönderilen telgraf.

Erzurum Heyeti Merkeziyesine

Evvelce Fransızlar tarafından hapsedilip icra kılınan teşebbüs üzerine tahliye ettirilen Reşat Hikmet beyin sebebi tevkifi berveçhiati olduğu anlaşılmıştır. Guya mumaileyh Münih'e giderek Talât Paşa ve İttihadı Terakki'nin oradaki merkezi umumisiyle görüştüğüne dair İngilizler asılsız bir malûmat almaları üzerine Fransızları ileri sürerek Reşat Hikmet Beyi hapsedtirmişler. 7/2/36.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4346

* * *

190 - FRANSIZLARIN ANLAŞMAK İSTEĞİ

(8. II. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara : 8/2/1336

15. Kolordu Kumandanlığına

Fransızların bizimle anlaşmak fikrinde olduklarından Amiral Le Bon'un İngilizlerden hafi olarak Bahri Siyah limanlarından tensip edilecek birisinde Mustafa Kemal Paşa ile mülakat arzusunda olduğu hakkında Dersaadette Fransızların mükerreren müracaat ettikleri bu müzakeratta ne gibi şerait dermeyan edileceğini anlamak istedikleri İstanbuldan bildirildi. Fransızlar bizim memleketimizde açık ve sarih bir siyaset takip ettikleri bizimle, hakikaten anlaşmak arzu ediyorlarsa her şeyden evvel işgal ettikleri Kilikya, Maraş, Antep, Urfa havalisini derhal tahliye edilmesi ve buna riayet ettikleri takdirde her türlü müzakeratı siyasiye ve iktisadiyeyi mevzuubahis agâh edeceğimiz meracii tabiiye bulunduğu ve mevsim ve işgalat sebeble işbu mülakata imkân olmadığı, mamafih Amiral Ankara'ya gelirse mülakat edebileceği cevaben bildirildi efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 481

* * *

**191 - HEYETİ TEMSİLİYE TAMİMLERİNİN EN UZAK
KÖYLERE KADAR TEBLİĞ EDİLMESİ HAKKINDA**

(9. II. 1920)

Erzurum Heyeti Merkeziyetine gönderilen telgraf.

3223

<i>Mahreci</i>	<i>Alındığı Tarih</i>
<i>Ankara bilâ</i>	14

Erzurum Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliye tarafından icra edilen her türlü tebligatın Heyeti merkeziyece bilcümle heyeti idarelere tamim edildiği ve bu suretle en büyük kitlei ahalinin mukadderatı memleket hakkında malûmatı kâfiye alamadıkları bir çok mahallerden şikâyet edilmektedir. Bu hal ahalinin ruhu vicdanında bir nevi ihmal ve lâkaydi husule getirmekte olduğundan bunun katiyen tecviz edilemeyeceği ve memleketin meselei hayat ve bekası mevzubahs olduğu bu günlerde Heyeti Temsiliye tarafından tamimen vuku bulan her türlü tebligatın Heyeti merkeziyeler tarafından Heyeti idarelere, kuraya kadar teşmili bir vazifei vataniye olduğundan buna son derece atfi ehemmiyet buyurulması hassaten tavsiye olunur. 9 /2 /36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4347

* * *

192 - AKBAŞ CEPHANELİĞİ OLAYI

(10. II. 1920)

3. K. K. ve Heyeti Merkeziyeye gönderilen istihbarat.

K 3

İstihbaratı Sivas: 11/2/36

1022

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

Akbaş cephaneliği münasebetiyle 5.2.36 tarihi ile bir İngiliz müfrezei askeriyesi tarafından Gelibolu mutasarrıfı ile memurini hükümet ve ahaliden on kişi tevkif ve süngülü muhafızlarla limana sevk, bir vapura irkâben bir mahali meçhule nakil ve memurini hükümet hakkında reva görülen bu muameleden heyecana gelen ahali mitralyöz ateşi ile tehdit edilmişlerdir, izzeti nefsi millimize indirilen bu ağır darbenin derhal tashih olunarak ahalimizin tatmin ve şerefi hükümetin iadesi hakkında icab eden makamat nezdinde şiddetle protesto edilmesi ehemmiyetle rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Aslına mutabıktır.

K. 3

Şube I Yüzbaşı Seyfettin

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2718

* * *

193 - SOMA, AKHİSAR, MARAŞ, AYINTAP VE ADANADA DÜŞMANA YAPILAN HÜCUMLAR

(10/11. II. 1920)

Sivas Valiliği ve Sivas Heyeti Merkeziyesine gönderilen telgraf.

Sivas Vilâyeti

Bir suretinin Heyeti Merkeziyeye itası rica olunur. Müstahberatı dahiliye:

1- Soma, Akhisar, Bergama cephelerinde Yunanlıların teşebbüsâtı zayıf verdirilerek tardedilmiştir. Baskınlarla düşman taciz edilmektedir.

2- Maraş dahilinde müsademat devam ediyor. Islahiye cihetinden gelen 500 nefer ve iki sahra topundan ibaret Fransız kuvvei imdadiyesi 7.2.36 da Maraş'a bir buçuk saat mesafede kuvayi Milliye tarafından tevkif edilmiş ve müsademe devam etmekte bulunmuştur.

3- Katma'dan Ayıntaba gelen 60 arabalık bir düşman cephanesi kolu Ayıntaba iki saat mesafede Kuvayi Milliye tarafından tevkif edilmiştir.

4- Adana'da heyecan ve asabiyet ziyadeleşmiştir. Ermeniler kilise ve mekteplerde sık sık içtima etmektedirler, inekler ve Bahçe Ermenileri güller ve Zencirli islâm kariyelerini nehbîgaret ve ahalisini pek vahşiyane katliam etmişlerdir.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti Sivas
Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinden alınan 10/11 Şubat 336 tarihli telgrafname sureti balâya naklen tebliğ olunur efendim. 11 Şubat 336

Sivas Valisi
Reşit

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2825

* * *

**194 - KONYADA ÖĞÜT GAZETESİNİN YERİNE
“NASİHAT”IN ÇIKARILDIĞINA DAİR**

(11. II. 1920)

Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gelen 3. K. istihbaratı.

K 3

İstihbaratı Sivas: 11/2/36

1056

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesine

Yapılan muhadi teşebbüs ve tezahüratı vatanperverane ile İngiliz generali Milne'nin emri ile İtalyanlar tarafından işgal olunan Konya'da müntesir Öğüt gazetesi matbaasından işgalin refi hususuna muvaffakiyet hasıl olmuştur. Öğüt gazetesi hükümetçe tatil edildiğinden mezkûr matbaada Nasihat namıyla bir gazetenin neşrine başlanmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Evraka vürudu 12 saat / 5 - sonra
Aslına mutabıktır.
Mülâzım emel
İmza okunamadı.*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2720

* * *

**195 - ŞAM, HALEP, BEYRUTTA FRANSLAR
ALEYHİNE CEREBAN**

(11. II. 1920)

3. K. Kumandanlığına ve Heyeti Merkeziyeye gönderilen telgraf.

K 3

İstihbarat

1057

Sivas: 12/2/36

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesine

1- Şam, Halep, Lübnan, Beyrut'ta efkârı umumiyenin Fransızlar aleyhinde ve Fransızların pek müşkülât içinde olduğu ve bhusus Müslüman Fransız askerlerinin ahali islâmiyeye silâh istimal etmeleri müşkülâtı tezyit eylediği pek mevsuk menabiden istihbar edildiği,

1- İspilâto'da Yugoslavlar tarafından yapılan büyük bir içtimai müteakip İtalya ile harp isteriz diye bağırdukları ve milli havalar terennüm ederek limanda bulunan İtalya torpitosuna hücum ve İtalya posta vapurunun bayrağı ile, İtalyan mağazalarının camlarını tahrip eyledikleri Amerika telsizi tarafından () gazetesine yazılmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Evraka Vürudu saat/5 sonra
12 minh Aslına
mutabıktır mülzam evvel . . .*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2719

**196 - MARAŞLILARIN KAHRAMANLIKLARI,
BANDIRMADA İNGİLİZLERE KARŞI BAŞARILAR**

(12. II. 1920)

Suret

Bir suretinin kuraya kadar teşmil edilmek üzere Heyeti Merkeziyelere itası mercudur.

1- Maruz kaldıkları zulüm ve itisafa karşı kahraman Maraşlı kardeşlerimiz yirmi güne karip bir zamandan beri kan ve ateşler içersinde müstevli Fransızlarla onların teslih ve taslit ettikleri hunhar Ermenilerle uğraşmakta idiler. 10/11 gecesi düşmanı İslâhiye istikametinde makhuren firara mecbur ederek mevcudiyeti milliyelerini istihsale muvaffak olmuşlardır.

1- Adi bahanelerle Bandırma'yı işgal eden İngilizler teşebbüsâtı katiyeyi milliye neticesinde Bandırmadan kuvvei askeriyelerini çekerek bu haksız işgale nihayet vermeye mecbur olmuşlardır. Eskişehir'de bulunan İngiliz kuvvetleri işgal ettikleri binaları tahliye ve eşyalarını hazırlamaktadırlar. İstasyonda 50 neferlik bir müfreze terkederek Dersaadete gideceklerini söylemişlerdir. Azmi milli ve Kuvayi Milliye'nin fedakârane istihkarı hayatlarıyla elde edilen işbu muvaffakiyatı tebşir ve bütün vatanımızın istihlâsı ve istiklâli millimizin istirdadını temenni eyleriz efendim. 12.2.36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2717

* * *

**197 - HÜKÜMETİN İTİLÂF DEVLETLERİ NEZDİNDE
TEŞEBBÜSTE BULUNMASINA VE DAĞISTAN,
AZERBAJCANDAKİ ZATLARLA İRTİBAT TESİSİNE DAİR**
(12. II. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Onbeşinci Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

11-12 Şubat tarih ve zata mahsus şifreli telgrafnamei âlileri alındı. Teşekkür ederiz.

Zahirde aleyhlerine istimal ve fakat hakikatta onları istikbal etmek üzere onbeşinci kolordunun daha şimdiden seferber hale vaz'ı hakkında Hükümetin İtilâf Devletleri nezdinde teşebbüsatta bulunmasına dair mütalaai aliyelerinin iş'ar ve Dağıstan ile Azerbaycan'da malûmulesami zevat ile daha sıkı irtibat tesisi mümkün olup olamayacağı hakkında itayı malûmat buyrulmasını rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Kâzım Karabekir: İstiklal Harbimizin Esasları, s. 169

* * *

198 - KUVAY-I MİLLİYENİN URFAYI İŞGALİ
(12. II. 1920)

3. K. Kumandanlığına ve Heyeti Merkeziyeye gelen telgraf.

Numara	Sivas
1100	13/2/36

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

1- Urfa şehri 8/9-2-36 da Kuvayi Milliye tarafından işgal ve 500 nefer ve dört mitralyözden mürekkep olan Fransız kuvveti Gureba hastanesine tahassun etmiştir. Muhasara edilen mezkûr Fransız kuvveti tazyik edilmekte olduğu gibi Niya'ya giden su yolları da katedilmiştir. Muharebe devam ediyor.

2- Telabik'te bulunan Fransız kuvveti de muhasara edilmiştir.

3- Urfa livasının hemen her tarafında kıyam başlamıştır. Fransızlar sıkışık bir vaziyet içersindedir.

4- Birecik'te galeyan ziyadeleşmiştir. Bura ahalisinin harekâta başlamaı pek yakındır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır
Mülâzım evvel...*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2722

* * *

**199 - URFADAKİ FRANSLAR KARARGÂHINA TÜRK
BAYRAĞI ÇEKİLDİĞİNE DAİR**
(13. II. 1920)

3. K. Kumandanlığı elile Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gelen telgraf.

1110 Sivas: 14/2/36

Müdafaa Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyisi Riyasetine

1- 9/10-2-36 gecesi Urfa Fransız hâkimi siyasîsinin karargâhına hücum edilerek Fransızların dört maktul bırakarak püskürtüldüğü ve karargâhından Fransız bayrağı indirilerek yerine Osmanlı bayrağı keşide edildiği,

2- Elde edilen ganimin hücumu icra eden Badilli aşiretine verildiği,

3- Bilumum Urfa ahâlisinin Kuvayi Milliyeye iltihak eylediği mahalinden bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır
Mülâzım evvel...*

* * *

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2725

**200 - BULGARİSTANDA RUSLARLA İŞBİRLİĞİNE VE
BURSADA FRANSLARIN SIKI TEDBİRLERİ
KALDIRDIKLARINA DAİR**

(13. II. 1920)

3. K. Kumandanlığı dile Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

- 1- Bulgaristan'da Komünistlerin Rus Bolevikleriyle tevhidi mesaiye karar verdikleri,
- 2- Bolşeviklerin Kırım Őibihceziyesini işgal eyledikleri,
- 3- Yeşil ordunun İnan'a dahil olduğu müstahberdir.

Mustafa Kemal

Diğer suret

1129

Bursa'da Franchet d'Esperey'in istihbarat memuru olarak bulunan Fransız Binbaşısı Brissot Mudanya - Bursa Şimendifer hattı muhafazasında bulunan zenci efradının alaylarına iltihak emrini aldıklarını ve Bursa'da asayişin berkemal olmasından, başka efradın gelmiyeceklerini söylediği mahallinden bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır.
Mülâzım evvel...*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2724

* * *

201 - AKBAŞ OLAYI İLE İLGİLİ HABER

(13. II. 1920)

3. K. Kumandanlığı ve Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gelen telgraf.

Sivas: 14/2/36

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

Akbaş hadisesi üzerine İngilizler tarafından tevkif edilmiş olan Gelibolu memurini Hükümeti teşebbüsü müessire üzerine tahliye ettirilmişlerdir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır.
Mülâzım evvel*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2726

* * *

202 - MARAŞLILARA YAPILAN ZULÜM

(13. II. 1920)

3. K. Kumandanlığı ve Sivas Müd. Hak. Cemiyetine gelen telgraf.

1107

Sivas: 14/2/36

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

1— Maraştaki kardeşlerimizin hunu masumu henüz bir sureti faciada akıtılmakta devam ederken medeniyet maskesine gizlenen Fransızlar ve onlara pişva olan Ermeniler Urfa ve havalisinde ahaliî islâmiye hakkında zalimane katliamlara başlamışlardır. Tarihi beşer sahifelerini lekedar edecek olan bu mezalime serian bir nihayet verilmesi, bir sureti hainanede gasbedilen sevgili memleketlerimizden işgalin ref'i için büyük mitingler icrasiyle alâkadar makamatı Osmaniyeye ve Dersaadette bulunan bitaraf hükümat sefirlerine ve mütelifin mümessillerine, sulh konferansına telgraflarla müracaatı mütevaliyede bulunulması ehemmiyetle rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır.
Mülâzım evvel...
Mehmet...*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2723

* * *

203 - AYDIN CEPHESİNE AİT RAPOR

(14. II. 1920)

Sivas Vilâyeti elile Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Suret

Sivas Vilâyeti

9/10-2-36 günlerine ait Aydın cepheleri vukuatı harbiyesi raporu:

1- Alaşehir cephesinde 9-2-36 gecesi saat on buçuktan sonra Şart istasyonu garbında Kabancı çiftliği civarında düşman keşif kollarının cephemize yaklaşmak istemeleri üzerine tarafeyn arasında piyade ateşi ve bomba endahtı icra edilmiş, düşman otomatik tüfek istimal eylemiştir. Bozdağ ve Keleş cephelerinde sükûnet vardır.

2- Aydın cephesinde bu hafta zarfında milli akıncı müfrezelerimizden biri düşman siperlerine baskın yaparak biri çavuş olmak üzere 3 Yunan neferi esir getirmiştir.

3- Salihli cephesinde 10-2-36 gecesi on buçukta düşman keşif kollarının cephemize yaklaşması üzerine tarafımızdan piyade ateşi ve bomba endahtı icra edilmiş ve düşman geri çekilmiştir. 10-2-36 günü düşman topçusu fasıllı surette ateş etmiştir.

4- Soma mıntkasında düşman mevazii tahkim etmektedir. Zeminlik inşası içi Cumalı köyde teşebbüs ettiği tahribat tarafımızdan ateş açılarak menedilmiştir. Sarıcalar köyündeki karakollarımıza 10/11-2-36 gecesi düşman baskın yapmak istemiş ise de muvaffak olamamıştır. Bu esnada vukua gelen müsademe neticesinde düşmandan bir maktul, silâh ve cephane iğtinam olunmuştur.

Sivas Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliyeden alınan 14 Şubat 336 telgrafname sureti berayı malûmat balâya naklen tebliğ olunur efendim. 15 Şubat 336

Sivas Valisi
Reşit

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2842

* * *

**204 - BEKİR SITKI EFENDİ VE BNB. KEMAL BEYE
KOLAYLIK GÖSTERİLMESİ İÇİN**

(14. II. 1920)

3. K. Kumandanlığına ve Sivas Heyeti Merkeziyesine gönderilen telgraf.

K 3 Kumandanlığı
Erkânı Harbiye
Şube I.

Sivas : 15/2/36

Suret

Sivas Heyeti Merkeziyesine

Bekir Sıtkı namı müstearile Andirin cihetlerinde ifayı vazife etmekte olan Osman Efendiyle Develi asayiş mıntka Kumandanı Binbaşı Kemal Beyin vuku bulacak muhaberatının teshili maksadiyle Göksun, Aziziye Heyeti İdareleriyle sair icabedenlere evamiri lâzıma itasını rica ederim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aziziye, Göksün, Netus
Müdafai Hukuk Cemiyetlerine yazılmıştır.
18/2/36*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2727

* * *

205 - KAFKASYA OLAYLARI

(14. II. 1920)

3. K. Kumandanlığı elile Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

1165

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesine

Kafkasya ahvaline dair alınan malûmat zirdedir:

1- Ermeniler Kânunsani zarfında İslâmlara karşı daha ziyade şiddet ibrazına ve hunharlığa başlamışlardır. Zengisur havalisinde birçok İslâm köylerini imha ve katliam ettikleri fakat Halil Paşa kumandasındaki Azerbaycan kıtaatının Zengisurun imdadına gelerek şehirde Ermenileri mahv ve o havaliyi işgal ettikleri ve Ermenilerin 400 maktul, bir batarya top, ve iki makineli tüfek terkiyle firar ettikleri haber alındı.

2- Ermenilerin Kars, Gümrü ve sair mevakiden topladıkları sunufu muhtelifeden mürekkep kuvvetlerle Çıldır havalisindeki ahali İslâmiyenin silâhını toplamak vesilesiyle icrayı şenaata başlamışlarsa da İslâmların şiddetli mukavemetleri neticesinde muvaffakiyetle tardedilmişler ve İslâmlar tamamen ihrazi galebe eylemişlerdir.

3- Ermeniler Akbaba, Zarşat havalisinde de aynı suretle icrayı harekete teşebbüs etmişlerse de uğradıkları son mağlubiyet üzerine devam cesaret edememişlerdir. Bu suretle Çıldır, Akbaba ve Zarşat ahali İslâmiyesi içerisine şimdiye kadar olduğu gibi hiçbir Ermeni girememiş ve Ermeni hakimiyeti buralardan uzak kalmıştır.

4- Kağızman'a mücavir olan İslâm Şurasına müşterek bir idare teşkili hakkında Ermeniler tarafından yapılan teklife Müslümanlar tarafından bilâ kaydı şart red cevap verilmiştir. Hakimiyeti pek küçük bir mıntıkaya inhisar etmiş olan Ermeni hükümeti etrafındaki tevai fi mülûkün Ermeni hakimiyetini kabul hususunda pek kavi olan azim ve imanları ve Çıldır ahali İslâmiyesinin bu defa bilmünasebe kazandıkları galibiyetleri ise Ermenilerin ne derecelerde naili maksad olabileceklerini gösteren en yakın bir misaldir.

5- Gürcü Hükümeti kendisine asker vermediklerinden dolayı Ermenileri kamilen Gürcistan'dan çıkardıkları ve Tiflis ve Ahışa'dan çıkarılan Ermeniler Gümrü taraflarına gelmekte oldukları haber alınmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır
Mülâzım evvel...*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2728

* * *

206 - DÜŞMANA KARŞI HAREKÂTIN İDARESİ HAKKINDA

(15. II. 1920)

Güney Vilâyetleri Kumandanlarına, Suriye ve Filistin Müd. Kuvay-ı Osmaniye Hey. Um Riyasetine gönderilen yazı.

Üçüncü Kolordu Kumandanlığına
Onüçüncü Kolordu Kumandanlığına
Onbeşinci Kolordu Kumandanlığına
Onikinci Kolordu Kumandanlığına
Yirminci Kolordu Kumandanlığına
Erzincan 9 ncu Fırka Halit Beyefendiye
Mardinde 5 nci Fırka Kenan Beye
Refet Beye

Berayimalûmat Yirminci Kolordu Kumandanlığına "Tahrirat"

Adet

Ankara

Maraş muvaffakiyetinden dolayı bilhassa Zatialileriyle bu hususta hidemat-ı fedakârane ve vatanperverâneleri sebkemiş olan bilcümle arkadaşları tebrik ve vatan uğrunda mücahedemizin an-karîp kâmilen muvaffakiyetpezîr olmasını temenni eyeriz. Bugün Maraş ve civarında hâsıl olan vaz'iyet sebebiyle hâtıra olarak âtideki mütalâatımızı arz ve sür'at-i tatbikini rica ederiz:

Âtiyen vaz'iyet-i siyasiye her ne olursa olsun Fransızlarla Ermeniler Maraş civarındaki mağlûbiyetlerini ta'mire çalışacakları şüphesizdir. Islahiye ve havalisinde kuvvetli bulunmanın ehemmiyeti Maraş müsademesi esnasında da anlaşılmıştır. Yani vaktiyle Islahiye civarında mümkün olup kuvvetli bir teşkilât yapabileseydik Fransızlar Maraş'a kolay kolay kuvayı imdadiye gönderemiyerek Maraş'ta bunca kan dökülmezdi. Bugün Islahiye'nin diğer bir noktai nazardan ehemmiyeti tezahür etmiştir. O da bizimle tevhid-i hareket etmek hususunda pekçok müracaatte bulunmuş olan Halep ve Şam kuvayı milliyesinin, Islahiye vasıtasıyla te'sis edeceğimiz irtibatla onları zamanında haberdar ederek muavenetlerini te'min edebilmektir.

Islahiye ve havalisine hâkim olmaktan maksadımız Bahçe, Belpınar, ile Antep arasındaki dağlık mıntaka ile Karasu tarafeyninde kuvvetli bir teşkilât yapmaktır. Hiç şüphe yoktur ki bu sayede islahiye ile Adana, Halep, Maraş arasındaki boğaz ve geçitlere hakim olarak bu sahada hareket edebilecek işgal kuvvetlerini tehdit altında bulundurmamak ve garp ve şark işgal mıntakalarının muvasalasını kat'edebilmek mümkün olabilecektir.

Mütalâat-ı ânifeye mebni Maraş ve havalisindeki Ermenilere âtiyen de hâkimiyeti te'min edebilmek için Maraş-Pazarcık-Antep'deki teşkilâtı takviye etmekle beraber düşmanın muhtemel olan bir avdet-i taarruziyesine mâni olabilmek için derhal birinci hat olarak Bahçe ve Belpınar'ın şarkında dağlar ve ikinci hat olarak Gâvurgölü tarafeyninde ve üçüncü hat olarak Maraş cenubundaki boğazda kuvvetli millî müfrezeler teşkil ve bunların başına en muktedir arkadaşların tâyinini ve bu teşkilât hitam bulur bulmaz Karasu tarafeynindeki dağlarda millî müfrezeler teşkiline başlanmasını tavsiye ederiz.

2- Bize evvelce müracaat etmiş olan Halep Teşkilât-ı Milliye Riyaseti ile Şam'da bulunan Suriye ve Filistin Müdafii Kuva-yi Osmaniye Hey'eti Umumiye ve Gönüllü Kahire Fırkası Reisi ve Amman Çerkez Fırkası Kumandanı Şefik Beye muhtelif vasıtalarla göndermiş olduğumuz talimatın âtideki hulâsasının Maraş üzerinden Halep'te Erkânıharb Kaymakamı Şakir Nimet Beye gönderilmesini ve neticeden malûmat verilmesini istirham ederiz.

Halep'te Teşkilâtı Milliye Riyasetine

Suriye ve Filistin Müdafii Kuva-yi Osmaniye Hey'et-i Umumiyesi Riyasetine

Osmaniye, Bahçe, Maraş-Urfa cihetlerinde pek mühim muvaffakiyetler istihsal eyledik. Hareketimize devam etmekteyiz. Mektuplarınızda Suriye, Irak ve Türkiye'nin istiklâllerini tahlis ederek bir "Konfederasyon" teşkil eylemek veyahut âtiyen kararlaştırılacak tarzda bir irtibat tesis eylemek üzere müttehiden hareket edilmesi bildirilmiş ve biz de bu teklifatımızı kabul ederek mufassal talimat göndermiştik. Bunların vüsulüne dair henüz bir malûmat alamadığımızdan Maraş üzerinden daha çabuk alabileceğinizi düşünerek mezkûr talimat hulâsasını muhtasaran berveçhiâti arz ederiz.

Havran, Şam ve Ba'lbeke civarındaki kuvvetlerinizle Şam'ı Zeydanî boğazında hernevi istilâ ordusuna karşı müdafaa etmek, Amman Merc'iyun kuvvetleriyle düşmanın Saydâ, Beyrut'tan dahile vukubulacak hareketini yandan tehdit etmek; Beyrut, Trablusşam dahilinde isyan çıkararak işgal kuvvetlerinin dahile ilerlemelerini men'etmek; Humustaki kuvvetlerin Humus'u Trablusşam'a karşı müdafaa etmekle beraber Zeydanî'ye muavenet eylesini te'min etmek.

Yukarıdaki tarif eylediğimiz hareketin zamanı, hazırlıklarınızın derecesine tâbi ise de Türk ve Arap milletleri arasına girmiş olan Fransız ve Ermeni işgal kuvvetlerini serian bertaraf ederek emin bir surette sizlerle irtibat tesisi ve tevhid-i hareketin te'mini mülâhazasıyla harekete başladığımızdan bilâ ifateivakt Halep-Hama kuvvetlerinin berveçhiâti hareketini lüzumlu görürüz. Bu kuvvetler Hama ve Haleb'i Lazkiye ve İskenderun'a karşı te'min ettikten sonra kısmı külli ile islahiye ve ikinci derecede kuvvetlerle Antep-Osmaniye istikametlerinde hareket ile düşmanı arkadan vurması pek mühimdir. Yakında muvaffakiyetli haberlerinize intizar eylediğimizi arz ile takdim-i ihtiramata eyeriz Efendim.

M. K

Heyeti Temsiliye namına

Œifre edilmiŒtir / 15 Minh
Ahmet Salih

Mustafa Kemal

H.T.V.D.: 1956, Sayı: 15, No. 402

* * *

**207 - BULGARİSTAN AHVALİ VE FOÇAYA ÇIKARILAN
YUNAN CEPHANESİ HAKKINDA**

(15. II. 1920)

Müd. Huk. Cemiyeti Sivas Hey. Merkeziyesine gönderilen telgraf.

1191-1192

16/2/36

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

Bulgaristan ahvaline dair alınan malûmat zürdedir:

Çiftçi partisine mensup Bulgar Hükümeti hazırası şimalden gelmekte olan Bolşevik istilasını durdurmak şartıyla Düveli İtilâfiyeden Bulgaristan için bazı menafi temin edeceklerini ima etmektedirler.

Düveli Mütelife Bolşeviklerle harp etmek üzere kendi emirleri altında seferber mevcutlu altı fırkayla Bolşeviklik cereyanlarını imha ederse şeraiti sulhiye tadil edileceğini tazminatı harbiyeden sarfınazar olunacağını ve mühim bir meblâğ ibraz olunacağını, Garbi Trakya'nın şimdiden ve bilâhare Şarki Trakya'nın terk olunacağını vadetmişlerdir. Hükümetin muvafık bulunduğu bu vaatlere yüzde seksen ahali ve münevveran ve memurin ve Müslümanlar muhalefet etmektedirler. Kırk bin kadar posta, Telgraf, şimendifer memurlarının grevi ve Belediye intihabatında Komünistlerin kazanması muhalefetin delili katisidir. Hükümet idarei örfiye ilân etmiş ve birçok kişiyi idam etmiş ise de Bolşevizm cereyanlarının süratle intişarı hükümeti acz içinde bırakmıştır. Telgraf makineleri, direkleri, istasyonlar, şimendiferler, köprü ve tüneller tahrip olunmakta ve esliha depoları yağma edilmektedir. Grevlerden dolayı çiftçilerin altmış milyon zararı maddisi ve hükümetin yevmiye dört buçuk milyon frank zararı vardır. Fransızlar tarafından İstanbul tarihiyle Bulgaristan'a iade edilen üsera her tarafta kemali merakla beklenmektedir. İzmir'de Türk Milli kuvvetlerinden Yunanlılarla pek cesurane harp etmekte bulunanlar, Kafkasya'dan Bolşevik ordusunun senan Türklere muavenete geleceklerini Fransız ve İngilizlerin endişede olduklarını söylemekte ve bu havadislerden dolayı müstağrakı meserret bulunmaktadır.

2- 7 Şubat tarihinde Foça'ya yanaşan çok yüklü, iki direğinde kırmızı bayrak bulunan Yunan vapurundan külliyetli cephane ve mühimmat çıkarılmaktadır. Bunlardan İzmir'deki Yunan Jandarmalarına derhal ikişer yüz fişenk tevzii edilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır
Mülâzım evvel...*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2729

* * *

**208 - DURUMUN MUHAKEMESİNE VE İCRAATTA
ÇOK DİKKATLİ OLUNDUĞUNA DAİR**

(16. II. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen telgraf.

14/15-2-36 tarihli mütalâatımızı 15-2-36 tarihli mütalâatınızdan sonra aldık. Vaziyetin muhakemesinde ve icraat kararlarının itasında pek çok müteenni ve müteyekkız bulunulduğuna ve menabii muhtelif ve mütenevviadan mevрут malûmatın menabii saireden tefriki ile tevsik edilmedikçe şayanı itibar görülmediğine itimat buyurmanız mercudur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Kâzım Karabekir: İstiklâl Harbimizin Esasları, s. 170

* * *

209 - MARAŞTAN KAÇAN FRANSIZLAR

(17. II. 1920)

Sivas Heyeti Merkeziyesine gönderilen telgraf.

Sivas Heyeti Merkeziyesine

Suret

Ankara'dan

Maraş'tan islâhiye istikametinde firar eden Fransızların civardan yetişen Kuvayi Milliye'nin mütemadi taarruzatı neticesinde Maraş'tan itibaren yol üzerinde iki yüzü mütecaviz maktul terk ettikleri temas müfrezelerimiz tarafından bildirilmiştir. 17/2/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2730

* * *

210 - HARBİYE NEZARETİNİN KOLORDULARA YAZDIĞI TAMİM ÜZERİNE FEVZİ PAŞA İLE ARALARINDA GEÇEN TELGRAF MUHABERESİ SURETLERİ

(19/28. II. 1920)

Ankara'dan

Konya'da XII nci Kor. K.

Zate Mahsustur.

Harbiye Nazın Fevzi Paşa'nın vukubulan müracaatı üzerine cereyan eden muhaberat suretleri aynen zirdedir. Heyet-i Merkeziyelere de lüzum ve tensip buyurulacak mahalle tefhimi rica olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Birinci suret: 19/2/36 Harbiye:

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Kolordu kumandanlarına yazılan tamimin sureti aynen zirdedir. Sadrazam Paşa Hazretleriyle görüşülerek şu ân-ı nezaketimizde mevcudiyetimizden memnun olmıyan düşmanlarımıza memleketimiz dahilinde şikâyetler ihzar edecek vesileler bırakmış olmamak için Zatiâli biraderîlerine de esasen daima diriğ etmemekte bulunduğunuz muavenet-i kıymetdarîlerini ricaya karar verdik. Nihayet derece selâm ve arz-ı ihtiram eylerim efendim.

Harbiye Nazırın
Fevzi

SURET: İngiltere Devlet-i Fahîmesi Hariciye Nezaretinden Dersaadet'deki Mümessil-i Siyasîliğe sebkeden ve mümessil-i siyasîlik tarafından da resmen Hükûmet-i Seniyyeye vaki olan tebligat-ı şifahiyyede payitaht-ı Saltanatın Devlet-i Osmaniyede bırakıldığı bildirilmiş ve fakat bununla beraber Ermeni kıtaliyle Yunanlılar da dahil olduğu halde Mu'telifin kuvvetlerine karşı tarafımızdan yapılan harekâtın heman ta'tili ve aksi takdirde şerait-i sulhiyemizin tebeddül etmesinin muhakkak bulunduğu da ilâveten dermeyan edilmiştir

1- Binaenaleyh sulhumuzun taht-ı takarrürde bulunduğu şu anın nezaket-i harikul'âdesinin tamamıyla takdirim ve hiçbir sebeple mucib-i şikâyet en küçük hadiseye bile meydan bırakılmamasını ve vaziyet-i hâzırayı

takdirde noksanı mahsûs olanların da yoluyla irşad ve tenvirlerini zatiâlilerinin ve umum maiyetiniz arkadaşlarının hamiyet ve kiyasetlerinden beklerim.

2- Memleket, dahilinde sükûn ve huzuru tam te'minine her vasıtaya müracaatle çalışılacağı Hükûmet-i Seniyece cevaben söylenmiş ve aynı zamanda Ermenilerin ve Yunanlıların da dahil olduğu halde Mu'telifin kuvvetlerinde adem-i hoşnudını tevlidedecek hâlâta meydan bırakılmamaları işbu cevaba ilâveten rica olunmuştur, ikinci cevabî suret.

Ankara 20/2/36

Harbiye Nazırı Fevzi Paşa Hazretlerine

Payıtaht-ı Saltanatın Devlet-i Osmaniye'de bırakıldığına ve fakat Ermeni kıtaliyle Yunanlılar da dahil olduğu halde Mu'telifin kuvvetlerine karşı tarafımızdan yapılan harekâtın heman ta'tiline ve aksi takdirde şerait-i sulhiyemizin tebeddül etmesinin muhakkak bulunduğuna dair İngiliz Mümessil-i Siyasîliği tarafından Hükûmet-i Seniye'ye resmen vaki olan tebligat-ı şifahîye hakkında kolordulara tebliğ buyurulan tamim suretinden haberdar ettirilmeliğimiz hususundaki lütuf ve nezaketinize arzı teşekkür ederiz. Malûm-u samîleridir ki İngiltere Devlet-i Fahîmesi Dersaadet Mümessil-i Siyasîsinin Ermeni kıtali hakkındaki beyanatı mevkie mutabık değildir. Cenub menatik'ı işgalîyesindeki Fransız kuvvetleri tarafından teslih edilen Ermeniler Fransa himayesinde cebredilerek buldukları mahallerdeki İslâmlara tasallut etmekte ve intikam fikriyle her tarafta bîrahmane bir surette katl ve imha siyasetine salık olmaktadır. Maraş hâdise ve faciası bu sebepten zuhur etmiş ve Genarel Keret'in Fransız kuvvetleriyle birleşen Ermeniler top ve mitralyözlerle Maraş gibi kadîm bir İslâm beldesini hâk-ile yeksan etmişler ve binlerce âciz ve masum valide ve çocukları kahr ve imha kılmışlardır. Tarihte emsali namesbuk olan bu vahşetin faili Ermeniler olup Müslümanlar ancak muhafazai namus ve hayat kaydiyle mukavemet ve müdafaada bulunmuşlardır. Yirmi gün devam eden Maraş katliamında Müslümanlarla birlikte şehirde kalan Amerikalıların bu hâdise hakkında Amiral Bristol'a çektikleri telgraf facia müsebbiplerini gayrikaabil-i tekzip bir surette tâyin etmektedir. General Keret'in ricatıyla neticelenen bu muharebelerden sonra Kuvayi Milliyeye arz-ı teslimiyet eden muharib Ermeni kuvvetlerine karşı bir ceza tatbik etmeyüp bilâkis onları sinei şefkat ve himayesine alan milletimizin uluvvü-cenabını Maraş Ermenileri de minnet ve şükran ile yâdetmektedirler. Şu halde Ermenilerin fikr-i intikam ve tecavüzleri neticesi hâsıl olmuş bâzı vekayı var ise bunun mes'uliyeti milletimize değil bizzat Ermeni milletine ve onun muharriklerine ait olmak lâzım gelir. Adana Vilâyeti dahilinde Müslümanların Fransızlar tarafından tepeden tırnağa kadar teslih edilen Ermeni süngülerinin tehdidi altında her dakika katliama mâruz bir vaziyette kalmaları asabiyetimizin derecesini izaha kâfidir zannederiz. Hayat ve istiklâlinin muhafazasından başka birşey istemiyen islâmlara karşı tatbik edilen bu zulm ve imha siyaseti hükûmet-i mütemeddinenin nazarı dikkat ve insafını celbedecek bir mahiyet almışlardır. Sulhumuzun taht-ı tezekkürde bulunduğu şu anların nezaket-i harikul'âdesi hasebiyle neticeye bir sükûn-u mütevekkilâne ile intizar edileceği şüphesizdir. Memleketimizin her tarafında emniyet ve asayiş emsali namesbuk bir surette hükümfermadır. Mevcudiyet-i milliyemizin muhafazası ve hayat ve istiklâlimizin kurtarılması zaruretlerinden inbias eden Kilikya, İzmir millî cephelerinde şimdiye kadar döktüğü kan yaşamak hususundaki azm-i tarihiyesinin derececi azametini ispata kâfi olduğundan âmal-i milliyeye mutabık bir sulha nailiyetimizi ümit ettirmektedir. Memlekette sükûnu tabiinin husulü ancak böyle bir sulha nailiyetle mümkün olacaktır. Âtinin meşkûkiyet ve müphemiydi içinde heman da'va-yı milliden feragat mümkün olamayacağını yalnız İstanbul'un değil Boğazların ve İzmir, Adana ve havalisinin dahi hâkimiyet-i Osmaniye dahilinde ibkası icabettiği, Harekât-ı Millînin derhal ta'tilini talep eden İngiliz Mümessili Siyasîsine taraf-ı devletlerinden iblâğ edilmiş olacağını şüphesiz addeder ve âmal-i milliyeye dahilinde bir sulhün akdine muvaffakiyetinizi düa ile hürmetlerimizi arz ve takdim

eyleriz

Efendim.

Maba'di vardır 26/27 minh
Vürudü /minh

adedi
891

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal
XX nci Kor. Kumandanı Vekili
Mahmut

Konyada 12 nci Kol. Kumandanlığına Ankara'dan

26/2/36 tarihli şifreye zeyldir.
Maba't.

Suret

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

İstanbul için hükümete yazılan iş'ardan (bahis) 19/29-2-36 tarihli şifrei âcizî hakkında mütaleai alilerinin yarın 22-2-36 sabaha kadar lütfen iş'ar buyrulmasını maal' ihtiram rica ederim. 21-2-36 Harbiye Nazırı

Fevzi

Diğer Suret

Harbiye Nazırı Fevzi Paşa Hazretlerine

21/2/36 tarihli telgrafa cevaptır.

19/2/36 şifreye takdim ettiğim arızai cevabîye; bugünkü trenle hareket eden kurye vasıtasıyla irsal kılınmıştır. İngiliz Mümessil-i Siyasîsinin taleb ettiği hususat Ermeni kıtaliyle Yunanlılar da dahil olduğu halde Mu'telifin kuvvetlerine karşı tarafımızdan yapılan harekâtın heman ta'tilinden ibarettir. Hiç bir yerde Ermeni kıtali yapılmakta değildir. Maraş hâdisesinden bahsedilmek mürad ediliyorsa orada Fransız askerleriyle beraber milletimize taarruz eden Ermeniler katledilmiş olmayup bil'akis Fransız askeri kendilerini terkedüp çekildikten sonra İslâmlar tarafından mazhar-ı himaye ve şefkat olmuşlardır. İzmir umum cephelelerinde hergün kuvvet ve vesaitini tezyid ve taarruz hazırlıkları icra ve mintaka, mintaka tecavüzünde geri durmıyan Yunan kuvvetleri karşısında ahzimevki etmiş bulunan Kuvayi Milliye'nin dağıtılması arzu ediliyorsa böyle bir arzuya zat-ı devletlerinin muvafakat etmiş olacaklarını zannetmiyorum. Son üç gün zarfında İzmir'e bir piyade alayıyla teçhizatı tekml bir süvari alayının ve yirmidört adet yük otomobiliyle külliyetli nakliye arabası ve 6 adet batarya ve birçok mühimmat çıkarıldığı ve cephelelere küllî miktarda cephane sevkedilmekte olduğu hakkında bittabi malûmat-ı devletleri vardır. Urfa'da dahi Fransızların mevcut bilcümle Ermenileri tüfek ve mitralyözlerle teçhizederek İslâmlara karşı vaziyet aldırmasından tevellüdeden hâdisenin bertaraf edilmesi bizim değil Fransızların elindedir. Hakikat olarak arzederim ki milletimiz bilâsebeb hiçbir yerde hiçbir unsur-u ecnebiye müteceviz değildir. İngiliz Mümessil-i Siyasîsinin hükümetten vukubulan talebinde samimî ve hakikî bir (mana) olmaktan ziyade zaman kazanmak için itidalkâr bir politika mündemiç olduğunu zanneder ve memleketimiz aksam-ı meşgulesinden düşmanların çekildiğini görmeden veya hiç olmazsa çekileceğine kanaat-i tâm hâsıl olmadan mevaid-i kâzibeye lüzumundan ziyade atf-ı ehem olunarak talii memleketin yegâne noktai istinadı kalmış bulunan Kuvayi Milliye'yi dağıtmağa matuf teşebbüsâtın mes'uliyet-i tarihiydi derecesini Sadrazam Paşa Hazretlerinin lütfen nazar-ı teemmüle almaları için rica ederim. Çünkü Müşarünileyhin tamim buyurdıkları beyanname hiçbir vakit öteden beri Kuvayi Milliye'nin lüzum ve vücudu hakkında izhar ettikleri samimiyetle kaabilitef değildir. Hükümet-i Seniye'yi dahilen ve haricen kuvvetli göstermek için her türlü muavenet ve müzaheret-i vazifei vataniye addederiz. Ancak hükümetin Kuvayi Milliye'yi imha tarafdarı olduğunu bir ân bile hatırıma getirmek istemediğimizden icabat-ı siyasiyedendir diye tatbik olunacak tedbirlerde herşeyden evvel Kuvayi Milliye'nin masuniyetini düşünmek menafü âliyei vataniye iktizasından olduğu mütalâasındayız. İhtiramat-ı mahsusamızın kabulünü rica ederiz efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Diğer Suret

Harbiye 23/2/36

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Kuvayi Milliye'nin duçar-ı za'fedilmesi kat'iyen mevzu bahis değildir. Sadrazam Paşa Hazretlerinin beyannamesi sırf umuru hükümete müdafaai fi'liyeden mücanebet hususunun te'mininden ibaret olup bu da harice karşı kuvvetli bir hükümet iradesi maksadına matuftur. Herhalde iş'ar buyrulan şübehatın tamamen izalesi hususunda kuryeye izahat-ı kâfiye i'ta olunacağı mâruzdur. Hitam 28 Şubat 336

57 nci Fırka K.
Nazilli K.

Harbiye Nazın
Fevzi

Burdur
23 ncü Fırka K.

XX nci Kor. Kumandan Vekili
Mahmut

H.T.V.D.: 1956, sayı: 18, No. 451; T.İ.T.E. Arşivi: 10/2862, 2864

* * *

211 - ESKİŞEHİR VE AFYONDAKİ CEPHANE DEPOLARININ DEVROLUNACAĞINA DAİR

(19. II. 1920)

Sivas Heyeti Merkeziyesine gönderilen telgraf.

Sivas Heyeti Merkeziyesine

Suret

Osmanlı ve İngiliz nöbetçileri tarafından müştereken muhafaza edilen Eskişehir ve Afyon Karahisar'daki cephane depolarını nöbetçilerini kaldırarak tamamen bize teslim edeceklerini, İngilizlerin mahalli kumandanlıklarına tebliğ eyledikleri ve mahali mezkûrede bulunan İngiliz askerlerinin harekete hazırlandıkları bildirilmiştir. 19 /2 /36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2732

* * *

212 - BATI TRAKYA MÜSLÜMANLARI VE SURİYE HABERLERİ

(20. II. 1920)

Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

1365

Suret

Müdafaai Hukuk Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyaseti Aliyesine

Garbi Trakya'da ahali İslâmiyenin maneviyatının gayet yüksek olduğu ve hiçbir Müslümanın lemslûhaten dahi hükümete müracaat etmemekte bilhassa şimal kısmında vaziyetin çok müşevveş olduğu ve Yunan ve Sırların Bulgar hudutlarını set eyledikleri Makedonya'nın muhtelif mevakiinde Bulgar çeteleriyle Yunanlılar arasında üç müsademe vuku bulduğu, Yunanistan vaziyeti dahiliyesinin buhranlı olduğu, Gunaris ve Kral taraftarları Venizelos aleyhinde tahrikat yaptıklarından ve zâbitan ve efraddan büyük bir kısmının muhalifler meyanında bulunmalarından İzmir'deki Yunan ordusunda kuvvei maneviyenin pek bozuk olduğu, Garbi Trakya'dan İzmir'e sevk edilecek Yunan kıtaatı efradının şevke mutavaat etmedikleri ve Dersaadette ve Trakya'da Yunan tahrikatı devam eylemekte bulunduğu, tab'ayı Osmaniyeden olup Yunan ordusunda askerlik etmek üzere Yunanistan'a gönüllü olarak giden Rumların firar etmekte oldukları, Hayfa-Şam şimendifer hattına Araban tarafından daima tecavüzat yapılmakta olduğu, Suriye'nin işgal altında bulunan sair mahalleriyle beraber Cebelü Lübnan'da da ahalinin Fransızlara mütearrız buldukları, Hindistan ve Mısırdaki ahvalin hali tabiiide bulunmadığı müstahberdir. 20/2/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır.
Mülâzım evvel...*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2733

* * *

213 - MERZİFONDA MARAŞ İÇİN TOPLANAN YARDIM (21. II. 1920)

3. K. Kumandanlığına ve Sivas Heyeti Merkeziyesine gönderilen telgraf.

Ankara'dan

3. K. K. Selâhattin Beyefendiye

1- Merzifondan Maraş için ihzar olunan 600 liranın Maraş için Ziraat Bankasınca kabul edilmediği Amasyadan bildirildi. Mezkûr meblâğın Sivas Heyeti Merkeziyesi namına Ziraat Bankası vasıtasıyla irsali cevaben yazıldı. Vürudunda ahzi ve işarı rica olunur efendim.

2- 3. K. K. Selâhattin Beyefendiye Maraş ve Elbistan Heyeti Merkeziyelerine yazılmıştır. 21/2/36 Vürudu 22/2/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Sivas Heyeti Merkeziyesine hususi malûmat zımında takdim. 23/2/36
Aslına mutabıktır.
3. K. Erkânı Harbiye Reisi
Hamdi*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2734

* * *

214 - AMERİKALILARA HER TÜRLÜ YAKINLIĞIN GÖSTERİLMESİNE DAİR (21. II. 1920)

Urfada Kuvay-ı Milliye Kumandanı Namık Beye gönderilen telgraf.

Urfada Kuvayı Milliye Kumandanı Namık Beye

1- Kuvayı Milliyemizin mücadele sahnelerinde bulunan Amerikalılar memleketimizin muazzez misafirleri milletimizin kıymetli muhipleridir. Kendilerinin en buhranlı zamanlarda huzur ve rahatlarının temin ve hayatlarının masuniyeti tahtı tekeffülümüzde olduğundan bu bapta İcap eden tedabirin ittihazını ehemmiyetle tavsiye ederim.

2- Amerikalılar ne zaman herhangi bir istikamette seyahat etmeyi isterlerse hayatlarının masuniyeti için talep edecekleri muhafaza ve muavenet derhal is'af olunmalıdır.

3- Hâli zanda bulunan Amerikalıların duçarı havf ve telâş oldukları anlaşıldığından kendilerini teskin ediniz. Ve Kuvayı Milliye'nin tahtı himayesinde bulundurunuz.

4- Urfada Ceneral Allenby ile Kuvayı Milliye'yi tehdit eden İtamhane Müdiresi Amerikalı Miss Holmese dahi muhabbeti milliyemizin iblâğı ile icrayı nesayih edilmesi muvafık olur.

5- Ayıntabın cenubunda Fransız ve Ermeniler tarafından katledildiği evvelce bildirilmiş olan Perry ve Johnson namındaki iki Amerikalının sureti katilleri hakkındaki takibatı cariyenin ta'miki ve vesaiki muteberanın cem'ile tarafımıza irsalini rica ederim. 21 Şubat 336

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Ali Saip, Kilikya Faciaları ve Urfa'nın Kurtuluş Mücadeleleri s. 138

* * *

**215 - SULH ŞARTLARININ LEHİMİZE OLDUĞUNA VE
BİRLİĞİN DEVAM ETMESİNE DAİR**

(22/23. II. 1920)

Sivas Anadolu Kadınları Müd. Vatan Cemiyetine gönderilen tamim.

Yozgat
23 minh

Sivas Anadolu kadınları Müdafaai Vatan Cemiyetine

Ankara bilâ K. 50

Avrupaca Őeraii sulhiyenin lehimize tdil olunmakta ve hakkı hayat ve istiklâlimizin tasdik edilmek üzere bulunduğuna dair her taraftan tebrik ve teşekkür telgrafları almaktayız. Milletimizin azim ve sebatı ve Kuvayı Milliyenin mukavemet ve fedakârlığı amali milliyeye mutabık bir sulha nailiyetimizi ümid ettirmektedir. Teşkilâtı milliye, milletimizin sinei ittihad ve vifakında payidar oldukça mevcudiyeti milliyemizin bütün cihanı medeniyete mazharı tasdik ve hürmet olacağına Şüphe yoktur. Binaenaleyh, Heyeti Temsiliye rasimei halâsın tes'idini vatan ve milletimizin hayat ve istiklâlinin bilfiil ve tamamen tasdik edileceği güne talik eder ve Şimdiye kadar memleket ve mukadderatımızın müdafaası uğruna teyid ve tevsik olunan vahdet ve tesanüdün neticei mesudeye kadar daha kavi bir iman ve muhabbetle isbat ve izhar edilmesini tamamen rica eyler. 22/23 Şubat 336

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 37/40852

* * *

216 - GÜNEY CEPHESİ VE İÇ İSYANLAR

(23. II. 1920)

Fransızların itilâf için müracaatı-Nevşehir ile Niğde de Teatii İslam Cemiyeti irticaı-Bigada Anzavurun Kuvay-ı Milliye saldırması.

15. K. Kumandanlığına verilen şifreli cevap.

Ankara: 23/2/1336

15. Kolordu Kumandanlığına

C.22/2/1336 şifreye.

Zatîlî biraderlerine bazı hususatta vakit ve zamanile lüzumu kadar mufassal malûmat verilememek yüzünden mucibi endişeniz olduğumuzu anlıyoruz. Suriye ve Irak gibi Azerbeycan ve Kafkasyada kendi mevcudiyeti millîye ve istiklâllerini istihsal için çalışan milletlerin kuvvasını Türkiyeye musallat düşmanlara tevcih hususunda ittihazı tedabir eylemek hiçbir vakitte hududu millimiz dahilindeki menafîimizi tahlise ait kararı millî hilâfında değildir. Bilâkis o mukarreratı milliyeyi tatbîke masruf mesaidir. Hey'eti Temsiliye Erzurum ve Sivas Kongrelerini tesbit ve düsturulhareke olmak üzere Hey'eti Temsiliyeye tevdi ettiği nizamnamenin mahallî mahsusunda zikrolunduğu veçhile Heyeti Temsiliye vatanın tamamîyetini, istiklâlini temin hususunda her türlü tedabiri ve mukarreratı siyasi vesaireyi ittihaza mezundur. 16/II/1335 den 20/11 /1335 tarihine kadar Sivas'ta cereyan eden müzakeratla tesbit olunan mukarreratı ahire dahi Heyeti Temsiliyenin nizamname ile musarrah olan selâhiyetini tahdit etmemiştir. Suriye ve Irakta Fransızların ve İngilizlerin aleyhine ihdas olunan harekât, düşmanların Kilikya, Maraş, Antepdeki mezalimi neticesinde harekete mecbur olan Kuvayı Milliye muavenet gayesine matuftur. Filhakika bu sayede Fransızlar Suriye'ye merbut bırakılarak Maraşta Kuvayı Milliye mağlubiyet ve hacalet maruz kalmaktan siyanet edilmiştir. Ve bu muvaffakiyetli hareket netice itibarile siyaseti hazıraya da mühim bir tesir yapmış ve Fransızları harekâtı milliyeyi cenuba teşmilden sarfinazar ettirmek suretile menafîi memleketimiz için müsait şerait arzına ve bu babda resmen hükümete müracaat eden Fransızları en muvafik şerait dahilinde itilâf etmek üzere Amiral Le Bon gibi bir ricalini acizlerine müracaat ettirmiştir. Bittabi böyle bir müracaatın kapısı hükümeti merkeziye olduğu beyan edilmiştir. Suriye'de ve Irakta hakim ve nafiz olduğumuzu gizlemekle değil bilâkis izhar ve elimizden geldikçe fiilen ispat etmek suretile temin olunacak menafîi siyasiyenin elbette büyük olacağına itimad buyurmanızı rica ederim. Böyle bir siyasetin tevlit ettiği muhasenattan değil mi idi ki Suriye Fevkalâde Komiseri Meur Picot bir heyeti mahsusa ile Sivas'a kadar gelmek ve Kilikya'yı bilnihaye tahliye etmek suretiyle bizimle anlaşmak zeminini taharriye mecbur olmuştu. Ve daha o zaman Picot'ya mahza musip bir siyaset olduğu kanaatle Kilikya'nın içinde ve Suriye'nin her tarafında teşkilâtımızın mevcut ve müteazzıv olduğunu söylemeyi tensip etmiş ve müşarünileyhten ancak bu sebep, ve tesir ile bizimle görüşmeye lüzum görüldüğünü anlatmakta duçarî müşkilât olmamıştık. Binaenaleyh; bu gibi teşebbusat mesaii asliye ve kat'iyemizin hududu milliyemiz dahiline inhisar nazariyesinden hakikatte tebaut edilmiş olduğu zannım vermemelidir. Bu mesaii hakkında Meclisi Milli içtimadan evvel Ankara'da toplanan ve elyevm ekseriyet grubunu vücade getiren meb'usana malûmat ve izahat verildiği ve cümlesinin tahsin ve takdiri isticlab edilmiştir. Hükümeti merkeziyemizin dahi keyfiyetten haberi vardır. Hatta Araplarla ilk temas ve münasebet hükümet tarafından başlamış ve buna da hükümet tarafından zekâ ve isabeti muhakemesile durenmişliğine emin bulunduğumuz rüfekayı kiramımızdan İsmet Bey memur olmuştu, İsmet Bey aynı teması Heyeti Temsiliye nezdinde bulunduğu müddet zarfında idame etmiştir. Suriye'ye tahriren gönderilen talimat biraz da Fransızların eline düşmesi ihtimaline nazaran müessir olabilecek tarzda tsmet Bey tarafından kaleme alınmıştır. İhtirasatı günagünden dolayı birbirine mevki vermekten kıskanan zevat yüzünden bizzarur mevkiinde kalabilen Rıza Paşanın bir an evvel Kuvayı Milliye imhaya matuf tamimi manzurumuz olmakla kalmamıştır. Belki; suikaste makrun olan bu tamimin padişahımız Kuvayı Milliye istemiyor, dağıtmalıyız şeklinde Nevşehir ve Niğde de Tealii islâm Cemiyeti marifetile başlattırılan irtica harekâtını teskin için ittihazı tedbir ile de meşgulüz. Rauf Bey ve diğer rüfekadan aldığımız malûmat amali milliyenin istihdaf ettiği netayic temin olunmadan hükümeti haziranın Kuvayı Milliye imhaya tevessül ettiğini ve bilfiil mürakabei teşriiyeye başlamış olan meb'usanı kiramin guruptaki irtibatının pamuk ipliğinden ibaret bulunduğunu tasrih etmektedir. Bir de hükümet Arabistan'ın hududu millî haricinde kaldığını ilân etmedikten başka bilcümle meb'usanın teşkil ettiği

ahd ve Misakı Milli Programında camiai Osmaniye bilâkis hattı mütarekenin dahil ve haricinde müttehit olan ehli islâma teşmil olunduğu görülmektedir. Mebusların ihtirasatı ikbal perestaneleri yüzünden tesanüdü temin edilemeyen grubun vazifei hakikiyei teşriyelerini ifa etmekten ziyade hükümetin iğfalkâr siyasetine kapılması, sarayın hocalar vasıtasıyla Tealii islâm Cemiyeti altında memleketin her tarafında irticalar tertip etmesi, Ferit Paşanın İngilizlerle müştereken Anzavur Ahmedi tekrar Biga havalisinde Kuvayı Milliyeye saldırtması Sivas Kongresinin iktidardan iskat ettiği zevatın yaran sıfatı ve meclislerinde Kuvayı Milliyeye ve Heyeti Temsiliyeye aleni hücumlar yapması ve hükümetin müsamaha ve teşvikile muhalif gazetelerin Kuvayı Milliye aleyhine efkârı umumiyeyi tağlit etmesi İtilâf mümessillerinin bütün bu makûs ve menfi cereyanları kendi menfaatlerine mutabık görerek daha henüz tahakkuk etmeyen bir takım mevaidi iğfalkârane ile hükümeti mahza Kuvayı Milliyeyi samtü sükûn içinde intifaya mahkûm etmek çarelerine sevk etmesi cidden Heyeti Temsiliyeyi ifayı vazifede pek müşkül bir vaziyete duçar etmektedir. Bu esbaba binaen Rauf Bey vasıtasıyla Felahı Vatan Grubu heyeti idaresine isal olunan mutaleatin bir aynını zatialii biraderilerine de takdim eyledik. Maksadımızın iyiliğe, hüsnüniyete, menafii âliyei vataniye ve milliye için fedakârlığa matuf olduğunu teyide hacet olmadığından mutalâatı mebhuse hakkında zatiâlilerinin de musip ve kıymettar olan noktai nazarlarının iş'arına intizar ve takdimi ihtirammat eyleriz efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal
20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 479

* * *

217 - İÇ VE DIŞ DURUM

(25. II. 1920)

Kumandanlıklara gönderilen şifre.

Rauf ve İsmet Beylere
Onbeşinci Kolordu Kumandanı Karabekir Kâzım Paşaya
Üçüncü Kolordu Kumandanı Salâhattin Beyefendiye

Sahife
1

Ankara
25 /2 /36

Bugünlerde vaziyet-i hariciye ve dahiliyemizi berveçhiâti mütalâa etmekteyiz: Ahiren muhtelif menabi'den gelen malûmatdan Düvel-i İtilâfiye ve Müşarekenin bizimle sulh akdetmek için bir karar-ı kat'î vermek üzere oldukları anlaşılmaktadır. Bu kararın nasıl olabileceği hakkındaki bu fikrimizi bu raporumuzda izaha çalışmakla beraber rüfekamızın mütalâalarına ıttıla' hususunda istical ettiğimizi de arzederiz:

Son Londra mülakatı üzerine şayanı memnuniyet haberleri aldık. Ancak İngiltere Hariciye Nazırı ile Millerand'ın beyanat-ı muhimmesi ve memleketimizdeki Düvel-i İtilâfiye kuvvetlerinin İstanbul İzmir ve Kilikya havalisinde gittikçe tekasüf eylemesi ve İstanbul, İzmit ve teknil sahillerimizdeki esliha ve cephanedepolarımızın İngilizlere teslimi hakkında Harbiye Nezaretine vâki' olan teklif-i resmî ve muhaliflerin her defadan ziyade Dersaadet ve Anadolu'da efkârı umumiyeyi teşviş maksadıyla neşriyatı tevsi' ve teşebbüsât-ı fi'liyeye başlamaları ve hükûmet-i merkeziyenin menfi bir karar karşısında hiçbir mukavemet gösteremeyeceği hakkında şimdiden emmareler mevcut olması gibi ahval sulh şeraitinin ağır olacağını zannettirmektedir. İngiltere Hariciye Nazırı nutkunda Türkiye sulhu hakkında mesail-i âtiyenin tetkik ve tamiki lâzım geldiğini bildirmektedir.

Dersaadetin vaziyet-i müstakbelesi, Boğazlar hakkında elde edilecek teminat, Dersaadet ile Bulgaristan arasındaki havalinin âtide hangi hâkimiyet ve idare altında kalacağı, Anadolunun mukadderat-ı âtiyesi, İzmir'de Yunanlıların mevcudiyeti.

Millerand'ın nutku Lord Curzon'un nutku kadar açık değilse de Fransız mebuslarının telâşından Fransız hükûmet-i hâzırasının 1916 senesinde Anadolu hakkındaki itilâflarda bahsolunan nüfuz mıntakalarının tatbikine meyyal olduğu anlaşılmaktadır. Düvel-i İtilâfiyenin memleketimizdeki kuvvetleri malûm-u âlileri olduğu veçhile İngilizlerin Dersaadetde iki kolordu İngiliz ve Fransız altıbin kişi kadar İtalyan ve Yunan ki, cem'an yüzbin kişi kadar, Çanakkale Boğazının tarafeyninde muhtelit bir Fırka ve İzmir işgal mıntakasında sekiz Yunan Fırkası ve Frat'ın garbındaki Kilikya mıntakasıyla Frat'ın şarkındaki işgal mıntakasında 1: 2 Fransız Fırkası mevcuttur. Kilikya'ya daha dört Fransız Fırkasının gelmekte olduğu söylenmektedir. Kuşadası, Antalya, Konya havalisinde bir İtalyan Fırkası olup Anadolu ve Rumeli şimendöfer hatları üzerinde küçük müfrezeler vardır. Boğazlardaki evvelce mevcut harb sefinelerinden mâada bükere beş dritnavt ve dört büyük muhrib ile küçük harb gemilerinden mürekkep İngiliz Bahrisefid Filosu da Dersaadet'e muvasalat etmiştir.

Dersaadet'de muhalif gazetelerle Düvel-i İtilâfiye namına çalışan bir zümrenin ortaya İstanbul'un bizde kalmasını sürerek Düvel-i İtilâfiyenin öteden beri mevcut âdil ve insanî siyasetlerine dair işae ettikleri havadis İstanbul muhitini hayliden hayliye, yumuşatarak mukavemet esasını kabul etmiş olan Kuvayı Milliye ve teşkilâtını duçar-ı za'fetmiye çalışmaktadırlar.

Yunan işgalini şimalden durdurmağa muvaffak olan Balıkesir cephesinin arkasında Karabigalı civarında Ahmet Anzavur kumandasında kuvveti günden güne tezayüd etmekte olan 800 kişilik bir çete ile de düşmanlar faaliyete geçmişlerdir. Hükûmet-i merkeziye milleti her veçhile kuvvetden düşürecek ecnebi tekliflerini derhal kabul ve icabına tevessül etmektedir. Muhaliflerin fi'lî teşebbüsâtına mâni olmak şöyle dursun Kuvayı Milliyenin inhi-lâlini mucib olacak tamimler yaymaktadır. Ezcümle lehimizde başlamış olan sulh konferansının hüsn-ü neticeye iktiranı için aslaa mevcut olmıyan Ermeni kıtalinin durdurulması ve Yunan kuvvetlerine karşı Kuvayı Milliye harekâtının derhal tevkifi hakkında İngiliz teklifini Harbiye Nazırımız telâkki ve aynen kabul ve tamim etmiş ve Onüçüncü Kolordudan bu tamimin tatbik edildiğine dair de malûmat talebetmiştir. Bir taraftan da Heyet-

i Temsiliyeye Hükümetin siyaset-i dahilîsinin esasen Kuvayi Milliyeyi dağıtmak olup harice karşı kuvvetli olduğunu göstermek gibi olduğundan bu gibi tedabire tevessül edildiğini bildirmiştir. Hükümet-i Merkeziyenin âciz ve müteredit olduğu tahmin edilmektedir. Meclis-i Meb'usana gelince şimdiye kadar arzu edilen tesanüdü teşkil edememiştir. Fedakâr mebuslarımızın beyanat-ı mühimmesi de içtima salonunun haricine çıkamamakta bulunmuştur.

Sivas ve Erzurum Millî Kongreleriyle Ankara'da meb'usan ihtimamda mukarrerat-ı ma'lûme dahilinde vatanın istihlâsına son derecede gayret etmeği deruhte etmiş olan Heyeti Temsiliyemiz bu hususdaki mesuliyeti tamamiyle müdrik ve bu uğurda hiçbir ihtirasatı düşünmeksizin en azîm fedakârlığı ifaya hâzır ve müheyya olduğu cümlece malûmdur. Ancak hâl-i inikatda bulunan Meclis-i Millî ve bunun itimadına mazhar olmuş olan hükümetin şu ân-ı mühimde Vatanın istihlâsı uğurunda başda bulunarak her nevi umur ve hususatı kanun dairesinde idare etmeleri de en mühim temenniyatımızdandır. Bunun için Düvel-i İtilâfiyenin kuvvete istinaden yapmaları melhuz menfi teklifleri karşısında Meclis-i Milliyle Hükümetin ne gibi tedabir ve tertibat hazırladıklarını öğrenmeği tâyin-i hattı hareket için lüzum görmekteyiz. Hükümet ve Grup nezdinde icra-yi teşebbüsât ile neticenin sür'at-i iş'arına muntazırız. İstanbul'da yüzbin kişilik bir ordu ve büyük bir donanmalarının mevcudiyetini nazarı dikkatde tutmak lâzımdır. Öğrenmek istediğimizi Dersaadet'deki rüfekaya yazdık. Bu babdaki mütalâa-i aliyeleri müsterhamdır.

M. Kemal

Rauf ve İsmet Beylere

Yazıldı 25/Minh
Memduh

Kapadım 26/Minh
Rıza

H.T.V.D.: 1957, sayı: 21, No. 523

* * *

218 - YUNANLILARIN ASKER VE MÜHİMMAT SEVKETTİKLERİNE DAİR

(27. II. 1920)

3. K. Kumandanlığı elile Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

1554

Sivas: 28/2/36

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesine

1- 22 /2 /36 da gelen vapurlardan üç yüz 23 /2 /36 da gelen büyük bir vapurdan bir tabur askerle her üçünden külliyyetli tel örgüsü, 300 nakliye arabası, 2 tayyare, altı top, on iki makineli silâh, sekiz mitralyöz pek çok zahire çıkarıldığı ve Pınarbaşında kalmak üzere Nif kazasına üç bin araba sevk edildiği,

2- Her gün asker ve mühimmat ve saire gelerek cephelerin takviyesine devam edildiği ve Rum gazeteleri Venizelos'un Asyayı Suğra hakkındaki metalibatinın kabul edildiğini ve Rumların İzmir'in katiyen Yunanistan'a ilhak edildiğini iddia ettikleri İzmir'den bildiriliyor.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Atlına mutabıktır.
3. K. Şube I kısım 3
Yüzbaşı Seyfettin*

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2736

* * *

219 - CEPHELERE DAİR

(27/28. II. 1920)

3. K. Kumandanlığına ve Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen istihbarat.

Sivas Anadolu Müdafaa Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi
Riyasetine

Dahili istihbarat :

1- Yunan Cenerali Milyotis 23 /2 /36 da İzmir'de şehir dahilinde mızıkalarla ve bir süvari alayı ile dolaşarak nümayiş yapmıştır. Bu nümayiş İzmir'deki İngiliz Cenerali Hambury de iştirak etmiştir.

2- 23/24-2-36 da Yunanlılar İzmir'de cephelere külliyetli esliha ve cephaneye ve asker şevkiyle işgal etmişlerdir.

3- Yunanlılar Bozdağını aşarak Alaşehir'i elde etmek için Ödemiş'teki kuvvetlerini yirmi beş bine iblâğ etmişlerdir.

4- İzmir'de ikiçesmelikte yağhane sokağında 24 /2 /36 da Yunan efradının tavrı emrini anlamayan bir Müslüman Yunanlılar tarafından cerh edilmiştir.

5- Bir kaç gün evvel Dersaadet limanına gelen altı Dritbottan mürekkep birinci Atlantik filosundan iki bin nefer çıkarak mızıkalarla Beşiktaş ve Beyoğlu semtlerinde nümayişler yapmışlardır. Dersaadet ve Üsküdar cihetlerinde de birer gün böyle dolaşacaklardır.

6- Pazar günü İstanbul hududunu Çatalca ve Midye-İnos hatlarından biriyle tahdit hakkındaki istihbarat ve neşriyat üzerine Edirne'de azim bir miting tertip edilmiştir, İngiliz Mümessili askerisi mukarreratı konferansa iblağ edeceğini ahaliye balkondan söylemiştir. Fransız istihbarat zabiti Yüzbaşı Jeanrar; valiyi ziyaret ve miting hakkında malumat ve mukarrerat suretlerini talep ve ahz eylemiştir. Cumartesi günü Karağaç Fransız Kumandanı Miralay Rosidis Vali Beyi ziyaretle Trakya havalisinin İstanbul hududu dahilinde kalmadığına dair deveran eden şayiati men'ine sarfimesai olunması mümkün olduğunu ve Trakya Cemiyetinin Fransızları istediklerini Garbi Trakya sabık Sobranya azasından Nevrekoplu Celâl Beyin söylediğini söylemiş, Vali Bey ahalinin neşriyatını menetmek mümkün olamayacağını; Celâl Beyin arzusu bu olsa bile Trakya Cemiyetinin ve ahalinin tercümanı efkârı olamayacağını ve amali milliyenin her halde bu havalisin İstanbul hududu dahilinde kalması noktasında müttehit olduğu cevabını vermiştir. Edirne'ye gelen Celâl Bey bu ifadesini, gazetelerle ret ve tezkiz etmiştir.

7- Düveli Mütelif Mümessilleri Dersaadette Hükümeti Merkeziyeye verdikleri iki nota ile İzmir'de Yunanlılara karşı müdafaa eden Kuvayı Milliye'nin halen işgal ettiği hattan üç kilometre geriye alınmasını, ve Yunanlılar Düveli Mütelif meyânında bulunduğu onlara tecavüz gayri caiz olduğunu ve Akbaş cephanelerinden nakledilen esliha ve cephaneye miktarına göre İstanbul'daki depolarımızdan bol miktarda cephanenin kuvayı İtilâfiyeye teslimini talep ettikleri müstahberdir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır
29 minh
3. K. Şube I den
Yüzbaşı Seyfettin*

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2735

* * *

**220 - BURDURDA AÇILAN ANADOLU KADINLARI
MÜD. VATAN CEMİYETİ**

(29. II. 1920)

Sivas Anadolu Kad. Müd. Vatan Cemiyetine gönderilen telgraf.

86 *Ankara* *Bilâ*

Alındığı Tarih
1 Mart

Sivas Anadolu Kadınları Vatan Cemiyetine

Burdur'da Fıtnat hanımefendi riyasetinde Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti teşekkül ettiği ve faaliyete başladığı mahallinden bildirilmekle arz olunur efendim. 29 Şubat 36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 37/4162

* * *

221 - ANZAVUR AYAKLANMASI

(29. II. - 2. III. 1920)

Kumandanlıklara gönderilen şifre mahlülü.

Şifre mahlülü

Ankara'dan

Konya'da XII nci Kor. Kumandanlığına

Biga hâdisesi ve teşkilât-ı Ahmediyeyi idare edenler: Tayyar Paşa, Nigehbandan Binbaşı Hüsnü Bey Topçu Binbaşı İsmail Hakkı Bey Çerkez Bekir, Adapazarlı Çerkez Kâmil, Kirmastılı Çerkez İdris, mütekaid Binbaşı Çerkez Hüseyin Bey, Mekteb-i Harbiye Tabiye Muallimlerinden Erkânıharb Binbaşısı Hayri Bey, Kürd Mustafa Paşa, Kiraz Hamdi, Dava vekili Fuad, Şükrü Refi, Cevad, Kemal Paşa damadı Doktor Esad, Zeynel'âbidin, Sadık Bey, Kadri Pehlivan, Eskişehir Mutasarrıf-ı esbakı Sami, Ali, Ali Kemal, Mehmed, Ali Hikmet Beylerdir. Teşkilât için muktazi para İngilizler tarafından şimdilik Biga için doğrudan doğruya Şah İsmail'e verilmiştir. Yedi torbada beşbin İngiliz altını almıştır. İstanbul'da Hürriyet ve itilâfa Said Molla'ya ve Pehlivan Kadri'ye İngilizler teşkilât için külliyyetli para vermişlerdir. Biga havalisinde ahali yedinde bulunan umum eslihayı bu teşkilât için Anzavur'a teslimine İngilizler muvafakat etmişlerdir. Teşkilât idaresi meselesi Hürriyet ve itilâf ile Nigehbancılar arasında halen münaziünfihdir. Hürriyet ve itilâf parayı temin ettiğinden dolayı teşkilâta sahib olmak istiyor. Nigehban ise kendi zâbitaniyle maddî fedakârlık yaptıklarından bütün teşkilâta emir ve kumandaya hâkim olmak fikrindedir. Bursa hâdisesi pek yakındır. Oraya Çerkezler tarafından 300 kişilik münferid eşhas beray-i ticaret sevk edilmiştir. Teşkilâtın emrine tâbi'dirler. İlk hareket-i kıyamiyede Bekir Sami Beyin imhası mukarrerdir. Dün çarşamba Mudanya'ya hareket eden vapurla Bursa Hürriyet ve itilâf Fırkası Reisi Aziz Nuri ve Mahmud Şevket Paşanın katillerinden Çerkez Kâzım'ın kardeşi Adapazarlı Hikmet hareket etmişlerdir. Kürd Mustafa Paşa vasıtasıyla daha iki üç mitralyöz zabiti derdest-i şevktir. Aziz Nuri vasıtasıyla ve Hürriyet ve itilâf fırkası efradından ayrıca üçyüz kişilik bir kuvvet merkezde ihzar edilmiştir. Müftü sabık Ömer Fevzi, Hoca Halım ve ulemadan daha birkaç zat Bursa teşkilâtını tevsi' ve takviyeye çalışacaklardır. Bunlar Bursa'da, Biga'da olduğu gibi harekât-ı kıyamîye icra ve hükümete vaz'iyed ile telgraf muhaberatını kat' ve Anza-vur'la birleştikten sonra Kürd Mustafa Paşa Kuvayi Milliye Umum Kumandanlığını deruhte edeceklerdir. Adapazarı'na da Çerkez rüesasından birtakım adamlar gönderilmiştir. Ve elli kişilik Kuvayi Millîyeye muarızdır. Balıkesir ve Bursa'daki fazla mitralyöz ve mekanizmaların dahile şevkleri cay-i mütalâadır.

Nigehbancılardan Topçu Binbaşısı İsmail Hakkı Çopur Bekir mukabil harekât ve ihtilâl için ittihaz ettikleri karar neticesi vukubulan tebligatı şudur: İstanbul'dan Karabiga ve Bandırma'ya çıkabilecek zâbitanla

Tekfurdağı'ndaki Alay Kumandan Mustafa Nuri Beyin sevkedeceği Nigehbancı zâbitanı (bunların Nigehban mensupları ellerinde (Y ş 1) küçük varakalarda muharrer kayıd numaralan ile malûm oluyor) birleşerek evvelâ kendilerini teşkilât ve Kuvayi Milliye taraftan göstererek ahali arasına ve her altı köyden bir nahiyeye teşkil ve her nahiyeye bir zabıt tayin ettikten ve halka Müdafaa-i Milliye rüesasının ahlâksız namussuz adamlar olduğunu propaganda ile efkân aleyhlerine tahrik ederek onları birer ikişer kati ve idam edüp (ayt 63 sy) kendileri kalacaklardır. Bundan sonra üçüncü safhaya başlayacaklar. (24 A 2363 ad) Ayvalık cephesinde sağ cenahlarını denize istinad ettirerek İngilizlerin sağ cenahına istinad edecek ve Yunan kuvasına bir muhtıra vererek kendilerinin Yunan aleyhdarı olmayıp İttihad ve Terakkice olan teşkilât-ı millîye yo karşı hareket ettikleri ve binaenaleyh kendileriyle müttefik hareket edilmesi lüzumunu tavsiye edecek ve sola doğru harekâta başlıyarak bütün cepheyi iskata başlayacaklar, sağ cenahtaki bu muvaffakiyet son defa sukutunu ve Yunanlılarla Nigehbancıların kazanmaları neticesini temin edecektir. Maba'dı var. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal 29/Şubat/336

XX nci Kor. Kumandan Vekili
Mahmud

ŞI Kısım I

Şifre Kalemi
Vürudü 29/Minh
Tebliğ edilen mahaller

Denizli 57 nci Fırka K.
Alaşehir K.
Nazilli
Burdur
23ncü Fırka

Şifre kalemi 997

Ankara'dan
1. 3. 1920

XII nci Kor. K.

29/2/36 tarihli şifreye zeyldir.

Mabaid: Suret: Tekfurdağı'ndaki Alay Kumandanı Binbaşı Mustafa Nuri Bey zabıt i'ta ve sevkedeceği gibi Ondördüncü Kolordunun silâh depoları hakkında zâbitana talimat vermektedir ki zâbitan ihtilâli ile baskınlar yapacaklar ve depoların muhteviyatını alacaklar, Bandırma'da Dava vekili Ferid Bey bu ihtilâl teşkilâtına memurdur. Bandırma içinde emrine amade üçyüz müsellâh maiyeti de var. Ellialtıncı Fırkadan yetmiş zabıtın imzalarını havi bir mazbata Dersaadette Nigehban cemiyetine gelmiştir. Muhteviyatı yapılacak ihtilâle Nigehbancılarla iştirak edeceklerini te'min ve taahhütten ibarettir. Bu imza sahiplerinden Muhsin, Halil İbrahim Mustafa Nuri Efendilerin isimleri anlaşılmiş diğerleri henüz öğrenilemedi. Bursa polis müdiriyle serkomiseri bu teşkilât-ı ihtilâliyi himaye etmektedirler. Yenişehir eşrafından Çerkez Ethem Pani Bursa üzerine yapılacak harekâtı deruhde etmiştir. Yalova'daki İbo İbrahim ile anlaşılmıştır. Muvaffakiyet halinde İbo harekâta iştirak etmeği vaid ve te'min etmiştir.

Diğer Zeyl: Hafız İsmail Bursa'ya teşkilât için memur edilmiştir. Bursa'daki galeyanda muktazı eslihayı Sedbaşında Çerkez İbrahim ve Çerkez İdris Ağanın mahdumu Ömer tevzi edecektir. Buradan gönderilmiş olan esliha bunlardadır. Ömer'le muhabereyi te'min eden Ulucami karşısında Kalıbcı Ahmet Efendidir. Mektup Ahmet Efendi namına gönderiliyor. Bursa harekâtına Karacabey'den de iştirak vaki' olacaktır. Bursa'nın sağ cenah harekâtını Karacabey'de Gostuvarlı İbrahim Beyle Çerkez eşkiyasından meşhur Davud idare edecektir. Bunların maiyeti Çerkez ve Arnavud'tur. Sol cenahı Yenişehir'de Ethem Pani ve İbo ve Kâzım'ın biraderi Hikmet ve rüfekası ve merkezi Ellialtıncı Fırkadan Nigehbancı zâbitan idare edecektir. Topçu Yüzbaşısı Ziya Bey yirmi gün evvel Karacabey'e gitmiş Gostuvarlı İbrahim'le teşrik-i mesai eylemiştir. Karacabey Kaymakamı Tevfik Nevzad Bey de teşkilâtçılara müzahirdir.

Diğer Zeyli: Bu sabah Romani vapuriyle Karabiga'ya dört ihtiyat zabiti Anzavur emrine hareket etmiştir. Elyevm Çorlu'da bulunan İhtiyat zabiti Hüseyin Hüsnu Efendi yirmibeş kişilik bir kuvvet hazırlamıştır. Tekfurdağı'ndaki Alay Kumandanı Binbaşı Mustafa Nuri Bey tarafından tedarik edilen Nigehbancı zâbitan ile birlikte Karabiga'ya hareket etmişlerdir. Bugün hareket edecek Gelibolu vapuriyle gidecek Nigehbancı zâbitan hakkında hükümete malûmat verilmiştir. Yarın veyahut başka günler Yenişehir'de İbrahim Paşaya iltihak etmek üzere Çerkez İdris Ağa, Yüzbaşı Şevket Hüseyin Remzi mahdumu Şevket ve Bahriye Yüzbaşılardan Tahsin Efendinin henüz buradan hareket etmediği anlaşılın maslup Kâzım'm biraderi Hikmet doğruca Gemliğe gideceklerdir. Mudanya'ya çıkmaları muhtemeldir. Mabadı vardır.

Mustafa Kemal I/Mart/36

Şifre mahlûlü
892
Yürüdü 4 minh

XX nci Kor. K. Vekili
Mahmud

Bunların sırasıyla tanzimi noksanı
varsa ikmalı
Adet
Bilâ

Ankara'dan

Konya'da XII nci Kor. Kumandanlığına

2. 3. 1920

1 /3 /36 şifreye zeyldir: Mabait sureti

1- Balıkesir civarındaki teşkilâta elyevm burada bulunan Ağır Topçu Binbaşlarından Emirgânlı Kemal Bey memurdur. Hamdi Paşanın yaveri olup Bandırma'da tevkif edilen Yüzbaşı Kemal de kendisiyle teşrik-i mesai edecektir.

2- Bunların burada bir kargaşalık çıkaracakları söyleniyor. Bugünlerde tahliye edilen Yüzbaşı Mahmud Celâlettin ile burada Zeynel'âbidin Hocanın hanesinde misafir süvari mülâzimievveli, buradaki teşkilâtçılara iltihak için emir almışlardır.

3- Konya teşkilâtına Zeynel'âbidin Efendi memurdur. Son akşam Damad Ferid Paşanın hanesinde içtima edilerek müzakerat cereyan etmiştir. Netice kararlaştırılamamıştır. Konya'da Zeynel'âbidin Efendinin emrine tâbi' zâbitanın mevcut olduğu haber veriliyor.

Diğer zeyl sureti: Sivas'daki İtilâfçı Şeyh Sivas teşkilâtına memur edilmiştir. Bunlara mahrem gelen talimat ve evamiri Hürriyet-İtilâf Merkez-i Umumîsinden gönderilen mekâtib-i sansüriye adam-ı mahsusla irsal kılınmakta ve Sivas'a Hürriyet ve İtilâf şube mutemetleriyle elden gönderilmektedir. Dahile gönderilen evamir ve talimatın ta'cili Polis Müdüriyeti Heyet-i Teftişiyesi Müdürü Hüseyin Hicabi Bey tarafından idare ve tanzim edilmektedir. Tirebolu'da Teşkilâta Kadızade Rifat'ın memur edildiği zannolunmaktadır. Geçenki Biga hâdisesini bu adam çıkarmış ve tertip etmiş ve kablehâdise buraya gelerek talimat vesaire almıştır. Anzavur ilk isyanında Eskişehir Biga Balıkesir ve Bursa İzmit ve Bolu livaları ahali namına hareket ettiğini beyanname ile ilân etmişti (bolfdır) Bu sefer bu teşkilâtan (malmsi) muhtemel değildir.

Diğer bir suret

Dün, Gelibolu vapuriyle Karabiga'ya kimse gidemedi. Vapura binenler tevkif ve bilâhare muhafızlıkça tahliye edildi. Bu mürettep zâbitanı Yunan vapurlarına veyahut Tekfurdağı'ndaki Alay Kumandanı Binbaşı Mustafa Nuri Bey vasıtasıyla oradan kayıkla Karabiga'ya gelmek cihetini ihtiyar ediyorlar. Ca'fer Tayyar Bey Edirne'de bulunmadığından gerek Çorlu ve gerek Tekfurdağ hakkında kendisine malûmat verilemedi. Tekfurdağı'nın ehemmiyeti iş'arat-ı sabıkamızdan malûmuâlileri olmuştur. İstanbul'un (101n) icraata ehemmiyet verilmesi hususu ciddî surette te'min edilemedi. Arzolunan eşhasın oralara geçmesi muhtemeldir. Mahallerinde takibat icrası zarureti karşısındayız. Anzavur'un Biga'da temin-i muvaffakiyetinden sonra Hürriyet ve İtilâfın vaktiyle birinci ikinci üçüncü beyannamesinde munderiç hutut-u umumiye dahilinde oralarda beyannameler neşredileceği ve bundan Düvel-i İtilâfiyeye malûmat verileceği ve bu babdaki talimatın heyet-i fa'aliyesi tarafından Gelibolu vapuruna binen zâbitana matbu suretlerinin i'tâ edildiği ve bu beyannamelerden iki suretinin postaya teslimen Mustafa Kemal Paşaya takdim kılındığı mâruzdur. Şimdilik bu kadar. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.2 /Mart-/336

XX nci Kor. Kumandan Vekili
Mahmud

Şife kalemi

893

Vürudü 4/minh

Ahmed

Tebliğ edilen mahaller:

Nazilli Mevki Kumandanlığına

*Burdur Kalem Riyasetine
57 nci Fırka Kumandanlığına*

H.T.V.D.: 1956, sayı: 18, No. 452-454

* * *

222 - YUNANİSTAN VE BULGARİSTAN HABERLERİ

(1. III. 1920)

3. K. Kumandanlığına ve Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

3. K. K. İstihbarat
1635

Sivas: 2/3/36

Suret

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

1- Journal d'İtalya gazetesinin 6/2/36 tarihli nüshasında Yunanistan'da Kral Kostantini tekrar taç ve tahtına iade etmek üzere tertibatı ihtilâlkâranenamı altında bir entrevue vardır. Mezkûr teşebbüs menabii muhtelifeden mevрут haberlerle teyyüt ediyor.

2- 24/2/36 tarihli Bulgar gazeteleri Londra'dan mevрут haberlere atfen İzmir'in Yunanistan'a terkine tali komisyonca karar verildiğini ve hududun tayini için Venizelos'un celp edildiğini yazıyorlar.

3- Bulgar Reisi kıtayı Sobranya'ya dağıtmış ve seferberlik ilân etmiştir. Romanya Bolşevik olmuş ve Sovyet Hükümeti teşekkül etmiştir.

4- Bulgaristan Düveli İtilâfiyeye verdiği notada Trakya'nın yalnız Düveli muazzamadan biri vasıtasıyla idaresini kabul edebileceğini ve Yunanistan'a itası halinde tahaddüs edecek vakayii müessifeden mesuliyet kabul edemeyeceğini bildirdiği müstahberdir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

3. K. K. Erkânıharbiye Reisi
Hamdi

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2599

* * *

**223 - KARA VASIF BEY, KARAKOL CEMİYETİ, UŞAK
KONGRESİ VE BAHA SAİT BEYİN BOLŞEVİKLERLE
YAPTIĞI ANLAŞMA**

(3. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 3/3/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Bizzat Kâzım Paşa Hazretleri tarafından açılacaktır:

Dersaadetten Kara Vasıf Beyden gönderilen 26 Şubat 1336 tarihli mektubunda Türkiye ihtilâl hareketini temsil eden Karakol Cemiyetile Uşak Kongresi heyeti icraiyesi namına hareket eyleyen Kafkasya'daki murahhas Baha Sait Beyin bolşeviklerle yaptığı bir muahedei ittifakiye müsveddesi ile bunun mevaddı hakkında tadilât, izahatı havi bir de mutalâanamesi melfuf idi. Mektup ve melfufatı muhteviyatında Türkiye Hükümeti muvakkatci ihtilâliyesini temsil eden Uşak kongresi heyeti icraiyesi ve Karakol cemiyeti ihtilâsiyesiyle Kızıl orduya mensup olup elyevm Dersaadette bulunan Miralay İlyaçef beyninde tekarrür eden esasatı ittifakiyenin tarafımızdan tebyiz ve imzasından sonra Karakol cemiyeti tarafından mühürlenerek teati olunacağı zikrolunuyor. İttifakname mevaddı umumiyetle bugünden ifasını deruhte edemeyeceğimiz hususatı ihtiva ediyor. Vasıf Beyin dahil ve harice karşı Karakol cemiyeti namı altında muvakkat bir komitenin heyeti merkeziyesi olarak hareket ettiği ve Baha Sait Beyin Karakol cemiyetinin ve Uşak Kongresinin selâhiyettar ve müstakil murahhası olarak bolşeviklerle bütün memleket mukadderatına ait muahedat akt ettiği sabit oluyor. Mumaileyh Vasıf Beye verilen cevapta: Karakol cemiyeti ve bilhassa bu cemiyetin dahilen ve haricen müstakil harekete mezun bir heyeti merkeziyesini ve Baha Sait Beyin sıfat ve selâhiyetini tanımakta ve binaenaleyh Baha Sait Bey tarafından hakikate mutabık olmayan sıfat ve selâhiyyette başlamış olan müzakereye ve yapılmış olan muahedeye temasta mazur olduğumuzu bildirdik. Gerek Vasıf Beyi gerek rüfekasıru Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin İstanbul Heyeti merkeziyesi olarak tanıdığımızı yoksa siyaseti dahiliye ve hariciyede ayrı ayrı iki komitenin itilâf etmiş şekline delâlet edecek her türlü muamelât ve tezahüratı kat'iyen red ettiğimizi, dahili, harici tedabiri siyasiye ve icraiyyeden millete karşı, dünyaya karşı, tarihe karşı Heyeti Temsiliyenin mesul olduğunu ve diğer taraftan Kolordu Kumandanları arkadaşlarımızın bu hususa dair noktai nazarlarını istihraç etmeden ve mutalâalarını almadan cemiyetimizin hiç bir taahhüdatta bulunamayacağını serahatan ityan ettik. Ve fimabaad aynı tarz ve harekete devamları takdirinde kendileriyle muamele ve irtibatı kat' etmek mecburiyetinde kalacağımızı yazdım. Bu hususat Rauf Beye bildirilmiştir. Baha Sait Beyin Bakûda bulunduğu anlaşılıyor. Oradaki zevata bu adamın cemiyetimiz ve memleketimiz namına hiç bir sıfat ve selâhiyeti haiz olmadığına dair tarafı alinizden mektupla malûmat verilmesini rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

Erzurum: 5/Mart/1336

K.K.: s. 509

* * *

**224 - İNGİLİZLERİN KENDİ ASKERİ KIYAFETLERİNE
SOKTUKLARI ŞAHISLAR**

(3. III. 1920)

Müd. Huk. Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesine gönderilen telgraf.

1781
Müstaceldir.

Sivas: 5.3.36

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

İngilizlerin kendi kıyafet-i askeriyelerine saktıkları bâzı eşhası kendi torpito ve vapurlariyle muhtelif sahillere çıkardıkları ve kuva-yi bahriyelerini memlekette ikâi şûriş ve fesad edeceği adamların nakil ve hizmetine tahsis eyledikleri ve yine aynı maksatla bâzı eşhasa veya zümrelere nakden muavenette buldukları görülüyor. Bundan maksad vahdet-i milliyemizi ihlâl ve ahali memleketi yekdiğeri aleyhine tahrik eyliyerek vukubulacak şûriş ve nifaktan bil'istifade mukadderat-ı hayatiyetimizi istedikleri gibi tanzimde serbest kalmak olduğu aşikârdır. Hayat ve mukadderatımızla alâkadar olan tek mil âlem-i İslâm nezdinde icabında protesto edilerek mukabil-i tesirat istihsal olunmak üzere İngilizlerin işbu nakliyat ve muavenetlerinin mahal ve zaman-ı vukuları ile alâkadar eşhasın hüviyetleri ve hulâsa vesika ittihaz olunabilecek şayan-ı itimad tek mil delâilin iş'arı mercudur.

Heyeti Temsiliye namına

Vürudu 4.3.36

Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2738

* * *

225 - KİLİKYADA ERMENİLER VE FRANSIZLAR TARAFINDAN İSLÂMLARA YAPILAN ZULÛM

(3. III. 1920)

Sivas Vilâyeti elile Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Suret

Kilikya'da Ermeniler, Fransızlar tarafından teslim ve ahali İslâmiyeye fiilen taslit edilmektedir. Kozan'da bir çok Müslümanları kiliseye doldurdıkları, akibetlerinin meçhul bulunduğunu ve birçok namusa tecavüz edildiği ve Feke kazasının Ermeniler tarafından muhasara olduğu, telgraf tellerinin kesildiği ve ahali İslâmiyenin işgal mıntıkası haricine koşarak imdat niyaz eyledikleri akibetlerinin vehametinden bütün ahali İslâmiyenin galeyana ve heyecanda bulunduğu mahalinden bildirilmiştir. Bunlar karşısında vukuu tabii olan müdafaai nefisten dolayı tahaddüs edecek mesuliyetin nereye râci olduğu şimdiden anlaşılacak üzere icabedenlerin vaziyet hakkında tenvir buyurulması mercudur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti Sivas
Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinden alınan
3.3.36 tarihli telgrafname sureti berayı malûmat balâya naklen tebliğ olunur.

4 Mart 336

Sivas Valisi
Reşit

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2866

226 - ANZAVURUN MİLLETÇE TAKBİHİ İÇİN

(3/4. III. 1920)

Sivas Vilâyeti ve Heyeti Merkeziyeye çekilen telgraf.

Suret

Ahmet Anzavur ile hempalarının Karabiga'da ika ettikleri şûriş ve ihtilâl dinimiz, vatanımız aleyhine olduğu artık gayri kabili ihfa bir surette tahakkuk ve taayyün etmiştir. Ahmet Anzavur'un kendi ismine izafetle teşkil ettiği o cemiyeti Ahmediyenin maksat ve gayesi aylarca Yunan mezalimi ve fecayiine karşı mukaddesatı milliye ve dinimizi her türlü mahrumiyetler mihnetler içinde müdafa eden Balıkesir'deki milli cephei harbimizi arkadan vurmak ve bu suretle düşmanın harekâtı istilâcuyanesini teshil etmek ve bilnetice memleketimizin son ümidi beka ve halâsı olan teşkilatı milliye'nin talebi inihali istihdaf edilmektedir. Bu din ve vatan düşmanlarının emri tedip ve tenkilinde hükümet vazifesini ifa etmekte olduğundan pek yakın bir zamanda asilerin kendilerini bekleyen

akibete duçar edileceklerine şüphemiz yoktur. Ahmet Anzavur ve hempoasının davayı batılını müdafaa edenler yaralı vatana karşı icra edilen bu sui kasdi bütün masum milletimizin arzusu gibi göstermekten istihya ettiklerine bakılırsa efkârı umumiyei medeniyeyi yanlış zehaplardan kurtarmak için milletimizce bunun tekzibi katisi lüzumu hasıl olmuştur. Binaenaleyh vatanımızın tamamıyet ve istiklali ve milletimizin ahengi tesanüdü aleyhinde çalışan Ahmet Anzavur ve hempoalarının bütün milletçe takbih ve telini suretiyle vahdeti mukaddesei milliyemizin gayri kabili inhilal olduğunu göstermek üzere Belediye ve Heyeti merkeziyeler tarafından Dersaadet matbuatına telgraflar keşidesine delâlet buyurulmasını rica ederiz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaaı Hukuku Milliye Cemiyeti Sivas
Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinden alınan
3/4 Mart 36 tarihli telgrafname balâya naklen tebliğ ve icrayı icabı tavsiye olunur. 5 Mart 336 Sivas Valisi
Reşit

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2868

* * *

227 - AHMEDİYE TEŞKİLÂTININ İHANETİ

(4. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

C. 1/3/1336 şifreye:

Felahı vatan grubile Heyeti Temsiliye arasında ahenk ve irtibatı tam mevcuttur. Ahmediye teşkilâtını yapanların yeni bir Derviş Vahdeti faciası vücuda getirmek istediklerine hiç şüphe yoktur. Heyeti Temsiliye ve gurup bu imkânın men ve tevkifi için çalışıyoruz. Grup dahilinde revabıtı mütekabile ve tesanüt olduğu derecede mükemmel değilse de bunun takviyesine çalışılıyor. Hükümetin faaliyeti de sureti umumiyede amali milliyeye tetabuk eyliyor. Ezcümle Dahiliye Nazırı amali milliyenin katıyyen hadimi olduğunu bildirmiştir. Harbiye Nazırı arzuyu samimanesine rağmen biraz mütereddit görünüyor. Rûfeka çalışıyorlar. Hadise hakkında gazetelerle neşriyatı münasebe icrasına tevessül edilmiştir. Vekayi seriülcereyan olduğundan münferit hadiseler hakkında kitap neşretmeyi şimdilik imkânsız görüyoruz. Mamafih mevcut bulunan ve toplanacak olan vesaike müsteniden faaliyeti ihanetkâranenin mahiyetini neşretmeyi tasmin ediyoruz, efendim.

Heyeti Temsiliye namına

Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili

Mahmut

K.K.: s. 304

* * *

228 - CELÂLETTİN ARİF BEYİN MECLİSİ MEBUSAN REİSİ OLDUĞUNA DAİR

(4. III. 1920)

XII. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Adet 8 Ankara'dan

Konya'da XII Kor. Kumandanlığına

Celâlettin Arif Bey Meclis-i Meb'usan Reisi oldu. Zatişahane Müşarünileyhi yarın 5 /3 /36 öğleden sonra saat 4.30'da kabul buyuracaklardır. Sadaret meselesinin yarın hallolunması me'muldür. Bu gece icrasını rica ettiğimiz teşebbüsatin te'min buyrulması müsterhamdır.

Heyeti Temsiliye namına

Mustafa Kemal

4/3/36

Şifre Kalemi

901

Vürüdü 5 minh

(imza)

Vürüdü 5 minh Kemal

Hususi dosyaya 7/minh

H.T.V.D.: 1956, sayı: 18, No; 458.

* * *

229 - MECLİSİ MEBUSAN REİSLİĞİNE SEÇİLMESİ ÜZERİNE CELÂLETTİN ARİF BEYE GÖNDERİLEN TEBRİK TELGRAFI

(4. III. 1920)

Meclisi Mebusanı Osmani Reisi muhteremi Celâlettin Arif Beyefendiye: Millet Meclisi riyasetine şahsiyeti mümtazenizi intihap buyurmak suretiyle zatı âlilerine karşı Meclisi Millinin gösterdiği hüsnü itimad ve itminan

gerek bendenizde ve gerek Heyeti Temsiliyedeki rüfekamızda amik bir şükrü meserret hasıl etti. Zatı samii riyasetpenahilerini tebrike şıtap eder ve rehayı vatan yolundaki bilcümle mesaiyi fedakâranelerinde tevfiği hüdayı lemyezele mazhariyetinizi niyaz eylerim efendim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye: 18 Mart 1920

* * *

230 - FERİT PAŞANIN SADARETE GELMEMESİ İÇİN

(4. III. 1920)

XII. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Adet
Bilâ

Ankara'dan

Konya'da XII nci Kor. Fahrettin Beyefendiye

1- Şimdi 4 Mart saat 10 sonra Harbiye Nazırı Fevzi Paşa Hazretlerinin vaziyet-i hâzıra hakkındaki mütaleat-ı aliyesi bilvasıta vürud etmiştir. Müstafî kabine erkânı dahi Ferid Paşanın makam-ı Sadarete gelmemesini te'min için müştereken teşebbüsatta bulunmaktadırlar. Ma'hâza hertürlü ümid ve intizar hilâfına olarak Ferid Paşa re'sikâra gelirse Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin İstanbul'a karşı kat'î ve belli icraata girişmekten ibaret olan esasî tatbiki tabîidir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

4/3/36

XX nci Kor. Kumandan Vekili
Mahmut

2- Zatiâîlerinin Dersaadet'te buldukları zaman Nazır Paşa Hazretleri İzmir cephesindeki son Yunan taarruzu kesb-i ciddiye ettiği takdirde ihtiyar olunacak tarz-ı hareket hakkında dermeyan buyurdukları mütalâatın tarafımıza bildirilmesi münasip olacağı zikredildiğinden serian iş'ar buyrulmasını rica ederim efendim. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal 4 /3 /36

XX nci Kor. Kumandan Vekili
Mahmut

Şifre Kalemi
902
Vürudü 5/Minh
Kemal

H.T.V.D.: 1956, sayı : 18, No. 457.

* * *

**231 - FERİT PAŞA KABİNESİNİN DİVAN-I ÂLİYE
VERİLMESİNE İTİLÂF DEVLETLERİNİN MÜSAADE
ETMEYECEĞİNE DAİR**

(4. III. 1920)

Sivas Vilâyetine ve Heyeti Merkeziyelere gönderilen telgraf.

Suret

Dersaadetten mevrut malûmat aynen berveçhiâtidir. Bir suretinin Heyeti Merkeziyelere itası mercudur efendim:

Geçen Pazartesi günü İtilâf Mümessilleri, tercümanları Babıâlide Sadrazamı ziyaretle Ferit Paşa Kabinesinin Divanı Âliye şevklerine muvafakat edemeyeceklerini ve sevk edilmek istenilirse fiilen müdahale eyleyeceklerini şifahen tebliğ eyledikleri berayı malûmat maruzdur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinden alınan 4.3.36 tarihli telgrafname sureti bâlâya naklen tebliğ olunur efendim.

5 Mart 336

Sivas Valisi
Reşit

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2869

* * *

Derleyen:
Nimet ARSAN

232 - BASININ DİKKATE ALACAĞI HUSUSLAR

(4. III. 1920)

Sivas Vilâyetine ve Heyeti Merkeziyeye gönderilen telgraf.

Suret

Şu sırada Kuvayı Milliye'nin müevvici efkârı olmak üzere tanınmış gazetelerin menafii aliyi vataniyeyi az çok ihlâl edebilecek bazı hatalara düşmek ihtimaliyle atideki hususat hakkında nazarı dikkati celbetmeği faideli addediyoruz. Orada intişar eden bu kabil gazetelere tebliğiyle beraber meriyeti hususuna himmet buyurulması mütemennadır efendim.

1- Avrupa efkârı umumiyesinin aleyhimizde tevlit edilmek istenilen cereyanlara suhuletle kapılmalarını icabedecek tezyifat ve tahkîrattan ictinap olunmak.

2- Müdafaai Hukuk hususundaki neşriyat ve müdafaatta daima hukukumuz ve fedakârlığımızı istinat ederek ttilâf devletleri arasındaki ihtilâfatı yalnız Avrupa gazetelerinin neşriyatını nakil suretiyle mevzuu bahsetmek.

3- Suriye ve Arabistan, Irak, Elviye Selâse, Kafkasya, Azerbaycan ve Gürcistan mesaili hakkında bunları hiçbirleriyle dilgir etmeyecek ve hukuk ve istiklâllerine tamamen taraftar bulunduğumuzu gösterecek tarzda idareî lisan eylemek ve protestolarda muahezatta, İtilâf devletlerini idare eden bugünkü hükümetleri muhatap addederek daima efkârı umumiyenin ve milletlerin hak ve adalet taraftarı olduğuna emin bulunduğumuzu tekrar etmek.

4- Alemî İslâm hakkındaki neşriyatta Turanizm ve Panislamizm propagandasından tevekkî ederek Asya'daki hareketlerin Müslüman milletler tarafından kendi hudutları ve milliyetleri dahilinde naili istiklal olmak davasından ibaret bulunduğunu ilân etmek.

5- Avrupa'da daima emperyalizm tesisine hücum etmek.

6- Wilson prensiplerinin daima her millet için müdafaai hukuk esas olduğunu göstermek.

7- Anadolu ve Rumelinin sıkı ve samimi bir vahdeti milliye ile muhafazai mevcudiyetine azim bulunduğunu isbat etmek.

8- Din meselelerinde daima müteyakkız ve takdîrkâr bulunmak ve hilâfeti İslâmiyenin masuniyeti gayesine müteveccih bir lisan istimal etmek.

9- Avrupa devletlerinden hiçbirine karşı mütehakkimane ve tafrafuruşane lisan istimal olunmayarak kanımızı feda eylememize azm ve imanımıza istinat ettirmek.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuku Milliye Cemiyeti Sivas
Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinden alınan 4.3.36 tarihli telgrafname sureti bâlâyâ nakledilmekle lâzım gelenlere tebligat icrası tavsiye olunur efendim. 5 Mart 336

Sivas Valisi
Reşit

T.İ.T.E.: 10/2872

* * *

233 - İSTANBULDA RAUF BEYİN AMERİKÂN MÜMESSİLİ İLE YAPTIĞI KONUŞMA

(5. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 5/3/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Zata Mahsustur.

Dersaadette Rauf Beyden alınan 3 /3 /1336 tarihli şifre sureti zirde berayı malûmat arz olunur. Heyeti
Temsiliye namına

M. Kemal

Amerikan Mümessilinin arzusu üzerine dün 2 /3 /1336 kendisile görüştüm. Amerikanın evvelce Irak, Elcezire de dahil olduğu halde Manda talep etmesi sebebini buralarda İngilizlerin hakkı fethini tanımadıkları ile tefsir etti. Ben de buraları hakkında müddeiyatta bulunmaklığımızın doğru olamayacağı sebebini izah ettim. Amerikalıların bizi tanımadığını bir seneden beri şahsen uğraştığımı fakat raporlarını hükümet neşretmediğini hattâ Harbord Heyetinin bile raporu neşr edilmediğini, fakat Kongrenin bu raporları talep ettiğini işittiğini söyledi. Wilson prensiplerine evvelce Amerika efkârı umumiyesinin zahir olduğu fakat bugün Amerikalılar Wilson'u terk eylediklerinden bu prensiplere bizim bel bağlamaklığımızın faide bahş olamayacağını fakat Amerika efkârı umumiyesinin seriültahavvül bulunması cihetile belki âtide Amerikalılar şark işine kat'î müdahaleye karar vereceklerinin müsteb'ad olmadığını izah etti. Ben cevaben: Amerika işe karışmaz ve Avrupalılar da bizi mahvetmekteki kararında sebat edecek olurlarsa çarnaçar şarktan kendisine noktai istinad arayacağını lâyiki veçhile anlattım. Müşarünileyh harekâtı milliye hakkında herkesin Avrupalıların ittihatçılık ve hristiyan düşmanlığı isnadına şahsen inanmadığını çünkü sebebi neş'eti ve tarzı cereyanını takip etmekte olduğunu ve aksini görünceye kadar kanaatinde sabit olacağını ilâveten söyledi.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 513

* * *

234 - RAGIP BEYİN ÇIKARDIĞI BURSA OLAYI

(5. III. 1920)

Sivas Vilâyetine ve Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Suret

Ragıp Beyin emrinde bir Çerkeş Değirmendere civarındaki Arnavut çetelerini elde etmek ve Bursa vakasını tesri eylemek üzere bu sabah İzmit'e gitmiştir. Mumaileyh vaktiyle İngiliz üserasının firarını teshil eylediğinden dolayı İngilizlerce merguptur. Çerkeş elbisesi ve kaması ile Beyoğlu'nda serbestçe gezen bir zattır. Gostovarlı İbrahim talimat almak üzere Karacabey'den buraya gelmiştir. Hüseyin Paşa mahdumu Şevket Bey rüfekası ile Mihaliç ve Karacabey havalisine müttehii harektirler. 1/2.3.36 gecesı Tophane civarında Hüseyin Remzi Paşanın konağında Paşanın riyasetinde Mustafa Tayyar Paşalarla Kaymakam Fettah, Binbaşı İsmail Hakkı, Adapazarlı Kemal, Yüzbaşı Şevket, Hüseyin Remzi Paşazade Şevket ve Nigehbancılardan daha bir kaç zabıt Çerkeş Ragıp, Mülâzım Halit Efendiler içtima etmişlerdir. Bu içtimada mevadî âtiye mavzuubahs olmuştur.

1- Bursa'da harekâtın başladığı haber alınır alınmaz hükümeti ele almak için Sadrazam, Dahiliye Nazırı ve daha iki Nazırın katli ve bu sureti hareketin Sarayla Damat Ferit ve Yaranı ve Hürriyet İtilâf tarafından tasvip edildiği.

2- Harekâtın tesrii mültezim olduğundan teşkilâtçıların süratle mahali lâzımlarına gitmeleri,

3- Hükümetin tebeddülüne intizaren sulhun tehir-i akdinin İngilizlerce temin edildiği ve İstanbul Muhafızının Nezaretten bu mesele hakkında istihsal eylediği malûmatı ifşa eylemesi ve aralarında Kuvayı Milliye mensup bir casus bulunmadan müteyekkızane hareket edilmesi hususatından ibarettir. Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuku Milliyet Cemiyeti Sivas
Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinden alınan 5.3.36 tarihli telgrafname sureti balâya naklen tebliğ olunur efendim.

6 Mart 336

Sivas Valisi
Reşit

T.İ.T.E. Arşivi: 10/2874

* * *

235 - ALİ RIZA PAŞA KABİNESİNİN VEKÂLETEN İDARESİ
(5. III. 1920)

Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

1804

Sivas: 6/3/36

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine
Suret

İstanbul'dan alınan havadis berâyı malûmat aynen tebliğ olunur. Bu haber 5 /3 /36 cuma akşamı vasıl olmuştur.

Perşembe günü Ali Rıza Paşa Kabinesinin cumartesi gününe kadar vekâleten idarei umur eylemesi hakkında iradei seniye sadır olmuştur. Yevmi mezkûr sabahı Tefik Paşa ve badezzeval esbak Dahiliye Nazırı Adil Bey huzura kabul edilmiştir. Saray Makamı Sadareti amali milliyeye muvafık ve gayri muvafık zevattan hangisine tevcihinde halen mütereddit ve mahaza hüsnüniyet mevcut değildir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Aslına mutabıktır,
imza okunamadı.*

T. İ.T.E. Arşivi: 10/3740

* * *

**236 - ANZAVURUN TAKİBİ HAKKINDA 4. FIRKADAN
ALINAN MALÛMAT**

(5. III. 1920)

Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Sivas: 6/3/36

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

Suret

Anzavur'un takibi hakkında 4 ncü Fırkadan alınan malûmat aynen tebliğ olunur.

1- Biga ahalsi ile arası açılan Anzavur yüz elli kişiden ibaret maiyeti ile elyevm Gönen'in şimali garbisinde Seydiköy'de bulunmaktadır. Bu köye civar bazı kariyeler de kendisine iltihak etmiştir. Ye keşif kollarına tesadüflerinde ateş etmektedirler.

2- Tedip ve tenkili için sevk edilen müfrezeler Gönen'de içtima ederek bugün kati harekâta başlayacaklardır. Dün Karaağaç istikametinde sevk edilen keşif kollarımız kariyei mezkûreden mütecasirleri tart ve kariye tarafımızdan işgal edilmiştir.

3- Biga ahalisi set edilmiştir. Hudutları dahiline sokmıyacıklarına dair teminat vermekte ise de yapılan harekât ve tertibatın kazayı mezkûr ahalisinin de Anzavurla birlikte oldukları nazarı itibare alınarak icra edilmekte bulunduğu.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2739

* * *

237 - AHMET ANZAVUR'UN İHANETİ HAKKINDA
KASTAMONU VALİLİĞİNE TELGRAF
(6. III. 1920)

Şifreli tel - 6. 3. 1920

1- Mukadderat-ı milletin taayyün edeceği şu ân-ı mühimde muhteris bir takım kanlı ellerin sırf temin-i menfaat emeliyle ecnebi para ve parmağı ile mevcudiyet-i milliye ve istiklâl-i namus-u memleket için mücadele eden milletin evlâdını birbirine kırdırmak için millet-i İslâmiye'den ma'dut olmayan Anzavur ve hempalarının memlekete musallat olduklarını büyük bir teessürle görmekteyiz.

2- Artık memleketin hasis ihtirasât yüzünden bu âne değin sürüklendiği felâketler kâfidir. Millet çirkef bir fırka tesiriyle yaşayamıyacak ancak vahdet-i milliye yaşayacaktır.

3- Böyle vatansızları bütün mevcudiyetimizle âlem-i matbuat nezdinde protesto ederek bir an evvel tedipleri ve pençe-i kanuna teslim edilmeleri için tedabir-i seria ittihazı hususundaki irşadatı matbuat sütunlarında görmek için halk namına belediyelerden, Müdafaa-i Hukuklardan Dersaadetteki namuskâr matbuata yazılmalıdır.

Mustafa Kemal

1918-1923 İstiklal Savaşının Vesika ve Resimleri (İnebolu ve Kastamonu Havalisi ve Deniz ve Kara Harekâtı, Hatıralar) Nurettin Peker, İstanbul, 1953, s. 15

* * *

238 - ALİ RIZA PAŞA KABİNESİNİN İSTİFASI
(7. III. 1920)

Sivas Anadolu Kadınları Müd. Vatan Cemiyetine gelen telgraf.

Ankara Bilâ

Sivas Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyetine

Ali Rıza Paşa Kabinesinin Düveli Mütelifenin tazyikatı neticesinde istifaya mecbur kalması yüzünden tarafı Şahanneden Bahriye Nazırı sabıkı Ayandan Salih Paşa Hazretleri Makamı Sadarete tayin ve yeni kabinenin teşkiline memur edilmiştir. Yeni kabinenin bu akşama kadar teşekkül edeceği memuldur efendim.

Mart 7 minh

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 37/4159

* * *

**239 - ADRIATİK MESELESİ VE WILSONUN TÜRKİYE İÇİN
SULH ARZUSU**
(7. III. 1920)

Sivas Vilâyetine ve Heyeti Merkeziyeye gönderilen telgraf.

Sivas Vilâyeti

Dersaadetten alınan malûmat berveçhiati aynen arz olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Suret

21.3.36 tarihli Şikago-Tribün gazetesinden: Lloyd George İtalya başvekili Niti Adriyatik meselesini Amerika'ya danışmaksızın halletmek için hafi bir ittifak akdetmişlerdir. Yine bu hafi ittifakta İtalya Başvekili Lloyd George'a Türk muahedesinin tanziminde muavenet vadediyor. İngiliz Başvekili Wilson'un Osmanlı İmparatorluğunu parçalamak plânlarına müdahale edeceğinden korkuyor. İngiliz Başvekili Niti ile akdi itilâf etmekte tereddüt etmemiş ve Wilson'a Adriyatik meselesi hakkında mahut tehdidimiz notanın tahririne hiçbir beis görmemiştir. Lâkin Millerand meseleyi tamim etmesiyle nota tebdil edilmiştir. Millerand ile Llyod George arasındaki kavga halâ halledilmemiştir. Fransa İngiltere'nin tehdidi iktisadisini kaale almamıştır. Fransa herçebadabat Amerikanın Avrupa işlerinden el çekmesini arzu etmektedir. Millerand kabineyi siyaseti hariciye noktai nazarına tevfi kan idare edecektir. Fiume meselesi hakkında gerek Wilson'un ve gerekse üçler meclisince makbul bir sureti hal tesviye olunabileceği ümit edilmektedir. Wilson'un düveli İtilâfiyeye müracaatla Türkiye muahedei sulhiyesini kendi rey i olmaksızın tekarrür ettirmemeleri arzusunu izhar ettiği de istihbar kılınmıştır.

Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

Heyeti temsiliyeden alınan 7 Mart 336 telgrafname sureti berayı malûmat balâya naklen tebliğ olunur efendim. 8 Mart 336

Vali
Reşit

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2875

240 - İNGİLİZLERİN AHMEDİYE CEMİYETİ İLE ANLAŞMASI
(8. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 8/3/1336

15. Kolordu Kumandanlığına

Dersaadetten alınan malûmat arz olunur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

İngilizler Cemiyeti Ahmediye ile resmen itilâf eylemiş ve tertibatı ihtilâlkâranenin ilk asarı müşahede edilir edilmez gerek nakid gerek eslâha ve mühimmat hususunda kendilerine vâsi mi kyasta yardım edeceklerini ve suikast tertibatına kat'iyyen göz yumacaklarını ve firarlarını da teshil eyleyeceklerini beyan etmişlerdir. Yalnız Lloyd George'un müfrit Türk düşmanı olması haseb ile binnetice Türkler aleyhinde verilecek bir karar muvacehesinde kıymetlerini kayb edeceklerini ileri sürmeleri üzerine nasıl ki Fransa'da Pierre Loti efkârı umumiyeyi Türkler lehine imale etmiş ise Türk muhibbi İngilizler vasıtas ile aynı rolün İngiltere'de de ifasına çalışacağını ve Llyod George'un iskat edilip yerine Türk muhibbi bir kabine getirileceğini ve Kuvayı Milliye ile bu kuvvete istinad eden hükümetlerde ittihadçılık zihniyetinin mevcut olmasından ve harbin uzamasına da

bunların sebebiyet vermesinden İngiltere efkârını tatmin etmek halen mümkün olmadığından her halde bu yeni teşkilâta istinaden mevkii iktidara gelecek İngiliz muhibbi bir kabine ile Türkiye menafiine muvafık sulhun temin edilebileceğini cevaben ifade eylemişlerdir.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 516

* * *

**241 - BİR İNGİLİZ MEMURUNUN POSTA MÜDÜRÜNDEN
ALDIĞI BİLGİ**

(8. III. 1920)

Sivas Vilâyetine ve Müd. Huk. Cemiyetine gelen telgraf.

İstanbul'dan alınan malûmatı arz ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Geçenlerde bir İngiliz resmi memuru Posta Müdürü Umumisi Yusuf Razi Beyi ziyaret ederek Posta ve Telgraf merakizi ile muhtelif telgraf hututunun iltisak merakizi hakkında malûmat istemişler ve bir harita da talep etmişlerdir. Ye malûmatı almışlardır. Yusuf Razi Bey şundan, Dersaadetle Anadolunun muvasalai telgrafiyesinin kat'ı halinde Anadolu dahilindeki muhaberatın evvelemerde men'i ve Anadolunun nıkatı muhtelifesi yekdiğerile muhabere edememesinin temini için bir tedbir ittihazı maksadına müstenit olduğuna kail olmuşlardır. Bu zat bilhassa İstanbul ile Anadolu arasındaki iltisak merakizi ile Anadoluda kışın tesirile inkıtaa uğrayan telgraf hututunun tamiri ve esbabı saire dolayısıyla külliyetli miktarda malzemenin şevkine emir vereceğini beyan etmiştir. Her vaziyet karşısında Anadolu'da kâfi miktarda alât ve hututu telgrafiyenin bulunmasının bu suretle temini ve telgraf hututu hakkında tarafı âlinizden de tetkikat icrasile bu gibi ahval karşısında muhaberatı telgrafiyenin halelden vikayesi esbabının istikmali maruzdur.

Sivas Müdafaa Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliyeden alınan 8 Mart 336 telgrafname sureti berayı malûmat balâya naklen tebliğ olunur efendim.
10 Mart 336

Vali
Reşit

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2876

* * *

242 - ANADOLU KADINLARININ YARDIMLARINA TEŞEKKÜR

(9. III. 1920)

Sivas Anadolu Kati, Müd. Vat. Cemiyetine gönderilen yazı.

97

Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyetine

Ankara: 9 Mart 36

Muhterem Hemşirelerimiz

Yeni bir muaveneti vatanperveranelerinden bahis 12 Şubat 36 tarihli ve 66 numaralı tahriratı kemali ihtiram ile aldık. Anadolu kadınlarının hidematı vataniyeye devam isteklerini görmekte pek ziyade mütehasis olduk. Takdirat ve teşekküratı mahsusamızı arzeder ve mesaii kıymettaranelerinde muvaffak olmanıza dualar ederek hürmetlerimizi takdim eyleriz efendim.

Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
M. Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 37/4167

* * *

243 - ANKARADA TOPLANAN KUMANDANLARIN KÂZIM KARABEKİR PAŞAYA GÖNDERDİKLERİ SELÂM

(11. III. 1920)

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Ankara'ya dün akşam üzeri gelerek 12 saat kalan yeni misafirlerle sabaha kadar bilâ aram devam eden uzun müzakeratın hitamında misafirlerimiz tirene binerek avdet ederlerken gözlerinizden öpmeye ve arzı hürmete müttefikân karar verdik. Mustafa Kemal, Ali Fuat, Refet, Fahrettin, Mahmut.

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 518

244 - KABİNEYE İTİMAT EDİLMESİNE VE BOLŞEVİKLERLE TEMASA DAİR.

(12. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen telgraf.

15. K. Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Ankara: 12.3.336

1- Kabineye itimat edilmesi hakkındaki fikriniz bizim de mütalâamıza tevafuk ediyor. Ancak yeni kabinenin icraatında muhalifi maksat noktalar görülüp bilahere bunun önüne geçilmezse Meclisin ademi itimat hususunda noktai nazarına iştirak etmemekle ve Meclisi itimada teşvik eylemekle kabinenin yolsuzluklarına sebebiyet vermiş addedilmemiz ihtimali vardır. Binaenaleyh kabinenin Meclisçe mazhan itimat olup olmaması hususunda ekseriyet gurubunda hiç bir mütalâa dermeyen etmiyerek serbest bırakmayı tercih eyliyoruz.

2- Bolşeviklerle temas ve muhabere için buradan ayrı bir heyet izamına lüzum görüyor musunuz? Heyeti Temsiliyenin şarkla teması hususundaki noktai nazarı malûmu âlileridir. Binaenaleyh bu işin icabında bizimle de muhabere ederek bizzat zâtı âlileri tarafından görülmesini münasip görmekteyiz. Başka bir mütalâaları varsa iş'arı mercudur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Kâzım Karabekir, İstiklâl Harbimizin Esasları. s. 180-181

* * *

**245 - SALİH PAŞA KABİNESİNE MECLİSİ MEBUSANIN
İTİMAT REYİ VERECEĞİNE DAİR**

(12/13. III. 1920)

Sivas Müd. Huk. Cemiyetine gönderilen telgraf.

Sivas: 15/3/36

Suret

Ankara'dan

Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

Salih Paşa Kabinesine Meclisi Mebusanın itimat reyini vermesi memûldür. Fakat Ali Rıza Paşa Kabinesine yapıldığı gibi buna da taarruz edilerek iskat ettirilme düşmanlara alet olabileceklerin mevki iktidara getirilerek vatanımızı daha suhuletle tazyik ve perişan edecek müsait fırsatlar ihdası ihtimaline karşı ancak milli vahdet ve azmin iradesiyle mukavemet mümkün olabileceği nazarı teemmüle alınarak Heyeti Merkeziyelerle Heyeti İdarelerin her zamandan ziyade hassasiyet ve faaliyetinin tezyit ve temini ve vatanımızın yegâne çare halâsı olan teşkilatı milliyemizin lâzımı veçhile taazzuvuna ihtimam olunmasını hasseten rica ederiz.

12/13-3-36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2741

* * *

**246 - İNGİLİZLERİN İSTANBUL'DA TELGRAFHANEYİ
KONTROLÜ**

(15. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen telgraf.

15. K. K. Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Ankara: 15.3.336

Dersaadetten bugün alınan malûmat atide arz olunur:

İngilizler dün telgrafhaneyi kontrol etmişler. Yarın 16.3.336 saat onda teşebbüsât vaki olacağı İtalyan menabiinden tekrar bildirilmektedir. Sadrazam mümessillere, Hariciye Nazırını göndererek bugünlerde Mutelifine istinaden bazı mebusların tevkif olunacağına dair şayiât çıktığını söyleyerek ve anlatarak arzı malûmat eyledi.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Kâzım Karabettir: İstiklâl Harbimizin Esasları, s. 182

* * *

247 - İNGİLİZLERİN İSTANBULU İŞGALİ

(16. III. 1920)

Erzurum Vilâyetine, Kumandanlıklara ve Cemiyetlere gönderilen tamim.

3366

T e l g r a f n a m e

Bilûmum vilâyet ve kumandanlıklara ve Müdafaai Hukuk Cemiyetine

Mahreci Numarası
Ankara Bilâ

1- İngilizler Dersaadetteki müessesatı Hükümeti cebren işgal ve telgrafhanelere vaziyed ederek Anadolu ile payitahtın muhaberatını kateylemişlerdir. Bu vaziyet karşısında milletle müştereken Temsiliyece vukubulacak bilûmum mesaide şimdîye kadar her vesile ile isbatı hamiyet eylemiş bulunan büyük ve küçük teknil telgraf memurlarının muavenetlerine intizar eder.

2- İngilizlerin milletimizi işgal için çekecekleri telgrafnameler hakkında umumun nazarı dikkatini celbederiz
16/3/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

127

17/3/36

*Badettamim devaire iraesî /17 minh
6218 17/3/36 nevahi mülhakata jandarma
kumandanlığına polis müdüriyetine yazıldı.*

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3056

248 - HEYETİ TEMSİLİYE AZALARI

(16. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Açtım
Rasim

Şube
40

Ankara: 16/3/36
17/3/36 vusulü
Dakika saat 9 evvel

Onbeşinci Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C:

Heyet-i Temsiliyede elyövm âza olarak ifay-i vazife eden bendenizden başka Hakkı Behiç Bey ve Müfti Rif'at Efendi Mustafa Bey ve Husrev Bey ve Hacı Bayram ve Şeyh Şemsettin Efendi ve Konya eşrafından Rifat Bey ve Hanefizade Mehmet Efendi Ankara Dârülhikmet-ül İslâmiye Şubesi Âzasından Hasan Efendi ile beraber Yahya Galib Beyefendi ve Fuat Paşa Hazretleri ve Kastamoni Vali Vekil-i sabıkı Ferit Beydir. Hey'etin şimdilik muvakkat bir tarzda takviyesi için kurb ve civariyet nazarı itibara alınarak bugün esbabına tevessül edilmiştir. Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Kâzım/17

20 nci Kor. K. V.
Mahmut

M.A.
18 /Rifat

Şube I
3/17 Hakkı

H.T.V.D.: 1958, 23, No. 581.

* * *

249 - İNGİLİZLERİN İSTANBULU İŞGALİ ÜZERİNE TATBİKİ UYGUNGÖRÜLEN HUSUSLAR
(16. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre telgrafi.

Ankara: 16/3/1336

*Bu telgrafi bir dakika tehir
eden haini vatandır.*

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hz.

İngilizlerin İstanbul'u ve Hükümeti Osmaniyeyi işgal eylemeleri üzerine bervechiâti hususatın tatbik ve icrası münasip görülmüştür.

1- Geyve Boğazının tarafımızdan işgali ve şümendöfer köprüsünün tahribi.

2- Geyve, Ankara Pozantı mıntıkasındaki şümendöfer hatlarına ve malzemesine vazi'yed edilmek için bu hat boyundaki kuvvei İtilâfiyenin silâhları alınarak tevkifleri.

3- Konya'da Anadolu hat komiseri muavininin derhal şümendöferlere vazi'yed ederek işletmesinin temini ve emrine itaat etmeyen şümendöfer memurlarının tedibi için tedabiri lâzime ittihazı.

4- İstanbul ile mevcut telgraf hututunun kısmı azamisi Geyve'den geçtiğinden Geyve santralının ciheti askeriye tarafından derhal işgali.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 530

* * *

**250 - BATUM VE HAVALİSİNDE BOLŞEVİKLİK İLÂNI
TEKLİFİNE CEVAP**

(16. III. 1920)

Kâzım Karabekir Paşaya çekilen telgraf.

Alınan cevaba:

*Saniye tehireden haini vatandır.
Gayet müstaceldir.*

Ankara

Onbeşinci Kolordu Kumandanlığına

16/3/36

16/3/36 vusulü

saat dakika

C: Batum ve havalisinde Bolşeviklik ilâm hususundaki mütalâatı âliyelerine tamamen iştirak eyleriz. Bu fikrin hemen tatbikatına geçilmesi için icabedenlere tebligat icrasını ve oranın girişeceğimiz yeni mücadelâta bizim için nafi bir kuvvet halinde idare ve idamesine sarfi mesai buyurulmasını rica eyleriz. Efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

XX nci Kolordu Kumandanı
Mahmut

16/

Kâzım Karabekir

H.T.V.D.: 1959, sayı: 26, No. 665

* * *

251 - DOĞU TAARRUZUNUN ZAMAN VE TATBİK İMKÂNI

(16. III. 1920)

Gl. Kâzım Karabekir'den şifre ile sorulan mütalâa

Şark taarruzu hakkında öteden beri mevzuubahs olan fikrin zaman ve imkânı tatbiki hakkındaki mütalâayı aliyelerinin iş'ar buyurulmasını rica ederiz efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Kâzım Karabekir: İstiklâl Harbimizin Esasları, s. 185

252 - BİRLİĞİN KORUNMASI İÇİN

(16/17. III. 1920)

Erzurum Vilâyetine, Müd. Huk. Cemiyetlerine gönderilen tamim telgraftı.

3372

T e l g r a f n a m e

Vilâyete

Bilûmum Müdafaai Hukuk Cemiyetlerine

Mahreci Numarası
Ankara Bilâ

İçinde bulunduğumuz ahvali fevkalâdenin ne derecelerde vahdeti istilzam ettiği aşikârdır. Mücahedatı milliyemizde muvaffakiyetin en mühim şartı bütün milletin yekvücut olarak hakkı hayat ve istiklâlini müdafaaya müheyya bulunmasıdır. Binaenaleyh Heyeti merkeziyelerimizin bir taraftan milleti vahdeti fikre sevk ederek en aşağı tabakatı nâsa kadar giriştiğimiz mücahedenin kutsiyet ve şerefinden haberdar etmeleri diğer taraftan buldukları mahaller rüesayı memurini mülkiye ve askeriyesiyle kâffeı umurda tevhide harekât eylemeleri kat'iyen mültezemdir. Heyeti muhteremenizin de bu esaslar dairesinde sarfı mesai ve ibrazı hamiyet edeceğinden emin olarak milletin muvaffakiyet ve selâmetini temenni ederiz

17 /3 /36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

125—17/3/36
Badettamim devaire iraesı 17/ minh
6248 —101 17/3/36 minh nevahiye mülhakata
jandarma kumandanlığına Polis müdüriyetine
yazıldı. Mahmut Nedim
Erzurum vilâyeti celilesine

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3057

* * *

**253 - İSTANBULUN İNGİLİZLER TARAFINDAN İŞGALİ
ÜZERİNE KOLORDULARA, VİLÂYETLERE VERİLEN
DİREKTİF
(17. III. 1920)**

Teahhur edilemez.

<i>Mahreci</i>	<i>Tarih</i>	<i>Saat</i>	<i>İmza</i>
Ankara	Bilâ	Evvel 5,17 Sonra 18,25	İhsan Hüsnü

14 ncü Kor. K.

1- Meclis-i Meb'usân dahi dahil olduğu halde Babıali ve bilcümle devair-i hükümetle beraber İstanbul İngilizler tarafından cebren ve resmen işgal edilmiştir. Telgrafhaneler dahi işgal altında bulunduğundan dolayı ne Makam-ı Hilâfet ve Salatnat ve ne de sair makamât-ı resmiyeye mâruzatda bulunmak imkânı kalmamıştır. Bu şeraite nazaran Anadolu Dersaadet'le ve makamât-ı resmiye ile muhabereden mahrum kalmış oluyor. Ve muhabere teşebbüsü doğrudan doğruya düşmanları karşımıza çıkarmakta olduğundan dolayı da gayri caizdir.

2- Vaziyet-i haziranın icabatına ve tahaddüs edecek ahval-i vakayie göre milletçe müttehiden ittihazı zaruri olan tedabirin te'mini için bilumum vilâyat-ı umumiyede rüesa-yı memurîn-i mülkiye ve askeriyenin Heyeti Temsiliye ile muhafazai irtibat buyurmaları ricasını bir vazife-i vataniye addederiz. Heyeti Merkeziyelerimiz de bittabi' memurîn-i mülkiye ve askeriyeye ile teşrik-i mesaî ederek vazife-i milliye ve vicdaniyelerini ifâya müsâraat edeceklerdir.

3- İstanbul'daki hâl-i fevkal'ade Anadolu'da kuvayi Osmaniyenin mer'iyetini haleldar edemeyeceğinden ve her ne şekilde olursa olsun ittihaz edilecek tedabirde millet-i Osmaniyenin kaabiliyet-i medeniyesi bilhassa şayanı dikkat bulunduğundan kanun haricinde hiçbir muamele olunmamasını ve bil'umum vezâif-i mahalliyede esasat-ı kanuniyeye her zamandan ziyade i'tinâkâr davranılması menâfi-i hayatiyemiz iktizasındandır.

4- İşbu telgrafın vusulünün hemen iş'arı bilhassa rica olunur.

17/3/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

H.T.V.D.: 1957, sayı: 22, No. 568.

* * *

**254 - İSTANBUL İLE RESMÎ VE HUSUSÎ GİZLİ
MUHABERENİN DURDURULMASI HAKKINDA
(17. III. 1920)**

Bandırma 14. K. Kumandanlığına gönderilen telgraf.

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Minh</i>	<i>İmza</i>	<i>Saat</i>
Ankara	Bilâ	17	İhsan, Hüsnü	18/3

Bandırma 14 ncü Kor. K.

1- İstanbul ile resmî ve hususî bilcümle muhaberat-ı telgrafiye ve telgraf muhabere memurlarının kendiliklerinden gizli muhaberatı memnûdur ve hususiyile İstanbul'dan düşman tebliğlerini alıp Anadolu dahiline işâa edenler ve Anadolu muhaberatını İstanbul'a verenler casus telâkki edilerek işbu hareketlerinin tahakkuku halinde der'akab ve şiddetle tecziye olunacaklardır. İşbu tebliğin bilcümle alâkâdarâna başmüdürlerce sür'at-i tebliği ve keyfiyetin inbâsı mütemennadır.

2- İşbu telgraf, bil'umum vilâyet ve kolordu kumandanlıklarıyla müstakil livalara ve posta ve telgraf başmüdürlüklerine keşide edilmiştir. 17 /3 /36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

H.T.V.D.: 1957, sayı: 22, No. 567

* * *

255 - HEYETİ TEMSİLİYENİN BİLGİ VE MUVAFAKATI OLMADAN İSTANBUL İLE MUHABERE EDİLMİYECEĞİNE DAİR

(17. III. 1920)

Bandırmada 14. Kor. Kumandanlığına çekilen telgraf.

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Minh</i>	<i>İmza</i>	<i>Saat</i>
<i>Ankara</i>	<i>Bilâ</i>	<i>17</i>	<i>İhsan, Hüsnü</i>	<i>18/00</i>

Bandırma'da 14 ncü Kor. K.

Heyet-i Temsiliyenin malûmat ve muvafakati olmadıkça hiçbir makam ve hiçbir memur İstanbul ile muhabere etmeyecektir. Bu hususun bilcümle alâkadârana sürati tebliği ve keyfiyet-i tebliğin inbası tamimen mercudur.

17/3/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

H.T.V.D.: 1957, 22, No. 566.

* * *

256 - İSTANBUL'UN İŞGALİ ÜZERİNE İSLÂM ÂLEMİNE BEYANNAME

(17. III. 1920)

Anadolu Kadınlar Cemiyetine gönderilen telgraf.

94
Ankara'dan
bilâ

Sivas Anadolu Kadınları Cemiyetine
Alemlî İslâma Beyanname

Hilafeti mukaddesei islâmiyenin makam itilâsı olan İstanbul Meclisi mebusan ve bilcümle müessesatı resmîyei hükümete de vaz'iyed olunmak suretiyle resmen ve cebren işgal edilmiştir. Bu tecavüz saltanatı Osmaniyeden ziyade makamı Hilâfette hürriyet ve istiklâllerinin istinadgâhı yegânesini gören bütün alemlî İslâma racidir. Asyada ve Afrikada peygamber pesendane bir uluvvu himmetle hürriyet ve istiklâl mücadelesine devam eden ehli is-lâmın kuvayı maneviyesini kırmak için son tedbir olarak İtilâf Devletleri tarafından tevessül olunan bu hareket, Hilâfet makamını tahtı esarete alarak bin üçyüz seneden beri payidar olan ve müebbeden masunu zeval kalacağına şüphe bulunmayan hürriyeti İslamiyeyi hedef ittihaz etmektedir.

Mısırın On bine baliğ olan şühedayı muazzezesine, Suriye ve Irak'ın binlerce fedakâr olan evlâdı muhteremesine, Azerbaycan'ın Şimali Kafkasya'nın, Türkistan'ın, Efganistan'ın, İran'ın, Hindin, Çin'in velhasıl bütün Afrika'nın ve bütün şarkın bugün azim bir heyecanı vahdet ve derin bir emeli istihlâs ile titreyen efkârı müşterekesine havale edilmiş olan bu darbî tahkir ve tecavüzün düşmanlar tarafından tahmin edildiği veçhile maneviyatı haleldar etmek değil belki bütün şiddetiyle mucizeler gösterecek bir kabiliyeti inkişafa mazhar eylemek neticesini tevliid edeceğine şüphemiz yoktur. Osmanlı kuvayı milliyeti Hilâfet ve saltanatın uğradığı müteselsil suikastların başladığı günden beri devam eden samimi vahdet ve tesanüt içinde vaziyeti bütün vehametine rağmen azim ve metanetle telâkki etmekte ve bu son ehli salip muhacematına karşı bütün İslâmiyeti cihanın hayatı müşterekesi mukavemetine emin olmaktan mütevellit bir hissi müzaharetle azim ve imanın âmil olduğu mücadelede inayet ve muvaffakiyeti ilâhiyeye mazhar olacağına itîmad eylemektedir.

Kurunu vustanın şövalye akınlarından bu günün ittîfak ve itilâflarına kadar meş'um bir teselsülü gaddarane ile tevali eyleyen ehli salip fevranının bu son amelîyei sefilânesi İslâmiyet'in nuru irfan ve istiklâline ve Hilâfetin tevhid ettiği uhuvveti mukaddeseye merbut olan bütün müslüman kardeşlerimizin vicdanında aynı hissi

takbih ve mukavemeti ve aynı vazifei galeyan ve kıyâmı uyandıracığından emin olarak Cenabı Hakkın mücahedatı mukaddesimizde cümlemize tevfiyatı ilâhiyesini terfik etmesini ve ruhniyeti peygamberiye istinad eden teşkilâtı müttehidemize muin olmasını niyaz eyleriz.

17 Mart 36

Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti
Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 37/40854

* * *

257 - ANKARADA DERHAL BİR MECLİSİN TOPLANMASINA DAİR

(18. III. 1920)

Sivas'ta 3. Kor. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara'dan
18/3/36

Sivas'ta 3 ncü Kor. K. Salâhattin Beyefendiye

C: Meclis-i Millinin mahiyet-i teşriyyeyi haiz olması için ayan ve meb'usânın müçtemian bir mahalde bulunmaları lüzumu malûm-u âlileridir. Binaenaleyh meb'us arkadaşlarımızdan kaçabileceklerin ekseriyet hâsıl etmeleri halinde bile ayan olmadıkça -ki bunların gelmelerine meydan yoktur- yine mahiyet-i teşriyyeyi haiz olamayacaklardır.

Saniyen: bir meb'usun cebren ifay-i vazifeden men'i veya tevkifi meb'usluk sıfatını iskat edemeyeceğinden mevcut müntehib-i sanîlerle yeniden intihab yapılarak ikmali de kanunen caiz değildir.

Salisen: Muamelât-ı umumiyeyi devleti merkezle alâkanın münkati' olması sebebiyle teşri' ve yapılacak icrââtı murakabe ve kavanîn-i mevcudenin muhafaza ahkâmını temin edecek bir meclis ancak milletin müessesan salâhiyetile intihab edeceği vekillerden mürekkep olabilir. Bunların haricinde bir hey'et veya bir meclisin kuvvetli bir sıfat ve salâhiyeti olamaz. Şu halde kavanîn-i mevcudenin mer'iyetini ve tarz-ı idarei kadîmi kemâfissabık muhafaza etmekle beraber memlekette vahdet-i idareyi te'min ve icabında ittihaz edilecek tedabir-i fevkalâdenin ittihazı için salâhiyet-i teşriyyeyi milletten alan bir hey'ete lüzum vardır ki o hey'et meclis-i müessesan olabilir. Meclis-i Millînin hükümetin mefkudiyeti Kanun-u Esasî ahkâmının tamamı tatbikine imkân bırakmadığı gibi meb'usan Ankara'da toplanabilmesi dahi meclis-i müessesanı kanunî bir tarzda davet edebilmesi ayanın tasdik ve iradenin sudur etmesine mütevakkıftır..

Kurtulup gelebilecek meb'usların muvasalatı ve burada içtimai zamanı gayri muayyen olduğu için ve bugünkü halin devamı memlekette anarşi tevhit edebileceği mülâhazasıyla Heyeti Temsiliye meb'uslardan kurtulup iltihak edebilecekleri dahi dahil olmak üzere böyle bir meclisin içtimaa davetini elzem mütalâa ediyor. Her tarafda başlaması muhtemel olan münferit hareketlerin ve içtihatların ancak böyle bir meclisin hâkimiyetiyle telif olunabileceğini tasavvur ediyoruz.

Meclis-i Müessesan azalarını müntehib-i sanîler tarafından intihab ettirmek yine arzu buyurulan vaz'iyet-i kanuniyeyi temin edemeyecektir. Çünkü müntehibi sanîler ancak meb'us intihab edebilirler. Ve intihab ettikleri meb'uslar vefat veya istifa etmedikçe sıfat-ı vekâletleri sukut etmeyeceğinden yerlerine diğer bir meb'us veya mevcuda ilâveten fazla meb'uslar intihabına salâhiyetleri yoktur. Ma'hâza müntehibisaniler de livalarda intihab meclisine idhal olunarak o noktai nazardan vârid-i mahzur bertaraf edilebilir. Evvelce de arzolunduğu veçhile zamanın müsaadesizliğine mebni kendisinde âray-i umumiyenin temerkküz etmiş olduğuna şüphe olmayan idare ve belediye meclisleriyle Müdafaai Hukuk Hey'etlerince şu intihabatın icrasından başka çarei âcil olmadığı mütalâasındayız. Hristiyanlar hakkındaki kaydın tayyî muvafıktır. Tekrar mütalâai âlilerine makine başında intizar eylediğimiz mâruzdur. Bu babda seri karar vermek ve hemen icabatına tevessül eylemek lüzumunu hissediyoruz. Efendim.

Heyeti Temsiliye namına

Mustafa Kemal

Açtım
18/336
Saat 7.00
K.Ş.

H.T.V.D.: 1958, sayı : 23. No. 594

* * *

**258 - GEYVE, ESKİŞEHİR, AFYONDA TÜNEL VE
KÖPRÜLERİN YIKTIRILMASINA DAİR**

(18. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına verilen cevap.

Ankara: 18.3.1336

15. Kolordu Kumandanlığına

C. 17/Mart/1336

1- 17 /Mart akşamı istihkâm müfrezesi de dahil olduğu halde 150 kişilik bir müfrezemiz Lefke'ye muvasalat edip bugün alessabah Geyve Boğazına hareket etmiştir. Vazifesi Geyve Boğazındaki mühim tünel ve köprüleri tahrip etmek, Geyve'yi işgal ederek Dersaadetten sonra Anadolu telgraf hututunun santralını teşkil eden mevkii mezkûru işgal ederek Anadolu muhaberatını Geyve üzerinden temin etmek ve tahribat mahallerini müdafaa etmek ve Geyve Boğazının esaslı bir surette müdafaasını teinin edecek olan Kuvayı milliyeyi cem ve tahşid etmekten ibarettir. Adapazarı'ndan da bir nizamiye kuvvetinin Geyve'ye gönderilmesi 7. Fırka kumandanlığına tebliğ edilmiştir. Geyve Boğazının yarın akşama kadar arzumuz dahilinde işgal edileceğini tahmin etmekteyiz.

2- Eskişehir'de kalmış; olan 350 muharip ve 16 otomatik tüfek ve 2 bomba topundan ibaret İngiliz müfrezesinin silâhları alınıp şümendöfer istasyonu ve hattına vazi'yed etmek ve Eskişehir'e tamamen hâkim olabilmek için icra edilen tahşidat bu akşama kadar hitam bulmak üzeredir. Ve teşebbüsata bu gecedan itibaren başlanılacaktır. Elyevm Eskişehir'de 250 muharip ve 4 makinalı tüfekten ibaret bir nizamiye taburu olup mahallinden de 200 kadar kuvayı milliyeye cem edilmiştir. Sivrihisar'daki Nizamiye taburu da dün sabah Eskişehir'e tahrik edilmiştir. Bu sabahki trenle Kaymakam Mahmut Bey iki kudretli, iki makinalı tüfek ve 211 muharip piyade ile Eskişehir'e hareket etti. Saat 4 sonrada Sarıköye muvasalat ettiğine dair haber alınmıştır. Bu istasyon Eskişehir'den sonra Ankara'ya doğru ikinci istasyondur.

3- Afyonkarahisarındaki İngiliz kuvvetlerinin plân mucibince silâhlarının alınması yeniden yazılmıştır. Bugün Afyondan alınan malûmattan İngilizlerin oradaki mevcut kuvvetlerini vagonlara irkâp ettiği anlaşılmıştır. Bunların Eskişehir'e hareketi halinde Afyon ile Eskişehir arasında tahribat yapılması tebliğ edilmiştir.

4- Çiftehan ile Ulukışla cenubunda da 125 metre tulünde bir tünelin tahrip ihzaratı ikmâl edilmiştir.

5- Geyve Boğazı Eskişehir ve Ulukışla'daki icraat ve teşebbüsat plân mucibince icra edilmekte olup şimdiye kadar da gayrı müsait bir ahval zuhur etmemiştir efendim.

Mustafa Kemal

K.K.: s. 550

* * *

259 - SORULARIN UYGUN OLDUĞUNA DAİR

(18. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına verilen cevap.

Ankara: 18/3/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C. İrad buyurulan sualler gayet muvafıktır. Alınacak cevaplara göre icap ederse neticenin iş'ar buyurulmasını rica ederiz efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

20. Kolordu Kumandan Vekili
Mahmut

K.K.: s. 542

* * *

260 - MEBUSLARIN TEVKİFİNE, HÜRRİYET VE İTİLÂF FIRKASI KARARLARINA DAİR İSTANBULDAN ALINAN HABER

(19. III. 1920)

Erzurum Vilâyetine gelen tamim.

3891

Erzurum Vilâyetine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı tarih</u>
Ankara	bilâ	150	20

18 /3/36 tarihine kadar İstanbul hakkında alınabilen malûmat berveçhi ati tamim olunur.

1- İngilizler Sivas Mebuslarından Rauf ve Vasıf Beyleri Meclisi Mebusan içinden cebren alarak götürmüşlerdir. Mebuslar Meclisi terk edip dağılmışlar ve vaziyeti hazıra karşısında ifayı vazife mümkün olamayacağını hükûmete bildirmişlerdir. Harbiye Nazırı Sabıkı Isparta Mebusu Cemal, Ayandan Çürüksulu Mahmut, Sabık Erkâniharbiyei Umumiye Reisi Cevat, İstanbul'daki Milli Kongre Reisi Esat Paşalarla Edirne Mebuslarından Eşref ve Faik Beyler ve İstanbul Mebusu Numan Efendi ve Mevkii Müstahkem Kumandanı Miralay Şevket Bey mevkufin raayanında bulunmaktadır. Tevkifata devam olunmaktadır, İstanbul'dan Anadolu'ya seyahata ancak İngiliz pasaportu ile müsaade olunmaktadır.

2- İngilizlerin İstanbul'u işgali gerek İstanbul ve gerek mülhakat ahali tarafından istihfaf ile karşılanmıştır, İngilizlerin göstermiş oldukları telâş ve büyük caddelerin ağzında köprünün tarafeyninde yüksek mebaninin üzerlerine top, mitralyüz müsellâh efrad ikamesi ve sefaini harbiyenin toplarını İstanbul'a çevirmek suretiyle aldıkları tertibat pek gülünç görülmüştür. Ahali Müslimeden haini vatan olanlardan gayrisinin kuvvei maneviyeleri pek yüksektir. Anadolu'ya rabtı kalp ile âtiye muntazırdırlar.

3- 17.3.36 da Hürriyet ve itilâf Fırkası Sadık Beyin riyasetinde içtima ile şehri altmış İngiliz lirası maaşla bazı kesani Anadoluyu ifsada memur etmek kararını vermişlerdir.

4- Başta İngilizler olmak üzere itilâf Devletlerinin bütün medeniyet ve insaniyet esasatı mukaddesesini yıkan harekâtı vakıalarından dolayı kariben izharı nedamet edeceklerine şüphe edilmemelidir. Tevfik Allah'tandır.

5- Bu tamim bilcümle Kolordulara, vilâyetlere müstakil Livalara bilcümle Müdafaai Hukuk ve Anadolu Kadınları Müdafaai Vatan Cemiyetleriyle Belediye Riyasetlerine yazılmıştır. Köylere kadar tamimine himmet buyurulması rica olunur. 19 Mart 336

Müdafai Hukuk Cemiyeti Heyeti
Temsiliyesi namına
M. Kemal

Badettamim devaire iraesı 20 minh

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3028

* * *

261 - HABER ALMA RAPORU

(19/20. III. 1920)

Sırp ve Rum Fırkalarının Anadolu'ya geçtiği İngiliz subaylarının tevkif talebi - Mebusların yolda oldukları

14. Kor. Kumandanına gönderilen şifre.

14 ncü Kor. Kumandanı Yusuf İzzet Paşa Hazretlerine

Adet
Te'hiri gayricaizdir.

Mahreci: Ankara
Tarihi : 19-20/3/36
Vürudü : 20/3/36

19-20/3/36 akşamına kadar açık ta'mim muhteviyatından mâada mevşuk malûmat berveçhiâti mâruzdur.

1- Onyedi lokomotif Rumeli'den Haydarpaşa'ya çıkarılmış iki Sırp iki Rum Fırkası Anadolu harekâtına tahsis edilmiş.

3- İzmir Yunan kuvası kırkbin kişi ile takviye edilmiştir.

4- Hükümeti iskaat ile muhalif bir hükümetle tevkifat ve icraatını teşdit İngilizlerin emelidir.

5- Buradaki Fransızlar İngilizlerin nümayişkârane hareketinden müteessirdir.

6- Posta Telgraf el'an taht-ı işgal ve murakabededir.

7- Mümkünse İngilizlerden birkaç rehin zabit almanız lâzımdır.

8- Bir İngiliz hey'etinin o tarafa gelmesi muhtemeldir.

9- Bandırma ile irtibat vardır.

10- Yirmidört meb'usla Halide Edip Hanım yoldadır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

H.T.V.D.: 1957 sayı: 22, No. 577.

* * *

262 - İSTANBULDAN ALINAN YENİ MALÛMAT

(19/20. III. 1920)

Ayandan çürüksulu Mahmut Paşa ile Esat ve diğer Paşaların tevkifi Batumda Cemiyeti İslâmiye ile Bolşeviklerin beraber çalıştığı.

Sivas Anadolu kadınları Müd. Huk. Cemiyetlerine gönderilen telgraf.

96

Sivas'ta Anadolu Kadınları Müdafaai Hukuk Cemiyetine

19/20.3.36 akşamına kadar İstanbul'dan alınan yeni malûmat berveçhi âti arzedilir.

1- Ayandan Çürüksulu Mahmut Paşa ile Milli Kongre Resi Esat Paşa ve refikası darbedilerek alındıkları ve Cevat Paşa ile Mahmut Paşanın kelepçelerle sevkedildikleri, İzmir Mebusu Tahsin Beyin ve Isparta Mebusu Cemal Paşanın yatak odalarından ve refikaları yanından cebren alındıkları, Meclisi Mebusan Reisi Celâlettin Arif Beyi tevkif etmek istemişlerse de müşarünileyhin ihtifa eylediği bildirilmiştir.

2- İstanbul'da cebren kapılar kırılarak evlere duhul ediyorlar. Ayandan Abdülkadir Efendinin İngilizler tarafından bu hafta zarfında Kürdistana gönderileceği anlaşılmıştır. Alakadarımın nazarı dikkati celb olunur.

3- İngiliz polislerine eşhas göstermek için nighbancılar refakat ediyor.

4- Yakında İstanbul'daki bütün kıtaatın eslihası alınacak, efrat şehir harici bir mahalde esiri harp olarak zabitan da aynı vaziyette bulundurulacaktır.

5- 19.3.36 da Sabık Samsun ve havalisi Kumandanı mütekait Mirliwa Refet Paşa da Dersaadette İngilizler tarafından tevkif edilmiştir.

6- Almanya'da askeri bir ihtilal neticesinde Tirpitz ve Kap vesaire hükümeti ele aldı.

7- Bulgar Reisi Nezari Garbi Trakya'nın Yunanistan'a terkinden dolayı Süferaya bir ültimatom verdi ve fena akibetlere intizar edilmesini söyledi.

8- Batum'da Cemiyeti Hayriyei İslâmiye ile Bolşevik Kulübü müttehiden çalışıyor. İşbu malûmatın köylere kadar isali bilcümle cemiyetten rica olunur. 19/20.3.36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 37/27634

* * *

263 - SEÇİM TALİMATINA EK

(21. III. 1920)

20. K. Kumandanlığına yazılan tamim.

Ankara: 21/3/36

Yirminci Kolordu Kumandanlığına

İntihabat hakkında icra edilen 19/3/36 tarihli tebligata zeyldir:

Müntehibi sanîlerin merkez-i livaya celbi teahhurat ve müşkülâtı mucip olacağından bahisle intihabatla kaza merkezlerinde icrası hakkında bâzı makamattan teklifat vuku bulmaktadır. Meclisin sürat-i mümkinine ile içtimai icap ettiğinden bu teklif nazarı dikkate alınmış ve müntehibi sanîlerin celbi mucib-i teahhur olacak livalar intihabatının kazalarda icrasında bir beis görülmemiştir. Bu takdirde hususat-ı âtiye nazarı dikkate alınmalıdır.

1- Bir livanın muhtelif kazalarında aynı günde ve kaza hey'et-i idaresi, belediye meclisi, Müdafaai Hukuk azaları ve müntehibi sanîlerden mürekkep hey'et tarafından icra-yi intihap olunması.

2- Bütün liva namına beş âza intihap olunacağından kazalarca intihap olunacak zevatın listeleri telgrafla merkez-i livaya verilerek tasnifi âranın liva merkezlerinde meclis-i idare, belediye meclisi, Müdafaai Hukuk azaları ve merkez-i livada mevcut müntehibi sanîlerden mürekkep hey'et huzurunda ve intihabat hakkındaki talimatın sekizinci maddesi fıkrai ahiresi mucibince icrası.

3- İntihabatı kazalarda yapılacak livalardan intihap olunacak zevata ait mazbataların dahi dokuzuncu madde mucibince ihzarı.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Aslına mutabıktır.

H/21

K.

Ş /21 H.

I Hıfzı

F 2 H.

H.T.V.D.: 1956, sayı: 13, No. 339

* * *

264 - ERMENİ ZULMÜ ÜZERİNE DEVLETLERE GÖNDERİLEN PROTESTO TELGRAFI

(22. III. 1920)

Tohumluk istemek, vergi tarh etmek, silâh toplamak gibi bahanelerle öteden beri Ermeni zulüm ve işkencesine maruz kalan Şark hududumuz haricindeki ahali İslâmiye son Şubat ayı zarfında Ermeni fırka kumandanları tarafından sevk ve idare edilen sunufu muhtelifeden mürekkep müteaddit müfrezelerin taarruzları karşısında bir çok kurban vermiş ve Kars vilâyetine tabi Çıldır, Zarşad, Şuragel, Akbaba kazalarında isimleri mazbut kırk İslâm köyü kamilen tahrip ve imha olunmuştur. Bu köylerin biçare halkından iki binden ziyade İslâm nüfusu pek feci bir surette kati olunmuştur. Ve katliama uğrayan İslamların eşyası Kars pazarlarında alenen satılmıştır.

Hemen her gün kemali teessürle haber almakta olduğumuz Ermeni zulüm ve kıtaline yeni bir ilâve olmak üzere Orduâbad, Ahur, Civa, Ciyusi. Vedi mıntakalarındaki ahali islamiyeye karşı Ermeniler 19 Marttan itibaren taarruza başlamışlardır.

Ayrıca Oltu havalisine karşı da yeni bir taarruza hazırlandıkları mevsuken haber alınmıştır. Bu harekâtı kemali şiddetle protesto ettiğimiz ve bu tecavüzlerin önü alınmazsa cihanın pek büyük fecayı zuhuruna şahid olacağının mensup olduğunuz hükûmâta sür'atle iblâğım rica ve takdimi ihtiramat eyleriz.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye 3 Nisan 1920

* * *

265 - DÜŞMAN LEHİNDE PROPAGANDA YAPANLARIN CEZALANDIRILACAĞINA DAİR

(23. III. 1920)

Sivas Vilâyeti elile Müd. Huk. Cemiyetine gelen telgraf.

Sivas Vilâyeti
mektubi kalemi

Suret

Düşman lehinde propaganda yapanlar her hangi suretle düşmanla muhabere icra eyleyenler ve icraat ve mukarreratı milliyeye fiilen muhalefet suretile düşmanların husulü maksadına yardım ve herhangi şekilde casusluk icra edenler derhal mahali hükümetlerince tevkif ve olbaptaki mevadî kanuniyeye tevfiken sür'atle tecziye olunacaklardır. Vilâyet ve müstakil Livalarla Kolordulara arz edilmiştir. Vusulünde iş'arı müsterhamdır.

Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

119140
190

Heyeti Temsiliyeden alınan 23 Mart 336 telgrafname sureti berayı malûmat balâya naklen tebliğ olunur efendim.

24 Mart 336

Vali
Reğit

T. İ.T.E. Aręivi: 10/2882

* * *

266 - BURDUR MÜD. HUK. KADINLAR CEMİYETİ
FAAL AZALARI
(23. III. 1920)

Sivas Müd. Huk. Kadınlar Cemiyetine gelen yazı.

Ankara'dan: 23.3.36

Sivas Müdafaai Hukuku Vatan Kadınlar Cemiyeti Riyaseti aliyesine
Malûmat husulü zımnında mefufiyle beraber takdim kılındı efendim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsiliyesi namına
Mustafa Kemal

Heyeti Temsiliye Riyaseti Aliyesine

Numara 3

19 Şubat 336 tarihinde içtima eden Türk hanımları kongresince reyî hafi ile berveçhizir hanımlar azayı faale intihap olunmuşlardır.

Esami	Rey adedi
Dördüncü Kolordu Ahzı asker heyeti reisi Erkânı harp	
Miralayı İsmail Hakkı Beyin refikası Madam Marten	110
Tedrisatı iptidaiye Müfettişi Bekir Sıtkı Beyin refikası	
Fıtnat hanım.	108
Bahaettin Bey kerimesi Zekiye hanım	105
Şehit Asım Bey inas Mektebi Baş muallimesi Fatma hanım	103
Burdur Mutasarrıfı Ali Ulvi Beyin refikası Safiye hanım	101
Bahaettin Bey zade Cemal Beyin refikası Esmâ hanım	97
Miralay Beyin kerimesi Zehra hanım	97
Demir zade Mustafa efendi kerimesi Hayati hanım	87
Hükümet tabibi Hidayet Beyin ailesi Rana hanım	86
Çil zade Fahrettin Beyin ailesi Naile hanım	82
Şehit Asım Bey mektebi muallimelerinden Sururiye hanım	79
Çekirge zade Hüseyin efendi ailesi Zehra hanım.....	72
Reşadiye ana mektebi Baş Mürebbiyesi Fıtnat hanım	70
Selimiye İnas mektebi Muallimesi Azime hanım	70
Hacı Ali Bey zade Nazif Bey ailesi Totu hanım	69
Çil zade İzzet Ağa ailesi Ayşe hanım.....	67

7 Mart 336

Burdur Müdafaai Hukuk Kadınlar Cemiyeti Reisi
Fıtnat

Kâtibe
Fatma

T. İ.T.E. Arşivi: 37/27631

* * *

267 - HABERALMA RAPORU
(24. III. 1920)

İngilizlerin Anadolu'ya kaçan Mebusları takibi-Celalettin Arif, İsmail Fazıl Paşa, Miralay İsmet Bey ve diğer kıymetli Kumandanların İzmit'te kaldıkları hakkında.

14. Kor. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Zate mahsustur. Gayet aceledir.

Mahreci : Ankara

Tarihi : 24/3/36

Vürüdü : 25/3/36

14 ncü Kor. Kumandanı Yusuf izzet Paşa Hazretlerine

1- İngilizler meb'usların İzmit üzerinden Anadolu'ya firar etmek de olduklarını haber almışlardır.

23 /Mart /36'da İzmit Mutasarrıfına bir İngiliz Miralayı gelerek en ileri kafilde bulunanların isimlerini ve her gece kaldıkları köyleri söylemişler aynı zamanda ikiyüz kişilik bir İngiliz Bölüğü İzmit'in şimali şarkisine yollan tutmak üzere ve Gebze ve Derince üzerine de ayrıca takip müfrezeleri sevkolunmuştur. Verilen malûmata nazaran fîmâba'd İzmit üzerinden firar gayrimümkün gösterilmektedir.

2- Meclis-i Meb'usan Reisi Celâleddin Arif Bey, Mebusandan İsmail Fâzıl Paşa, Süreyya, Reşit, Rıza Beyler ile kıymetli Kumandanlarımızdan Miralay İsmet Bey, Erkânıharbiye Miralay Kâzım, Erkânıharbiye Kaymakamı Seyfi Erkânıharbiye Binbaşı Safvet, Erkânıharbiye Kolağalığından mütekait Nevres Üsküdar'ın Özbekiye Tekkesi Şeyhi ve Polis Memurlarından Manastırlı Nuri Beyler 23/24 Mart 336 gecesini İzmit'in yirmiki kilometre şimalişarkisinde Tekkenişin nam kariyede geçirmişlerdir, İngiliz takip müfrezeleri mezkûr kariyenin oniki kilometre mesafesinde geceyi geçirmişlerdir.

3- Mebuslarımızdan Cami, Adnan Beylerle Halide Edip Hanımefendi ve isimleri tamamen anlaşılamayan bâzı zevat Gebze'de 23 /24 Mart 336 gecesini tehlikeye mâruz geçirmişlerdir, İngiliz müfrezelerinin tazyiki mahallî jandarmalarının şayanı itimat görülememesi bu tehlikeyi tevlid etmektedir. Tedabire tevessül olunmuştur.

4- Diğer bâzı zevatın dahi Gebze ile İzmit arasında tehlikede oldukları tahmin edilmektedir.

Bunlar meyanında Trabzon Mebusu Husrev ve biraderi, Kıymetli zâbitandan Binbaşı Besâlet Bey bulunmaktadır.

5- Firar eden diğer mütebaki mebsân henüz Kartal mıntakasını geçememektedir. Vesaitsizlik dahi hareketlerini tehir ediyor.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

H.T.V.D.: 1958. sayı: 23, No. 603.

* * *

268 - İSTANBULUN İŞGALİ ÜZERİNE KÜRTÇÜLERİN CANLANDIĞINA DAİR

(25. III. 1920)

15 K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

15. K. Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Ankara: 25.3.36

İstanbul işgali hadisesinin Diyarbakir havalisinde Kürtçüleri canlandırdığı Cevdet Beyden bildiriliyor. İntihabata başlamaktan korkuyorlar. Cevdet Beyin malûm zâfı Diyarbakirde pek muzir bir şekilde tebarüz ediyor. Kendisine Heyetçe yazıldı. Tarafı Sami'lerinden teşci buyurulması münasip olur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Kamu Karabekir. İstiklâl Harbimizin Esasları, s. 187

269 - İSTANBULDAN ANADOLUYA KAÇAN MEBUS VE GAZETECİLER

(26. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 26/3/1336

15. Kolordu Kumandanlığına

Bugün Cebzenin Kuşçu mevkiinden hareket eden Trabzon Mebusu Hüsrev Beyden alınan şifre ile malûmat hulâsasına nazaran İstanbul'dan birçok münevveran ve zabitan Anadolu'ya hareket ediyor. Ahmet Emin, Yunus Nadi, Celâl Nuri, Ahmet Ferit, Rıza, Nuri Beylerin firarları edilmiştir. Veliht hazretlerinin de Anadolu'ya geçmek istediği anlaşılmıştır. İstanbul'dan Cebzeye kadar menzil yolu tanzim edilmiştir. Daha şark aksamında köylü vesaitinden istifade için mühimce bir paraya ihtiyaç vardır. Parasızlık bu babda müşkilât ihdas ediyor. Bu malûmat sureti mahremanede arz edilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 577

* * *

270 - BALIKESİRDEN ALINAN MALÛMAT (26. III. 1920)

Anzavur ve Gâvur İmamın Bigaya hakim buldukları hakkında.

15. K. Kumandanlığına gönderilen rapor sureti.

Ankara: 26/3/1336

15. Kolordu Kumandanlığına

Balıkesir'den alınan malûmat bervechizir maruzdur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal
Suret

Anzavur ile Gavur imam ve avnesinin Bigaya tekrar baskın yapacakları haber alınmış olduğundan Gönende mütehaşşit takip kuvvetlerinden 100 süvari 13/3/1336 da Bigaya tahrik olunmuştur. Süvariler her ne kadar kasabaya bilâ müsademe girmeye muvaffak olurlarsa da bilâhare Biga kazasındaki ahalinin kısmı azamı silâha sarılarak hücum etmiş olduklarından şiddetli bir müsademedan sonra çekilmeye mecbur olmuşlardır. Piyademiz de müsademenin nihayetine yetişerek eşkiyayı Biganın garbinde tevkif etmişlerse de Biga kazası ahalesinin eşkiyayı iltihakları sebebiyle müsademe iki gün ve pek şiddetli olarak devam ve Gönen ile Biga arasındaki Çerkeş köylüleri de müfreze ve cephaneye ve mevadî işinin şevkine müsellâhan mümanaatlarından süvari ve piyadelerimiz Gönene avdete mecbur olmuşlardır. İsyân şimdilik Biga kazasına münhasır ise de tevessüe müsaittir. Tedabiri lâzimeye tevessül olunmuştur. Müsademe esnasında asiler bir top dahi istimal etmişlerdir. Müfrezeden iki zabıt ile altı nefer şehit ve üç zabıt ile yirmi yedi nefer mecruh döndüğü ve âsilerin de pek ziyade telefât verdikleri ve şimdiki halde Anzavur ve avnesinin Bigaya hakim buldukları maruzdur.

K.K.: s. 581.

* * *

271 - HABER ALMA RAPORU (27. III. 1920)

Lord Curzonun Ermeniler hakkındaki beyanatı-Hint İslamları namına Halifeye çekilen telgraf-Beyrut'tan sulh konferansına gönderilen telgraf.

Sivas Vilâyetine ve Heyeti Merkeziyeye gönderilen telgraf.

Sivas Vilâyeti
Mektubi kalemi

Suret

26/3/36 Heyeti Temsiliye istihbaratıdır.

1- Londra'dan iş'ar olunduğuna nazaran bir İngiliz rahibi Yunanlıların Anadolu'daki harekâtı hakkında Avam Kamarasına bir rapor vermiştir.

2- Üsküdar'daki bazı İngiliz efradı Anadolu'ya sevk olunmayı kabul etmemişlerdir.

3- Şubatta Mısırdan yazılan bir mektubun mühim parçaları berveçhiâtidir: Bütün ahali ruhen ve cismen mütehattirlere. Kâffesi memleketi el birliği ile düşmandan tahlis için ahdi peyman eylemişlerdir. Bu maksatla müteaddit ihtilâller vukubulmaktadır. Anadolu'daki harekâtı milliyeye takdirkârane takip olunmaktadır, İngilizler bu harekâttan korkmaktadırlar. Eğer bu harekâttan devam edilirse İngiltere metalibi milliyeyi kabulde muztar kalacaktır.

Diğer Suret

1- Peyamı Sabah ve Alemdar gazeteleri neşriyatı münderecatını İstanbul ahali gayz ve nefretle karşıyorlar. Matbuatı saire dahi tekzip etmektedirler.

2- İstanbul piyasasında teşviş ve gayrı tabiinin mevaddı gıdaiye üzerinde mühim bir terfihi vardır.

3- Fransa Ayanı Hariciye Encümeni Pazartesi günü içtima ederek Hükümetin Almanya mes'alesi ve muahedei sulhiye ve Amerika ile olan münasebet ve aynı zamanda İstanbul ile Asyayı Suğra ve Rusya mes'eleleri hakkında bir an evvel istima edilmesi talebini havi bir taktiri kabul etmiştir.

4- 13/Mart tarihli Temps gazetesinde Lord Gurzon Avam Kamarasında irad ettiği bir nutukta Ermenilere dair demiştir ki: Bana öyle geliyor ki siz Ermenileri sekiz yaşında pek temiz ve masum bir kız gibi zannediyorsunuz. Bunda pek yanıyorsunuz. Zira Ermeniler bilhassa son harekâtı vahşiyaneleri ile ne derecelere kadar hunhar bir millet olduklarını bizzat kendileri ispat eylemişlerdir.

5- Mısırdaki Zâlül Paşanın hanesinde elli altı murahhastan mürekkep ve müşarünileyhin riyaseti altında içtima eden bir kongre heyeti Mısırın istiklâlini ilân eylemiştir.

6- Elâlemü islâm gazetesi Müşir Hasan Elkidavinin Zatışahaneye çektiği bir telgrafı neşrediyor. Bunda âlem-i islâm ve bilhassa yetmiş milyon Hint İslâmları namına rica ediyoruz, katiyen hukuku hilâfeti cüz'iyen muhil bir muahedanameye vazı imza etmeyiniz. Teslimiyetbahş bir cevaba muntazırız deniliyor.

7- Kalkütadan 21 Şubatta Timese çekilen telgraf âlem-i İslâm'da mevcut hukuku hilâfet cemiyetleri murahhaslarından mürekkep olan Kalküta Konferansı bervechizir karan ittihaz eylemiştir: Hukuku hilâfeti muhil bir kararı Büyük Britanya hükümeti tasdik ettiği takdirde müslümanlar bilhassa Hindistan'daki 75 milyon müslüman İngiliz emtiasına boykotaj ilân edecektir.

8- Aynı gazete iki Martta Kalkütadan telgrafla, mademki konferansın mukadderatı düveli Mutelifece keenlemyekün hükmündedir. O halde ictimaat ve işgalatına devam hacet kalmamıştır. Binaenaleyh konferans 19 /Martta tatili ictimaat edecektir. Konferans hilâfeti âliyemize mukarrerat ittihaz edilmiş ve edilmekte bulunmuş olduğunu istihbar etmekte olduğundan bu mukarrerattan birinin tatbikine teşebbüs edildiği andan itibaren Hint müslümanları Büyük Britanya hükümetiyle fekki irtibat edeceklerinden bu kararın hilâfında hareket edecek her müslüman cemaati islâmiyeden ihraç olunacaktır.

9- Beyrut'tan 38 kadar ulema ve eşraf ve muteberan imzalarıyla Meclisi Mebusan riyaset makamına çekilen ve aslı Sulh Konferansına gönderilen bir telgrafta hilâfeti Osmaniyeye olan irtibatımız ezeli ve ebedidir. Hilâfında bir karar ittihaz edilmemesi mercudur.

10- Celâl Nuri Bey tevkif edilmiş ve Rauf Beyin hanesi taharri olunmuştur. Kendisinden malûmat alınamamıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyeti Sivas Heyeti
Merkeziyesine

Heyeti temsiliyeden alınan 27 Mart 36 telgrafname sureti balâya naklen tebliğ olunur efendim. 28 Mart 36

Vali
Reşit

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2887, 2888

* * *

**272 - YUSUF İZZET PAŞA VE FAHRETTİN BEYİN
DURUMLARININ HOŞ GÖRÜLMEDİĞİNE DAİR**

(28. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına verilen şifreli cevap.

Ankara: 28/3/1336

15. Kolordu Kumandanlığına

C. 27/3/1336 şifreye:

Yusuf İzzet Paşa ve Fahrettin Beyle bu mes'ele üzerine nıkatı nazarlarımızı teati ettik. Kendileri İstanbul ile muhaberenin ve hattâ temasın kat'ını icap ettirecek bir vaziyetin tahaddüs etmediğini İngilizlerin Eskişehir'den çekilmeleri münasip olduğu kanaatini beyan eylediler hükümetin İngiliz muhalif ve menafii milliyemize muvafık icraat ve tebligatta mümkün olmayacağını ve binaenaleyh payitahtın işgali resmisinden itibaren İstanbul tebligatının vahdeti milliyemizi baltalayacak İngiliz tebligatından başka bir şey olmayacağını ve payitahtla muhabereye devam edersek lâyuat vesaitle halkımızı izlâl ve iğfale çalışan İngiliz propagandasının revacından başka bir şeye hizmet etmiş olamayacağımızı mükerreren ve tafsilen kendilerine arz ederek Anadoludaki ahenk ve vahdeti ihlâlden tevakki için mukarreratı umumiyei milliyemiz dairesinde hareketi tekiden rica eyledik. Yusuf İzzet Paşa ile Fahrettin Beyin vaziyetlerini esasatı milliyemiz noktai nazarından hoş göremediğimizi arz eyleriz. Fuat Paşa ve Refet Bey, Kâzım Bey, Bekir Sami Beyler de aynı suretle mütehassis oldular, efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 563

* * *

273 - HABER ALMA RAPORU

(28. III. 1920)

Pontus istiklâli-sulh muahedesinin mümessillere gönderildiği
15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 28/3/1336

15. Kolordu Kumandanlığına

28/3/1336 tarihli Heyeti Temsiliye istihbaratının mahrem kısmıdır.

1- Times gazetesi Pontus istiklâlinin kabul edildiğini yazıyor.

2- Hariciye Komisyonunda Meur Millerand, Fransız Hükümeti kabiliyeti hatatiyesi olan bir Türkü arzu eder. Zatişahane İstanbul'da kalmalıdır. Boğazlarda serbesti seyrüsefer olmalıdır. Asyayı suğrada ittibaen Fransa menafii mahsusaya malik olmalıdır” demiştir.

3- Tevfik Paşa Meclisi Ayan namına zatişahaneye vaziyeti hazırayı izah ederek sadaretin Ferit Paşaya tevdiinden mütehasıl muhazzirata dikkat nazarlarını celb etmiştir. Zatişahane böyle bir tasavvurda bulunmadığını bildirmiş ise de İngilizlerle olan münasebetlerine nazaran ciddî işbu beyanata itimad edilmemektedir.

4- İstanbul işgal Kumandanı idarei örfiye mıntakasının Rumelide Makriköy hududuna kadar tevsi ve teşmilini Fransız kumandanına tebliğ eylemiş ise de kabul ettirememiştir. Fransız ve İtalyanların efkârında İngilizlere karşı pek mühim tahavvül mahsustur.

5- Meclisi Mebusan Reisi Celâlettin Arif Beyefendi ile 27/28 Mart 1336 gecesi Düzce'den görüştük. Müşarünileyh toplanacak Meclisi Millii fevkalâdenin Fransa'da misali tarihiyesini kaybedmiş ve böyle bir meclisin, mukarreratının muta olacağını ve Ankara'ya muvasalâtında bir beyanname neşretmek mütalâasında bulunduğunu bildirmiştir. Müşarünileyh ve rüfekası bir kaç güne kadar muvasalat edeceklerdir.

6- Refet Beyefendinin Kuşadadan aldığı bir rapor hükümeti Osmaniyeye tebliğ edilmek üzere Sulh Konferansının sulh muahedenamesi İstanbul'daki mümessillerine gönderildiği resmi İtalyan menabiine atfen bildiriliyor. Aynı menbaa göre Amerika Almanya münferiden sulh muahedesini imza etmişlerdir.

7- Rodos'taki İtalyan kuvayı askeriyesi umum kumandanı General Pokar İstanbul hadisesi üzerine telgrafla Antalya'ya atideki noktai nazarı bildirmişlerdir: İtalya'nın maksadı Türkiye dahilinde hayatı iktisadiyenin tekrar başlamasındadır. Milletin serbestçe inkişafı hususunda İtalya hükümetinin samimi arzusu gayrı mütehavvil olarak kalmıştır, ihtimal ki kuvvetini teyid edecektir. Fakat Yunanlılar bunu bir tehlike addeylememektedirler. Bu ihtimal daha ziyade emniyeti umumiyenin muhafazası ve hürriyeti şahsiyenin müdafaası maksadına varid olabilir. Zira İtalya bütün kuvvetile Osmanlı hukuku hükümransininin müdafaası, Osmanlı ülkesinin tamamiyeti hususundaki azminde sabittir.

Heyeti Temsiliye namına

Mustafa Kemal

K.K.: s. 587

* * *

274 - HABER ALMA RAPORU

(28. III. 1920)

Boğazların tarafsız hale getirileceği -İsviçre Müd. Huk. Cemiyetinin Ermeni propagandasının asılsız olduğuna dair beyannamesi.

Sivas Müd. Vat. Kadınlar Cemiyetine.

Müdafaai Vatan Kadınlar Cemiyetine

1- İtalya gazetelerinin almış oldukları müstacel telgrafnamelere göre Sulh Konferansı Türkiye Muahedesini ikmal ederek Heyeti Tahririyeye havale eylemiştir. Emri tahririnin bu hafta sonuna kadar ikmal edilmiştir.

2- Maten gazetesinin Londra'dan istihbaratına nazaran umuru siyasiye ve askeriye meclisleri arasında Boğazların her iki sahilinde bitaraf bir hale ifrağ edilecek menatığın vüsati hakkında henüz tam bir itilâf hasıl olmamıştır.

3- İsviçre Müdafaai Hukuk Cemiyeti ahiren Anadolu'da zuhur eden vakayı münasebetiyle Ermeniler tarafından Avrupa mehafilinde icra edilen propagandaların tamamen musanna olacağı hakkında yeni bir beyanname neşr ile vakayii mezkûrenin hakikatini izah etmiştir. İngilizler Lefke Köprüsü ve istasyonunu tahrip ederek Geyve şimaline çekilmişlerdir, İstanbul'a doğru çekilmeğe devam ediyorlar. 28 Mart 36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 37/27632

* * *

275 - GL. KÂZIM KARABEKİR'İN KAFKASYADA BOLŞEVİK ORDULARI KARŞISINDA HAZIR OLUNMASINA DAİR TEKLİFİ (29. III. 1920)

15. K. Kumandanlığına verilen şifreli cevap.

Ankara : 29/3/36

Bizzat hallolunacaktır.

Onbeşinci Kolordu Kumandanı Kâzım Paşa Hazretlerine

C: 28/3/36 şifreye.

Onbeşinci Kolordunun Bolşeviki orduları karşısında Kafkaslarda hakim bir vaziyette izharı mevcudiyet etmesi ve bunun için imkânı hareket husulünde faaliyete geçmesi hakkındaki mutalâai samilerine tamamen müşterekim. Yevmi harekete kadar bu noktai nazarın mahrem tutularak ve fakat bütün mânasıyla istihzarata kermiyet verilmesi ve daha şimdiden Kafkasya dahilinde tavzif buyurduğunuz mutemetlerinle fırsat anının kaçırılmaması için vaziyeti takip ettirmek hususundaki tedabiri devletlerinin tecdidi pek muvafıktır. Tasavvur buyurulan hareket, devlet ve milletimizin tahlis ve istiklâlinde yegâne avamıl olarak mütalâa edilmekte olduğunu ihtiramatımla beraber arz ederim.

Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 132/19543

* * *

276 - HABER ALMA RAPORU

(29. III. 1920)

İngiliz tayyare gemisinin İzmit'e geldiği-Boğazların itilâf devletleri idaresine verileceği- Cevat Paşanın Ankara'ya hareket ettiği.

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 29/3/1336

15. Kolordu Kumandanlığına

Tehiri gayri caizdir.

29/3/1336 Heyeti Temsiliye istihbaratının mahrem kısmı:

1- 30 Mart salı günü külliyele bombaları hamil 40:50 kadar tayyarelerin Anadolu'ya geçerek toplu gördükleri kuvayı Milliye kıtaatına taarruz edecekleri haber alınmıştır. Bir İngiliz tayyare gemisi İzmit'e gelmiştir.

2- Karadeniz Boğazının her iki sahilinin İtalyan idaresinde ve Çanakkale Boğazı'nın Rumeli sahilinin İngiliz ve Anadolu sahilinin Fransız kıtaatının tahtı muhafazasına ve idaresine verileceğini İtalyan ajansı bildiriyor.

3- Cevat Paşa ile beraber tevkif edilen yaveri Tahir Beyin firar ettiği ve mühim raporları hamilen Ankara'ya hareket eylediği bildirilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* * *

K.K.: s. 591

277 - HABER ALMA RAPORU

(30. III. 1920)

Bekir Sami ve Veli Beylerin Anadolu'ya hareket ettikleri-Sulh muahedesinin hükümete tebliğ edildiği-Trakya ve Anadolu itilâf kuvvetleri Kumandanları.

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifreli telgraf.

Ankara: 30/3/1336

15. Kolordu Kumandanlığına

30/Mart/1336 Heyeti Temsiliye istihbaratının mahrem kısımları:

1- Mebus Bekir Sami ve Veli Beyler Dersaadetten Anadolu'ya hareket etmişlerdir.

2- İtalyan menabiinden tereşşuh eden malûmata nazaran ayın 25 inde muahedei sulhiyemizin hükümete tebliğ edildiği ve henüz resmen ilân olunmadığı haber alınmış ve İstanbuldan tahkikine tevessül edilmiştir.

3- Temps gazetesinin beyanatına nazaran Franchet d'Esperey Avrupai Osmanideki ve İngiliz Ceneralı Milne de Anadoludaki kuvayı itilâfiye başkumandanlığına tayin kılınmıştır.

4- İtalyanların tstanbulda hiç bir işgal mıntakası kabul etmeyip sureti işgali konferans nezdinde protesto ettikleri haber alınmıştır.

5- 160 bin kişilik bolşevik ordulan Dinyeper nehrini geçerek Besarabyaya yaklaşmışlardır.

6- Times'in verdiği malûmata nazaran Ceneral Kropatkin Bolşevik hükümetini idare etmekte ve Brozilov da orduya kumanda etmektedir.

7- 3,4,5,6. maddelerdeki malûmat son Bulgar gazetelerine atfen ve Kırkkilise'den verilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

* * *

K.K.: s. 592

278 - HABER ALMA RAPORU

(30. III. 1920)

Amerikanın Trakya'nın Yunanistan'a verilmesini istemediği-Romanya ve Arnavutluk olayları.
Sivas Vilâyetine ve Heyeti Merkeziye gönderilen telgraf.

Ankara: 30/3/1336

Suret

30/Mart/1336 Heyeti Temsiliye istihbaratı:

1- Amerika Cumhuriyetleri Trakya'nın Yunanistan'a, Besarabaya'nın Romanya'ya verilmesini katiiyen arzu etmiyorlar.

2- Romanya Başvekili Averescu ilk işin yakın zamanda Bulgaristanla sulh etmek olduğunu söylemiştir. Umum Bükreş işçileri tatili işgal etmişlerdir.

3- Arnavutlar Görice kasabasında Yunanlılara karşı boykotaj yapmışlardır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

119248
207

Sivas Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziyesine

Heyeti Temsiliyeden alınan 30 Mart 36 telgrafname sureti bâlâya naklen tebliğ olunur efendim. 31 Mart 336
Vali
Reşit

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2893

* * *

279 - MİLLİ MECLİSE EDİRNE TEMSİLCİSİNİN SEÇİLMESİNE DAİR

(3. IV. 1920)

Lüleburgaz kongresine telgrafla verilen cevap.

Ankara: 3 Nisan 1920

Kongre Riyasetine

31 Mart 1920/1336 tarihli telgrafa cevaptır. Kongrenin in'ikadını tebrik ve vatanın maruz kaldığı felâkete çaresiz olmak üzere, Edirne vilâyetinin gösterdiği gayreti vatanperveraneyi takdir eyleriz. Kongre müzakeratı safhalarından malûmat verilmesini rica ederiz. Anadolu ve Rumeli'deki vatan kısımlarının müşterek ıstıraplarına müşterek bir çare bulmak üzere Ankara'da in'ikada davet edilen "Meclisi Milli Fevkalâde" için Edirne vilâyetinden intihap olunacak azanın süratle gönderilmelerini temenni eder ve Lüleburgaz kongresinin vatanperverane hizmetlerinde muvaffak olmasına dua eyleriz efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T. Bıyıklıoğlu, Trakya'da Milli Mücadele s. 220

**280 - MECLİSİ MEBUSAN REİSİ CELÂLETTİN ARİF BEYİN
İSTANBULUN İŞGALİNİ PROTESTOSU**

(6. IV. 1920)

Erzurum Müd. Huk. Cemiyetine Kadınlar Cemiyetile mahalli gazeteye gönderilen telgraf.

Mahreci Numarası alındığı ta. Saat
Ankara *bilâ* *6/4* *7/40*

1434

Erzurum Müdafaai Hukuk Riyasetine ve vasıtasile Kadınlar Cemiyetile mahalli gazetesine Aceledir.

Meclisi Mebusani Osmani Reisi Beyefendi hazretlerinin verdikleri protestoname sureti aynen âtide tamim olunur. 6 Nisan 36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Suret

Meclisi Mebusanı Osmani Reisi Celâlettin Arif Beyefendi tarafından İngiltere Fransa, İtalya ve Amerika devletlerinin İstanbul'daki Mümessiller ile Felemenk ve İsveç Sefirlerine gönderilen protestonamedir.

Meclisi Mebusanı Osmani Reisi sıfatıyla zatı asilaneleri nezdinde İstanbul şehrinin velevki muvakkat tabiriyle olsun işgalini ve kanunu esasii Osmanî ile milletlerin hakimiyetleri düsturları payımâl edilmek suretiyle Osmanlı Meclisi Mebusanının selamet ve masuniyetine indirilmiş olan darbayı kemali şiddetle protesto ederim. Harekâtı vakıanın her türlü hak ve adalet fikri ile tezadı tam teşkil ettiğini takdir eden milletimiz menafii meşruasıyla hakkı mevcudiyetini müdafaat etmek mecburiyetinde bulunuyor. Bütün Anadolu ve Rumeli müslümanları İslamın makarrı ebedisi olan merkezi Hilâfete havale edilmiş olan bu darbai meşume neticesinde muhterem Halife ve Hakanlarını İtilâf devletleri elinde esir ve hakimiyeti milliyelerinin de ayakları altında zelil ve hakir kalmış olduğuna kaani buldukları cihetle bu gayri muhik hareketi protesto hususunda benimle tamamen müşarik ve müttehid oldukları gibi vaziyetin istilzam ettiği tedabiri ittihaz ve infaza da âzım bulunuyorlar. İşbu Protestonamenin mümessili bulunduğunuz hükümetin semi ittilama isali ricasına ihtiramâtı mahsusamı terdif eylerim efendim.

Meclisi Mebusanı Osmani Reisi
Celâleddin Arif

T. İ.T.E. Arşivi: 38/27662

* * *

**281 - SALİH PAŞA KABİNESİNİN YERİNE GELEN DAMAT
FERİT PAŞA KABİNESİNİN TANINMIYACAĞINA DAİR TAMİM**

(8. IV. 1920)

Erzurum Vilâyetine gönderilen telgraf.

T e l g r a f n a m e

Erzurum Vilâyetine

Mahreci Numarası Kelimesi Tarih
Ankara *bilâ* *400* *8/4*

Tahtı esarete bulunan Salih Paşa hükümeti milletin menafii hayatiyesi aleyhinde ittihazı mukarrerat için Düveli İtilâf iye tarafından vuku bulan tazyikatı mütemadiyeye daha ziyade mümaşat edemiyerek istifaya mecbur

kalmış ve yerine Damat Ferit Paşa tayin edilmiştir. Sulh mukarreratı arifesinde düşmanlarımızın en çok muvaffakiyet ümit ettikleri cihet milletimizin menafii hayatiyesini idrak edemeyerek münafıklara kapılacağı hakkındaki zandır. Payitahtın işgalinden beri Anadolu'da milletimizin hiçbir fırka ve cemiyet farkı gözetmeksizin bilittifak istiklâli milli için izhar ettiği aşkı vahdet ile bütün anasını vatana siyanen şamil olan asayişî nifak tarihinde milletin müsteidi işgal olmadığını izhar etmiştir. Mahaza Ferit Paşanın tayin ettirilmesi gösteriyor ki ilka nifak ile istihsalî maksat mümkün olduğunu Düveli İtilâfiyeye zannettirenler henüz mevcuttur.

Tahattur olunur ki: Damat Ferit Paşanın evvelki memuriyeti zamanında Aydın vilâyeti Yunanistan'a teslim olunmuş, kasden ve emirle katliama maruz bırakılan Müslüman ahali müdafaai nefis hakkından mahrum ve en mühim vesaiti müdafaadan tecrit edilmişti. Ve Damat Ferit Paşa hükümeti Mütarekename ahkâmından ecnebiler gibi istifade ederek vilâyatı şarkiyemizde bulunan en mükemmel asayişî inkâr ile Düveli İtilâfiyeyi işgali askeriyeye, davet eylemiştir. Millet bunun gibi emaratı kat'îye karşısında Damat Ferit Paşadan itimadını nez'etmekle beraber celâdeti milliyenin bütün safahatını irae'ye azim olduğunu izhar ederek Damat Ferit Paşa ile rüfekasını iskat eylemiş idi. Damat Ferit Paşanın yeni vazifesi Müslümanları birbirine düşürerek memleketi dahilen parçalamak ve bu suretle kolayca ve yeniden Yunanlılara ve Ermenilere çığnetmek olacaktır. Fakat milletimiz bu sefer daha büyük azim ve celâdet ve bahusus esaslı tecrübe ile mücehhez bulunuyor. Bu hususta efkârı ammeyi tatmin ile beraber istiklâli milliyi temin için bahusus dahili teşebbüsâtî nifakcuyaneye karşı kat'î karar ve kat'î tedabir ittihaz edilmiş olduğu ve hiyaneti vataniyesi sabit olan ve düşman süngüsü ile tavzif edilen Damat Ferit Paşa ve heyetinin hiçbir suretle tanınmayacağını tamim eyleyiz.

*Kaleme, 10 Nisan 36
62481163 Mülhekata ve neva hiye yazıldı.
11 Nisan 36*

8 /4 /36

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti
Heyeti Temsilîyesi namına
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3032

* * *

282 - ANADOLU AJANSININ KURULDUĞUNA DAİR

(8. IV. 1920)

Sivas Kadınlar Cemiyetine gönderilen tamim telgrafi.

13 Ankara bilâ Alındığı mahal: Yozgat : 9

Sivas Kadınlar Cemiyetine

Kalbigâhı İslâm olan merkezi Saltanatı Osmaniyenin düşman işgaline geçmeci ve bütün vatan ve milletimizin en büyük tehlikeye maruz kalması neticesi olarak bütün Rumeli ve Anadolu'nun giriştiği millî ve mukaddes mücahede esnasında efradı ümmetin dahili ve harici en sahih havadis ile tenviri ihtiyacı mübremi nazarı dikkat ve ehemmiyete alınmış ve binnetice burada en sâlahiyettar zevattan mürekkep bir heyeti mahsusa idaresinde ve (Anadolu Ajansı) unvanı altında bir müessese vücuda gelmiştir. Anadolu ajansının en seri vesait ile vereceği havadis ve malûmat esasen Heyeti Temsilîyemizin menabii asliye ve mevsukasî mahaseli olacağı cihetle bu ajans tebligatının oraca ve ezcümle Müdafaai Hukuk teşkilatımızca dahi memerrü mecma olan yerlere taliki, tab'ı ve teksiri ile tevzii ve hatta nahiyeye ve köylere kadar isali yolunda mümkün olduğu kadar fazla intişar eyleyebilmesi için tertibatı müstacele alınması ve neticeden malûmat itası ehemmiyetle rica olunur. 8/4/36

Heyeti Temsilîye namına
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 37/4165

* * *

283 - KONYADA 12. K. KUMANDANI FAHRETTİN BEYİN

İSTANBULA SADIK KALMASI ÜZERİNE KUMANDANLA ARASINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİK

(8. IV. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen telgraf.

Konyada 12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyin İstanbul'a sadık kalmak hususundaki fikri musirri ve Konya muhيتينin öteden beri malûm olan efkârı Fahrettin Beyle aynı fikirde olan Erkânıharbiye reisi yerine İsmet Bey ile Salih Bey gönderildi. Refet Beyi kesbi ehemmiyet eden Anzavur meselesini hallettikten sonra kolordu ve cepheye bakmak üzere Konya veya Afyonkarahisarada bulundurarak İsmet Beyi celb edeceğiz. Miralay Kâzım Bey, Kaymakam Seyfi Bey, Binbaşı Naim Cevat Beyler Perşembe günü Erzurum'a hareket edeceklerdir. Saffet Beyin şimdilik Hey'eti Temsiliyede çalıştırılmasına müsaade buyurulmasını rica ederim. Diyarbekire kimseyi göndermedik, takdimi ihtirammat eyleriz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 607

284 - İSTANBUL BASINI ÖZETİ

(9. IV. 1920)

1933

İstanbul'a gelen Gl. Denikin-Almanya'nın durumu.
Erzurum Vilâyetine gönderilen telgraf.

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Alındığı saat</i>	<i>İmza</i>
Ankara	Bilâ	100	12/54	Murat

Erzurum Vilâyetine

8.4.36 tarihli Dersaadet Matbuatı hulâsasıdır.

1- 5 Nisan 36 1920 de İstanbul'a bir İngiliz torpitosu ile gelen General Denikin ve Erkânıharbiye Reisi Romanovski Rus Sefarethanesine nazil olmuşlarsa da iki şahsı meçhul tarafından Erkânıharbiye Reisinin katli üzerine General Denikin tekrar vapura avdet etmiştir.

2- Almanya vaziyetinin pek büyük bir teyakkuzu istilzam eylediği Berlin Müttefikin kuvvetler kontrol Heyeti Reisi General Nollet tarafından bildirilmiştir.

3- Garbi Almanya'daki Ruhr havzasında amele harekâtı dolayısıyla vaziyet halâ müşevveştir.

9 Nisan 36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3035

* * *

285 - YUSUF İZZET PAŞANIN BURSADAN ANKARAYA ŞİFRE İLE ÇAĞIRILMASI

(9. IV. 1920)

Bursa'da Yusuf İzzet Paşa Hazretlerine

Berayı teftiş Bursa'ya teşrif buyurdıkları haber alındı. Siyasi ve askeri en mühim kararların verilmesi günlerindemiz. Zatiâlilerinin de bu görüşmelerde hazır bulunmanız faydalı olacaktır. Ankara'ya teşriflerini rica ve hürmetler ederim.

Mustafa Kemal

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları, s. 347

286 - YUSUF İZZET PAŞANIN ANKARA'YA GÖNDERİLMESİ İÇİN

(9. IV. 1920)

Bursa'da 56. F. Kumandanı Bekir Sami Beye verilen şifreli emir.

Bursa'da Elli Altıncı Fırka Kumandanı Miralay Bekir Sami
Beyefendiye

Yusuf İzzet Paşaya yazdığımız şifreyi mütalâa buyurunuz, kendisine bir şey hissettirmeden ve kırmadan Ankara'ya gelmesini söyleyiniz. Gelmemekte musir kalırsa kendisini mevkufen Ankara'ya göndermenizi rica ederim.

Mustafa Kemal

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları: s. 347

* * *

287 - YUSUF İZZET PAŞANIN ANKARAYA GÖNDERİLMESİ İÇİN

(9. IV. 1920)

Bursa'da 56. F. Yaveri Selâhattin Beye verilen şifreli emir.

Bursa'da Elli Altıncı Fırka yaveri Yüzbaşı Selâhattin Beye

Bekir Sami Beye gösterdikten sonra Yusuf İzzet Paşanın şifresini kendisine veriniz. Onun sür'atle Ankara'ya hareketini temin için Bekir Sami Bey nezdinde kudretinizin son haddini kullanınız. Yusuf İzzet Paşa Ankara'ya gelmemekte ısrar ederse, mevkufen Ankara'ya gönderiniz. Bu hareketinize Bekir Sami Bey mani olmağa kalkarsa onu da mevkufen Ankara'ya gönderiniz. Bunları dağdağsız ve sür'atle halletmenizi rica ve ümit eder, gözlerinizden öperim. Neticeyi bana telgraf başında bildiriniz.

Mustafa Kemal

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları: s. 348

* * *

288 - MEBUS BEKİR SAMİ VE HAMDULLAH SUPHİ
BEYLER ANKARA'DA
(9. IV. 1920)

Erzurum Vilâyetine gönderilen telgraf.

<u>Mahreci</u> Ankara	<u>Numarası</u> bilâ	<u>Kelimesi</u> 100	<u>Saat</u> 12/22
--------------------------	-------------------------	------------------------	----------------------

1926

Sivas Mebusu Pekir Sami ve Antalya Mebusu Hamdullah suphi Efendiler dahi İstanbul'dan tahlisi nefsederek sekiz Nisanda Ankara'ya muvasalat etmişlerdir. 9 Nisan 36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Mülhekata, nevahiye yazıldı 6248

6248

164 Tamim

*202 Heyeti Temsiliye telgrafi Müvezzi Necip
Efendiye verilmiştir. 11 Nisan 36*

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3059

* * *

289 - ANZAVUR KUVVETLERİNİN GÖNENE GELDİĞİNE,
FAHRETTİN BEYİN KUVAYI MİLLİYEYİ TASVİBİNE DAİR
(10. IV. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 10 Nisan 1336

Zata mahsustur.

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Paşa Hazretlerine

1- Anzavur ve tevabii bilmuharebe Göneni işgal etmişler ve Karacabey'e de girmişlerdir. 56. fırka ile 24. fırkadan bir alay ve İzmir Şimal cephesile cephesinden iktisad edilen kuvvetler Anzavuru tenkil etmek üzere toplanmaktadır.

2- Yusuf İzzet Paşa Bandırmadan Bursa'ya gelmiş ve 56 ve 61. fırkaları harekâtında müstakil olarak bırakmıştır. Kolordu mıntakasında nafi bir unsur olmayan ve malûm olduğu veçhile son zamana kadar Harbiye Nezaretile muhabereye devam eden müşarünileyhin Ankara'ya celbi icab etmiş ve kendisine de yazılmış ise de romatizma tedavisi için bir kaç gün Bursa'da banyolara devam edeceğini bildirmiştir. 61. ve 56. fırkalar müstakillen idare olunmaktadır.

3- Fahrettin Bey Konyada malûm olan ihatasızlığı ile makasidi milliyemize mugayir bir muhit yapmış ve Refet Bey Konya ahvalini tanzim için bilfiil müdahaleye memur edilmiş idi. Binnetice Konya valisi ile Fahrettin Bey ve Konya eşraf ve mütehayyızanı Ankara'ya celb ve burada vaziyeti umumiyeimizin icabatı hakkında tamamen tenvir edilmişlerdir. Fahrettin Bey bu izahat üzerine tuttuğumuz yolun isabetine tamamen kanaat getirdiğini bildirmiş ve kolordusunun kumandasına devam etmekte bulunmuştur.

4- 3. Kolordu Kumandanlığına ve 15. Kolordu Kumandanlığına yazılmıştır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 566

* * *

290 - I. TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN ANKARA'DA TOPLANMASINA KARAR
VERİLMESİ ÜZERİNE FAHRETTİN BEY (ALTAY)'E TELGRAF

(10. IV. 1920)

10 Nisan 1920

Konya'da 12. Kolordu Kumandanı Miralay Fahrettin Beyefendiye, Fevkalâde Meclis âzası meyanında kumandanlarımızın da bulunmasını faydalı ve lâzım sayıyoruz. Ve zatîlilerinin de henüz seçimi ikmal edilmeyen Konya'dan intihap ettirilmesi münasip olacaktır. Bu suretle seçilmekle beraber Kolordu Kumandanlığı mevkiinden ayrılmanız tabiyatı ile icab etmeyecektir. Cevabınıza muntazırız efendim.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

10 Yıl Savaş (1912-1922) ve Sonrası, Fahrettin Altay, İstanbul, 1970, s. 237

* * *

291 - BOLŞEVİKLERLE TEMASA DAİR

(11. IV. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 11/4/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Bolşeviklerle bir an evvel fiilen tesisi münasebet lüzumu malûmdur. Bu hususta zatî devletlerinin ittihazı tedbir buyurmuş olduğunuz iş'ararı sabıkaları da malûmdur. Şimdiye kadar teşebbüsâtın maddî bir temas ve neticeye iktiran edip etmediğinin iş'arı mercudur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 620

* * *

292 - ANADOLU İŞGALİ KARŞISINDA MİLLETİN DURUMA HAKİM OLDUĞUNA DAİR TAMİM

(12. IV. 1920)

Erzurum Vilâyetine gönderilen telgraf.

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Alındığı Saat</i>	<i>İmza</i>
<i>Ankara</i>	<i>Bilâ</i>	11/37	Murat

2411

Erzurum Vilâyetine

Bir dakika tehir eden haini vatandır.

Makamı Hilâfet ve saltanatın her türlü kavaidi adil ve hakka mugayir olarak İtilâf Hükûmatı tarafından işgal ve milletimiz hakkında hiç bir tarihin kaydetmediği tahkirat ve tecavüzata cüret edilmesi üzerine tekmil Anadolu ve Rumeli'de bir vahdeti iman ve vicdan ile feveran eden ve hukuku hilâfet ve istiklâli milleti tahlis gayesine inhisar eden azmi milliyi ihlâl ve düşmanlarımızın en evvel tevessül etmek istedikleri çare nifakı dahili idi. İşte sırf bu maksadı hainanenin tatbikatı cümlesinden olmak üzere gerek İstanbul'da düşmanlarımızın amalini tatmin için teşkil eyledikleri Ferit Paşa hükümetini ve gerekse bizzat Anzavuru teşvik etmişler ve bunun neticesi olarak Gönen, Biga havalisinde ikâi fesada teşebbüs eylemişlerdir. Aydın cephesinde Yunanlıların taarruzları püskürtülerek bu cephe vaziyeti emin bir şekle girdiği ve Kilikya havalisindeki işgal kuvvetleri de Urfa'yı tahliye ettikleri Mersin, Tarsus, Adana, Haçin, Bilemedik mevakiindeki işgal kuvvetlerinin de kamilen muhasara edildikleri bir zamanda Anzavur'un Gönen havalisindeki teşebbüsleri doğrudan doğruya Yunanlıların menfaatine hizmet ve menafii âliye milliyeye sarih ve fiili bir hıyanettir. Bu teşebbüsü caniyane düşmanlarımızın istihdaf eyledikleri gayeyi teminden pek uzak olup hiç bir kuvvetle tezelsüle uğratılamıyacak derecede kavi olan azmi millî karşısında pek yakında imha ve caniler müstahak oldukları cezayı adle giriftar edileceklerdir.

Binaberin Meclisi fevkalâdei millî azasından Ankara'da içtima etmiş olan murahhaslar ve mebusların da reyi ve kararı inzimam ederek 61 nci fırka kumandanı Miralay Kâzım Beye Karesi livası ve 56 nci Fırka kumandanı Miralay Bekir Sami Beye'de Hüdavendigâr vilâyeti dahilinde teknil kuvayı mülkiye ve askeriye ve milliyeyi deruhte eyliyerek dahili memlekette düşmanlarımızın ihdas etmek istedikleri tefrikaya mani olmak için her tedbire teşebbüs edecek, veya idamei vahdet için ibrazı mesai etmiyecek veya edemiyecek olan bilumum memurini mülkiye ve askeriye hakkında cürmün derecesine göre azil ve haps ve idam gibi her nevi cezaları tatbik için salâhiyeti fevkalâde verilmiştir. İstiklâli millî uğrındaki mücahedei kafiyemizde her zaman olduğu gibi bundan sonra da tevfikatu subhaniyeye mazhariyetimizden eminiz. Cenabı hak bizimle beraberdir. Bu tebliğ her tarafa tamim olunacaktır. 12 Nisan 336

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

Mülhekata

13 Nisan 336

Telgraf ve tahrirat birer sureti matbaalara gönderilecektir.

Bir dakika tehiri caiz değildir. Ankara Heyeti Temsiliyeden alınan 12 Nisan 336 tarihli telgrafname

hükümüne tevfiken muamele ifası zımında sureti balâya naklen ve tamimen tebliğ olunur.

Tebyizi

13 Nisan 36

Yazılmıştır

13 minh

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3034

* * *

293 - BURSA VALİSİNİN DEĞİŞTİRİLDİĞİNE DAİR

(15. IV. 1920)

Erzurum Vilâyetine gönderilen telgraf.

Mahreci Numarası
Ankara Bilâ

2996

Erzurum Vilâyetine

Bursa Valisi Keşfi Beyin vazifei hazırai milliyeyi ifada izharı acz ederek infikâki hasebiyle Bursa vilâyetine vekâleten Ankara'da içtima etmiş olan meclisi milli âzalarının da inzımamı reyiyile Eskişehir Mutasarrıfı Fatin Beyefendi tayin ve izam kılındığı tamimen tebliğ olunur. Müşarnileyhin milletin azmü iradesinden iktibas ettiği kuvvetiyle vezaifi cedidesinde dahi hüsnü hidemat ifa ederek tevfikatı sübhaniyeye mazhariyetleri mütazarradır.

15/4/36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

17 minh

215/17/4/36

6248/182 Mülhekata, nevahiye yazıldı.

17 Nisan 336

Mülhekata tel nevahiye tahrirat. Ankara'da Heyeti Temsiliyeden alınan 15 Nisan 336 telgrafname sureti betayı malûmat balâya naklen ve tamimen tebliğ olunur.

Tebyizi 17 Nisan 36 Yazıldı 17 Nisan 36

6248/182

215 Heyeti Temsiliyenin telgraftı olup devaire irae edilmek üzere müvezzi Necip Efendiye verilmiştir.

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3061

* * *

**294 - BOLŞEVİKLERLE YAPILACAK MUAHEDENİN
MÜSVEDESİ Şifre**

(16. IV. 1920)

Ankara: 16/4/1336

Kara Vasıf Beyin gönderdiği anlaşma sureti-Karakol Cemiyetinin muahedeye yetkisi olmadığına dair verilen cevap:- Bu münasebetle Rauf Beye yazılan mektubun sureti.

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C. 13/4/1336 şifreye:

İmza edilmek üzere Kara Vasıf Bey tarafından gönderilen itilâfname suretini arz etmiştim. Buna verdiğim cevabı ve bu münasebetle Rauf Beye yazdığım telgrafi aynen âtide arz ediyorum. Katıyyen imza etmedim ve Rauf Bey de hiç bir muamelede bulunmadı. Baha Sait Bey yalan işaa ediyor. Kara Vasıf Bey Karakol Cemiyeti namına malûmatımız hilâfına imza etmiş ise bundan da malûmatımız ve buna muvafakatimiz yoktur. Bu hususta ittilamız haricinde hiç bir muamele yapılmadığına itimadı tam buyurarak arzu buyurulduğu gibi red ve tekzib ve Bolşevik ve Kafkas işlerinde vukubulacak tasavvurat ve teşebbüsümüzü aynen zatiâlinize arz etmedikçe bundan sonra da hiç bir şey yapılmayacağını arz ederim.

Birinci Suret

(Rauf Beye yazılan mektubun suretidir).

Vasıf Beyin tarafı âlinizden dahi mütalâa buyurulduğu beyan edilen 20/Şubat /1336 tarihli mektubu ve iki kıt'a melfufu alındı. Esas mesail hakkında serdi mütalâadan evvel şunu dikkati âlinize vaz ederiz. Vasıf Beyin dahil ve harice karşı Karakol Cemiyeti namı altında müstakil bir komitenin Heyeti merkeziyesi olarak hareket ettiği ve Baha Sait Beyin Karakol Cemiyetinin ve Uşak Kongresinin selâhiyattar ve müstakil murahhası olarak bolşeviklerle bütün memleketin mukadderatına ait muahedat akdettiği sabit oluyor. Vasıf Beye cevaben yazdığımız mektupta Karakol Cemiyeti ve bilhassa bu cemiyetin dahilen ve haricen müstakil harekete mezun bir heyeti merkeziyesini ve Baha Sait Beyin sıfat ve selâhiyetini tanımamakta ve bina enaleyh Baha Sait Bey tarafından hakikate mutabık olmayan sıfat ve selâhiyette başlamış olan müzakereye ve yapılmış olan muahedeye temasa mazur olduğumuzu bildirdik. Vasıf Bey ve rüfekasını sadece Anadolu ve Rumeli Mudafaa Hukuk Cemiyeti İstanbul Heyeti Merkeziyesi olarak tanıdığımızdan böyle olduğu temin ve teyid edilmedikçe ve mühim mukarreratın sabık Heyeti Merkeziye azasından olup İstanbul'da bulunan rüfekanın müzakere ve münakaşasından geçtiği anlaşılmadıkça nazarı itibare alınmayacağı yazılmıştır. Vasıf Beyin mektubunda İstanbul'a bolşevik murahhası olarak Miralay İlyacef'in geldiği ve yapılacak ittifaknameyi mumaileyhin alıp götürüleceği mukayyettir. Zatiâliniz bu zatla görüştünüz mü? Filhakika selâhiyete malik midir? ve bugün imzamız tahtında yedine bir vesika vermek hususundaki reyiniz nedir? Bundan başka Baha Sait Beyin yaptığı 15 maddelik muahedenameyi gördünüz mü? Bizce bu muahedename mevaddında bir defa sahtekârlık vardır. Çünkü Türkiye hükümeti muvakkatei ihtilâliyesini temsil eyleyen Uşak kongresi Heyeti İcraiyesi ve Karakol Cemiyeti ihtilâliyesi gibi ifadeler mugayiri hakikattir. Muahedename mevaddı umumiyetle bugünden ifasını deruhte edemeyeceğimiz hususatı ihtiva eyliyor. Zatiâliniz bizzat İlyacef ile görüşüp selâhiyetini anladıktan sonra bugün için deruhte edebileceğimiz noktalarını ihtiva etmek üzere kısa bir ittifakname esası hazırlar ve onu şifre ile bize bildirirsiniz. Biz de bir taraftan kolordu kumandanları arkadaşlarımızın bu hususa dair noktai nazarlarını istimzaç ederiz. Ancak ondan sonra taahhüdatta bulunabiliriz. Ve taahhüdâtımızın Karakol Cemiyeti, Uşak Kongresi heyeti icraiyesi gibi heyetler tarafından teyidine ve bu suretle harice karşı vahdeti tammeye malik olmadığımızı izhar ve işaaya meydan vermeye do bittabi razı olmayız. Vasıf Bey ve rüfekasıle Karakol meselesi hakkında pek ciddi olarak görüşmenizi rica ederim. Eğer bu arkadaşlar bizim evvelce karakolun intişar etmemesi hakkında verdiğimiz kararla yaptığımız tebligatı nazarı itibara almamışlar ise bize karşı doğru hareket etmemiş olurlar. Ve fimabaad aynı tarzı harekete devamları takdirde kendileriyle muamele ve irtibatı kat'etmek mecburiyetinde kalacağımızı kendilerine anlatınız. Halil ve Nuri Paşalara Erzurum üzerinden yeni talimat gönderilmiştir, icap ederse delâleti alinizle de göndeririz. Kafkasya'ya bir murahhas göndermek lazımsa Bekir Sami Beyin gitmesi lüzumunda musirrim. İşte Baha Beyin maksada ve gösterilen itimada karşı ne yolda muamele ettiği meydandadır.

Edip Bey ne maksatla ve nevakit İtalya'ya gönderilmiştir. Miri mumaileyh için vasıf Beyin talep ettiği vesika ve talimatı verebilmek için evvelâ bunun sıfat ve selâhiyeti ve sebebi seyahatini bilmek lâzımdır.

ikinci Suret

(Vasıf Bey biraderimize)

26 /Şubat/1336 tarihli mektupları ve melfufatı buradaki rüfeka ile beraber kemâli ehemmiyetle okuduk. Mektubunuz- iki mühim mütalâa hakkında izahat ve mutalâatı ihtiva ediyor. Melfufatta Türkiye ahval ve hareketini temsil eden Karakol Cemiyeti ve Uşak Kongresi Heyeti İcraiyesi namına hareket eyleyen Kafkasya'daki murahhas Baha Sait Beyin bolşeviklerle yaptığı bir muahedename müsveddesi ile bunun mevaddı hakkında tadilât ve izahatı havi bir mütalâanamedir. Bolşeviklerle irtibat ve vifak Anadolu vaziyeti âtiyesi başlı başına mühim ve umum milletin hayatına müteallik mesailendir. Mektubu âlilerinin ve melfufatı muhteviyatında Türkiye hükümeti muvakkatei ihtilâliyesini temsil eyleyen Uşak Kongresi heyeti icraiyesi ve Karakol Cemiyeti ihtilâliyesi gibi ifadelerle tesadüf edilmiştir. Bir de muahedenin tarafımızdan tebyiz ve imzasından sonra Karakol tarafından da mühürlettirileceği zikrediliyor. Karakol Cemiyeti nizamnamesi tarafınızdan tanzim ve badettabı kıtaata gönderilmesini müteakip bunun tatbikatında mazarrat gördüğümüz ve kongreler mukarreratı ile tesbit edilen esasata mutabık olmadıktan başka vahdeti umumiye ve milliyemizi ihlâl edeceği mülâhazasıyla hiç bir tarafta tatbik edilmemesini tamim etmiştik. Ye zatîâlinizle Sivas'ta görüştüğümüzde bu cemiyeti izah ve Karakol nizamnamesinde mevzuubahis büyük erkânıharbiyeden maksat ne olduğu izah edilmişti. Zatiâliniz Anadoludaki teşebbüsattan malûmattar olmadığımız bir sırada böyle bir nizamname kaleme aldığımızı ve bu cemiyet teşekkül ve taazzuv ettiği takdirde büyük erkânıharbiyenin Heyeti Temsiliye olacağını ifade buyurmuşunuz. Biz bütün rüfekanın Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin esasatı dahilinde çalıştığı dahili ve haricî tedabiri siyasiye ve icraiyeden millete karşı dünyaya karşı ve tarihe karşı Heyeti Temsiliyenin mes'ul bulunduğu kanaatindeyiz. Baha Sait Beyin kullandığı sıfat ve selâhiyetten haberdar olmadığımızdan ve İstanbul'da harice karşı müstakil bir mevcudiyet izharından ve harekâtında müstakil olan bir heyeti' merkeziyenin vücudunu bilmediğimizden Baha Sait Beyin kabiliyeti icraiyesi muhtacı tetkik görülen taahüdatı üzerine Karakol Cemiyeti heyeti merkeziyesile beraber vaz'ı imza etmekte maruz olduğumuz gibi arkadaşlarımızın bu tarzı hareketi de ezberi cihet menafii memlekete mugayir görürüz. Gerek zatîâlinizi ve gerek zatîâlinizle beraber çalışan arkadaşımızı Heyeti Temsiliye Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin İstanbul heyeti merkeziyesi olarak tanımaktadır. Yoksa siyaseti dahiliye ve hariciyede ayrı ayrı komitenin itilâf etmiş şekline delâlet edecek her türlü muamelât ve tezahüratı kat'iyen red ederiz. Eğer memleket ve milletin menafii âliyesi müşterek ve müttehit çalışmamızı iktiza ettiriyorsa müşarekei e'fâlimiz ancak amali milliye mutabakati fiilen sabit olmuş bulunan esasatı malûme dairesinde cereyan edebilir. Ahval ve hadisat şekli hazırın ve esasatı mesrudenin tadil ve tebdilini iktiza ettirirse yine bilcümle alâkadarının malûmat ve mutalâatı inzımam etmek ve orduyu binnetice anarşiye duçar etmekten tevakkî edilerek olabilir. Binaenaleyh gerek bolşeviklerle irtibat ve ittifak meselesinde ve gerek tedabiri âtiyenin ittihazında Müdafaai Hukuk İstanbul Heyeti Merkeziyesile muhabere ve muamelede bulunduğumuzun teyid ve temin edildiği ve bu gibi mühim mukarreratın orada bulunan heyeti temsiliye âzasından netice müzakeratına iktiran ettiğine dair izahata intizar ederiz. Bitti.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 630

* * *

295 -ANKARA MÜFTÜSÜNÜN VERDİĞİ FETVA Telgraf
(16. IV. 1920)

Ankara: 16/4/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

1- Ankara müftü ve ulemasının verdiği fetvayı şerife imza eshabı tarafından bugün müftülere tebliğ edildi. Vilâyet ve elviye müstakille ile kazalar müftü efendilerinin dahi vaz'ı imza etmek suretile iştiraklerinin temini münasip olur.

2- Mıntakai âlileri dahilindeki müftü efendilerin fetvaları asılları posta ile gönderilmekle beraber şimdiden telgrafla isimlerinin iş'arı mercudur.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 635

* * *

296 - ANZAVURA KARŞI CİDDİ HAREKÂT Telgraf

(18. IV. 1920)

Ankara: 18/4/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

1- Anzavur aleyhine dünden itibaren ciddî hareket başladı. 61. Fırka Susurluk şimalinde Anzavur kuvvetlerle müsademeye başlamıştır. Anzavur kuvayı ihtiyatıyesi Kirmastıdadır. Bursa cihetinden de Kirmasti'ya doğru Bekir Sami Bey fırkasından kuvvet gönderiliyor.

2- Üç gün mukaddem Düzce'de yeni bir hâdise baş gösterdi. Çerkeş rüesası ahaliyi isyan ettirerek memurini hükümeti ve zabitanı hapis ettiler. Orada müfrezemizin silâhlarını ve üç makinalı tüfeğimizi aldılar. Bir zabitimiz şehit, bir neferle ahaliden dört kişi mecruh vardır. Bolu mutasarrıfı Düzce, Darende arasında rüesayı ussat ile görüştü, İstanbul'a bir heyet göndererek zatı şahanenin kuvayı milliyeye taraftar olup olmadıklarını anlamak ve alacakları cevaba göre kat'i hareket etmek istediklerini söylemişler. Zonguldak havalisinde bulunan 32. Piyade Alayı Bolu'ya gelebilecektir. Geyve cihetinden de bir müfreze Adapazarı cihetine sevk ediliyor ve İngilizlerin İstanbul'un kuvveti hilâfeti kullanarak bol para sarf ederek harbi dahili teşebbüsüne kemâli ciddiyetle sarıldıkları anlaşılmaktadır. Peyderpey arzı malûmat edilecektir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 644

* * *

297 - DÜŞMANLARIN MEMLEKETTE CİDDİ HAREKETİNE KARŞI 15. K. KUMANDANLIĞINDAN İSTENEN YARDIM Şifre

(18/19. IV. 1920)

Ankara: 18/19.4.1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hz.

Düşmanlarımızın memleketimizde harbi dahilî ihdası teşebbüsü muvaffak olmak üzeredir. Anzavur, Düzce hadisatı İstanbul'un ve İngilizlerin pek ciddi ve şümüllü bir tarzda bu işe sarıldıklarını göstermekte ve İzmit ve Adapazarı cihetlerinde de el altından mühim teşebbüsatta buldukları anlaşılmaktadır. İstanbul'a civar Türk ve Çerkez menatığı teşvik ve iğfalata pek müsaittir. Bu cereyanın Önüne geçilemezse bu fenalığın Sivas Çerkeş mıntakasına sirayeti de düşünölmek lâzım gelir, İngilizler makamı hilâfet kuvvetini de pek müessir bir şekilde kullanmakta nakden külliyetli fedakârlıklar ihtiyar eylemektedir. Harbi dahilide birinci şartı muvaffakiyet sür'at ile emin muvaffakiyeti taarruziyedir. Kıtaatı muvazzafanın halihazırını maalesef itmınanbahş bir şekil arz etmiyor. Alelûmum yerlerinden oynatılan kıtaat efradından ziyade firar görölüyor. Binaenaleyh: İnzibatına ve azim ve imanına tamamen itimad edilebilecek ve her hangi bir yerde patlayacak bir kıyâmı anında tepeleyebilmek üzere kavi bir yumruk gibi güvenilebilecek seyyar ihtiyatlara ihtiyaç görölmektedir. Bu maksadı temin etmek ve milli ihtiyat kıtasını teşkil etmek üzere emriâlinizdeki fırkalardan intihab edilecek beş yüz ilâ bin mevcutlu güzide bir kıt'anın veyahut kıtaatin insicamı bozulmadan ayrıca gönüllü olarak bu tarzda teşkil edilecek bir müfrezenin Ankara'ya izamını lüzumlu görmekteyiz. Bu müfreze efradına nakden fedakârlıklar yapmayı kabul edeceğiz. Bu babda mutalâai alilerini ve ne suretle tertibat ve fedakârlık ittihazı münasip düşünöldüğünün iş'arını rica ederiz.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 643

* * *

298 - SUSURLUK UM. KUVAYI TAKİBİYE KUMANDANININ BAŞARILI HAREKÂTA DAİR TELGRAFI

(19. IV. 1920)

Erzurum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesine

16/4/36 tarihli Susurluktan Umum Kuvayı Takibiye Kumandanı Ethem Beyden alınan telgrafname sureti aynen ziyre çıkarılmıştır. 19 Nisan 36 Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal

15/4/36 öğleden sonra bilzat Anzavurun idaresindeki usatla Susurluk civarında Kuvayı Milliye arasında başlayan müsademe gece fasıla ile geçerek şafakla beraber harekâtı taarruziyemizle yedi saat devam eden şedit bir müsademedden sonra usat perişan bir surette dağıtılmış ve alınmış esir ile mevcut iki adet top mücahidinin fedakârane himmetlerde iğtinam edilmiş ve süvarilerimiz hezimete uğrayan usatı şiddetle takip etmektedir. Usatın mecruh ve maktulü pek çoktur.

T. İ.T.E. Arşivi: 38/27668

* * *

**299 - FEVZİ PAŞANIN MİLLİ MÜDAFAA VEKÂLETİNE
TAYİNİNİN UYGUN GÖRÜLDÜĞÜNE DAİR Şifre**

(20. IV. 1920)

Ankara: 20/4/1336

15. Kolordu Kumandam Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine Harbiye Nazırı sabıki Fevzi Paşa davetimiz üzerine maiyetinde bazı kıymetli zabitan ile birlikte tabiisi nefsederek İstanbul'dan çıkmıştır. Ankaraya muvasalatı esbabı temin edilmiştir. Müşarinileyhten manen ve maddeten azamî istifade için Büyük Meclisi Millinin karan ile teşekkül edecek Heyeti İcraiye Müdafaai Milliye Vekâletini ifa etmesini münasip zannediyoruz. Kendisinin bir mahalden intihabına tevessül edilmiştir. Fevzi Paşadan sureti istifade için bir noktai nazarı mahsusunuz varsa acilen iş'ar buyurulmasını rica ederiz. Müşarinileyh İstanbul'da milletin vekili olarak Harbiye Nazırlığını ifa ediyordu, işgal ile cebren nezaretten ecnebiler yeddile teb'id edildikten sonra milletine iltica ederek vekâleti iadeten temin etmiş olacaktır.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 650

* * *

300 -ANZAVUR İSYANININ BASTIRILDIĞINA DAİR Şifre

(21. IV. 1920)

Ankara: 21/4/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

1- Anzavur vaziyeti şayanı memnuniyet bir hale sokuldu. Merhumun ya Gönen tarafına veyahut Bandırmadan İstanbul'a firar eylediği tahmin edilmektedir.

2- Düzce hadisesi Bolu'ya da sirayet etmiştir. Ussat iki gün mukaddem Bolu telgrafhanesini de işgal ettiler. Ve Bolu'ya hâkim oldular.

3- Dün gece Beypazarı'nda ahali İstanbul posta çantasını telgrafhaneden cebren ve depodaki 18 kadar silâhi gasbetmek gibi bir cürette bulundular. Vak'a teselsülü itibarile şayanı dikkat görülmektedir. Ve Çorumda bazı müfsitler kargaşalık ihdasına çalışmaya başlamışlardır. Düzce, Bolu havalisinin kariben islâhi tedabiri ittihaz edilmiştir.

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

K.K.: s. 650

* * *

301 - ÇAPULCULARA KARŞI KUVAYI MİLLİYENİN ALACAĞI TEDBİRLER (Telgraf)

(22. IV. 1920)

Develi vasıtasıyla Rum Nahiyesinde Feke Kaymakamı Şerafettin Beye

Harekâtı milliyeyi fırsat ittihaz ederek çapulculuğa cüret edecek eşirra aleyhine Kuvayı Milliye Kumandanları ve Niğde onbirinci Fırka Kumandanı Kaymakam Arif Bey ile tesisi irtibat ederek en şiddetli tedabir tatbik buyurunuz.

İstirdat edilen memlekette Hükümetin vazifesi intizam ve asayişini temin etmektir. O havali halkının cephelerde fedakârane vuruşmakta olduğu ve bedenlen hizmete muktedir olmayanların malen harukulâde fedakârlıklar gösterdiklerini beyan buyuruyorsunuz. Şu halde Kuvayı Milliye için bu muaveneti âlicenabeden istifade edilebilir. Esasen Hükümet bütün kuvvet ve vesait ile Kuvayı Milliye için işe esbabını temin eylemelidir. Teferruatı saire hakkında Tufan Beyle ve Niğde'de Fırka Kumandanı Arif Beyle irtibatta bulunularak müdavelei efkâr ve ittihazı tedabir buyurulması mercudur. Onbirinci Fırka Kumandanlığına da tebliğ edilmiştir. 22 /4 /36

Heyeti Temsiliye namına
Mustafa Kemal

*Vurudu 3 minh
İşbu telgraf sureti aslına mutabıktır. 2 Mayıs 36
Numara 3*

* * *

T. İ.T.E. Arşivi: 159/28102

302 -MECLİS REİSLİĞİNİ KABULÜ HAKKINDA Şifre

(24/25. IV. 1920)

Ankara: 24/25.4.1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Gayet aceledir:

Meclise bugün şahsımı hedefi ta'riz ittihaz eden propagandacıların neticei mesailerinden menafii vataniyeyi müteessir etmemek için şahsıma hiç bir mevki verilmemesini sureti samimanede rica eylediğim, tadad ettiğim mahzurlara rağmen Meclis 120 mevcuttan 110 rey ile acizlerini makamı riyasete intihap etti. Vaziyeti haziranın icabatı müşkilesi karşısında bu vazifeyi ademi kabulde ısrar ettiğim takdirde belki bir inhilâl vuku olabilirdi. Bu sebeple vazifei riyaseti kabul ettiğimi arz eylerim.

Millet Meclisi Reisi
M. Kemal

K.K.: s. 659

* * *

**303 - SULTAN ABDÜLHAMİDİN YAKINI RAUF BEY
HAKKINDA Telgraf**

(25. IV. 1920)

Sivas Valisi Reşit Paşa Hazretlerine

Ankara'dan

Hakanı merhum Sultan Abdülhamit kayın biraderi ümerayı Çerakeşeden Rauf Bey namında bir zatın Düzce'den Zonguldağa geldiği ve kendisi hakkında Zatı Devletlerine malûmat itasını rica eylediği ve ailesini İstanbul'a götürdükten sonra Ankara'ya avdetle şifahen arzı malûmat ve hizmet eylemek istediği Zonguldak Kaymakamlığından bildirildi. Hali isyanda bulunan Düzce'den gelmiş olmasına nazaran mumaileyh Rauf Bey hakkındaki kanaati devletlerinin işarını rica ederim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Cevap yazıldı 26 Nisan 336

T. İ.T.E. Arşivi: 10/2746

* * *

304 - DÜŞMAN PROPAGANDASINA İNANILMAMASI İÇİN B.M.M.NİN MEMLEKETE BEYANNAMESİ

(25. IV. 1920)

Anadolunun her köşesinden gelen vekillerinizin teşkil ettiği Büyük Millet Meclisi, olanı biteni dinleyip anladıktan sonra millete hakikati söylemeğe lüzum gördü. İngilizler tarafından satın alınan ve milleti birbirine düşürmek maksadını güden bazı hainler sizi aldatmak için türlü türlü yalanlar söylüyorlar. İzmir vilâyetinin, Antalya'nın, Adana'nın, Ayıntap ve Maraş ve Urfa havalisinin düşmanlar tarafından işgali üzerine silâhına sarılan milletdaş ve dindaşlarınızı yine size mahvettirmek için Padişah ve Halifeye isyan sözünü ortaya atıyorlar. Millet Meclisi Halife ve Padişahımızı düşman tazyikından kurtarmak, Anadolu'nun parça parça şunun bunun elinde kalmasına mani olmak payitahtımızı yine ana vatana bağlamak için çalışıyor. Biz vekilleriniz Cenabı Hak ve Resulü Ekrem'i namına yemin ederiz ki Padişaha, Halifeye isyan sözü bir yalandan ibarettir. Ve bundan maksad vatani müdafaa eden kuvvetleri, aldatılan müslümanların elleriyle mahvetmek ve memleketi sahipsiz ve müdafaasız bırakarak elde etmektir. Hindin, Mısırın başına gelen halden mübarek vatanımızı kurtarmak için İngiliz casuslarının sizi aldatmak üzere uydurdukları yalana inanmayın, İzmirini, Adanasını, Urfa ve Merasını, elhasıl vatanın düşman istilâsına uğramış kısımlarını müdafaa edenleri, din ve milletlerinin şerefi için kan döken kardeşlerinizi arkadan size vurdurmak isteyen alçakları dinlemeyin ve onları Millet Meclisinin karan üzerine cezalandıracak olanlara yardım edin. Ta ki din son yurdunu gaip etmesin, tâ ki milletimiz köle olmasın. Biz birlik oldukça düşman üzerimize gelmiyeceğini resmen ilân etti. Onun candan özlediği aramızda nifak ve şikaktır. Allah'ın laneti düşmana yardım eden hainlerin üzerine olsun. Ve rahmet ve tevfiği Halife ve Padişahımızı, millet ve vatani kurtarmak için çalışanların üzerinden eksik olmasın.

Büyük Millet Meclisi emriyle Reis
Mustafa Kemal

B.M.M. Zahit Ceridesi: 1920 yeni baskı, C. I, s. 60; H.M. 28 Nisan 1920.

* * *

**305 – TÜRKİYE’NİN SOVYET RUSYA İLE BERABER
EMPERYALİST HÜKÜMETLERE KARŞI SAVAŞ VE YARDIM
TEKLİFİ**

(26. IV. 1920)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Moskova Hükümetine birinci
Teklifnamesidir.

1- Emperyalist Hükümetler aleyhine harekâtı ve bunların tahtı tahakküm ve esaretinde bulunan mazlum insanların tahlisi gayesini istihdaf eden Bolşevik Ruslarla tevhibi mesai ve harekâtı kabul ediyoruz.

2- Bolşevik kuvvetleri Gürcistan üzerine harekâtı askeriye yapar veyahut takip edeceği siyaset ve göstereceği tesir ve nüfuzla Gürcistan’ın da Bolşevik ittifakına dahil olmasını ve içlerindeki İngiliz kuvvetlerini çıkarmak üzere bunlar aleyhine harekâta başlamasını temin ederse Türkiye Hükümeti de Emperyalist Ermeni hükümeti üzerine harekâtı askeriye icrasını ve Azerbaycan hükümetini de Bolşevik zümrei düveliyesine ithal etmeyi taahhüt eyler.

3- Evvelâ milli topraklarımızı tahtı işgalde bulunduran Emperyalist kuvvetleri tard ve âtiyen emperyalizm aleyhine vuku bulacak mücadelâtı müşterekemiz için kuvayı dahiliyemizi taazzuv ettirmek üzere şimdilik ilk taksit olarak beş milyon altının ve takarrür ettirilecek miktarda cephaneye vesair vesaiti fenniye harbiye ve malzeme sıhhiyenin ve yalnız şarkta icrayı harekât edecek kuvvetler için erzakın Rus Sovyet Cumhuriyetince temini rica olunur. İhtiramatı faike ve hissiyatı samimanemizin kabulünü rica eyleriz. Ankara
26/Nisan/1336-1920

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 132/19543, s. 13

* * *

**306 - İSMET BEY'İN ERKÂN-I HARBİYE-İ UMUMİYE
RİYASETİNE TAYİNİNİN TAMİMİ**

(26. IV. 1920)

15. Kolordu Kumandanlığına

26. 4. 1920

Büyük Millet Meclisinin 25. 4. 1920 günü celsesinde Edirne Mebusu Miralay İsmet Beyefendinin ittifak-ı âra ile Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine intihab edildiği ve müşarünileyhin ifa-yı vazifeye mübaşeret eylediği tamim olunur.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Kâzım Karabekir, İstiklâl Harbimiz, 1969, s. 626

* * *

**307 - B.M.M.NİN AÇILMASI MÜNASEBETİYLE SİVAS
KADINLAR CEMİYETİNE GÖNDERİLEN TEŞEKKÜR
TELGRAFI**

(27. IV. 1920)

Yozgat: 27/4/36 Saat/22-50

Ankara: 3800/20

Sivas Kadınlar Cemiyeti Riyasetine

Büyük Millet Meclisinin küşadı münasebetiyle vaki olan tebrikâtı samimane ve izhar edilen hissiyatı vatanperveraneye teşekkür ve mücahedatı milliyemizde tevfikatı ilâhiyeye mazhar buyurulmaklığımız temenniyatı tekrar olunur. 27.4.36

Büyük Millet Meclisi emriyle Reis
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 37/4161

* * *

**308 - B.M.M.NİN AÇILMASI ÜZERİNE PADİŞAHA TELGRAFLA GÖNDERİLEN SADAKAT
ARİZASI**

(27. IV. 1920)

Mahreci
Ankara

Kadınlar Cemiyetine

Ajans

Padişahı azam, Halife ve Hakanı akdesimiz Efendimiz: İstanbul'un işgali ve bunu takip eden fecayi üzerine vaziyeti tetkik ve hukuku saltanatı Seniyeleleriyle istiklâli millimizi müdafaa ve temin etmek maksadiyle bu defa Ankara'da Büyük Millet Meclisi halinde içtima ettik. Anadolunun düşman istilâsı altında olmıyan her köşesinden gelen ve millet tarafından selâhiyeti fevkalâde ile terhis edilen mebuslar müttefikan ittihaz ettikleri bir karar ile sūddei seniyelerine bazı hakayıkı arz etmeği kendilerine bir vezifei sadakat ve ubudiyet bildiler: Padişahımız, Malûmu seniyeleridir ki Hanedanı saltanatı hümayunlarının ceddî mübarek ve mübecceli olan Sultan Osman tarihi millimizin mesud ve müteyemmen bir gecesinde hatırası nesillerden nesillere intikal eden bir rüya görmüştü. O rüyanın üç kıta üzerine gölgesini salan ve altında yüz milyonluk bir âlem barındıran kudsi ağacından artık bütün dallar kesilmiş ve ortada yalnız muazzam bir gövde kalmıştı. O gövde Anadolu dur ve onun kökleri

çok derin gitmek üzere bizim kalplerimizin içindedir. Ecdadı kiramınız Rumeli’de kendi başına cihan kıtalarını feth ve istilâ ederken ordularını da Anadolu topraklarından davet eder ve uzak memleketlerin büyük ana hatlarını, askeri yollarını muhafaza ettirmek üzere yine Anadolu’dan ahali celp ve en mühim noktalara iskân ederlerdi. Bu halk kitleleri Bosna Hersek ve Mora içlerine kadar yaydı. Basra körfezine kadar indirildi. Suriye, Filistin yollarında taraf taraf yerleştirildi. Padişahımız; Tahtıgâhı saltanatı seniyelerinin şeref ve bekası için Anadolu halkı asırlardan beri baba ocaklarından çok uzak harp yerlerinde ifnayı hayat etmeyi kendisine en kutsi bir borç bilmıştır.

Anadolu boşaldı. Anadolu viran oldu; fakat iklimlerden iklimlere uzayan hakanlığımızın şevket ve kudreti için her mihneti, her felâketi cana minnet bildi. O bir topraktır ki; Macaristan içlerinden Yemen çöllerine kadar, Kafkas eteklerinden Basra yalılarına kadar kuşak kuşak uzayıp giden namütenahi meşhedtelerle muhattır ve o mesnetleri her yerden fazla şimdi hürriyet ve istiklâli için yeni bir halk mücahedesini yapan bu eski Anadolu verdi.

Şevketlû Padişahımız; İslâmın her tarafta duçarı hezimet olan bayrakları gelip onun ufuklarında toplandı, onun ufuklarında kendine en son penahı ve necatı aradı. İzmir istilâsı üzerine memaliki şahanelerinin en mamur ve en mesud bir kısmı nasıl ateşle yağma ve kıtal ile baştan başa harap oldu, bilirsiniz. Hiç bir hakka istinad etmeyen ve milletinizi son yurdunda duçarı esaret eylemeği emel edinen bu vahşi akın üzerine kalbi hümayunlarının duyduğu acı teessürleri cihanı matbuata bizzat tevdi buyurmuşunuz, İzmir işgalini, Adana fecayii; bu fecayii Maraş Ayıntap kıtalleri ve onu da felâketlerimizin en büyüğü olmak üzere İstanbul işgali takip etti. Soyundan yetiştiğiniz millet binlerce seneden beri cihanın en muhteşem tahtlarına Sultanlar yetiştirmiş ve hür yaşamış olan bir millet sıfatıyla bu hal karşısında ne yapabiliirdi.

Padişahını elim ve harp neticesinde ordularını kullanmaktan memnu ve mahrum gördüğü için kendi kendine silâha sarıldı ve nerede ana vatani tecavüze uğramışsa oraya dinî ve millî namusunu kurtarmak için koştu. Padişahımız; Kafkasyalının İslâm kahramanları babalarının ocaklarını, kendilerinden yüz kerre havi bir düşmana karşı otuz sene kadın erkek müdafaa ettiler, Cezayir yirmi seneden beri devri şahamet yaşıyor, zavallı Fas, on senedir ki Fransız işgalini tanımıyor ve silâhını teslim etmiyor. Trablus bir avuç kahramanıyla aynı cidal içindedir. Bugün islâm âleminin her köşesi silâhtan tamamiyle mahrum bir halde iken zulüm ve hiyanet boyunduruğunu atmak için kıyam ve isyan ederken Abbasi ve Fatımi Hilâfetlerinden, Selçuk Türklerinden beri hemen bin yüz seneyi mütevacciz bir zamandır, istiklâl ve Hürriyet ve din için gaza eden büyük milletiniz, Asya’nın ve İslâmın alemdarı diye cihanşumul bir şöreti olan milletiniz, halâsını canına susamış düşmanlarının merhametinden bekler mi?.. Şevketpenah Efendimiz; Milli müdafaamızı mübarek makamı hümayunlarına karşı bir isyan suretinde göstermek ve halkı iğfal etmek için mütemadi çalışan hainler var. Onlar milleti birbirine kırdırmak ve düşman fütuhatına yolu açık bırakmak istiyorlar. Halbuki vuran da vurulan da hepsi sizindir. Hepsi aynı derecede sadık evlâtlarınızdır. Milli müdafaamızı düşmanların bayrakları babalarımızın ocakları üstünden çekilinceye kadar terk edemeyiz. Her yeri bir büyük hakanımızın aşkı dini ve ilâhisine mutandan ve mehîp bir delil olan İstanbul mabedleri etrafında düşman askerleri gezdikçe, öz vatan toprakları üstünden yâd adamların ayakları çekilmedikçe biz mücahedemizde devam etmeğe mecburuz. Cenabıhak atalarının yurdunu koruyan Halife ve Hakanının şeref ve istiklâli için uğraşan evlatlarınızla beraberdir. Kendi hükümetimizin idaresi altında bedbaht ve fakir yaşamak ecnebi esareti bahasına nail olacağımız huzur ve saadete bin kerre müreccahtır.

Padişahımız! Kalbimiz hissi sadakat ve ubudiyetle dolu, tahtınızın etrafında her zamandan daha sıkı bir rabıta ile toplanmış bulunuyoruz, içtimainin ilk bu sözü Halife ve Padişahına sadakat olan Büyük Millet Meclisi son sözünün yine bundan ibaret olacağını süddei Seniyelerine en büyük tazim ve huşu ile arz eder. 28/4/336

Büyük Millet Meclisi emriyle Reis
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 37/40855; T.B.M.M. Zabıt Ceridesi; 1920, s. 123-124.

309 - FEVZİ PAŞANIN ANKARAYA GELDİĞİNE DAİR TAMİM

(27. IV. 1920)

Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinden
mevruz telgrafname

İstanbul'un vaziyeti elimesi karşısında orada her hangi suretle vatan ve millete hizmet ihtimalinin kalmadığını gören Harbiye Nazırı sabıki Ferik Fevzi Paşa Hazretlerinin milletin istihlâsı mevcudiyeti emrindeki mücahedatına fimabat Anadolu'da iştirak eylemek üzere bütün mezahim ve mehalik ihtiyariyle Dersaadetten mütenekkiren müfareketle salimen Ankara'ya muvasalat buyurdıkları tamimen tebşir olunur. 27. 4. 36

İzmir'e Doğru: 2 Mayıs 1920

* * *

310 - HUDUDU TECAVÜZ KARARININ BEKLENMESİNE DAİR Şifre

(28. IV. 1920)

Ankara: 28/4/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

26/4/1336 tarihli şifre vasıl olmuştur. Teklif buyurduğunuz talimat sureti badettadil 26/4/1336 tarihinde takdim kılındı, istihzarata devam buyurulması arz olunur. Hududu tecavüz hususundaki kararın behemahal buradan tebliğ kılınacağı tabiidir, efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 668

311 - KÜRTÇE ZEYN GAZETESİNİN ALINMAMASINA DAİR Telgraf

(28. IV. 1920)

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>
Ankara	4317	40

Erzurum Vilâyetine

Vahdeti milliyeyi ihlâl ve memleketi inkısama sevk maksadiyle düşman makasidine alet olan İstanbul'da münteşir Kürtçe Zeyn gazetesinin men'i duhulü 28/Nisan/36

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Taşra 250— 29/4/36
Badettmim devaire ir nesi ve telgraf ve potla baş-
müdüriyetine yazılması /2 minh
6248
223
29 /4 /36 Bayezide merkeze mülhak ka-
zalara posta telgraf baş müdüriyetine yazıldı.

T. İ.T.E. Arşivi: 21/3065

* * *

312 - TETKİKE BAĞLI KARARLAR HAKKINDA Tamim

(28. IV. 1920)

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>
Ankara	401	40

6021

Adet: 7

Erzurum Vilâyetine

Tabii tetkik olan mukarreratın tetkiki meselesi düşünülmekte olup Büyük Millet Meclisinde bu hususta ittihaz edecek kararın yakında tebliğ olunacağı taraflardan vukubulan istizan dolayısıyla tamim olunur 28/4/36

Meclis Reisi
Mustafa Kemal

Devairi iraesı 1 Mayıs minh
252: 1/5/36

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3062

* * *

**313 - B.M.M. AÇILDIKTAN SONRA HER TARAFTA CEREYAN
EDECEK MUAMELELER**

(28. IV. 1920)

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>
Ankara	4323	150

*Mecliste kıraat ve kaydolunmuş olmakla evrak müdüriyet valasına tevdi olunur
/ Mayıs/30*

Başkâtip
Sabri

Erzurum Vilâyetine

Büyük Millet Meclisinin küşadından sonra her tarafa cereyan edecek muamelâtın kanun dairesinde olması kat'iyen iktiza edip herhangi bir surette dıçarı gadrolanların ait olan merciine baistidaname müracaat bir gûna semere iktitaf etmediği takdirde hangi dairenin maruzu gadri olmuş ise o dairenin en büyük âmirine ikinci derecede şikâyette bulunduktan sonra semeresini görmezse son mercii şikâyet Büyük Millet Meclisi olduğundan ilk mercilere müracaat etmeden ve pul ilsak olunmadan Büyük Millet Meclisine vukubulacak müracaatların nazarı dikkate alınmaması düşünölmüş olmakla bilûmum memurin ve ehaliye tamim olunur. 28/4/36

Mustafa Kemal

255 – 1/5/36
Badettmim Jandarma Kumandanlığına Be-
lediye Riyasetine yazıldıktan sonra devaire ira-
esi ve Meclisi İdareye : 1 / Mayıs
3248 – 231 1/5/36
Nevahiye mülhakata jandarma kumandanlığı-
na ve Belediye Riyasetine yazıldı.

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3064

* * *

**314 - İSTANBULDAN SEÇİM BÖLGELERİNE GİDEN
MEBUSLARDAN BAZILARININ KUVAY-I MİLLİYE
ALEYHİNDE TAHRİKLERİNE AİT Şifre**

(28/29. IV. 1920)

Ankara: 28/29.4.1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

İstanbul'dan dairei intihabiyelerine avdet etmekte olan bazı Mebusların Kuvayı Milliye aleyhinde hafı tahrikat icrası için Ferit Paşa ile teşriki mesai ettikleri istihbar kılınmıştır. Bu meyanda Gümüşhane Mebusu Zeki Bey Trabzon dahilinde icrayı faaliyet etmek üzere İstanbul'dan hareket etmiştir. Duçarı tecavüz olan millet vekilleri Meclisi Mebusan reisi tarafından Ankara'da içtimaa davet edilmiş ve esaretinden tahlisi nefis edenler de peyderpey Millet Meclisine iltihak etmekte bulunmuş olduklarından Zeki Beyin de buraya gelmesi icab edeceğinin mumaileyhe tefhimi ve gelmekten imtinayı halinde tavır ve hareketinin sıkı tarassut altına alınarak halkı ifsada teşebbüsü halinde der'akap tevkifi ile hakkında derdesti tebliğ olan hıyaneti vataniye kanununun tatbiki esbabının istikmâli mercudur.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 678

* * *

315 -297- İSTANBULDAKİ KABİNE ERKÂNI HAKKINDA Şifre

(29. IV. 1920)

Ankara: 29/4/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Müstaceldir:

C. 19/Nisan/1336 şifreye. Kabine bervechiâti arz olunur. Sadriazam ve Hariciye Nazın ve Harbiye Nazır Vekili Ferit Paşa, Meşihat Dürrüzade Abdullah Efendi, Bahriye Kara Sait Paşa, Maliye Vekili Reşat Bey (Müsteşardır), Maarif Rum Bey oğlu Fahrettin Bey, Adliye Ali Rüştü Efendi, Müsteşar Sait Molla Bey, Dahiliye Şûrayı Devlet Vekili Reşit Bey, Evkaf mütekaıt erkânıharp Feriki Osman Rıfat Paşa, Ticaret ve Ziraat mütekaıt erkânıharp feriki Hüseyin Renizi Paşa (Nigehban Cemiyeti reisi), Nafia Operatör Cemil Paşa.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 685

* * *

316 - YENİ KURULAN ORENBURG HÜKÜMETİNE YAZILAN TEBRİK

(29. IV. 1920)

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Âtideki telgrafnamenin mahalline isalile inbasını rica eylerim. 29/4/1336

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Orenburg Hükümeti İslâmiyesine

Ankara'da müteşekkil Büyük Millet Meclisi yeni bir dindaş ve kardeş hükümet olarak Orenburg Hükümetinin teşkili haberine sürür ile muttali olmuştur. Meclisin müttefikane verdiği karara tebaan yeni hükümetinizi kemâli samimiyetle tebrik eder ve bilcümle harekâtınızda muvaffakiyeti sübhaniyenin refik olmasını tazarru eylerim.

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 682

* * *

317 - FEVZİ PAŞANIN B.M.M. DE VERDİĞİ NUTKA
DAİR Tamim
(29. IV. 1920)

Numara

Ankara

2

29/4/336

Yirminci Kolordu Kumandanlığına

Nisanın yirmiyedinci Salı günü Ankara'ya teşrif buyurarak doğruca Büyük Millet Meclisine dahil olan Harbiye Nazırı sabıki Fevzi Paşa Hazretleri mufassal bir nutuk irat buyurmuşlardır. Mezkûr nutkun aslı Meclis zabıtnamesinde intişar edecektir. Hulâsası berveçhâtidir:

Mevkii esaretten kurtularak milletin sinei serbestisine ilticaya muvaffak olduğumdan dolayı Cenabıhakka hamdeylerim. İstanbul işgali pek feci bir şekilde icra edilmiş, onuncu Fırka Mızıka efradı uyku esnasında basılarak bâzı neferler şehit edilmiştir. Harbiye Nezareti Nazır odası süngülü askerlerle açılmış ve Babiâliye hareketim esnasında etrafı süngülü İngiliz askerleri ihata eylemişti. Cuma Selâmlığında Rikâbı Şahanede kudreti saltanatın timsali olarak bulunması mûtad olan müsellâh Osmanlı askerinin vücuduna müsaade edilmemiştir. Selâmlıktan sonra Huzura kabul buyurulan Müşarünileyh tarafı Şahaneden kemali hüznü elemle âtideki beyanat şereftebliğ buyurulmuştur.

(Ben bugün böyle azabı elim içinde Camie gelmek istemiyordum. Fakat bu bir vazifei diniyedir. Cenabı hakka bir ibadet olan bu vaifeyi geri bırakmağı münasip görmedim. Ancak elli senelik sui tasimimler gerek benim ve gerekse sizin Kabinenizin üzerine yıkıldığını görmekle fevkalade dilhunum. Enkazın altında ezildik). İngilizlerin pek şeni olan tazyikatı karşısında teessüratı Şahaneyi intak eden bu cümleler dikkatle okunmalı ve ahkâmı ahaliye anlatılmalıdır, işgalden itibaren Nazırların her telgrafı kontrol edilmiş ve birer suretinin Fransızca yazılması tahtı mecburiyete alınmıştır, İngilizler kendi arzulan dahilinde bir sulhu kabul edecek bir kabineyi mevkii iktidara getireceklerini açıkça söylemişler ve Salih Paşa Kabinesini süngü ile Babiâliiden atacaklarını ihsas eylemişlerdir. Kabinenin tedabiri muslihanesini İngilizlere kabul ettirmek mümkün olamamış ve ahalii İslâmiyeyi birbirine kırdırarak naili emel olmak esasından ibaret olan İngiliz maksadının tatbikatına başlanmıştır. Milletin hissi hakbini elbette bundaki fecaati görecek ve anlıyacaktır.

Büyük Millet Meclisi kararıyle
Mustafa Kemal

Aslına mutabıktır 29 /minh

Başkatip
Mehmet Hayati
Açık tamimi

Ş—I 1/Mayıs/336

H.T.V.D.: 1955, sayı: 14 No. 368

* * *

318 - İSMAİL HAKKI EFENDİ MESELESİNE DAİR Şifre
(30. IV. 1920)

Ankara: 30/4/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Zata mahsus:

C. 29/4/1336 Şifreye.

İsmail Hakkı Efendi mes'elesi pek eskiden Halit Beyle vukubulmuş hususi bir muhabereden neş'et etmişti. Bu muhabere hükmünü iskat edecek safahatın tevalisinden sonra mumaileyh İstanbul'un işgali üzerine çıkagelmiş ve muhassesatı mevzuu bahis olmuştur. En büyük emniyet ve itimad zatı âlii biraderilerine olduğu o kadar tabiidir ki bu mes'ele bir an bile mevzuu bahis olamaz. Muhabere ve münasebet hususu da zatiâlinizin akdemce vukubulmuş iş'arınızdan sonra tekerrür etmemiştir, ihtimâl bazı tebrike mümasil telgraflar teati kılınmıştır. Emir buyurursanız İsmail Hakkı Efendi dahi iade olunabilir. Rencidei kalb olmamanızı samimiyet ve hürmetlerimle arz ve ika eder, gözlerinizden öperim kardeşim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 681

* * *

**319 -B.M.M. HÜKÜMETİNİN KURULDUĞUNA DAİR AVRUPA DEVLETLERİ HARİCİYE
NEZARETLERİNE VERİLEN NOTA**

(30. IV. 1920)

Kadınlar Cemiyetine

1- Hükûmatı Mütelife Hariciye Nezaretile Amerika Hükûmatı, bitaraf Hükümetler Hariciye Nezaretlerine Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa tarafından verilen nota suretidir.

Nazır Efendi,

İstanbul şehrinin İtilâf kuvvetleri tarafından bilâ mucip haksız işgali üzerine Osmanlı Milletinin Halife ve Hükümeti esir telâkki ederek Büyük Millet Meclisi cemine tevessül vasi miyasta intihabat icra etmiş olduğunu zâtîlilerine arzile kesbişeref ederim. Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920 tarihinde vuku bulan resmi küşadında Halife ve Sultanı ve ebedi payitahtı ecnebi işgal ve hakimiyetinde kaldıkça vatanın halen ve istikbâlen mukadderatını eline almış olduğunu alkışla tahtı karara almışlardır. Büyük Millet Meclisi mütareke ahkâmına mugayir olan ve sulh konferansı netayici hakkında milleti Osmaniyenin bedbinliğini müeyyed bulunan bu keyfi hareketin bilcümle azası tarafından şiddetle protesto edildiğini zâtîlilerine arz ve iblâğa bendenizi memur etti. Bilcümle mileli mütemeddine tarafından mukaddes addolunan Parlamento hali ictimada iken duçarı tecavüz olmuş, mebusanın şiddetli protestosuna rağmen milletvekilleri Meclisin içinde İngiliz polisi tarafından mücrimler gibi tevfiik edilmiş, Ayan ve Mebusan azası, askeri kumandanları muharrirler hanelerinde tevkii olunarak ellerine kelepçe vurulmuş ve ta'zip edilmişlerdir. Velhasıl resmi ve hususi müessesatımız ancak cebir ve tahakküme istinad olunarak süngü kuvvetile işgal edilmiştir. Bilcümle hukukuna vaki olan tecavüze ve hakimiyetine indirilen darbeye binaen Osmanlı milleti vekillerinin emriyle Meclisten intihap ettiği bir İcra Heyeti memleketin idaresini ele almıştır. Zâtîlilerine balâdaki mevaddı arz ve Millet Meclisi tarafından 29 Nisan sene 920 celsesinde kabul ve beyan olunan nukatı nazarını iblağ ile kesbimübahat ederim.

Makarrı Hilâfet ve Saltanat olan İstanbul ile İstanbul Hükümeti Osmanlı milleti tarafından müttetiklerin esiri ve binaenaleyh İstanbul'dan sadır olacak emirler fetvalar kenlemeykün addedilmektedir.

Sükunu dem ve itidalini muhafaza ederek müstakil ve hür bir devlet halinde hukuku mukaddesini müdafaaya azmetmiş olan Osmanlı milleti haklı ve şerefli bir sulh akdi arzusunda olduğunu beyan eder ve kendi namına taahhüdat akdi hakkını ancak kendi mümessillerine bahşeder.

Osmanlı hristiyan anasırile memleket dahilinde mukim anasırı ecnebiye milletin himayesi altındadır. Mamafih bunlar vatanın emniyet ve asayişini aleyhinde hiç bir harekette bulunmamalıdır. Osmanlı milletinin metalibati muhikkasının hüsnü kabul buyrulacağı ümidile teyidi ihtiram eylerim. 6 Mayıs 36

T. İ.T.E. Arşivi: 37/40860

320 - İCRA VEKİLLERİ SEÇİMİ HAKKINDA Şifre

(2. V. 1920)

Ankara 2 Mayıs 1336

Geyvede Yirminci Kolordu Kumandam Ali Fuat Paşa Hazretlerine

Büyük Millet Meclisinin muhtelif icra selâhiyetlerini Meclis namına takip edebilmek için her hizmete bakmak üzere Meclis tarafından birer İcra Vekilinin intihabı kararlaştırılmıştır. Bu meyanda Müdafaai Milliye ve Erkânıharbiye Vekâletine sizlerin bilfiil cephede askeri harekâtın başında bulunmanız hasebile Ankara'ya gelmiş olan Fevzi Paşanın Müdafaai Milliye Vekâletine ve Miralay İsmet Beyin Erkânıharbiye Vekâletine tayinleri buraca münasip görülmektedir. Fikir ve mütalâalarınızın sür'atle bildirilmesini rica ederim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları: s. 380

* * *

321 - AZERBAJYANDAN BORÇ PARA ALINMASI ÇARELERİ İÇİN Şifre

(3. V. 1920)

Ankara: 3/5/1336

15. Kolordu Kumandamı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Elde beş para bulunmadığı malûmu devletleridir. Şimdilik dahilde bir menba da bulunmuyor. Başka taraftan temin edilinceye kadar Azerbaycan hükümetinden azami miktarda istikraz akdi imkânının teemmül ve temin buyurulmasını rica ederim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 702

* * *

322 - BÜYÜK MİLLET MECLİSİ TEŞKİLÂTINA AİT TAMİM

(4. V. 1920)

Büyük Millet Meclisinin mahiyeti esasîyesini tesbit eden ve ikinci içtimada ittifakla kabul olunan hususatın nikatı mühimmesi birinci suret, İcra Vekillerinin intihabı hakkında yine Meclisçe tadilen kabul olunan kanun ikinci suret ve kanunu mezkûra nazaran Meclis heyeti umumiyesinde icra olunan intihabat neticesinde taayyün eden icra Vekilleri Heyeti listesi de üçüncü suret olarak atide arz olunmuştur.

Emri kumanda salâhiyeti ise Meclisin şahsiyeti maneviyesinde olup bu umuru Meclisçe müntehap icra Vekilleri Heyeti meyanında bulunan Erkânı harbiyei Umumiye Reisi tedvir eyler. Her şubei idarenin fimabad kendi mercileri olan vekâletlere müracaat eylemesi tāmîmen tebliğ olunur.

4 Mayıs 1336

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Birinci Suret

- 1- İradei milliyenin bilfiil mukadderatı vatana vâziülyed tanınması umdeî esasîye olarak kabul olunmuştur.
- 2- Büyük Millet Meclisi kuvvei teşriye ve icraiyei nefsinde cemetmiş ve idarei umumiyei milleti fiilen deruhte eylemiştir.
- 3- Büyük Millet Meclisi tefrik ve tevkil edeceği azasını icrai vezaiife memur eder. Vekillerin her biri ayrı ayrı ve cümlesi müştereken heyeti umumiyeeye karşı mesuldür.
- 4- Büyük Millet Meclisi Reisi aynı zamanda icra Vekilleri Heyetinin de reisi dir. Meclis Reisi sıfatıyla Meclis namına vaz'ı imzaya ve tasdiki mukarrerata selâhiyattar olmakla beraber icraya ait mesailde de Heyeti Umumiye nezdinde tamamen mesuldür.

İkinci suret

Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin sureti intihabına dair kanun (2 Mayıs 1920 tarihli ve 3 numaralı olan bu kanunun metni, Büyük Millet Meclisi Kanunlar Mecmuasının birinci cildinin 4 üncü sahifesinde ve üçüncü tertip düsturun birinci cildinin 6 ncı sahifesinde neşrolunmuştur.)

Üçüncü suret

Umuru Seriyeye Vekili	: Mustafa Fehmi Efendi Hazretleri
Müdafaa-i Milliye	: Ferik Fevzi Paşa Hazretleri
Dahiliye Vekili	: Cami Beyefendi
Hariciye Vekili	: Bekir Sami Beyefendi
Maliye Vekili	: Hakkı Behiç Beyefendi
Maarif Vekili	: Rıza Nur Beyefendi
Umuru İktisadiye	: Yusuf Kemal Bey
Nafia Vekili	: İsmail Fazıl Paşa Hazretleri
Adliye Vekili	: Celâlettin Arif Beyefendi
Erkânıharbiyei Umumiye	: Miralay İsmet Beyefendi
Sıhhiye ve Muaveneti içtimaiye	: Dr. Adnan Beyefendi

F.R. Unat, Tarih Vesikaları I sayı: 6, s. 404

* * *

323 - MÜTAREKEDEN SONRA HİZMETİ OLANLARA TAMİM EDİLEN TEŞEKKÜR

(6. V. 1920)

Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinden varit olan telgrafnamedir.

Mütarekeyi takip eden günlerde bigayri hak ecnebi işgaline maruz kalan bütün aksamı memleketimizde muhafazai ırz ve vatan için hidematı sebkat eyleyen bilumum rüesa ve kumandanlarla zabitan ve memurin ve efradı ahali ile milli kahramanlara Büyük Millet Meclisinin teşekküratı mahsusasını arzetmeğe Meclis tarafından memur edildim. Bu vazifeyi ifa ederken yüksek bir hazzı ruh ile mütehassis olacağımı ilâveten arzeylerim.

Mustafa Kemal

İzmir'e Doğru: 9 Mayıs 1920

* * *

**324 - GENEL SİYASİ DURUM VE BOLŞEVİKLERLE İTTİFAK
İÇİN ARADAKİ ERMENİSTAN ENGELİNİN KALDIRILMASINA
DAİR VEKİLLER HEYETİ MÜZAKERESİ**

(6. V. 1920)

15. K. Kumandanlığına gönderilen şifre.

Ankara: 6/5/36

Zata mahsus ve aceledir.

Vaziyeti umumiyei siyasiyemiz ve Bolşeviklerle kesbi ittifak için aradan emperyalizm siyasetine alet olan Ermeni hükümetinin ref ve imhası meselesi bugün Vekiller Meclisinde müzakere olunarak zatı sâmilerine berveçhizir neticei müzakeratın tebliğine karar verilmiştir.

Şöyle ki:

1- Sulh konferansının hakkımızda ittihaz edeceği mukarrerat sureti katiyede tavazzuh edinceye kadar Düveli İtilâfiyeyi bizimle itilâf ihzarı imkânından mahrum etmeğe dahili ve harici vaziyeti hazıramız şimdilik müsait değildir.

2- Binaenaleyh Bolşeviklerle şeraiti müşareketimiz az, çok tebellür etmeden ve hututu esasiyemiz tesbit ve bize temin edecekleri maddi muavenet tayin edilmeden evvel fiilen bunlarla teşriki mesai calibi mehazır görüldü.

3- Ermeni vukuatı bütün alemlî iseviyeti aleyhimize sevk eden avamilin en mühimlerinden olduğuna göre mevcudiyeti ilk evvel tarafımızdan tasdik olunan Ermeni hükümetini ordumuzun kuvvetiyle mahvetmek ve bittabi yeniden bir Ermeni kıtali demek olan bu harekete bizim tarafımızdan sebebiyet verilmek az, çok lehimize bir cereyan getiren tahriki de muvakkatan fesh ve bilhassa Amerika efkârı umumiyesini aleyhimize kıyam ve sevk ettirir ve İngiltere'nin hakkımızda tatbikini istediği tarzı harekete cümlesinin müzahir olmasını temin gibi muzir ve mühlik bir netice tevhit eyler. Esbabı maruzaya mebni ordumuzun şimdilik Ermeni hükümetine karşı resmen ve alenen taarruz ve icrayı muhasemattan tevekki etmesini, mümkün olduğu kadar sureti hafiyede Elviyei Selâsede teşekkül eden küçük hükümetler milis kıtaatı takviye olunarak bunlarla Gence'ye kadar ilerledikleri haber alınan islâm Bolşevikleri vasıtasıyla bu taarruzun icra edilmesi daha ziyade muvafıkı maslahat görülmüştür. Bu bapta mutalaa devletlerinin sürati işarı bilhassa mercudur.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 132/19543 s. 14

* * *

**325 - BERAT GECESİ MÜNASEBETİYLE GL. KÂZIM
KARABEKİR'E HEYETİ UMUMİYENİN TEŞEKKÜR CEVABI**

(9. V. 1920)

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Leylei beratın tebrikini mutazammın telgrafnameleri üzerine Heyeti umumiyenin samimi teşekkürlerini arz etmeye memur edildim. Bu vazifeyi ifa ederken büyük bir hazzı vicdani duymaktayım efendim. 9/5/1336

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 719

* * *

**326 - B.M.M. ŞERİYE ENCÜMENİ TARAFINDAN HAZIRLANAN VE MECLİSTE KABUL EDİLEN
İSLÂM ALEMİNE BEYANNAME**

(9. V. 1920)

Bilcümle erbabı ilim ve irfanın ve zevki aşınayı hakaiki bünyanın malûmları olduğu veçhile bütün avalim; hakimi lâyezâl ve alimi zülcelâl Hazretlerinin mezhiri esmai ilâhiye ve asan sıfatı cemaliye ve celâliyesinden

ibarettir. Nevi insan ise bu mezhahir ve asarın hülâsa ve zübdesidir. İnsanda imareti arz ve siyaseti nas gibi sırrı hilâfetin tamamın tecellisi ve bu suretle nizamı alemin vechi ekmeli üzere bakası insanın haiz olduğu on iki nevi kuvanın tevazün ve teadül etmelerine ve bunun husulü ise hâlikına ibadet, her hususta adaletle riayet ulülemirden madut olan ulemanın ahkâmı şeriye ve siyaseti İslama muvafık olarak beyan ve tebliğ edeceği emre itaat misillü mekârimi ahlak ile tahalluk ve diyaneti hakka ile tedeyyün etmelerine vabestedir. Binaenaleyh Şarii taalâ ve takaddes hasretlerinin; ümmeti, hikmetle ve mevizei hasene ve münazarai müstahsene ile irşadı âmir olana “üd’ü ilâ sebilil rabbike bilhikmeti velmevızatülhasene “ âyeti celilesi ahkâmı münifesine ittibaen; düşmanlarımızdan İngilizlerin sırf islâmiyeti yer yüzünden kaldırmak maksadı hainanesile Makarrı hilâfet ve saltanatımız olan sevgili İstanbulumuzu işgal ve Halifei zişanımızı tahtı esarete almak suretile istiklâli millimizi ihlâl ettiklerine karşı biz İslamların dini mübinimizin emrettiği dairede ne suretle hareket etmesi lâzım geldiğini ilân ve beyana mecburiyet hasil olmuştur. Ey ehli islâm! din ve vatanınıza taarruz eden ve sizi vatanlarınızdan çıkaran düşmanlarınızı nerede bulursanız acıları sizi çıkardıkları yerden çıkarınız ki anların sizi vatanınızdan çıkartmış olmaları bir fitne olup fitne ise katilden eşeddir, mealinde olan “Faktülühüm haysü sekißtümühüm ve uhru-cuhüm minhaysü ahrecüküm velfitnetü eşeddü minelkat!” nazmı celili süb-hanisi dairesinde mütarekeden sonra düşmanın yedi istilâsına geçmiş olan vatani istirdad ve levsi adadan tathir için kavi bir azim ve iman ile sa’i ve gayretten daha makul ve daha meşru hiç bir hareket tasavvur edilemeyeceğine nazaran İstanbul ve İzmir ile sair işgal altında bulunan vatanın ve bilhassa Halifei zişanımız ve sevgili Hakanımızın istihlâsı, istiklâli millimizin iade ve idamesi, fitne ve fesadı adanın refi ve izalesi lüzumu şedidi serisine ibtinaen milletin sinei intibahından doğmuş olan kuvayı Milliye’nin hareketi minküllülvücu muvafıkı şer’i şerif olmakla beraber âlemi muhasımın nazarında hakkı hayata malik olduğumuzu isbata kâfi bir kaziyedir. Çünkü Halifei müslimin Hazretlerinin makamı Hilâfet ve saltanatı olan İstanbul Emiril-mümininin hilafı marzisi olarak Düveli muhasama tarafından fiilen işgal edildi; asakiri islâmiye eslihasından tecrid ve bazıları bigayrı hakkın katil ve makarrı Hilâfetin muhafazasını kâfil olan bilcümle istihkâmat ve kıla ve vesaiti sairei harbiye zabt ve İstanbul’da idarei örfiye ilânile divanı harpler teşkil ve İngiliz kavaniniyle milleti İslâmı muhakeme ve tecziye etmek suretile Halifenin hakkı kazasına müdahale ve işgal altına alınan yerlerdeki tebeai gayrı müslüme ile biliştirak İslâmları kati ve islâm kız ve kadınlarının ırz ve namusunu hetk ve mukaddesatı müslimin tahkir ve kitabullâh tezyif edildiği haddi tevatüre vasil ve bizzarur bunlara ilmimiz lâhik ve nezdimizde bu ahval sabit ve islâmiyetin hasmı canı ye bütün ehli islâmın cellâdı biamanı olan İngilizler hilâfeti İslâmiyemizi dahi ortadan kaldırarak bütün cihana hakim olmağı ve müslümanlarıda bilküllüye mahv etmeğı tahtı karara almış iken bunlar ile mücadele etmemek müslümanlıkla kabili telif değildir. Milletimiz hakayıkı âliyei islâmiye ve mezayayı cemilei Osmaniyeden hayli servete malik ve bahşayışı fitratı sübhaniyeden pek kıymettar bir nimeti istidadı haiz olduğu halde şifayı âcili devayı ittifakta arayan evliyaı umur ile aylardan beri muhitlerini sarmış olan hadisatı mezkûrenin tazyikatı elimesi altında dilhun olageldiklerinden dolayı istihlâsı vatan ve hilâfet ve istiklâli mülk ve millet emrindeki harekâtı vataniyei bir tehalükü hüdapesendane ile deraguş etmiş ve her tarafta silâhbedest olarak harekete müheyya bir hale gelmiştir. Dini mübini İslâmın bu husustaki hususu hikemiyesini neşr ve tamim edip muhafazai istiklâliyet ve irşadı avam zımnında hasbeddiyane teveccüh eden farizai mühimmeyi takip ve her ihtimale karşı vuku bulacak taarruzu takim için (Va’tasimu) emri celili mucibince ümmeti vifakı ittihadı sevk ederek yar ve ağyar nazarında din ve devleti her türlü batar ve sui nazardan vikaye ve binayı milleti felsefei hayatiyemizin istidadı nisbetinde tesis eylemek mecburiyeti runümün oluyordu. Bu ise gerek icabatı seriye ve gerekse istidadı ictimaiyei milliyemiz itibariyle halen ve istikbalen müstakar vatan ve millet için havası ümmete teveccüh ediyordu. Bu sırada millet heyeti mecmuasile bu hizmeti âliye saif olmak hissiyatıyla meşbu olmuş, Ankara’da büyük bir Millet Meclisi küşadını nefsülemre muvafık görmüş ve bimennihi taalâ Nisanın yirmi üçüncü Cuma günü de müzâkerata iptidar eylemiş ve bu ana kadar da heyeti ictimaiyemizin ahvali nahiyesine tevafuk edecek hidematta bulunmuştur. Böyle bir anı mühimde İstanbul muhitinde hevesatı hayvaniyesi melekâtı insaniyesine galip olan bazı bedtinetlerin İngiliz tegallüp ve tahakkümünden bilistifade menasıbı aliyeyi ihraza heveskâr olmalarından naşı bu vifak ve ittihadı tammi adeta bir isyan şeklinde göstererek bir kısım yağmakâr halkı ecnebi parasile itmâ ve Anadolu’nun bazı nukatına sevk ve beynelislâm sefki demaya tahrik eyledikleri bin türlü telinatla yada şayan hadisatı müessifedendir. İnsanların tab’an menfaatperest olması itibariyle menafii zatiye daima her şeye tercih edilmekte ve bu da tabiî bir hal olmak üzere telâkki olunmaktadır, insanların tab’an böyle olduğundan şu esası muhafaza hikmetine binaen Cenabı Hak Kuranı Keriminde (Teavün)ü emrediyor, ve buyuruyor ki

(Teavenu), Ey müslümanlar, birbirinize eyilik hususunda yardım ediniz. Bu ayeti kerimenin hikmeti ve menfaati dünyeviyesi beynelislâm uhuvvet esasını temin ve teyid içindir, islâmlar, bu emri celile ittihadı berdevam kaldıkça uhuvvetlerinin zevaline imkân tasavvur edilemez. Her an ve zamanda islâmlar için vacibül ittiba olan bu esasatı diniyenin böyle bir anı hatarnakte ihlaline çalışan ve binnetice islâm arasına tohumu şıkkak ve nifak saçarak islâmı birbirine boğazlatmak fikri melanetkârisile ortaya çıkan fâsiklar milletin gayei ulviyesini başka bir şekil ve tarzda göstermekte ve emellerine bu sureti şenianede vusulü tahayyül etmektedirler. Fakat emin olmak lâzım gelir ki; bu gibi telkinatı melunanenin dimağı millette yer bulamayacağını takdir ve tayinden âciz olan satılmışlar pek alâ bilmelidirler ki gaflet ve cinayetlerinin derecelerini neticenin husulile anlıyacaktırlar.

Cenabı Hak (İnceküm fasikun beyna) buyuruyor ki; manayı münifi: “Size bir fasık gelirden fena bir haber verirse o haberi iyi tetkik ediniz, bilâ tetkik bir şey yapacak olursanız siz musibete duçar ve sonra nadim ve pişman olursunuz”. Bu münasebetle zamanı saadette cereyan eden bir vakanın tafsiline lüzum görüyoruz. Beni mustalık kabilesinden zekâtı şeriyeyi tahsil için sahibi Risalet Efendimiz hazretleri bir zatı memuren göndermişti. Kabile halkı bu zatın istikbaline çıkmışlardı, istikbalcileri görünce kendisini öldürmeğe geliyorlar zannile korktu ve derhal geri dönerek koşa koşa Medine’ye geldi ve kabile zekât vermemek için silâhlanmış az kaldı beni öldüreceklerdi, dedi ve bu haber beynelmüslimin fevkalâde galeyani mucip olarak mukatele vukuuna ramak kalmıştı. Sonradan meselenin tavazzuhu üzerine (İnceküm) ayeti kerimesi nazil olmuştur. Bir meselenin künh ve hakikatına nüfuz edemiyen bir adam haddi zatında mevsumkulkelâm tanınmış bir zat olmuş olsa bile yanlış haberler vererek uhuvveti İslâmiyeyi haleldar edebilmesinin ihtimali vardır, bunun için her işitilen sözlerin bilâ tetkik sıhhatine kanaat getirmek ve hele ifsadat kabilinden şayiati kâzibeyi olduğu gibi kabul etmek şu ince dakikada pek muzır olsa gerek. Yirmi otuz sene zarfında sadrı islâmda yüz milyonu müteceviz nüfuz havzai İslama dahil olmuş iken beynelmüslimin fitne, fesadu nifak ve şıkkak zuhur etmesinden dolayı insanlar daima bir halde bulunmadığından ve ahlâk gittikçe bozulmağa başladığından milyonlarca nüfusla teşekkül eden Hükümetimiz küçülmeğe başladı ve binnetice ecanibin istilâsına maruz kaldı.

İşte bunlar bizim için dersi ibret olmalı, umum küreî arzda mevcut 300 milyonu müteceviz müslümanlara bir melce kalmış ise oda burasıdır, buranın Halifei Mukaddesimiz, Padişahımız Efendimiz Hazretlerinin ve Makamı Hilâfet ve istiklâli milletin muhafazası hususunda milletimiz bünyanı marsus gibi müttehid bulunup inayeti sübhaniyeye mazhariyeti temenni etmelidirler. (Minallahüttevfik vesselâmü alâ menittebealhöda).

Büyük Millet Meclisi emriyle
Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye: 17 Mayıs 1920; T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, yeni baskı, C. 1, s. 246-248.

327 - BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN BÜTÜN İSLÂM ÂLEMİNE BEYANNAMESİ

(9. V. 1920)

Anadolu Ajansı Akşam.

Kadınlar Cemiyetine

Büyük Millet Meclisinin İslâm âlemine hitabı. Dün Büyük Millet Meclisinde kabul edilen beyanname hülâsasıdır.

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Alındığı tarih</i>
Ankara	11	11.5.36

Cenup çöllерinin bir köşesinde arzın seslerini dinleye dinleye yatan Peygamberi zışanın ruhlarını ruhlarımızla birleştirdiği islâm kardeşlerimiz, Dini mübinin son askeri mahsur bir kall a içinden size tevcihi hitab ediyor. Her taraftan üstümüze hücum ederek, yüксеle yüксеle Osmanlı vatanını büsbütün boğmak isteyen ölüm kuvvetleri ortasında tehlikelerle muhat bir ada içinde kalmış gibiyiz. Size nidalarını yetiştirmek isteyenler gayz ve kin ufuklarından kopup gelen tehdit ve şutum, kizb ve riya gürültüleri arasında hakikatin sadasını duyurmağa muvaffak olabilecekler mi? Sınırlarında muharebelerin yangını hiç bir zaman sönmeyen, etrafında husumet dalgalarının meddi nihayet bulmayan Anadolu'dan, bu ezeli gaza ve cihad topraklarından yükselen hitabımız acaba iğfal ve desisenin bin maniası arasından geçip sizi bulabilecek mi?

Şamın, Kurtabanın, Kahirenin, Bağdadın sukutundan sonra İslâmın son darülhilâfesi İstanbul da düşman silâhlarının gölgesi altına düştü. Afrika'nın sahilleri üstünden Akdeniz'i baştan başa kuşatan hatıra engiz diyarlara, Tuna yanlarından uralın şimaline, İç Asya'nın ucu bucağı olmayan bozkırlarına, Ganjın, Pencabın velvelei sıyıtı hâlâ susmayan mamurelerine varıncaya kadar birer birer yâdellerin kahır ve cebri altına giren aziz kardeş yurdlarına ağlarken nihayet Kiblegâhı İslâmı, Ravzai Nebeviyi taşıyan Hicaz ve Yemen hittaları, Filistin ve Irak, Hindistan müntahalarına kadar Asya'da İngiliz saltanatının engin, nihayetsiz bir şehrahi oldu.

Kurunu vusta muharebelerinde vahşi ve hain bir idrak ile içinden tehlike gelebilecek komşu memleketleri boşluk haline çevirmek siyaseti şimdi aynı maksadla Anadolu'ya karşı tatbik ediliyor. Ta ki mahkûm Hindistan'ı mahkûm Mısıra rapteden yeni esir memleketler, yeni İngiliz müstemlekeleri Anadolu içinden gelecek bir tehlide maruz olmasun... Bunun için Selçukî Türklerinden, dokuzbuçuk on asırlık bir zamandan beri me'vayı İslâm olan Anadolu'ya taraf taraf istilâ orduları çıkardılar. Bunun için Yunan ordusu ismini taşıyan eşkıya sürülerinin kahir bir Türk ekseriyetile meskûn olan mamur ve mesut bir vilâyetimizi vurgunla, yangınla, kesimle ıssız ve vıran etmesine karşı ses çıkarmadılar. Bunun için beynelmilel bir heyetin mutantan bir ilâmı Yunan ordusunu cürmü meşhud halinde kana bulanmış bir kaatil gibi yakalamış ve cihana karşı teşhir etmiş iken (işine devam et, sana beyanı itimad ediyoruz) dediler. Bunun için defteri amalinde bütün Mora ve Tesalya müslümanlarının, cebnuî Arnavudluk, Makedonya ve Girit müslümanlarının kıtali yazılı olan bu sefil orduyu daha fazla muta' kılmak için başına bir İngiliz ceneralini kumandan tayin ettiler, ve o, yangını söndürecek, ürpere ürpere kaçıp giden muhaceretleri durduracak yerde (cephelerinizi geri alın, yüzlerce kövü Yunan işgaline terkediniz) dedi. Bunun için Adana, Maraş, Ayntap ve Urfa gibi en kadim İslâm memleketleri Fransız zabitlerinin idaresinde Ermeni kin ve gayzına, Ermeni ruhunun müfteris gdzat ve husumetine yenecek, parçalanacak bir av gibi terk edildi. Hükümeti elim bir mütareke ile silâhlarından tecrid edilmiş, orduları dağıtılmış bir millet, ana yurduna musallat olan başı boş bırakılmış ve yangıncı, yağmacı müstevlilere karşı müdafaadan başka ne yapabilirdi. Biz bu sebeple aile ocaklarımızda eski gazalardan yadigâr kalmış silâhlarımızla analarımız ve kız kardeşlerimizle çocuklarımız ve ihtiyarlarımızla her tarafta düşmanı karşılayarak geri iten bir halk mücadelesine başladık. İstilâya yardım etmeyen, Yunan garet ve kıteline yeni sahalar terketmeyen, halkın vücude getirdiği cepheleri geri almağa razı olmıyan Hükümetlerimiz İngiliz cebri altında birer birer mevkilerini terkettiler. Her ikisi namus ve hamiyetile tanınmış iki asker olan Rıza ve Salih Paşaların Hükümetlerini, haklarında Halife ve milletin emniyeti temamilen tezahür etmiş iken istifa ettirmek suretile iskat ettiler. Halbuki Anadolunun istilâya uğrayan kısımları evvelce istilâ edilmiş memleketlerimizden muhaceret eden meskensiz maişetsiz yüzbinlerce muhacirle dolu olan topraklardı. Balkan muharebesinde yakılan köylerin, şehirlerin meşum alevile ve mazlum bir halkın kanile

boyanmış kızıl, korkunç bir salıp önünde fevç fevç yurdlarından dışarı uğrayan muhaceretler henüz Anadolu topraklarında hastalıktan, açlıktan perişan bir halde sürünürken arkalarından eski katilleri yetiştirdiler. Başlarına tekrar musallat ettiler. Birliğini, İstiklâlini müdafaa ettiğimiz Anadolu öz vatanından matrud olmuş kaç bedbaht müslüman millete darüleman olan bir topraktır. Kırımdan Bosna Hersekten, Kafkasyadan düşman akınları önünde terki diyar edenler gelip onda kendilerine bir vatan buldular, işte parçalamak, dağıtmak istedikleri memleket, İslâmiyetin birçok bedbaht evlâdına bağrında yeniden hakkı hürriyet, hakkı hayat veren bu memlekettir. İçeride her gün biraz daha büyüyen, tesir ve nüfuzunu her an bir az daha artıran halk mukavemetini kırmak için İngiliz siyaseti her çareye başvurmağa karar verdi. Bu fikri en evvel cihan matbuatına (Türlere sulhu kabul ettirmek için vesaiti zecriye kullanılacak), suretinde ilân ettiler. Tarihi siyasinin hiçbir devrinde Hükümet adamları maksadlarını riya ile örtmekte, şimdi görüldüğü kadar şerir ve küstah olmamışlardır. Türk payitahının Türlere terkedileceğini, Halife ve Sultanın İstanbul'da ipka olunacağını Hindistan'a resmen tebliğ eden İngiltere aradan on gün geçmeden bu taahhüdü alenisini bilfiil nakzette hiç bir beis görmedi, İstanbul işgali askeri altına alındı. Askerlerimiz gece uykusu arasında yataklarında bastırılmak suretiyle şehit edildi. En maruf ricali mülkiye ve askeriyemiz, erbabı kalemimiz bir çok mebuslar ve ayan tahassüngâhında haydud yakalanır gibi tevkif ve nefyedildiler. İstanbul İngiliz idarei örfiyesi altına alındı ve bunun üzerine Millet Meclisi ecnebi tahakküm ve tazyikından hür olan bir kısım memlekete çekilmeğe mecbur oldu. Sulhu hazırlamak için Payitaht işgal edildi. Sulhu hazırlamak için meşru Hükümetlerimiz indirildi. Sulhu hazırlamak için İngiliz himayesi altına imzasını koymuş, her şeyi garbın adalet ve merhametinden bekleyecek kadar anlayışsız idaresiz bir adam yeniden sadarete getirildi. Anadolu mukavemetini kırmak için kendi Hükümetimizi, kendi milletimizi aleyhine taslit etmek, makamı iftayı şerefi İslâm için kanını akıtan mücahitlerin aleyhine kullanmak gibi iblisane bir fikri sahai tatbika koydular. İdraksizlik ve cehli gayz ile gözleri kapanmış olan bir kaç adamı Anadolu kuvvetlerini arkadan vurmaya üzere harekete getirdiler. Orduyu terhis etmek köylülere Kuvayı Milliyeyi âsi tanıtmak, milleti kendine şeref veren en asil ve civanmerd evladına karşı şüphe ve tereddüde düşürmek, sulhu hazırlamak için İngiliz emri altında çalışan vatansızların ilk işi oldu.

İşte biz, bir taraftan müstevlileri geldikleri yerlere taretmek diğer taraftan işgal ve ifsad edilenleri yola getirmekle meşgul olduğumuz bir zamanda sizi hakikatten haberdar etmek istedik. Zira öğrendik ki Mısır'da ve Hind'de olduğu gibi İslâmın başını İslâmın elile ezenler bizi Halifeye âsi ve günahkâr bir zümre olarak tanıtmak istiyorlar. En eski zamanlarda olduğu gibi bu gün de İslâm dinine ve İslâm alemine karşı deruhte ettiği muazzam vazifeye gevşemez, sarsılmaz bir iman ile sadık olan milletimiz düşmanların tezvîr ve işgaline kapılmaktan sizi tahzir eder. Cenubun kızgın çöllerinden Şimalin buzlu iklimlerine ve şarktan garba kadar asırlar arasında gazadan gazaya koşan milletimiz din yolunda kurban ettiği milyonlarca şehitlerinin vediai mübareki olan maksada merbut kalmakta devam ediyor. İslâmın son yurdunda son kurtuluş cihadını yapan kardeşlerinize karşı en büyük zulmü yalnız idlâl ve tezlilden ibaret olmayan düşmanların cebr altında neşrettirdikleri fetvalara cevap olarak Anadolunun her tarafında dinî mübinin sadayı hakikisi yükseldi. Yüzlerce müftü ve müderrisin müşterek imzalarile ısdar ettikleri fetvalar doğru yolu milletimize ve cihanı islâma işaret etti:

“Adayı müslimin olan düveli muhasıma tarafından fiilen işgal edilen makamı Hilâfette cüyüşü müslimin silahlarından tecrid, devairi hükümete vazıyed ve idarei örfiye ilân ve hukuku Hilâfet gasp edildikten sonra Halifei müsliminin istihjâsı hususunda kudreti mümkinelerini sarfetmek bilumum müslimine farz olduğunu” ulemayı dinimiz tebliğ ve tamim ettiler. Bu sadayı şer’iyi siz de işidin.

İslâm birliği fikrinin muahharan en büyük mümessili olan Yavuz Sultan Selimin dediği gibi “İslâm gönüllülerinin toplu olması için kendisini perişan eden” milletimize onun davayı istiklâline, manevî teyit ve müzaheretinizi bir saniye eksik etmeyin, tâ ki islâmın bir kûsufu tamına giden güneşi büsbütün kararmasın, tekrar alemimiz üstünde ışıldamağa başlasın. Selâm ve hidayet her zaman din kardeşlerimizin üzerine olsun.

Büyük Millet Meclisi emriyle Reis

Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 37/40859; H.M.: 13 Mayıs 1920

* * *

328 - B.M.M.NİN BOLŞEVİKLERLE ANLAŞMA YAPILMADAN HUDUDUN GEÇİLMEMESİNE DAİR KARARI

(10. V. 1920)

Ankara: 10/5/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine
5/6 ve 6/7 şifreye.

1- Meclisi Millinin noktâi nazarı, esas bolşeviklerle teması ve maddi ve fiilî bir ahdi müşterek temininden evvel tarafımızdan hudud haricinde harekâtı askeriyeye başlanmaması merkezindedir. Binaberin akdemce de arz ve iş'ar kılındığı üzere ileri harekâtın bir itilâfa taliki zaruridir.

2- Bekir Sami ve Yusuf Kemal Beyefendiler yarın Erzurum'a müteveccihen Ankara'dan hareket ediyorlar. Oraca kendilerine ilhak edilecek olan askerî azanın ihzar buyurulmasını rica ederim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 727

* * *

**329 - HUDUDUN GEÇİLMESİ TEKLİFİ ÜZERİNE
VEKİLLER HEYETİNİN GL. KÂZIM KARABEKİRDEN
SORDUĞU HUSUSLAR**

(12. V. 1920)

Kızıl ordunun kuvveti-yardım niyetleri-Doğu kuvvetinin batıya ne zaman katılabileceği hakkında şifre.

15. K. Kumandanı Kâzım Paşa Hazretlerine

Hududun tecavüziyle şarktan gelen harekete iştirak hususundaki iş'aratı devletleri Heyeti Vekillece büyük ehemmiyetle nazarı dikkate alındı. Heyeti Vekile kararı kati itası için nıkâtı âtiye hakkında mutalâai camilerine müracaatı münasip gördü:

1— Kızıl ordu; Ermenistan ve Gürcistan hudutlarına geldikleri halde bizim temini muavenetimiz için henüz bir müracaatta bulunmamışlardır. Halbuki buna imkân bulabilecekleri tahmin edilmektedir.

2- Ermenistan'a taarruz hareketimizi itilâf devletleri ve Amerika ilânı harp kabul edecek ve ihtimal ki memleketin aksamı garbiyesinden ve ağlebi ihtimal Trabzon'dan da taarruza geçeceklerdir. Bu umumi taarruza karşı sark harekâtına iştirak eden kuvvetlerimiz Garbı siyanet için ne kadar zamanda serbest kalabileceklerdir.

Bolşeviklerin bu takdirde maddi seri muavenetleri ne olabilecektir. Bolşeviklerle aramızda henüz bir mukavelename yapılmamış olduğundan muavenetlerinden emin olabilir miyiz ?

3- Trabzon'a terk olunacak kuvvetin bir İngiliz ihracına mukabele ve müdafaaya kifayet edememesi halinde bütün memleket dahilindeki tereddüdün aleyhimize inkişafı varidi hatır oluyor. Ermeni ve Gürcistan hudutlarına temas eden Kızıl kuvvetlerin miktarı ne kadar tahmin edilmektedir.

4- Heyeti Vekilenin ve hatta bir dereceye kadar Büyük Millet Meclisinin kararını istihsal etmeden harekete geçmek mesuliyeti mahzurunu görüyorum. Bu kararın istihsalinde harekete mukabil temin edilecek menafiin bir ittifakname ile tesbit edilmiş olduğunu ifade etmek lüzumu anlaşılmalıdır. Mevcudiyeti milliyemizi de tehlikeye vazedecek bir mahiyette olacağı bedihi bulunan San Remo mukarreratının da yakınlarda tebliği muntazır ve binaenaleyh Meclisçe karar ittihazı kariptir efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 132/19543, s. 19.

* * *

**330 - TRABZON VALİSİ HAMİT BEYİN GÖREVİNDEN
ALINMASINA DAİR Şifre**

(12. V. 1920)

Ankara: 12/5/1336 Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Trabzon Valisi Hamit Beyin tavır ve muamelesi kendisinin işten çektilmesini zaruri kılmaktadır. Dahiliye Vekâletince münasip bir zat bulununcaya kadar şimdilik Vilâyet umurunun vekâleten Üçüncü Fırka Kumandanı Rüştü Bey tarafından deruhte edilmesi münasibi mütalâa kılınmaktadır.

Zatı samilerince de tensip buyurulduğu takdirde tebligatı reamiyede bulunulmak üzere iş'an keyfiyet buyurulması mercudur.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 733

* * *

**331 - EDİRNE MECLİSİNİN MÜDAFAA KARARININ UYGUN
OLDUĞUNA DAİR Şifre**

(14. V. 1920)

Ankara: 14.Mayıs.1920

Trakya Müdafai Hukuk Heyeti Merkeziyesi Riyasetine

12 Mayıs 1920 tarihli şifre cevabıdır:

1- Edirne meclisi fevkalâdesinin Yunan işgali ihtimaline karşı, Trakya'nın müdafaa esası dahilinde verdiği karar muvafıktır.

2- Paris'teki Osmanlı murahhas heyeti milletin hiçbir suretle vekâletini haiz değildir. Bunların memleketimizin hiçbir parçası hakkında barış konferansının vereceği karan tasvıpte selâhiyeti yoktur. Binaenaleyh, bunlar tarafından kabul ve imza edilecek bir muahede hükümleri keenlemeyekündür. Barış konferansı kararlan malûm olunca buna karşı yapılacak hareket Büyük Millet Meclisince tayin edilecek ve size de gerekli tebligat yapılacaktır. Maahaza, son malûmat, Edirne vilâyetinin Yunanlılara verilmesi konferansça musammem olduğu merkezindedir. Bu karan değiştirecek siyasi değişiklik ancak tarafımızdan silâhla ve kemali şiddetle müdafaa edildikten sonra mümkün olabilecektir efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. Bıyıkloğlu Trakya'da Milli Mücadele: s. 200

* * *

**332 - TRAKYANIN MÜDAFAASI İÇİN BULGARLARLA
ANLAŞMAYA VE AYDIN CEPHESİNDE MUKABİL
TEŞEBBÜSLERE DAİR Şifre**

(14/15. V. 1920)

Ankara: 14/15 Mayıs 1920

Birinci Kolordu Kumandanlığına

12 Mayıs 1920 tarihli şifre cevabıdır:

Yunan işgaline karşı, Trakya'nın müdafaası hususunda, Birinci Kolorduca verilen karar Büyük Millet Meclisinin noktai nazarına tamamiyle muvafıktır. Bu hususta Bulgarlarla yapılmakta olduğu bildirilen itilâf teşebbüsü muciptir. Yunan işgal teşebbüsü tahakkuk ederse, Aydın cephesinde, tarafımızdan mümkün olan teşebbüslerde bulunulması ve kabili irşad ve istifade olan her unsurdan Yunanlılar aleyhine istifade hususu ehemmiyetle nazarı dikkatte tutulmaktadır efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. Bıyıklıoğlu, Trakya'da Milli Mücadele s. 289

* * *

333 - İÇ İSYANLAR

(15. V. 1920)

Mudurnu'da asilerin duruma hakim olduğu-Sivas Trabzon, Erzurum istikametinde, Aziziyedeki isyan hazırlıkları-Erzurum'da halkın aydınlatılması hakkında şifre.

Ankara: 15/5/1336

15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Gayet aceledir.

1- Mudurnu civarında iki günden beri devam eden müsademe sevk olunan müfrezenin kolbaşısı dün akşam muvasalat etmiş olmasına rağmen bugün yeniden ve şiddetle başlamış ve 10 evvelden beri telgraf hattının inkıtaından ussatın Mudurnu'yu işgal ettikleri istidlal olunmuştur. Muharebenin cereyanına ve neticesine dair başka malûmat yoktur.

2- Sivas'ın Yenihan civarında 7-8 yüz kişi toplanarak Padişahla kuvayı Milliye arasında muharebe ve müsademeye mahal vermemek ve padişahımızla sureti muslihanede meseleyi hal ve fasletmek istediklerini vesaireyi havi Sivas vilâyetine dün bir talepname vermişler ve taaruz edilirse mukabele ve müdafaa edileceğini ve Samsun'da kuvayı tenkiliyeye arzı hürmet ve umum guruplarını muavenete davet eylediklerini ve kıtaatın silâhla köylerine firarlarını tenlin eylediklerini bildirmişlerdir. Bu hadise bütün memlekete şamil İngiliz teşkilâtı irticaisinin mühim bir safhası olup hadiseyi serian halledecek kâfi kuvvet Sivas ve Tokad'da mevcut olmadığından maatteessüf sür'atle ittisaa pek müsaittir. Az zamanda bütün vasati Anadolu'nun bu tuğyana kapılarak hududların ecanibe bilâ mukavemet açık kalması ihtimal dahilindedir. Trabzon-Erzurum istikâmetinin de böyle bir fesada yatak olması istidadı olduğu malûmdur. Son alınan haberlere göre Aziziye civarında da bir hareket bulunduğu Kayseri'den bildirilmiştir.

3- Bu vaziyete göre mütalâa ve tedabiri âliyelerinin iş'arını rica ederim. Biz her şeyden evvel bütün kuvvetimizle memleketimizin tesanüdü dahiliyesini muhafazaya muvaffak olursak hududlarımızı kurtarmaya muvaffak olacağımız kanaatindeyiz. Binaenaleyh kolordumuz kıtaatı ile her şeyden evvel irticai imha edecek surette garbe doğru harekât ve tertibat düşünmek mecburiyetindeyiz. Bundan maada bütün ifsadatı dahiliyenin kuvvetlerimizi bırakarak hududlarımızı ecnebilere teslim için mürettep olduğuna eğer Erzurum halkı hakikaten kani iseler bunlar civardaki hattâ uzaktaki halk ve ulemaya mütemadiyen mektuplar ve telgraflar yazarak mühim irşad vazifesi yapabilirler. Cevabına muntazırım efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

K.K.: s. 732

* * *

334 - DAMAT FERİDİN VATAN HAINİ OLDUĞUNA DAİR B.M.M. KARARI HAKKINDA Tamim
(20. V. 1920)

4001 Adet
2

<i>Mahreci</i>	<i>Numarası</i>	<i>Kelimesi</i>	<i>Alındığı Tarih</i>	<i>Saat</i>
Ankara	6517	100	22	15/24

Erzurum Vilâyetine

Büyük Millet Meclisinde makamı riyasete verilen takrirler üzerine Adliye Encümeni tarafından tanzim ve Meclis Heyeti Umumiyesince de kabul edilen mazbata sureti atide arz ve tamim / 20 Mayıs 36

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Suret

İslâmları yekdiğeri aleyhine tahrik ve teşvik ile beynelislâm irakai demme sebebiyet veren ve şu suretle hiyaneti vataniyeleri sabit olan Ferit Paşa kabinesiyle müzahir ve muinlerinin hiyaneti vataniye kanunu ahkâmı mündericesine tevfikan icrayı muhakemei giyabiyeleri için bir karar ittihazı hakkındaki İzmit Mebusu Hamdi Bey tarafından ita ve Meclisi Umumiden havale olunan 13/Mayıs/36 tarihli Ferit Paşanın sulh konferansında (Torosun cenubundaki dört milyona yakın türkü haymenişin ve yabancı addederek Fransızlara peşkeş çekmesi ve Anadolunun muhtelif mahallerinde şuriş ve fesat ikama kalkışması büyük bir hiyanet olduğundan kendisinin vatandaşlık hukukundan tecridine ve milletimiz arasından tardına karar verilmesine) mütedair bulunan Mersin Mebusu İsmail Safa ve Bursa Mebusu Emin Beyler tarafından muta takrirler üzerine müzakere olundu. Damat Ferit Paşanın vatandaşlık hukukundan tecridine ve milletimiz arasından tardına karar verilmesi hakkındaki teklif Encümenimizce de muvafık ve münasip görülmekle keyfiyetin olveçhile karar ita buyurulması zımnında Meclisi Umumiyyeye tevdiine, Ferit Paşa ile hiyaneti vataniyede bulunan rüfekası ve müzahir ve muinleri haklarında takibat ve tahkikatı lâzımei kanuniye icra ettirilmesinin de Heyeti İcraiyyeye berayı havale Makamı Celili Riyasete takdimine karar verildi.

Mülhakata ve matbuata tebliği ve devair rüesayı
kiramına iraesı /23 Mayıs 36
6241 /276 26 minh mülhakata matbuata yazıldı
Vilâyete 60 /27 Mayıs 336

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3030

* * *

335 - AYINTAP CEPHESİNDE FRANSIZLARLA HARBİN
DURDURULDUĞUNA DAİR Telgraf

(28/29. V. 1920)

Dakika tehiri mucibi mesuliyettir.

Feke Kuvayı Milliye K. Ruhi Beye

Mahreci

Haçin cephesi

Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinden 30 /31.5.36 gecesı alınan telgraf sureti berveçhiâtidir.

Fransızlarla icra edilen müzakerat neticesinde tarafeyn arasında berveçhiâti hususat kabul edilmiştir.

1- Mayısın 29/30 uncu gece yarısından itibaren bütün Fransız cephe sinde Fransızlarla tatili muhasemat edilecektir. Tatili muhasemat müddeti yirmi günden ibarettir.

2- Pozantı ve Sis'te bulunan Fransız kıtaatı silâhları ve bilumum eşya ve malzemeleriyle Adana-Mersin şümendifer hattına kadar çekilecekler, Ayıntap şehri Fransızlar tarafından tahliye edilecek ve şehir dahilinde bulunan Fransız kuvveti kasaba haricindeki Fransız Ordugâhına çekilecektir. Tatili muhasematın ilk on günü zarfında Pozantı, Sis ve Ayıntap tahliyesi hitam bulacaktır.

3- Tatili muhasematın ilk günü zarfında yedimizde bulunan Fransız üserasının kendilerine iadesine başlanılacak ve Fransızlar tarafından gerek siyaseten tevkif olunan Müslümanlar, gerek esir edilen (silik okunamadı) bize iade edilecektir.

4- Adana Valisi ile Osmanlı Memurini Hükümeti arasında serbestçe açık muhabere icra edilecektir. Pozantı, Sis ve Ayıntabın şeraiti tahliyesi ve üsera mübadelesi hakkında ayrıca tebligat yapılacağından şimdilik yalnız Mayısın otuzuncu günü sabahından itibaren tatili muhasemat edilmesi temin edilmelidir. Bu emir 30 Mayıs 336 sabahına kadar en ileri hattaki kıtaata tebliğ edilmiş bulunacaktır. Tekarrür eden mevadda kemali ciddiyet ve dürüstü ile tamamen riayet olunması ve riayet ettirilmesini kat'iyen talep ederim. Emrin alındığı ve bütün cephenin mukarından haberdar edildiği gün ve saat buraya bildirilecektir. 29/31 Mayıs 336

30/31/Mayıs /336

Kilikya Kuvayı Milliye Kumandanı
Kozanoğlu Doğan

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 159/28103

* * *

336 - KAFKAS CEPHESİNE DAİR VEKİLLER HEYETİ KARARI

(1. VI. 1920)

Ruslar ve İslâm âlemi ile birleşmek mecburiyeti-Harekâtın siyasi durumun aydınlanmasına bağlı olduğu-İç isyanların tamamen bastırılması için kuvvet gerektiği hakkında şifre.

Onbeşinci Kolordu Kumandanı Kâzım Paşa Hazretlerine

Zata Mahsus

1 Haziran 36

1 sa evvel

1- Şark harekâtı hakkındaki 30 /Mayıs / 36 tarihli telgrafnameleri Vekiller Heyetinde mütalâa ve esbabı mucibesi tetkik olunmuş ve kıtaatı askeriyemizle harekete geçmek suretiyle Ermenistan seferinin küşadı vakti hulûl etmemiş olduğuna karar verilmiştir. Heyeti icraiyesimizin bu zamana taallûk eden hattı hareketi ve mülâhazatı esasiyesi bervechiâti teşrih ve hali içtimada bulunan Vekiller Heyetinin kararıyla tebliğ olunur.

Evvelen: Devlet ve milletimizin halâs ve selâmeti hakkında Garp devletlerinden hakiki bir muavenet ve insaf ümidi kalmadığı müttefiki aleyhdır. Memleketimizin âtisi Şark hudutlarımızın Ruslar ve âlemi İslama muttasıl olmasına mütevakkıf olduğu Heyetimizce muhakkaktır. Bu ittisalin her halde teminine cidden sarfı mesai edilecektir.

Saniyen: Bolşeviklerle siyaseten anlaşıp müteakabil harekât ve münasebatı tayin etmezden evvel kat'i harekete geçmiyeceğiz. Böyle bir hareketin Bolşeviklerce nasıl telâkki olunacağı bugün meçhulümüzdür. Zaten Bolşeviklerin bizden intizar edebileceği en büyük menfaat yani hareketi askeriye faidesini biz kendi ihtiyarımızla onlara bahsettikten ve bu münasebetle içine düşeceğimiz vaziyetten rücu imkânı kalmadığını gösterdikten sonra Bolşeviklerden bilmukabele istihsalı menafie imkân kalmaz. Sadece onların muti ve esiri oluruz. Alman seferine de böyle girmiş olduğumuzu daima tahattur etmekteyiz.

Salisen: Münhasıran askeri noktai nazarından dahi Ermenistan seferini emin ve muvaffakiyetle neticelendirmek için diğeri bir taraftan fiilen muaveneti askeriyemiz lâzım olduğu kanaatindeyiz. Eğer Azerbaycan ve Gürcistan taraflarından Ermeniler kuvvetle tazyik edilmezse yalnız bizim üç fırkamızla ve az zamanda Ermenistan kuvvetlerini imha edecek kadar takip edebilmek muhakkak değıdir. İşte berveçhi balâ üç esas noktai nazarından teklifi âlileri tetkik edilmiştir.

Bunlardan birinci madde- Zati devletleriyle tamamen mutabık olduğu muzı irae eder. Diğeri maddeler harekâtı askeriye zamanının henüz hulûl etmemiş olduğunu tayin eden esbabı esasiyedir.

2- Kafkasya'nın vaziyeti siyasiye ve askeriyesi Heyetimizce gayrı vazih görülmektedir. Çünkü Baku'ya Bolşevik ordusunun 28/4/36 da duhulünden beri Karabağ'da Azerbaycan ordusunun ve Bolşevik ordusunun tahşidi 10/5/36 sıralarında Ermenistan'a üç gün mühletle ultiatom verilmesi ve hatta Türkiye-Azerbaycan ittifakının ilân ve tasdiki gibi haberler alınmış ve bunlardan şimdiye kadar bir netice çıkmamıştır. Bu defa dahi Azerbaycan'ın Gürcistan ile müsâlâhası Azerbaycan için neticei kuvvet ve neticei ıstırar olup olmadığı meçhulümüzdür.

Yüz bin kişilik ordunun Baku civarında ve ondört bin kişinin Zengisur'da bulunması havadisiiym Ermenilerin islâm katliâmına cüret etmeleri ve komşularına karşı mütehakkimane bir tavur almaları havadisi arasında mahiyeten tenakuz vardır. Halil Paşa'nın kuvvetli bir ordunun kumandasını terk etmesini irae eylemese gerektir. Velhasıl Ermenistan aleyhine icrayı harekâta kadar Azerbaycan veya Bolşevik kuvvetlerinin mevcudiyeti henüz meçhulümüzdür. Biz bilâkis Bolşevik harekâtı askeriyesinde tevekkufu ve şimdilik Bolşevik kıtaatının Kafkas muhitinden uzaklaşmalarını istişmam ediyoruz.

Son zamanlarda Bolşeviklerin Lehlilere Kiyef cephesinde mağlûp oldukları ve onbeş bin esir verdikleri ve hatta Kafkasya'dan kuvvet celbine mecbur oldukları zikredilmiştir. Odesa'nın tehlikede olup olmadığı da münakaşa edildi. Rusya için onbeş bin esir veren bir mağlûbiyet mühim bir mana ifade etmez. Fakat Kiyef ve Odesa isimleri mağlûbiyeti askeriye mahiyetinden ziyade dahili bir sarsıntıyı ima eder. Lenin'in yerine Brasilov'un geçmesi havadisinin mânası henüz anlaşılmağı, istidlalimize göre Rusya'nın Bolşevik mahiyeti bu yüzden değışmiyecektir. Daha ziyade azim ile ve kuvvet istimalini daha iyi temin için gelmiştir. Fakat bu tahavvülâtın inkişafını iyi tahmin etmeğe lüzum vardır. Kafkas milletlerinin hattı hareketleri de Rusya'daki bu kararsızlığı göstermektedir. Binaenaleyh vaziyet henüz tavazzuh etmemiştir.

3- Bu şerait altında vaziyeti dahiliyemiz isticalden ad buyurulmamalıdır. Çünkü malûm olan sulh şeraitine nazaran Ermenilere mev'ut olan şark vilâyatımızı müdafaa etmek için hazır bulunmak o muhitin ahalisine ve heyeti askeriyesine karşı kuvvetli bir sebeptir. Fakat Sarıkamış'a giderek orada intizara mahkûm kalmak ezhanı basiteye karşı hem bir şey yapmağa iktidarımız olmadığını ve hem de belâları kendi ihtiyarımızla davet ettiğimiz şeklinde tesir eder ve daha ziyade sarsıntı yapar. Vaziyeti maliyemiz ve iaşemizin Sarıkamış'ta daha iyi olması için sebep yoktur. Bundan mada vaziyeti dahiliyemizde husule gelen salâh ve tebeddül malûmu devletleridir, İstanbul ile doğrudan doğruya temasta olan muhitte kati darbeler indirilmiş ve pek mühim rüesayı usat hiyaneti vataniye kanununa tevfikan tecziye edilmiştir. Konya'da da iki defa tezahür eden muhalefet fiilen bir kuvvete lüzum göstermeksizin teskin edildi.

Sivas'daki hadise, Düzce Bolu vukuatının hararetili zamanlarında ihzar edilmiş bir hareket idi. Rabtı ümit edilen menbaı fesadın itfasiyle Sivas kıyımı hararetini gaybetmiş olacaktır. Tezahüratta bunu hissediyoruz. Hulâsa daha ötede beride zuhuru ihtimal dahilinde olmakla beraber rüesayı idaremizin sırasında azim ve şiddetle hareket, mütemadiyen irşat ve tedbir ve gayret etmeleri sayesinde iktiham edeceğimizi inayeti hakla, kuvvetle ümit ediyoruz. Bizim tecrübelerimize nazaran harekâtı dahiliyede ruhu mesele zabitanın karan katisine ve imanına sureti katiyede itimad olunan emin kuvvetin mevcudiyetidir. Buralarda böyle kuvvetler tedarikine esaslı surette tevessül ediyoruz.

4- Murahhasların isali Ermenistan seferinin küşadı için sebebi müstakil olamayacağı tabii olmakla beraber şüphesiz pek mühimdir. Hareketlerinin istical edilmesini rica ederiz. Murahhaslarımızın mütenekkiren ve karadan Azerbaycan'a yol bulmaları zaruridir. Sarıkamış harekâtı onların şümendüferle seyahatlarını temin edemez. Ekseri yerinde islâm halk ile muhat olan geniş bir mıntıkadan bir ferce bularak gitmeğe imkân bulunabilir.

5- Doğrudan doğruya Nuri Paşa yanından ve Bakü'den geldiğini ve onun Azerbaycan'da olduğunu bildiren bir efendi bir iki güne kadar buraya vasıl olacaktır. Lahey Ataşemiliteri Kaymakam Nuri Bey de Avrupa'dan yarın buraya muvasalat ediyor. Ümit ettiğimiz gibi vaziyeti tenvir edecek bazı malûmat alırsak derhal arzedeceğiz efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 132/19543, s. 24-26.

* * *

337 - ELVİYE-İ SELÂSENİN İŞGALİ İÇİN VEKİLLER HEYETİ KARARI HAKKINDA Şifre

(6. VI. 1920)

Ankara : 6/6/36

Dakika tehiri caiz değildir.

15 K. Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Hariciye Vekili ve iktisadiye Vekili âlileri de mütalâa edeceklerdir.

Vaziyeti tedafüiyemizi ıslah maksadiyle Soğanlı geçitlerini işgal etmek için kıtaatı askeriye ile ilerlemek hakkında 4 Haziran 36 tarihli Onbeşinci Kolordu Kumandanlığının teklifi Vekiller Heyetinde tetkik edilerek muvafık görülmüştür. Elviye Selâsenin işgali hakkında zamanında istimali Büyük Millet Meclisi tarafından Heyeti İcraiyyeye tevdi edilmiş olduğundan Vekiller Heyeti bu salâhiyete istinaden teklifi vakiin tatbikine karar vermiştir. Kararın ciheti siyasiyenin sureti idare ve ilânı için lâzım gelen nota ve talimat gibi mukarrerat zâtîâlilerine ayrıca zeylen buradan bildirilecektir. O zamana kadar siyasi hiçbir teşebbüste bulunulmayarak yalnız harekâtı askeriyenin ihzarı ve bu harekâtın ne zaman başlayabileceğinin iş'arı mercudur.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 132/19543, s. 30

* * *

338 - SOVYET RUSYA DIŞİŞLERİ KOMİSERİNE VERİLEN CEVAP

(20. VI. 1920)

Sovyetlerle dostluk anlaşmasına hazır olduğu-Ermeni tecavüzünün durdurulması-Bu sebepten Murahhasların Erzurum'da beklediğine dair telgraf.

Rusya Sovyet Cumhuriyeti umuru Hariciye Ahali
Komiseri Efendiye

Rusya Sovyet Cumhuriyeti umuru Hariciye Ahali Komiserliğinin 3 Haziran 920 tarihiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine hitaben gönderdiği mektubun mealine memnuniyetle muttali olduk. Cevaplarımızı berveçhi ati arzile kesbi şeref eyeriz.

1-Türkiye'ye müteallik olarak bildirilen prensipler esasen bizim samimî ve ciddî prensiplerimizdir. Bu prensiplerin tatbikına mani olan Garp devletleri aleyhine münhasıran bu sebeple mücadele ediyoruz. Samimi ve ameli esbabı temin ettikçe kamilen tatbik edeceğiz.

2-Ermenistan ve Acemistanla hudutlarımızı tayin için Rusya Sovyet Cumhuriyetinin tavassutunu memnuniyetle kabul ve müzakeratı siyasiye ile müşkilâtı mevcudenin halli tarikini tercih ederiz.

3-Ancak komşularımızın gayrı kabili itiraz bir surette Türk olan araziye tahrip ve ahaliyi katliâm ettiklerinden ve Garp Emperyalistlerine has olan usullerde sun'î kitleler ve ekseriyetler vücûda getirmekte olduklarından şiddetle muhtarip ve müştekiyiz. Buna nihayet verecek tedabiri acileden olmak üzere Elviye selâse dahilinde bazı mevaki işgal için harekâtı askeriye icrasına karar vermek iztirarında kalmış iken mektubunuz

üzerine harekâtı tehir ettik. Ahalimiz aleyhine Ermenilerin tecavuzatının durdurulmasını ve tavassut için dermeyen edilecek tekâlîfin müsareaten dermeyanını rica ederiz.

4- Rus Sovyet Cumhuriyeti nezdine salâhiyeti fevkalâde ile gönderilen vekillerimiz yolda ve halen Erzurum'da beklemektedir. Sovyet Cumhuriyeti ile münasebeti muntazamai siyasiyeyi ve münasebatı âtiyeyi tanzim etmek vazifesini almışlardır. Komşularımızın Sovyet Cumhuriyetiyle muvasalâtımıza mani olmaları sebebiyle temas teahhur etmektedir. Teşriini kemali memnuniyetle arzu ettiğimiz bu temasların husuli için Sovyet Cumhuriyeti tarafından da teshilâtı mümkün ifasını rica ve şimdiden salâhiyettar Sovyet murahhası ve heyetlerine intizar ederiz.

5- Biz Garp Emperyalistlerine karşı yalnız halâs ve istiklâlimizi muhafaza etmekle iktifa etmiyoruz. Aynı zamanda Garp Emperyalistlerinin kuvvetleri ve malûm olan her vasıtalarıyla Türk milletini Emperyalizme vasıta ittihaz etmek istemelerine mani oluyoruz. Bu suretle bütün beşeriyete hizmet ettiğimize kaniiz. Rus ve Türk milletlerini birleştirecek sağlam muhadenet esaslarının ameli ve maddi bir surette semeratını gösterebileceğinden ümidvar olmakla bahtiyar bulunuyorum.

Umuru Hariciye Komiseri Efendi, kemali samimiyetle izah ettiğimiz berveçhi balâ beyanatımızla Sovyet Cumhuriyeti ile tesis edeceğimiz münasebatta tarafeynin emniyeti tamme içinde bulunmasına ne kadar ehemmiyet verdiğimiz arzedebildiğimi ümid eder ve içinde bulunduğumuz mücadelâta gösterilen alâkai hayırhahanenin Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Türk milletince heyecan ve meserret ile telâkki edildiğini iblâğ ile kesbî şeref aylerim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

H.M.: 8 Temmuz 1920

* * *

**339 - ÇİÇERİNE VERİLEN CEVABA, HAREKÂTIN
TEHİRİNE VE YOLDA BULUNAN BOLŞEVİK HEYETİ
İLE TEMAS EDİLMESİNE DAİR**

(21. VI. 1920)

15. K Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Şifre 21 Haziran 1336

Vekiller Heyetinde Çiçerin'in mektubu tetkik olunmuş ve 23 Haziran 36 tarihinde tarafımızdan hareket yapılması musammem bulunduğu hakkındaki telgrafnamei devletlerine de ıtıla hasıl olmuştur.

Vekiller Heyeti tarafımızdan tasmmim olunan hareketin katiyyen tehir olunmasına ve evvel emirde yolda bulunduğu ihbar olunan Bolşevik Heyeti ile temas edilmesine karar vermiştir.

Çiçerin'e yazılan telgraf sureti zeylen bildirildi. Bu telgrafnameyi aldığınızı ve tamamen anlaşıldığını lütfen bildirmenizi rica ederim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 132/19543, s. 34

* * *

**340 - İSTANBULDAN MEMUR EDİLEN ÂSI KUMANDANLARIN DÜZCEDE İDAM
EDİLECEKLERİNE DAİR Telgraf**

(29. VI. 1920)

18 Temmuz 336 aceledir.

Erzurum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>kelimesi</u>	<u>Alındığı mahal</u>	<u>İmza</u>
Ankara	809	80	Erzincan 18 minh	Nihat

İstanbul'dan memur edilip bilfiil usat kumandasını ifa eden Erkânı Harp Binbaşısı Hayri, Yüzbaşı Ali, Mülâzım evvel Şerafettin, mülâzım evvel Hayrettin, makineli tüfek zabiti Mehmet Hayri ve Tabur kâtibi Hasan Lütfi, Cerrah İbrahim Edhem Efendilerin 28/5/36 da Düzce'de kanuna tevfikeyen sulben idam edildikleri Kuvayı Tedibiye Kumandanlığından bildirilmiştir.

Okunmuştur / 20 Temmuz 36

29/6/36

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 38/4349

* * *

**341 - BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN YETKİLERİ
HAKKINDA Telgraf**

(29. VI. 1920)

3988 15.7.36

Aceledir.

Erzurum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesine

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Saat</u>	<u>İmza</u>
Ankara	282	50	5/40	Murat

Büyük Millet Meclisi aynı zamanda Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti kongresi selâhiyetine de sahip bulunmakla Heyeti Temsiliye ile olan irtibatın Büyük Meclis riyasetiyle idamesi tamimen tebliğ olunur.

Yalnız Heyeti merkeziyelere yazılmıştır. 29/6/36

18 Temmuz 36 okunmuştur.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 38/4350

* * *

**342 - B.M.M. İCRA VEKİLLERİNİN İSTİKLÂL İÇİN BÜTÜN
MİLLETİ YUNANLILARA KARŞI SAVAŞA ÇAĞIRAN
BEYANNAMESİ**

(2. VII. 1920)

Gayet aceledir.

1368

V İ L Â Y E T E

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>Kelimesi</u>	<u>Alındığı mahal</u>	<u>Tarih</u>	<u>İmza</u>
Ankara	277	3000	Sivas	5	Hikmet

Telgrafhanelere keşide olunacak ve telgrafhaneler tarafından bilumum Müdafaai Hukuk Cemiyetlerine tevzi olunacaktır. Gazetelere ve Belediyelere ve Ajanslara, Rüasayı Mülkiye ve Askeri Kumandanlıklarına.

1- İstanbul'da bulunan İngiliz hükümeti işgaliyesi İstanbul gazetelerine verdiği tebliği resmide kuvayı Milliye'nin İzmir'e taarruz etmek suretile mutareke ahkâmını yeniden ihlâl ettiğinden dolayı sulhu mutemeri kebirinin Yunan ordusunu ileri harekete mezun kıldığını ve Alaşehir, Akhisar ve Somanın işgal olduğunu bildirmiştir. Filhakika 22 Haziran sene 1336 dan beri Yunan ordusu sarkan ve şimalen taarruzuna devam etmekte ve uzun müddetten beri tahşid ettiği kuvvetler sayesinde memleketimizin bazı mahallerini işgal eylemektedir. Yunan ordusunun vazifesi ve evsafi farıkası müslüman milletini soymak, tahkir etmek ve boğazlamaktan ibaret olduğundan bu vazifeyi de büyük bir kan hırsı ile ifa eylemektedir. Beyannamede mutareke ahkâmının ihlâlinden bahs olunuyor. Bir seneden beri İzmir'de müslüman kanları dökülüyor, mutarekeden sonra memleketimizin en büyük kısmını işgal ve zulüm ve tecebbür ile bütün eslâha ve mühimmatımız gasp edildikten sonra halkımız Yunan bıçaklarına teslim ediliyor. Ahvali dahiliyemize müdahale, payitahtımız işgal ve makamı Hilâfet ve Saltanatın faaliyeti müstakilesi iptal velhasıl bir milletin mukaddes ve masun nesi varsa duçarı tecavüz edildikten sonra mutareke ahkâmından bahs olunabilmesi adalet ve insaniyetle cidden feci bir istihza olduğu kadar milletimizin vahdeti düveli galibe milletlerinin temyizi hakikatten tamamen âciz zan olduğuna yeni ve kat'î delildir. Bu ittihamın başka kıymeti mevzubahs olamaz.

2- Hakikatte ise itilâf ricali başta İngiliz rüesayı idaresi olmak üzere milletimizin imhasını tasmin etmişlerdir. Sulh muahedesi namı altında İstanbul memurlarına verilen teklifatı tam bir senelik bir nifakı dahili devresinden bilistifade bilfiil tatbik ettiler ve derakap zuhur eden müşkilât üzerine esbabı mukavemetimizin tamamiyle imhasına zaman kazanmak için heyeti tahkikiye vesaire suretinde milletimizi aldatmağa teşebbüs ettiler. Gerçi bir seneden beri milletimizin ekseriyeti katiasını aldatmak imkânı olmadığını tecrübe eyledilerse de

her halde vesaiti müdafaamızı tenkis hususunda mühim icraat yaptılar. Ve artık Türkiye idamının, maskesiz icarısı zamanı geldiğine hükmeyletiler. Bu zaman 16 Mart 336 dan bed'eder. Bu tarihte İngiliz memurlarının tertip ettiği plânın hututu esasıyesi olan milleti nifakı dahiliye düşürmek idi. Filhakika nifakı dahili vasıtasile milletin külliye inhidam etmesi ve bütün memleketin bir iki ay içinde duçarı esaret olması ihtimalini ümid ediyorlardı. Bu sayede İngiltere Emperyalizminin sun'î bir surette yetiştirmek istediği Büyük Yunanistan imparatorluğu Rumeli'de ve Anadoluda bütün memleketlerimizi külfetsiz bir surette temellük edebilecekti, İstanbul'da İdarei örfiye ve İngiliz divanı harbi tesis ile itilâf menafiine tabi olmıyarak müstakilen menafii vataniyemiz dahilinde hareket etmeği gayri mümkün bir hale getirmişler ve bunun ile de iktifa etmeyerek doğrudan doğruya kendi memurlarını başa geçirmişlerdir. Bu memurlar ister yürekten vatan hıyaneti sevkile olsun isterse İngiliz imha politikasını ve Yunan istilâsını göremiyecek kadar basiretten mahrum olmaktan münbais bulunsun, dini, millî nakdi yeddi iktidarlarında bulunan bütün kuvvetleriyle milleti osmaniyeinin aleyhine kıyam etmişlerdir. Üç aydan beri bütün dünya milletimizin yaşamak ve esir olmamak için gösterdiği havarıki milliye ve ictimaiyeye hayrandır. Nifakı dahili yolunda çalışan bütün vesait alemi insanıyet ve İslâmiyetin tezlil ve istikrahı önünde ve milletimizin azim ve selâbeti karşısında erimektedir. Nifakı dahili oyunu kâfi derecede islediğine kani olduktan sonra İngiliz rüesayı idaresi Yunan ordusunun istimali zamanı geldiğine karar verdiler. Çünkü nifakı dahiliye galebe ettikten sonra Türk milletinin Yunan ordusunu perişan edebileceği muhakkak bir keyfiyettir. Binaenaleyh henüz dahili harekât sebebiyle kuvvetlerimiz cephelelerden uzak bir vaziyette bulunur iken Yunan ordusunu harekete getirmek icap ediyordu. Ve artık münafık kuvvetler vazifelerini ifa ederek memleketi Yunan istilâsına hazır bir hale getirmişlerdi. Bu izahattan anlaşılıyor ki milletimizi imha plânının ikinci safhai tatbiki olmak üzere Yunan harekâtı askeriyesi devri geldiğine kani oldukları için itilâf düveli galibiyesi Yunan ordusuna yol vermişlerdir. Binaenaleyh İzmit meselesi gibi basit bir hakkı meşruu müdafaaya müstenit zaruretlerden ve her ne şekilde olursa olsun mütareke ahkâmının ihlâlinden bahs etmek gülünçtür.

3- Türkiye'yi imha etmek için düşmanlarımızın tasım ettikleri plânın bundan sonra da diğere safahatı vardır. Sevahilimizin de bazı yerlerinden bizi tazyik etmeleri ve iktisaden dahi abluka tedabirine tevessül etmeleri ihtimal dahilindedir. Bu ihtimalât bizce derpiş edilmiştir. Her halde içinde bulunduğumuz mücadelât ve mücahedatta azim ve tahammülümüzü kıra bilmek zu'miyle maddi ve manevi bütün tazyikatı peyderpey tatbik edeceklerdir.

4- Düşmanlarımızın mevki tatbika koydukları vesaitte tevfiakatı subhaniye ile galebe edeceğimize dair ilk gün beslediğimiz ümidlerde bu gün Yunan ordusunun akurane istilâya başladığını gördükten sonra daha kavi ve daha azimkâr bulunuyoruz. Milletimiz Anadolu gibi vasi teyyaz bir muhiti faaliyet içinde yalnız münafık ve Yunan kuvvetleriyle istilâ ve imha edilemez. Düşmanın istilâsı ne kadar vüsat peyda ederse izmihlali de o kadar sürat ve kat'iyetle husul bulacaktır. Bütün ahalimizde münafıklara ve Yunanlılara karşı sönmez bir azim ve kin uyanmalı, Yunan ordusunun ilerisinde, gerisinde nerede kalırsa kalsın her müslümanın vazifesi Yunan neferine hücum olmalıdır. Cenabıhak Yunan binayı hayalinin mahvını bize nasip edecektir.

5- Yaşamak isteyen milletimizin talebi basit bir kelimedede mündemiç ve gayet meşrudur. İstiklâl. Avrupa'nın rüesayı idareden ve sermayedarlardan ayrı olan asıl milletleri bizim hayatımızı bize çok görmüyorlar. Eğer bu gün Fransız milleti ile İtalyan militle hatta İngiliz milleti ile muhasama halinde bulunuyorsak bu milletlerin seslerini işittirememelerinden ve kendi rüesayı idarelerinin istilâ ve sermaye emelleri için bizi imha etmelerine ses çıkarmamalarındandır. Fransızlarla samimiyetle tesis ettiğimiz mütarekenin temdidine Fransız memurları mütareke esnasında ahalimize işkence ettirmek ve verilen söze muhalif olarak adamlarımızı tevkife devam etmek, velhasıl tatili muhasamattan bilistifade memleketimizi yeniden işgale kıyam eylemek gibi ahval ile filen imkân bırakmadılar. Diğere de böyledir. Bu devir Fransız ve İtalyan ve diğere milletler memurlarının İngiliz rüesayı memurini emrine itaat ettikleri ve milletimizin filen ve muttariden imhasını sermayedarların kendi menfaatlerine muvafık zannettikleri devirdir. Bu devri atlayıp milletleri söylemeğe davet etmek için yaşamağa haklı olduğumuzu ve hayatımızı elimizden almak için kendilerinin birçok hayatlarını feda etmek lâzım olduğunu isbat edeceğiz. Bütün milleti vifak ve ittihad ve Yunanlıların aleyhine kemali azm ile kıyama davet ederiz. İrşad ve cihad Yunan İzmihlalini inayeti hakla yakın bir zamanda müyesser kılacaktır.

Mülhakata alınıp alınmadığı sorulmuştur. Müdafaai Milliyeye yazılmıştır, devair rüesayı kiramuna ve Polis Müdüriyeti talaşına 6 Temmuz 36 yazıldı.

2 Temmuz 336
Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3038

* * *

343 - BOLŞEVİKLER ALEYHİNE İNGİLİZLERLE ANLAŞMA YAPILACAĞINA DAİR YALAN HABER

(15. VII. 1920)

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>	<u>kelimesi</u>	<u>Alındığı mahal</u>	<u>tarih</u>	<u>saat</u>
Ankara	3400	55	Trabzon	16 minh	23/30

4544 Adet 36

Erzurum Vilâyetine

Bolşevikler aleyhine İngilizlerle bir ittifak akdedeceğimiz Azerbaycan'da işae olunmaktadır. Bu şayiat İngilizlerin propagandasından başka bir şey değildir. Memleketimizi parçalamak ve mahvetmek isteyen İngilizlerin bilhassa Bolşevikler aleyhine olan bu şayiaları resmen tekzip olunur. Bu tekzipin Türkçe ve mümkün olduğu takdirde Fransızca ve Rusça olarak matbua ile hudut haricine, İran, Kafkasya'ya ve memaliki ecnebiyeye isalinin temini ehemmiyetle mercudur. 15 Temmuz 336

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3066

* * *

344 - MİLLİ BAYRAMIN ON ÜÇÜNCÜ YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE VİLÂYET VE KUMANDANLIKLARA GÖNDERİLEN TEBRİK TELGRAFI

(23. VII. 1920)

Milletimiz bugün On üçüncü idi milliyi idrak ediyor. Bir taraftan en acı felâketlerin diğer cihetten de fedakâr milletimizin bütün cihana ibraz eylediği müstesna kahramanlıkların tarihini ihtiva eyleyen bu son oniki senenin hatratını tezekkür eylerken büyük bir heyecan ile titrememek kabil değildir. Geçen eyyamı felâketin ıstırabatıyla mahmul olarak onüçüncü salı milliyeye girerken maziye ait cerihamız için ancak bir çarei tedavi tasavvur etmeliyiz: "Davayı istiklâlde ölünceye kadar sebat ve ısrar".

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Açık Söz: 26 Temmuz 1920

345 -MÜDAFAAI HUKUK CEMİYETİNİN VE ASKERİ MAKAMLARIN GÖREVİNE DAİR Telgraf

(27/28. VII. 1920)

Erzurum Müdafaai Hukuk Riyasetine

Görölmüştür. Hıfzı

<u>Mahreci</u>	<u>Numarası</u>
Ankara	7537

1- Anadolu Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti merkeziye ve Heyeti idareleri mahallinin en büyük mülkiye memurunun tahtı emrindedir. Mezkûr heyetlerin müdafaai vatan emrindeki muavenetleri ve bu hususta cari muameleleri reisi hükümetin malûmatı tahtında bulunacaktır. Hükümet rüesasiyle Müdafaai Hukuk heyetlerinin yakdiğerine karşı vaziyetleri vahdeti hükümeti behemehal tarsin ve izhar edecek tarzda olacaktır.

2- Mahallin asayışı için jandarma kuvvetüzzahr olarak mahalli rüesayı memurini mülkiyesinin emir ve tensibiyle Müdafaai Hukuk cemiyetlerinin himmet ve muavenetiyle vücuda getirilmiş ve getirilmekte olan Kuvayı Milliye namı altındaki kuvvei müselleha mutlaka mahalli jandarma kumandanının bilâkaydı şart emrine tevdi olunacaktır. Bu hususun temininden dolayı rüesayı memurini mülkiye ve askeriye mesuldür.

3- Mahallin icabı olarak doğrudan doğruya bir vazifei askeriye ifa etmek veyahut orduyu takviye etmek üzere kezalik Müdafaai Hukuk cemiyetlerinin himmet ve muavenetleriyle teşkil edilmiş ve edilmekte bulunan gönüllü müfrezeleri behemehal mıntıkasında buldukları en büyük askeri kumandanının tensibiyle teşekkül edecek ve mezkûr kumandanlığın emir ve tensip edeceği askeri makamın Kuvayı milliye namı altında tahtı emrine girecektir. İkinci ve üçüncü maddelerde zikrolunan kuvayı müsellaha ve gönüllü müfrezelerinin iâşe ilbas ve idamei mevcudiyetleri için icabeden masarıfat jandarına veya Müdafaai Milliye vekâletince temin olunur. Bu hususta ahalinin Müdafaai Hukuk heyetleri vasıtasıyla vukubulacak muaveneti rüesayı memurini mülkiye delaletiyle makbuz ve Müdafaai Milliye vekâletince malûm bulunmak şarttır.

4- Müdafaai Hukuk heyetleri idarei hükümete müdahale etmekten kendi emirlerinde kuvayı müsellaha bulundurmaktan bilâkayıdışart ve katiyen memnudur. Bu hususun tetkikine ve muhalifi emr ahvalin men'ine ve menide müşkülâta tesadûf ettiği takdirde derhal mafevk mercie arzı keyfiyete rüesayı memurini mülkiye ve askeriye mecburdur.

5- Balâdaki Heyeti Vekile mukarreratı Dahiliye ve Müdafaai Milliye Vekilleriyle bilcümle rüesayı memurini mülkiye ve cephe kumandanlıklarına ve Müdafaai Hukuk heyeti merkeziye ve heyeti idarelerine Büyük Millet Meclisi Riyasetince tebliğ olunmuştur. 27/28/7/36

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Büyük Millet Meclisi Riyasetinden Numara: 182

T. İ.T.E. Arşivi: 38/4306; 126/19242

* * *

**346 -KÜTAHYA'YI ZİYARET EDEN MUSTAFA KEMAL
PAŞA RİYASETİNDEKİ BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
HEYETİNİN ŞEHİRDEN AYRILIŞI MÜNASEBETİYLE
KÜTAHYA MUTASARRIFINA TELGRAF**

(6. VIII. 1920)

6. VIII. 1336 (1920)

Kütahya Mutasarrıfı Sait Beyefendiye

Büyük Millet Meclisinin selâm ve ihtiramını muhterem halkımıza, kahraman orduya ve hamiyetkâr memurine tebliğ etmek üzere Kütahya'yı dahi ziyaret eden heyetimiz burada gördüğü mefharetbahş ve itminanaver tezahürat-ı samimiye ve âliyeden dolayı fevkalâde müftehir ve mesrurdur. Vatanperver Kütahya ahalisinin malî fedakârlığı, maddî ve manevî himmet ve mesaisiyle beş on gün zarfında ihzar ve teşhiz edilen binlerce mevcuda baliğ kıtat-ı askeriye'nin giriştiğimiz dinî, millî vatanî mücahedede muzafferiyetimizi temin edecek kahraman bir zümre olarak isbat-ı fedakârı edeceğinden eminiz. Gerek zatiâlileriyle Müdafaa-i Hukuk heyet-i gayyuresinin gerek umum Kütahya halkının mucib-i mübahat olan himematından dolayı hissettiğimiz şükranı Büyük Millet Meclisi namına beyan ile arz-ı veda eder ve işbu ihsasat-ı mahmedetkâranemizin aynen bütün ahaliye tebliğ buyrulmasını rica eyleriz.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Kütahya (XV. Yıl), İstanbul, 1938

* * *

347 - BAYRAM MÜNASEBETİYLE ORDUYA BİR TAMİM

(27. VIII. 1920)

1- Cephedeki asker arkadaşlarımızla bayramlaşmak ve vaziyeti umumiye mahallinde teftiş etmek üzere Müdafai Milliye Vekili ve Erkânıharbiye umumiye Reisi ile birlikte Eskişehir'e geldim. Bayramınız mübarek olsun. Vatanımızın tahlisi için giriştiğimiz mukaddes mücahedede inayeti hakla kariben ihrazi muvaffakiyet eder ve hakiki bayramlar yaparız.

2- Davamızın meşruiyetine ve bunda muvaffak olacağımıza en bariz delillerden biri olmak üzere son günlerde vaziyeti umumiye cihanın lehimize aldığı mühim cereyanları zikr edeceğim. Ordularını Şark hududumuza kadar ikiletmek ve bize muavenet etmek suretiyle bizimle tevhidî harekât eylediğini filen isbat eyleyen Bolşevik orduları Emperyalist devletlerin şarkta yegâne istinadgâhı olan Lehistan'ı istilâ ve her yerde büyük zaferler ihraz ederek Varşova önlerine kadar ilerlediler. Şiddetle ilerleyen ve kendi hayatlarını tehdid eden mukavemetsiz istilâ akını karşısında Avrupa devletleri Lehistan'a muavenet için bir tek nefer gönderemeyecek vaziyettedirler. Binaenaleyh bu tehlikeye de karşı koymak ümniyeti vâhiyesiyle Yunanlıları istihdama karar verdiler. Lehistan'daki vaziyeti elimelerini tahfif için Kırım sevahiline Yunan kıtaatı sevk olunmağa başlandı. Mahaza tahaddüs eden bugünkü gaile muvacehesinde Avrupa Devletleri Türkiye'deki vaziyetlerin; süratle ıslah ederek bütün kuvvetlerini Bolşevik tehlikesine karşı istimal edebilmek için Yunanlılara garp cephemize karşı yeniden bir taarruz icra ettirmeleri ihtimali vardır. Bu son günlerde alınan malûmat bu ihtimali teyit etmektedir.

Tahkikat ve hesabâtı dakika neticesinde Yunanlıların böyle bir taarruza tahsis edebilecekleri azamî kuvvete karşı Ordumuzun kemali muvaffakiyetle mukabele edebilecek bir vaziyette bulunduğu tahakkuk etmiştir. Müdebbir ve azimkar mesainin şayanı şükran bir neticesi olmak üzere meydana getirilen bu ordunun şimdiye kadar en muhayyirülükul fedakârlıklarla ve zaferlerle malâmal olan tarih ve an'anatına lâyük bir azmi fedakârane ile vuruşması elzemdir. Hakikati olduğu gibi bilerek tedabirimizde isabet etmiş olmak için cümlemiz kemali teessürle tahattur etmeliyiz ki bundan evvelki Yunan taarruzunda kıtaatımız vazifelerini ifa etmemişler ve düşmana bir teşebbüsü askeriye yaparcasına memleketimizi çiğnetmişlerdir.

Beklediğimiz yeni muharebatta her hangi bir kıta tarafından en ufak vazifesizlik gösterilmemesi için kumandanların esaslı tedbirler ittihaz etmelerini talep ederiz. 27 Ağustos 336

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

H.M. 2 Eylül 1920

* * *

348 - MOSKOVADAKİ MURAHHAS HEYETİNDEN GELEN RAPOR, KOMÜNİST FAALİYETİ, DOĞU CEPHESİ

(16. IX. 1920)

Tahrirat: Zata mahsus.

Garp Cephesi Kumandanı Ali Fuat Paşa Hazretlerine

C: 14 Eylül 336 tarih ve 1347 numara:

1- Moskova'daki heyeti murahhasamızdan gelen 13 Ağustos tarihli ilk raporlarda Lenin ve Çiçerinle müteaddit mülakatlardan bizim mesai ve mücedelâtıma teveccühten ve esliha ve malzeme hususunda muavenetten bahs olunmuştur. Anlaşıldığına göre Bolşeviklerin harekât plânı evveleminde Lehistan'ı mağlûp ve sonra Kırım'da bulunan Varangeli imha etmek esasına müstenitmiş ve herhalde o zamana kadar şarkta harekâtı umumiye girişmek mukarrer değilmiş. Ermenilere memleketimizden arazi ilhakı lüzumundan bahs olunmuştur. Heyetimiz Rusların malzemece fakir ve işi müzakeratla uzatmaya mütemayil olduğunu zikretmekle beraber, bizimle ittifakı tamme akdedemeyeceklerine dair henüz kat'i delil karşısında bulunmadıklarını bildirmişler ve bir taraftan para, silâh ve cephanenin sevk olunması için uzun müddet imkân aranılarak nihayet bahren dahi nakliyata mübaşeret edileceğini ilâve etmişlerdir. Ermenistan'la 10 Ağustosta yaptıkları müsâlâhanamede (Şahtahtı-Culfa)

şimendifer hattını Ermenilere terketmişler ve Azerbaycan'ın ve bizim heyetimizin protestolarına karşı yanlış olduğunu şifahen ifade ederek kararlarında henüz tebeddülât yapmamışlardır.

Diğer taraftan Halil Paşa vasıtasıyla karadan bir heyeti sefaret ve bununla üç sandık derununda altın gönderilmiştir. Bu heyetle para Erzurum'a vâsıl olarak Sivas'a hareket etmiştir. Külçe olan altının miktarı madenî yüz bin lira kıymetindedir.

2- Halil Paşa, Nahcivana vâsıl olduktan sonra kızıl kıtaat ile Ermeniler arasında müsademat vaki oldu. Halil Paşadan alınan malûmata nazaran kızıl kumandanlar, Ermenilerin mezaliminden ve tecavüzünden pek ziyade rencide oldukları Ağustos nihayetlerine doğru bir Ermenistan seferini emri vâki yapmak üzere tahşidat ve ihzaratta buldukları bildiriliyordu. Filhakika yakın emarat belirdi. Fakat nihayeti gelmedi, bilakis Çulfa hattının Ermenilere teslimi lüzumuna dair olan mukarrerat tekrar ve teyit olunmağa başlamıştır. Bu hali Lehistan'ın mağlubiyetine atfediyoruz, maahaza Halil Paşa acele Bakûya dönmüş ve henüz neticei mesai ve teşebbüsâtından yeni bir haber vermemiştir.

3- Biz bu ahvalden Bolşeviklerin malzemece pek fakir ve sulha teşne olduklarını, ihzar ettikleri Lehistan seferini muvaffakiyetle bitirme müyesser olunca Garplılarla hemen uyuşmak fikrinde bulduklarını istidlal eyledik. Bize karşı dost ve teveccühkâr görünerek hem efkârı âlemi İslâm, hem İngiliz efkârı üzerinde tesir yapmak ve bu tesirâtı muhafaza için muztar kalırlarsa bize asgari muavenetlerde bulunmak, maahaza bilahare Garplılarla uyuşmak imkânını muhafaza için bizimle kat'î mukarrerata girmemek hareketini müşahede ettik.

4- Bolşevikler aynı zamanda memleketimizde Bolşevik teşkilâtı vücuda getirmek için fevkalâde faaliyete başlamışlardır. Bakûya gönderdikleri Mustafa Suphi ve arkadaşları vasıtasıyla Türkiye Komünist Merkezi Umumisini ihdas ettirdiler. Tamamen Bolşevik efkârına kazanılan saf ve gayri saf adamlardan sahilin her noktasına çıkardıkları gibi dahilcn de Eskişehir'e ve Ankara'ya kadar göndermişlerdir. Bunların maksatları memlekette bir inkılâbı içtimai vücuda getirmektir. Bu halde memleket doğrudan doğruya üçüncü enternasyonale, yani Rusya'ya merbut olacağından Bolşevikler hiç bir taahhüt ve muavenete lüzum kalmaksızın bizi kendilerinden ayrılmış bir hale getirmiş ve Garplılarla siyasi pazarlıklarında daha kuvvetli bir vaziyet elde etmiş olacaktırlar. Memleketimizin fikir ve inkılâp taraftarı olan veya bu perde altında türlü türlü maksatlar peşinde koşan adamları da bu mehaliki farketmeksizin Bolşevik teşkilâtını teshil etmektedirler.

5- Biz bu ahval üzerime evveleminde memleketi elimizde muhafaza ve ne ıslahat lâzım ise hükümet vasıtasıyla yaparak anarşi ve inkılâp suretiyle Rus'tâbiiyetine mani olmak ve Moskova'daki heyeti murahasamızın müzakeresi müsbet veya menfî bir neticeye iktiran için istical etmek, Ruslar ne muavenet edeceklerse miktarına bakmıyarak kabul etmek, Ermenilerle müsait bir muharebe vermek ve Azerbaycan'la ittisali emri vâki yapmak için Rusların muvafakatine raptı hareket etmemek kararlarını ve talimatlarını verdik. Bundan sonra heyetten Trabzon vasıtasıyla aldığımız yeni bir raporda ahitnameden bahs olunmaktadır. Buna nazaran Van, Bitlis ve Muş taraflarında Ermenilere terki arazi mevzuubahs olduğu görülmektedir. Makine başında bizimle muhabere ederek meseleyi bir neticeye isal için Yusuf Kemal Bey Trabzon'a gönderilmiş ve ayrıca malzeme ve paranın denizden yola çıkarıldığı bildirilmiştir. Bu daha ziyade ümitbahş yeni bir vaziyettir ki, Yusuf Kemal Bey geldikten sonra mahiyeti anlaşılacaktır.

6- Rusya cephesi bu halde iken Ağustos bidayetinde İzzet Paşadan ve o vasıta ile İngiliz karargâhı umumisinden bir Binbaşı imzası ile gelen tahriratta kontrolümüz altındaki menatıkta bulunan üseranın iadesi meselesini müzakere etmek üzere mülakat talep olunmuştur, İngiliz Binbaşısına cevap vermedik. İzzet Paşaya verdiğimiz cevapta kendisi vasıtasıyla müzakere mümkün olacağını imâ ve ihsas eyledik. Bundan sonra (Miliçi) nin Kâzım Paşa ile mülakat arzusu çıktı. Bunu da İzzet Paşa vasıtasına irca ettik. Nakıs olarak İzzet Paşaya atfen alınan malûmatta elyevm mevkuf bulunan Galip Paşanın memuren tarafımıza gönderileceği bildirilmiştir. Rus meselesi bir neticei kat'iyeye iktiran edinceye kadar İngilizlerle böyle gayet hafif bir temas imkânını muhafaza etmek istiyoruz.

7- Buraya kadar olan hâdisatı bu maddede hulâsa ve tekrar etmek isterim. Ermeni davası gerek Garp ve gerek Rus milletleri nezdinde kuvvetlidir. Hristiyanlık namına vukua gelecek tecavüzatın Garp ve Şarktan hoş görülemeyeceği muhakkaktır, İngilizler nasıl dahili propaganda ile memleketimizi kısmen ellerine geçirmişler ve geçirmek istiyorlarsa, Ruslar da her şeyden evvel dahili sademat ile memleketimizi ellerine geçirmek istiyorlar.

Gerek Garp ve gerekse şarka karşı dahilden inhidama mâni olarak Yunan taarruzunun herhangi bir hatta tevkifine muvaffak olabilirsek dâvamızı halledecek istiklâli kararını bulacağımız muhakkaktır.

8- İzahatımdan anlaşılmıştır ki, bilâ kayd-ü şart Rus tâbiyeti demek olan dahildeki komünizm teşkilâtı gaye itibariyle tamamen bizim aleyhimizdedir. Gizli komünizm teşkilâtını her surette tevkif ve teb'it etmek mecburiyetindeyiz. Mecliste ahiren meydana çıkan halk zümresi bizim tanıdığımız arkadaşlardır. Bunlar memlekette bir içtimai inkılâbın kısmen olsun lüzumuna kani olanlardır. Bu teşebbüsün mehalikini ihata edememektedirler. Hükümetten ayrı bir zümre yapmaktan vazgeçirmek istedik, mümkün olamadı. Fakat şimdi halkçılık programı altında hükümetçe bir program kabul ettik. Halk zümresi kendiliğinden dağılmış gibidir. Hacı Şükrü Bey gibi birçok arkadaşlar hafî bir tarzda başladıkları Yeşil Ordu teşkilâtı ile oynadılar. Bunu tevkif etmelerini kendilerine ihtar ettim. Kendi arzularını suhuletle terviç ettirmek isteyen bir takım kimseler hilekârane bir surette komünizm vesaire teşkilâtına taraftar olduğunu daima neşrediyorlar. Fakat yanlıştır. Vaziyetin arzettiğim gibi Şark veya Garp ile muayyen bir neticeye varmadan inkılâbattan içtinap etmek ve bilmünasebe Mustafa Suphi Yoldaşa da yazdığım veçhile ne yapılacak ise hükümet vasıtasıyla yapmaktır. Bittabi komünizm ve Bolşevizme alenen aleyhtarlığı muvafık görmem.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları, s. 472-475

* * *

**349 -NİSABI MÜZAKERE KANUNU, CELÂLETTİN ARİF
BEYİN ERZURUM VALİLİĞİNE TAYİNİ MESELESİ VE
TRABZON VALİSİNE DAİR Şifre**

(20. IX. 1920)

Ankara: 20/9/1336

Erzurum tarikiyle Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa
Hazretlerine

14/9/1336 şifreli telgrafnamelerine cevaptır

Büyük Millet Meclisinin 5/9/1336 tarihindeki 59 uncu içtimain üçüncü celsesinde, Heyeti Umumiyece ekseriyetle kabul olunan nisabı müzakere ve hususatı saire hakkındaki kanunnamenin dördüncü maddesi aynen (Büyük Millet Meclisi âzâlılığıyla memuriyet bir zat uhdesinde içtima edemez. Ancak Heyeti Vekile âzâlılığı ve Büyük Millet Meclisinin zimamı reyi ile sefirlik, ordu, kolordu kumandanlığı memuriyetlerinin azalıkla cem'i caizdir.).

Celâleddin Arif Beyefendinin Erzurum valiliğine tâyini gayri mümkündür. Müşarünileyh mebusluktan istifa eylediği takdirde vilâyeti mezkûreye tâyini Heyeti Vekiliye teklif olunabilir.

2- Trabzon valisi Hamid Beyle burada görüşüldü. Zatı devletlerle samimi çalışacağına emniyet hasıl olmuştur. Mumaileyh ailesini almak üzere Trabzon istikametinde yoldadır. Tensip buyurulduğu takdirde Erzurum vilâyetini deruhde etmesi için mumaileyhe derhal buradan emir verilebilir.

Cevabı devletlerine muntazırım, efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 886

* * *

**350 - GL. KÂZIM KARABEKİRE FEDAKÂRLIKLARINDAN
DOLAYI GÖNDERİLEN ŞİFRELİ CEVAP**

(4. X. 1920)

Ankara: 4/10/1336

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C- 30/9/1336

Davamızın istihsalinde istinadgâhı kavimiz olan ordumuzla başda zatı samileri olduğu halde fedakâr kumandanların hissiyatı samimane ve vatanperveraneleri memnuniyeti azimeyi badi oldu. Amali milliyenin istihsalı, milletimizin yekvücut kalması uğrunda sarf buyurulan mesainin şayanı şükran ve... olduğunu arz eylerim, efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 893

* * *

**351 - 9. FIRKA K. HALİT BEYDEN ALINAN TELGRAF İLE
CEVABI SURETİ**

(6. X. 1920)

Ankara: 6/10/1336

Şark Cephesi Kumandam Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

1- 9. Fırka Kumandanı Halid Beyden aldığım telgrafname sureti ikinci maddede ve benim verdiğim cevabın metni 3. maddede zeylen arz edilmiştir.

2- Erzurum vaziyetinin leh ve aleyhinde idarei kelâm edecek değilim. Ankara'ya muhalif olarak takdim edilenlerin müracaatı üzerine işbu galeyanın ne Kuvayı Milliye ve ne de zatı devletleri aleyhine olmadığını bildirmek isterim. Kuvayı Milliye ve Mustafa Kemal Paşa aleyhine getirilen her türlü galeyanın başta olduğu fırkam tard ve silâhla kırmak mecburiyetinde olduğumu natık bir vesikai hakikiye de yazdım. Erzurum'a giden Kâzım Paşanın eline verdim. Müsterih olunuz. Milli varlığı yaratan ümera ve zabitan bu menatıkdaki ahali evlâdına suikast edecek canilerden değildir. Evvelen bu hareketin hedefi doğrudan doğruya Miralay Manastırlı Kâzım Bey ve suistimal ile maznun birkaç kişidir. Kuvayı Milliye teyidi sadakat arzı hizmet için Erzurum namına bir telgraf keşide ettirilmek üzere arzı keyfiyet olunur.

3- Yazılan cevap

Halid Beye: Gerek şahsı naçizanem için, gerek mukaddes maksadı millî için gösterdiğiniz merbutiyet ve samimiyetin minnetdarıyız. Selâmete ermek için istinadı milli yegâne sizin gibi memleketin büyük kumandanlarının vefa ve samimiyetidir. Telgrafnamenizden cidden mütehassis ve müteşekkir oldum. Erzurum'un salâbet ve metaneti ve ordunun inzibat ve sadakati bütün memleketin gözünü diktiği bir hedeftir.

Suiistimali tezahür ve tahakkuk edecekler aleyhinde hep aynı derecede hiddetli ve müteessiriz. Ordu dahilinde inzibat ve samimiyet baki oldukça inayeti hakdan ümidimiz kuvvetlidir. Muhabbetle gözlerinizden operim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 894

* * *

**352 - DOĞU CEPHESİNDEKİ BAŞARILAR ÜZERİNE
ÇEKİLEN Telgraf**

(8. X. 1920)

Millet Meclisi

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Telgrafnamei âlileri Meclisde kemali takdirat ve teşekkürat ile kıraat olundu. Şark cephesinin şerefli ve yüksek kumandanlarının emri altında ifa etmekte oldukları vezaifi vatanperverane bu hususdaki yüksek arzu ve kabiliyetin en canlı bir delilidir. Gerek Meclis namına ve gerekse kendi namına tekrar arzı teşekkürat eder ve menafii vatana masruf olan faaliyet ve gayretde naili muvaffakiyet olmanıza dualar eylerim efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 893

**353 - VAN, BİTLİSİN ERMENİLERE BIRAKILMIYACAĞINA,
MUAHEDEYİ İMZAYA YETKİLİ OLDUĞUNA DAİR
MOSKOVADA BEKİR SAMİ BEYE GÖNDERİLEN
ŞİFRELİ TALİMAT**

(16. X. 1920)

şifre No: 595
karar No: 273

“Medit müzakerattan sonra Rus heyeti Murahhası ile kararlaştırılan ve her biri zirine sah keşide edilen mevaddı havi muhadenet ahitnamesi projesi ve olbaptaki mutaleatı aliyelerini muhtevî rapor Trabzon’dan telgrafla alınarak Heyeti Vekilece ariz ve amik müzakerattan sonra tetkik edildiği gibi Yusuf Kemal Beyin buraya muvasalatıyla verdiği izahatı mufassala dahi bilistima tetkikatı evveliyeye bir kere de birlikte tamik edildi. Münderecatı menafî ve mekasıdı tarafeyne ezher cihet muvafık görülen mevaddı mezkûrenin kabulü kat’isi için Van ve Bitlis vilâyetlerinden bir kıt’ayı muayyenenin bilifraz Ermenilere terki hususunun şart kılınmış olması keyfiyeti, Ankara hükümetini emperyalizm ve kapitalizme karşı çetin bir mücadeleye iştiraki hasebiyle şimdiiye değin kendisine bir müttefiki tabii addetmekte haklı bulunduğu Rusya Şuralar Cumhuriyetinin bu bahisteki samimiyeti efkâr ve hissiyatından bihakkın şüpheye düşürdü.

Mahiyeti teşekkülü itibariyle aynı zamanda kuvvei icraiyei dahi haiz bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisinin, bu baktaki mütaleat ve hissiyatına ıttılai vazifeden addeden Heyeti Vekilenin istimzacına cevaben, Meclisi millinin dahi sarahaten ve müttefikân izhar ettiği hissiyat, şartı mezkûrun Türkiye milletince katiyyen kabul edilemeyeceği bir mahiyette bulunduğu beyanından ibaret olmuştur.

Filvaki mütarekeyi takip eden devrei intizarda mütehaddis vekayii malûme neticesinde emperyalist devletlerin Türkiye hakkında suikastları sureti kat’iyede tahakkuk etmesi üzerine bilhassa Anadolu’da bu emperyalist âleme karşı tecelli eden azim ve mukavemet ve mücadelenin Misakı Millide tayin ve tesbit edilmiş olan hududu milliyeye maksur bir Türkiye devleti müstakillerinin herçibâdâbad müdafaa ve muhafazası ahdi mukaddesi olduğundan gerek Büyük Millet Meclisinin ve gerek onun emniyet ve itimadını haiz bulunan Heyeti Vekilenin, coğrafi, askeri ve iktisadi hiçbir prensip ile kabili izah ve telif olmayan teklifi mezburu her ne bahasına olursa olsun kabul edemeyeceği bir keyfiyettir.

Van ve Bitlis vilâyetlerinin ecnebi ve bitaraf erbabı tetkik tarafından tertip edilmiş ve her tarafta muteber addedilmekte bulunmuş olan istatistiklere nazaran, gerek mazide ve gerek halihazırda bir Ermeni ekseriyetini ihtiva etmediği sabit ve bilâkis o havalide ehli islâmın pek kaahir bir ekseriyeti haiz bulunduğu malûm bir keyfiyet iken, böyle bir Ermeni ekalliyetine ana vatandan ifraz edilecek bir kıtayı arazinin terki talebi Sovyet Sosyalist Şuralar Cumhuriyetinden sâdır olsa dahi emperyalist bir fikrin mahsulü olmak şaibesinden hiçbir veçhile kurtulamaz ve hiçbir tevil ile kabul olunamaz.

Ankara hükümetinin hikmeti teşekkülü, bâlâda zikredildiği üzere Misakı Millide tayin edilen ve millet tarafından da hükümeti hazıraya ancak bu emniyeye sadık kalması şartı ile bezli müzaheret edilmekte bulunduğu cihetle, hududu mezkûrenin ihtiva ettiği araziden hatta bir kabzai hâkin terki bütün bir cihanı husumete karşı metanetle müdafaa etmekte olduğumuz dâvayı mukaddesenin sukutunu ve binnetice mukavemeti milliyenin

inhlâlini mucip ve bu keyfiyetin de İstanbul hükümeti mürteciasının ve onu mekasıdı hainanesine âlet ittihaz eden İngiltere'nin Anadolu'da intişar ve istikrarı nüfuz ve hâkimiyetini müeddi olacağına şüphe yoktur.

Bittav'ı verrıza tefrik kabul etmeyen memleketin bir cüz'ünden her ne maksat ve zaruretle olursa olsun, Ankara hükümeti milliyesine feragat edilmesi halinde, bu hükümetin de birkaç büyük vilâyetimizi şarkta, şimalde ve cenupta Ermenilere ve Yunanlılara bilâ mucip terketmek suretiyle nazarı millette ilelebet mel'un ve menfur kalan İstanbul hükümetinden mantıkan da hiçbir farkı kalamayacağı ve böyle bir halin tahakkukunda bütün Anadolu halkının Ankara hükümetinden emniyet ve itimadı külliye münselip olacağı muhtacı izah bile değildir.

Bununla beraber Rusya Şuralar Cumhuriyetiyle daha sıkı bir rabıtayı muhadenet tesis ve idamesini samimiyetle arzu eden Ankara hükümeti milliyesi gerek Lenin ve gerekse Çiçerin taraflarından şimdiye kadar vâki olan beyanat ve teminatı dostaneden Rusya Şuralar Cumhuriyetinin dahi aynı emeli halisaneyi perverde ettiği zannı kavisinde bulunduğu cihetle Hariciye Komiserinin bu teminatı dostanei samimaneye sonuna kadar sadık kalarak vaziyeti hazıramızı daha yakından tetkik ve Büyük Millet Meclisinin ifnamı karar eden hissiyatı meşruhasını da lâyük olduğu kıymet ve ehemmiyetle telâkki ederek teklifi vâkından sarfı nazar edeceğini kaviyen memul etmektedir.”

“Binaenaleyh, Heyeti Vekile durudiraz tetkiki hal ve vaziyetten sonra âtiyüzzıkr iki maddede telfik ettiği teklifi müteakabilinin vasıtai aliyeleriyle Çiçerine tebliğine karar vermiştir:

Madde 1- Van ve Bitlis vilâyetlerine müteallik olarak evvel ve âhir yerli ve ecnebi erbabı tetkik tarafından tanzim edilmiş olan istatistiklere nazaran Ermeniler mezkûr vilâyetlerde oranın İslâm ahalisine nisbetle hiçbir zaman ihrazı ekseriyet edememişlerdir. Binaenaleyh muayyen bir kıt'ayı arazinin bir ekalliyete terkini istemek emperyalist bir fikri mahsus ile hareketten başka bir şey değildir. Ankara hükümeti milliyesi emperyalizme karşı müdafaa ve mücadele kasdı ile teşekkül etmiş bir hükümet olduğundan Emperyalizmin eşkâli marufesinden olan böyle bir talep ve iddiayı kabul edememekte muztardır.

Madde 2- Ankara hükümeti milliyesi Türkiye'den hicret etmiş olan Osmanlı Ermenilerinin hicretten mukaddem sakin buldukları mahallere avdetlerine mümanaat etmemeyi ve bu suretle gelecek ahaliye memaliki sairede ekaliyetlere temin edilen hukuku tamamen bahşetmeyi cümlei vezaifinden addeyleyler.

İşbu telgrafnamenin vusulünde bilâ ifatei zaman Çiçerinden bir mülakat talep ederek kararı mezkûru tebliğ ve mülâhazatı ânifeden mülhem olarak şifahen teyid buyurmalarını rica ederim.

Kaviyyen ümit edildiği veçhile müşarünileyh Ankara hükümetinin bu meseledeki noktai nazarını kabul ve teklifi vakındaki ısrardan nükûl ettiği takdirde iki devlet Hariciye komiserleri beyninde teatisi karargir olan mektuplarla maddeleri iki taraf komisyon azaları arasında kararlaştırılmış ve selâhiyetlerine binaen parafe edilmiş bulunan muahednameyi Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti namına imzaya mezunsunuz.

Teşebbüsâtı aliyelerinin neticesini hemen telgrafla iş'ara bezli himmet ve ahitnamenin berveçhi maruz imzası halinde Ankara'ya avdet ve aksi takdirde talimatı cedideye intizaren bir müddet daha Moskova'da temdidi ikamet buyurmalarını ayrıca rica ederim.

**354 - BATI CEPHESİNDEKİ BAŞARILAR ÜZERİNE
KUMANDANLIĞA GÖNDERİLEN TEBRİK TELGRAFI**

(26. X. 1920)

Garp Cephesi Kumandanlığına

26 Teşrinievvelde dört maddeli raporunuz alındı. Garp ordusunun muvaffakiyat-ı kahramanesi kemali sürurla anlaşıldı. Tebşiratu samileri yarınki içtimada Büyük Millet Meclisine izahaten arz olunacaktır. Şimdiden tebrikât ve takdirat ve itimat ve hürmeti umumiyeyi iblâğ ile kesbi şeref eylerim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları: s. 505

* * *

355 - TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ TEŞKİLÂTI

(26. X. 1920)

Şifre: 591

Ankara: 26/10/1336

Garp Cephesi Kumandanlığına

Sevgili Yoldaş! Doğrudan doğruya üçüncü enternasyonale merbut ve esas programına müstenit bir Türk Komünist fırkası teşkil edilerek Dahiliye Vekâleti Emniyeti Umumiye şubesinin 18 Teşrinievvel 336 tarihli resmi ilmühaberi hükümetçe de tasdik edilmiştir. Fırkanın üçüncü enternasyonale merbut olan esas programile nizamnamei dahilisi derdesti irsal olduğu gibi memleketimizin şeraiti hususiyetine göre, fırkanın umumi kongresi inikat edinceye kadar tatbik ve takip edilecek esaslara dair ayrıca bir de mesai programı tanzim edilmektedir. Bu program hakkında kıymetli mutalâatınıza intizar etmekteyiz. Fırkanın otuz kişiden mürekkep bir merkezi umumisi orada, burada bulunup bilfiil kongrenin icra heyeti selâhiyetiyle ahenkli çalışacak yoldaşlardan mürekkep dokuz kişilik bir müessis heyeti vardır. Merkezi umuminin, teşkilât, arazi, köylü, amele, sanayi, umuru askeriye ve propaganda şubeleri derdesti teşekküldür. Umuru askeriye şubesi, siz kumandan yoldaşımızı dahi âzası meyanında görmekle müftehir ve orduya müteallik bilumum mesaide kıymettar mutalâatınıza ve inkılâpçı ruhunuza istinat etmektedir.

Fırka resmen müteşekkil olup faaliyetini tanzim ettiğine ve vaktiyle teşekkül etmiş olan hafî Yeşil Ordu teşkilâtı dahi fırkaya münkalip olduğuna mebni artık bolşevizm, komünizm efkâr ve esasatı üzerinde hiçbir cemiyet veya heyetin fotoğraflı vesika ve selâhiyetnamesi olmaksızın kim olursa olsun bir şahsın faaliyette bulunması da tecviz olunmayacaktır. Keyfiyet Dahiliyeye bildirilmiştir. Nizamname ve beyannamelerin tabî ve neşri hitam bulur bulmaz efkârı umumiyenin mütalâasına da keyfiyet ilân edilecek. Şimdiden alâkadar olanların celbi nazarı dikkatlerine ihtimam olunmasını rica ederiz.

Türkiye Komünist Partisi Kâtibi Umumisi

Hakkı Behiç

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları: s. 507

* * *

356 - KARS KALESİNİN ALINMASI ÜZERİNE ÇEKİLEN Telgraf

(30. X. 1920)

Kars'ta Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa
Hazretlerine

Şark ordumuzun avni hakla Kars kalesini zaptetmekteki muvaffakiyeti bütün milletimizin en samimi minnet ve takdirlerini Şark cephemizin kumandanlarına ve askerlerine tevcih etmiştir. Dört günden beri arazinin menaaı ve düşmanın bütün vesaitile mukavemeti mevsimin şedaidi içinde iktihama çalışan askerlerimizi Büyük Millet Meclisimiz kalben büyük bir heyecan ile takip etti. Kars gibi bir kalenin zaptı her milletin tarihinde nadir olan fevkalâde bir muvaffakiyeti askeriyedir. Fakat bu gün asıl ehemmiyeti dahil ve hariç her taraftan maruz bulunduğu insafsız muhacematı imhakârane karşısında hakkı hayatını isbat vazifesine düşen necip ve mazlum milletimizin bu kati semerei muvaffakiyet ile büyük bir hissi tesliyet ve emniyet duymasadır. Zatı devletlerini ve kumandan ve asker bütün şanlı arkadaşlarımızı kemali iftihar ve itimad ile takdir ve tebrik ediyoruz.

Kars muvaffakiyetini milletimizin selâmet ve necatı için inayeti hakla mühim bir mukaddemei hayır addettiğimizi Şark cephesinin bütün kumandan ve askerlerine iblâğ buyurmanızı rica eyleriz.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Açık Söz: 1 Kasım 1920

* * *

**357 - KARS KALESİNİN ALINMASI ÜZERİNE B.M.M.NİN GL. KÂZIM KARABEKİRE
TEŞEKKÜRÜ
(30. X. 1920)**

Şark cephesi kumandanı Kâzım Karabekir Paşa hazretlerine

Kahraman kıtaatımızın Kars tabyelerine girdiklerini tebşir eden 30 teşrinievvel 336 tarihli harp raporu Büyük Millet Meclisine arzolundu. Büyük Millet Meclisi fevkalâde bir heyecan içinde zatı âlilerini ve şark cephemiz kıtaatını takdir ve tebrik etmiş ve ordularımızın halâs ve istiklâl yolundaki fedakârlıkları sayesinde milletimizin hukuku hayatiyesi cihanı insaniyet tarafından tasdik ve teslim edileceğine emin bulunduğunu izhar eylemiştir. Büyük Millet Meclisinin hissiyatı şükran ve takdirini Heyeti Umumiye karariyle zatı devletlerine ve umum Şark cephemiz kumandanları ve askerlerine kemali fahr ile tebliğ ederim. 30 Teşrinievvel 336

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye: 1 Kasım 1920

* * *

358 - KOMÜNİZMİN EN BÜYÜK KUMANDANLARIN ELİNDE KALMASINA DAİR Şifre (31. X. 1920)

Gayet aceledir.

Şifre: 638

Ankara: 31 Teşrinievvel 1336

Garp Cephesi Kumandanı Ali Fuat Paşa Hazretlerine

Komünistliğin memleketimizde değil, henüz Rusya'da bile kabiliyeti tatbikiyesi hakkında sarıh kanaatler hasıl olamadığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber dahilden ve hariçten muhtelif maksatlarla bu cereyanın memleketimiz dahiline girmekte olduğu ve buna karşı makul tedbir alınmadığı takdirde milletin pek ziyade muhtaç olduğu vahdet ve sükûnunu muhil ahvalin hudusu da dairei imkânda görülmüştü. En makul ve tabii tadbir olarak aklı başında arkadaşlardan hükümetin malûmatı tahtında bir Türkiye komünist fırkası teşkil ettirmek olacağı düşünüldü. Bu takdirde memlekette bu fikre müteallik bütün cereyanları bir muhassalaya irca etmek mümkün olabilir. Heyeti Müteşebbisesi ve otuz kişiden mürekkep bir merkezi umumisi meyanında güzide arkadaşlarımızdan Fevzi, Ali Fuat ve Kâzım Paşalarla Refet ve İsmet Beylerin de gizli olarak dahil bulunmasını muvafık gördüm. Bu sayede bu memleketi tutan ve maksadı millimizin kahramanı bulunan arkadaşlarımız bu teşkilâtta zimethal bulunacaklar ve onların malûmat ve teşebbüsâtı, cereyanı teşebbüsât üzerinde âmil olacaktır. Kâtibi umumi ilân edilen sabık

Dahiliye Vekili Hakkı Behiç Bey tarafından yazılan ilk mektubu şifre ve tahrirat olarak arkadaşlara takdim ettim.

Orada bir nebze malûmat vardı. Bugün icraatı maddiyemizde kabiliyeti tatbikiyesi bulunup ve maksadı millimizi istihsalde kuvvetbahş olan hususata atfı ehemmiyet eylemek tabiidir. Sosyalizm ve komünizm prensiplerinden hangileri ve ne dereceye kadar bizce kabili tatbik ve hazım ve kabul görüleceği Türkiye Komünist Fırkasının propagandasına mukabil milletin tezahüratı fikriyesiyle ve zamanla anlaşılacaktır. Ordunun her vakitten ziyade büyük bir inzibat ile kumandanlarının eli altında bulunmasına son derece dikkat ve ehemmiyet atfolunmalıdır. Komünizm cereyanı nihayet ordunun en büyük kumandanlarında kalmalıdır. Arzı hürmet ederim.

**Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal**

A.F. Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları: s. 509

*** * ***

**359 -İSTENEN PARA HAKKINDA GARP CEPHESİ
KUMANDANLIĞINA TAHRİRAT**

(2. XI. 1920)

Ankara: 2/11/36

Suret

Garp Cephesi K. Ali Fuat Paşa Hazretlerine

1.11.36 tarihli tahrirata cevaptır:

Matlûp yüz bin lira bugün 2/11 /36 da Maliye Vekâleti tarafından Erkânı harbiye Binbaşısı Muzaffer Beye teslim edilecektir. Ayrıca elli altı bin liranın bu hafta zarfında Eskişehir’de Cephe K. Vekâletine tevdi Maliye Vekâletince taahhüt edilmiştir. Bu babda Muzaffer Bey izahatı kâmile verebilecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Aslına mutabıktır.

Cephe Erkânıharbiye mutemedi
Yüzbaşı Hayri

T. İ.T.E. Arşivi: 129/45086, s. 55

* * *

**360 - AZERBAJCAN MURAHHASINA HEDİYESİNDEN
DOLAYI YAZILAN TEŞEKKÜR**

(8. XI. 1920)

İnkılâpçı ve İstiklâl taraftarı Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetine karşı perverde eylediği hissiyatı muhadenetin bir nişanesi olmak üzere senaverlerine yadigâr olarak vesateti aliyeleriyle gönderdiği servis takımından dolayı Kardeş Azerbaycan içtimaî Şuralar Cumhuriyetine teşekküratı mahsusamın tebliğini zatı âlilerinden rica eylerim efendim.

8/11/36

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

H.M.: 11 Aralık 1920

* * *

361 - MİRALAY HALİT BEYİ YANINA İSTEDİĞİNE DAİR (Şifre)
(8. XII. 1920)

Ankara: 8/12/1336

Zata mahsustur.

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Bu mıntakada ihtirasatı hasisesini menafii müştereki âliyye tercih eden türedilerin harekât ve fiiliyatı, vaziyeti umumiyemizi işkâl edecek mertebeye vasıl oluyor. Gerçi esbab ve vesaiti mukabele mevcuttur. Ancak şedidütabı ve cüretkâr ve icabında kahhar olan bir arkadaşa şahsen ihtiyacım his olunur derecededir. Bu arkadaşın orduyu devletinizde mühim hidemat ifa etmekte olan miralay Halid Bey olabileceğini ümid ediyorum. Miri mumaileyhin burada iktidar ve şöreti ile mütenasip bir vazife ve vaziyet sahibi edilmek üzere refakati âcizaneme gönderilmesine muvafakati devletlerini hassaten rica ederim. İcab ederse bu ricamı miri mumaileyhe de iblâğ ederek muvafakati devletleri cevabımı aldıktan sonra Müdafaai Milliye Vekâletinden şekli resmiye ait tebligatın derhal bildirileceğini arz eylerim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K. s. 907

* * *

362 - CEVAT ABBAS VE GALİP BAHTİYAR BEYLERİN
EDİRNE'NİN KURTARILMASINA ÇALIŞACAKLARINA
DAİR VESİKA
(14. XII. 1920)

Ankara: 14 Kânunuevvel 36

Türkiye Büyük Millet Meclisi Umuru Sıhhiye
ve Muaveneti İçtimaiye

icra Vekâleti

Hususi

Hâdisatın netayici müessifesine ve her şeye rağmen Edirne'yi büyük Türk camiasının eczasından addeyleyen Türkiye Büyük Millet Meclisi bu mübarek hıttanın ana vatana avdetini teminen her türlü fedakârlığı ihtiyara karar vermiş ve Anadolunun iştiyaklarını, selâmlarını Trakya'ya tebliğe Bolu Mebusu Cevat ve Galip Bahtiyar Beyleri memur etmiştir. Trakya davası Anadolu davasıyla tevemdir. Türk milletinin fedakârlığı, metaneti sayesinde her iki dava da kurtarılacaktır. O anı mesudun hululüne değin ittihat ve vifak ile hareket olunması mercudur. Muvaffakiyet temenni ve en samimi selâmlarımı ithaf eylerim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 131/19509

* * *

363 -BOLU VE DÜZCEDE TOPLANAN SEYYAR JANDARMA
KUVVETİ HAKKINDA Telgraf
(22. XII. 1920)

Bolu Mutasarrıflığına

Bolu ve Düzce havalisinde ve seyyar jandarma unvaniyle iki bin kişilik bir kuvvet cem ve tahşit ettiğinizi haber aldım.

1- Bu kuvvetin sebep ve suret ve mahiyeti teşkili ve tahşidi nedir?

2- Bu kuvvetin merkezi sıkleti nerededir ve kimin kumandasındadır?

3- Bu kuvvetin Düzce havalisi kumandanı ve Kaymakam Vekilinin1 kuvvetleriyle dereci münasebet ve irtibatı nedir?

4- Bu kuvvetlerin teşkiline hangi tarihte karar verilmiştir? Bu suallere makine başında vereceğiniz malûmat ve mutalâata muntazırım.

22 Kânunevvel 36

Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 142/23937, s. 175

(1) Sarı Efe Edip.

*

*

*

**364 - KUVVEİ SEYYARE KUMANDANI ETHEM BEYİN
TEŞKİLÂTINA DAİR Şifre**

(23. XII. 1920)

Bolu Mutasarrıfı Halil Beyefendiye

C 22/12/36 şifreye:

İta buyurulan malûmata ve izhar buyurulan hissiyata teşekkür ederim. Son zamanlarda Garp Cephesi Kumandanı İsmet Beyin idari bazı teşebbüslerinden şüphelenerek evhama kapılan Birinci kuvvei Seyyare kumandanı Ethem Beyle rüfekasının Düzce havalisinde Çerkez ve Abazalar arasında el altından bazı teşkilât ve tahrikat icrasına teşebbüs eylemeleri muhtemel olduğundan bu hususta daima mutabassırane hareket edilmesini ve bu gibi teşebbüsata tevessül edecekler hakkında hemen ve bilâ tereddüt icabatı kanuniyenin icrasını rica ederim. 23/12/36

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 142/23937, s. 177

* * *

365 - DUYULAN HABERLERİN İNCELENMESİ

HAKKINDA Telgraf

(25/26. XII. 1920)

Düzce'de Edip Bey Kardeşime

Beni dışarı tereddüt eden malûmatı tavzih eden izahatı muknianıza cidden teşekkür ederim. Vatan ve milletimizin saadet ve selâmetini intaç etmek üzere bulunduğumuz bir zamanda zatıâlinizden intizar edebileceğim vaziyet ve teşebbüs ancak sizin bana temin ettiğiniz şekil ve suretten başka bir şekilde olamazdı. Binaenaleyh vasılı semi'im olan tevatüratın tahkik ve tamikiyle menafii aliyei vataniye ve milliyeye göre iktiza eden tedabirin tarafınızdan derhal ittihaziyle netayici müstahsenesi hakkında bana doğrudan doğruya malûmat vermenize intizar ederim kahraman kardeşim.

25/26.12.36 Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 142/23937, s. 180.

366 -ASAYİŞ HAKKINDA Beyanname

(25/26. XII. 1920)

Mahreci : Ankara

Bilumum Telgraf Merkezlerine, Kaza ve Nahiyede bilumum Rüesayı

Memurini Mülkiye ve Askeriye ve Belediye ve Müdafaai Hukuk

Riyasetlerine ve Mevki Kumandanlıklarına (Beyanname)

Hiç bir kimse hiç bir sebep ve suretle Hükümeti Merkeziyenin malûmatı olmaksızın kuvvet toplamağa mezun değildir. Bu beyannamenin tebliği tarihinden evvel bu yolda teşebbüste bulunmuş olanlar varsa derhal kendilerini ve maksadı teşebbüslerini doğrudan doğruya bana haber vereceklerdir. Aksi takdirde bu gibi müteşebbislerin asayışı dahilii memleketi ihlâl ve Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetini izrar ve ahaliî masumei memleketi iğfal töhmetleriyle itham olunacaklarını beyan ve ilân eylerim.

25/26 Kânunuevvel 36

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 159/28100

* * *

367 - EDİP BEY MÜFREZESİNE DAİR Şifre

(29. XII. 1920)

Bolu Mutasarrıfı Halil Beyefendiye

C 27/12/36 şifreye:

1— Aziz Beyin Edip Bey müfrezesi için topladığı seksen doksan kişilik efradın eslihası ve mümkün ise hayvanları alınarak ellerine birer vesika verilerek serbest bırakılacaklardır. Hayvanları için müşkilâta tesadüf edilirse münasip bedellerle mübayaa edilecektir. İşbu efrad içinde, emsali silâh altında bulunanlar

varise mensup oldukları şubeler marifetiyle davet olunurlar.

2- İşbu şifre Bolu Mutasarrıfı Halil ve Sakarya Müfrezesi Kumandanı Edip Beylere yazılmıştır. Neticesinin iş'arına intizar eylerim.

29 Kânunuevvel 36

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 142/23937, s. 181.

* * *

368 - ETHEM BEY KUVVETLERİNİN ARTIRILMAMASINA

DAİR Şifre

(2. I. 1921)

Bolu Mutasarrıfı Halil Beyefendiye

C 30/12/36 şifreye:

Ethem Bey kuvvetlerini takviye için toplanan Aziz Bey müfrezesinin teklifi alileri veçhile kendilerine lüzum kalmadığı beyan edilerek dağılmaları muvafıktır. Olveçhile icabının icrasını ve neticeden malûmat itasını rica ederim

2 Kânunusani 37

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 142/23937, s. 182

* * *

**369 -DAĞISTANIN BAĞIMSIZLIĞI DOLAYISIYLA
MOSKOVADA HALK KOMİSERLERİ REİSİ LENİN YOLDAŞA
GÖNDERİLEN TELGRAF**

(5. I. 1921)

Moskova'da Halk Komiserleri Meclis Reisi Lenin Yoldaş

Reis Yoldaş! Telsiz telgrafla Moskova'dan vaki olan bir tebliğ ile Sovyet Rusya'sı tarafından Dağıstan'ın istiklâli tanındığına muttali olduk. Bu mesut kararın Bolşevizm dünyasıyla İslâm dünyası arasındaki münasebata fevkalade hüsnü tesir edeceğine ve bu suretle bizleri hali hazır kapitalist idaresinin iktibası hayat ve kuvvet eylediği Garp Emperyalizmini devirmekten ibaret olan müşterek gayemize daha ziyade yaklaştıracığına şüphe etmiyorum.

Bu neticei mes'udenin ancak sıkı sıkıya teşriki mesai etmemizle kabil olacağına kani olduğumdan dolayı bizi yekdiğerimize bağlayan revabıta daha ziyade tahkim ve tesvit edecek her hadisenin mucibi surur ve mahzuziyetim olduğunu beyan eder ve Rus Sovyet Cumhuriyetinin Zatîlilerinden mülhem olarak şarkta tesis ettiği durendişan ve akilâne siyasetten dolayı arzı teşekkürat eylerim. Şarkta ve bütün dünyada hak ve adaletin zaferi karibine büyük bir imanla kani olarak ihtiramatımın kabulünü rica eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 59/17363

* * *

370 - BİRİNCİ İNÖNÜ ZAFERİNİ TEBRİK Telgraf

(11. I. 1921)

Erkânıharbiyei Umumiye Reisi ve Garp cephesi Kumandanı
İsmet Beyefendi

İnönü Meydan muharebesinde Garp cephesi kıtaatının ayınlı ve kahir kumandanız altında ihraz eyledikleri galebei katiyeden dolayı zatı devletlerine ve kahraman ordunuzun bilumum kumandanlariyle zabitan ve efradına Büyük Millet Meclisinin kalbi tebrikâtını takdim ve bu muvaffakiyetin mukaddes topraklarımızı düşman istilâsından kamilen tahlis edecek olan zaferi katiye bir mukaddemei hayır olmasını eltafi ilâhiyeden tazarru eder ve işbu tebrikâtın Umum Garp ordusu efrad ve zabitanına iblâğını rica ederim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Açık Söz: 13 Ocak 1921

* * *

371 - CAFER BEY HAKKINDA Şifre

(18. I. 1921)

Numara: 2/80

18 Kânunsani 337 Ankara'dan

19 minh vusulü

Erzurum Valisi Hamit Beyefendiye

C 16 kânunsani 337 şifreye:

Tedabiri aliyeleri musiptir. Cafer Bey hakkında buraca muamelei lâzıma ifa olunacaktır, efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3283

* * *

372 - FEKE BELEDİYE REİSİ HAKKINDA Yazı

(23. I. 1921)

Ankara: 23.1.37

Kilikya sabık Kuvayı Milliye Kumandanlarından Tufan Beye

Feke Belediye Reisi Cezmi Bey hakkında bu baptaki mutalâat ve malûmatınızın zeylen iş'arını rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 159/28105

* * *

373 - MUSTAFA SUPHİ EFENDİ HAKKINDA Şifre

(25. I. 1921)

Ankara'dan 25.I.1337

29 minh vusulü

Erzurum Valisi Hamit Beyefendiye

C. 22 Kânunsani 337 şifreye:

Mustafa Suphi Efendinin refakatinde kaç kişi olduğunu onların da kendisiyle birlikte gönderilip gönderilmediğinin işaretini rica ederim. 25 Kânunsani sene minh

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T. İ.T.E. Arşivi: 24/3075

* * *

374 - BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN İKİNCİ TOPLANMA YILI DOLAYISIYLA Tamim

(2. III. 1921)

Bilumum Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyesine

İstiklâl ve istihlâsı vatan gayesi etrafında toplanmış olan Türkiye Büyük Millet Meclisi ikinci içtima senesini şarkta ve garpta müessir bir vaziyette olarak idrak eylemiş ve Martın birinci günü vuku bulan ikinci içtimasında bu neticenin husulünü temine filen hizmet etmiş bulunan Ordu kumandanlarıyla bilumum erkân, ümera, zabitan ve efradın ve her sınıftan büyük ve küçük bilumum memurini hükümetle ahali muhteremenin ibraz eylemiş olduğu measiri hamiyet ve fadakâriyi bir lisani hürmet ve takdir ile yad ve tezkâr etmiş ve bu mücadelede mukaddesede şehid olan kardeşlerimizin ervahı mübarekesine fatiha ithaf olunmuştur. Meclisi âlinin kararına tevfikan bilumum kıtaata ve makamatı mülkiye, adliye, askeriye, vesaireye ve ahali muhtereme ile bidayeti mücadelede müdafaai vatan vazifesini bizzat deruhte eyleyen Müdafaai Hukuk cemiyetlerine beyanı şükran eyleriz. Ve ikinci sene millîde halâsı vatanın müemmen olması için ordu ile beraber her sınıftan bilumum ahali ve memurinin aynı hissi fedakârı ile meşhun olarak vezâifi vataniyelerine devam etmelerini temenni eyler ve işbu tebliğin bilumum alâkadarana iblâğını rica ederim. İnşallah Meclisi âli pek uzak olmayan bir zamanda umum memleketin halâsını tebrik ve tebşir ile mesud olacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Açık Söz: 13 Mart 1921

* * *

375 - ANADOLUDAKİ HRİSTİYANLARIN EMNİYETİNE DAİR Telgraf

(12. III. 1921)

Ankara: 12.3.1337

Roma'da Papa Onbeşinci Benoit Hazretlerine.

Kardinal Gaspari Cenapları namı Haşmetpenahilerine olarak Anadolu, Kafkasya ve Asya'yı suğra hristiyanları lehinde temenniyatı mahsusalarını tarafı âcizaneme telgrafla iblâğ eyledi. Bilâtefriki ırk ve mezhep bütün memleketimiz sekencesinin emniyet ve refahını temin mecburiyeti hissiyatı insaniyetkâranemizin ve dini mübini îslâmın bize emrettiği bir vecibedir. Binaenaleyh Türkiye Büyük Millet Meclisinin nüfuz ve hakimiyetinin şâmil olduğu menatığın kâffesindeki hristiyanların bir sükûnu tamdan mütene'im olmaları için

evvel ve âhir her türlü tedabir ittihaz edilmiştir. Hududlarımız dahilinde her hangi bir ecnebi ordusunun kıtal ve harabi getirmedığı yerlerde cari olan sulh ve emniyet bu beyanatımızın gayrı kabili red bir delilidir.

Diğer taraftan bu baptaki siyasetimizin gayrı mütebeddil olduğunu bir kat daha izhar için Türkiye Büyük Millet Meclisinin bidayeti küşadı olan 24 Nisan 1920 tarihinde Meclis Heyeti Umumiyesinde irad etmiş olduğum mufassal nutuk ile Meclisin ikinci içtima senesine iptidarı münasebetiyle 1 Mart 1921 tarihinde yine aynı Meclis Heyeti Umumiyesinde irad eylediğim nutuktan aksamı âtiyeyi nazarı ittılai Haşmetpenahilerine iblâğ eylerim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Sureti Nutuk

“Anadolu’da sakin Ermenilerin ve Rumların avamiri hükümete ve âmâlî milliyeye muhalefetleri vukubulmadıkça her türlü tecavüzden masun ve tamamen mesut ve müreffeh bir hayata mazhariyetleri öteden beri kabul edilmiş bir esas idi. Kilikya ve havalisinde ve şark hududumuz haricindeki resmî ve gayriresmî Ermeni kuvvetlerinin dindaş ve ırkdaşlarımıza karşı vukubulan tecavüzatı cinayetkâraneleri karşısında dahi memleketimizde yaşayan sakin hristiyanların her türlü taarruzdan masuniyetlerini temin eylemeyi pek mühim bir vazifei medeniye telâkki eyledik ve Anadolu’nun alemleri harici ile temasının münkati olduğu bugünlerde menafii âliyei vataniyeyi istihdaf eyliyen tedabir meyânında hristiyan ahalinin muhafazai selâmeti lüzumunu bütün makamata bildirdik.”

İkinci içtima senesi münasebetiyle irat edilen nutuk

“Efendiler. İtilâf devletleri bizi müstakil bir devlet halinde yaşamaya kabiliyeti olmıyan bir millet telâkki ediyor ve bu yanlış telâkki bahanesiyle memleketimizi parçalamak ve milletimizi esaret altına almak istiyorlardı. Onları bu telâkkide aldatan saik, milletimizin kendi kendisini idareye muktedir olamaması zehabıdır. Halbuki milletimiz ilk seneden beri her türlü muavenet ve delâletten ve asırlardan beri alışmış olduğu şekli idareden mücerret olarak milletlerin başına gelebilecek olan felâketlerin en büyüğüne mâruz bulunduğu halde en medeni ve en insani ve bütün şeraiti hürriyete riayetkar bir tarzda kendini idare etmektedir. Düşmanlarımız istilâ ettikleri memleketlerimizde her nevi müdafaa vesaitinden tecrit edilmiş olan milletdaşlarımıza karşı bugüne kadar bilâfasıla tahrip, yağma, katil, tehcir gibi mezalimi irtikâp eylemekte devam ettikleri halde Büyük Millet Meclisinin havzai hükümetine dâhil bulunan bütün gayrimüslim unsurlar kanunlarımızın ve silâhlarımızın himayesi altında mazharı emnüasayış olarak yaşamaktadır.”

T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt 9. s. 91-92

* * *

**376 - ANADOLU VE RUMELİ MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ MERKEZ ÜYELERİNİN İSİMLERİ
HAKKINDA Tamim**

(21. III. 1921)

Bilumum Vilâyât ve Mutasarrıflıklara

Ankara: 21-3-37

İstiklâl mücahedemizin tarihi ve taazzuv etmiş timsali olan Anadolu ve Rumeli Müdafaaî Hukuk Cemiyetlerinin menafii mülk ve millete, matuf hidematı vatanperveranelerini müsmir bir tarzda ifa etmelerini temin için makamı riyasetle irtibat ve münasebetlerini daha muntazam ve emin bir halde bulundurmak lâzım geldiğinden orada Heyeti Merkeziyeyi teşkil eden zevatın reisleri tarafından isim ve şöhretlerinin işarına delâletlerini rica ederim.

Teşkilâtı esasiye kanunu mucibince bilcümle Livalar müstakildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

H.M.: 23 Mart 1921

* * *

**377 - MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETİ MERKEZLERİNE
VATANSEVER, AZİMLİ ŞAHISLARIN SEÇİLMESİNE VE
B.M.M.NİN CEMİYETİN KONGRESİ OLDUĞUNA DAİR Şifre**

(22. III. 1921)

Ankara: 22/3/1337

No: 2/229

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Anadolu ve Rumeli Mudafaaî Hukuk Cemiyeti Teşkilâtının müsamaha edilmesi yüzünden memleket dahilinde muhtelif zihniyetteki zevat tarafından ihdas olunan müsbet veya menfi muhtelif cereyanların memleket dahilinde teşevvüşü efkârı mucip olduğu görülmektedir. Milletın efkârı umumiyesini salim mecrada tutabilecek milletın içinde bir teşkilatın muhafazası lüzumu tahakkuk ediyor. Buna binaen Mudafaaî Hukuk Cemiyeti merkezlerinin vatanperver ve azimkar erbabı namus ve hamiyetten ve halkın hürmet ve itimadına mazhar zevattan intihap olunmaları ve bu merkez vasıtasile halkı muntazaman irşad etmek elzem addolundu.

Büyük Millet Meclisi azasının intihabında mezkûr merkezlere de hakkı intihab verilmiş olduğuna nazaran Meclis aynı zamanda Anadolu ve Rumeli Müdafaaî Hukuk Cemiyetinin kongresi olmak selâhiyetini de haiz olduğundan Meclisin Divanı Riyaseti Cemiyetin Heyeti Temsiliyesi makamına kaim oluyor.

Heyeti Vekilenin 21/22.3.1337 gecesi verdiği kararlar üzerine Müdafai Hukuk teşkilâtının ihya ve ıslâhına başlamak üzere 22/3/1337 tarihinde yapılan tamim manzum alileri buyurulacaktır. Mintakai âlileri dahilindeki teşkilâtın siyasi emellere ve şahsi menfaatlere alet olmaması ve muzir cereyanlara mâni olacak erbabı faziletten teşekkül etmesi için icabeden delâlet ve nezaretin diriğ buyurulmamasını rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 936

* * *

**378 - ERZURUM MEBUSLARINDAN HÜSEYİN AVNİ VE
CELÂLETTİN ARİF BEYLERİN MECLİSTEKİ
MUHALEFETLERİNE DAİR Şifre**

(25. III. 1921)

Ankara: 25/3/1337

(26 da alınmıştır.)

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

1- Erzurum mebuslarından Hüseyin Avni Bey bayraktar olmak üzere Celâlettin Arif Bey Mecliste çirkin ve biârâne bir vaz'ı muhalefet almışlardır. Buna rağmen Hüseyin Avni Bey bugün müracaat ederek bir makaleden dolayı ikinci defa tevkif ve cephe divanı harbine sevk olunan Mithat Beyin himayesi hakkında zatı devletinize yazmamı rica etti. Vali Mithat Bey hakkında yapılan muamelenin kanunsuz olduğunu söyledi.

2- Celâleddin Arif Bey ve rüfekasının irtica mahiyetinde olan muhalefetleri Erzurum'da bir zümreye istinad etmekte olduğunu tahmin ediyorum. Ve bunu pek mühim görüyorum. Mithat Bey... meselelerle alâkası tabiidir. Gayri kanunî olduğu iddia olunan muamelenin sureti münasebede tashihile beraber meselenin ciddi bir tahkik ve tamike tutulmasını selâmeti memleket namına rica ederim.

3- Celâleddin Arif Beyden istizahı mucip Müdafaai Milliye Vekâletinden muhavvel iş'arınız üzerine miri muamaileyhe vukubulan resmî istifsara henüz cevap alamadım.

4- Mithat Bey hakkındaki cevabı âlilerinin Hüseyin Avni Beye irae olunabilecek tarzda yazılmasını münasip görüyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 938

* * *

379 - İNEBOLU'DA MEHMET EMİN YURDAKUL'A TELGRAF

(1. IV. 1921)

1. IV. 337 (1921)

İnebolu'da Millî Şairimiz Mehmed Emin Yurdakul Beyefendiye.

Türk milliyetperverliğinin ilâhî mübeşşiri olan şiirleriniz bugünkü mücadelemizin ruh-u hamasetine ufk-u tulü olmuştur. Teşrifinizden duyduğum memnuniyeti beyan ile sizi milletimizin mübarek babası olarak selâmlarım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Milliyetçi Atatürk, Dr. Fethi Tevetoğlu, Türk Kültürü Dergisi, sayı: 37, 1965, s. 57

* * *

**380 - II. İNÖNÜ ZAFERİ ÜZERİNE NAMIK KEMAL'IN OĞLU ALİ EKREM'İN TEBRİK
TELGRAFINA CEVAP**

(10. IV. 1921)

İstihbarat zabiti vasıtasıyla Dersaadet'te Namık Kemal zade Ali

Ekrem Bey'e.

10. IV. 337 (1921)

Anadolu'nun ruhu, bütün feyz-i mukavemetini âbâ-i tarihinden almıştır. Bize bu mukaddes feyzi nefheden ervah-ı ecdad arasından mükerrem babanızın pek büyük mevkii vardır. Mecruh vatanın halâs-ü istiklâli için ölmek yolunda bugünkü nesle tâlim-i fedakârı eden büyük Kemal hakkında tekrar-i tazimata vesile olan telgrafnamenize arz-ı şükran-ı mahsuz eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Milliyetçi Atatürk, Dr. Fethi Tevetoğlu, Türk Kültürü Dergisi, sayı: 37, 1965, s. 57

* * *

381 - DOĞU SİYASETİNİN TAKİBİ HAKKINDA Şifre

(11. IV. 1921)

Açtım No. 2
Ali Galip 265

Ankara
11/4/1337

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine
27/3/1337 tarihli şifreli telgrafnamelerini aldım.

Esas itibale pek kuvvetli ve musîp olan mütalâatı devletler ile hemfikirim. Heyeti Vekilece de nazarı dikkate alınmasını temine çalışacağım. Yalnız Gürcistan ve Batumun işgali Moskova'daki konferans neticesinin ancak 16 Martta tâyinini temin ettiği mütalâası buraca galiptir. Herhalde Şark siyasetini takip hususunda tarzı hareketi devletleri menafii milliyemize tamamilere mutabıktır efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 941

**382 -YUNAN ZULÜMLERİNE DAİR İNSANLIK ÂLEMİNE
BEYANNAME**

(12. IV. 1921)

İzmir'in yevmi işgalinden beri imhakâr bir sel halinde ayak bastığı bütün aksamı memleketi yakıp yıkan ve ahaliyi islamiye hakkında envai mezalim irtikâp eyleyen Yunan ordusu, bütün hukuku beşer ve uhudu harbiyeyi ayaklar altına alarak, hattı harp üzerinde yakalanan esirlerimizin süngü ile gözlerini oymak, gayri muharip kadın, erkek ahaliyi İslâmiyeyi katliam eylemek, ahaliyi mezkûreye ait emval, eşya ve hayvanatı yağma ile ricatlerinde beraber götürmek, islâm kadınının namuslarına tecavüz eylemek, büyük küçük pek çok köy ve kasabalarımızı ve çiftlikleri tahrip ve ihrak etmek, bu meyanda meabidi İslâmiyeyi ve Türkler için pek muhterem bir yadigarı tarihi olan Söğüt'teki Ertuğrul Gazi türbesini dinamitle berhava eylemek gibi cinayet ve fecayii tatbik ve icrada asla kusur etmemiştir.

Beşeriyeti hazıra için ebedi bir leke mahiyetinde bulunan ve Türkün imanı müdafaaasına müstesna bir kudreti mukavemet ilâve eyleyen bisilsilei melanetin şimdiye kadar vesaike müsteniden tesbit edilebilen netayici mefuf bir numaralı zeyilde gösterilmiştir.

Maruzu fecayi olarak eylevm düşmandan kurtarılmış olan aksamı vatanın bu tecavüzat yüzünden arzylediği en son manzara o kadar elimdir ki, ilk İzmir fecayiiini tetkik eden Heyeti Beynelmileliye tarafından vukuuna şahadet edilen hadisat, bunun yanında ehemmiyetsiz kalır. Türkiye Büyük Millet Meclisi namına işbu fecayii bütün beşeriyetin nazarı ibreti ıtılama arzeder ve bedbaht aksamı vatanımıza ve namus ve istiklâlini müdafaa gibi

mukaddes bir vazifeyi ifa etmekte olan milletimize reva görülen bu mezalimi enzarı medeniyet önünde teessürle protesto eylerim. 12/4/37

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Zeyl

1- Mahalli Kumandanlığının 28 Mart 37 tarihli raporundan: düşman Kandra civarında Hoca köyünü işgalle ahaliye işkence yapmıştır.

2- Mahalli Kumandanlığının 29 Mart 37 tarihli raporundan: Düşman Kaymana nahiyesinde birçok köyleri yakmıştır. Akçay köyünü ihrak ederek ve Feyziye köyünün ahalisini ve hayvanlarını sürüp götürmüştür.

3- Cephe Kumandanlığının 30 Mart 37 tarihli raporundan: Nazilli'deki teknil islâm erkeklerini toplamakta ve eline geçenleri mahv ve itlaf eylemekte oldukları muharrer olup baladaki rapor muhteviyatı bu haberde teeyyüt eyliyor.

4- Mahalli Kumandanlığının 31 Mart 37 tarihli raporundan: İzmit mıntakasında asker kıyafetiğle Rum ve Ermeniden müteşekkil düşman, efradı ahalinin emvalini soyarak arabalarla geriye taşımışlardır.

5- Cephe Kumandanlığının 31 Mart 37 tarihli raporundan: Düşman Söyüt ve Bozöyüğü yakmaktadır.

6- Mahalli Kumandanlığının 1 Nisan tarihli raporundan: Düşman Afyonkarahisarında ahaliye pek çok zulüm ve işkence yapmakta ve kadınların namuslarına taarruz etmektedir

7- Mahalli Kumandanlığının 4 Nisan tarihli raporundan: Dün akşama doğru Afyonkarahisarı istikametinde ricat eden düşman Sülünlü ve Karaarslan istikametinde geçtiği yerlerdeki bütün büyük çiftlikleri yakmıştır.

8- Mahalli Kumandanlığının 4 Nisan tarihli raporundan: Düşman İzmit mıntakasından firar ederken civar köyleri kamilen yakmaktadır.

9- Cephe Kumandanlığının 9 Nisan tarihli raporundan: Sögüt ile Bilecik arasındaki İslâm köyleri ve camileri kamilen yakılmış ve Bilecik kasabası da yakılmıştır. Düşman Sögütten çekilirken Ertuğrul Gazi Hazretlerinin türbesini bomba ile tahrip ettiği anlaşılmıştır.

10- Cephe Kumandanlığının 5 Nisan tarihli raporundan: Yunanlılar süvarimizin tesir ve takibi haricinde geçtikleri ekseri köyleri yakıp yağma etmekte ve genç ihtiyar bütün köylüleri feci bir surette şehit etmektedir. 4 Nisanda da Yenişehir ovasında on kadar köyü yakmakta idi.

11- Mahalli Kumandanlığının 5 Nisan tarihli raporundan: Düşman Karahisardaki dükkanları yağma etmekte ve çekildiği köylerin bütün eşya ve mevaşisini sürüp götürmektedir.

12- Mahalli Kumandanlığının 5 nisan tarihli raporundan: Düşman Afyonkarahisar mıntakasında Mecidiye köyü ve bu civardaki bütün çiftlikleri yağma etmiş ve bütün vesaiti nakliyelerini beraber götürmüştür.

13- Mahalli Kumandanlığının 5 Nisan tarihli raporundan: İzmit mıntakasında düşman geçtiği köylerin kısmı azamini yakmıştır.

14- Bahriye dairesinin 2 Nisan tarihli tezkeresinden : Kefken adası civarında bir Yunan torpidosu tarafından vuku bulan taarruzla kayıklar imha edilmiştir.

15- Dahiliye Vekâletinin 2 Nisan tarihli tezkeresinden: Düşman Bilecik, küplü taraflarında ahali islâmiyeye mezalim ve şenaatin derecei azamini yapmaktadır.

b) Bir düşman müfrezesi Küplü kariyesinden cebren iki yüz lira almıştır.

c) Bilecik civarındaki ahali islamiye Yunan zulmünden kurtulmak için dağlara firar etmiştir.

d) Bilecik'te Yunanlılar birçok gençleri katl ve kadınları depolara hapsederek envai şenaat ve mezalim icra eylemişlerdir.

h) Bileciğin kısmı azamı ihrak edilmiştir. Yenişehir'de düşman mahalli müftüsünü şehit etmiştir.

16- Mahallinde teessüs eden hükümeti merkeziyenin işarına matuf Dahiliye Vekâletinin 6 Nisan tarihli tezkeresinden: Bilecik kasabasının hemen tamamı ve çarşının umumu Yunanlılar tarafından yakılmıştır. Ahali ekmeksiz ve tuzsuz kalmıştır.

17- Dahiliye Vekâletinin 23 Mart tarihli tezkeresinden: Marmara mıntkasında (Durullu) garbındaki üçyüz neferlik Yunan müfrezesi Orhangazi'yi işgal ile islam gençlerini katle başlamışlardır. Bursa ve havalisinde eşrafi mahalliye esir edilerek İzmir'e sevkolunmaktadır. (Çelinger), Piyolar, Yeniköy ve Ortaköy ahali İslâmiyesi katliama maruz kalarak dağılmışlardır.

18- Mahalli Kumandanlığının işarına nazaran İnönü muharebe meydanının sağ cenahında Gündüz Beyde düşmana esir olan onüç nefer Yunanlılar tarafından gözleri oyulmak ve şakaklarından süngülenmek suretiyle şehit edilmişlerdir.

(Anadolu Ajansı)

H.M.: 13 Nisan 1921

* * *

383 - FAHRETTİN ALTAY'A TELGRAF

(12. IV. 1921)

12 Nisan 1337 (1921)

12. Kolordu Kumandanı Fahrettin Beyefendiye

Yorulmak bilmeyen bir azimle tarihe ve bize parlak misaller ilâve eyleyen uzun ve yorucu yürüyüşlerle düşmanı bilâ fasıla takip ederek meydan-ı muharebeye yetişen 12. Kolordu kıtaatının düşmanın kat'i hezimetini ispat eden Dumlupınar Meydan Muharebesinde pek büyük bir şeref hissesi olduğunu kemal-i şükranla yadederek ve zat-ı âlileri ile kumandanız altındaki kahraman kıtaati tebrik eylerim efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

10 Yıl Savaş (1912-1912) ve Sonrası, Fahrettin Altay, İstanbul 1970, s. 294

* * *

384 -HOPAYA GELEN EFCAN SEFİRİNİN İNÖNÜ VE DUMLUPINAR ZAFERLERİNİ TEBRİKİNE VERİLEN CEVAP

(12. IV. 1921)

Efgan Heyeti Reisi Sultan Ahmet Han Hazretlerine

Memleketimize vusul ve teşrifinizi ve orduyu islâm tarafından düşmanlarımıza karşı ihraz edilen büyük muzafferiyetten mütevellit memnuniyet ve tebrikâtımızı bize iblâğ eden telgrafnamenizi aldık. Kahraman askerlerimizin zulüm ve melanet kuvveti olan Yunanlılara karşı kazandığı muvaffakiyet ne kadar mucibi hazzımız olmuşsa dini mübini islâmın en kavi bir rabıtaı uhuvvetle kendisine rapt ettiği Efganistanın selâm ve muhabbetini bize getiren ve iki kardeş memleket arasında doğrudan doğruya tesisi münasebet etmek imkânı mesudiyetini hasıl eden heyeti aliyenizi vatan toprağında kabul etmek o kadar mucibi fahrü memnuniyetimiz olmuştur. Garp ve Cenup cepheleeri Kumandanları İsmet ve Refet Paşalara tebriklerini derhal tebliğ etlik.

Cenabı haktan tazarru ve niyaz ederiz ki heyeti aliyenizin memleketimize ayak basması ve iki dost ve kardeş memleketi yekdiğerini rabta vasıta olması memleketlerimizin istikbali için daimi bir sebebi hayır ve saadet olsun.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

H.M.: 13 Nisan 1921

* * *

385 -TÜRK RUS DOSTLUK TEZAHÜRÜ DOLAYISİLE GÖNDERİLEN Yazı

(12. IV. 1921)

Mümessil Efendi

Zaferimizin istihlâs ettiği aksamı vatanda Yunan katliamlarından kurtulabilenlere verilmek üzere Hilâiahmere teberru edilen otuz bin altun rubleden dolayı teşekküratı mahsusamı takdim ederim.

Haris Emperyalistlerle Rum vahşetinin en müdhiş felâkete sevk ettiği bu bedbahtlığa karşı Sovyet Rusyasının bu hareketi âlicenabane ve insaniyetkâranesi bütün milletimiz tarafından tamamen takdir edilecektir. Ana toprağını müdafaa eden milletimizin idare ettiği bu harbe gösterdiğiniz alâkadan dolayı bilhassa pek bahtiyarım. Yunanlıların ricatları esnasında ika ettikleri haşarat ve fecayi vicdanı beşeriyeti isyan ettirecek bir mahiyettedir.

Yunanlıların son taarruzları esnasında ve nihayetinde irtikâp ettikleri cinayatin hükümeti metbuanıza tebliği ve en vasi mikyasta neşrini temin ederseniz minnettarınız olurum.

Ordumuzun bütün düşmanlara çalacağı muzafferiyeti karibe ve tammemiz için temenniyatınızı fali hayır ad ile ihtiramatı faikamın kabulünü rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

H.M.: 13 Nisan 1921

* * *

386 - DUMLUPINAR ZAFERİ ÜZERİNE ÇEKİLEN Telgraf

(12/13. IV. 1921)

Cenup ordusu Kumandanı Refet Paşa Hazretlerine

İnönü meydan muharebesinde silâhlarımızın kazandığı parlak zaferi Dumlupınar meydan muharebesinde ruchanı irade ve idarenizin temin ettiği ikinci ve parlak zafer itmam etti. Cinayet ve hıyanetinin ilk cezalarını çekmeğe başlayan Yunanistan'a karşı Anadolunun eski gaza ufukları üstünde ukabı zaferimiz ateşten iki kanad açtı. Ecdad topraklarında iki uzun seneden beri müfsid, muğfil bir mütareke ile silâhlarından tecrid ve ölüme mahkûm edilmiş milletimiz aleyhine fasılasız bir yangın ve kıtal siyaseti takip eden, en mamur memleketlerimizi harabeye çeviren düşmanın başı boş bırakılmış haydut sürüleri yüzlerini döndürdüler. Ordumuz gök gürültülerini andıran pür velvele ve heybetle sahne tarihine yeniden çıktı. Başkalarının zaferinden doğmuş ve başkalarının zaferiyle büyümüş tufeyli düşmanı, ana topraklarımızdan büsbütün tard edecek meşiyeyi muzafferaneninizin yollarına gözlerim dikilmiş, size ve üstadane sevk ve idareniz altında ruhu ecdadı mağrur eden bir kahramanlıkla çarpışan bütün kumandan ve silâh arkadaşlarınıza mesud ve müftehir tebriklerimizi gönderiyorum. 12 /13.4.37

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

H.M.: 13 Nisan 1921

* * *

387 - İKİNCİ İNÖNÜ VE DUMLUPINAR ZAFERLERİ DOLAYISIYLA TEBRİKLERE Cevap

(16. IV. 1921)

Dersaadette Müşir Fuat ve Ferik Rıza Paşalar ve Sabık Âyan reisi
Rifat Beyefendi Hazeratına

16 Nisan 337

Hakkı hayatı nezedilmek istenilen milletimizin müdafaa ve istiklâl yolunda gösterdiği kahramanlıklar, pekçok mahafilden tebrik edildi. Tebrikâtı aliyelerini, elyevm ecnebi tazyiki altında bulunan payitahtımızdan yazılmış olmak itibarile, bunlar meyanında en kıymetlilerden addediyorum. Arzı teşekkürat eder ve azmi millinin timsali tuğyanı olan ordumuza nusreti ilâhiyenin aleddevam şâmil olması hususunda dualarınızı rica eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

H.M.: 18 Nisan 1921

* * *

388 - B.M.M.NİN AÇILDIĞI GÜNÜN MİLLİ BAYRAM OLARAK KABULÜ DOLAYISIYLA ÇEKİLEN Telgraf

(23. IV. 1921)

Kastamonu, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti
Heyeti Merkeziyesine

Davayı halâs ve istiklâl ile kıyam eden tek mil Anadolunun bu mukaddes davayı temsil ve müdafaa için vücuda getirdiği Türkiye Büyük Millet Meclisi 336 senesi Nisanının yirmi üçüncü günü açılmıştır. Yeni ve ulvî bir tarihe başlangıç olan bu mübeccel günü hatırai millette edebiyen yaşatmak üzere Meclisimiz bugün yirmi üç Nisan tarihinin Millî bayram addini bir kanunu mahsus ile kabul etmiştir. Bu mukaddes tarihi vücuda getiren

mücahedatı milliyenin en canlı ve fedakâr amili bulunan Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk heyetlerini kemali samim ve hararetle tebrik eder ve bu tebrikâtın bilumum kaza, nevahi ve mahallat heyatı idarelerine de iblâğını rica eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Açık Söz: 25 Nisan 1921

* * *

**389 - ANADOLUYA GEÇMESİNİN MAHZURLU
OLACAĞINA DAİR**

(27. IV. 1921)

İnebolu'da Şehzade Ömer Faruk Efendiye gönderilen telgraf.

6/497

Makine başında

İnebolu'da Şehzadei Necabetpenah Ömer Faruk Efendi Hazretlerine

Ankara Bilâ 27 Nisan 37 saat:16/5

Telgrafnamei necabetpenahilerini kemali memnuniyetle aldık. Zatı fehimanelerinin Anadoluyu teşrif buyurmaları emsali müessefeî tarihiye delaletiyle sabit olduğu üzere Erkânı Saltanatı seniye arasında bazı sui telekkiye mahal verebileceği ve vahdeti tamme halinde bulunan efkârı umumiyeyi milliyeyi yeniden teşevvüşe düşürmek suretiyle de fevkalâde daii mehazır olacağı muhakkak olduğundan vatan ve milletin bütün hanedanı saltanatı seniye Erkânının hizmetlerinden istifade edecekleri zamanın hulûline intizaren şimdilik İstanbul'da temdidi ikamet buyurmaları meftur oldukları hamiyeti vataniye iktizasından görüldüğü maalihtiram arz olunur efendim.

27 Nisan 37

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

G. Jaeschke, Auf Dem Wege zur Türkischen Republik (Die Welt des Islams, 1958 N. S. Vol, V, Nr. 3-4, s. 217)

* * *

**390 - HALİL PAŞANIN VE BİN. NAİM CEVAT BEYİN HALK ŞURALAR FIRKASI
PROPAGANDALARINA DAİR**

(10. V. 1921)

Ali Fuat Paşaya gönderilen telgrafın özeti.

No: 672

Bu telgrafta, Trabzon'da bulunan Halil Paşanın hareket tarzının Halk Şuralar fırkasının teşkil ve teftişi ile alâkalı görüldüğünü, Erkânıharp binbaşısı Naim Cevat Beyin de izinsiz olarak memleket haricinde dolaştığı ve bu kere Amasya'da karaya çıktığı bir sırada üzerinde Halk Şuralar Fırkasına ait bir çok program ve beyannameler bulunması üzerine Ankara'ya çağırıldığı, keyfiyetin İcra Vekilleri Heyeti tarafından tetkik edilerek Halil Paşanın hudut haricine çıkarılmasına ve Erkânıharp binbaşısı Naim Cevat Beyin de tevfikine karar verildiği bildiriliyordu.

Bundan bir müddet sonra alınan şifreli diğer bir telgrafta ise, Vrangeli enkazının tamamıyla silâhlarından tecrit edilmiş olduğu ve artık bunlarla bir müşterek hareketin bahis mevzuu olamayacağı haber veriliyordu.

A.F. Cebesoy, Moskova Hatıraları: s. 187

* * *

**391 - MOSKOVA BÜYÜK ELÇİSİ ALİ FUAT PAŞADAN
ALINAN RAPOR HAKKINDA Yazı**

(10. VI. 1921)

Ankara: 10/6/1337

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Moskova sefiri kebirî Ali Fuat Paşa Hazretlerinden 7/6/1337 tarihinde mevrud mufassal raporda şimdiye kadar emperyalist ve kapitalist hükümetlere düşman olan bolşeviklerin mezkûr siyaseti tebdil eyledikleri muhtemel bulunduğu cihetle şark ordumuzun her ihtimale karşı fevkalâde müteyyakkız ve hazır bulunması lüzumu ehemmiyetle bildirilmektedir.

İcrayı icabını ve bu babda varid olacak mütelâayı devletlerde istihsal kılınacak malûmatın işarını rica ederim. Bu raporun bir aynının zatı devletlerine takdimini Erkânıharbiyeye bildirdim, efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 972

* * *

**392 - ŞEYH SUNUSİNİN BAYRAM MÜNASEBETİLE
GÖNDERDİĞİ TEBRİKE VERİLEN CEVAP**

(12. VI. 1921)

Diyarbakır'da Şeyh Ahmedülşerif Elsünusi Hazretlerine

İdrakiyle müşerref olduğumuz idi saidi fitrın tebrikini ve bu vesile ile saadet ve necatı mülk ve millet hakkında ediyeli semuhilerini muhtevi telgrafnamei alileri Bayramdan sonra içtimai mukarrer olan Meclis Heyeti Umumiyesine arz edilecektir. Şu suretle ibraz buyurulan hissiyatı âliyye bilhassa arzı teşekkürat ve bilmukabele takdimi tebrikât eder ve halâsı islâm gayesine müteveccih olan mücahedei haziranın muvaffakiyeti için dualarınızı niyaz eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

* * *

**393 - ALBAYRAK GAZETESİNDE ORDU ALEYHİNDE
ÇIKAN YAZI**
(25. VI. 1921)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti
Başkitabeti

Mahrem
S-10

Ankara
25/6/337

Erzurum Mebusu Necati Beyefendiye

Albayrak gazetesindeki neşriyatınız hakkında 27/4/37 tarih ve beş numaralı tezkereye verilen cevapta, icra ile meşgul bir makamdan - Şark cephesi Kumandanlığından- bir mebusa sual tevcih olunamayacağı ve makalenin zamanı tahririnden altı ay geçtiğinden müruru zamana tabi bulunduğu ifade buyuruluyor. Halbuki Şark cephesi Kumandanlığından zatîlilerine tevcihi sual keyfiyeti gayri vakidir. Kumandanlık bu meseleyi Riyasete bildirmiş ve makamı Riyaset de varit gördüğü bu suali, cevabını istihsal eylemek üzere, zatîlilerine tevcih eylemiştir. Makale 20 kânunuevvelde yazılmış ve Kumandanlığın müracaatı 19 Nisanda vuku bulmuş olduğundan aradan altı aylık bir müddet geçmiş değildir. Mamafî müruru zaman meselesinin tetkiki lüzum görülüp te keyfiyetin mahkemeye arzı icabederse, mahkemece kabul olacağından 27/4/37 tarih ve 5 numaralı tezkere ile de talep bulunduğu veçhile mevzuubahis makalenin sebep ve maksadı tahririnin ve ordu hakkında böyle ağır bir lisan istimaline saik olan maksadın Makamı Riyasete hitaben ve cevaben iş'ar buyurulmasını tekrar rica ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 38/4353

* * *

**394 - MÜDAFAA-Î HUKUK GRUBU TALÎMATNAMESİ'NİN
TAMİMİ**
(Haziran 1921)

“Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu Başkanı” Mustafa Kemal Paşa tarafından tafra şubelerine gönderilen ve bu grubun görev ve yetkilerini kapsayan talimatnamedir:

1- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu” unvanını taşıyan bir grup teşkil edilmiştir. Bu grubun umde-i asliyesini tesbit eden madde-i esasiye şudur:

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde müteşekkil “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu”nun umde-i esasiyesi mücadele-i hazıra bidayetinden beri Erzurum ve Sivas Kongrelerinde tesbit ve son İstanbul Meclisi Mebusanı ile Büyük Millet Meclisi tarafından da kabul ve teyit olunup âmal-i millînin zübdesi bulunan Misak-ı Millî esasatı dairesinde memleketin tamamıyeti ve milletin istiklâlini temin edecek sulh ve müsalemeti istihsal eylemektir.

2- Grup, bu gaye-i mukaddesenin istihsalı için milletin bilumum kuvve-i maddiye ve mâneviyesini icap eden hedeflere tevcih ve istimal edecek ve memleketin resmî ve hususî bilumum teşkilât ve tesisatını bu maksad-ı esasiyeye hadim kılmaya çalışacaktır. Grup, bu gaye-i milliyenin istihsaline çalışmakla beraber devlet ve milletin teşkilâtını Teşkilât-ı Esasiye Kanunu dairesinde şimdiden peyderpey tebit ve ihzara sa'yedecektir. Grup nizamname-i dahilisi mucibince Grup Heyet-i İdaresi umumî kongrenin inikadına kadar aynı zamanda bilumum Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin idare-i merkeziyesi vazifesini ifa edecektir.

3- Grup heyet-i umumiyesince rey-i hafi ile intihap edilen reislerle heyet-i idare azasının isimleri berveçhi âtidir:

Reis Mustafa Kemal Paşa, Reis Vekili Şeref Bey, İdare Reis Vekili Şevket Bey Sinop; azalar: Emin Bey Canik, Mahmut Esat Bey İzmir, Mustafa Necati Bey Saruhan, Kılıç Ali Bey Antep, Vehbi Bey Karesi, Zekâi Bey Adana, Avni Bey Saruhan, Muhiddin Baha Bey Bursa, Mazhar Bey Üsküdar, Osman Nuri Bey Bursa, Rifat Bey Kayseri, Hamdi Bey Trabzon.

4- Heyet-i Vekile'nin 27-28 temmuz, sene 336 tarih ve 59/1 numaralı kararı üzerine mahallî rüesay-i memurin-i mülkiyenin taht-ı riyasetlerinde bulundurulmasını mucip esbap zail olduğundan heyet-i merkeziyeler ve heyet-i idareler cemiyetin Sivas Kongresi'nin tesbit ettiği nizamnamesi mucibince muntahap reislerin taht-ı riyasetlerinde ifay-i vazife-i milliyeye devam edeceklerdir. Bu hususta İcra Vekilleri Heyetince de icabedenlere tebligat yapılmıştır. Heyet-i merkeziye ve Heyet-i İdarelerde noksan bulunan riyaset mahallerine ve âzalıklara münasip zevat intihap olunmalıdır.

5- Müdafaa-i Hukuk Heyet-i merkeziyeleri grup heyet-i idaresiyle irtibat ve münasebette doğruca Ankara'daki Müdafaa-i Hukuk Grubu'nunda reisi bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi ile muhabere edeceklerdir. Kazalar heyet-i idareleri kaza heyet-i idareleriyle muhabere edeceklerdir. Zaruret olmadıkça bu silsileye riayet lâzımdır.

6- Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kendi zade-i mücahedesi bulunan Hükümet-i Milliye teşkilâtına ve hükümetin icraatına nufuz-i hükümeti tamamen muhafaza ve sıyanet maksadiyle müdahaleden ihtiraz olunmalı.

Cemiyetin hükümeti takviye ve milleti tenvir ve irşat suretiyle ifa edeceği hidemat hakkında nizamnamede müsarrah hususattan başka icab-ı hale göre vuku bulacak tebligat ve talimat dairesinde hareket olunacaktır.

7- Cemiyetin kudreti başlıca bir noktadır. O da fazilettir. Binaenaleyh her türlü harekette şiarımızın fazilet olması lüzumunu ehemmiyet-i mahsusa ile hatırlatırım.

8- Nizamname mucibince her ferd-i müslimin âza bulunduğu cemiyetimizin fazilet ve uhuvvet-i mütekaabile ve hubb-i istiklâl esaslarına müstenit teşkilâtının bütün milletin tesanüdünü teminen daha mükemmel ve muntazam bir hale isali ve heyet-i merkeziyelerce kaza heyet-i idarelerinin ve kaza heyet-i idarelerince nahiye heyet-i idarelerinin bir an evvel ikmal-i teşkilâtı ve heyetleri teşkil eden reis ve âza isimlerinin defter-i mahsuslarının tesbiti lâzımdır.

— İşbu talimatname tamimen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti bilumum livalar heyet-i merkeziyelerine yazılmış ve Heyet-i Vekileye de takdim edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Vakit: 11. 6. 1921

* * *

**395 - ANAYASA KANUNUNDA HALKÇILIK ESASINA
DAİR Şifre**

(25. VII—1. VIII. 1921)

2/515

Ankara: 25/7/1337

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C. 11/7/1337 şifreye:

Hoca Raif Efendinin efkârile teşkilâtı esasiye kanunu ve Müdafaai Hukuk Grubu hakkındaki iş'arı devletleri üzerine arz eylediğim izahatı âtiye zati kumandanileri için mucibi kanaat olacağından bu esas dairesinde icap edenlerin de münasip surette tenvir ve suitelekkinin de izale buyurulmasını rica ederim.

1- Bugünkü Büyük Millet Meclisi Müdafaai Hukuk Teşkilâtının umdei esasiye olarak tesbit etmiş olduğu nıkâtı nazar üzerinde kemali taassup ve azimle yürümektedir. Müdafaai Hukuk Grubu bu grubun programını teşkil eyleyen maddeî esasiyede izah olduğu veçhile memleketin tam bir istiklâl dairesinde naili müsalemlet olmasını temin gibi kısa ve kati bir gaye ile vücude gelmiştir. Aynı maddeî esasiyede teşkilâtı esasiye kanununun tatbiki ciheti var ki teşkilâtı esasiye kanunu bütün mevzuatı idareyi ve Türkiye hükûmetinin vaz'ı hukukisini ihtiva eden mufassal ve tam bir kanun olmayıp memleketin teşkilâtı mülkiye ve idaresinde icabatı zamanın istilzam eylediği halkçılık esasını ifade eden bir düsturdan ibarettir. Bu kanunda manayı cumhuriyet ifade eden hiç bir şey mevcut olmadığı gibi Müdafaai Hukuk Grubunun maksadı esasisinde de katiyen böyle bir netice mevcut değildir.

Binaenaleyh, Raif Efendinin saltanat şeklinin cumhuriyetçiliğe kalbi mahsus olduğu hakkındaki fikri bir vehim mahzından başka bir şey olamaz, İdarei merkeziyenin tevdi eylediği zevat arasında şahsiyetleri ve ef'ali sabıklar ile müstahakkı tenkid olanların bulunduğu hakkındaki iddia ise daha müsbet bir ifade ile muhtaç bulunmuş bir maddiyettir. Her işi bütün secayayı behiye ve fezaili şahsiye ile mükemmelen yetmişmiş adamlara tevdi etmek pek kıymetli ve tatlı temenni olmakla beraber memleketimiz gibi kahtı ricale maruz bir muhit için değil hatta dünyada en ileri gitmiş milletler için bile her mehafil, her mıntaka, her sahibi selâhiyet tarafından şayanı hürmet addedilecek bu kadar çok adam bulmak gayri kabildir. Mabadı vardır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 983

**396 - ANAYASA KANUNU VE MÜDAFAA-İ HUKUK
TEŞKİLÂTINA DAİR Şifre**

(26. VII. 1921)

Zata mahsustur.

Ankara 26/7/1337

2/515

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

25/7/1337 ve 2/515 numaralı şifrenin mabadıdır.

İşte böyle gayri müsbet efkâr ve müddeiyat ile memleketin mabihülistinadı olacak yegâne kuvvet ve teşkilât bulunan Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk manzumesini duçarı zaaf tedabire tevessül etmek eğer cahilane bir cinnet değilse herhalde bir diyanet olarak telâkki edilmelidir. Bir kongre toplayarak bugünkü şekli hükümete vasil olan Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Teşkilâtının bugünkü hal ve vaziyete muvafık bir program vücude getirmesi lüzumuna o kadar kaniiz ki Mecliste teşekkül eden grubun nizamnamei dahilisine Grup Heyeti idaresinin ancak mezkûr kongrenin dir. Müdafaai Hukuk Teşkilâtına merci olabilmesi idealini koyduk. Ahval ve şeraiti haziranın şimdilik kongrenin tehiri in'ikadını mucip olması grup Hey'eti idaresinin bu vazifede devamını mecburi eyliyor.

2- Teşkilâtı Esasiye kanununun tatbiki neticesinde muhafazakârların iş başına geçmeleri ve bazı kanaatkar zevatın da mevki kavgasına başlamaları gibi mahzurları varit olabilir. Ancak malûmu devletleridir ki ilerlemek yolunda vukubulacak her mühim teşebbüsün kendisine göre mühim mahzurları vardır. Bu mahzurların haddi aşgariye indirilmesi için tedabir ve teşebbüsâtı lâzımede kusur etmemek lâzımdır. Bugün yalnız hututu

Esasiyeden ibaret olan teşkilâtı esasiye kanununa teferrü edecek diğer kanunlarla bu hususatın nazarı dikkatte tutulması zaruretinde zatı devletler ile tamamen müttehidül fikrim.

3- Teşkilât kanunu yapılırken ricali mülkiye ve askeriyeden ve Müdafaa-i Hukuk manzumesinden rey almak hususundaki fikrimi şöyle izah edebilirim. Malûmu devletleri olduğu üzere bir hükümet şeklinde yaşıyoruz ve onun bütün mefhumlarına iktiza mecburiyetindeyiz. Kanuni meclis encümenlerinden sonra Heyeti Umumiyyeden geçen münakaşatta tebellür edecek şekil üzerine uzaktan telâkki edilecek efkâr ile icrayı tesire imkân olmadığı elbette teslim buyurulur. Mabadı var.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 984

397 - BATI CEPHESİ KARARGÂHINDAN MECLÎS İKİNCİ REİSLİĞİNE TELGRAFLA VERİLEN MALÛMAT

(26. VII. 1921)

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyaseti Saniyesine

Garp cephesi karargâhı

Garp cephesi karargâhına muvaslatla İsmet Paşa Hazretlerine mülâki oldum. Düşman Eskişehir kurbünde hali tevakkufdadır. Vaziyeti askeriyemiz her suretle mucibi itminandır. Meclise arzı malûmat buyurulmasını rica ederim.

26/Temmuz/337

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

H.M.: 27 Temmuz 1921

* * *

398 - TEŞKİLÂT KANUNUNDAKİ HALKÇILIK VE MÜD. HUK. GRUBU HAKKINDA Şifre

(31. VII. 1921)

Ankara 31 Temmuz 1337

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

25 Temmuz 1337 şifre mabadidir.

4- İzahı arzu buyurulan diğer üç noktayı da arz edeyim. Teşkilât kanununun yapılmasında isticlal telâkki buyurulan tarzı hareketin hikmeti bütün dünyada ve memleketimizde mahsus olan halkçılık cereyanını esaslı bir şekil üzerinde tesbit ile bu mevzudan başka ihtilâta da mahal verilmemek aynı zamanda asırlardan beri mütemadiyen naehiller elinde suiistimal edilen hukuku milliyeyi siyanet için bu hukukun sahibi aslisi olan millete de hakkı kelâm bahş eylemek ve bu yüksek fikrin inkişafı için şeraiti hazırai fevkaladeden istifade eylemektir. Kanunun ciheti tatbikiyesindeki imkân derecesini ölçmek içinde bu işle iştigale fırsat bulacakların azim ve kabiliyeti idariyesini mevzuu bahis eylemek lâzım gelir. Hilâfet ve saltanat meselei esasiye olarak mevcut değildir. Türkiye'nin başında halife i islâm olacak ve bir hükümdar sultan bulunacaktır. Mevzuubahis olan mesele, hükümdarın hukuku olup bunun tayin ve tahdidi için son bir kaç asrın tecarübü ve devlet mefhumundaki millet hukukunun mânâyı hakikisi âmîl olmalıdır. Bu esas üzerinde henüz tesbit edilmiş kat'i bir düsturumuz yoktur.

5- Müdafaa-i Hukuk Grubu Heyeti idaresi hakkındaki noktai nazarı devletleri için bir şey söylemeden evvel muhtelif işlerde muhtelif anasır ve çalışmak zaruretini gözönüne alır ve muhitimizde efkâr ve akaidi esasiyesi fezaili zatiyesi kıymeti ilmiye vesaire gibi maddi ve manevi evsafı şahsiyesi ile şeraiti lâzimeyi haiz adam bulmanın ademi imkânıdır. Derpiş buyurulursa ve bu grup heyeti idaresinin yüzlerce azanın ekseriyeti arasile intihab edildiği ilâve olunursa netice taayyün eder.

Grup riyasetinin tarafımdan deruhde edilmemesi lüzumunu natık olarak serd buyurulan mütalâata gelince: Bu işi yaparken buyurduğunuz esasları kamilen düşündük ve bu mevzuda uzun münakaşalar yaptık. Mecliste

ıslahat ve müdafaai hukuk, istiklâl gruplarile halk zümresi vesaire gibi bir çok teşkilât vücude geldiği halde bunların hiç birisi. Mabadı var.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 985

* * *

**399 - ÇOĞUNLUĞUN MECLİS GRUBUNDA OLDUĞUNA
DAİR Şifre
(1. VIII. 1921)**

Ankara: 1/8/1337

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

25/7/1337 tarih ve 2/515 numaralı şifrenin mabadıdır.

Kâfi bir ekseriyet manzarası almadı. Ve binaenaleyh, Meclişçe hükümeti tutmak ve herhangi bir iş yürütmek imkânı da kalmadı. Bu zümrelerin herhangi birisini tutarak ve bilvasıta tahkim ve takviye ederek varlığımız için medarı istinad olacak bir kütle meydana getirmek hususunda mesbuk bütün mesaimiz semeresiz kaldı. Ve bilnetice vaziyet yegâne hâkim kalan şey ademi intizam ve anarşiden ibaretti. Şu halde iki tarikten birinin ihtiyarı sureti kat'ıye halini aldı. Ya bu Meclis ile kat'ıyyen iş görülemeyeceği hakikati üzerine yeni tedabir almak veyahut yaptığımız gibi bir ekseriyet zümresi vücude getirmek. Biz tabii ikinci şıkkı ihtiyar ettik ve fakat benim iştirakim bulunmayan herhangi bir grup teşkili teşebbüsünün mevcut ademi intizamı tezyidden başka bir netice vermeyeceği, bittecrübe sabit oldu. Uzun ve devamlı mesai sarfile ve Meclis ekseriyetiyle sureti hususiyede yaptığımız müteaddit ictimalar ve münakaşalar neticesinde ancak böyle bir teşekkül vücude getirdik. Ve işbu vazifeyi benim yapmağımın zarureti bir çok rüfekadan başka Heyeti Vekilece de zarurî görüldü. Meselenin ciheti hukukiyesine gelince: Meclisi Mebusan mahiyetinde bir meclisin reisi bulunmuyordum. Böyle dahi olsa bile fırkaya mensubiyet tabiidir. Halbuki Büyük Millet Meclisi selâhiyeti icraiyesi de bulunduğundan nevama hükümet mahiyetindeki bir meclisin reisi mevkiindeyim. İcraî bir heyetin reisi için bir ekseriyet fırkasının mensubu bulunmak elzem bir şeydir. Ve bu vaziyet ve mütalâata göre değil böyle bir grub mufassal bir program etrafında toplanmış siyasî bir fırkanın da reisi olabilirim. Ancak şekli hazırda meclis nezdindeki vaziyeti muhafaza için grubun Meclis nezdindeki fiilen yapmağım lazımdır ki tarzı hareketimizde o yolda da bu vazifeyi elyevm grubun reis vekilleri ifa etmektedirler. Şu halde gruba ait vazifei resmîyem fahri bir şekil arz eylemektedir. Bu hususta esaslı bir sebep daha kabili iraddir. Teşkilâtı esasıyesi içinde bütün hüviyetile karışmış bulunduğum Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyetinden ayrılmaklığımıza imkân olmadığından, cemiyetin sahai mesaisi bulunan Mecliste yine o cemiyeti temsil eden grubun dahilinde bulunmak zarureti kat'ıyesindeyim. Esasen grup hemen Meclis Heyeti Umumiyesine yakın bir ekseriyeti azimeyi ihtiva etmektedir. Hariçte kalanlar Erzurum Mebusu Celâleddin Arif Bey ve Hüseyin Avni Efendi ile bir kaç emsalinden ve tavrı hareketlerinde serbest kalmak isteyen bir kısım zevattan mürekkeptir. Bitti.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 985

* * *

**400 - CEPHELERDEKİ SON DURUM HAKKINDA Tamim
(1. VIII. 1921)**

Bilumum Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyelerine

Ankara: 1.8.37

Ordumuz düşmana pek kanlı muharebelerde yirmi binden fazla zayıat verdirdikten sonra haheşi cengâveranesini ve arzuyu zaferini tamamen muhafaza ederek teknil kuvvetile Eskişehir şarkında yeni mevazie çekilmiştir. Zamanı hululünde düşman ordusuyla muharebei katiyeyi verecektir. Mütarekeyi müteakip elinden her

türlü esbabı kuvveti ve silâh ve cephanesi alınan ordumuz Allahın inayeti ve milletin fevkalâde gayreti sayesinde bu günkü mevcudiyet ve kabiliyetini ihraz etmiş ve aynı menbaı mukaddesten iktibası feyiz ederek - İnşallahürrahman- düşmana darbei katiyeyi indirmeğe amade bulunmuştur.

336 senesi Martında payitahtımızın işgali üzerine heyecanı millî haddi azamisini bulur iken Eskişehir İngiliz ordusunun tahtı işgalinde idi. Hatta bugünkü Büyük Millet Meclisine sahai inikad olan ve hükümeti milliyeye merkez bulunan Ankara'da bile Düveli İtilâfiye mümessilleri ve aksamı mühimmei vatanda ecnebi kuvvei işgaliesi mevcut idi. O zaman iradei milliyenin neticei faaliyeti” mezkûr aksamı memleketi tathir için nasıl kâfi gelmiş ise pek uzak olmıyan bir atide karşınızdaki hain ve müfteris Yunan Ordusunun da imhası tahtı imkâna girecektir. Vâsi memleketimiz ve fedakâr milletimiz neticenin istihsalini tamamen kâfil bulunmaktadır. Ancak bu gayei mesudeye bir an evvel takarrüp için memleketimizde bugünkü uzviyeti milliyeyi vücuda getiren teknil anasırın sureti fevkalâde de faaliyete getirilmesi ve bu maksadla da Müdafaai Hukuk teşkilâtının vazifei tarihiyesini ifada pek büyük gayretler sarf eylemesi lâzımdır. Bu günün istediği en mühim iş ahalinin ve ordunun maddeten ve manen takviyesinden ibarettir. Bu vazifenin ifası için Meclis ve Hükümet bütün kuvvetiyle çalışmakta ve meclis azasından bir çok rüfeka hükümete yardım etmek üzere mevakii muhtelifeye memur edilmektedir. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk cemiyetinin heyeti merkezîyelerinden en küçük heyeti idarelerine kadar bütün teşkilatıyla bezl etmeleri lâzım gelen faaliyet de bu gayeye müteveccih olmalıdır. Hususatı atiyenin teminine bilâfasıla çalışılmasını bütün arkadaşlardan hassatan rica eylerim.

1- Cephedeki zabıtan ve efradı aileleriyle şüheda ailelerinin her türlü esbabı refah ve istirahatlarının temini.

2- Tahtı silâha davet edilen seneler efradından kalan bilumum bakayanın derhal celp ve cemiyle cepheye şevkleri.

İşbu tebliğnamede tasrih edilen ve hükümetçe ajanslarla tamim kılınmakta olan vaziyeti hakikiyenin icabatına muhalif olarak vukubulacak her nevi neşriyatı bedhahaneyi iptal ile ahaliyi tenvir ve efkârı halkı teşettütten vikayedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Tanın: 2 Ağustos 1921

* * *

**401 - AZERBAJCAN HÜKÜMETİ TARAFINDAN HEDİYE
EDİLEN SERVİSLERE DAİR Yazı**

(3. VIII. 1921)

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Riyaseti Baş kitabeti

Adet Ankara
1150 3/8/1337

Şark Cephesi Kumandanlığına

Azerbaycan Hükümeti tarafından zâtı devletlerine hediye ve tarafı kumandanilerinden Meclis namına teberrü buyurulan servislerin tesellüm edildiğini mübeyyin Meclis Heyeti idaresinin mazbatası arzu buyurulduğu şekilde tashih edilmiş sureti musaddakası takdim olunmuştur efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 992

* * *

**402 - YUNANLILARIN HARİMİ İSMETİMİZDE
BOĞULACAĞINA DAİR**

(5. VIII. 1921)

Büyük muharebeden çıktığımız en zayıf zamanımızda tek mil memleketi çiğnemek ve bütün ahaliyi mahvetmek için üzerimize hücum eden düşmanlara karşı milletçe birleştik. Ve pek kıymetli ordular vücuda getirdik. Muhtelif ve müteaddit cephelerde emsalsiz fedakârlıklarla hukuku milleti müdafaa eden ve İnönüde Yunanistan'ın istilâ ordularını iki defa tepeleyen bu milli ordularımız o kadar yüksek bir azim ve iman ile muharebe ettiler ki düşmanlar yalnız Garp Cephesindeki ordumuza karşı kuralları başta olduğu halde tek mil Yunan ordusunu Anadolu'ya getirmeğe mecbur oldular. Garp Cephesinde vukua gelen son muharebatta bu düşman ordusunu pek mahuf zayıata duçar ettikten sonra ordumuzun cevheri aslisinden hiçbir şey zayı etmeden bugünkü vaziyeti aldık. Bugün düşman ordusu menabii asliyesinden ve üssülharekesinden uzaklaşmış bir vaziyette karşımızdadır. Bütün mezayayı kahramanane ve evsafı aliyesini en mühim muharebe meydanlarında tanıdığım ordumuzun müdir ve yüksek kumanda heyetiyle fedakâr zabitanına ve kahraman efradına ve cedlerimizden mütevaris hasaili mümtaze ile mütemayiz bilumum efradı millete hitap ediyorum: Mukadderatı millete vâziyede bulunan Büyük Millet Meclisi bugün beni ordunun temini muvaffakiyetini kâfil bütün tedabirde selâhiyeti kâmile ile mücehhez kılarak Meclis Riyasetinden başka bütün ordular Başkumandanlığına memur eyledi.

Sizlere bu beyannameyi yazdığım dakikadan itibaren inayeti subhaniyeye istinaden ve müftehiren bu büyük ve şerefli vazifeyi ifaya başlamış bulunuyorum. Bana bu vazifeyi tevdi etmiş olan Meclisin ve o Mecliste temessül eden milletin iradei katiyesi tarzı hareketimin mihrakını teşkil edecektir. Hiçbir sebep ve suretle tadiline imkân olmayan bu iradei katiye behemehal düşman ordusunu imha etmek ve bütün Yunanistan'ın kuvvei müsellehasından mürekkep olan bu orduyu anayurdumuzun harimi ismetinde boğarak naili halâs ve istiklâl olmaktadır. Memleket ve milletin maddi ve manevi bütün kuvvetlerini bu neticenin istihsali tarikine sevk ve imale için hiçbir tedbir ve teşebbüste müsamaha edilmeyecek ve ne zemin ve zaman ile, ne de vatan mefhumu karşısında teferruattan ibaret kalan mülâhazatı saire ile mukayyed olmuyarak düşman ordusunun imhasından ibaret olan bu tek gayenin istihsali için muktazi her şey yapılacaktır. Tevfik Allahtandır. Bu beyannamenin ta neferlere kadar bilumum ordu mensubini ile bütün memurin ve tabakatı ahaliye tebliğini rica ederim. Bilumum Vekâletlere, bilumum ordulara ve müstakil kıtaata, Müdafaa Hukuk Cemiyetleri heyeti merkeziyelerine, Belediye Riyasetlerine tebliğ olunmuştur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 126/19243

403 -ORDUYA YARDIM İÇİN (1) NUMARALI TEKÂLİFİ MİLLİYE EMRİ

(7. VIII. 1921)

Tekâlifî Milliye emri
Numara (1)

Madde 1-5-6-37 tarih 928 numaralı Heyeti Vekile kararının ikinci maddesinde bazı mübayaat için en büyük Mülkiye memurunun riyaseti altında Maliye ve Askeriye memurlariyle Meclisi idare ve Belediye Ticaret Odası mevcut olan yerlerde ikişer azadan mürekkep bir Komisyon teşkili emir buyuruluyordu. Bu komisyonlar derhal her Kaza merkezinde teşekkül edecek ilâveten Kazalar Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyeti Heyeti Merkeziye ve İdarelerinden iki aza da mezkûr Komisyona aza sıfatıyla dahil olacaklardır. Bu komisyonların ismi Tekâlifî Milliye Komisyonlarıdır. Komisyonlar 11.8.37 tarihinden itibaren daima hali inikatta bulunacak ve Komisyon azaları hiçbir ücret almayacaklardır. Her Komisyon iki ay müddetle hizmeti askeriyeden tecil edilmek üzere ikişer kâtip, dörder memur ayrıca istihdam edeceklerdir.

2- Tekâlifî Milliye Komisyonları bu emrin alınmasını müteakip tebliğ edilecek olan Tekâlifî Milliye evamiri esasiyesini selâhiyeti kâmile ile tatbik ile mükellef olacaklar bu suretle seferber ordu ihtiyacını temin edeceklerdir.

3- Mezkûr Tekâlifî Milliye Komisyonlarından İzmit ve Bolu Sancakları dahilinde bulunanların hasılayı mesaisi Kocaeli Mıntıkası Kumandanlığına ve Zonguldak Livası, Ankara Vilâyeti, Müstakil Aksaray Sancağı, Konya Vilâyeti, Silifke Sancağıyla bu sayılan mıntıkanın garbında kalan aksamı arazideki Komisyonlar hasılayı mesaisi Garp Cephesine ve Elcezire ve Şark Ordusu mıntıklarındaki Komisyonlar hasılayı mesaisi mezkûr ordulara ismi geçmeyen menatıktan başka olarak merkezi Anadolu da kalan bilumum Komisyonlar hasılayı Müdafaai Müliyyeye aittir. Merkez Ordusu Adana ve Ayıntap cepheleri ihtiyacatı Müdafaai Milliyyeye muhtas yerlerden tefrik olunacaktır.

4- Bilâ istisna memleket dahilindeki her Komisyon bu vazifenin ifasına devam edecek ve 10 Eylül sene 337 tarihine kadar 15, 20, 25, 30 Ağustos 337 ve 5 Eylül 10 Eylül 337 tarihinde Müdafaai Milliye Levazımatı Umumiye Dairesine anbar mevcutları hakkında telgrafla rapor vereceklerdir. Aynı zamanda cephelere mıntıklarında bulunan Komisyonlardan Garp Cephesi Komisyonlarından Aksaray, Konya, Karahisar Livalarıyla bunun cenubunda bulunan mıntıka Komisyonları yakınlığına göre Konya Menzil Müfettişliğine ve bu muhitin şimalinde bulunan Komisyonlar Ankara Menzil Müfettişliğine ve Kocaeli mıntıkasındakiler Kocaeli Levazım Riyasetine ve Elcezire ve Şark Ordusu mıntıkasındaki Komisyonlar mezkûr cephe Levazım Riyasetine raporlarının birer suretlerini vereceklerdir.

5- Komisyonlar aza ve memurlarından en ufak tekâsül ve suiistimali görülenler hıyaneti vataniye cürmiyle tecziye edileceklerdir.

6- 1 numaralı olan bu emir tekmil Kazalara Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Heyeti Merkeziyelerine tebliğ edilmek üzere Vilâyet ve Müstakil Livalara ve İstiklâl Mahkemelerine tekmil Ahzıasker şubelerine tebliğ edilmek üzere her ahzıasker kalem Riyasetine ve Cephele Kumandanlıklarına ve bilumum Vekâletlere ve Ankara ve Konya Menzil Müfettişliklerine tebliğ edilmiştir. Emrin vusulü tarih ve saatini ve anlaşıldığını, alan makamat telgrafla haber vereceklerdir.

7- Bu emir ve bunu müteakip verilecek tekâlifî Milliye evamiri esasiyesi her tarafta en büyük Mülkiye memuru tarafından vesaiti muhtelifle ile neşr ve ilân edilecektir. 7 Ağustos 337

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Açık Söz: 10 Ağustos 1921

* * *

404 - ORDUYA YARDIM İÇİN EMİR

(7. VIII. 1921)

Tekâlifî Milliye Emri

Numara (2)

Madde 1- Ordu ilbas ve teşhizinin tevsien tedariki için berveçhiâti tedabir ittihaz edilecektir:

Bu tedabirin tatbikine bir numaralı evamirde muharrer olan tekâlifî Milliye Komisyonları memurdur.

a- Her kazada mevcut hane adedince Kaza birer takım çamaşır ve birer çift çarık ve çorabı nihayet 10 Eylül 37 tarihine kadar tamamen ihzar ve Komisyonlar anbarlarına idhara mecburdur. Şu suretle meselâ on bin haneyi ihtiva eden bir Kaza behemehal on bin takım çamaşır ve on bin çarık ve çorap verecektir.

b- Pek fakir hanenin bu teberrudan istisnası ve bu fakirin hissesinin diğer bir zengine tahmili, derc ve teberruata memur olan Komisyonun vazifesidir.

d- Toplanan çorap ve çamaşır ve çarıklar mahalli Komisyonuna halk tarafından teslim edilecek ve verilen şeyler Komisyonun bir memurunun mesuliyeti altında tahtı muhafazaya alınacak ve müteberria Komisyon tarafından teberruati miktarını ve tarihi teslimini mübeyyin bir makbuz verilecektir.

2- Bu emri alan her Komisyon Reisi memur olduğu Kazasının hanesi mevcudunu emri aldığı tarihten 10 Eylül 37 tarihine kadar verilen vazifeyi ikmal edeceğini telgrafla Levazımatı Umumiyyeye bildirecektir.

3- Hitamı teberruatta Tekâlifi Milliye Komisyonu ziyri mazbatalı üç kıt'a defter yaparak, bir nüshasını Levazımatı Umumiyyeye gönderecek, diğer nüshalardan birisi Komisyon Reisinde ve diğeri mahalli Mal Memurunun nezdinde Müfettişler tarafından talep olununca irae edilmek üzere mevcut bulunacaktır.

4- Bu emrin tarzı icrasında en ufak suiistimali görülenler hiyaneti vataniye cürmiyle itham edileceklerdir.

5- Bu emir bilumum Kazalara hemen tebliğ edilmek üzere Vilâyet ve Livalara ve İstiklâl Mahkemelerine berayı malûmat Vekâletlere ve Cephe Kumandanlıklarına verilmiştir. 7 Ağustos 337

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Açık Söz: 10 Ağustos 1921

* * *

405 - ORDUYA YARDIM İÇİN EMİR

(7. VIII. 1921)

Tekâlifî Milliye emri

Numara (3)

Madde 1- Ordu ilbas ve teçhizinin tevsi için berveçhiâti tedabir ittihaz edilecektir: Bu tedabirin tatbikinden 1 numaralı emirde vazife ve sureti teşekkülleri bildirilen Tekâlifî Milliye Komisyonları mesuldür.

a- Tüccar ve ahali yedinde mevcut bilumum rengi ne olursa olsun çamaşırlık bez, amerikan, patiska, pamuk, yıkanmış yün, yıkanmamış yün, tiftik, fantazi kumaşlar hariç olmak üzere erkek elbisesi imaline salih her nevi yazlık ve kışlık kumaşlar kalın bezler, kösele ve iğne, taban astarlığı, sarı ve siyah meşin, sahtiyandan mamul yemeni, çarık, botin, çarık imaline mahsus deri, demir, kundura çivisi, tel çivi, kundura ve saraç iplikleri, nallık-demir, veya mamul nal, mih, yem torbası, yular, belleme, kolan, kaşağı, gübre ve sicim ve urgan stoklarından yüzde kırk miktarına tekâlifî Milliye Komisyonlarınca derhal vazı'yet edilecek ve takdiri fiyat edilerek alınan miktarı mübeyyin olmak üzere Komisyonun imza ve mühürlerini havi kuruşlu bir mazbata sahibi yedine verilecektir.

b- Dahildeki malzemenin bu suretle bir kısmının alınmasından mütevellit fiyat farkını tevzin için hariçten gelecek bu cins malların yüzde onu dahi iskelelerde aynı şerait dahilinde ordu ihtiyacatı için alınacak, yüzde doksanına katiyen müdahale edilmeyerek eshabının emrine bırakılacaktır.

c- Alınan mallardan mütebaki kalan ve ithal edilecek olan bu cins stokların nakil ve furuhtu tamamıyla serbesttir.

d- Çocuk ve kadın elbiseleri ve levazimiyle lüks eşya almak sureti katiyede memnudur.

Madde 2- Hariçten mal getiren tüccarlardan Tekâlifî Milliye Komisyonlarına mal veren ve mukabilinde kuruşlu mazbata alan tüccarların mazbatalarında muharrer miktar istihkaklarının yüzde yirmisi bilahare getirecekleri malların gümrük bedeline mahsup edilecektir.

3- Bu muamelat hakkında da iki numaralı emrin üçüncü maddesinde tafsil edildiği veçhile Komisyonlarca üç kıta defter tanzim edilecektir.

4- Bu emre muhalefet ederek malını gizleyenler veya suiistimali görülenler kim olursa olsun hiyaneti vataniye ile tecrim edileceklerdir.

5- Üç numaralı olan bu emir derhal Komisyonlara tebliğ edilmek üzere Vilâyat ve Livalara ve İstiklâl Mahkemelerine yazılmış ve berayı malûmat Vekâletlere ve Cephe Kumandanlıklarına verilmiştir. 7 Ağustos 337

Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal

Açık Söz: 10 Ağustos 1921

* * *

406 - ORDUYA YARDIM İÇİN EMİR

(7. VIII. 1921)

Tekâlifî Milliye emri

Numara (4)

Emri ahire kadar Ordunun iaşesi için berveçhiâti tedabir ittihaz edilecek ve bu tedabirin tatbikinden bir numaralı emirle sureti teşkilleri bildirilen Tekâlifî Milliye Komisyonları mesul olacaktır.

1- Elde mevcut buğday, saman, un, arpa, fasulye, bulgur, nohut, mercimek ve kasaplık hayvanat, şeker, gaz, pirinç, sabun, yağ, tuz, zeytin yağı, çay, mum stoklarından yüzde kırkına Komisyonlarca vazı'yet edilerek ambarlara alınacaktır. Takdir edilecek fiyat üzerinden eshabı yeddine kuruşlu mazbata verilecektir.

2- Komisyonlarca derc olunan, buğdayların una tahvili için Komisyonlar mıntıklarında mevcut fabrika ve değirmenlere mütesaviyen taksimi amal edecek ve bu say meccanen olacaktır.

3- Bu hususta en ufak suiistimali görülen memurun veya tekâliften kendisini azade tutan ferdin cezası hiyaneti vataniyedir.

4- Dört numaralı olan bu emir hemen Komisyonlara tebliğ edilmek üzere Vilâyet ve Livalara ve İstiklâl Mahkemelerine yazılmış berayı malûmat Vekâletlere ve Cephe Kumandanlarına birer suret verilmiştir.

7 Ağustos 337

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Açık Söz: 10 Ağustos 1921

* * *

407 - ORDUYA YARDIM İÇİN EMİR

(7. VIII. 1921)

Ordularımız için yapacağımız fedakârlıklar

Nakliyat hakkında 5 numaralı emir.

Ordu nakliyatının teinini için berveçhiâti tedabir ittihaz edilecek, bu tedabirin tatbikinden bir numaralı emirde teşekkülü bildirilen Komisyon mesul olacaktır.

1- Ciheti askeriyece suru muhtelif ile ordu ihtiyacı için alınan vesaiti nakliye hariç olmak üzere memlekette kalan vesaiti nakliye eshabı her ay ordu malzemesinden bir kısmını kendi vasıtasıyla yüz kilometrelik bir mesafeye meccanen nakle mecburdur. Bu naklin devam ettiği müddetçe nakliye sahibi ve hayvanatı ordu anbarından işe olunur.

2- Bir ay zarfında bu vazifeyi gören fert o ay zarfında yeni bir vazifei nakliye almaz. Tekâlifî Milliye Komisyonunun sevkettiği eşya veya erzak irsaliyesi ziyrinin malı tesellüm eden anbar tarafından tasdiki o aylık muafiyet hakkını o ferde verir.

3- İki, üç, dört numaralı emirlerle toplanan mevat ve erzak Levazımatı Umumiyenin göstereceği esas askeri anbarlara Tekâlifî Milliye Komisyonları tarafından bu mükellefiyeti nakliye usuliyile sevk ve idhar edilirler.

4- Müteahhit nakliye kolları diğer halkın tâbi oldukları şehri yüz kilometrelik nakliyatı meccanen yapmağa mecburdurlar.

5- Bu emri alan her Tekâlifî Milliye Komisyonu kendi mıntıkası dahilinde mükellefiyeti nakliyeye dahil olabilecek vesaitin cins ve miktarını 15 Ağustos 337 tarihine kadar Müdafaai Milliye Sevkiyat ve Nakliyat Müdüriyeti Umumiyesine ve cephe mıntıklarında bulunanlar ise Sevkiyat ve Nakliyata bildirmekle beraber mıntıkasında buldukları Menzil Müfettişliklerine veya Ordu Erkânıharbiye Riyasetlerine bildireceklerdir.

6- Bu mükellefiyetlerden kaçanlar veya bu mükellefiyeti tatbikte suiistimali görülenler hiyaneti vataniye ile tecziye olunacaktır.

7- 5 numaralı olan bu emir hemen Tekâlifî Milliye Komisyonuna tebliğ edilmek üzere bilumum vilâyat ve Livalara yazılmış ve İstiklâl Mahkemelerine ve berayı malûmat Vekâletlere ve Cephe Kumandanlıklarına birer suret verilmiştir. 7 Ağustos 337

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

7 Ağustos 337

* * *

408 - ORDUYA YARDIM İÇİN EMİR

(7. VIII. 1921)

Emvali Metruke hakkında 6 numaralı emir

1- İki, üç, dört numaralı tekâlifî Milliye emirlerinde tedariki bildirilen eşya ve erzak cinsinden muhtelif mahallerde mevcut emvali metrukeye Tekâlifî Milliye Komisyonlarınca vazı'yet edilecek, miktarı tesbit ve fiyatı takdir olunarak kuruşlu bir mazbata mahallî mal sandığına verilecektir.

2- Emvali Metrukeden bu suretle alınanlar için Tekâlifî Milliye Komisyonları evvelki emirlerde bildirildiği veçhile üçer kıta muntazam defter tutacaklar, bunun bir suretini Levazımatı Umumiyeye göndereceklerdir.

3- Alınan Emvali Metruke cins ve miktarları 10 Eylül 37 tarihine kadar Müdafaai Milliye Levazımatı Umumiye Dairesine Tekâlifî Milliye Komisyonları tarafından telgrafla bildirilecektir.

4- Emvali Metrukenin derç ve idharında tekâsül ve suiistimali görülenler ve tekâlifî kendi malı imiş gibi tesahup etmeğe kalkanlar hiyaneti vataniye cürümüyle itham edileceklerdir.

5- 6 numaralı olan bu Tekâlifi Milliye emri hemen Komisyonlara tebliğ edilmek üzere bilumum Vilâyat ve Livalara ve İstiklâl Mahkemelerine yazılmış berayı malûmat Vekâletlere ve Cephe Kumandanlığına yazılmıştır.

7 Ağustos 37

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Açık Söz: 10 Ağustos 1921

* * *

409 - ORDUYA YARDIM İÇİN EMİR

(8. VIII. 1921)

7 numaralı emir

Esliha ve Cephane hakkında Tekâlifî Milliye emri

1- Cins, mezhep, sunuf ve meslek tefrik edilmeksizin bilaistisna herkes zirde -üçüncü madde- cins ve nevi muharrer esliha ve cephaneye ile alati carihayi her mahalde işbu emrin tarihi neşrinden itibaren üç gün zarfında mahalli Tekâlifî Milliye Komisyonuna makbuz mukabilinde teslim etmek suretiyle hükümete terk ve teberru edecektir. Harbin hitamında işbu esliha bir hatıra olmak üzere aynen eshabına iade olunacaklardır.

2- Dördüncü günü sabahından itibaren zikrolunan silâh ve cephaneyi sakladığı ve hile istimal ederek teslim etmediği tahakkuk edenler ve esliha derç ve cem taharrisinde sui istimal ve harekette bulunanlar idam olunur.

3- Teslim edilecek esliha ve cephaneye şunlardır:

Ma'cephane her nevi mükerrer ateşli tüfek, kasatura veya süngü ve cephaneler filinteleri yani her nevi Osmanlı mavzerleri küçük ve büyük çaplı her nevi Alman, Belçika tüfekleri, her nevi Avusturya tüfeği, Avusturya ve Bulgar manlihirleri, her nevi İngiliz tüfeği, her nevi Rus tüfekleri, her nevi Fransız, Romanya, Sırp, Japon, Yunan martın büyük ve küçük çaplı tüfekleri (av tüfekleri, tabancalar ve bunlara mahsus cephaneler müstesnadır) her nevi kılıç ve palalar, bunlardan bir kıymeti mahsusayı haiz olanlar Komisyonların mesuliyeti altında ve vesika mukabilinde eshabına terk olunacaktır.

4- Tarihi ilânın dördüncü gününden itibaren hükümeti mülkiye, askeriye üçüncü maddede muharrer esliha ve cephaneyi bulmak için lüzum gördüğü haneleri vesair mahalleri usulü kanunisi dahilinde taharri edecektir.

5- Tekâlifî Milliye Komisyonları işbu emrin ahalice tamamen tebliğini temin edecek ve silâhını teslim edeceklerin bulunduğu yerlerle Komisyonların münakit olduğu mahal arasındaki mesafeye ait müddeti mühlet olarak verilen üç güne zam edeceklerdir.

6- Tekâlifî Milliye Komisyonları topladıkları esliha ve cephaneye cins ve miktarlarını Müdafaa-i Milliye Harbiye Dairesine bildireceklerdir.

7- İşbu emir evvel emirde Kastamonu, Çorum, Yozgat, Kayseri, Niğde, Konya ve Silifke Vilâyat ve Mutasarrıflıklarına, bu devairin garbındaki vilâyat ve elviyede tatbik edilmek üzere makamâtı aidesine tebliğ edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Açık Söz: 11 Ağustos 1921

* * *

410 - ORDUYA YARDIM İÇİN TEKÂLİFİ MİLLİYE EMRİ

(8. VIII. 1921)

8 numaralı emir

1- Tekâlifî Milliye Komisyonları her mahalde mevcut benzin, vakum, gres, makine, don, saatçi, balık yağları, vazelin, otomobil kamyon lâstiği, sulüsyon, buji, soğuk tutkal, Fransız tutkalı, telefon makinesi, kablo pil, çıplak tel, mücerret ve bunlara müteferri malzeme, asit sülfirik miktarını tahkik ve tesbit ile mevcut stokların yüzde kırkına vazı'yet edecek ve eshabına esmanı mukabilinde mazbata verecektir.

2- Balâda cinsleri mezkûr malzemedan hariçten memlekete getirilenlerin gümrük resminden başka yalnız yüzde onu kuruşlu mazbata mukabilinde mezkûr Komisyonlar tarafından alınabilir. Bu suretle emvali alınanlara verilecek mezabıtın yüzde yirmisi gümrük resmine mahsup edilir.

3- Tekâlifî Milliyeden alınacak berveçhibalâ malzemenin yüzde kırkının derç ve cem'i her Komisyon tarafından nihayet 10 Eylül 337 de ikmal edilmiş bulunacak ve 15, 20, 25, 30 Ağustos ve 5 Eylülde derç ve cemolunanların cins ve miktarlarını Müdafaa-i Milliye Harbiye Dairesine bittelgraf bildireceklerdir.

- 4- Orduların bu malzemededen sureti istifadesi Müdafaa-i Milliye Vekâletince tesbit olunacaktır.
- 5- İşbu malzemededen mevcudunu gizliyenler ve tariki hileye sapanlar hakkında hiyaneti vataniye kanunu tatbik olunur.
- 6- İşbu emir bilumum Vilâyat ve Livalara, Cephe Kumandanlıklarına, Vekâletlere tebliğ edilmiştir. 8 Ağustos 337

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Açık Söz: 10 Ağustos 1921

411 - ORDUYA YARDIM İÇİN TEKÂLİFİ MİLLİYE EMRİ
(8. VIII. 1921)

9 numaralı emir

- 1- Tekâlifî Milliye Komisyonları hudutları dahilinde mevcut demirci, marangoz, dökümcü, tesviyeci saraç, arabacı esnafı ve imalâthaneleri ile bu esnaf ve imalâthanelerin kabiliyeti imaliyelerini tesbit ve gerek bunlar ve gerek kasatura, kılınç, mızrak ve eyer yapabilecek sanatkarlar isimleri zikredilmek üzere mikdarlarını Müdafaa-i Milliye Vekâletine bildireceklerdir.
- 2- İşbu emir bilumum Vilâyat ve Livalara, Cephe Kumandanlıklarına ve Vekâletlere tebliğ edilmiştir. 8 Ağustos 337

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 14 Ağustos 1921

* * *

412 - ORDUYA YARDIM İÇİN TEKÂLİFİ MİLLİYE EMRİ
(8. VIII. 1921)

10 numaralı emir

Seferber Ordunun vesaiti nakliyece olan ihtiyacını tevsiyen temin ve ikmal için bervechiâti mevât sûratle tatbik olunacaktır.

1- İşbu emri tebellüğ eden Tekâlifî Milliye Komisyonları kendi mıntıklarında bulunan ve cinsleri âtidede tasrih olunan bilcümle vesaiti nakliyenin yüzde yirmisine vazı'yet edeceklerdir. Vesaiti nakliyenin cinsleri:

- Dört tekerlekli yaylı arabalar
- Dört tekerlekli at ve öküz ve kağrı arabaları... Arabalar bilumum teçhizat ve hayvanlariyle beraber olacaktır.
- Binek ve topkeşan hayvanat
- Ester ve mekâre hayvanatı
- Deve
- Merkep

2- Bu emri alan Tekâlifî Milliye Komisyonu mıntikasındaki bilumum vesaiti nakliye mikdarını mümkün olduğu kadar çabuk tesbit edecek ve nihayet on Eylül'e kadar mıntikasındaki vesaiti nakliyenin en sağlamlarından yüzde yirmisini derc, cemetmiş olacaktır.

3- Vavı'yet olunan her vasıtai nakliyenin fiyatı Komisyon tarafından biltahkik vesaiti nakliyesi alınan Kasabanın Belediye Reisine, Karyelerde Heyeti İhtiyariyeler tarafından o mahaldeki ahali üzerine servetleri nisbetinde tarh ve tevzi edilerek istifa olunacaktır. Vesaiti nakliyesi alınanların paraları bu suretle Belediye ve

Heyeti İhtiyariyeler tarafından tesviye edilecek ve buna mukabil esbabından alınacak makbuzlar da tasdik olunarak Tekâlif Komisyonlarına tevdi edilecektir.

4- Komisyonlar tarafından dercolunan vesaiti nakliye o mahaldeki Ahziasker şubelerine teslim olunacaktır. Şuabatın tesellüm ettikleri bu vesaiti nakliyeden arabalar ve hayvanlar mümkün ise ve sahipleri mükellifinden ise sahipleriyle, değil ise mükellifin meyanında araba ve hayvan sevk ve idaresine âşinâ ikmal efradından müntehap neferlerle idare olunacaktır. Bu vesaiti nakliye Şuabat merkezinde toplanacak ve Şubelerce iaşe ve muhafaza edilecektir.

5- Her Ahziasker şubesi, şubede toplanan vesaiti nakliyenin cins ve mikdarını 15, 20, 25, 30 Ağustosta ve 10 Eylül tarihlerinde Müdafaai Milliye Vekâleti Ordu Dairesine telgrafla bildirecektir.

6-Bu hususta müsamaha ve suiistimalde bulunanlar hiyaneti vataniye cürmiyle tecrim olunacaklardır.

7- 10 numaralı olan bu emrin vusulü tarihi ve saati telgrafla Ordu Dairesine bildirilecektir.

İşbu emir bilumum Vekâletlere, Garp ve Merkez Ordusu Kumandanlıklarına, Canik, Amasya, Tokat, Sivas, Kayseri Niğde, Konya, İçeli Vilâyet ve Livalariyle bunların garbında bulunan bilumum Vilâyet ve Livalara ve işbu mıntikalardaki Ahziasker heyet ve kalem riyasetlerine ve istiklâl Mahkemelerine tebliğ olunmuştur. 8 Ağustos 337

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 12 Ağustos 1921

* * *

**413 - MUSTAFA KEMAL PAŞAYA BAŞKUMANDANLIK
VERİLMESİ MÜNASEBETİYLE YAZILAN Mektup**

(11. VIII. 1921)

Efganistan Sefiri Alişanı Sultan Ahmet Han Hazretlerine

Tarafı milletten uhdeme tevdi edilen Başkumandanlık memuriyeti münasebetile vaki olan tebrikâtı sefiranelerini telâkki ettim. Kesif bir manayı hulûs ve samimiyetle meşbu olan mektubunuza cevap verirken hitabınızın ruhumda tevlit ettiği fahrü sururdan bahsetmekte bir zevki mahsus duyuyorum.

En yüksek bir azim ve iman ile mücehhez olarak sülûk ettiğimiz tariki mücahedenin acı ve tatlı bütün safahatına karşı kardeş ve dindaş Efganistan ile bu muazzez milleti memleketimizde temsil eden zâtı asilânelerinin her vesile ile gösterdikleri yüksek alâkadan dolayı en har ve samimi teşekküratımı takdim ederim.

Cepheyi teftiş esnasında arzuyu sefiranelerini tatmin ve büyük dindaş ve kardeş Efgan milleti ve ordusu ile muhterem Sefaret heyetinin selâmlarını ve bütün şark ve müslüman aleminin Türk milletinin giriştiği ulvi ve mukaddes mücadelede muvaffak olması hakkındaki temenniyatı hâlisanesini kahraman askerlerimize tebliğ edeceğim efendim.

11.8.337

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Mustafa Kemal

H.M.: 12 Ağustos 1921

* * *

414 - ESİRGEME KURUMUNA TEŞEKKÜR TELGRAFI

(Ağustos, 1921)

Derneğin, özel olarak yaptırıp T.B.M.M. 'ne armağan ettiği bayrak münasebetiyle:

İstanbul'da Esirgeme Derneği Reise-i muhteremesine

Büyük Millet Meclisi kendisine irsal buyurulan hediye ve bu vesile ile ibraz edilen hissiyat-ı vatanperveraneden dolayı en samimî teşekküratımı takdim eder.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Vakit: 13. 8. 1921, s. 2

415 - HALİDE EDİB E TELGRAF

(18. VIII. 1921)

Fi. 18. 8. 37 (1921)

Halide Edib Hanımefendi Hazretlerine

Garb Cephesi

Aceledir

Ordu safları arasında vatanımızın müdafaasına fiilen iştirak için şiddet-i arzu ile vuku bulan müracaat-ı vatanperveraneleri orduca memnuniyetle telâkki olundu. Hizmet-i fiiliye-yi askeriye kabul ve Garp Cephesine memur edildiğinizi tebliğ ederim. Keyfiyet cephe kumandanlığına da iş'ar kılındı. İlk vasita ile cephe karargâhına müracaat ve oradan vazifenizin telâkki buyurulması rica olunur.

Başkumandan
Mustafa Kemal

Türk'ün Ateşle İmtihanı Halide Edip Adıvar. 1962, s. 214

* * *

416 - CİDDİ SAVAŞLARA BAŞLANACAĞINA DAİR Telgraf

(21. VIII. 1921)

Garp Cephesi
21/8/1337

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C. 21/8/1337 şifreye.

Telgrafınızı Garp Cephesi karargâhında aldım. Bir dağ ve bir fedakâr kalsa dahi istiklâl davamızın devam edeceği hakkındaki kanaati layetezelzelin Yunan Ordusu ile meydan muharebesine tutuştuğumuz bir anda tarafı devletinizden tekrar ve teyid edilmesi büyük inşirahı kalbi mucip oldu. Harekâtı askeriye plânımız tıpkı mütalâa buyurduğunuz gibi düşünülmektedir. Yalnız Ankara garbinde ciddi bir muharebe vermeyi mülâhazatı umumiyeye nazaran zarurî görmekteyiz. Maahaza kuvvet ve vaziyetimiz dahi gayri müsait görülmektedir. Düşmanla muharebe teması hasıl olmuştur. Yarından itibaren ciddi muharebata intizar ediyoruz. Fevzi, İsmet Paşalarla beraber Garp Cephesi Karargâhından selâmlarımızı takdim ederiz.

Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 996

* * *

**417 - (10) NUMARALI TEKÂLİFİ MİLLİYE EMRİ
HAKKINDA Telgraf**

(21. VIII. 1921)

545

Adet: 196

Şark Cephesi K. Erzurum Vilâyetine

Mahreci Numarası Kelimesi

Garp
Cephesi 248 35

C 16/8/37 tele 10 numaralı tekâlifî millîye emrinin zirinde musarrah olduğu üzere Canik, Amasya, Tokat, Sivas, Kayseri, Konya, Niğde İçel vilâyat ve livalarının şarkında bulunan asksama şumulü yoktur efendim.

21 Ağustos 37

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

*on veya onbir olduğunun yeniden tetkiki
Sivas'tan tekrar olunmuştur efendim /22*

T.İ.T.E. Arşivi: 24/3067

* * *

418 - ORDU HAKKINDA TEMİNATI

(3. IX. 1921)

T.B.M.M. nin telgrafına verilen cevap.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin ordu hakkındaki teveccüh ve itimadını orduya tebliğ ettim, bu selâm ve itimattan mütehasşis ve minnetrar olan ve en kıdemsiz neferinden kumandanlarına kadar en yüksek azim ve imanla muharebe eden ordunun istiklâlimizin müdafaası uğurunda muktezayı namusu ifa edeceğini temin eylerim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

HM.: 4 Eylül 1921

* * *

419 - SAKARYA MEYDAN SAVAŞININ KAZANILDIĞINA DAİR

(13. IX. 1921)

Batı Cephesi Kumandanı İsmet Paşanın raporunun tamimi.

13 Eylül sene 337 vaziyetine dair Garp ordusu kumandanlığının raporu berveçhiati aynen tamim olunur.
13/9/337

Başkumandan
Mustafa Kemal

23 Ağustos sene 337 den beri devam eden Sakarya meydan muharebesi Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusunun muzafferiyeti katiyesile neticelenmiştir, üç günden beri devam eden mukabil taarruzumuzun teshile bugün 13 Eylül sene 337 öğleden evvel bütün düşman ordusu mağluben ve kamilen nehir garbına atılmış bulunuyor. Düşmanı bilâfasıla takip ediyoruz. 13 Eylül sene 337

Garp Cephesi Kumandanı
İsmet

Açık Söz: 14 Eylül 1921

* * *

420 - EN SON YUNANLIYI YOK ETMEK İÇİN GENEL SEFERBERLİK İLÂNI

(13. IX. 1921)

Bilumum Vekâletlere, Şark, Garp, Elcezire cepheleri Merkez ordusu
Kastamonu havalisi, Adana mıntakası, Ayıntap mıntakası ve Ankara
Kumandanlıklarına

14/15 Eylül sene 337 nısfilleyilden itibaren bütün vatanda umumî seferberlik ilân edilmiştir. Mağlûp düşmanı Anadolu içerisinde en son neferine kadar imha için ilân edilen bu seferberlikte istihdaf edilen gayeye erinceye kadar lüzum hasıl oldukça silâh altında bulunan sınıflardan mada esnan erbabı tahtı silâha celb olunacaktır.

Silâh altına celb edilecek sınıflar Müdafaai Milliye Vekâletince tayin ve icap eden makamata tebliğ edilecektir. Bilumum Vekâletlere ordu ve müstakil kolordu ve mıntika kumandanlıklarına tebliğ edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 126/19246

* * *

421 - SAKARYA ZAFERİ ÜZERİNE VERİLEN EMİR

(13.IX.1921)

Garp Cephesi Kumandanlığına

1- Garp Cephesi karşısında münhezimen çekilen düşman 13 Eylül sabahından itibaren bütün cephede muharebe temasını katederek garba doğru ric'ata devam etmektedir.

2- Düşmanın geride herhangi bir hatda tevekkuf ve iadei intizam eylemesine mani olmak ve ric'atını inhizamı katiye duçar etmek lâzımdır. Bunun için sağ ve sol cenahlardan muvazi takip için tahsis edilmiş olan süvari fırkalarına istinat olmak üzere her iki cenahta mebzul vesaiti nakliye ile mücehhez bir ilâ iki piyade fırkasının işbu takip harekâtına iştirak ettirilmesi ve cepheden de düşmanın ric'at yolları üzerinde bilâ fasıla ilerlemek düşmanla behemehal muharebe temasına girmek üzere münasip görülecek kuvvette muhtelit takip müfrezeleri teşkil ve şevki muktezi görülmektedir.

3- Garp cephesi kıtaatının takibe iştirak etmiyecek olan aksamı sairesi şimdilik Sakarya gerisinde ve şimendifer hattı civarında içtima ettirilerek sürati azamiye ile ikmâl ve tensik edileceklerdir.

4- Garp cephesinin heman berveçhiati şekilde tensik ve tanzimine başlanması lâzımdır.

a) Mevcut 18 piyade fırkasından beheri üçer fırkalı dört kolordu teşkil ve mevcut süvari kuvvetleri de beheri dörder alaydan mürekkep üç fırkalı bir süvari kolordusu halinde tensik olunacaktır. Mevcut grup kumandanlarından münasip görülenler Garp Cephesi Kumandanlığınca işbu Kolordu Kumandanlıklarına intihap ve inha olunacaklardır. İşbu Kolordulara birden beşe kadar numara verilecektir.

b) Beşinci, dokuzuncu ve yirmidördüncü fırkalar lâğv olunacaktır.

c) Dört kolordulu işbu seyyar ordudan başka Kocaeli mıntikasında bir fırka ile bir süvari alayından ve ihtiyaca göre yeniden teşkil olunacak asayiş müfrezelerinden mürekkep olmak üzere bir gurup Kumandanlığı ihdas edilecektir. İşbu gurup kumandanlığına 12 inci gurup kumandanı Miralay Halit Beyin tayini münasip görülmüştür. Bu guruba 17 inci piyade fırkasının tahsisi şayanı arzudur. Kocaeli gurubunun mıntikası berveçhiatidir:

Şarken Düzce kazasının hududu mülkiyesi cenuben Mudurnu çayı - Taraklı - Göğnük çayı mansabı Bilecik hattı umumisidir. Bu hat ve mevak Kocaeli gurubuna aittir. Bu hattın şimalinde halen mevcut olan bilumum milli kuvvetler Kocaeli gurubu emrine gireceklerdir. Kocaeli gurubu kendi mıntikasına muvasalat ve vazifeye mübaşeret edinceye kadar garp cephesinin tahtı emrindedir.

Not: 17 nci firkanın Geyve'ye tevcihine imkân hasıl olmazsa tebliğ etmek caizdir.)

d) 6 ncı piyade firkasının halen bulunduğu mıntıkada vazifesine devam eylemesi düşman yan ve gerilerinde azami faaliyet göstermesi lâzımdır.

5- Başkumandanlık karargâhı 13 Eylül akşamından itibaren Polatlı'da teessüs edecektir. Ordunun ikmal ve teçhiz hususatını garp Cephesi karargâhı ile biltemas takip ve tesri eylemek üzere Müdafaai Milliyece bütün ikmal muamelâtına vakıf dört beş zattan mürekkep bir şube süratle Polatlı'ya Karargâhı Umumi nezdine gönderilecektir.

6- Bu emir 13 Eylül 337 de Garp Cephesi Kumandanlığına ve Müdafaai Milliye Vekâletine yazılmıştır.

13/9/37
İmza

Başkumandan
M. Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 126/19245

* * *

422 - FAHREDDİN PAŞANIN TERFİİNİ TEBRİK

(13. IX. 1921)

Beşinci Kolordu Kumandanı Fahreddin Paşa Hz. ne

Hayat ve istiklâl-i millete kaseden düşman ordusunun kahr ü inhizamı ve bu suretle saadet-i memleketin temini hususunda muharebe meydanlarında sepkeden fevkalâde hizmet ve fedakârlığınızı takdiren rütbenizin mirilivalığına terfini tebrik eder ve ordumuzun sizin gibi değerli kumandanlarıyla müftehir olacağını arz ve temin eyleriz efendim.

Başkumandan
Mustafa Kemal
(İsmet ve Fevzi Paşaların da imzası)

Vakit: 14.9.1921, s. 2

* * *

423- YUNAN KUVVETİNİ KIRMAK İÇİN MİLLETE BEYANNAME

(14. IX. 1921)

Harp Karargâhı
14 Eylül 337

Mukaddes topraklarımızı çiğneyerek Ankaraya gelmek ve istiklâli memleketin fedakâr muhafızı olan ordumuzu imha etmek isteyen Yunan ordusu yirmibir gün devam eden pek kanlı muharebeden sonra avni hakla mağlup edilmiştir. Ordumuzun mukabil taarruza geçmesi üzerine yüzgeri etmek suretiyle kahraman Türk askerlerinin süngülerinden kurtulmak isteyen düşman ordusuna esnayı ricatında aman verilmemiş ve mühim kuvvetleri Sakarya şarkında imha olunmuştur. Sakarya'dan geçerek şaşkın ve gayrı muntazam garba teveccüh eden kısımlarının dahi arkasını bırakmıyarak masum Türk milletinin hayat ve istiklâline canavarca tecavüz edenlere lâyük olan cezayı vermek için ordumuz sönmez bir azim ve celadette vazifesini ifaya devam ediyor, İstanbulda o zaman kendisine Türk hükümeti namını veren ve fakat ecnebilere hoş görünmek gayretiyle Türk milletinin en mukaddes menafiiini ayaklar altına alan vatan muhabbetinden mahrum bir takım ricalin caniyane müsamahasından bilistifade İzmir'e çıkan düşman bundan evvel dahi İnönünde, Dumlupınarda mükerreren Türk azm ve imanı karşısında makhur ve mağlup edilmişdi. Ancak bu derslerden ibret almıyan ve hiç bir hakka istinad etmiyerek mübarek vatanımıza tecavüz etmekte ısrar eden Yunanlılar bu defa Kral Konstantinin hırsı saltanatını tatmin için memleketlerinin bütün menabiini açtılar. Para, asker, malzeme hususunda hiçbir fedakârlıktan çekinmiyerek aylarca hazırlandılar. Ayrıca şarktaki menafii siyasiyelerini muhafaza etmek için masum kanların

dökülmesini arzu eden bazı ecnebi dostlarının hafî ve celi muavenetlerine, teşviklerine istinad ettiler. Bu suretle vücuda getirdikleri muntazam ve mücehhez büyük bir ordu ile biperva Anadolu içerlerine saldırdılar. Düşünmediler ki Türklerin vatan sevgisiyle dolu olan göğüsleri kendilerinin melun ihtiraslarına karşı daima demirden bir duvar gibi yükselecektir. Filvaki milletimiz düşmanın hazırlıklarına mukabele için hiç bir fedakârlıktan çekinmedi. Ordumuzu takviye için para, insan, silâh, hayvan, araba velhasıl her ne lazımsa kemali haheşle ibzal etti. Avrupanın en mükemmel vesaitiyle mücehhez olan Kostantin ordusundan ordumuzun teçhizat itibariyle de geri kalmaması ve hatta ona tefevvuk edebilmesi gibi inanılmaz mucizeyi Anadolu halkının fedakârlığına medyunuz.

Maksadı millî uğrunda efradı milletin menafii hususiyelerini istihkar emrinde gösterdikleri harikalar ahfad ve ensalimizin ilelebed sermayei mefhareti olacaktır. Bu umumi gayretler sayesinde ki ordumuz mevdi istihkar için hiç bir dakika tereddüt etmeyecek surette yüksek bir kuvvei maneviye ile düşman üzerine atıldı. Canımızı, namusumuzu almak üzere Haymana ovalarına kadar gelen düşman efradı esir düştükleri zaman alicenap askerlerimizden ilk nidayı istirham olarak bir parça ekmek istemeleri manzarası mağrur düşmanlarımızın akıbetini gösteren manidar bir levhadır. Bu derece azim bir hissi fedakâri ile topraklarını müdafaa eden milletimiz ne kadar iftihar etse haklıdır, istiklâl mücadelemizde inayeti samedanisini Türk milletinden esirgemeyen Cenabı Hakka hamdü sena etmeği asla unutmuyalım. Bizler esasen meşru olan davamızda inayeti ilâhiyeden hiç bir zaman ümidimizi kesmedik. Hiç kimsenin hakkına tecavüz etmek istemediğimiz gibi diğerleri tarafımdan da hakkı hayat ve istiklâlimize riayet olunmasından başka bir davamız yoktur. Hududu milliyemiz dahilinde müdahaleci ecnebiyeden azade olarak her medeni millet gibi hür yaşamaktan başka bir gayesi olmayan Türk milletinin hakkı meşruu nihayet alemlî insaniyet ve medeniyet tarafından teslim olunacaktır. Ancak silâhlarımızı maksadımız tamamen istihsal olunduktan sonra bırakacağımızdan pek karib olan bu mesud ana kadar kemafissabık bütün efradı milletin azami gayret ve fedakârlık göstermesine intizar eylerim. Cenabı Hak tevfikatı samedaniyesini idame buyursun amin.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 126/19247

* * *

**424 - SAKARYA ZAFERİNİ TEBRİK EDEN
ZONGULDAKLILARA TELGRAF
(15. IX. 1921)**

Necip milletimizin hayat ve istiklâlini imha etmek isteyen Yunan ordusunu 21 günlük meydan muharebesinden sonra inhizama uğratan ordumuz ve şahsım hakkındaki tebrikâtınıza teşekkür ederim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Vakit: 17. 9. 1921, s. 2

* * *

**425 - KASTAMONU VİLÂYETİNİN TEBRİKİNE
VERİLEN CEVAP
(15. IX. 1921)**

Kastamonu vilâyeti aliyesine

Tebrikât ve tezahüratı vakıa düşmanı takip etmekte olan bütün ordu mensubin ve kumandanlarım mütehasis ve müteşekkir bırakmıştır. Ordu, milletini böylece manen ve maddeten kendine müzahir gördükçe gösteregeldiği fedakârlıkta daha pek çok ileri gidecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Mustafa Kemal

Açık Söz: 17 Eylül 1921

* * *

**426 - SİVRİHİSARDA DÜŞMAN BAŞKUMANDANININ
NİŞANLARININ BULUNDUĞUNA DAİR Telgraf**

(17. IX. 1921)

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

1- Sivrihisar'da iğtinam edilen malzemedan başka birçok düşman kumandanları ve zabitanının eşyası ele geçmiş ve bu meyanda düşman ordusu Başkumandanı Papulâsın beş adet nişanı bulunmuştur. Mezkûr nişanlar hatırası zafer olmak üzere oradaki kumandanımız tarafından orduya takdim edilmiştir.

2- Düşman hattı ricatını katederek 14 Eylülde Sivrihisar'a baskın yapan kıtamız kumandanının verdiği raporlardan birisinin sureti aynen berveçhi atidir:

Sivrihisar'da Yunan hastahanesinde otuz kadar Yunan mecruhlarını ziyaretle hatırlarını sordum. O esnada düşman taarruza başlamakla Yunan tabibleri esir edilmiş olduğundan mecruhin yerliden iki müslüman tabibe teslimen ve her ihtiyaçları temin edilerek yerlerinde bırakılmışlardır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Mustafa Kemal

HM.: 18 Eylül 1921

* * *

**427 - SAKARYA ZAFERİ MÜNASEBETİLE BATUM
BAŞŞEHBENDERİNİN TEBRİKİNE VERİLEN CEVAP**

(18. IX. 1921)

Batum Başşehbenderi Aziz Samih Beye

Sakarya meydan muharebesinde ordumuzun ihraz eylediği muzafferiyet münasebet ile Batum ahalii muhteremesinin izhar eyledikleri ihtisasatı samimane ve tebrikâtı kalbiyeden dolayı pek mütehasis ve müteşekkir olduğumun ve bütün orduya selâmlarını iblâğ eylediğimin kendilerine bildirilmesini rica ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 19 Eylül 1921

* * *

**428 - KENDİSİNE GAZİ VE MÜŞİR UNVANLARININ
VERİLMESİ ÜZERİNE ORDUYA BEYANNAME**

(20. IX. 1921)

Arkadaşlar

Milletimizi yabancıların elinde köle olmuş görmemek için giriştiğimiz bu muharebede Sakarya muzafferiyeti gibi adı daima anılacak yeni ve büyük bir zafer kazandınız. Benim gibi ömrünü senelerden beri saflarınızın yanında geçirmiş olan bir silâh arkadaşınız ezilmiş, kahredilmiş düşmanın ricatinden sonra hakkınızda duyduğum takdir ve hayret, minnet ve şükranı ordunun her ferdi, memleketin her tarafından duyulacak kadar yüksek sesle söylemeğe lüzum gördüm. Sakarya boyunda verdiğimiz muharebe çok evvelki muharebelerimizde olduğu gibi ana vatanın yalnız bir köşesini ufak veya büyük bir parçasını tehlikeye düşürmüyordu. Orada biz bütün memleket,

bütün varlığımız ve istiklâlimiz bahasına denecek kadar ehemmiyetli büyük bir muharebeye giriştik. Yirmibir gün yirmibir gece milletin istiklâl fikriyle bir milletin istilâ ve yağma fikri birbiriyle boğuştu. Sizin başını eğmeğe razı olmayan istiklâl fikriniz ilerleyen düşmanı ricate mecbur etti. Kızgın bir ufuk üzerinde tüten ve yanan yüzlerce köylerimizi arkasında bırakarak düşman ordusu ceza önünde kaçan bir cani gibi geldiği yerlere gidiyor. Halbuki o bir muharebe değil yalnız bir akın düşünüyordu. Fikir ve imanın kaadiri mutlak kuvvetine kazandığımız zafer kadar büyük bir delil olmaz. Mazlum milletimizi tarihin en mühlik bir zamanında yeniden ışığa ve necata kavuşturan bu muharebede sizin Başkumandanınız olmaktan dolayı bir insan kalbi için mukadder olabilecek en derin saadet ve iftihar duyduğum.

Kumandanlara: Tehlike büyüdükçe yükselen azim ve tedbiriniz, derin ve hassas zekâlarınızla muharebenin muvaffak bir surette sevk ve idaresinde gösterdiğiniz harukulâde liyakat için,

Zabıtlara: Trablusgarp, Balkan ve Cihan Harbinden henüz çıkmış iken bir ateşten diğerine geçerek milletin istiklâl mücadelesinde tuttuğunuz mevki, genç ve aziz başlarınızın üzerinde dönen yeni ölüme karşı gösterdiğiniz istihkar ve kalplerinizde ışıldayan ve bize zafer yolunuzu aydınlatan millet aşkı ve bütün bir heyecanla seyr ettiğim sayısız kahramanlıklarınız için,

Neferlere: Kurtuluş için yaptığımız bu savaştan çok daha evvel sizi başka muhabere meydanlarında da tanımıştım. Dünyanın hiç bir ordusunda yüreği seninkinden daha temiz, daha sağlam bir askere rast gelinme mistir. Her zaferin mayası sendedir. Her zaferin en büyük payı senindir. Kanaatinle, imanıyla, itaatıyla hiç bir korkunun yıktırmadığı demir gibi pak kalbin ile düşmanı nihayet alt eden büyük gayretin için minnet ve şükranımı söylemeği nefsim en aziz, bir borç bildim.

Sizin gibi Kumandanları, zabıtları neferleri olan bir millete yad elleri altında köle olmak mümkün değildir. Bu defa Türkiye Büyük Millet Meclisinin hakkımda yeni bir rütbe ve unvan ile tecelli eden iltifat ve teveccühü doğrudan doğruya size racidir. Milletin verdiği bu rütbe ile yükselen ordu en şerefli, en ulu bir gaza ile mümtaz olan yine ordudur. Zaferden dolayı sizin kahramanlıklarınızla sizin gösterdiğiniz nihayetsiz fedakârlıklar bahasına kazanılan bu büyük muzafferiyetin millet tarafından takdirine delâlet eden bu rütbe ve unvanı ancak size izafe ederek bütün askerlik hayatımın en büyük sermayeci iftiharını taşıyacağım. Cenabı Hak giriştiğimiz kurtuluş mücadelesinde şerefli silâh arkadaşlarıma kendilerini temyiz eden asaletin, civanmerdliğin, kahramanlığın hakkı olan kati halâsı nasib etsin.

Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 21 Eylül 1921

429 - SAKARYA ZAFERİ ÜZERİNE ANKARALILARIN TEBRİKİNE VERİLEN CEVAP

(20. IX. 1921)

Necip milletimizin hayat ve istiklâlini imha etmek isteyen Yunan ordusunu yirmibir günlük meydan muharebesinden sonra inhizama uğratan ordumuz ve şahsım hakkındaki tebrikâtınıza teşekkür ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 21 Eylül 1921

* * *

430 - SAMSUNLULARIN ŞEHİT ÇOCUKLARINA YARDIMI

(21. IX. 1921)

Garp Cephesi Kumandanlığına tamim edilen telgraf sureti.

Garp Cephesi Kumandanlığına

Merkez ordusu kumandanlığından mevrut telgraf sureti âtidedir. Mezkûr telgraf muhteviyatının ordu efrad ve zabitanına tefhimini rica ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

Başkumandanlığa

Cephede bulunan zabitan ve efradın Samsunda terk ettikleri evlâdı şühedaya öz akraba gibi muavenet edilmesinin ahali ile takarrür edildiği Samsun Müdafaai Hukuk Heyetinden bildirilmiştir. Keyfiyetin lâzım gelenlere tebliğini rica ederim.

Merkez ordusu Kumandanı
Nurettin

H.M.: 22 Eylül 1921

* * *

**431 - SAKARYA ZAFERİ MÜNASEBETİYLE
AZERBAYCAN MÜMESSİLİ İBRAHİM ABİLOVUN
TEBRİKİNE VERİLEN CEVAP**

(29. IX. 1921)

Azerbaycan Sosyalist Şura Cumhuriyeti Ankara Mümessili İbrahim Abilov Beyefendiye

Sakarya muzafferiyeti münasebetile Türkiye Büyük Millet Meclisi orduları ve şahsım hakkında izhar buyurulan asarı tebrikâta arzı teşekkürat eylerim. Ana topraklarile mazlum şark akvamının hakkı hayat ve istiklâlini müdafaa uğrunda giriştiğimiz bu cidalı azimin vadei karibe zarfında hak ve adlin mukaddes zaferlerde neticelenmesi hakkındaki kanaatinize en samimi iştirak ve bilvesile takdimi ihtiramata eylerim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 30 Eylül 1921

* * *

**432 - SOVYET AZERBAYCAN MÜMESSİLİNİN TÜRKİYEYE
GELİŞİ DOLAYISİLE ÇEKİLEN Telgraf**

(29. IX. 1921)

Azerbaycan Sosyalist Şura Cumhuriyeti Ankara Mümessili İbrahim Abilov Beyefendiye

Anadolu ve Rumeli Türklerine bunca revabıt ile merbut olan kardeş Azerbaycan milleti mümessili sıfatile memleketimize teşrifi alilerinden dolayı beyanı hoşamedi eyler ve bilvesile arzı ihtiramata ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 30 Eylül 1921

* * *

433 - TÜRK DOSTU PIERRE LOTİ'YE HALI GÖNDERİLMESİ MÜNASEBETİLE YAZILAN Mektup

(3. XI. 1921)

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Paris mümessilinin hareketinden istifade ederek Türklerin büyük ve asil muhibbine karşı perverde ettiği hissiyatı, minnet ve şükranı tekrar beyan etmeyi kendine bir borç bilmıştır. Tarihin en karardık günlerinde sihengiz kalemile daima kendi hakkını teyit ve müdafaa etmiş olan ulvi üstada karşı Türk milletinin mütehassis olduğu derin ve lâyezal muhabbet ve müveddete, İstiklâl mücadelesinde şehit düşen erkeklerimizin yetim bıraktığı kızları tarafından göz yaşları arasında dokunan bu halı şahadet edecektir. Naçiz kıymeti delâlet ettiği manadan ibaret olan bu hediyemizi muhibbi hak ve civanmert büyük Fransıza karşı duyduğumuz hissi şükranı delâlet olarak telâkki ve kabul buyurmanızı rica ederiz.

3 Teşrinisani 337

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

H.M.: 4 Kasım 1921

* * *

434 - MEBUS HİLMİ BEYİN DURUMU ENVER VE HALİL PAŞALARA AÇIKLAYACAĞINA DAİR Mektup

(3. XI. 1921)

Moskova Sefiri Ali Fuat Paşa Hazretlerine

Aziz kardeşim

Büyük Millet Meclisi âzasından Ardahan Mebusu Hilmi Bey, Enver ve Halil Paşalarla rüfekasına vaziyeti hakikiyeyi izah ve sureti hareketlerine dair bazı noktai nazarlar beyan etmek üzere seyahat eylemektedir. Kendisine teshilâtı lâzimedede bulunmanızı rica eder, muhabbetle gözlerinden öperim kardeşim.

3 Teşrinisani 1337

M. Kemal

A. F. Cebesoy, Moskova Hatıraları: s. 314

* * *

435 - MECLİSTE ASKERÎ KUMANDANLAR ALEYHİNDE CEREYAN

(13. XI. 1921)

Zata mahsustur. Şifre

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Ankara: 13/11/1337

Meclisde epey zamandan beri rüesayı askeriye aleyhinde hafi, celi bazı tezahürat görülmektedir. Bu cereyanı tevli ve idame etmek isteyenlerden bir kısmının gayesi alelittlak ve normal şekilde bir hükümeti mülkiyenin bütün nüfuzıyla istikrarını görmek vezaif i harbiye haricindeki hususata askeri müdahalatın vukuunu men etmekten ibarettir. Bir kısmını teşkil eden azâ, tedabiri fevkalâdeyi istilzam eyleyen devrin geçtiği ve binaenaleyh bütün umur ve muamelâtın ahkâmı kanuniye dairesinde yalnız alâkadar devairi mülkiye ve adliyenin faaliyeti ile tahşidi lâzım geldiği kanaatindedirler. Diğer bir kısım âzâ vardır ki: Zahren bu nazariyenin istitai altına gizlenerek her vesile ile davayı milliyeye pişva olanların nüfuzunu kesr, erbabı iktidar ve namustan bulunan rüesayı askeriye vazifelerinden ib'at etmek ve binnetice memleketin kuvayı maddiye ve maneviyelerini kendileri için sevab ad edilen bir istikâmete tevcih eylemek istiyorlar. Bu günkü rüesayı muktediresinden tecerrüd edecek ordunun her hangi bir vazifei vataniye ifaya salih bir keyfiyet ve kemiyeti gaib edeceğinden gafletle ve yalnız mevhum bir kasdla mesai eden bu ikinci kısmın semerei faaliyeti kendilerine matlûp olan neticeyi verirse hasıl olacak vaziyet ordunun infisahi tamını ve binnetice vatanın izmihlali tamını demek olacağından bütün kuvvet ve kudretimizle bu fikir ile mücadele edilmektedir. Bu mücadelede kemali şiddetle devam olunacak, memleketin harabisini müntec olmak mahiyetinde bulunan bu cereyanı tevkif için icab eden her şey yapılacaktır. Mamafih mebhush ekalliyetin meclisde mucibi tehlike bir kuvvet yapması şimdilik muhtemel değildir. Son zamanda Nurettin Paşa Hazretlerinin merkez ordusu kumandanlığından infisalini icab ettiren esbab hakkında arzı malûmat etmek için zikrini faideli gördüğüm izahatı anifeden paşayı müşarileyhin bu muameleye maruz kalmasının en kuvvetli sebebi her türlü muamelâtda umumi bir şikayete meydan vermiş olması... olduğumu ilâve etmek isterim. Mamafi: Nurettin Paşa Hazretleri hakkında şikâyet edilen mevadın büyük bir kısmının dakik bir tedkikten sonra kendisi için mucibi töhmet olmayacağına şüphe yoktur, ötedenberi muamelâtı keyfiyesinden ve ihtilâsattan bahsedilen Nihad Paşa dahi Meclisde müzakereye mahal kalmadan vazifesinden alınmış ve Ankara'ya hareket edilmiştir. Meclisin ekseriyeti azimesi ve hüsnü niyetle müterharrik tabakası bir iki zatın vazifelerinden uzaklaştırılmalarıyla tatmin edilmiş olmakla beraber ordunun başındaki bütün zevata hücum etmek isteyen ve bu meyanda şark cephesi kumandanı Kâzım Karabekir ve garp cephesi kumandanı İsmet Paşalar Hazretlerine kadar taarruzlarını teşmil eylemek kararında bulunanlar beher gün bu maksatları için vesile ve fırsat beklenilmekte, mevcudiyeti anlatılmaktadır. Böyle bir teşebbüs vukuunda orduda arzu ettikleri neticeye vusullerini men için mümkün olan her şeyi yapmak, meclis ekseriyetinin fikri selimine karşı meselenin vehameti katiyesini anlatmak, meclisle hakikati karşı karşıya bırakmak kararındayız. Dahiliye Vekili Fethi Beyefendi memleketin teşkilât ve kuvayı mülkiyesini emniyet ve asayiş milliyenin idamesini kâfil olacak bir şekilde tamir ve tarsin eylemiş bulunuyorlar. Vesaiti mülkiye ile memlekette temini huzur mümkün olduğu takdirde orduların yalnız cepheleriyle meşgul olmalarındaki faide azim olduğu gibi Meclis ekseriyetinin de temayülâtını tatmine kâfi geleceğinden bu takdirde mevzuu-bahis menfi cereyanlara saha kalmayacağı tabiidir. Hasbihal tarzında olarak şark ve garp cepheleri kumandanlarına arz edilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1044

* * *

436 - CEMAL PAŞANIN ENVER PAŞA İLE İLGİSİNİ KESMESİNE DAİR Telgraf

(26. XI. 1921)

Moskova'da Sefiri Kebir Ali Fuat Paşa Hazretlerine

Telgrafnamenizi 8 Teşrinisani 1921 de yirmi iki günde aldım. Cemal Paşa şimdiye kadar gösterdiği dürüst harekette devam ederse kendisini takviye edeceğiz. Her halde Enver Paşa ve saire ile alâkasını katetmelidir. Bunları benim tarafımdan açıkça kendisine söyleyiniz. Medine Muhafızı Fahrettin Paşayı Afganistan Sefiri yaptık. Cemal Paşanın Afganistan'daki mesaisini yavaş yavaş millete anlatarak mevkiini tahkim edeceğiz, şimdiye kadar olan iş'aratım hüsnü telâkki ve mümkün olanlarını tatbik ettim. Onun tarafından telgrafa ve iş'arı devletinize muntazırım.

Mustafa Kemal

A. F. Cebesoy, Moskova Hatıraları, s. 298

* * *

437 - ADANANIN TEKRAR ANAVATANA GEÇMESİ ÜZERİNE ADANALILARA BEYANNAME

(5. XII. 1921)

Asırlardan beri Türkiye'nin eczayı mütemmimesinden iken Harbi Umumi nihayetinde işgal altına girmiş ve bu defa Fransız hükümeti ile akdolunan itilâfname mucibinde idaremize avdet eylemiş olan Adana'da hükümetimiz tekrar teessüs ediyor. Adana vilâyeti ile diğer aksamı memalikimizden bir kısmının maderi vatana iltihakına bizi muvaffak etmesinden dolayı Cenabı Hakka hamdü sena ederim. Bu aksamı memalikteki halkı Büyük Millet Meclisi namına ana yurdunda selâmlamakla bahtiyarım. Her milletin en tabii ve iptidai hakkı olan hakkı hayat ve istiklâlinin tanınmasından başka bir emeli olmayan ve sulhu sükûnun niam ve fevaidini daima takdir eden milletimizin ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin beslemekte olduğu niyat ve hissiyatı sulhperveranenin yakın bir atide herkesçe tasdik ve itiraf edileceğinden ümitvarım. Bu ciheti takdir etmiş olan Fransız millet ve hükümetine burada beyanı teşekkür etmeyi bir vazife addederim.

Harbi Umuminin mesaip ve âlâmına duçar olduktan sonra hali sulhun avdetile naili huzur ve sükûn olan Adana ve Ayıntap ahali halkının bundan sonra bütün kudretlerini memleketin teali ve terakkisine hastredecekleri tabiidir. Ancak Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu muvaffakiyetini çekemeyen bazı bethahanın, Ceneral Gouraud cenaplarının da beyannamelerinde bihakkın tasvir ettikleri veçhile buralardaki anasın muhtelif hakkında vatandaşlık hissiyatına muhalif harekâta bulunacağımızı ve hatta belki de bulunduğumuzu ilân ve işae eyleyen beynel ahali ilkayı nifak ve şikaka sai olacakları bazı ahvalden istidlal edilmektedir. Bunun için medeniyet ve insaniyet muvacehesinde bu bapta bir kaç söz söylemek isterim.

Türkiye toprağındaki anasını muhtelif asırlardan beri bir vatan evlâdına has uhuvvet ve muhabbetle yaşamış ve revabıtı içtimaiyenin en kavisi olan iştiraki menafi ile yekdiğerine bağlanılmış ve birçok hatıratı muazzeze ile bu memlekete merbut bulunmuş olduğu halde memleketin huzur ve sükûneti menfaatlerine muvafık bulunmayan müşevviklerin eseri tahriki olarak bazı sui tefehhümlerle son zamanlarda bazı ahvali gayri münasebe tahaddüs etmiş olduğunu ketm ve ihfaya lüzum yoktur. Bir aile efradı beyninde de vukua gelebilen bu kabil muvakkat ahval ile netayicinin izalesi için bugün tam bir affi umumi ilân edilmiştir. Hükümet bununla vatan evlâdi arasında sui tefehhümatın devamını mucip olabilecek esbabı ortadan kaldırmış ve vazifei şefkat ve uhuvvetini ifa eylemiş oluyor. Şimdi ahaliye de terettüp eden vazifeler vardır. Bu vazifeleri bir kaç kelime ile hatırlatmak için bilâtefriki cins ve mezhep bütün ahaliye hitap ediyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti bir halk hükümetidir. Menafii memlekete ait hususatta efradı milletle hükümet arasında vazife itibarile iştirak vardır. Memleketin sükûna derecei ihtiyacı izahtan varestedir. Düşmanların işaati bethahanesini filen tekzip lâzımdır. Hür ve mütemeddin bir millet efradından olduğumuzu enzarı yar ve ağyarda isbat ve teyit etmek icap eyler. Bu sebeple hükümete müzaheret ve menafii memleketi her türlü menafii şahsiyeye takdim etmek sizlere mürettep bir vazifedir. Şimdiye kadar bir çok ahvali fevkalâde ve vakayii mühimme karşısında vakar ve sükûnetini muhafaza kabiliyetini göstermiş olan halkın bu defa da bu lüzumu takdir ederek hangi din ve unsura mensup olursa olsun beyinlerinde muhabbeti mütekaabile tesis etmeyeceğine ve muhalif akıl ve mantık hiçbir hal ve harekette bulunmayacağına kaniim.

Menafii aliyei vatani her türlü mülâhazanın fevkinde tutmak mecburiyetinde bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin kanundan inhirafa tasaddi edecekler hakkında en şedit tedabiri ittihaz edeceğini burada ihtar etmek mecburiyetindeyim. Memurine de şu vesayada bulunmak isterim:

Millet ve memleketin büyük fedakârlıklarla anavatana iltihakını temin ettiği bu aksamı memalikin mukadderatı ve halkın temini refah ve saadeti yeddi emanetinize mevdudur. Nazarı kanunda bilâ tefriki cins ve mezhep her fert aynı hukuka malik ve aynı vezaiifle mükelleftir. Vazifenizin ulviyet ve ehemmiyeti nisbetinde mesuliyetinizin de azametini daima derpiş ediniz. Hangi din ve ırka mensup olursa olsun herkes hakkında siyansen tatbiki adalet ve emniyet ve asayiş muhil ve kavanini mevzua ahkâmına mugayir harekât faillerini kim olursa olsun derhal pençe kanuna teslim eyleyiniz. Huzur ve sükûnun lâyıki ile tesisine ve hükümetin düsturu siyasi olan hakimiyeti kanuniyenin tecellisine sarfi gayret ile mükellef olduğunuzu bir an bile nazarı dikkatten dūr tutmayınız. Sözüme hitam verirken millet ve memlekete hayır ve muvaffakiyetler ve ahaliye saadetler temenni ederim.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

H.M.: 6 Aralık 1921

* * *

**438 - UKRAYNA ELÇİSİNİN MECLİSTE OKUNAN BEYANATI MÜNASEBETİLE ÇEKİLEN
Telgraf**

(20. XII. 1921)

Umum Rus Şuraları ve Müttefikin Devletler kongresi Reisi Kalinin Cenaplarına

Ukrayna Şuralar kongresi Reisi “Petrovski” cenaplarına.

Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ukrayna İctimaî Şura Cumhuriyetinin Türkiye fevkalâde sefiri Frunze cenaplarının tarihi istiklâlimizde başlı başına kıymettar bir iz bırakacak olan ifadatını dinlemekle mesud oldu. Meclis azası, bu ifadatı büyük bir zevk ve takdir ile istima ederek beyanatın hemen her cümlesini samimî bir alkış tufanına gark eyledi. Bu hadise, bugün enkazı üzerine milletlerin mukadderatına bizzat hakim olması düsturunu kurmakta olduğumuz Emperyalist hükümetlerin idaresi ensanında kizbü riya ile mahlut ve samimiyetten ebediyyen âri olarak vuku bulan suni tezahürata benzemeyen ve iki dost milletin mukabil samimiyeti amikasına kuvvetle delâlet eyleyen bir manzara ile cereyan eylemiş ve Mecliste mevcut bilumum azayı en derin surette mütehassis eylemiştir.

Ukrayna Cumhuriyeti Hükümetinin bizimle bir muhadenet ahidnamesi akdetmek ve aramızdaki siyasî iktisadî ilâh revabıtı tesbit ve daha ziyade takviye eylemek üzere en mühim bir recülü siyaset olan bir muzaffer kızıl ordusunun en kıymettar ve kahraman kumandanlarından biri elyevm Ukrayna orduları Başkumandanı bulunan böyle bir zatı nezdimize göndermesi veba husus bu kararı Sakarya muharebesinin arifesinde düşmanlarımızın inhizamı katimizin karip olduğunu âleme ilân eyledikleri bir zamanda bize tebliğ eylemesi bugünün münasebatında en ziyade şayanı ehemmiyet olan vefa ve samimiyetin en kuvvetli bir delili telâkki edilmiş ve Millet Meclisince hassatan şayanı şükran görülmüştür.

Sefir Hazretlerinin baştan başa kıymettar olan beyanatı meyanındaki müfteris düşmanımız Yunanlıların memleketimizin aksamı meşgulesinde en vahşiyane bir surette tatbik eylediği şayanı nefret cinayet hakkındaki aksam bu yüzden mevcut ve pek derin ıztırabatımızı tehvin edebilen bir teselli yerine geçmiştir.

Mücadelei istiklâlimizde bizim için büyük mikyasta medarı kuvvet olan bu kıymettar tesanüdün makasıdı aliyemizin istihsali için en celi ve maddi bir zaman olduğunu tekrar eyler ve bu vesile ile Türkiyelilerin yegâne mümessili bulunan Büyük Millet Meclisinin selâm ve muhabbetlerini arz ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan Gazi

Mustafa Kemal

H.M.: 25 Aralık 1921

* * *

439 - CEMAL PAŞANIN ANKARANIN TALİMATİLE HAREKET ETMESİNE DAİR Şifre
(24. XII. 1921)

No: 2/747

Moskova'da Türkiye Sefiri Kebiri Ali Fuat Paşa Hazretlerine

22/12/1921 tarihli şifreye cevaptır.

Ahiren Ankara'ya muvasalat eden Ukrayna Heyeti Reisi Yoldaş Frunze ile Cemal Paşanın gönderdiği bir mektupta bizim vaziyet ve efkârımızla kabili telif olmıyan ve halâ eski zihniyetin idamesine matuf tavsiyelerinden anlaşıldığına nazaran müşarünileyh Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetini keyif ve arzuya göre sevk ve idare olunuyor mahiyetinde zannediyor. Ben, milleti ittihat ve Terakki bayrağı altına davet edemem. Ankara'ya nasihat vermek değil, Ankara'nın tamamen noktai nazarı ve talimatı dairesinde hareket etmekle nafi olabileceğini ve binaenaleyh tashihi fikir edinceye kadar kendisiyle idamei münasebette mazur bulunduğumu tebliğ etmenizi rica ederim.

Mustafa Kemal

A. F. Cebesoy, Moskova Hatıraları. s. 299

* * *

440 - RIZA NUR'A SIHHİYE VEKİLLİĞİNE SEÇİLDİĞİ
GÜNLERDE SİNOP'A ÇEKİLEN TELGRAF
(28. XII. 1921)

28. XII. 1921

Sinop Mebus-u Muhteremi Rıza Nur Beyefendi Hazretlerine

C. 26. XII. 37 Şifreye

Hastalığınızdan pek müteessirim. Ciddî bir tedaviye ihtiyacınız lüzumunu da kabul etmekle beraber, Heyet-i Vekile meyanında ifâ buyuracağınız vazifeyi mühim ve vaziyet-i hâzıramızda sebkedecek hizmet ve muavenetinizi elzem gördüğümden Ankara'da mümkün olan her türlü tedavi ve istirahatınıza rûfakaca da yardım edilmek üzere her halde teşrifinizin ve hareketinizin makine başında inbâ buyurulmasını rica ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

Atatürk'ün Toplanmamış Yazıları, Dr. Fethi Tevetoğlu, Türk Kültürü Dergisi, sayı: 73, 1968, s. 56

* * *

441 - CEPHELERİ DOLAŞMAK İSTİYEN GAZETECİLERDEN AHMET EMİN'E VERDİĞİ İZİN KÂĞIDI

(31. XII. 1921)

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Riyaseti
Kalem-i Mahsus Müdürlüğü

Ankara
31. 12. 1337 (1921)

Vakit Gazetesi Sermuharriri Ahmet Emin Bey, Garp Cephesi mıntkasında, Adana ve Maraş havalisinde seyahat edeceğinden mir-i mumaileyhe teshilât-ı lâzıme ibrasını rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim, Ahmet Emin Yalman, cilt: 2, İstanbul, 1970, s. 285

* * *

442 - GAZİ MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN, KURTULUŞU MÜTEAKİP BURSA'DA REMZİ USTA ADLI BİR BURSALI SANATKÂRA YAZIP İMZALADIKLARI TAKDİRNAME

Remzi Ustaya,

Eser-i san'atınız olan bıçakları, yalnız Bursalı bir Türk ustasının yadigârı olarak değil san'ata karşı olan milli kabiliyetimizin bürhanı gibi saklayacağım. Biz Türkler yüz sene evveline kadar her şeyi kendi çekicimizle, kendi örsümüz üzerinde vücuda getirir, kendi çarşımızda kendi elimizle satardık. İşte bunun için büyük bir millettik. Şimdi açılan devir demir devresidir. Sizi bu devirde en büyük ustalarımızın sırasında görmek ister ve tebrik ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

Gazimizin bir işçiyeye takdimnamesi, Musa, Cumhuriyet Gazetesi, 2 Şubat 1930

* * *

443 - MİLLİ MÜDAFAA VEKİLLİĞİ HAKKINDA Şifre

(10. I. 1922)

Makine başında Ankara
Zata mahsustur. 10.1.1338

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Refet Paşa Müdafaai Milliye Vekâletinden istifa etti. Meclisde mevcut asker azalar Celâl Paşa, Miralay Selâhattin Bey, Yusuf İzzet Paşa, Kara Vasıf Bey vesairedir. Garp Cephesinde Köprülü Kâzım ve Fahrettin Paşalar vardır. Müdafaai Milliye Vekâleti esasen çok mühim olmakla beraber Heyeti Vekiledeki vaziyeti şayanı ehemmiyettir. Zatı devletlerinin intihap olunduğu takdirde yerinize Şevki Paşayı tâyin edip gelmeniz caiz midir? Makine başında cevabınızı rica ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1060

* * *

**444 - DOĞU CEPHESİNDEN AYRILMASINDA TEREDDÜT
OLUNDUĞUNA DAİR Şifre**

(10. I. 1922)

Zata mahsus.

Ankara: 10/1/1338

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Refet Paşa gerçi bir çok istizahlara maruz kaldı. Fakat bu defa istifası sıhhî esbaba istinad etmektedir. Biz Şark cephesinden infikâkinize karar vermekte mütereddid bulunuyoruz.

Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1061

* * *

**445 - DURAK BEY VE MUHAFAZAI MUKADDESAT
CEMİYETİ ADI HAKKINDA Şifre**

(17. I. 1922)

Ankara: 17/1/1338

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Durak Bey mezunen Erzurum'a geliyor. Buradan hareketinde zatı devletiniz ile temas ederek Meclisin ve buranın ahvali hakkında malûmat ve izahat vereceğini bildirmiştir. Kendisine mültefitane muamele olunması ve Muhafazai Mukaddesat Cemiyetinin Müdafaai Hukuk unvanıyla iktifa olunmasının kendisine sureti münasebede anlatılması muvafık olur.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1062

* * *

**446 - GÖNDERİLEN FOTOĞRAFININ ALINDIĞINA
DAİR Telgraf**

(1. II. 1922)

Ankara: 1/2/1338

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Erkânıharbiyei Umumiye Vekâleti celilesi vasıtasıyla irsal buyurulan fotoğrafınızı memnuniyetle aldım. Teşekkür ederim. Bendeniz de bir fotoğrafımı posta ile takdim ettim, lütfen kabul buyurmanızı rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1078

* * *

**447 - BATI CEPHESİ İÇİN DEVE SATIN ALINMASI
HAKKINDA Yazı**

(26. II. 1922)

Büyük Millet Meclisi Riyaseti
Kalemi Mahsus Müdiriyeti

adet 2/83 Ankara: 26/2/1338

Niğde Mebusu Vehbi Beye

Garp cephesinin müstacel harekâtı askeriyesi için deve mübayaa edilmektedir. Mübayasına tevessül edilen bazı develerin zatı âlinize aidiyeti cihetile furuhatinden içtinap edildiği anlaşıldı. Bu mümanaata zatı âlilerince muvafakat edilmeyeceği ve hatta bu develeri ianeten orduya vereceğinize şüphem yoktur. Binaenaleyh ordudan mübayaa için vuku bulan talebe mümanaat eden adamlarınıza ihtaratta bulunmanızı ve neticenin bildirilmesini rica ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 31/4127

* * *

448 - AVRUPAYA GİDEN YUSUF KEMAL BEYİN İSTANBULDA KARŞILAŞTIĞI GÜÇLÜKLER

(11. III. 1922)

Afyon Aziziyesi
11/3/1338

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C 9 ve 10-11/3/1338 şifreye

Avrupaya giden Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beye aynı zamanda İstanbul'a uğrayarak İzzet Paşa ve rüfeksiyle ve arzu ve talebi hakikî vukuunda bizzat Padişahla dahi görüşmesi vazifesi verilmiş idi. Bu babda hükümetçe Yusuf Kemal Beye verilen talimat şu idi: Büyük Millet Meclisi makamı Hilâfete muhafazai merbutiyet etmektedir ve edecektir. Ancak Sultanın da Millet Meclisini tanınması lâzımdır. İzzet Paşa ve rüfeksi ile aynı hedefe yürümek, tevhidî mesai eylemeyi teklif etmek idi. Yusuf Kemal Bey bu dairede hareket etti. Ancak İzzet Paşa ve rüfeksi Kemal Beyi işgal ve işfal ettiler. Padişaha da bir müracaatçı vaziyetinde göndermek sahtekârlığını irtikâb etti. Bununla da kanaat etmeyerek Yusuf Kemal Beyin Avrupa'daki teşebbüsünü iğlâk etmek üzere İzzet Paşa Yunanlıların malûmat ve muvafakatiyle Yunan tahtı işgalinde bulunan yerlerden geçerek Londra'ya gitti. Binaenaleyh İzzet Paşanın zatı devletinize olan müracaat mektubunun dahi bir maksadı mahsusla olduğuna şüphe etmemek lâzımdır, İsmet ve Fevzi Paşalara da buna mümasil bir takım mektuplar göndermiş idi. Ağlebi ihtimal aramızda muhalefeti icihad olduğu za'mı batılındadır. Makamı tehditte serd ettiği mütalâat ise haddi zatında varid değildir. Meclis son günlerde İzzet Paşa ve Saray hakkında pek ziyade galeyana gelmiştir. Hariciye Vekâleti vekilini bütün hakayıkı teşrihe mecbur edecek şiddetli istizanda bulunmuştur. Maattessüf namuslu bildiğimiz bu zevatın dahi hüsnüniyetden tecerrüd eylediklerini kabul etmek icab ediyor. Şifrelerin bir çok yerleri tamamen hal edilememiş olduğundan emin bir vasıta bulunduğu mektubun aynı veya bir suretini göndermek muvafık olur. Mahmut Sadık Beyin gelmesine lüzum yoktur. Beş gündür İsmet Paşa ile beraber garp cephesi kıtaatını teftiş etmekteyiz; Muhabbetle gözlerinizden öperiz kardeşim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1094

* * *

**449 - ÜÇ BÜYÜK DEVLET TARAFINDAN TEKLİF EDİLEN
MÛTAREKE ŞARTLARINA DAİR Telgraf**

(27. III. 1922)

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Zata mahsustur
Makine başında

27/3/1338

C: 26/3/1338

Düveli selâsei muazzama nazırları tarafından teklif edilen mütareke şeraiti aynen ajansla neşredilmiştir. Bu mesele hakkında müzakere için Heyeti Vekile ile bu gece Sivrihisar'da birleştik. Ankara'dan hareketten evvel Meclisde de müzakere etmişlerdir. Gerek Meclisin, gerek Heyeti Vekilenin ve cümlemizin noktai nazarı berveçhi ati hülâsa ediliyor.

Mütarekeyi arazii meşguleyi tahliye ettirmek mukaddematı sulhiyeyi tesbit etmek maksadiyle kabul etmek ve mütareke müddeti tahliye müddetinden ibaret olmak ve ne ordumuz ve ne de memleketimiz dahilinde kontrol kabul etmemek düveli müttefikanın nezaret ve kontrolleri tanzimine ve tahliye olunacak arazide emval ve eşhasın siyanetine hasretmek ve müddeiyatı sairemizi müzakeratı sulhiye esnasında ileri sürmek gibi hususatdan ibaret bulunmuştur. Yusuf Kemal Bey izahat vermek üzere 24/3/1338 Cuma günü şark katırı ile ve Burgaz İnebolu tarihiyle Paris'ten hareketini ve muvasalatından evvel cevap verilmemesini telgrafla bildirdiğinden verilecek cevap hakkında kararı kat'î müşarünileyhin vüruduna talik eylemiştir efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1107

* * *

450 - İKİNCİ İNÖNÜ ZAFERİNİN YIL DÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE ORDULARA BEYANNAME

(29. III. 1922)

338 Senesi Martının Otuzuncu günü İkinci İnönü meydan muharebesinin yıl dönümüdür. Zalim dünyaya karşı milletimizi baştan başa boğazlayabileceğini ilân ve teahhüt eden müstevli ve mağrur bir düşman geçen senenin 30 Mart günü yerlere serilerek hakkın galibiyetine boyun eğmişti. Tarihimizin en şerefli kahramanları meyanına giren İkinci İnönü şehitlerine fatihalar, gazilerine minnet ve şükranlar ithafına bütün cephedeki arkadaşlarımı davet ediyorum.

Gasıp düşmanın zulüm ve itisafından inleyen vatanımıza ve milletimize karşı hakikî ve ciddî vazifelerimizi bütün arkadaşlarıma derhatır ettiririm.

Her zamandan ziyade şuurlu ve kudretli olan kahraman ordularımızın az zamanda mübarek ve aziz vatan topraklarını düşmanın levis vücudundan tahlise muvaffak olacakları ümniyesiyle eltafi ilâhiyenin tecellisini tazarru eylerim.

29 Mart 338

Başkumandan
Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliyet: 30 Mart 1922

451 - İKİNCİ İNÖNÜ ZAFERİNİN YIL DÖNÜMÜ DOLASIYLA İBRAHİM ABİLOV'A VERİLEN CEVAP

(31. III. 1922)

İkinci İnönü muzafferiyetinin yıl dönümü münasebetiyle Azerbaycan Şuralar Cumhuriyeti ve halkı namına vaki olan samimi tebrikâtınıza bilhassa teşekkür ederim. Hak ve İstiklâl uğrunda bütün bir cihanı zulme karşı mukaddes bir cidal açan Türkiye ordusu hakkındaki sitayişkârane teveccühâtımızdan pek mütehassis oldum. Azerbaycan halkının ve onun muhterem Mümessili olan zatı âlilerinin halisane tebrikât ve kardeşlik selâmları ordumuza ve umum memlekete iblâğ edilmiştir. Tebriknameniz hararetle alkışlar arasında Büyük Millet Meclisinde okunmuştur. Ben eminim ki milletlerin hak ve istiklâline hürmetkar olmayan ve bütün beşeriyeti zulüm ve tahakküm altında ezmek isteyenler, şu cidali mukaddeste ergeç mağlup olacaklardır.

Bu vesile ile Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusunun Azerbaycan'ın genç kahraman Kızıl ordusuna ve umum Azerbaycan halkına ve hükümetine kardeşlik selâm ve ihtiramının isaline delâlet buyurmanızı rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Babalık: 3 Nisan 1922

* * *

452 - İKİNCİ İNÖNÜ ZAFERİNİN YILDÖNÜMÜ DOLAYISIYLA

(2. IV. 1922)

Rusya Şuralar Cumhuriyetinin muhterem mümessili Aralov Yoldaşa

İkinci İnönü muzafferiyetinin senei devriyesi münasebetiyle Rusya Şuralar Cumhuriyeti ile halkı ve kahraman Kızılordusu namına beyanı tebriki mutazammın mektubunuzdan ve bu mektupta izhar buyurulan samimi tebrikât ve temenniyattan son derece mütehassis oldum. Tarihimizin en elemli ve karanlık devresinde her taraftan duçarı tariz ve taarruz olduğumuz anlar da hakkımızı en evvel teslim etmek hakşinaslığında bulunan Rusya Şuralar Cumhuriyetinin ve onun muhterem mümessili olan zatiâllilerinin böyle bir zaferin tesidinde ne büyük bir şiddetle alakadar bulunacakları suhuletle kabili takdirdir.

Giriştiğimiz şu mücadelenin gayesi hukuku tabiiyemizin istihlâsıdır. Rusya halkının ve şeci Kızıl ordusunun tebrik ve selâmlarını ordumuzun bilcümle kıtaatına tebliğ edilmek üzere icabeden makamata bildirdim.

Tebriknameniz Meclis heyeti umumiyesinde kıraat edilmiş ve müttefikân pek samimi ve alkışlarla karşılanmıştır. Mazlum şark âleminin intibah ve halâsına yol açan ve rehakâr prensiplerini hak ve adalet esasına istinad ettiren Rusya Şuralar Cumhuriyetinin muvaffak olmasını temenni eder ve bu vesile ile bilmukabele gasıp düşmanlarını öz vatanından katiiyen tard etmeğe ahd ve peyman eylemiş bulunan Türkiye Ordusunun har ve samimi selam ve ihtiramlarının arkadaş muazzam Kızıl Orduya isaline delâleti aliyelerini rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 3 Nisan 1922

* * *

453 - MECLİS SEÇİMLERİNDE LİYAKAT VE İHTİSAS SAHİPLERİNİN TERCİH EDİLMESİNE DAİR Şifre

(3. IV. 1922)

Zata mahsustur. Ankara : 3/4/1338

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C: 18/19.2.1338 ve 1/127 No. şifreye.

Memleket idarei umumiyesine vazıulyed yegâne kuvvei âliye bulunan Büyük Millet Meclisinin ittihaz edeceği mukarreratın mütehassislardan mürekkep diğer bir heyet tarafından tedkik edilmemesinden tevellüt edecek mehazir hakkındaki noktai nazarı devletleri esas itibariyle sıhhati kâmileyi haizdir.

Ancak nam ve ünvanı ayan olmasa dahi milletin bütün hukuk ve selâhiyetini haiz olarak intihab edilmiş ve edilecek olan Büyük Millet Meclisinin mukarreratı esasiesini diğer bir heyetin kararıyle takyid eylemek idarei umumiyede takip eylediğimiz esasatın ruhuyla kabili imtizaç olamayacaktır. İşbu mütehassıslar meclisinin de mütalâayı aliyeleri veçhile millet tarafından mebuslar gibi intihabı takdirinde aynı menbadan aynı selâhiyeti almış iki büyük kuvvetin idarei umumiyeyi millete müessir olması vaziyeti hukukiyede olduğu gibi amelî sahada da mucibi teşevvüş bir ikiliği tevlid edecek ve bu vaziyetten mütevellit bir muvazenesizliği telif için hayatı ve hukuku millete müdahalekâr kuvvetin vücudunu kabul etmek icab eyliyecektir.

Fikri âcizaneme göre tasavvur buyurulan mahzurları izale için çarei yegâne Millet Meclisinin mümkün merteye erbabı liyakat ve ihtisasdan mürekkep olarak intihabını temin etmek ve Meclisin teşkilâtı dahiliyesinde encümenler intihabatında Heyeti Vekilenin tefrik ve intihabında ilim ve ihtisas hususuna fevkalâde ehemmiyet vermek hususlarından ibarettir. Geçirdiğimiz feci tecrübelerin ne tay içinden mülhem bulunan ve milletlerin idaresinde en eşlem bir tarik olduğu gibi hukuku esasiye noktai nazarından dahi makbul bir şekil ihtiva eden idarei hazıramızın teyid ve takviyesi ile intihabat hususunda müteyakkız bulunulması sayesinde hal için olduğu gibi istikbaldeki teceddüdatın inkişafı için de en ziyade muvaffakiyet bahş bir idare makinası kurulmuş olacağını arz eylerim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1066

* * *

454 - DEMİR YOLLARINDA TÜRK MEMUR KULLANILMASI HAKKINDA Yazı

(3. IV. 1922)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti
Kalemi Mahsus Müdürlüğü

Zata mahsustur.

3/4/338

Demir Yolları Müdüriyeti Umumiyesine

Konya

1- Şimendifer idaresinde istihdam olunacak memurların intihap ve tayininde nazarı dikkate alınacak en mühim nokta şüphesiz ihtisas ve tecrübe meselesidir. Bununla beraber bu memurların mücadelei hazıramızın istilzam eylediği emniyeti kâmile şartını haiz bulunmaları elzemdir. Bu noktayı nazardan Türk memur istihdamı esas olacaktır. Herhangi bir vazifeyi ifa edecek Türk memurların fıkdanı halinde gayri müslimlerin istihdamı muvakkaten caiz olmakla beraber bunda ziyadesiyle itinakâr davranmak şarttır. Halbuki merbut pusulanın tetkikinden anlaşıldığına göre memurların pek mühim bir kısmı bilhassa Rumlardan ibarettir. Binaenaleyh listedeki memurlardan Türklerle tebdiline imkânı olanların hemen değiştirilmesini ve ihtisas meselesinden dolayı tebdili gayri mümkün görülenlerin yerine Türk memurları yetiştirmek için itihazi tedabir edilmesini ve bu babdaki icraatın acizlerine de bildirilmesini rica ederim.

2- Doğrudan doğruya Demir Yolları Müdüriyeti Umumiyesine ve Nafia Vekâleti Celilesine yazılmıştır.

Başkumandan
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 121/43808

* * *

455 - TÜRK-UKRAYNA ANLAŞMASININ TASDİKİ DOLAYISILE LENİN'E GÖNDERİLEN MEKTUBUN TERCÜMESİ

(10. IV. 1922)

Ankara, 10 Nisan 1922

Aziz Başkan,

Rusya ile vardığımız hayırlı anlaşmayı, bizimle Kafkasya ve sonra da Ukrayna Cumhuriyetleri arasındaki Anlaşma takip etmiş olup Türkiye Büyük Millet Meclisi bu sonuncu Anlaşmayı tasdik etmiş bulunmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri arasından seçilmiş fevkalâde bir Heyet, Sağlık ve Sosyal Yardım Komiseri Doktor Rıza Nur Beyin başkanlığında tasdik vesikasının karşılıklı mübadelesinde bulunmak üzere Ukrayna'ya hareket etmiştir.

Moskova anlaşmasında hazır bulunan murahhaslardan birisi olan Rıza Nur Bey ayrıca özel bir görevle sizi ziyaret edecektir.

Rus dostluğu geçmişte olduğu gibi her zaman Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin temel politikası olacaktır.

Halen Emperyalist ve Kapitalist devletlerin ortaya attıkları yeni metodlar karşısında memleketlerimizin her zamankinden daha sıkı bir blok teşkil etme zorunda olduklarına inanıyorum. Rusya'nın birçok defalar bize yaptığı yardım bizce özel bir önem taşımaktadır.

Şüphesiz Rıza Nur Bey konuşmaları sırasında bu konuya temas edecektir. Her halükârda, içinde bulunduğumuz şartlarda bu yardımın bizden esirgenmeyeceğine büyük inancım vardır.

Aziz Başkanım, en ciddî ve en derin bağlılık hislerimle, en iyi niyetlerimi arz ederek bitiririm.

Mustafa Kemal

Lenin Yoldaş'a
Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler
Birliği Hükümeti Halk Komserleri
Konseyi Başkam

Die Welt des Islams: VI. Nr. 3-4. s. 210-211

* * *

456 - ANADOLU VE RUMELİ MÜD. HUK. CEM. TEŞKİLATI

(15. IV. 1922)

Tamim

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti bilumum Livalar Heyeti Merkeziyelerine

1- Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin teşekkülündeki maksadı ulviyi istihsal ve temin için bugüne kadar gösterdiği mesaii vatanperverane şayanı takdir ve şükrandır.

2- Cemiyet hayat ve istiklâl ve refahı milleti temin için bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da kemali ciddiyet ve tam bir vahdetle mesaisine devam mecburiyetindedir. Hüsni netice hakkındaki emniyetimizin devamı için teşkilâtın vatanın her noktasında muntazam ve kemaliye müteazzıv bir halde tutulması elzemdir.

3- Teşkilâtın tesrii taazzuvunda medarı suhulet olmak ve mesaii umumiyedeki ahengi temin eylemek üzere bir numaralı talimatnamenin miktarı kâfi nüshaları tamimden irsal kılınmıştır.

4- Elyevm hali faaliyette bulunan bilcümle Heyeti Merkeziye ve Heyeti idarelerin işbu talimatname muhteviyatını ciddiyet ve süratle tatbik eylemeleri menafii aliyei millet ve memleket icabındandır.

5- İşbu talimatnamenin vusulünü ve mesaii derecatını peyderpey bildirmenizi hasseten rica ederim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Gurubu
Heyeti İdaresi namına Reis
Mustafa Kemal

Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyeti Teşkilâtı Hakkında
Talimatname

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin 14 Eylül 335 tarihinde Sivas'ta akdolunan Umumi Kongrenin mukarreratını ihtiva eden Nizamnamenin her tarafta mevcut bulunmaması cihetiyle teşkilâtı tatbikte duçarı müşkülât olduğu birçok yerlerden vuku bulan müracaatı mütevaliyeden anlaşılmıştır. İşbu kongre mukarreratının mevadı esasiyesi, milli gayelerimizi ve istiklâl düsturlarımızı muhtevi bulunan Misaki Millimizde katileştirilmiştir.

Mukarrerattan teşkilâta ait olan hususat telhisen ve teşkilâtın sürat ve suhuleti tatbikiyesini teminen berveçhi ati tamim olunur:

Madde 1- Cemiyetin unvanı “Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti” dir.

Madde 2- Teşkilâtın taksimat ve derecatı berveçhiâtidir:

a) Köy teşkilâtı (mahalle köy hükmündedir)

b) Nahiye teşkilâtı

c) Kaza teşkilâtı (kazaya doğrudan doğruya merbut köyler merkezle birlikte bir nahiye hükmündedir)

d) Vilâyet teşkilâtı (bircümle Livalar vilayet hükmündedir. Liva veya vilâyet merkezleri kaza hükmündedir.)

İşbu heyeti idare ve heyeti merkeziyeler aledderecat birbirine merbuttur.

Madde 3- Köy, nahiye, kaza teşkilâtı birer heyeti idare ve vilâyetler teşkilâtı da birer heyeti merkeziye ile tedvir olunur. Heyeti idare ve heyeti merkeziyelerin intihabatı berveçhi âti icra olunur.

1- Köy heyeti idaresi: köy halkınca müntehap üç azadan mürekkeptir. Bu üç zat içlerinden birini reis intihap ederler. Köy halkı bir mahalde toplanıp işbu intihabı icra eder.

2- Nahiye heyeti idaresi: Nahiyeyi teşkil eden köyler heyeti idarelerinin bir araya gelerek intihap edecekleri üç ilâ beş azadan mürekkeptir. Bunlar içlerinden birini reis intihap ederler.

3- Kaza Heyeti İdaresi: Kazayı teşkil eden nahiye heyeti idarelerinin bir araya gelerek intihap edecekleri beş azadan tereküp eder. Bunlar içlerinden birini resi intihap ederler.

4- Vilâyet heyeti merkeziyesi: Vilâyeti teşkil eden kazalar heyeti idarelerinin vilâyet merkezinde akdedecekleri kongrece müntehap yedi azadan mürekkeptir. Bunlar içlerinden birini reis intihap ederler. Kaza heyeti idare azasından kongreye iştirakte mazereti olanların yerine heyeti idarece vekil intihabı caizdir.

Madde 4- Heyeti idare ve heyeti merkeziyelerin intihapları her sene tecdit olunur.

Madde 5- Heyeti idare ve heyeti merkeziye azalıklarından münhal vukuunda yeniden intihap dâii müşkülât görüldüğü takdirde senesi içindeki intihabatta en çok rey alanlar münhalata davet olunur.

Madde 6- İşbu teşkilâtı aynen tatbik mümkün olamayan köy ve nahiyelerde mahallinin şerait ve icabatına muvafık bir tarzda icrası caizdir.

Madde 7- Heyeti idare ve heyeti merkeziyelerin sureti umumiyede belli başlı vazifeleri berveçhi âtidir:

Heyeti idare ve heyeti merkeziyeler teşkilât daireleri dahilinde bulunan halkı irşat ve mafevk heyetten alacakları talimatı tefhim ve ilan ile ahkâmını tatbik ettirirler. Halkın ahvali hakkında mafevk heyetlere malûmat verirler. Muhtelif teşkilât arasında cereyanı milliyi tevhid ve cemiyetin amal ve makasındının husulünü temin ve teshil ederler. İşbu talimatnameye tatbiken cemiyetin teşkilâtını taazzuv ettirirler.

Madde 8- Türkiye Büyük Millet Meclisi dahilindeki Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Gurubu Heyeti İdaresi -umumi kongrenin inikadına kadar- Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti teşkilâtının da idarei merkeziyesidir.

Umumi kongrenin zamanı inikadı ayrıca heyeti merkeziyelerle bilmuhabere kararlaştırılacaktır.

Madde 9- İşbu talimatname bircümle heyeti merkeziyelere tamim edilmiş ve bir sureti de Dahiliye Vekâleti Celilesine takdim olunmuştur.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Gurubu
Heyeti İdaresi namına
Reis
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 61/17417

* * *

457 - AZARİ DEKOVİL HATTI İNŞAATINA DAİR Yazı

(Nisan 1922)

Demir Yolları Müdüriyeti Umumiyesine

Adapazarı ahşap ve demir malzeme imalâthanesine ait ferşedilmemiş onbeş kilometrelik ve ferşedilmiş sekiz ilâ on kilometrelik dekovil malzemesi mevcut olduğu gibi aynı fabrikaya ait İstanbul'da lokomotif ve vagon, ray gibi malzeme bulunduğu ve bu malzemedен kısmı mühimminin Azari dekovil inşaatına uygun olacağı Adapazarı'nda mezkûr fabrika Müdürü Erkânıharbiye mütekaidininden Rıza Beyden öğrenilmiştir. İstanbul'daki malzemenin doğru Mersin'e ve buradakinin İzmit tarikiyle karadan Azerî'ye celbi hususatını tetkik ve işbu malzemedен istifade buyurulmasını rica ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 129/26643

* * *

458 - YUSUF İZZET PAŞANIN VEFATI MÜNASEBETİYLE EŞİNE TELGRAF

(19. IV. 1922)

Merhum mirliva Yusuf İzzet Paşanın hanımı Hayriye Melek Hanıma yazılmıştır.

Bütün hayat-ı hizmetinde namus ve liyakatle temayüz etmiş bulunan ve Mücadele-i Milliye'nin ilk günlerinden itibaren istiklâl-i vatan için yorulmak bilmeyen bir azm-i iman ile çalışan ruh-i muhteremleri merhum Yusuf İzzet Paşanın haber-i elîm-i vefatını cephede aldım.

Merhum-i müşarünileyhin zıyâ-ı elimini pek kıymetli erkânından bulunduğu orduya tebliğ eyledim. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve ordusunu garik-ı matem eyleyen bu müellim hâdiseden dolayı aynı zamanda Meclis'in ve ordunun da hissiyatına terceman olarak zat-ı ismet-penahilerine teessürat-ı fevkalâde ile meşbu olan taziyetlerimi arz eder ve ihtiramatımı takdim eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Vakit: 15. VII. 1922

* * *

459 - MECLİSTE MÜZAKERELERİ GÜÇLEŞTİRME HAREKETİ

(5. V. 1922)

Şark Cephesi Kumandanlığına gönderilen şifre.

Başkumandanlık
Gayet Mahrem
Bizzat açılacaktır

Ankara
5/5/1338 Cuma
Saat dk.
2 20

Cephede bulunmak hasebiyle gaybubetime tesadüf eden Meclisin son bir iki ay zarfındaki vaziyetinde şayanı dikkat bir hal görülmektedir. Yine Meclis tarafından yapılmış olan kanun mucibince bazı Vekâletler için gösterilen namzetlere rey vermeyerek azadan mühim bir yekûnun istinkâf eylemesi, münhal vekaletlere vekil intihabını işkâl etmekte ve vazifei hükümeti akamete mahkûm eylemektedir. Bilhassa orduya aid vezâife müdahale etmek orduyu müteessir edecek mukarrerat istihsaline çalışmak arzu ve temayülâtı görülmektedir. Binnetice hükûmetsizlik ve ordunun müteessir olmasını intaç edecek istidatda bulunan bu tavrı hareketin kısmen bazı mehafili hariciyeden mülhem olduğu da kuvvetle mahsus olmaktadır. Umumi bir tarzda izah edilen bu vaziyetin son defa vuku bulan mühim bir tezahürünü âtide arz eyliyorum. Mayısın beşinde hitam bulacak olan Başkumandanlık kanununun temdidi Perşembe günü Meclis Heyeti Umumiyesinde müzakere edilmiştir. Bizzat hazır bulunamadığım bu müzakerenin evvelâ hafî ve ihzarı cereyan eden kısmında yetmiş iki kişilik mühim bir zümre kanunda mevcut selâhiyetlerin ref'ini talep eylemiştir. Alelusul aleni celsede istihsal edilen âraya göre o esnada Mecliste mevcut yüz yetmiş azadan yüz on dördü kanunu kabul etmiş, altısı red etmiş yirmi üçü de müstenkif olduklarına dair rey vermiş, yirmi yedi zat ise Mecliste mevcut olmakla beraber rey vermeyeceklerini beyan eylemişlerdir. Mütebaki aza Meclise dahil olmamak suretile nisabı müzakerenin tesisine ve intacı muameleye mani olmuşlardır. Mesele Cumartesiye kalmıştır. Cumartesi günü istihsali ârânın neticesi müsbet zuhur etse dahi böyle bir maceranın bilhassa siyasi ve askeri vaziyetin en ziyade hamil olduğu böyle bir zamanda vukuu ve bu gibi hadisatın tekerrürü varlığımızın en can alacak noktasında mühim zaafklar tevlied edecektir. Memleketin halâsı kat'isine müteveccih yolda vuku bulan ve bulacak olan bu gibi menfî hareketlere karşı ihtiyarı cevap ve zaruri olacak tarzı hareket hakkında makine başında hususi şifre ile re'yi devletlerine intizar eylerim. İşbu maruzatı bugünkü vaziyeti mühim telâkki edip nezdi âcizaneme gelen Fevzi ve Kâzım Paşalar Rauf, Fethi ve Yusuf Kemal Beylerle vuku bulan mahrem bir müzakerenin neticesi olarak arz eyliyorum efendim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: 1115

* * *

**460 - BAŞKUMANDANLIĞIN ÜÇ AY UZATILMASINA
DAİR KANUN**
(29. VI. 1922)

Zata mahsustur Ankara
Gayet Mahremdir. 8/5/1338

Şark Cephesi Kumandanlığına

5 Mayıs 1338 gayet mahrem şifreye cevaptır.

Cumartesi günü Meclis hafi olarak küşad edilerek 5 Mayıs 1338 tarihli gayet mahrem işaretli şifremde arz eylediğim hususat tarafı âcizanemden Heyeti Umumiyyeye izah ve vaziyet teşrih olunmuş ve bu tarzı hareketin orduyu infisaha ve hükümeti de akamete sevk etmesi ihtimali üzerinde tevekküfla buna milletin razı olamayacağı ifade edilmiştir. Heyeti Umumiyyeyi vaziyetin hakikati ile karşılaştıran bu ifadattan sonra celsei aleniyyeye geçilerek Başkumandanlık kanunu yüz yetmiş yedi rey ile kabul edilmiştir. Münhal bulunan vekâletler için intihabat icrasına devam edilecek ve icap ederse peyderpey arzı malûmat olunacaktır efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1116

* * *

**461 - MERSİN GENÇLER YURDU FAHRİ BAŞKANLIĞINI
KABULÜNE DAİR ÇEKİLEN Telgraf**
(29. VI. 1922)

Mersin Gençler Yurdu Riyasetine

29. 6. 338

12 Haziran 338 tarihli mektubunuzu aldım. “Mersin Gençler Yurdu”nun arzunuz veçhile Riyaseti fahriyesini kabul ediyorum. Milletimizin terekki ve taalisine matuf hidematınızda mazharı muvaffakiyet olmanızı temenni ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 159/28870

**462 - TEVHİD-İ EFKÂR SAHİBİ VELİT BEYİN MİLLİ
HAREKETLERE MUHALİF KALMADIĞINA DAİR Şifre**
(1. VII. 1922)

Ankara: 1/7/1338

Şark Cephesi Kumandanlığına

C: 23/6/1338 şifreye

1- Mevzuu bahis mesele hakkında Matbuat ve İstihbarat Müdürü Umumisince neşrolunan tekzip sureti ikinci maddede muharrerdir.

2- Son Kocaeli seyahatimde İzmit'e gelmiş olan Tevhidi Efkâr sahibi Velit Bey bu babda ikaz edilmiş ve mumaiyleh vaktiyle İttihat ve Terakkiye muhalif tanınmış olduğundan bu muhalefetin eşhasa değil tutulan yola müteveccih olduğunu göstermek o zamanki İttihat ve Terakki düşmanlığının bugünkü harekâtı milliye düşmanlığı gibi telâkkisi hasebiyle bu mevkide görünmemek üzere mezkûr maceraların gazetesine dercine müsaade ettiğini söylemiş ve mamafih benimle temasdan sonra mekasıdı muzırraya alet olmuş mevkiinde kaldığını anlayarak bundan tevekkî lâzım geldiğini teslim eylemiştir. Arz eylerim efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

K.K.: s. 1141

* * *

**463 - VEKİLLER HEYETİNİN İSTİFASINA VE
BAŞKUMANDANLIK VE REİSLİKTE İSTİFA EDECEĞİNE
DAİR Şifre
(10. VII. 1922)**

Zata mahsustur. Ankara
Makine başında 10 Temmuz 1338

Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa Hazretlerine

1— Heyeti Vekile intihabında tarafı Riyasetten namzet iraesı usulünün lağvı ve Vekiller ile Heyeti Vekile Reisinin ayrı ayrı ve doğrudan doğruya Meclis tarafından intihabı hakkındaki kanun Meclis Heyeti Umumiyesince kabul edilmiştir. Meclisin serbestçe yapacağı intihap neticesinde yeniden vücuda gelecek bir Heyeti Vekileye terki mevki etmek üzere Vekiller hep birden istifalarını vermişlerdir.

2- İki buçuk seneye yakın bir zamandan beri her biri muhtelif iklimlerden, muhtelif muhitlerden gelmiş, muhtelif ve mutezat secaya ve temayülâtı haiz bulunan 350 azadan mürekkep Büyük Millet Meclisini maksadı muayyen ve mukaddes etrafında idareye çalışan âcizleri için de geçmiş zamanın bütün intihabatını göz önünde tutarak gerek kabul edilmiş olan kanun ve gerekse bazı hususâtın münakaşası ve bilhassa Başkumandanlık selâhiyetinin mevzu bahis olması münasebetiyle bazı Meclis azası tarafından söylenen sözleri nazarı dikkate alarak ve aynı zamanda maksadı mukaddesi ehemmiyeti mahsusa ile derpiş ederek Meclisin fikri kat'isini tebyin ve izhar edebilmesi için efkâr ve mutalâatı kat'ıye ve malûmesini etrafı ile izah ederek Riyasetten ve Başkumandanlıktan istifa edeceğim.

Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Vatan: 24 Eylül 1060

* * *

**464 - YENİ VEKİLLER HEYETİNİN MECLİSTE
SEÇİLECEĞİNE DAİR Şifre
(11. VII. 1922)**

Ankara: 11 Temmuz 1338

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Makine başında
Zata mahsus, gayet aceledir.

C. 10/7/1338 şifreye.

Sual buyurulan maddelere cevaptır.

1- Tahdidi matlup selâhiyet mevzu bahis değildir.

2- İstifa mütalâası hasis maksatlarla bazı Mebusların Meclisdeki ahengi bozmak hususundaki menfi mesaisinin makûs in'ikâsâtından husulünü görmekte olduğum mahzurların izalesi maksadına mebnidir. Vekiller Heyeti ile Heyeti Umumiye arasında siyasi hiç bir vaziyet yoktur. Heyeti umumiye içinde vekil olmak isteyenlerin şahsen itirazları vardır; eski ve yeni intihab kanunları beynindeki fark birincisinde vekilleri benim gösterdiğim namzedler meyamından ikincisinde de serbest olarak Meclisin intihab etmesidir.

3- Yeni Heyeti intihabda Heyeti Umumiyenin noktai nazarımıza muhalif hareket etmeyeceğini zannedirim.
Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1151

* * *

**465 - BAŞKUMANDANLIĞIN UZATILMASINA DAİR KANUN, ANADOLU VE RUMELİ MÜD. HUK.
GRUBU NİZAMNAMESİ HAKKINDA Şifre**
(20/21. VII. 1922)

Gayet mühim ve müstaceldir. 20-21/7/1338
Zata mahsustur. 21/7/1338 vusulü.
saat, 5 dakika 30

Şark Cephesi Kumandanlığına

Ankara'daki vaziyeti umumiye hakkında peyderpey arzı malûmat etmekteyim. Bu cümleden olmak üzere Meclisin Heyeti Vekilenin ve Müdafaai Hukuk Grubunun en son vaziyetleri hakkında izahatı atıyeyi nazarı ittılar samilerine arz eylerim.

1- Meclis son günlerde vaziyetin istilzam eylediği şekli faaliyete girmiş gibidir. Başkumandanlık kanunu Sakarya Muharebesi esnasında bu makama verilmiş olan selâhiyeti fevkalâdeye lüzum kalmadığı tarafımdan ifade edilerek Meclisce tecdiden ve müttefiken kabul edilmiş ve bu yeni kanunun üç ay müddetle takyidine lüzum görülmeyerek Başkumandanlık vezaifine lüzum kalmadığı zaman Meclis kararı ile lâğvedilmek üzere gayrı muvakkat bir mahiyet iktisab eylemiştir. Meclisdeki menfi cereyanlar mahdud ve muayyen eşhasa münhasırdır. Menfi düşünen bu aza gayrı vazih ve hasis propagandalarla zaman zaman efkârı izlâle sai bulunuyorlar. Buna rağmen Meclisin ekseriyetini teşkil eden vicdanı selim eshabı maksadı muayyen etrafında sevk ve idare edilmektedir. Son günlerde Meclisi idare yolunda bezledilen mesai oldukça şayanı memnuniyet netayiç vermiştir.

2- Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk grubu nizamnamei dahilisini tecdid ve daha kuvvetli bir şekle ifrağ eylemiştir. Fuat Paşa Hazretleri tarafımdan vuku bulan teklif üzerine grubun riyasetine intihab olunmuş ve müşarünileyhin bu mevkiye Meclis işlerini tanzim hususunda şimdiye kadar mahsus olan muavenetinden pek ziyade istifade memul bulunmuştur.

3- Sureti şekli arz edilmiş olan icra Vekilleri Heyeti vazifesine sükûnet ve muvaffakiyetle devam etmektedir. Heyeti umumiyede müzakeresine başlanan Heyeti Vekilenin vazife ve mesuliyetine aid kanunun itmamı müyesser olduğu takdirde uzunca bir zaman için Ankara'daki ahengi umumi tanzim edilmiş olacaktır.

Birkaç güne kadar cepheye hareket edeceğim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1162

* * *

**466 - MECLİS HAFİ CELSELERİNİN ARTMASI VE TARİHİ
DEĞERİ HAKKINDA Yazı**
(24. VII. 1922)

Ankara: 24/7/1338

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C. Büyük Millet Meclisinin vaziyeti fevkalâdesinden dolayı diğer meclislerle kabili kıyas olmayacak derecede hafî celseler akdedilmiş ve şimdiye kadar vuku bulan hafî celse miktarı yüz doksan yediye balığ olmuştur. Bu celselerin hepsi az çok bir ehemmiyeti tarihiyeyi haiz olmakla beraber cereyanı vekayı esnasında sureti umumiyede zatı devletlerinin muttali oldukları hususatı ihtiva ederler. Hafî celselerin tab'ı hali tabiinin avdetine ve müsaid zamanların hululüne vabeste olduğu gibi bunlardan bir kısmının zabıtları da henüz tevhid edilememiştir. Hafî ve celi bilûmum Meclis iştigalâtından zatı samilerini kemafıssabık haberdar etmeye devam edeceğimi arz eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1154

* * *

**467 - BATI CEPHESİNDE İNŞA EDİLEN DEKOVİL HATTI
HAKKINDA Yazı**
(29. VII. 1922)

Suret

Başkumandanlık 29 /7 /38

Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine

1- Garp Cephesi mıntkasında inşa edilmekte olan ve atiyen inşa edilecek bulunan dekovil hututunun sürati ikmali fevkalâde matlûp olmasına ve mezkûr hututun inşasına muktezi malzemenin kısmı mühimminin dahili memleketten tedariki imkânsızlığına ve bazı aksamının ise harp kaçağından ma'dut bulunmasına ve malzemei mezkûrenin ilânat ve münakaşalarla temin ve tedarikinin maddeten teshil ve maslahaten de gayri caiz bulunmasına binaen işbu hututa taalluk eden bilcümle masarif hakkında mezkûr hututun inşa ve işletmesini deruhte etmiş olan şimendüfer Müdüriyeti Umumiyesince esas Demir yollarında mevzu usul dairesinde ifayı muamele edilmesi ve bu yolda Müdüriyeti Umumiyece yapılan sarfiyatın hesabâtının Maliye Vekâleti Celilesince makbul ve muteber tutulması caridir.

2- Heyeti Vekile Riyaseti Celilesine, Maliye, Müdafaa, Nafia Vekâleti Celilelerine, Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine ve Garp Cephesi Kumandanlığına bildirilmiştir.

Başkumandan
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 129/45090, s. 24

* * *

**468 - GENERAL TOWNSHENDİN KONYAYA HAREKETİNE
DAİR Telgraf
(30. VII. 1922)**

Demir Yolları Müdüriyeti Umumiyesine

8616
Gayet aceledir.
Garp

5830/50

30/7/38
saat 10/30
11/55

1- Ceneral Townshend bugün 30.7.38 sabahı Ankara'dan hareketle akşam Konyada bulunacaktır. Yarınki Pazartesi günü Konyada istirahat ve Salı günü Adana İskenderun tarikile seyahatine devam edecektir. Tren seyahati Demir Yollar Müdüriyeti Umumiyesince tanzim olunacaktır.

2- Konya Vilâyetine Demir Yollar Müdüriyeti Umumiyesine yazılmıştır. 30 minh
Başkumandan
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 129/43817

* * *

**469 - FRANSIZLARIN LOKOMOTİF VE VAGON
VERECEĞİNE DAİR Şifre**

(22. VIII. 1922)

Şifre Bilâ

22/8/38

Demir Yollar Müdüriyeti Umumiyesine

Ceneral Gouraud istediğimiz lokomotiflerden biraz daha kuvvetsiz olmak üzere dört lokomotif ile mümkün olduğu akdar vagon verebileceğini bilvasıta bildirmiştir. Halbuki evvelce altı lokomotifin teslim edildiğini biliyorum. Verileceği mevzubahs olan dört lokomotif bunlardan başka mıdır? Ve bu teklif hakkındaki mütalaanızın iş'arını rica ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 129/45090, s. 50

470 - DÜŞMANA TAARRUZA BAŞLANDIĞINA DAİR Şifre

(25/26. VIII. 1922)

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Rauf Beyefendiye

Garp Cephesindeki ordularımız tevfikatı Süphaniyeye istinaden Ağustosun yirmi altıncı cumartesi günü düşmana taarruza bağliyacaktır. Rauf ve Adnan Beyefendilere yazılmıştır.

Başkumandan
Mustafa Kemal

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Rauf Beyefendiye

1- Harekâtımızın mahiyetini düşmandan gizlemek maksadile şifre yazıyorum.

2- Düşmanın bir seneden beri tahkim ve tel örgülerile takviye ettiği mevaziden Afyon cenup cephesinde (Kaleciksisvrisi, Diltepe, Belentepe, Kırcaaslan cenubundaki tepeler) aksamı zabitan ve efradımızın cansipârâne hücumları ile zaptolunmuştur. Düşmanın her taraftan muharebe meydanına trenle, otomobil ile ve maşiyen celbettiği mühim takviye kıtaaitle muharebe geç vakte kadar taarruz ve mukabil taarruzlarla bilâ inkita devam etmiştir. Harekâtı taaruziye yarın dahi devam edecektir.

Başkumandan
Mustafa Kemal

H. Şehsuvaroğlu, Cumhuriyet: 29 Ağustos 1929

* * *

471 - 26 AĞUSTOS ZAFERİNE DAİR Telgraf
(27. VIII. 1922)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

İki günden beri bilâinkıta devam eden muharebat neticesinde düşmanın Afyonkarahisarı mevazını iskat ve Afyonkarahisarımız istirdat olunmuştur. Üsera, ağır ve hafif top, mühimmat ve her nevi malzemeden ganaim çoktur. Düşmanın müteaddit mevazınının her biri bir kaç hattan mürekkep olduğundan kıtaatımız bir çok müstahkem hatları müteakiben iskat mecburiyetinde bulunmuştur. İstihzaratımız her nevi vesaiti fenniye ve mevani feriye ile teçhiz ve takviye edilen düşman mevazınının bazan bir saatten az zaman zarfında iskatını temin ettiği gibi asker ve zabitanımızın müsellemi cihan olan havariki besalet ve şecaati bu defa dahi tezahür ve teyyüt etmiştir.

Kumandanlarımızın sevk ve idarede düşman kumanda heyetine faikiyeti bariz bir surette mütecellidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının müstesna kıymet ve kabiliyeti sebebiyle Meclisi âliyi tebrik ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 29 Ağustos 1922

* * *

**472 - RUŞEN EŞREF BEYE AFYON KARARGÂHINA
GELMESİ İÇİN GÖNDERİLEN Şifre**
(27. VIII. 1922)

Garp cephesinden 27/8/1338

Ruşen Eşref Beye

Vazifei asliyeniz haleldar olmamak şartıyla Hariciye Vekâletinden mezuniyet istihsalıyla Afyonda Karargâha
iltihak etmeniz muvafık olur.
Açtım 27/28 minh

Başkumandan
Mustafa Kemal

Ruşen Eşref, Özleyiş, s. 33

* * *

**473 - AFYONKARAHİSARDAKİ BAŞARILAR, HALKIN
ŞENLİĞİNE DAİR Şifre**
(28. VIII. 1922)

İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine

1- Yalova mıntkasında Yalova-Pazarköy şosesi garbındaki Kurtköy civarında Akçeköy Kefken mıntkalarında düşmanla muharebe devam etmektedir. Eskişehir şark cephesile Afyonkarahisar şark cephesinde ikinci ordumuzla düşman arasında muharebe cereyan etmiş ve Seyitgazi mıntkasında Çakmaktepe ile daha cenupta Kazuçuran tepelerinde şiddetle muharebe olmuştur. Afyon cenup mıntkasında 26/27 ve 27 sabahı düşmanın Salar istikametindeki mukabil taarruzları tard edilmiş ve düşman mevzilerinin bir kısmı zaptolunmuştur. Gene bu sabah taarruzumuzla başlayarak boğaz boğaza devam eden şiddetli muharebeler neticesinde Afyon garbı cenubisindeki 1310 rakımlı tepe işgal edilmiş ve düşman buradan gayrı muntazam bir

surette tard olunmuştur. Bu cephede şimdiye kadar düşmanın ovada bulunan hatlarından birisi ve Kışlacık garbında üç hattı zaptolunmuştur. Düşmanın mukavemet etmekte olduğu 1355 rakımlı sırtlar ve Sınırköy hattında taarruzumuz devam ediyor. Tokuşlar-Düzağaç-Akçeşehir hattına gelmiş olan süvarilerimiz bu hat üzerinden şarka doğru düşmana taarruz etmektedir. İslâmköy şarkı cenubisinde bulunan düşmanın ikinci fırkasına Aşurhisar-Doğla mıntıkasında ayrıca üçüncü süvari fırkası ile tahsis olunan kuvvetlerimiz dünden beri taarruz etmektedir. Uşak istikameti umumiyesinde icrayı faaliyet edilmektedir.

– Bu malûmat neşrolunmıyacaktır.

Başkumandan
Mustafa Kemal
Rauf Beyefendiye

1- Neşrolunmıyacaktır.

2- Muharebe devam etmektedir. Eskişehir cephesinde bugüne kadar muvaffakiyetle tesbit edilebilen düşman fırkalarında ricat alâimi görülmüştür. Afyonun şark ve cenup cephelerinde tekasüf eden ve yedi sekiz fırka tahmin olunan düşman kuvayı asliyesi 26 ve 27 Ağustos günlerinde cereyan eden meydan muharebesi neticesinde kamilen mağlûp edilmiştir. Dün geceden beri devam eden şedid takibat neticesinde mağlûp düşman münhezim bir hâle gelerek garp ve garbı şimali istikametlerinde gayrı muntazam bir surette çekilmektedir. Kıtaatımız bir taraftan Karahisar'dan kırk kilometre mesafeye kadar ilerleyerek Dumlupınar'a yaklaşmaktadır. Diğer taraftan Döker geçilmiştir. Dört süvari fırkamız Altıntaş Dumlupınar hattında düşmanın gerisinde icrayı faaliyet ediyor, üçüncü süvari fırkası Uşakın garbı cenubisinde (Göbek) de şimendifer üzerindedir. Düşmanın toplanmasına imkân bırakmamak tedabiri alınmıştır.

Metruk top, mühimmat malzeme miktarı tezayüt etmektedir. Düşmanın zayıtı çoktur. Bizim pek azdır. Askerlerimiz pek şetaretlidir. Yorulmak bilmiyorlar. Bu gece - Karahisardayım, halk şenlik yapıyor.

Başkumandan
Mustafa Kemal

H. Şehsuvaroğlu, Cumhuriyet: 30 Ağustos 1959

* * *

474 - BATI CEPHESİNDEN ORDULARA GÖNDERİLEN BEYANNAME

(1. IX. 1922)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti
Kalemi Mahsus Müdüriyeti

Dumlupınar
1 Eylül 338

Garp Cephesi Kumandanlığına

Orduya hitaben yazdığım beyanname leffen takdim edilmiştir. Bunun bütün Garp Cephesindeki kıtaata tamim olunmasını ve zabitan vasıtasile efrada dahi okunmasının temin buyurulmasını rica ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

Garp Cephesi Kumandanlığı

Türkiye Büyük Millet Meclisi Orduları

Afyonkarahisar, Dumlupınar büyük meydan muharebesinde zalim ve mağrur bir ordunun anasırı asliyesini inanılmayacak kadar az bir zamanda imha ettiniz. Büyük ve necip milletimizin fedakârlıklarına lâyük olduğunuzu isbat ediyorsunuz. Sahibimiz olan büyük Türk milleti istikbalinden emin olmağa haklıdır. Muharebe meydanındaki maharet ve fedakârlıklarınızı yakından müşahede ve takip ediyorum. Milletimizin hakkınızdaki takdiratına delâlet etmek vazifemi mütevaliyen ve mütemadiyen ifa edeceğim. Başkumandanlığa teklifatta

bulunulmasını Cephe kumandanlığına emrettim. Bütün arkadaşlarımın Anadolu'da daha başka meydan muharebeleri verileceğini nazarı dikkate alarak ilerlemesini ve herkesin kuvayı akliyesini ve menabii celâdet ve hamiyetini müsabaka ile ibzale devam eylemesini talep ederim.

Ordular; **İlk Hedefiniz Akdeniz'dir. İleri**

1 Eylül 1338

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 126/19244 19248

* * *

475 - DURLUPINAR ZAFERİ ÜZERİNE TÜRK MİLLETİNE BEYANNAME

(1. IX. 1922)

Büyük Asil Türk Milleti:

Garp cephesinde 26 Ağustos 38 den beri başlayan harekâtı taarruziyemiz Afyon Karahisar, Altuntaş, Dumlupınar arasında büyük bir meydan muharebesi halinde beş gün beş gece devam etti. Türkiye Büyük Millet Meclisi Ordularının şecaati, şiddeti sürati tefvikatı subhaniyeye vesileleri tecelli oldu. Zalim ve mağrur düşman ordusunun anasını aslıyesi akıllara dehşet verecek katiyetle imha edildi. Teşkilât ve teçhizat gibi ananat ve muzafferiyatı ve ismi münhasıran milletimizin şuurundan ezeli ve ebedi olan imanından vücut bulan ordularımızı fedakârlıklara lâyık olarak size takdim ediyorum. En büyük kumandanından en genç neferine kadar ordularımızda hakim olan fikir, milletin gösterdiği vazife uğrunda şehit olmaktır. Bunu muharebe meydanında yakından müşahede ederek büyük milletime haber veriyorum. Milletimizin bünyesindeki kudret ve mefkureyi üç buçuk sene evvel rüfekayı mesaim ile de ifade etmekten başlayarak tahammülsüz müşkilât içinde devam eden mücahedatımızın netayici tezahür ediyor. Milletin rey ve iradesine istinad eden her işin neticesi millet için hayır ve saadet olduğu sabittir. Milletimizin istikbali emindir ve nusratı mevudeyi Ordularımızın istihsâl etmesi muhakkaktır. 1/9/338

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 2 Eylül 1922

476 - KÜTAHYANIN GERİ ALINMASI

(1. IX. 1922)

İcra Vekilleri Heyeti Reisliğine gönderilen şifre.

1- Neşrolunmıyacaktır.

2- Kütahya, kıtaatımız tarafından işgal olunmuştur. Bu civardaki düşman kıtaatı mağlup ve perişan edilerek Hacı Azizoğlu köyünün Viren hattı şimalindeki ormanlara firara icbar edilmiştir. Dünkü muharebenin cereyan ettiği Işorun-Adatepe sahasının bir kısmında bugün gördüğüm ganaim suhuletle tadat olunamıyacak kadar çoktur. Muharebede düşman bir çok tüfek, top, cephaneye, sıhhiye otomobili ve edevatı, otomobil, araba her türlü malzeme ve eşya terk etmeğe mecbur kalmıştır. İğtinam edilen top miktarı yüz elliye balığ olmuştur. Menderes mıntikasında Çivril kıtaatımız tarafından işgal edilmiştir. 1 Eylül 1333

Cumhuriyet: 4 Eylül 1959

* * *

477 - UŞAK VE ESKİŞEHİRE YAKLAŞILDIĞINA DAİR

(2. IX. 1922)

1- Neşrolunmayacaktır.

2- Dumlupınar muharebesine iştirak etmek üzere Seyitgazi mıntikasından cenubugarbiye tahrik edilmiş iken muharebenin aldığı şekil üzerine yan yoldan tekrar şimale tebdili istikamet eden düşmanın müstakil fırkası Kütahya civarında kıtaatımız tarafından taarruza duçar oldu. Düşman fırkası bir hayli telefat verdikten sonra perişan bir halde Gediz istikametine atıldı. Düşman ağırlıklarını ve iki yüzü mütecaviz esir terk etti. Aynı düşmanın ordumuza iltica eden aksamı peyderpey toplanmaktadır. Bu gün bulunduğum yerden muhtelif rütbeli yüz zabıt ve bin neferden mürekkep üsera kfilesinin geçtiğini gördüm. Bunlar meyânında Karahisar muharebesinde dördüncü fırkaya kumanda etmiş bulunan general Dimaras ve 12. fırka kumandanı Miralay Kaledopulos ve ayrıca dört miralay, iki kaymakam, beş binbaşı vardır. Diğerleri yüzbaşı ve mülâzım rütbesindedirler. Birinci kolordu kumandanı general Trikopsisin otomobil ve hayvanını terk ederek efradın içine karıştığı, esir veya maktul olduğunu üsera meyânındaki yaveri ifade etti. İkinci kolordu kumandanının da Trikopsisle beraber bulunduğu anlaşılmıştır. Uşak ve Eskişehir'in sukutu haberine intizar ediyorum. Muhabere müşkülâtından ve muharebe meydanlarındaki iştigalden malûmat vermekte teahhur muhtemeldir.

2 Eylül 1338

Başkumandan
Mustafa Kemal

Cumhuriyet: 4 Eylül 1959

* * *

478 - KITALARIN ESKİŞEHİRE GİRDİĞİNE DAİR

(3. IX. 1922)

Rauf Beye gönderilen şifre.

1- Neşrolunmayacaktır.

2- Eskişehir'de şimali garbiye çekilen düşman kıtaatı muhtelif istikamette takip olunmaktadır. Kıtaatımız Eskişehir'e girmiştir. Uşak istikametinde takip olunan düşman kıtaatı Uşak şarkında yakalanarak muharebeye tekrar icbar edildi. Burada mağlup edilen düşman Alaşehir istikametinde takip edilmektedir. Uşak 1 /2 Eylül 1338 gecesi işgal edildi. Ben bu akşam Uşakta bulunacağım.

3 Eylül 1338

Başkumandan
Mustafa Kemal

Cumhuriyet: 4 Eylül 1959

* * *

479 - HUDUTLARIN AÇILACAĞINA DAİR Yazı

(3. IX. 1922)

Adapazarı İşletme Müdüriyetine

Erkânıharbiye Riyasetinden mübliğ Başkumandanlık makamı samisinden mevрут emirname sureti aynen berveçhi âtidir:

Tedabiri fevkalâdei harbiyeden olmak üzere haricen set olunan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti hudutları 4.9.38 sabahından itibaren kemafissabık kuşat olunacaktır. Seyri sefer, münakalâti bahriye, ticariye, muhaberatı telgrafiye ve tahririye bermutat kavanini hükümet dairesinde cereyan edecektir. Ancak ecnebi telsizlerinin faaliyetlerinin tatili icap etmekte bulunduğundan süfera ve ecanip Türkiye telleri ve telsiz hututu ile muhabere edebileceklerdir. Ajanslarda ve matbuatta tebliği resmilerden başka hiç bir askeri haber neşrolunmayacaktır.

Kapadım. 5/9/38
Behiç

Başkumandan
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 129/46856

* * *

480 - GL. TRİKOPİS VE DİĞER KUMANDANLARIN TESLİM OLDUKLARINA DAİR Şifre

(4. IX. 1922)

Rauf Beyefendiye

1- Neşrolunmayacaktır.

2- Dün 2 Eylül 1338 Uşaktan çekilen düşman Alaşehir istikametinde ricate devam ediyor. Takip kıtaatımız düşmandan külliyetli esir alıyorlar. Bu gün Alaşehir şarkında beş yüz esir alındı ve beş yüz top daha iğtinam edildi. Ben Dumlupınar'dan dün Uşak'a gelirken yolda içlerinde çok miktarda zabıt dahi bulunan yüz ellişer ve ikiyüz ellişer kişilik müteaddid üsera kabilelerine tesadüf ettim. Dumlupınar muharebesinde mağlup edilen düşman fırkalarının bakiyetüssüyufundan dört bin kişilik bir kısım başlarında birinci kolordu kumandanı General Trikopis ile erkânharbiye reisi miralay (Merentins) ve ikinci kolordu kumandanı general (Diyenis) le erkânharbiye reisi miralay (Vasilokopulis) ve kolordu ve levazım reisi miralay (Petrididis) le on üçüncü fırka kumandanı miralay (Kalyalis) olduğu halde şimaldeki kuvvetlerimizin tazyiki üzerine Murat dağlarından Curcuroy istikametine saparak dün gece Uşak civarında kıtaatımıza teslim oldular. Bu üsera arasında daha muhtelif rütbede küllüyetli miktarda zabıt vardır. Şimdiye kadar benim gördüğüm miktar üç yüzü mütecevazdır. Generallerle görüşüm, kendilerini müteselli ve misafir ettim. Ailelerine sıhhat haberlerin bildirmelerine müsaade eyledim. 4 Eylül 1338

Başkumandan
Mustafa Kemal

H. Şehsuvaroğlu, Cumhuriyet: 4 Eylül 1959

481 - KITALARIN ALAŞEHİRE YAKLAŞTIĞINA DAİR Şifre

(5. IX. 1922)

Rauf Beyefendiye

1- Neşrolunmayacaktır.

2- Düşman kuvayı asliyesinin imha edildiği tahakkuk etmiştir. Şimdiye kadar erkânharbiyeleri ile birlikte iki kolordu ve dört fırka kumandanı ile üç yüz zabıt ve on bin kadar nefer esir sayılabilmiş ve iğtinam edilen top miktarı takriben iki yüze balığ olmuştur. Eskişehir cephesinden Bursa istikametine çekilmekte olan düşman, kıtaatımız tarafından İnönü civarında önlenerek muharebeye icbar olunmuş ve mağlup edilmiştir. Takip edilmektedir. Kütahya civarında mağlûp edilerek Gedis istikametine saptırılmış olan müstakil düşman fırkası Gedis civarında diğer kıtaatımız tarafından tekrar yakalanarak muharebeye icbar edilmiş ve perişan bir surette Emed dağlarına atılmıştır. Takip ediliyor. Gedis Alaşehir hattının şimalinden müteferrik düşman aksanı süvarilerimiz tarafından toplanmaktadır, İzmir istikameti umumiyesinde ilerliyen kıtaatımız Alaşehir'e takarrüp etmiştir. Ben bu akşam Eşmede bulunacağım.

Eşme: 5/9/338

Başkumandan
Mustafa Kemal

H. Şehsuvaroğlu, Cumhuriyet: 5 Eylül 1959

* * *

482 -DÜŞMANIN İZMİR İSTİKAMETİNDE TAKİP

OLUNDUĞUNA DAİR Şifre

(6. IX. 1922)

İcra Vekilleri Reisi Rauf Beyefendiye

1- Neşrolunmayacaktır.

2- Kocaeli mıntıkasında düşmanın Gemlik, Pazarköy şimalindeki müstahkem mevaziine tevcih edilen taarruz muvaffakiyetle neticelendi ve Samanlıdağ, Fındıklıtepe, Elmalıdağ mevzii işgal edildi. Söğüd istirdad olundu.

Düşmanın Eskişehir'den ric'at eden kuvvetlerde Kocaeli mıntıkasında bulunan kuvvetleri aleyhine Bursa istikametinde taarruz ve takibimiz devam ediyor.

2 Eylülde Uşak şarkında Karacahisar civarında düşmandan alınıp tâdad olunan esliha miktarı beş bin tüfek, yüz makinalı tüfek yüzlerce otomatik tüfek, on iki cebel topu, bin sandık cephanedir.

Düşman esnayı ric'atte hemen bütün malzemesini terk ediyor. Uşaktan Eşmeye gelirken yolda bizzat bu metrûkâtı gördüm. Kula ve Alaşehir kıtaatımız tarafından işgal olundu. Düşman İzmir istikametinde takip olunuyor.

Eşme: 6/9/338

Başkumandan
Mustafa Kemal

H. Şehsuvaroğlu, Cumhuriyet: 5 Eylül 1959

* * *

**483 - SALİHLİ, MANİSA VE TURGUTLU İSTİKAMETİNDE DÜŞMANIN BATIYA ATILDIĞINA
DAİR Şifre
(7. IX. 1922)**

İcra Vekilleri Reisi Rauf Beyefendiye

1- Neşrolunmayacaktır.

2- Bugün (7 Eylül) Eşmeden Alaşehir-Salihli istikametinde hareket ettim.

Salihliden: 7/9/38

Başkumandan
Mustafa Kemal

İcra Vekilleri Reisi Rauf Beyefendiye

1- Neşrolunmayacaktır.

2- Gemliğe ihraç ettiği takviye kıtaatıyla ve Gemlik limanındaki sefaini harbiye ateşinin muavenetile düşman Gemlik-Pazarköy hattında mukavemet etmektedir. Gerek Kocaeli mıntıkasında bulunan ve gerek Eskişehir'den Bursa istikametinde ric'at eden düşman kuvvetlerine taarruz ve takibimiz devam ediyor. Salihli garbında (Dereköy-Karayemiş Mersin dere şarkı) hattında tutunmak istiyen düşman 6 Eylül 38 de kısa muharebeyi müteakip Manisa ve Turgutlu istikametlerine garba atıldı. Takip ediliyor.

Salihli: 8/9/338

Başkumandan
Mustafa Kemal

Cumhuriyet: 5 Eylül 1959

**484 - TURGUTLU ÜZERİNDEN İZMİR'E HAREKET
EDİLDİĞİNE DAİR Şifre
(9. IX. 1922)**

İcra Vekilleri Reisi Rauf Beyefendiye

1- Neşrolunmayacaktır.

2- Ordularımız 26 Ağustostan bugüne kadar lâyenkati muharebe ve yürüyüş yapmış ve bu müddet zarfında en kestirme istikamette üç yüz kilometrelik mesafe kat'etmiş ve bütün zindegisiyle İzmir karşısında (Saruhanlı-İncirli-Irlamazçay) hattına vâsıl olmuştur. Süvari kolordumuz Manisa üzerinden ve müstakil üçüncü süvari fırkamız Torbalı üzerinden İzmir istikametinde ilerlemektedir.

Eskişehir'den Bursa istikametinde takip edilen düşman Bursa şarkında Aksu civarındaki eski müstahkem mevaziinde mukavemet etmektedir. Düşmanın ileri mevazii zaptedildi, taarruzumuz devam ediyor. Müfrezelerimiz Simav, Demirci, Gördes, Sındırgı mıntıkasını düşmandan tathir ederek Balıkesir istikametinde ilerlemektedir.

3- Ben yarın Turgutlu üzerinden İzmir istikametinde ileri hareket edeceğim.

Nif: 9/9/38

Başkumandan
Mustafa Kemal

H. Şehsuvaroğlu, Cumhuriyet: 5 Eylül 1959

* * *

485 - ZAFERDEN SONRA ORDUYA TEŞEKKÜR MESAJI

(9. IX. 1922)

Birinci, İkinci Ordulara, Beşinci Kolordu Kumandanlığına, Üçüncü Kolordu Kumandanlığına

İlk verdiğim Akdeniz hedefine varmakta orduların gösterdiği gayret ve fedâkârlığı hürmet ve takdirle yadederim. İstihsal olunan büyük muzafferiyette amili hakiki olan kıymetli arkadaşlarıma kemali samimiyetle beyanı teşekkür ve tebrikât eylerim. Orduların bundan sonra verilecek hedeflerin istihsaline de aynı tehalük ve fedakâriyi göstereceklerine itimadım berkemaldir.

9 Eylül 38

Başkumandan
Mustafa Kemal

Tevfik Bıyıklıoğlu, Belleten 1956, s. 737

* * *

486 - 9 EYLÜLDE İZMİRE GİRİLDİĞİNE DAİR Şifre

(10. IX. 1922)

İcra Vekilleri Reisi Rauf Beyefendiye

1- Neşrolunmayacaktır.

2- Kıtaatımız İzmir şark sırtlarında düşmanın son mukavemetini kırdıktan sonra bugün (9 Eylül 38) mağlup düşmanla beraber İzmirimize muzafferden girdi. Vapurlara binmekten men edilen düşman zabitan ve efradı teslim olmaktadır. Ben yarın öğleden itibaren İzmir'de bulunacağım.

İzmir: 10/9/38

Başkumandan
Mustafa Kemal

Cumhuriyet, 5 Eylül 1959

* * *

487 - İZMİRDEKİ İNGİLİZ KONSOLOSUNUN NURETTİN PAŞAYA TÜRKİYE İLE HARP HALİNDE OLMADIKLARINA DAİR BEYANI

(10. IX. 1922)

Rauf Beyefendiye

1- Neşrolunmayacaktır.

2- Düşmanın evvelce Söke mıntkasında bulunan on sekizinci piyade alayı ile Bolladan mıntkasından perişan bir surette ricat eden ve onsekizinci alaya karışmış olan otuz birinci alay aksamı ve bir topçu bataryası bugün İzmir cenubunda yakalanarak mağlup edildi. Bu müfrezenin dört bin kişilik bakiyesile batarya teslim oldu.

3- İzmir'deki İngiliz Konsolosu ve İzmir limanında bulunan İngiliz gemisi amirali bugün birinci Ordu Kumandanı Nurettin Paşaya müracaat ederek İngilizlerin Harbi Umumide Hükümeti Osmaniyeye ile muharip olduklarını ve dört sene evvel mütareke yapmak suretile muhariblikten çıktıklarını ve şimdiki Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümeti ile ise esasen hali muhasamada olmadıklarını dermeyan ettiler.

Başkumandan
Mustafa Kemal

H. Şehsuvaroğlu, Cumhuriyet: 3 Eylül 1959

* * *

**488 - MÜMESSİLLERİNİN MÜZAKERELER İÇİN
TURGUTLUYA GELMELERİNE DAİR KONSOLOSLUKLARA
GÖNDERİLEN Telgraf**

(10. IX. 1922)

Telgrafınız alındı. Mümessillerinizi İzmir Turgutlu (Kasaba) şosesi ile Kasabaya gönderiniz. Bir yanlışlığa mahal kalmamak üzere otomobillerde beyaz bayrak bulundurmak muvafıki ihtiyat olur.

Türk Başkumandanı
Mustafa Kemal

Babalık: 11 Eylül 1922

* * *

**489 - İZMİR VE BURSANIN ALINMASI ÜZERİNE MİLLETE
BEYANNAME**

(13. IX. 1922)

Asil Türk Milleti

Ordularımız 9 Eylül 38 sabahı İzmirimizi ve yine 9 Eylül 38 akşamı Bursamızı muzafferen tahlis ettiler. Akdeniz askerlerimizin zafer teraneleriyle dalgalanıyor.

Asya İmparatorluğuna yeltenen küstah bir düşmanın muharebe meydanlarına gelmek cesaretinde bulunan ordu kumandanlarıyla kumanda heyetleri günlerden beri Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin esiri harbi bulunuyorlar.

Düşmanın başkumandan tayin ettiği General (Trikopis) bir çok gece ve gündüz meyasane muharebatı ve her çarei halâsı tecrübe ettikten sonra nihayet maiyetindeki Generaller ve Erkânıharbiyeleri ve kumanda ettiği ordunun elinde kalabilen bakayasıyla arzı teslimiyet eyledi. Eğer Yunan kıralı da bugün esirler meyânında bulunmuyorsa bu tacıdarların, şiarı esasen yalnız milletlerinin safalarına iştirak etmek olduğundan muharebe meydanlarının felâketli günlerinde onların saraylarından başka bir şey düşünmemek tabiatlarındandır.

Garp fabrikalarının çelik zırhları ile kaplanan muazzam Yunan orduları artık Anadolu dağlarında zabıtları tarafından terk edilmiş zavallı sürüler, cinayetlerinden tedehhüş ederek kudurmuş kitleler ve ağaç diplerinde kalmış dermansız yaralılarından ibaret kaldı. Düşman ordularının malzemei harbiyesi heman sülûsan itibarıyla topraklarımızdadır. Düşmanın esirlerden başka insan zayıyatının yüz binden ne kadar fazla olduğunu tayin etmek müşkildir. Fakat selâhiyeti resmîye ile milletimize tebşir ederim ki bizim insan zayıyatımızın dörtte üçü hafif yaralı olmak üzere on bin nüfusa balığ olmaktadır.

Büyük Türk milleti, Ordularımızın kabiliyet ve kudreti düşmanlarımıza dehşet, dostlarımıza emniyet verecek bir kemal ile tezahür etti. Millet orduları ondört gün zarfında büyük bir düşman ordusunu imha ettiler. Dört yüz kilometrelik fasılasız bir takip yaptılar. Anadoludaki bütün memaliki müstevliyemizi istirdat eylediler. Büyük zafer münhasıran senin eserindir. Çünkü İzmirimizi ihtirasatı siyasiye neticesinde adeta memnunen düşmana teslim eden heyetlerle milletin hiçbir münasebeti yok idi. Bursamızı istilâ eden Yunan kuvvetleri ise ancak imparatorluğun askeri teşkilâtıyla tevhide amil ve tevhide harekât ederek muvaffak olmuşlardı. Vatanın halâsı milletin rey ve idaresi kendi mukadderatı üzerinde bilakaydüşart hakim olduğu zaman başlamış ve ancak milletin vicdanından doğan ordularla müsbet ve kati neticelere ermiştir.

Büyük ve Necip Türk Milleti, Anadolunun halâsı zaferini tebrik ederken sana İzmir'den, Bursa'dan, Akdeniz ufuklarından ordularının selâmını da takdim ediyorum. 13.9.338

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Mustafa Kemal

H.M.: 18 Eylül 1922

**490 - İNGİLİZ VE FRANSIZLARIN TARAFSIZ BÖLGEYE
GİRİLMEMESİNE DAİR TEKLİFLERİ ÜZERİNE YAZILAN Şifre**

(22. IX. 1922)

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

Garp Cephesi
22/9/1338

C: 12/9/1338 şifreye

Pek kuvvetli olmamıza rağmen siyasette de pek hesaplı ve mutedil bulunuyoruz. General Pelle İzmir'e geldi. Bitaraf mıntakaya tecavüz edilmemesi lüzumundan bahsetti. İngilizlerin İstanbul'da ve Trakya'da hakim olmak istedikleri anlaşılıyor. Poincare ve Franklin Bouillon'un gönderdikleri telgrafnamelerde vaziyeti siyasiyenin tehlikeli olduğu mevzuu bahistir, İngilizleri yalnız bırakmak için sarfı mesai edilmektedir. Ordularımız İstanbul ve Çanakkale'ye karşı tahaşşüt etmektedir. Her halde meseleyi siyasetle hal etmeği tercih etmekteyiz. Ve ona göre idare ediyoruz. Vaki olacak teşebbusat ve netayici ayrıca bildiririm.

Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1166

* * *

**491 - İSTANBULUN İŞGALİ MÜNASEBETİLE DOĞU
CEPHESİNDEN GÖNDERİLECEK ŞEHİT ÇOCUKLARINA
DAİR Telgraf**

(23. IX. 1922)

İzmir: 23/9/1338

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

12/9 /tarihli şifreli telgrafnamei âlilerini 23/9 /da İzmir'de aldık. Kahraman ordularımız hakkında ibraz buyurulan hissiyatı takdîrkâranelerine ve kıymettar ilim ordumuzun terakki ve tekâmülü için sarf buyurulan mesaii âlilerine arzı teşekkür ederiz. İstanbul'un işgali ile beraber teklifi âlileri vechile Şark Cephesinin şehit yavrularından münasip miktarının cephe bandosıyla irsali münasip olacaktır.

Başkumandan
Mustafa Kemal
İcra Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

K.K.: s. 1167

* * *

492 - İZMİR HEMŞEHRİLİĞİNİ KABUL ETTİĞİNE DAİR İZMİRLİLERE GÖNDERİLEN Yazı

(24. IX. 1922)

İzmir'in muhterem ve kıymetli ahalisine

İzmir Belediye ve İdare Meclisleri vesatetiyle bana İzmir hemşehriliği unvanını tevcih ettiğimize muttali oldum. Vatanımızın Akdeniz'e karşı nuru aynı olan, düşman istilâsından tahlisi için bütün memleketi seve seve

senelerce mihnet ve fedakârlıklara sevk etmiş bulunan İzmirimizin hemşehrileri arasında sayılmak benim için nihayetsiz bir meserret ve mübahat hasıl etmiştir. Bundan takriben üç sene evvel İzmir felâketi ile kalbi en büyük bir ıstırap ve aynı zamanda en şiddetli bir azmü imanla çarpmış ve başladığımız davayı istiklâlde bana en kuvvetli ümidleri vermiş olan cesur Erzurum ahalisi de beni hemşehrileri arasına almakla taltif eylemişti. Bana mücahedei milliyemizin mühim bir kademei teşebbüsünü hatırlatmakta bulunan Erzurum hemşehriliğine davamızın muzafferiyetini tebşir eden İzmir hemşehriliğini ilâve suretiyle aziz bir mükâfat bahş etmiş oluyorsunuz, İzmir hemşehrilerime muhabbet ve merbutiyetle teşekküratımı takdim ederim, İzmir âlâmını tamir ve tasfiye için umumi vazifelerimizin verdiği mecburiyetten başka olarak hususi ve samimi bir alâka ile de çalışmak benim için bir mefkure olacaktır. Cümlenize selam ve sevgiler hemşehrilerim. 24 Eylül 338

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 1 Ekim 1922

* * *

493 - HALÂS BEKLEYEN AHALÎYE BAŞKUMANDANIN BEYANNAMESİ

(Eylül 1922)

Halka sade türkçe ile yazılmıştır.

Sevgili Türkiyeliler, sevgili kardeşlerimiz!

Türk ordusu Yunan ordusunu perişan etti. Yunanlılar her tarafta topunu tüfeğini bırakıp inhizam ve dehşet içinde kaçıyor. Etrafı sarılanlar her yerde teslim oluyor, (bir satır sansür) Köyleri, harmanları yakıyor, (bir satır sansür). Ey ahali sakın korkmayınız. Sizi kurtarmak için üç senedir dağlarda çarpışan ordunuza Cenab-ı Hak büyük bir zafer verdi. Yıldırım gibi Yunan cellatlarını kovalıyor. Kadınlarınızı, çocuklarınızı düşman kaçarken dağlara ve emin yerlere saklayınız. Eğer düşman bir köy yakmaya, bir yol tahrip etmeye teşebbüs ederse hemen ona hücum ediniz. Kaçan düşmanın yanında kalan her köy emniyetle bilsin ki Türk ordusu 24 saat geçmeden yetişiyor. Bir de hangi Yunan kıtası veya kumandanı mezalim yaparsa onun numarasını ve kumandanının ismini öğreniniz.

Başkumandan
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 12. 9. 1932, s. 1

* * *

494 - TARAFSIZ BÖLGE HAKKINDA

(26. IX. 1922)

GI. Harington'un telgrafına verilen cevap.

İzmir'de Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

26/9/338 de Erenköy ve Biganın garbinden süvarinizi geriye celp için sizinle derhal muhabere etmesini Hamit Beyden rica ettim. Her hangi bir hadiseden içtinap için pek ziyade endişenakim. Müzakerata talikan kıtaatınızı bitaraf mıntaka haricine çekmenizi rica ederim.

26/9/38

General Harington

İstanbul'da bulunan General Harington'a

Bitaraf bir mıntakanın şimdiye kadar Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile alâkadar hükümetler arasında tekarrür ettirilmiş olduğundan haberdar değilim. Süvarilerimizin ve kıtaatımızın harekâtı mağlup Yunan ordusunun harekâtı takibiyesinden ibarettir. Malûmu devletleridir ki Anadoluyu baştan başa tahrip ve ihrak etmiş ve yüzbinlerce nüfusu melcesiz ve gıdasız bırakmış olan Yunan ordusu Trakya'da bir taraftan aynı mezalime devam ve diğer taraftan her geçen günden istifade ederek yeniden teşkilâta ikdam etmektedir. Yunan kuvayı harbiyesinin bir mıntikai bitarafi kuyudu altında bulunmadığına en yakın bir misal olarak 23/9/38 zevalde Yunan tayyarelerinin Ezine civarında Türk toprağında faaliyeti harbiyede bulduklarını ve Yunan donanmasının daha 25 Eylülde bile İstanbul limanında demir atmış olduğuna zikredebilirim.

Hadisat vukuuna meydan vermemeğe bizim gayretimiz ciddi ve samimîdir. Çanakkale'deki Britanya kıtaati tarafından Erenköy ile Çanakkale arasında arazimiz üzerinde tahribat yapılmış, Çanakkale kasabamız civarında binaların hedemi, bize ait olan eslaha ve mühimmatın imhası, kıtaatımız civarında top ve bomba endahları, bizi Yunan ordusuna isal eden demiryol üzerinde tahkimat yapılmakta olması ve bu tahkimatta ahali ulâmiyenin çalıştırılması gibi harekâtın esbabını anlamakta cidden duçarî müşkilât oluyoruz. Türk milletinin boğazların serbestisine riayeti daima ilân etmiş olduğunu bu vesileyle ile de tezkâr eder ve samimi olarak netayici müsbete ümid ettiğimiz müzakeratı karibeye kadar sui tefehhüm husulüne manî olacak vaziyet ihdasını zâtî devletlerinden rica ederim.

26/9/338

Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 28 Eylül 1922

* * *

495 - KARDİNAL GASPARİ'YE TELGRAF

(27. IX. 1922)

Kan dökülmemesini ve çabuk sulh yapılmasını isteyen telgrafına cevap olarak yazılmıştır:

Telgrafnamenizi aldım, teşekkür ederim. Sefk-i demaye nihayet verilmesi için sizinle hemfikir olarak bu felâketleri ne ordunun, ne ahalinin tevhit etmediğine sizi temin edebilirim. Yunan ordusunun iadeye mecbur olduğu havalide kâin bütün şehirlerimiz ve kasabalarımız yanmış ve ahali her türlü taaddiyata maruz kalmıştır. Aynı taaddiyat el-yevm yeni bir şiddetle Trakya'da yapılmaktadır. Bu hiss-i insaniyi bugünkü ahvali tevhit edenler nezdinde uyandırmanızı sizden rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Vakit: 7. 10. 1922, s. 2

* * *

496 - HARİNGTONA VERİLEN CEVAP

(28. IX. 1922)

Trakya'da Yunan zulümleri-Yunan donanması-Boğazlardan tahribatsız çekilmek

General Cenapları,

27 Eylül 338 tarihli telgrafnamenizi almakla şerefyabım. Trakya'da ika edilmekte olan fecayi ve mezalimden dolayı ne derece müteessir olduğumuzu suhuletle tasavvur edebilirsiniz. Vaziyeti askeriye üzerinde haizi tesir olan Yunan donanmasının İstanbul'dan uzaklaştırıldığı keyfiyetine gelince bunun bir daha avdet etmesine müsaade edilmeyeceğine dair bir delil arzu etmekteyiz.

Ümit etmek isterim ki kuvayı işgaliye tarafından İstanbul ahalisine tatbik edilmekte olan fevkalâde tedabiri tazyikiyeyi ve Anadolu limanlarına seyri sefer etmek hususundaki memnuniyetleri lâğv edeceksiniz. İstanbul'da tatbiki tasavvur ve Çanakkale de tatbik edilen tahribata gelince: emlâki tahrip etmek gayri meşru bir harekettir.

Bizim muvafakatimiz olmaksızın verilen bir tarafı iltizam eder şekildeki mukarrerata rağmen, esliha ile mühimmat dahi, sureti meşruada bize aittirler.

Yeni sui tefehhümlerden içtinap edilmek maksadiyle, yeni tedabirden olmak üzere, buldukları yerlerde tevekkuf etmeleri ve her hangi bir hadiseye meydan vermekten içtinap eylemeleri için Çanakkale cephesindeki kuvvetlerimizin kumandanlığına emir verdim. Fransızlar ile İtalyanlar gibi, sizin dahi Asya sahilinde bulunan kıtaatınızı geri çekmeğe hazır olduğunuz takdirde, Boğazlar sahilinde bulunan kıtaatımıza, yavaş yavaş geri çekilmeleri ve yalnız idarei mülkiye ile polis teşkilâtını tanzim etmekle iktifa etmeleri hususunda emir vermeğe hazırım.

Büyük Millet Meclisi ile doğrudan doğruya temasta bulunmak üzere Ankara'ya avdet ediyor isem de sizinle görüşmek şerefine nail olmak üzere ilk fırsattan istifade edeceğim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

Vakit: 1 Ekim 1922

* * *

497 - MUDANYA KONFERANSINDA KONUŞULACAK HUSUSLAR HAKKINDA

(1. X. 1922)

Mr. Poincare'ye gönderilen cevap.

Mudanya Konferansı Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa
Hazretlerine

Fransa Reisi Vükelâsı ve Paris Konferansı Reisi Meur Poincare'ye

İtilâf Devletleri tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine verilmiş olan tarihli notaya hükümetim tarafından cevap verileceği tabiidir. Türkiye orduları Başkumandanı nezdinde ahiren muvasalat etmiş olan Meur Franklin-Bouillonun İtilâf Devletleri namına verdiği teminata ve âdilâne bir sulhun serian tesisi için derhal müzakerâta başlanacağına itimat ederek İstanbul ve Çanakkale üzerinde ve Yunan orduları arkasından bilâ fasıla devam eden harekâtı askeriyemizin derhal tevkifine emir verilmiştir. Meur Franklin Bouillonun verdiği teminat Türkiye haklarının temini için İtilâf Devletlerinin ve tahsisen Fransa'nın mütehassis olduğu hissiyatı adaletkâraneyi tavzih ve telkin eylemiştir. Ancak Trakya'nın Yunan ordusunun ve hükümetinin idaresi altında bir gün fazla devamı hayatı her gûna mehaliki ve Türkiye halkınca gayri tasvir ıstırabı dâi olduğundan Edirne dahil olduğu halde Meriç garbine kadar Trakya'nın derhal tahliyesile Büyük Millet Meclisi Hükümetine teslimini acilen tatbik etmek icap etmektedir.

İşbu müstacel hususâtı tekrâr ettirmek üzere Mudanya'da müttefikin generaller ile bir konferans akdi düveli itilâfiyenin arzu ve tekliflerine tevafuk ettiğinden konferansın 3 Teşrinievvel sene 338 de Mudanya'da in'ikadı teklif olunur. Mudanya konferansına tarafımızdan Garp Cephesi orduları Kumandanı İsmet Paşa bizzat memur edilmiştir. Yevmi mezkûr münasip görüldüğü takdirde konferansa memur olacak Generallerin tâyin ve iş'arını rica ederim.

Mudanya konferansında mevzu bahis olacak hususât âtideki hututa şâmil olacaktır:

- 1- Edirne ve Meriç dahil olmak üzere Yunan ordusunun ve Yunan idaresinin Trakya'dan ihracı
- 2- Trakya'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine yirmi gün zarfında kamilen teslim edilmiş bulunmasının tatbik ve tanzimi
- 3- Şimdilik Trakya'ya Türk ordularının mürur etmemesi kabul olunduğundan Trakya'daki Türk idaresinin Yunan vesaire tecavüzatından muhafazası için tedabir ittihazı
- 4- Türkiye orduları harekâtının tevakkuf ettiği hatların tâyini ve tatili harekât esnasında hiçbir tarzda mıntakada tahkimat yapılmaması ve Türk ve Müslüman ahali üzerinde bir taraftan tedabiri harbiye ve tazyikiye tatbik olunmaması teklifatı salifemizin Meur Franklin Bouillon vasıtasile İtilâf devletlerinin de müşahede ettikleri müstacel tedabiri askeriye meyanında olduğuna kani olduğumdan kabul olduğu halde müstacelen cevap itası ihtiramâtı faikamızın kabulünü rica ederim.

T. Bıyıklıoğlu, Trakya'da Milli Mücadele c II, s. 102

498 - KENDİSİNE İZMİR HEMŞEHRİLİĞİ TEVCİHİ ÜZERİNE

(3. X. 1922)

Erzurum Belediye Reisliğine verilen cevap.

Uhdeme hemşehrilik tevcihî münasebetile İzmirliyle yazdığım cevaptan mütehassis olarak muhterem ve ilk hemşehrilerim Erzurumluların âcizlerine karşı kıymettar bir iltifatı suretinde telâkki ettiğim telgrafnamei âlilerini hürmetle aldım. Mevcudiyetimizin ruhunda meknuz olan aşkı istiklâli anlamayanlarca bütün halâs çarelerinin merfu addedildiği bir şurada cidali mukaddese pişva olan ve bilhassa davamızın en müşkül bir devrinde beni sinei vefa ve sadakatinde derağuş eylemiş bulunan Erzurumlu kardeşlerime karşı dâimi, hararetle bir rabıtai ihtiramkârane ile merbut bulunmaktayım. Kahraman Erzurumluların inşaallah yakinen kavuşacağımız eyyamı müsalemetteki mesaii teceddütkâranede dahi vatanın tealisi için el birliği ile çalışacaklarına emin olarak bütün Erzurumlu hemşehrilerimi selâmlarım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Varlık; 13 Kasım 1922

* * *

**499 - ANKARA HEMŞEHRİLİĞİNE DAVET OLUNMASI
DOLAYISİLE ANKARALILARA GÖNDERİLEN Yazı**

(5. X. 1922)

Ankara Belediyesi vesatetiyle Vatanperver Ankara Ahalisine

Beni Ankara'nın hamiyetli hemşehrileri arasına girmeğe davet suretiyle tecelli eden iltifatınıza samimi ruhumdan arzı şükran eylerim. Sevgili milletimizin bütün bir cihanı husumete karşı muzafferiyetle tetvîc ettiği istiklâl mücahedesini tarihinde Ankara namı en aziz bir mevki muhafaza edecektir. Bu mücadeleye ilk başladığımız sıralarda bizi ihata eden müşkilâtın derecesi cümlelerin malûmudur. Bazılarınca iktihâmı heman gayrı mümkün zannedilen bu müşkilât karşısında sizler bir dakika tereddüt etmediniz. Ve üç sene mukaddem Sivas'tan Ankara'ya ayak bastığım zaman bir misalini geçen gün dahi göstermiş olduğunuz samimî ve kalbi tezahürat ile beni kollarınız arasına aldınız. O zaman gösterdiğiniz bu vatanî cesaret sayesinde ecnebi müdahalesiyle İstanbul'da kapattırılmış olan Meclisi Mebusanı daha vasi bir selâhiyet ve şanı milliye lâayık bir istiklâl ile Ankara da açmak müyesser olmuştur, İstanbul'da ecnebi süngülerine istinad edenlerin dağıttıkları Meclisi Mebusanda cesur Erzurum hemşehrilerimin mebus sıfatı hazırasını haiz idim. Büyük Millet Meclisi için yeniden yapılan intihapta beni Ankara'dan aza intihap etmek suretiyle bu sıfatı hazıraya ayrı bir selâhiyeti kanuniye ilâve buyurdunuz. Büyük Millet Meclisi sizin muhiti hamasetinizde bîperva İstiklâl mücahedesine devam edebilmiştir. Binaenaleyh Ankara hemşehrilerimin bu istihlâsı vatan mücahedesinde ayrı bir hissei şerefi vardır. Bu vesile ile hemşehrilerimi bir kardeş samimiyetiyle tebrik eder ve bana karşı gösterdiğiniz kalbi muhabbete mukabeleten cümlelerinizi deragûş eylerim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 6 Ekim 1922

* * *

**500 - GL. KÂZIM KARABEKİRİN ANKARADA
BEKLENDİĞİNE DAİR Şifre**

(5. X. 1922)

Ankara: 5/10/1338

Şark Cephesi Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa Hazretlerine

C. 29/9/1338 şifreye.

Şark Cephesi Şehit evlâtlarından elli kadariyle Ankara'yı teşrif hakkındaki arzui âlileri muvafiktir, yeym ve tarihi hareketinizin iş'arını rica ederim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

K.K.: s. 1169

* * *

**501 - MUDANYA KONFERANSI REİSİ İSMET PAŞAYA
GÖNDERİLEN Talimat**

(6. X. 1922)

5 Teşrinievvel tarihli telgrafnamenize Heyeti Vekile ile Başkumandanlığın müşterek cevapları berveçhiâtidir:

1- Karaağaç Edirne şehrinin bir mahallesidir.

Yunan ordusu ve idaresi Edirne şehrinin tamamen garbine çekilmelidir ve orada bütün Şarkî Trakya'da olacağı gibi Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti teessüs etmelidir.

2- Trakya'nın tahliye ve bize teslimi kat'iyen gayri muayyen bir zamana talik olunamaz. Tesellüm derhal başlayacak ve bilâinkita devam edecektir ve âzami otuz gün zarfında tesellüm hitam bulacaktır. Tesellüm edilen her noktadan İtilâf kuvvetleri ve komisyonları derhal çekilecek ve otuz gün hitamında da itilâf komisyonları ve kıtaları bütün Trakya'yı terketmiş bulunacaklardır. Trakya'ya tecavüzün men'i tedabiri başkaca teemmül ve tesbit olunmalıdır. Bu tedbir mutlaka kuvvet istihdamını zarurî kılmaz. Düveli Müttefikanın bu hususta icap edenlere ihtarı ve bize karşı tekeffülü bile maksadı temin edebilir. Düveli Müttefikanın bu tarz teminatı hilâfında hareket edenlere karşı ordularımızın derhal Trakya'ya geçirilmesinin hiç bir maniaya tesadüf ettirilmeyeceği de tabiidir.

3- Yunan ordusunun gerek Anadolu'dan ve gerek Trakya'dan alıp götürdüğü silâhsız ahaliyi Yunan hükümeti mukavelei askeriyeinin imzasını müteakip derhal iade etmelidir. Esiri harp olan zabitan ve efradımızın dahi aynı zamanda iadesini talep ederiz.

4- Ekalliyetler hakkında verdiğiniz cevap muvafıktır. Filhakika bu mesele Mudanya konferansı müzakeratı hududu haricindedir.

5- Tatili muhasemat için Trakya'nın yalnız Yunandan tahliyesi ile iktifa mümkün değildir. Herhalde badettahliye hükümetimizin orada teessüs etmesi zarurîdir. Yunandan tahliye edilecek olan Trakyamızın İtilâf devletleri tahtı işgal ve murakabesinde kalmasına hiç bir sebep ve lüzum yoktur. Şarkî Trakya'nın Fransızlar tarafından işgali de mevzuubahs olamaz. Ancak Şarki Trakya ile Yunan ordusu arasında garbî Trakya'nın veya bir kısmının Fransızlar tarafından işgali mucibi emniyet olur.

6- Prensiplerde itilâf olup müzakerata devam halinde dahi İngilizlerin Boğazlarda tahdidattan ve tevsii tahkimattan ve emniyet bahş olmıyan tedabiri askeriye ittihazından sarfı nazar etmelerini talep ederiz.

Mukavelei askeriye akdinden sonra da İstanbul ve Çanakkale'de İngiliz tahşidatı şayanı kabul değildir.

Başkumandan
Mustafa Kemal

Ali Türk geldi, Mondros ve Mudanya Mütarekeleri Tarihi, s. 164-165

* * *

**502 - MUDANYA KONFERANSI DOLAYISİLE İSMET
PAŞAYA ÇEKİLEN Telgraf**

(6. X. 1922)

1- Yunan ordusu ve Yunan idaresinin Edirne ve Meric'in garbına çekilmesi.

2- Derhal Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin mezkûr mıntakayı tesellüm etmesi lâzımdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin tahtı idaresine geçecek olan Trakya'ya hiç bir taraftan bilhassa mağlûp Yunan ordusu tarafından her türlü tecavüzlerin vukuu düveli müttefikaca tekeffül edilmesine mukabil mukarreratı milliye aktoluncaya kadar Boğazlardan ve Marmara Denizinden asayiş ve inzibat kıtalarından başka kuvvet geçirmemeği kabul ederiz.

3- Bugün 6 Teşrinievvel öğleden sonra saat iki buçukta in'ikat edecek olan konferansta zikrolunan nıkat prensip olarak tarafeynce kabul edilmediği takdirde müzakeratın bundan sonra devam edeceği günlerde harekâtı askeriyeimizin ataletle mahkûm bırakılması, mühim ve gayri kabili telâfi mahzurlar tevhit edeceğinden tatili

harekât hakkındaki selâhiyetiniz 6 Teşrinievvel öğleden sonra saat altıdan itibaren refedilmiş olduğunu tebliğ ederim.

Ali Fuat Cebesoy, Siyasi Hatıralar, s. 91

* * *

**503 - TRAKYANIN TÜRKİYEYE GERİ VERİLMEDİĞİ
TAKDİRDE İSTANBUL ÜZERİNE HAREKETE
GEÇİLMESİNE DAİR**

(6. X. 1922)

İsmet Paşaya verilen talimat.

Teşrinievvelin altıncı günü mukarrer içtimanızda Trakya'nın, İzmir'de tesbit olunan esaslar dairesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine iadesini kabul etmedikleri takdirde tasavvur buyurulduğu veçhile 6/7 de hemen İstanbul üzerine harekete geçiniz. Müzakere menfi neticelendiği halde İngiliz Generaline Trakya'daki düşmanı takip için İstanbul ve Çanakkale üzerinden icrayı harekât edecek kıtalarımızla İngiliz kıtaları arasında bir suitefehhüm vukuuna meydan bırakmamak için şimdiden icap edenlere emir ve talimat vermesi muvafık olacağını bildiriniz. Bu teklifi Fransız ve İtalyan Generalleri muvacehesinde yapmak muvafık olur.

A.F. Cebesoy, Siyasi Hatıralar, s. 93

* * *

**504 - SON ZAFER DOLAYISİLE KENDİSİNE GELEN
TEBRİKLERE VERİLEN AÇIK CEVAP**

(8. X. 1922)

Muzafferiyeti ahire dolayısıyla bilumum Belediye rüesasından, rüesayı memurini hükümetten ve daha bir çok muhterem zevattan tebriknameler almaktayım. Kesreti meşagilden ve binaenaleyh bunların cümlesine ayrı ayrı cevap vermek imkânsızlığından dolayı teşekküratı mahsusamı alenen beyana müsaraat eylerim.

Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 9 Ekim 1922

* * *

**505 - YUNAN ORDUSUNUN TRAKYAYI TAHLİYESİNE VE
BOĞAZLARDA TARAFSIZ BÖLGEYE DAİR Proje**

(9. X. 1922)

Mudanya Konferansı Reisi Garp Cephesi Kumandanı
İsmet Paşa Hazretlerine

9/10/38

Fransız ve İtalyan Ceneralleriyle hususî mahiyette vukubulan mülakat neticesini hulâsa eden telgrafnameleri Heyeti Vekile ile beraber mütalea ve tetkik edildi. Bundan evvel Mecliste celsei hafiyede berayı malûmat okunduktan sonra bazı hatiplerin mütaleatı dinlenerek hissiyat ve temayülâtı umumiye anlaşıldı. Tebellür eden kanaate göre mezkûr cenerallerin teklifleri esas itibariyle hükûmatı Müttefika ile hali harbi fiilen ihdasa sebebiyet verecek reddi kat'î ile karşılanmak muvafık görülmemektedir. Maamafih Başkumandanlığın ve hükümetin ve lüzum görülürse istihsal edilecek meclisin kat'î kararı bu akşamki konferansta en son teklif ve tesbit olunacak projeye badelittıla verilecektir. Yalnız teklif olunacak proje üzerinde müzakere ve münakaşada berveçhiâtı nıkatın dahi istihsal ve teminine bezli himmet buyurulmalıdır.

1- Yunan ordusu ve Yunan idaresinin on beş günde tahliyesi mevzuubahs olurken tarafımızdan tesellüm keyfiyeti derhal vuku bulacak ve tesellüm edilen yerlerden Yunan memurları ve kuvvetleri derakap çekileceklerdir. Sarahati görülmelidir. Tahliyeden sonra Müttefikin komisyon ve kıtaatının âzami bir ay kalması en nihayet kabul edildiği takdirde, bu, Trakya'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin idaresini kontrol ve arazisini işgal mahiyetinde telâkki edilmemelidir.

Ekalliyetler hakkında kabul edeceğimiz teminat geçen sualinize cevap olmak üzere verilen formül olmalıdır.

2- Trakya'nın bize devletler tarafından teslim edilmiş olduğu sarih olarak ifade ettirilmelidir.

3- Karaağaç'ın Edirne'ye şimdilik ilhakı mümkün olmadığı takdirde Müttefikin işgali altında kalmakla beraber Yunan idaresinin ref'iyle Müttefikin tarafından idare edilmesini ehven telâkki etmek lâzımdır. Her halde şimdiden Edirne ile olan şimendifer muvasalamız Yunan temasından âri ve emin olmalıdır. Şimdilik bu sureti halli kabul etmekle 1914 hududunu talep hakkındaki hukukumuzun mahfuz olduğu kaydolunmalıdır.

4- Trakya'ya geçirilecek jandarma kuvvetinin tahdit olunmaması bizce mühimdir. Asayiş ve inzibatı dahiliyi hakkiyle tesise kifayet edecek miktardan fazla geçirilmeyeceği taahhüt olunabilir.

5- Bilcümle esasatda anlaşıldıktan sonra Boğazlara teması askeriyei teb'it için şimdiye kadar iddia ettikleri hudut dahilinde derin bir mıntakai bitarafı yerine kıtaatımızın elan buldukları yerlerde kalması ve ancak kıtaatımızla İngiliz kıtaati arasında teması menetmek maksadiyle lüzumu kadar mesafe bırakılması ciheti kabul ettirilmelidir.

6- Boğazlar üzerindeki itilâf kuvayı işgaliyesini tezyit ve işgal sahalarını tevsi etmemelerini bizim en ileride bulunan kıtaatımızı takviye etmemekliğimiz ve onun gerisinde mühim tahşidat yapmamaklığımız teklifine karşı talep etmek lâzımdır. Bundan başka Yunan ordusunun Meriç garbinde garbî Trakya dahilinde dahi mühim tahşidat yapmasına müsaade olunmaması kaydı nazarı dikkate alınmalıdır.

7- Mukavelei askeriyeinin bu akşam bitmesi bizce de matluptur. Vukubulacak teklifat projesi tarafı devletinizden şayanı kabul bir hale getirildikten sonra hükümetin muvafakatini istihsal kaydiyle tarafınızdan kabul edildiğini ifade edebilirsiniz.

Başkumandan
Mustafa Kemal

Ali Türkgeldi, Mondros ve Mudanya Mütarekeleri Tarihi, s. 172-174

* * *

**506 - MUKAVELEYİ İMZAYA YETKİLİ OLDUĞUNA
DAİR İSMET PAŞAYA GÖNDERİLEN Şifre**

(10. X. 1922)

Teklif olunan proje üzerinde tadil ve tebdili şayanı arzu olan noktaların ve istihsali lâzım hususatın teminine son himmet sarf olunduktan sonra inkıtaa meydan vermeyiniz, mukaveleyi imza ediniz. İmzanız Meclisin dahi inzımamı muvafakati kuvvetini haiz olacaktır. 10-10-38

4,45 ten sonra yazılmıştır.

Başkumandan
Mustafa Kemal

Tevfik Bıyıkhoğlu, Trakyada Milli Mücadele, s. 104

* * *

507 - YENİ PROJEYE DAİR Telgraf

(10. X. 1922)

Mudanya Konferansı Reisi Garp Cephesi Kumandanı İsmet Paşa
Hazretlerine

C. 10/10/338

1- Yeni projede on birinci madde muhteviyatı berveçhi âti tahlil olunur:

İzmit şibihceziyesinde ve Çanakkale mıntakasında işgal mıntakası namı verilen mıntakalar hattı fasılları Müttefik ordularından her birinden birer zabitle Büyük Millet Meclisi Hükümeti ordusundan bir zabitten mürekkep olmak üzere muhtelif komisyonlar tarafından tahdit edilecektir. Kaydına göre mukavelei askeriyenin esasından addolunmıyabilir.

Mevzuubahs hattı fasıllar tâyin olunurken İzmit Şibih Ceziresinde Şile, Gebze, Darıca hattının kabul ettirilmesine çalışmak lâzımdır. İstanbul'un Rumeli cihetindeki parçasında da hududun Terkos, Büyük Çekmece Gölü arasındaki hat olarak şimdiden tesbit ettirilmesine çalışılmalıdır.

Çanakkale mıntakasına gelince kıtaatımızı bulunduğu yerlerden çekmemek hususunda ısrar ve yalnız Müttefikin kıtaatının elan tahtı işgalinde bulunan noktalardan dört beş kilometre mesafeyi kabul etmekle maksadın hasıl olacağını bildirmek icap eder. Ancak Lapseki, Erenköy, Kumkale hattından uzaklaşmamız hususunda behemahal ısrar olunursa mevaki mezkûrede idarei mülkiyemiz baki kalmak ve müttefikin tarafından elan tahtı işgalde bulunan noktalardan başka mahaller işgal edilmemek ve mevcut kuvayı işgaliye tezyit olunmamak şartıyla dört beş kilometre boğaz sahilinden uzaklaşmak kabul olunabilir.

Gelibolu şibihceziyesinin işgalini bilâkayıt gayri muayyen bir zaman için alelittlak kabul edemeyiz. Mudanya mukavelei askeriyesiyle bugünkü taahhüdümüz sulh konferansı netayicine talikandır. Çanakkale Boğazının tarafeyninde ve İstanbul Boğazının tarafeynindeki işgal mıntakaları da aynı kaydü şartla mevzuubahstir. Binaenaleyh on birinci maddenin son fıkrasının ibtidasına sulh konferansı müzakeratının netayicine talikan kaydı ilâve olunmalıdır.

Bu takdirde projede fıkrâ şöyle olur: Sulh konferansı müzakeratının netayicine talikan Müttefikin kıtaatı geri alınıncaya kadar ilh...

2- Hükümetin noktai nazarı istihsal etmekte olduğu neticeyi hüsnü telâkkiye matuftur. Saat beşe kadar kabul ettirebileceğiniz noktaları da bildirmenizi rica ederim.

Meseleyi şimdi Mecliste de mevzuubahs ederek onun da noktai nazarı alınacaktır. Her halde imza buyurulduktan sonra kabul olunan projenin meriyetine mani kalmıyacaktır.

Başkumandan
Mustafa Kemal

Ali Türkgeldi, Mondros ve Mudanya Mütarekeleri Tarihi, s. 176-177

* * *

508 - PROJENİN 5. MADDESİNE DAİR

(10. X. 1922)

İsmet Paşaya çekilen telgraf.

Projenin 5. maddesinde, “Doğu Trakya’nın Yunan kıtaları tarafından tahliyesi mümkün olduğu kadar çabuk başlayacaktır ve başladıktan sonra takriben onbeş gün içinde icra edilecektir.

6. maddesinde de, “Trakya’nın heyeti umumiyesi itibarile bu devir ve teslim Yunan kıtaları tarafından tahliyesinin hitamından sonra, ençok otuz gün içinde nihayet bulacaktır” denilmektedir. Bu sarahate göre bütün müddetler, Yunan tahliyesinin başlamasına bağlanmaktadır. Bu başlangıç ise gayri muayyen bırakılıyor. Bunun için 5. madde şöyle olmalıdır:

“Doğu Trakya’nın Yunan kıtaları tarafından tahliyesi, mukavelenamenin yürürlüğe girmesinden itibaren başlayacaktır. Ankara, 10 Ekim 1922

Başkumandan
Mustafa Kemal

T. Bryıkloğlu, Trakya’da Milli Mücadele s. 448

509 - MUDANYA KONFERANSININ İMZALANMASINDAN SONRA GL. HARİNGTONA GÖNDERİLEN Telgraf

(11. X. 1922)

11.10.1922

General Harington’a

Ekselans,

Mudanya Konferansı sırasında Türkiye delegesi General İsmet ile ekselansınız arasındaki karşılıklı ciddi anlayış hislerinin bizde çok derin bir memnuniyet uyandırdığını arzetmekle şeref duyarım. Sulhun tesisi için sarf edilen gayretlerin başarıyla sonuçlanmasını bütün insanlık adına arzulamakta ve ümit etmekteyim. Ayrıca Ekselansınızın benimle görüşmek üzere izhar ettiği arzuya teşekkür eder, Ekselansınızı selâmlarım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

C. Jaeschke, Beitrage zum türkischen Freiheits kampf (Die Welt des İslams, V, 1-2, s. 57)

* * *

510 - MÜDAFAAİ HUKUK VE BELEDİYE REİSLİKLERİNE MUDANYA MUKAVELESİNİ BİLDİREN Telgraf

(11. X. 1922)

Edirne şehri de dahil olduğu halde şarki Trakya’nın Yunanlılardan tahliyesiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine teslimi hakkındaki Mudanya mukavelenamei askerisi 11 Teşrinievvel 38 saat altı evvelde imza edilmiştir. Kazanılan büyük zaferin ilk mühim siyasi semeresi bu suretle Mudanya konferansında istihsal edilmiş oluyor. Ordumuz tarafından filen temin edilen tekmil Anadolunun halâsı mutlakından başka, Harbi Umumiye takip eden en muzlim bir devrede millet tarafından tesbit edilen umdelerin Rumeli Garp hudutlarımıza ait olan kısmı da artık tahakkuk eylemiştir.

Bütün milletin sarsılmaz azim ve imanı ordularımızın gayri kabili mukavemet şahamet ve celâdeti, karibül vuku olan umumî sulh konferansında meşru haklarımızın tamamen istihsalini emniyetle kâfil bulunmaktadır. Millî hudutlarımız içinde kat’i bir istiklâl ile yaşamamızı temin edecek olan devrei müsalemete pek ziyade yaklaştığımız bu günlerde, cidali milliye pişiva olan ve memleketin tekmil kuvayı maddiye ve maneviyesini bu

mücadelei mukaddeseye sevk ve tahrik eyleyen mübeccel Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyeti ve fedakâr halkın mümessili bulunan Belediye heyetlerini selamlamakla bahtiyarım.

Kendi işlerinde yalnız kendi iradesinin hakim olduğu bir devrede en müşkil bir davayı en vasi ve parlak bir muvaffakiyete isal eden milletimizin aynı esasata vefakâr oldukça karib olan sulh günlerinin mesaiyi teceddütkâranesinde de mazharı necat olacağında şüphe yoktur.

İşbu maruzat ve tebrikâtımın nahiyelere kadar bilumum Müdafaa Hukuk teşkilâtına ve Belediye heyetlerine isalini rica ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

H.M.: 12 Ekim 1922

* * *

511 - SULH KONFERANSINDA TÜRKİYE DEVLETİNİN B.M.M. TARAFINDAN TEMSİL EDİLECEĞİNE DAİR

(18. X. 1922)

Sadrazam Tevfik Paşaya verilen cevap.

Türkiye Devletinin aleyhinde her türlü teşebbüsü daima nazarı dikkatte tutan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti mukabil tedbirlerini düşünmüştür. Teşkilâtı Esasiye kanunu ile şekil ve mahiyeti taayyün eden Türkiye Devletinin tarihi teessüsünden beri mukadderatına vaziyet ve bundan mesul yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi olduğu cihanca malûm ve hadisatı fiiliye ve muamelâtı siyasiye ile müeyyet bulunmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi ordularının ihraz eylediği muzafferiyet katiyenin neticeyi tabüyesi olmak üzere vukuu karip olan konferansta Türkiye devleti yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından temsil olunur. Bu hakayik karşısında gayri meşru ve gayri hukuki olduğu Meclisi Alice mükerreren ifade ve ilân edilmiş olan heyetlerin veya bu gibi mensubininin şimdiye kadar def'atle vâki olduğu gibi bundan sonra da siyaseti devleti teşviştan mücanebet eylemeleri hususunun ne derece azim mesuliyeti bâdi olacağı derkârdır, efendim.

A.F. Cebesoy, Siyasî Hatıralar, s. 113

* * *

512 - YUSUF KEMAL'İN RAHATSIZLIĞI DOLAYISIYLA HARİCİYE VEKÂLETİNDEN AF BUYURULMASINI İSTİYEN YAZISINA CEVAP

(24. X. 1922)

24. 10. 1922 Yusuf Kemal Beyefendiye,

İsmet Paşa Hazretlerinin heyet-i murahhasa riyasetinde bulunmasını matalib-i milliyemizin azami temini nokta-i nazarından fevkalâde mühim görüyorum. Zat-ı samilerinin istifada musir olduğunuza nazaran âtideki mülâhaza kuvvetle varid-i hatır-ı âcizanem oldu. Sulh teessüs edinceye kadar garp cephesi ordularını doğrudan doğruya Erkân-ı Harbiye-i Umumiyyeye raptetmek ve bizzat meşgul olmak suretiyle idare ederek İsmet Paşayı Hariciye Vekâletine getirmek, müşarinüleyhin bu husustaki istidadına bilhassa zat-ı devletleri mükerreren nazarı dikkatimi celp buyurmuşunuz. Yek nazarda fevkalâde gibi telâkki edilmesi bait olmıyan bu tarz-ı halli ben bilâkis pek tabî ve lüzumlu bir tedbir olarak kabul ediyorum. Bu mülâhazaya iştirak buyurduğunuz takdirde istifanızla beraber vekâlete İsmet Paşa'nın namzet olabileceği hakkında bilhassa taraf-ı samilerinden icabedenlere ifade buyurulması münasip olur efendim.

Yusuf Kemal Beyefendiye berayı malûmat Adnan Beyefendiye, Rauf ve Fethi Beyefendilere arzedilmiştir.

Başkumandan

Mustafa Kemal

Yusuf Kemal Tengirşenk, Vatan Hizmetinde, İst. 1967, s. 285

* * *

513 - FAHRÎ MÜDERRİSLİĞİNE DAİR TEŞEKKÜR TELGRAFI

(26. X. 1922)

İstanbul Darülfünunu Edebiyat Medresesi fahri müderrisliğine seçilmesi nedeniyle teşekkür:

Bursa, 26 teşrinievvel

Darülfünun Edebiyat Fakültesi Meclis-i Müderrisin
Riyaset-i aliyesine

Türk harsının mihrakı olan fakültenizin fahrî müderrisliğine intihabımdan dolayı meclisinize teşekkür ederim. Eminim ki millî istiklâlimizi ilim sahanızda fakülteniz ikmal edecektir. Bu şerefli tekâmülün husulünü deruhte eden heyetiniz arasında bulunmak bence bais-i iftihadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

Vakit: 27. 10. 1922, s. 2

* * *

514 - VAHİDETTİN EFENDİNİN FİRARI ÜZERİNE HAL'İ MESELESİ, EMANATIN MUHAFAZASI, MECLİSTE SEÇİLECEK HALİFEYE DAİR Talimat

(7. XI. 1922)

İstanbulda Refet Paşa Hazretlerine

1- Vahidettin Efendi Meclisçe usul dairesinde henüz halledilmiş değildir. Eğer mumaileyh hakkında cereyan etmiş muamelât neticei tabiiyesi olmak üzere mahlû addedilseydi, yerine diğerinin intihabı icab ederdi. Binaenaleyh firarı üzerine tarafı âlinizden mahlû olduğunu derhal ilân etmek doğru değildir. Bu mesele ancak Meclis tarafından hal ve tesbit olunduktan sonra verilecek talimata göre hareket buyurursunuz. Şimdilik İngilizlerin firarı ne suretle tertip ettiklerini ve evvelce vuku bulan iş'ar üzerine tahtı muhafazada bulundurulması için alınan tedabire ne suretle tecavüz eylediklerini bildiriniz. Mücadeleye efkârı umumiyei İslâmiyei tenvire medar olacak kuvvetli bir surette başlamak için Meclisin kararına intizar etmek muvafık olur.

2- Emanatı muhafaza etmek mühimdir, İngilizler Emanatı ancak silâh istimal ederek ve kan dökerek almalıdırlar. Bu hususta icap edenlere bu noktai nazardan ev'amiri kat'ie verilmelidir. Nakli mahal ile tarafımızdan ihdasına sebebiyet verilmek caiz değildir. Henüz düveli müttefike kontrolü mevcut iken Emanatı esnayı nakilde müdahale etmek suretiyle ele geçirmek baidülihtimal değildir.

3- Meclisçe intihap olacak halife malûm değildir. Ancak intihap keyfiyetinin dağdağalı olmaması düşünülmektedir. Bu meselede en çok atfi ehemmiyet ettiğimiz nokta, Meclisin intihap ettiği Halifenin dahi padişahlık davasına kalkması, bu hususta İngilizler ve diğer müttefik devletlere istinat etmesi ihtimalidir. Binaenaleyh intihap olunacak zatla daha evvel görüşmek ve anlaşmak bu nokta üzerinde hatta elinden senet almak muvafıkı ihtiyattır. Ben tarafınızdan gayet mahrem bir tarzda şahsi olarak Abdülmecit Efendinin hissiyat ve temayülatı şimdiden anlaşılacak bizi tenvir etmenizi muvafık buluyorum. Bu noktada anlaşılmadıkça intihabı tehir edilir. Bu hususun bu geceden temini çaresi aranmalıdır.

4- Vahidettin Efendinin benim memur edeceğim zatla görüşmek hakkındaki müracaatına verdiğimiz cevap üzerine hiç bir muamele cereyan etti mi? Vaziyetin tahlili için bunu da bilmek lâzımdır.

5- Balâdaki mevadın ihtiva eylediği noktai nazarlara göre tedabiriniz ile yeni malûmatınızı yarın 8.11. 1338 öğleye kadar bildiriniz, mühimdir.

Çünkü mesele Mecliste bahis mevzuu olunca derhal intaç edebilmek için buna ihtiyaç vardır.

6- Bu cevabımda Rauf Beyle mutabıkız. Keyfiyet henüz Heyeti Vekilece malûm değildir.

Başkumandan
Gazi Mustafa Kemal

A.F. Cebesoy, Siyasî Hatıralar, s. 140-141

* * *

**515 - RUS İHTİLÂLİNİN YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE
MOSKOVADA MERKEZ PANRUS KOMİTESİ REİSİ
MR. KALİNİN'E GÖNDERİLEN TEBRİK Telgrafı**

(7. XI. 1922)

Rus milletinin eski tarzı idaresi bakayasına hitam vererek yeni bir devir küşat eylediğini şayanı tahattur ihtilâlin beşinci senei devriyesine müsadif tarihi gün münasebetile tebrikâtı halisanemi zâtınıza beyana müsaraat ederim.

Bu ihtilâlin muazzam eseri olan Türk-Rus dostluğunun teşyidi bundan böyle müttehit olan Türk ve Rus milletleri münasebatının mütekalben esas olduğunu ve böyle kalacağını ilâve etmekle memnunum.

Rus milletinin saadeti ve refahı hakkındaki en ciddi temenniyatımı beyan ederken zâtınız hakkındaki hissiyatı samimiyemi de kabul etmenizi rica eylerim.

H.M.: 14 Kasım 1922

* * *

516 - HİNDİSTANDA MERKEZİ HİLÂFET KOMİTESİ REİSİNE GÖNDERİLEN Mektup

(9. XI. 1922)

Hindistan Merkezi Hilâfet Komitesi Reisi muhibbi halisim Seyyit Cutani Hazretlerine

Ankara: 9/11/38

Hiçbir hak ve ahde istinad etmeksizin memleketimizin en kıymetli parçasını işgal eyleyen ve Anadoluyu istilâ ederek istiklâl davamızı mahkûmu akamet eylemeğe çalışan Yunan ordusu aleyhine ihraz ettiğimiz büyük zaferi tesiden 17 Eylülde tarafı alilerinden irad buyurulan nutkun sureti muharreresini ancak bu günlerde mütalea edebildim. Bizim bu büyük zaferimizin tevhit edeceği netayici azime yalnız Türkiyenin mukadderatı üzerine müessir olmakla kalmıyacak, aynı zamanda bütün zulümdide milletleri, kendi hayat ve istiklâllerini tehdid ve tazyik eyleyen zalimler aleyhine hareket için teşci eyleyecektir.

Filhakika kemali azim ve ısrar ile idame ve müdafaa edilen istiklâl, hak ve hürriyet davalarının muvaffakiyetini külliyyen menedecek hiç bir kuvvet mutasavver değildir. Zatı alileri ve rüfekayı mesaileri gibi fedakâr ve sahibi azim zevat tarafından sevk ve idare edilen Hindistan davasının da pek uzak olmayan bir zamanda muvaffakiyeti kâmile ile tetevüç edeceğinden tamamen ümidvar bulunuyoruz. Ve bunun için dua ediyoruz. Tarafımızdan ihraz olunan zaferde Hindistan için de mühim bir hissei şeref vardır. Bilhassa himmeti alileriyle temin buyurulan muaveneti maddiye ve iane paraları Türkiye davasının tahakkuku yolunda pek ziyade işimize yaramıştır. Bundan sonra dahi devam edecek müzaheratı maneviyemiz sureti nihaiyede akdi olan sulhumuzun teşriine ve amali milliyemizin tamamen istihsaline yardım edecektir.

Bilhassa ordumuzun bimisal kahramanlığı ile Yunanlılardan kurtarılan yüzbin kilometre murabbı arazide sakin milyonlarca ahali elbisesiz, me'vasız ve erzaksız bir halde yaklaşan kışın tesiratına maruz bulunmaktadır. Yunanlıların gayri kabili tasavvur vahşetleri ve tahripkârlığı yüzünden bu vaziyete düşen Türkiye müslümanları, Hindistandaki din kardeşlerinin vasi surette muavenetlerine muhtacdırlar. Türkiye halkı hakkında daima yüksek bir alâka ile hareket eden ve her fırsatta samimî teveccühatını izhar eyleyen bütün Hintli kardeşlerimize hürmetkar selamlarımızı ve tahiyyatımızı arza tavassutu alilerini rica eder ve zâtı alilerine ihtiramatı kalbiyemi arz ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

H.M.: 11 Şubat 1923

* * *

**517 - İSTANBUL TÜRKOCAĞI GENEL SEKRETERİNİN MİLLİ ZAFER TEBRİKİNE VERİLEN
CEVAP**

(20. XI. 1922)

Dersaadette Türk Ocağı Kâtibi Umumisi Doktor Fethi Beyefendiye Yeni Türkiyenin istinatgahı olan millet ve milliyet fikrinin inkişafı için senelerce muvaffakiyetle telkinat ve neşriyatta bulunmuş olan Türk Ocağının milli zafer dolayısıyla gönderdiği tebrikâta teşekkür ve temenniyatı mahsusasına iştirak ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan
Mustafa Kemal

H.M.: 21 Kasım 1922

* * *

518 - ÖĞRETMEN ADAYLARINA TELGRAF

(5. XII. 1922)

İstanbul Darülmüallim mezunlarına telgraf:

İrfan ordumuzu hazırlayacak olan muallimlerin millî zaferimizi teyit ve paydar edecek mukaddes millî mefkurenin tahsilinde amil olmalarını Allahtan dilerim.

Vakit: 6. 12. 1922, s. 3

* * *

**519 - ADANADAN İMZASIZ MEKTUPLA BİR KUR'AN
GÖNDERİLMESİ ÜZERİNE HAKİMİYETİ MİLLİYE ELİLE
BİLDİRİLEN TEŞEKKÜR**

(4. I. 1923)

Adanadan imzasız bir mektupla gönderilen küçük kıtada bir adet mıs-hafî şerifi kemali hürmetle aldım. Bence kıymeti gayri kabili takdir olan bu hediye için en amik ve tazimkâr hissiyatı dindaranemle muhafaza edeceğim. Mürsili tarafından hakkımda ibraz olunan asarı muhabbet ve merbutiyetten de ayrıca mütehassis oldum. Adresi malûm olmadığı cihetle doğrudan doğruya cevap itasına imkân bulamadığımdan teşekküratı mahsusamın ceridei muhteremelerile ilânını rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

H.M.: 5 Ocak 1923

* * *

**520 - KONYA VİLÂYETİNE GÖNDERİLEN
TEŞEKKÜR TELGRAFI**

(10. I. 1923)

Vilâyet Meclisi Umumisinin küşadı münasebetiyle hakkımda ibraz buyurulan asarı muhabbet ve merbutiyete teşekkürler ederim. Ve Meclisin müzakeratında nafi hizmet ifasına muvaffakiyetini temenni ile cümleye selâmlarımın tebliğini rica eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

Babalık: 11 Ocak 1923

* * *

**521 - SERYAVER SALİH (BOZOK) BEYİN, ANNESİNİN
ÖLÜMÜNÜ BİLDİREN TELGRAFINA CEVAP**

(15. I. 1923)

15. I. 339 (1923)

Dakika teahhuru
mucib-i mes'uliyettir.

Başkumandanlık Seryaveri Salih Bey'e

Verdiğiniz elim haber, beni çok müteessir etti. Merhumenin münasip bir tarzda merasim-i tedfinesini ifa ettiriniz. Cenab-ı Hak, millete hayat ve selâmet versin.

Başkumandan

Gazi Mustafa Kemal

Salih Bozok Anlatıyor. Yakınlarının Ağzından Atatürk, Yazan: Selâhaddin Güngör
1944, s. 52

522 - ANNESİNİN VEFATI DOLAYISIYLA GELEN TAZİYE TELGRAFLARINA CEVAP

(17. I. 1923)

Validemin vefatından dolayı birçok zevat ve heyet-i muhteremeden her gün taziyetnameler almaktayım. Dostlarımın teessüratına iştirakini görmek benim için mucib-i teselli oluyor. Orduları teftiş için mütemadiyen seyahatte bulunmaklığım ayrı ayrı cevap yazmaya mani olduğundan dolayı ajans vasıtasıyla iblâğına mecbur olduğum teşekkürat-ı mahsusamın lütfen kabulünü rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 18. I. 1923, s. 2

* * *

**523 - ANNESİNİN ÖLÜMÜ DOLAYISIYLA HALİFENİN
TELGRAFINA VERİLEN CEVAP**

(17. I. 1923)

Halifei Müslimin Abdülmecid Hazretlerine

Valdemin vefatının kalbi Hilâfetpenahilerinde uyandırdığı teessüratı mahsusanın bir makesi hakikisi olan taziyetnameleri bendenizce azim teselliye mucip oldu.

Şu suretle izhar buyurulan asarı şefkate hasseten teşekkür ve aziz millet ve memleketimizin mazharı refah ve saadet ve zatı Hilâfetpenahilerinin dahi sıhhatta daim olmaları temenniyatını refî bargâhı ubudiyet eylerim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 19 Ocak 1923

* * *

**524 - ANNESİNİN ÖLÜMÜ DOLAYISİLE B.M.M. İKİNCİ
REİSİNE GÖNDERİLEN CEVAP**

(22. I. 1923)

Büyük Millet Meclisi Reisi Sanisi Ali Fuat Paşa Hazretlerine

Valdemin irtihali münasebetile Meclisi Âlice izhar buyurulan hissiyat ve teessürata karşı derin tahassusatla müteşekkir olduğumun lütfü tebliğini zatı devletlerinden rica ederim. Cenabı Hak büyük valdemiz vatanı halâs ve refahı hakikiye ve milletin istiklal ve hakimiyetini tarsine çalışan Meclisimizi mesaii tarihiyesinde muvaffak buyursun.

Gazi Mustafa Kemal

HM.: 23 Ocak 1923

* * *

**525 - ANNESİNİN ÖLÜMÜ DOLAYISİLE GELEN TAZİYELER ÜZERİNE B.M.M. İKİNCİ REİSİNE
ÇEKİLEN Telgraf**

(22. I. 1923)

Büyük Millet Meclisi Reisi Sanisi Ali Fuat Paşa Hazretlerine

Valdemin irtihalinden dolayı Meclisdeki Rûfekayı muhtereme tarafından bir çok taziyetnameler alıyorum. Bilhassa seyahat ve teftişat münasebetile ayrı ayrı cevap vermekteki müşkilâtı takdir buyuracakları için mazur görülmekliğimi ve şu suretle izhar buyurdıkları teessür ve alâkaya teşekküratı mahsusamın lütfü iblâğını rica ederim.

Başkumandan

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 23 Ocak 1923

* * *

**526 - EVLENMESİ ÜZERİNE HALİFE ABDÜLMECİD'İN
TEBRİKİNE VERİLEN CEVAP**

(5. II. 1923)

Halifei Müslimin Abdülmecit Hazretlerine

Akdimin icrası vesilesile lütfen bezl buyurulan tebrikât ve temenniyatı Hilâfetpenahileri mucibi fahr ve meserret oldu. Bu iltifatı âliden mütevellit teşekküratı mahsusama terdifen muazzez vatanımızın naili saadet ve selâmet olması ve zatı Hilâfetpenahilerinin ezdiyadı ömür ve afiyetleri duasını dergâhı ilâhiye refeylerim efendim

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 7 Şubat 1923

* * *

**527 - EVLENMESİ ÜZERİNE KAYSERİDE TÜRK
ORTODOKSLARI BAŞPİSKOPOSUNUN TEBRİKİNE
VERİLEN CEVAP**

(10. II. 1923)

Kaysesinde Türk Ortodoksları Serpiskoposu Efendi Hazretlerine tebrikâtınıza refikam hanım ile beraber teşekkür eyleriz.

Gazi Mustafa Kemal

Anadolu Ortadoksluk Sadası: 11 Şubat 1923

* * *

**528 - ATATÜRKÜN EVLENMESİ ÜZERİNE RUS ELÇİSİ
ARALOV YOLDAŞIN TELGRAFINA VERİLEN CEVAP**

(10.II.1923)

Halâs günlerini hak ve adlin aşığı milletlerin müşterek mesaisile behemehal idrak edeceğimize eminim.

Vakit: 11 Şubat 1923

* * *

529 - BİTLİS VE HAVALİSİNİN GENEL DURUMU HAKKINDA

(27. II. 1923)

Ankara: 27/2/1339

Bitlis’de Küfrevi Şeyhi Abdülbaki Efendi Hazretlerine

O havali ahvali umumiyesi hakkındaki işaretinize ve bu babta tatbikini lüzumlu göreceğiniz tedabir ve icraata dair mutalâat ve teklifatınıza intizar ediyorum. Devamı afiyetinizi temenni eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

Vakit: 30 Ocak 1961

* * *

530 - HALİFE ABDÜLMECİDE GÖNDERDİĞİ HEDİYEDEN DOLAYI ÇEKİLEN TEŞEKKÜR TELGRAFI

(1. III. 1923)

Halife Müslimin Hazretlerine

Ankara: 1 Mart 1339

Hissiyatı binihayelerinin bir nişanei kıymettarı olan bedayayı Hilâfet-penahileri nihayetsiz memnuniyeti mucip oldu. Zatı Hazreti Hilâfetpenahileri tarafından bu suretle tahattura mazhariyet pek kıymetlidir. Teşekküratı ve ihtiramatı mahsusamı arza bu vesile ile temadîi ömür ve afiyetleri duasını barıgâhı kibraya refe müsareet eylerim. Kadı Efendi Hazretlerine de tazimatı mahsusamı arzeyerim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

Açık Söz: 13 Mart 1923

* * *

531 - İSTANBUL İZCİLER OCAĞI BAŞBUĞLUĞUNU KABULÜ ÜZERİNE İSTANBUL VİLÂYETİNE ÇEKİLEN Telgraf

(1. III. 1923)

İstanbul Vilâyetine

Ankara: 1 Mart 339

Vatana yüksek seciyeli ve metin ruhlu gençler yetiştirilmesini temenni eylediğim İstanbul Türk İzçiler Ocağının başbuğluğunu büyük bir hissi iftiharla kabul ediyorum. Genç arkadaşlarıma teşekkür ve selâmlarımın tebliğini rica ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

H.M.: 4 Mart 1923

* * *

**532 - OSMANİYEDE KENDİSİNİ BEKLEYEN HEYETLERİN HERBİRİNE GÖNDERİLEN Telgraf
(13. III. 1923)**

..... nın muhterem ve kahraman halkile yakından görüşmek ve dertleşmek fırsatını geçen senedenberi büyük bir iştiyakla bekliyordum. Beklediğim mesut dakikanın tam hululü esnasında makûs bir tesadif beni o saadetten ve şereften mahrum bıraktı. Trenle Ceyhan civarına kadar geldiğim halde demiryolunun taşan suların altında kalması seyahate devam imkânını selbetti. Bu maninin ne vakite kadar izale edilebileceği de bilinemediğinden büyük bir teessür ve teessüfle avdete mecbur oldum. Teessürümün pek derin olduğuna emin olmanızı bilhassa rica ederim. O kadar sevdiğim ve kendileriyle görüşmeğe o kadar hahişkâr bulunduğum sizleri velev bir müddeti muvakkate için olsun görememek zarureti benim için pek elim oldu. Muhterem mebuslarınız birliktedir. Sizin hakkınızda pek mükemmel ve mufassal malûmat aldım. Esasen Mücadele Milliyedeki fedakârlığınızı yakından takip ve pek ziyade takdir etmişim. İnşallah ilk fırsattan istifade ederek sureti mahsusada o havaliye sizleri görmek üzere yine geleceğim ve bugünkü tahassür ve iştiyaklarımı telâfi edeceğim kardeşlerim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

H.M.: 20 Mart 1923

* * *

**533 -VEKİLLER HEYETİNE TEBLİĞ EDİLEN YENİ SEÇİM
KANUNUNA AİT KARAR SURETİ**

(1. IV. 1923)

İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti Celilesine

1.4.339

Türkiye Büyük Millet Meclisinin bugün inikat eden 15 inci içtımının birinci celsesinde sureti merbut esbabı mucibeye müstenit teklifi kanununun müzakeresi 120 kadar aza tarafından teklif edilmiş ve işbu teklif Heyeti Umumiyece müttefikan kanbul olunmuştur. Bunun üzerine müzakereye başlanarak heyeti umumiyesinin müzakeresi kezalik ittifakı ara ile kâfi görüldükten sonra maddelerin müzakeresine geçilmiş ve teklifi kanununun birinci maddesi yerine sureti işbu tezkere ziyinde muharrer karar müttefikan kabul olunmuştur. Kararı mezkûre

tevfikan derhal intihabata başlanmasını ve neticeden peyderpey malûmat ita buyurulmasını rica eylerim. Yeni intihab kanunu dahi Meclisçe derdesti tesbit ve takdimdir efedim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

Karar Sureti

(Yeniden intihabat icrası karargir oldu)

H.H.: 2 Nisan 1923

* * *

**534 - İSTANBUL DARÜLMUALLİMİNİNİN 77 NCI YIL
DÖNÜMÜ DOLAYISİLE İDARE, ÖĞRETİM HEYETİ VE
ÖĞRENCİLERE GÖNDERİLEN Telgraf**

(7.IV.1923)

Bir asra yakın bir zamandanberi memlekette talim ve terbiyeyi asri ihtiyacat ve telâkkiye tevfiğ için pek müfit ve semeredar mesai sarf etmiş olan İstanbul Darülmualliminin yetmiş yedinci sehei devriyesini tesit ve müatesibini tebrik ederken bir hakikati tekrar eylemek arzusunda bulunuyorum. Büyük ve asil milletimizin takati beşer fevkindeki mücadele ve fedakârlıkları ile kazanılan zaferler pek parlak olmakla beraber bizi henüz hakiki saadet ve halâsa isal edememiştir. Bu muzafferiyatın kıymettar semeratını tamamen iktifat etmek, birçok kan ve can bahasına elde ettiğimiz millî istiklâl ve hakimiyetimizi her türlü taaddiden vikaye eylemek için aynı himmet, aynı azim ve hissi fedakârı ile daha çok, pek çok çalışmağa ihtiyaç vardır. Memleketi ilim, irfan, iktisat ve ümran sahasında da yükseltmek, milletimizin her hususta pek feyyaz olan kabiliyetlerini inkişaf ettirmek, nesli âtiye metin, muayyen ve müsbet bir seciye vermek lâzımdır. Bu mübarek gayeleri istihsal için mücadeleye atılan münevver kuvvetlerin arasında muallimler en mühim ve nazik mevkiî işgal etmektedirler. Binaenaleyh muhterem arkadaşlarıma kendileri için şüphesiz pek mesut olan bu günde vazifelerinin ulviyet ve ehemmiyetini hatırlatmağı cümlei vezaiften addediyorum. Bu münasebetle İstanbul Darülmualliminin o mefkure ve irfan ocağının münevver ve mübeccel Heyeti İdare ve Talimiyesile sevgili ve kıymetli talebesine hürmet ve selâmlar yollar, saadet ve muvaffakiyetler temenni eylerim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

Tanin: 8 Nisan 1923

* * *

535 - SEÇİM HAKKINDA BEYANNAME

(8. IV. 1923)

Memleketi ve milleti inhilâl ve izmihlal felâketinden kurtarmak için milletten aldığı selâhiyeti mutlaka ile içtima eden (Türkiye Büyük Millet Meclisi) hakimiyeti milliye esasına müsteniden bir halk devleti ve hükümeti teşkil etti.

Deruhte ettiği vezaifi milliye'nin kısmı mühimmini üç senelik mütemadi mesaisile ifa eylemiş olan Meclis 1 Nisan 1339 tarihinde tecdedi intihabata müttetikken karar verdi.

Önümüzdeki devrede inşaallah takrirî müsâlemet müyesser olacağından iktisadi tekemmülâtını temin, her nevi teşkilâtımızı itmam ve ikmal ve bu suretle mülkü milleti refaha nail etmek gaye olacaktır.

Yeni devrei mesaide Meclisin ekseriyetini bu gaye etrafında toplamak ve memleketi hakimiyeti milliye dairesinde siyasi teşkilâta mazhar etmek için bir Halk fırkası teşekkül edecektir. Meclisde elyevm müteşekkil (Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu) Halk fırkasına intikal edecektir.

Mezkûr Fırkanın, halk hakimiyeti, teceddüt ve inkişafatı maddiye ve maneviye esasına mübtene mufassal ve muntazam bir programı bilcümle azasının nazarı münakaşa ve tasvibine arzedilecektir.

Buna intizaren Gurubumuz aşağıdaki umdelerle yeni intihabata iştirake karar vermiştir. Bu umdeler memleketin en müstacel ihtiyacatını ve bir çok erbabı ihtisasın mutalaatı ve bilhassa İzmirde bütün memleket mümessillerinden müteşekkil olarak inikat eden iktisat kongresi mesaisi dahi nazarı dikkate alınarak tesbit edilmiştir.

Umde 1- Hakimiyet bilâkaydi şart milletindir. İdare usulü hallin mu-kadderatını bizzat ve bilfiil tedvir etmesi esasına müstenittir. Millet'in hakiki ve yegâne mümessili (Türkiye Büyük Millet Meclisi) dir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin haricinde hiç bir fert, hiç bir kuvvet ve hiçbir makam mukadderatı milliye'ye hakim olamaz. Binaenaleyh bilcümle kavaninin tanziminde, her nevi teşkilâta, idarenin alelumum teferruatında, terbiye-i umumiye ve iktisat hususatında hakimiyeti milliye esasatı dahilinde hareket olunacaktır, îcra vekillerinin vazife ve mesuliyeti kanunu, vilâyatın mahalli umurda manevi şahsiyetlerini ve muhtariyetlerini istimal edebilmelerini kâfil olan Şurular kanunu, vilâyetlerin iktisadi ve içtimai münasebetleri itibarile birleştirilerek müfettişi umumilik teşkili kanunu, nevahi kanunu süratle intaç ve tatbik olunacaktır.

Umde 2- Saltanatın ilgasına ve hukuku hakimiyet ve hükümrâninin gayri kabili terk ve tecezzi ve ferağ olmak üzere Türkiye halkının mümessili hakikisi olan Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti maneviyesinde mündemiç bulunduğu dair 1 Teşrinisani 1338 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin müttetikken verdiği karar lâyetegayyer düsturdur, istinatgahı Türkiye Büyük Millet Meclisi olan makamı Hilâfet, beynelislâm bir makamı mualladır.

Umde 3- Memlekette emniyet ve asayışın katiyetle muhafazası en mühim bir vazifedir. Bu gaye millet'in arzu ve ihtiyacına mutabık olarak temin edilecektir.

Umde 4- Mahkemelerimizin bilhassa seri bir surette tevzii adalet edebilmeleri temin edilecektir. Bundan başka külliyyatı kanuniyemiz ihtiyacatı milliye'ye ve ilmi hukukun telekkiyatına göre yeni baştan ıslah ve ikmal olunacaktır.

Umde 5- 1- Aşar usulünde halkın şikâyet ve mağduriyetini mucip olan nıkat esaslı bir surette ıslah edilecektir.

2- Tütün ziraat ve ticaretini millet'in azami nefine göre temin edici tedbir alınacaktır.

3- Müessesatı maliye çiftçilere, sanayi ve ticaret erbabına vesair bilcümle erbabı mesaiye kolaylıkla para ikraz edecek surette ıslah ve teksir olunacaktır.

4- Ziraat Bankasının sermayesi tezyit olunacak, çiftçilere daha kolay ve daha vasi yardım edebilmesi temin edilecektir.

5- Memleketimiz çiftçiliğine ziraat makineleri vasi mikyasta idhal olunacak ve çiftçilerimizin alât ve edevatı zraiye'den kolaylıkla istifade etmeleri temin kılınacaktır.

6- Mevaddı iptidaiyesi memleketimizde bulunan mamulât ve masnuatı memleket dahilinde vücuda getirmek için himaye ve teşvikat icrası ve mükâfat itası suretleriyle azami tedabir alınacaktır.

7- Müstacelen muhtaç bulunduğumuz demiryolları için heman teşebbüs ve filiyata başlanılacaktır.

8- Tahsili iptidaide tedrisatın tevhid ve bilumum mekteplerimizin ihtiyacımıza ve asri esasata tevfiği ve muallim ve müderrislerimizin terfihi ve ikdarı temin edilecektir. Vesaiti münasebe ile halkın tenvir ve talimine de tevessül olunacaktır.

9- Sıhhati umumiye ve muaveneti içtimaiyeye ait müessesat ıslah ve teksir edilecek ve sayı amel erbabını himaye edici kanunlar yapılacaktır.

10- Ormanlarımızdan terekkiyatı fenniyyeye muvafık surette istifadeyi meadinimizin en nafi tarzda işletilmesini ve hayvanatımızın ıslah ve teksirini temin edecek esaslar vazolunacaktır.

Umde 6- Hizmeti filiyeyi askeriye müddeti tenkis olunacaktır. Bundan başka okuyup yazmak bilenlerin ve orduda okuyup yazmak öğretenlerin müddeti hizmeti bir derece daha azaltılacaktır.

Ordu mensubininin temini refahı bilhassa mültezemdir.

Umde 7- İhtiyat zabıalarını hayat ve istikballerini kendilerine ve memlekete en nafi bir surette temin etmek esaslı bir hedefimizdir.

Müdafaai memleket ve istiklâli millet uğrunda malûl kalan mensubini askeriye ve efradı millet ile alelumun mütekaidin ve itam ve eramilin zaruret ve sefaletlerine meydan bırakılmıyacak tedabir ittihaz olunacaktır.

Umde 8- Halk umurunun azami süratle intacı faal, muktedir, müstakim bir silsileyi memurinin kemali intizamla ve usul ve kanun dairesinde iş görmesine mütevakkıf olduğundan sınıfı memurin bu noktai nazardan ikmal edilecek ve bütün şubabatı devlet daimi teftiş ve murakabeye tabi tutulacaktır. Diğer taraftan memurinin nasp, azil, terfihi, masuniyet, mesuliyet tekaüt ve taltifleri tesbit edilecektir.

Münevveranı memlekette ve mesaliki muhtelif erbabı ihtisasından şubabatı umuru devlette en nafi bir surette istifade edilmek mukarrerdir.

Umde 9— Harap olan memleketimizin süratle tamir ve ihyası zımında devletçe ittihaz olunacak tedabirden başka inşaat ve tamirat için yer yer şirketler teşekkülü teşvik ve temin ve ferdi teşebbüsleri himayeye medar olacak ahkâm vazolunacaktır. Sulh hakkındaki noktai nazarımız: mali, iktisadi, idari istiklâlimizi behemehal temin etmek şartile sulhun iadesine çalışmaktır. Bu şeraiti temin etmeyen sulh muahedesi kabul olunamaz. 8 Nisan 339

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Reisi
Gazi Mustafa Kemal

HM.: 9 Nisan 1923

* * *

536 - SEÇİM ÇALIŞMALARINA ÇAĞRI

(8. IV. 1923)

Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyeti vatanın inhilâli düşmanlar tarafından katiben tamim edildiği bir zamanda fedakâr milletimizin halâsı vatan endişesile ittihadından vücut bulmuş idi. Müdafaa Hukuk kelimesile hulâsa edilebilen mukaddes gaye her şeyden evvel vatanın dahilen tamamiyetini, hakimiyeti milliyeyi ve her huduttan biinsafane hücum eden harici düşmanların vatandan ihracını tahakkuk ettirmeğe matuf idi. Bu âciz arkadaşınız ilk andan itibaren müdafaa vatan gayesinin tahakkuku yolunda da bütün efradı millet arasında hakiki ve samimi bir tesanüdün muhafazasına ve ilâsına hasrı vücut eyledim. En ümitsiz anlardan itibaren en buhranlı ve müşkilâtli safahat arasında Müdafaa Hukuk Cemiyetimizin gösterdiği salâbet ve sebat vatanın halâsını ve milletin istiklâlini temin için müessir bir âmil olduğunu şükran ile yadedirim. Tarihi istiklâlimiz Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyetini ve onun azayı muhteremesini lisanı tebcil ile hafızai ihtirama nakşedecektir.

Cemiyetimizin mesaii halisanesine hiçbir zaman sarsılmayan bir itimat ile istinat etmiş teşkilâtımızın riyasetile alettevali mübahi bulunmuş bir arkadaşınız sıfatile önümüzdeki devrei mesaiyi enzârî hamiyetinizde tecelli ettirmek isterim.

Gayei vicdanımız olan hakimiyeti milliye ile vatanın istilayı ecanipten halâsı esas itibarile bugün bir emri vakidir. Şimdi karşısında bulunduğumuz ve filhakika ehemmiyet ve müşkilâtı muazzam bulunan safhai mesai memleket ve milletimizin teali ve tekemmülâtına bütün vesait ve menabiimizi hasrı tevcih etmek ve müstakbel vazifelerimiz milletin idare ve terakkisini her memlekette olduğu gibi muayyen bir manzarai siyasiye ile deruhte ve takip eylemektir. Bu vazifeler dahi müdafaa vatan vazifesi kadar hakiki bir tesanüt ve selâbete ve sarsılmaz bir cesaret ve sebata mütevakıftır.

Milletimiz idarei müstakbelesini deruhte edecek olanları intihabat ile tefrik etmek kararını vermiştir. Müdafaa Hukuk teşkilâtımız milletin bu kararı karşısında mazide isbat ettiği liyakat ve evsafı ile âti için de şayanı itimat ve istinat olduğunu ve milletin arasına istihkakı bulunduğunu iddia edecektir.

Eğer ümidimiz veçhile Müdafaa Hukuk teşkilâtımızın müntehap ve mutemetleri milletin arasına nail olurlarsa atiyen Büyük Millet Meclisinde Halk Fırkası namı altında memleketin idaresi mesuliyetini deruhte edeceklerdir.

Müdafaa Hukuk Cemiyetinin ve atiyen Halk Fırkasının takip edeceği gayeler tecrübeden ve memleketin ihtiyacatından mülhem olarak ahiren ifade ve ilân edilen umdelerdir. Namzetlerimiz mezkûr umdelerin takip ve ikmalini deruhte edeceklerdir.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyeti ve azaları ben reisiniz dahil olduğum halde hepimiz umdelerimizi milletimize neşr ve izah edelim. Bin müşkilât karşısında kemali cesaretle deruhte ettiğimiz mesuliyet vatanımızın hayır ve nefine medar oldu. Önümüzde bulunan yorucu ve müşkilâtli devrei mesaide dahi vatanımızın hayır ve nefi için deruhte mesuliyet edecek cesaretimiz tam ve lâyetzelzeldir. İtimadınıza mütemadiyen isbatı liyakata çalışmış reisiniz sıfatile cümlelerinizi yekvücut olarak intihap mesaisine davet ediyorum. Sizinle daima irtibattayım. Cümlelerinize selâm ve muvaffakiyet temenni ederim. 8 Nisan 339

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 9 Nisan 1923

* * *

537 - YENİ SEÇİM DOLAYISILE İSTANBUL AHALİSİNE BEYANNAME

(11. IV. 1923)

Milletimiz idarei memleket için yeniden ârasını izhar etmeğe karar verdiği bu zamanda sizinle ayrıca hasbihal etmek isterim. Bütün vatan evlâdı hürriyet teneffüs ederken işgal altında kalan İstanbul'u büyük bir tahassür ve emelle hafızamızda taşıyoruz.

İstanbul, bizim tarihimizin ve medeniyetimizin bir hulâsasıdır. İstanbul'a kavuşmak bizim mücahedatımızın başlıca hedefi idi ve daima öyle olacaktır.

İstanbul'un muhterem ahalisi: Sizin ümitsizlik ve ıstırap senelerinde her tazyike karşı gösterdiğiniz saffet ve selâbet Türk vicdanının hiçbir mani karşısında sarsılmayacağına en kuvvetli bir delil olarak ahlâfa intikal edecektir.

Bizim irfanımızın menbaı feyzi olan istanbul mücahedei milliyede en müşkil bir vicdan imtihanını geçirmek mecburiyetinde kaldı. Bu imtihanı İstanbul halkımız bütün cihan muvacehesinde muvaffakiyetle iktiham etmiştir, İstanbul'un hassasiyet ve ıstırabını ve samimi ve vicdani mücahedatını candan takip etmiş bir arkadaşınız olarak size yeni vazifenizi derhatır ettirmek isterim.

Yeni intihap devresini İstanbul ile irtibatımız tamam olmadan geçiriyoruz. Riyaseti ile mubahi olduğum Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti İstanbul'a kavuşmağı gayei amal edinmiş idi. Bu gayeyi ikmal yolundadır. Yarın muvacehei millette idarei memleket için itimat talep edecek Müdafaai Hukuk Cemiyeti ve Halk Fırkası da memleketin halâs ve itilâsını temin etmiş olan hakimiyeti milliye düsturlarının terakki ve tekâmül umdelerinin muakkibi olacaktır. Bizim memleketimizin nuru olan İstanbul bu umdelere en yakın olan kûşei vatan değil midir? Bu itikadımızı cihan muvacehesinde reyinizle isbat edeceksiniz.

İstanbul'lular: Ağyarın gözü üzeriniz dedir. Reyleriniz parçalanacakmı? Bütün dünyanın telkinatına açık olan İstanbulumuzun muhiti henüz halâsın tamam olmadığını unutarak vechei istikamette tereddüt edecekmi ? Dünyanın dikkat ettiği noktalar bunlardır. Bin mevani ortasından daima bize teveccühünü lâyıık görmüş olan İstanbulumuzun ağyara ümit verecek inkısamı âra yapmıyacağına kaniim. İnkısamı aradan kimlerin müstefit olacağını her an nazarı dikkatte bulundurmak tahsisen sizin vazifenizdir. Vatanın hukuku hayatiyesini tamamlamak yolunda olan Cemiyetimizin kuvvet gaip etmesinden sevinecek olanlar eyyamı felâketimizde sevinmiş olanlardır ki bunları yakından en ziyade siz gördünüz. Yekvücut olarak Cemiyetimize teveccüh ve itimat ediniz ki buna lâyııktır ve lâyıık olduğunu daima filiyatla isbat edecektir. Güzel İstanbul'a ve anın sabur, hamiyetli halkına binehaye tahassür ve muhabbet.

Cazi Mustafa Kemal

H.M.: 12 Nisan 1923

* * *

538 - RAMAZAN AYI DOLAYISILE ORDUYA GÖNDERİLEN TEBRİK TELGRAFI

(16. IV. 1923)

Ankara: 16.4.39

Ordulara: Rahmet ve mağferet ayı bu sene de bizi silâh ve vazife başında buluyor. İnâyeti rabbaniye ile kazandığımız biemsal muvaffakiyetlerden sonra hukuku meşruamızın temini için devletçe yapılmakta olan teşebbüsâtı sulhperveranenin neticesine sükûnet ve itimat ile intizar ediyoruz. Netice bizim tekrar harekete gelmemizi icab edecek bir şekilde zuhur ederse gaza ve şahamet yolunda aynı şevki vatanperveri ile devam edeceğimiz tabiidir. Bu hususta bütün silâh arkadaşlarımızın yekemel bulunduğuna şahit ve kaniim. İdrakile mübabi bulunduğumuz bu mübarek ayın hürmetine eltafi ilâbiyeden vatanımız ve cümlemiz için selâmet ve saadetler niyaz ederken davayı mukaddesin aşkile rahmeti rahmana kavuşmuş olan aziz şehitlerimizin ruhlarına fatihalar ihda ediyorum.

Başkumandan
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 17 Nisan 1923

* * *

539 - AFYONKARAHİSAR İSYANI DOLAYISILE YAZILAN Yazı

(19. IV. 1923)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti
Kalemi Mahsus Müdüriyeti
adet 6/263

Ankara: 19.4.339

Afyon Karahisar Maarif Müdürü Şakir Beyefendiye

Mektubunuzu aldım. Memleketin mahzı hayat ve rehası olan (Hakimiyeti Milliye) düsturu hakkında gösterdiğiniz heyecanlı hissiyata teşekkür ederim. En hasis menfaatlerin tahtı tesirinde hareket eden ve bilnetice mukadderatı milleti tacıdarların yeddi istibdadına tevdiye çalışan Hoca Şükrü efendi hakkında kadirşinas, durbin ve vatanperver Afyon ahalisinin gösterdiği muamele milletin menafii hakikiyesini idrak hususundaki yüksek rüşdiyeti irae eder. Menafii hakikiye ve hayatiyesini müdrük bulunan bir milletin mevki ve mahiyeti her ne olursa olsun hiç bir şahıs tarafından izlâl ve ifsat olunamayacağına bu yeni Afyon hadisesi canlı bir şahittir. Bu izahat ve teşekküratın bütün rüfekayı muhtermeye iblâğımı rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

T.İ.T.E. Arşivi: 13/2977

* * *

540 - İZMİR'DEN ADAYLIĞININ KONULMASI HAKKINDA

(19. IV. 1923)

İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi muhterem müftü Rahmetullah Efendi Hazretlerine

İzmir mebusluğuna namzetliğimin vaz'ı hususundaki telgrafname-i âlilerinden pek ziyade mütehassis oldum. Muhtelif alâkalarla merbut olduğum İzmir'e mebusluk sıfatıyla de temin-i nisbet etmek benim için pek büyük bir şeref olacaktır.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 20. 4. 1923, s. 1

* * *

**541 - MÜD. HUK. ESASLARINI KABULDE TEREDDÜT
GÖSTEREN TRABZONLULARIN TELGRAFINA VERİLEN
CEVAP**

(21. IV. 1923)

Trabzonda Sabık Müdafaai Hukuk Reisi Murat Han zade Ziya Beyefendi ile Rüfekayı muhteremesine

Müdafaai Hukuk umdelerine Trabzon halkının zaten şekki şüpheden azade olan hararetili ve hamiyetkâr merbutiyetlerini teyit eden telgrafnamenizi aldım. Bazı eşhasın ve hak ve hakikatten münharif şenaatkâr akval ve efali Trabzon gibi öteden beri hamiyet ve vatanperverliğindeki celâdet ve cevvaliyeti ile mütemayiz bir kıtai vatamn temiz ve yüksek vicdan ve idrakini teşviş edebilmekte elbette âciz ve kasır kalacaktır. Umdelerimiz bütün milletçe dört senelik istiklâl cidalimizin muvaffakiyetle tetevvüç etmiş fiili neticelerine istinaden daha parlak bir istikbali istihdaf eyleyen milli ve muazzez gayelerimizdir. Onlar bütün milletin malıdır. Muhiti vatanın hep bu umdelere müteveccih bir heyecanı kutsi ile müteharrik bulunduğu ve milletimizin halâsı tam ve katisi de filhakika bu şehrahi selâmette yürünülmesine mütevakıf olduğu bir sırada muhterem Trabzon halkının hakiki sedasını yükseltmesi elbette büyük bir hissi iftiharla karşılanacak çok asil ve zaten Trabzon halkının hissiyatı hamiyetkâranesine de tamamen muvafık bir harekettir. Vaziyetin şekli hakikisi bundan ibaret olduğunu bildiğim için Trabzonun muhterem ahalisile hasbıhali mutazammın bir beyanname de gönderdim. Cümlenize ve Trabzonun muhterem halkına selâm ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

HM.: 22 Nisan 1921

* * *

542 - YENİ SEÇİM DOLAYISİLE TRABZON AHALİSİNE BEYANNAME

(21. IV. 1923)

Ankara: 21.4.339

Beyanname sureti

Yeni Meclisin intihabı için çalıştığınız bu günler esnasında Trabzondan gelen haberler, beni milli mücahedemizin ilk günlerinden itibaren yüksek fedakârlıklarla çalışmış olan Trabzonlu vatandaşlarıma birkaç söz söylemeğe sevk ediyor. Trabzonun necip ve muhterem ahalisi,

Sizinle Umumi Harbin bütün mesaibi ile mahmul olduğunuz bir günde tanışarak şimdiye kadar felâket arkadaşlığı ve kara gün dostluğu ettik. Korkulu bir rüya gibi artık bizden uzaklaşmış olan o acı günler esnasında bütün vatani ihata eden imha çenberinin ıstırapbahş tazyikatı Trabzon üzerinde dahi tekasüf ediyordu.

Trabzon, sahilden İngiliz ve Yunan topraklarına, dahilden Pontus cereyanlarının öldürücü temevvücatına, şarktan dini ve milli akidelerimizle gayri kabili telif olan fikir dalgalarına manız bulunuyor ve nihayet o güzel şehriniz ve o bimisal bedayii tabiiyeye sahai inkişaf olan güzel vilâyetiniz, sarayların ve saray hadimlerinin kabul ettikleri bir muahedename ile Ermenistana bahşediliyordu.

İşte henüz tarihe mal olacak kadar uzun bir zamana ait olmayan bu hadisatın canlı levhalar halinde hatırai millette mahfuz bulunduğu bir surette Trabzonlular namına hareket ettiklerini ifadeye cüret eden birkaç şahıs dört senelik kanlı mücadelâtin mesut mahasalını istihfaf gafletinde bulunuyor ve memleketi için mahzı hayat olan bütün mukaddes mefkurelere tecavüze kalkışıyor.

Memleketimizde bilâkaydı şart tesisi bir lâzımei hayat olan hudutsuz hürriyetin binihaye müsaedatından sui istifade eden bu eşhasın afif ve teceddütperver bir kitlei vefakâr olan Trabzon ahali muhteremesini izlâle saik olan harekâtını yine aynı hürriyetin fuyuzatından hüsnü istifade ederek nazarlarınızda teşrih etmek, bütün Türkiye halkı arasında büyük teveccühata nail olmakla müftehir bir vatandaşımız sıfatile acizlerine bir vazife olmuştur.

Trabzonlular, size bugünkü idarenin fenalıklarından bahsedenler, ruhu milletten mülhem hayatbahş umdelerimiz aleyhinde telkinatta bulunanlar ve nihayet en muzlim günlerde hedefi halâs ve istiklâle varmak için

sizinle teşriki mesai eden, size nafiz delâletleriyle hizmet eden zevata yalanlarla, tezvirat ile hücum eyleyenler kimlerdir.

Bu sualin cevabını Trabzonun ruhu asili elbette en yüksek sesle verecektir. Fakat bir kerre bu mevzu üzerinde görüşmeğe başladıktan sonra ben de size bu bapta birkaç şey söyleyeceğim.

Onlar, bin türlü entrikalarla kendilerine şöyle veya böyle bir mevki temin ettikten sonra Trabzon ahalisinin her hakikati gören asil ruhuna tahakküm etmek isteyen, her hadiseden istifade ile ahaliyi izlâle vesile arayan ve mağduren merhum bir arkadaşımızın naşı üzerine çıkararak kendi şahsi nüfuz ve menfaatlerini tesis ve temin için vatanın yegâne medarı beka ve selâmeti olan vahdet ve ahengini tahribe çalışan betbahtlardır.

Necip ve asil Trabzonlular, en fena günlerimizde, memleketimizin güzel sahillerini telvis eden ecnebi gemileri içinde harekâtı milliyeyi teskin için teftiş seyahati yapanların onlara iltihak etmesi elbette nazarı dikkatinizi celbetmiştir.

Trabzon halkının haiz olduğu bütün cevheri hamiyeti kendi şahıslarında cem eylemiş gibi idarei kelâm eden bu zevat bir zamanlar, Meclisin Ankarada toplanmasına Trabzon muhitinin müsait olmadığını iddia etmişler ve İstanbul hükümeti ile kati rabıtayı memleketiniz için muhataralı göstermişlerdi. Şayanı şükrandır ki gerek o zamanlarda gerek istihlâsı harbimiz esnasında gösterdiğiniz celâdet ve nihayetsiz fedakârlıklarla, namınıza söz söyleyenleri tekzip ettiniz.

Trabzonlu fedakâr kardeşlerim, sizi kemali vuzuhla görmekte olduğunuza zerre kadar şüphem olmayan büyük bir hakikatla karşı karşıya bırakıyorum. Ve tamamen eminimki hakkın, insafın, vefanın ve vatanperverliğin en âli evsafı mücehhez olan siz Trabzonlular faziletle, delâletin bariz farkını derhal idrak edecek ve zamanında nezih vicdanlarımızın kati hükümlerini ifade eden reylerinizi doğru yola vereceksiniz.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 22 Nisan 1923

* * *

543 - MİLLÎ BAYRAM DOLAYISİLE ORDULARA GÖNDERİLEN TEBRİK Telgrafı

(23. IV. 1923)

Kahraman Ordulara

Bütün millet ve memleket bugün Yirmi Üç Nisan bayramım idrak ediyor. Türkiye Büyük Millet Meclisinin yevmi küşadı olan bu tarih vatanımızda millet hakimiyetinin teessüsüne mebde olmuştu. Her mesut günde sîzi hatırlayan ve vatanın müdafaasını sizin büyük liyakatinizden bekleyen kumandanınız sıfatile cümleminizin milli bayramını tebrik ederim.

Başkumandan

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 23 Nisan 1923

* * *

544 - 23 NİSAN BEYANNAMESİ

(23. IV. 1923)

Bugün dördüncü 23 Nisan Bayramını idrak ediyoruz. Büyük Millî Bayram asil ve kahraman milletimize mübarek olsun. Vatanımızda millî hükümet esasının vaz'ı hatırasını ihya eden günün yadı münasebetiyle bütün memleketin istiklâl ve hakimiyet-i millîyenin bipayan füyuzatı içinde ebediyen mesut olmasını temenni ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 25. 4. 1923

* * *

545 - TRABZONLULARIN MÜD. HUK. ESASLARINI KABUL ETTİKLERİNE DAİR YAZILARINA VERİLEN CEVAP

(23. IV. 1923)

Muhterem Trabzonluların hakiki efkâr ve hissiyatının tecelliyat ve ini-kâsatından memnun ve müteşekkirim. Milletin evvel ve ahir mühim ve fili muvaffakiyet ile tetevvüç mücahedesinin istinatgahı olan Müdafaa-i Hukuk teşkilâtının her yerde milleti azami bir iştirak nisbetile temsil etmesi esastır. Bu noktai nazardan telgrafnamelerinde Trabzon teşkilâtının bir çok cihetlerle nevakis ve nekaiz ile malâmal olmasını şayanı dikkat gördüğümden vaziyeti mukteziyatı nizamiyesine göre tetkik ve icabını icra eylemek üzere Gurup Heyeti idaresine tevdi eyledim. Bütün teşkilâtı ve teşkilâtın maksut aslı milletin efkâr ve temayülâtını memleketin menafii aliyesi etrafında toplamaktan ibaret olduğu cihetle Müdafaa-i Hukuk teşkilâtında bu esas itibarile yer yer tesadüf olunacak noksanların izale ve telâfi edileceğinde şüphe yoktur. Birkaç kişinin muhterem Trabzon üzerinde birkaçgün için yaşatmak istedikleri tereddüdün zaten öyle de beklenildiği veçhile bu kadar kısa bir müddet zarfında bu kadar yüksek bir hamle heyecan ve hamiyetle bertaraf edilmesi her halde pek ziyade şayanı takdirdir. Tekrar cümlenize selâm ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Açık Söz: 24 Nisan 1923

* * *

546 - İSTANBUL VİLÂYETİNE TELGRAF

(24. IV. 1923)

23 Nisan iyd-i millîsinin tebrikini mutazammın olarak keşide burulan telgrafname-i âlileri Meclis'in Ramazan münasebetiyle mesaisini talik etmiş olması hasebiyle heyet-i umumiyyeye arzedilememiştir.

Meclis namına takdim-i teşekkürat olunur efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

Vakit: 7. 5. 1923, s. 1

* * *

547 - TRABZON MÜD. HUK. CEM. ÇALIŞMALARINA DAİR HEYETİ MÜTEŞEBBİSEYE GÖNDERİLEN YAZI

(25. IV. 1923)

Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Müteşebbise Riyasetine

Sâkit Müdafaai Hukukun gayri kanuni ve menafii memlekete muhalif harekâtından tevellüt edecek mahzurları nazarı dikkate alarak bu mahzuru izale ve başlamak üzere olan intihabatta Müdafaai Hukuk umdelerini esas ittihaz ederek çalışmak üzere aktettiğiniz içtimai ve bu içtimain neticesi olan kararı memnuniyeti mahsusa ile okuduk. Zevatı aliyeniz gibi içtimai mevkileri, şahsi şeref ve cibilliyetlerle Trabzonu hakikaten temsil için lâzım gelen evsafı güzideye malik vatanperverlerin orada faaliyete başlamış olması itminan bahş olmuştur. Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti ve Gurubu Riyasetleri sizinle tesisi muhaberat etmiştir. Mülhekat ile irtibat peyda ederek mesaii milliyenize devam buyurmanızı rica ve cümlenize muvaffakiyetler temenni ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 26 Nisan 1923

* * *

548 - MÜD. HUK. CEM. ÇALIŞMALARINA DAİR MAÇKA BELEDİYE, MÜD. HUK. REİSLİKLERİNE GÖNDERİLEN Yazı

(25. IV. 1923)

Maçka Belediye Reisi Besim ve Müdafaai Hukuk Reisi Kani Beylerle
Rüfekayı Muhteremesine

Vatanın hakiki vaziyet ve ihtiyacına tercüman olan telgrafnamenizden memnunum. Filhakika takip olunacak doğru yol budur. Güzel Trabzon vilâyetinin ahengi umumi milletteki mübeccel mevkii en ufak halelden dahi masun kalabilmek için Grup Heyeti idaresinin kararı ile Trabzon merkezindeki heyeti sabıka ile katı alâka edilmiş ve Murat Han zade Ziya Beyle arkadaşlarından mürekkep yeni bir Heyeti Müteşebbise teşkil edilmiştir. Sizlerin de badema bu heyeti müteşebbise ile tesis ve idamei münasebat eylemeniz lâzımdır. Her taraftan tecellisine şahit olduğumuz ihlâs ve samimiyet ve me'seri hamiyete nazaran neticenin mübarek vatan ve milletimizin ikbal ve istikbalini müeyyet olacağına şüphe yoktur efendim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 26 Nisan 1923

* * *

549 - EVKAF İŞLERİ HAKKINDA TELGRAF

(25. IV. 1923)

Parti programında evkafı ilgili hususların açıklanması hakkında telgrafa cevap olarak:

İstanbul Evkaf-ı İslâmiye Mütevelliler Cemiyetine

Telgrafnamenizi okudum. Neşredilen umdelerimiz umumî hututu eylemekte olduğundan evkaf umuru hakkında tafsilât verilmemiştir. Evkaf işlerini vatan için nafi olacak bir tarzda tanzim ve ıslah etmek sulh devrinin en mühim iştiğalâtından birini teşkil edeceğinden eminim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 26. 4. 1923, s. 2

* * *

550 - LÂZİSTAN HEMŞEHRİLİĞİNİ KABUL ETTİĞİNE DAİR RİZE MECLİSİ İDARESİNE GÖNDERİLEN Yazı

(28. IV. 1923)

Rize Meclisi İdarei Liva azasından Hasan Beyefendi ile Rüfekayı
Muhteremesine

Muazzez Lâzistan sancağı vatandaşlarım arasında bana bir hemşehrilik mevkiî ayırmış olmasını tebliğ eden telgrafnamelerini en samimi haz ile okudum. Milletın kitlei umumiyesinin iştirak ve hareketi ile istihsal olunan filhakika pek büyük muvaffakiyetlerin kıymeti bilhassa muhiti vatanda onlara müteyecceh takdirat ile taayyün ve teali eylemek emri tabii bulunduğundan güzel Lâzistanın muvaffakiyatı millie dolayisile hakkımdaki teveccüh ve muhabbetini o vatanperver halkın tecelliyatı hamiyetine saf ve belîğ bir numune olarak telâkki ettim ve bu itibarla tezahüratı vakıyı büyük bir fahri takdir ile karşılayarak iblâğına tavassut buyurduğunuz arzuyu umumiye memnuniyetle kabul ettim. Muazzez Lâzistanlı hemşehrilerimi derin iştiyak ile selâmlarım efendim.

H.H.: 29 Nisan 1923

* * *

**551 - MİLLİ HAKİMİYETE BAĞLI OLAN
AFYONKARAHİSARLILARA GÖNDERİLEN Telgraf**

(2. V. 1923)

Afyon Karahisarı Belediye Reisi Halil Beyefendi ile Rûfekayı Muhteremesine

Ankara: 2— Muhterem Afyonkarahisarı livası halkının hakimiyeti milliyeye merbutiyeti kaviye ve umumiyelerini, ne kadar vazih ise o kadar da kati bir lisan ile teyit eden telgrafnamelerini memnuniyetle aldım.

Karahisar livası halkı arasında zaten bu hakikata muhalif ve makûs bir fikir ve hareket bir an için bile hatırımıza gelmiş değil idi. Millet mukadderatını kendi yeddi inhisarına ve iktidarına almak sayesinde ki mucizeler halk ve ibdâna muvaffak oldu. Yine hep bu sayede daha parlak ve daha yüksek anlara namzet bulunuyor. Diğer harikalardan katı nazar milletimiz son büyük zaferinin sağlam esaslarını Karahisar önünde bütün cihanın gözlerini kamaştıran galibiyetle kurmuştur. Bu itibar ile Afyon Karahisarı yalnız kendi dahilinde hakimiyeti milliyenin bütün can ve vicdanile ebedi taraftarı olmakla kalmayacak belki bu kutsi hakimiyete mütehaccir bir misal ve timsalde teşkil edip gidecektir. Çok haysiyetli memleketinizin bu akaidi müeyyidesinin arzunuz vechile dahil ve hariçte ilâni esbabı istikmal kılınmıştır efendim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 6 Mayıs 1923

* * *

**552 - POLATHANE MÜD.HUK. CEMİYETİ ÇALIŞMALARINA DAİR HEYETE GÖNDERİLEN
Telgraf**

(3. V. 1923)

Polathane Müdafaai Hukuk Heyeti Müteşebbise Reisi Lermi zade Ömer Fevzi Beyefendi ve rûfekayı muhteremesine

Ankara, 3 Mayıs— Mücahedatı milliyemize yeni bir hamleî azim ve imanla iştirak etmekte olan Heyeti aliyenizi tebrik ederim. Bütün vatan ve milletimizi aynı şehrahi necatta yürür görmekte memnunuz. Mesaiî hayriyenizde muvaffakiyetler temenni eder ve cümlenize selâm ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 6 Mayıs 1921

* * *

553 - İSTANBUL TÜRKOCAĞINA TELGRAF

(5. V. 1923)

Memnuniyetle aldığım telgrafnamenizi Meclis'in küşadında heyet-i umumiyede kiraati için Divan Riyasetine tevdi ettim.

İstanbul Türkocağı'nın yeniden küşadı münasebetiyle azay-i muhteremenin hakkımda izhar buyurdıkları teveccühkâr hissiyata teşekkür ederim.

Sinesinde Türklüğün sayısız ve ölmez eserlerini taşıyan büyük şehrin münevver ve milliyet aşkıyla mütehasis evlâdına mecma olan Ocak'ın milli ve bedii inkişafımıza pek feyyaz hizmetler ifa edeceğine kani bulunuyorum.

Tebrik ve muvaffakiyetler temenni ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkumandan Gazi
Mustafa Kemal

Vakit: 6.6.1923, s. 3

* * *

554 - BAYRAM DOLAYISİLE MÜD.HUK. VE BELEDİYE HEYETLERİNE ÇEKİLEN Telgraf

(16. V. 1923)

Milli mücahedenin son safhası içinde idrak ettiğimiz bu günkü bayram münasebetiyle her bir ferdi kıymetdar bir uzvu fedakâr olan millete arzı tebrikât eylerim. Nihayetsiz müşkilât içinde vücuda getirdiği orduların istihsal eylediği zaferlerle ebedi iftihara ihrazı istihkak eyleyen millet siyasi ve içtimai faaliyet sahalarında aynı liyakati gösterecek ve inşaallah feyzi millinin inkişafı tammı içinde çok mesut bayramlar idrak eyleyecektir.

İşbu tebrikâtımın bilumum Müdafaa-i Hukuk ve Belediye heyetlerine ve bütün efradı millete tebliğ buyurulmasını rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M. 21 Mayıs 1923

* * *

555 - ORDUYA GÖNDERİLEN BAYRAM TEBRİKİ

(16. V. 1923)

Bugün idrak ettiğimiz mübarek bayram necabet ve kahramanlığa timsal olan ordumuza mübarek olsun. Bütün silâh arkadaşlarımın istiklâli kati mücadelesinde naili zafer ve saadet olmalarını bu feyizli günün şerafet ve kutsiyeti hürmetine Cenabı Haktan tazarru eylerim.

Ankara 16-5-39

Başkumandan
Gazi Mustafa Kemal

HM.: 21 Mayıs 1923

* * *

556 - HACI SÜLEYMAN EFENDİYE TELGRAF

(20. V. 1923)

Ankara, 20 Mayıs 1339

Nazilli'de İzmir mebus-u muhteremî Hacı Süleyman Efendi Hazretlerine

Namzetlikten sarfınazar buyurmaklığınızı kaydettik. Siz bizim her zaman ve her vaziyette samimî bir mefkure arkadaşımızsınız. Afiyetinizi temenni ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal
Ailesinde saklı otantik belgeden

* * *

557 - I. BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN FAALİYETİNE SON VERMESİNDEN SONRA YENİ SEÇİM İÇİN ADANA BÖLGESİNE HAREKET EDEN ADANA MEBUSU ZAMİR BEYE (DAMAR ARIKOĞLU) VERDİĞİ VESİKA

(31. V. 1923)

Arkadaşlarımızdan Adana mebusu Zamir Bey, Adana vilâyeti dahilindeki Müdafaa-i Hukuk heyetlerini teftiş ve intihap işleriyle meşgul olmak üzere tarafımdan salâhiyetle gönderilmiş olmakla, memurîn-i mükiye ve askeriyenin her suretle müzahir olmasını rica ederim.

31 Mayıs 339

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk

Reisi

Gazi Mustafa Kemal

Hatıralarım, Damar Arıkoğlu, İstanbul 1961, s. 338

* * *

558 - İZMİR'DE MÜTEKAİDİN ZABİTAN TEAVÜN

CEMİYETİNE TELGRAF

(Haziran 1923)

Nizamnamenizi gördüm. Elimden gelen muaveneti yapmak vazifemdir. Mütekait arkadaşların vaziyeti umdelerimizin fasl-ı mahsusunu teşkil etmektedir. Zamanında müsbet tekliflerinizi bekler, muvaffakiyet temenni ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 12. 6. 1923, s. 2

* * *

559 - DERSAADET'TE ADALAR BELEDİYE VE MÜDAFAA-İ HUKUK RİYASETLERİNE

(Haziran, 1923)

Yüksek vatanperverliği esasen muayyen ve muhakkak olan merkez kazasının muhterem halkını müntehib-i sani intihabatında gösterdiği isabet ve liyakatten dolayı tebrik eder, liva mebuslarının Cemiyetimiz namzetlerinden intihabı hususunda aynı liyakat ve muvaffakiyeti göstereceğinden tamamen emin bulunduğumu arzeylerim efendim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi
Mustafa Kemal

Vakit: 15. 6. 1923

* * *

560 - ÇANAKKALE MİLLETVEKİLİ SEÇİMİNE DAİR TAMİM

(2. VI. 1923)

Çanakkale Livasının Mebus intihabı zamanı tekarrüp etmiş ve namzetlerimiz iki gün evvel Livaya bildirilmiştir. Bugün mezkûr Livaya mensup bir nahiyeden vuku bulan iş'ardan Halk Fırkası ve Müdafaai Hukuk Gurubu namzedi olarak imzam altında bildirilen kimselerin tahrif olunduğu ve namzetlerimiz meyanına listeye dahil olmayan başka bir ismin konulduğu anlaşılmış ve keyfiyetin tashihine tevessül olunmuştur. Kariben bütün devairi intihabiye namzetleri ilân edileceğine nazaran aynı tahrifatın dairei intihabiyeniz mıntikasında vuku bulmamasını teminen şimdiden umumun nazarı dikkatini celb ederim. Namzet listelerimiz Merkezden Müdafaai Hukuk ve Belediye Riyasetlerine arzedileceğinden bu gibi tahrifata meydan verilmemesinin teminini ve şüphe hasıl olduğu dakikada makine başında Merkezden istilâmı keyfiyet buyurulmasını ve namzetlerin vurudunda gazetelerle ilân etmek vesair suretle hataya ve tahrifata meydan verilmemesini rica ederim. İşbu ikazımın bütün Müdafaai Hukuk ve Belediye Teşkilâtıyla sunufu ahaliye tamimi ile nazarı dikkatlerinin celbi ayrıca mercudur efendim.

H.M.: 7 Haziran 1923

* * *

561 - MÜD.HUK.CEM.VE HALK PARTİSİNİN SEÇİM ÇALIŞMALARINA DAİR TAMİM

(2. VI. 1923)

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin ve Halk Fırkasının intihabat faaliyetine nakise iras etmek maksadile hasis ve menfi emeller takip eden bazı eşhas tarafından bethahane şayiât çıkarılmaktadır. Ezcümle henüz hiç bir yerde mebus intihabatına başlanmamış olduğu halde şu veya bu livada Müdafaai Hukuk namzetlerinin gaip ettiği hakkında memleketin muhtelif menatıkında propagandalar başlamıştır. Henüz merkezden namzetleri gösterilmeyen bazı yerlerde Cemiyet ve Fırka namına bazı isimler neşr ve işae olduğu gibi merkezce namzetleri tesbit ve mahalline tebliğ kılınan bir livada da listemize hariçten bir isim sokulmuştur. Yeni vücuda gelecek Türkiye Büyük Millet Meclisi istikbali memleket üzerinde kati ve hayati bir tesir ve ehemmiyeti haiz bulunduğu bilumum vatandaşların bu ve bugibi tesirat ve telkinat muvacehesinde müteyakkız bulunmalarını teminen bu izahatı arzediyorum. Artık memleketin bütün aksamında intihabatın kati devrei faaliyeti hulul etmekte olduğundan selâhiyeti intihabı müntehibi evvellerden uhdei mesuliyetlerine alan müntehibi sani arkadaşlarımın da vatanın halâsı mutlakını ve tealii müstakbelini temin eden yol üzerinde hareket edeceklerine tamamen mutmain olduğumu bilmünasebe ilâve eyliyorum.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Reisi
Mustafa Kemal

H.M.: 7 Haziran 1923

* * *

562 - GÖNDERİLEN LEVHA HAKKINDA TEŞEKKÜR TELGRAFI

(15. VI. 1923)

Kendisine bir levha hediye eden Medre-setül-Hattatin Tezhib muallimi Tahir Beye yazılmıştır.

Gönderdiğiniz levhadan dolayı teşekkür ederim. Sanatınızdaki maharetinizden daha şamil bir surette istifade edilmesi için Maarif Vekâletine tavsiyede bulunulmuştur.

Temadi-i muvaffakiyetinizi temenni ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 17. 6. 1923, s. 3

* * *

563 - KARESİ İKİNCİ SEÇMENLERİNE GÖNDERİLEN BEYANNAME

(18. VI. 1923)

Liva dahilinde intihap edilmiş olan müntehibi saniler, mukadderatı millet ve memleketi tedvir edecek olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin ikinci devresi için gönderilecek mebusları intihap etmek selâhiyetini müntehibi evvellerden uhdei şeref ve mesuliyetlerine almış bulunuyorlar. Vatanın menfaati aliyesini müdrik bulduklarında asla şüphe olmayan müntehibi sani arkadaşlarımın bu en büyük ve en mühim vazifeyi ifa ederken geçmiş nekbet günlerinin ızırabatını hatırdan çıkarmayarak yüksek vicdanlarının s adayı teşvikine tabi bulunacaklarını ve reylerini mazide olduğu gibi istikbal için de temini feyiz ve hayat edecek olan cemiyet ve fırkamızın namzetlerini vereceklerini kuvvetle ümit ediyorum.

Cümleye muvaffakiyat temenni eylerim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi
Mustafa Kemal

Vakit: sayı 1981

* * *

564 - SEÇİM DOLAYISİLE İSTANBUL MÜD.HUK.CEMİYETİNE VERİLEN CEVAP

(19. VI. 1923)

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti İstanbul Heyeti Merkezi Riyaseti aliyesine

19.6.39

Müntehibi sani intihabatı münasebetile muazzez İstanbul halkının ibraz edegeldikleri tezahüratı fevkalâdeyi müş'ir ve ahali muhtereminin selâm ve muhabbetlerini mübliğ telgrafnamei âlilerini derin bir mahzuziyeti vicdaniye içinde okudum. Harice karşı istiklâli tanımını emsalsiz bir azim ve himmetle müdafaa etmiş olan büyük milletimizi hakimiyeti sahihei milliyesini dahi aynı zamanda ve aynı kuvvetle istihsal eylemiş olduğundan bu hadisei muazzamanın İstanbul gibi milletimizin münevver bir muhitinde lâayık olduğu takdirat ile telâkki edileceği zaten şüphesiz idi; mahaza muhterem İstanbul halkının hakimiyeti milliyeye sahne tecelli olan intihabatı ahirede gösterdiği müdrik ve hamiyetkâr cuşu huruş ve bu münasebetle hakkımda izhar eylediği kıymettar teveccüh ve muhabbet kabili tasavvur derecelerden daha ileride tecelli etmiş olmak hasebile pek ziyade mucibi tahassüsüm olmuştur. Sevgili İstanbulumuzun muhterem ve muazzez halkını hissiyatı ulviyei necibanesinden dolayı kemali muhalesetle takdir ve tebrik eder ve bilmukabele cümleye arzı selâm eylerim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 20 Haziran 1923

* * *

565 - KARAHİSAR MEBUSU ALİ BEYEFENDİYE TELGRAF

(20. VI. 1923)

Vasıta-i aliyenizle İstanbul ve civarı Rum cemaati Mütevelliler Cemiyeti tarafından gönderilen telgrafname münderecatından memnun oldum. Tezahür eden bu tavr-u hareket menafî-i vataniye namına kendilerinden intizar eylediğimiz tarza muvafık bulduğumuzun tebliğ buyurulmasını rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 22. 6. 1923. s. 1

* * *

566 - İSTANBUL MÜDAFAA-İ HUKUK KAZA HEYETİ

RİYASETİNE TELGRAF

(20. VI. 1923)

Müntehib-i sani intihabatı münasebetiyle keşide buyurulan telgraftan pek ziyade mütehassis oldum. Bu yüksek hassasiyet-i vatanperveranenin mebus intihabatında da temin-i muvaffakiyeti kâfil olacağına itminan ile cümleye selâm ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 22. 6. 1923, s. 2

* * *

567 - KENDİSİNE İSTANBUL HEMŞEHRİLİĞİ TEVCİH OLUNMASI ÜZERİNE BELEDİYEYE GÖNDERİLEN YAZI

(21. VI. 1923)

Bugün İstanbulun necip halkının yeni bir eseri itimat ve teveccühüne mazhar olmakla bahtiyar bulunuyorum. Azası ve rüesası İstanbul halkının intihapgerdesi olan Cemiyeti Umumiyei Belediye, haiz olduğu selâhiyeti temsiliyeye istinaden 28 Şubat 39 tarihindeki içtimaında ittihaz edilmiş bir karar ile bana İstanbulun tabii hemşehriliğini tevcih eylemiştir. Türk ve Müslüman İstanbul'un ruhu irfan ve nezahatına yaraşan tezhibat ile de bir nefisei sanat ve marifet olan Cemiyeti müşarünileyhenin mazbatasını, bu nişanei teveccüh ve muhabbeti büyük bir hürmet ve tahassüsle, heyeti mahsusası elinden aldım. Bu vesile ile güzel İstanbulu, onun temiz ve hassas halkının feyiz ve faziletini bütün şümül ile bir daha yadettim.

İstanbul mücadelei milliyemizin devamı müddetince milli ve vatani aşkıımızın kutsi ve yüksek bir mihrabı olmuştur. Bundan sonra da hiçbir hadise, hiçbir kuvvet ruhumuzu bu mihrabı mukaddesten çeviremeyecektir.

Bugün her Türk ve Müslüman kalbi, İstanbul aşkının, İstanbul hasret ve iştiyakının bir harimidir. Dört beş asırlık mesaii milliyemizin mahsulü, bu güzide Medinemizde toplanmıştır.

Kabiliyeti milliyemizin müebbet, ve belîğ birer nişanesi olan bunca abidat ve müessesat hep oradadır.

Vaktile bu güzel beldede oturan ve mukadderatı millete tahakküm etmek isteyen hükümdarlar ve zimamdarlar daima millete karşı vefakâr ve hamiyetkâr davranmamışlardır. Bu bir hakikatı tarihiyedir ki kimse inkâr edemez.

Vatanımıza bir silsilei mesaip davet eylemiş bulunan dahiyei istipdadın kahr ve istisâli vücuduna, yine İstanbulun bu faciaları yakından gören münevver ve hassas halkı herkesten ziyade kani bulunuyordu. Bundan hiçbir zaman şüphe etmedim.

23 Nisan 36 tarihinden itibaren mukadderatı millete fiilen vazı'yet etmiş olan Türkiye Büyük Millet Meclisi 1 Teşrinisani 338 tarihli karar ile hakimiyet ve saltanatın biîâkaydı şart millete ait bulunduğunu bir daha tasrih ve ilân eylediği zaman İstanbulun hamiyetkâr sinelerinden ne büyük heyecanı tasvip ve kabul kopmuştu, İstanbul halkı henüz mevani ve taziyatı hariciyeden bilküllüye halâs bulmamış olmasına rağmen hiçbir şey, o güne kadar

kalbinde sakladığı hissiyatı necibanesini heyecan ve galeyan halinde izhar etmesine ve bu münasebetle milli istiklâl ve hakimiyete olan alâkai şedidesini göstermesine mani olamamıştı.

İstanbul vatanperverliğinin yeni ve yüksek bir eseri tecellisine daha şahit bulunuyoruz: hakimiyetimizin, milli itilâ ve istiklâlimizin tarsini için Türkiye Büyük Millet Meclisinin verdiği tecdidi intihap kararı üzerine bugün bütün hakayıkı müdrik olan münevver ve vatanperver İstanbul halkının yar ve ağyara karşı müttehit ve mütesanit bir kitlei milliye halinde çalıştığı ve şayanı memnuniyet bir neticei mesudeye vasıl olmak üzere bulunduğu kemali şükranla görülmektedir. Böyle bir halkın samimi ve vicdani bir delili muhabbeti olarak tevcih ettiği tabii hemşehriliği kendim için büyük bir sebebi mefharet ve şeref addederim.

Milletimizin ruhu asilinde ötedenberi gördüğüm feyiz ve kabiliyetten kuvvet almak milli mücadelemizin esasatını ihzar eylemek üzere bundan dört sene evvel İstanbulu terk ettiğim gün, duyduğum yesi ve hicranı asla unutamıyorum. Halbuki bu ayrılık sair aksamı vatan ile beraber esir ve muztarip inleyen İstanbulun halâsına matuf bir çare idi.

Cenabı Hakka çok şükür olsun ki büyük milletimizin azim ve iradesi muvaffak oldu, amali milliyemiz tahakkuk ve tecelli etti, ediyor ve daha edecektir.

Düne nisbetle bugün daha hür hava teneffüs eden İstanbulun halâsı tam ve kâmilî uzak değildir. İstanbul bu halâsile yalnız işgal ve esaretten kurtulmuş olmakla kalmıyacak belki Türkiye camiasında artık ana vatana ve millete avdet eylemek gibi bir hayat ve saadete de kavuşacaktır.

Müstebit Sultanların ihtiras ve dâratına makar olmak İstanbul için şerefli bir vaziyet değildi. Hür ve mukadderatına kendisi hakim büyük Türkiyenin münevver ve kıymetli bir medinesi olduğu zamandır ki İstanbul en tabii feyiz ve faziletile en hakiki mevkiî bülendine yükselecektir.

Bu muazzam neticeleri elde etmek için bütün millet ve memleketimizle beraber İstanbulun da pek çok çektiğini biliyoruz. Fakat şurası da inkâr edilemez ki musibetler, ıstıraplar bizim için azim ve kuvvet menbaı oldu. İstiklâl ve hakimiyeti yeddi iktidar ve inhisarına almış olan milletin sayei himmetinde kariben bu ıstırap ve mihnetlerin, bu tahribat ve hasaratın telâfi edileceğine emin olabiliriz.

Bu vesile ile tabii hemşehriliğinin müftebiri olduğum İstanbulun artık hak edilmiş saadetli bir devrei hayat içinde hür ve mesut yükselmesine intizaren büyük, küçük bütün halkına en har ve samimi iştiyaklarımın tebliğini rica ederim efendim.

Tanin: 22 Huiran 1923

* * *

568 - SEÇİM DOLAYISILE EDİRNE MÜD. HUK. REİSLİĞİNE GÖNDERİLEN Telgraf

(23. VI. 1923)

Edirne Müdafaai Hukuk Riyasetine

Bimennihilkerim ibtidar edecek olan Edirne livası mebus intihabatı için Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyetinin ve Halk fırkasının namzetleri âtide isimleri muharrer zevattır.

Guruba teveccühkâr olan muhterem liva ahalisinin bu yüksek vazifei siyasiyelerini ifada muvaffakiyeti kâmileye mazhariyetlerini temenni eylerim. Keyfiyetin bilumum Cemiyet teşkilâtına ve liva halkına iblâğıle namzetlerin temini muvaffakiyetine bezli mesai ve neticeden malûmat ita buyurulmasını rica ederim efendim.

1- Mebus Faik Bey, 2- Mebus Cafer Tayyar Bey, 3- Nafia Vekâleti
tarik ve maabir Müdürü Umumisi Hüseyin Rıfki Bey. 23.6.339

Gazi Mustafa Kemal

Paşaeli: 23 Haziran 1923

* * *

569 -İSTANBUL İKİNCİ SEÇMENLERİ HAKKINDA TELGRAF

(23. VI. 1923)

İstanbul ve mülhakatı müntehib-i sanilerine

Mukadderat-ı millet ve memleketi tedvir edecek olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin ikinci devresi için gönderecek mebusları intihap etmek salâhiyetini müntehib-i evvelerden uhde-i şeref ve mesuliyetinize almış bulunuyorsunuz.

Vatanın menfaat-i âliyesini müdrük bulduklarından asla şüphe olmayan müntehib-i sani arkadaşlarımın bu en büyük ve en mühim vazifeyi ifa ederken geçmiş neket günlerinin istirahatını hatırdan çıkarmıyarak yüksek vicdanlarının saday-ı teşvikine tabi bulunacaklarını ve reylerini mazide olduğu gibi istikbal için de temin-i feyz ü hayat edecek olan Cemiyet ve Fırkamızın namzetlerine vereceklerini kuvvetle ümit ediyorum.

Rumeli ve Anadolu Müdafaai Hukuk Reisi

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 24.VI.1923, s. 1

* * *

570 - BEYOĞLU SEÇMENLERİNE TEŞEKKÜR TELGRAFI

(23. VI. 1923)

Beyoğlu Şube-i intihabiye reisi Ercüment Ekrem Beyin telgrafına cevap olarak:

Beyoğlu müntehib-i sani intihabatından kâffe-i ahalinin Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti namzetlerine müttefikan itay-i rey ettiklerini ve bu münasebetle tezahürat-ı fevkalâde-i vatanperveranede bulduklarını ve kendilerinin hakkımdaki hissiyat, teveccüh ve muhabbetlerini müşir telgrafname-i âlilerini memnuniyetle aldım.

Tezahürat-ı vakıanın milletin dahil olduğu yeni devrede hayat-ı hürriyet ve istiklâlin takdir-i kıymet ve kutsiyetine delil-i bahir olmakla pek ziyade mucib-i memnuniyettir.

Bilmukabele teşekkürlerimin ve selâmlarımın ahali-i muhteremeye tebliğini rica ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

* * *

571 - MÜDERRİSLİK ŞEHADETNAMEİNİN VERİLMESİ ÜZERİNE TEŞEKKÜR TELGRAFI
(28. VI. 1923)

Türkiye Darülfünunu Edebiyat Medresesi Müderrisini Riyaset-i muhteremesine

İstiklâl-i milletin istihsali emrindeki mücahede-i mukaddese-i millîyenin tahakkuk eyleyen muvaffakiyat-ı mefkuresini pek tabîî bir memnuniyet ve iptihaç ile karşılayan heyet-i muhteremelerinin âcizlerine müderrislik payesini tevcih eylemiş olduklarını tebliğ buyuran iş'ar-ı telgrafilerine arz-ı şükran eylemişim.

Ahiren tevcih-i vakiin pek sanatkârane bir surette tanzim olunmuş olan şehadetnamesini dahi bu maksatla gönderilen heyet-i mahsusa elinden memnuniyet-i mahsusa ile aldım.

İstiklâl-i millî irfan-ı millî ile tevem olduğu cihetle işgal buyurmakta olduğunuz tedris kürsülerinde memleketin siz hadimin-i marifeti dahi hiç şüphesiz aynı azm ü cidalin kahramanlarısınız. Binaenaleyh hidemat-ı mebrurenizin daima mütezayit ve feyizli muvaffakiyetlerle tevali ve teali eylemesini temenni eder ve bana tevcih buyurduğunuz fahri müderrisliği samimem medar-ı mübahat ve bir rütbe-i âliye olarak telâkki eylediğimi tekrar teşekkürlerimle beraber arz ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 29. 6. 1923, s. 2

* * *

572 - ESKİŞEHİR ADAY SEÇİMİNDE GÖRÜLEN YANLIŞ HAREKETLERE DAİR BELEDİYE VE TEFTİŞ HEYETİNE GÖNDERİLEN Yazı
(1. VII. 1923)

1- Eskişehir livasından intihap olunacak üç mebus için Fırka namına dokuz namzet gösterilmiş ve bunlar meyanından livaca münasip görülecek mebusların intihabı halkın arayı saibesine terk edilmişti. Eskişehirde münteşir (Yeni Türkiye) gazetesinde namzetlerden yalnız Ali Ulvi ve Emin Beylerle Halil İbrahim Efendi namlarına imzam ile yazılmış intihapta muvaffakiyet temennisini havi bir telgraf sureti görülmüştür. Mezkûr telgraf tarafımdan hiçbir vakit yalnız üç zat namına çekilmiş olmayıp belki mutad olduğu veçhile her birisi ayrı ayrı olmak üzere gösterilen dokuz namzedin cümlesine yazılmıştı. Gazetenin bu telgraftan bahsetmesi hakikatte olduğu veçhile bütün namzetlere matuf bulunsa idi tabii bir şey telâkki edilirdi. Bilâkis yalnız mezkûr üç zat namına yazılmış gibi neşredilmesi bütün namzetler hakkında Fırkanın takip ettiği fikri bitarafiyi ihlâl etmiş ve Fırkaya müteveccih olan halkın efkârını teşviş eylemiştir. Şu halde mezkûr gazetede ismi mezkûr olan Ali Ulvi ve Emin Beylerle Halil İbrahim Efendi gayri tabii bir tesir ifasile rey istihsal eylemişlerdir.

Maruz esbaptan dolayı harekâtı vakıaları katiyen dürtüst görülmeyen Ali Ulvi ve Emin Beylerle Halil İbrahim Efendi Cemiyet ve Fırkamızın namzetleri meyanından çıkarılmışlardır. Şu halde Eskişehir livası için ikinci madde de isimleri muharrer altı zevat kalıyor. Henüz intihap yapmayan Sivrihisar ve Mihaliççık müntehibi sanilerinin bu altı zevat meyanından münasip görecekları üzerinde reylerini teksif eylemelerini rica eylerim.

2- Mebus Abdullah Azmi Efendi, Kolordu Kumandanlarından Miralay Arif Bey, Mebus Hacı Veli Efendi, Mebus Mehmet Niyazi Bey, Mebus Eyyüp Sabri Bey ve Mebus Hüsrev Sami Bey.

3- İşbu telgrafın tahrifine meydan verilmeyerek heman bilumum müntehibi sanilere neşir buyurulmasını ve tebliğ edildiğinin bildirilmesini rica ederim. 1 Temmuz 339

Gazi Mustafa Kemal

Açık Söz: 10 Temmuz 1923

* * *

573 - LOZAN SULH MÜZAKERELERİNE DAİR İSMET PAŞAYA ÇEKİLEN Telgraf
(4. VII. 1923)

Ötedenberi safahatı müzakeratınızı takip ve tetkik ediyorum. Heyeti Vekile kararı olmak üzere yazılan müteaddit cevaplarda bilhassa hazır bulundum. Bu cevaplar benim de noktai nazarımı muhtevi bulunuyordu. Heyeti Vekilenin karar ve iş'aratını hüsnü telâkki ederek ona tevfiiki hareketi, vaziyetinizin ve muvaffakiyetinizin emniyeti noktai nazarından faydalı addediyorum. Bu karar ve iş'arat arasında ben, muhataplarınızın hiyle ve hud'a ile heyeti aliyenize daima kendileri lehinde netice alabilecek kanaatler taşıdığını ifham etmiş olduğumu zannediyorum. Son telgrafınızı aldım. Bunların muhteviyatı tahminlerimi teyit ediyor.

Muhataplarınızın mensup oldukları hükümetlere verdikleri raporlar, sizin vaziyetinizi zayıf göstermek için esas addolunabilir. Zâtı âlinizce esasen malûm noktai asliye üzerinde musır ve müteassıp olduğumuz ve bunlarda lehimizde, ademi muvaffakiyet halinde vesaiti askeriyece yapılabilecek hususat ve bunların netayici malûmdur. Biz bu harekâtın icrasını ve netayicin istihsalini memleketimizin menafii aliyesi için çoktan muvafık görmekteyiz. Zâtı âlii biraderilerinin izzeti nefsinin ve şahsiyeti mümtazenesinin millet ve ordu nezdindeki itibarını hatırlatarak ona göre hareketinizin tesbit ve muhataplarınıza izharını ricaya lüzum gördüm.

İntihap vaziyeti yüzde yüz lehimize neticelenmek üzeredir. Ordumuz bildiğiniz gibi kuvvetli ve azimlidir. Hatta sabırsızdır. Her gün geçtikçe bilhassa bazı gazetelerin işaati üzerine heyeti aliyeniz hakkında mütemevviç hissiyat başlıyor. Binaenaleyh çok iyi takdir buyurulacağı gibi zâtı âlinizden mütecellidane bir harekete ve onun ağlebi ihtimal olan neticesine intizar ederim.

Ali Fuat Cebesoy, Siyasi Hatıralar, s. 340

* * *

**574 - ESKİŞEHİR ADAY SEÇİMİNE DAİR BELEDİYE
VE MÜD. HUK. REİSLİKLERİNE ÇEKİLEN
TEŞEKKÜR Telgrafı**
(9. VII. 1923)

Livanızın namzetlerimizden Arif ve Abdullah Azmi Beyleri intihabından dolayı, felâketi vatani saadete tahvil gayesile senelerce evvel faaliyete başlamış olan Anadolu ve Rumeli Mudafaai Hukuk Cemiyeti namına bütün liva halkını tebrik ederim. Memleketin bundan böyle de naili füyüzat olması için livanızın aynı derecede yüksek hassasiyeti vatanperverane ile Cemiyet ve fırkamıza zahir olacağında şüphem yoktur. Cenabı Hak cümlelerinizi muvaffaki bilhayır eylesin.

Ancak Eskişehir livasından çıkacak üç mebus için Cemiyetimiz namına dokuz namzet gösterilmiş ve evvelce bildirilen esbap dolayısıyla de bunlardan üç zatın listeden çıkarılmasına mecburiyet hasıl olmuştu. Bunlardan, Meclis haricinde de fırkamızın umdelerine merbutiyetin muktezayı şimei vatanperveri olduğunu bilen Ali Ulvi ve Halil İbrahim Beyler bu tebligat üzerine derhal intihap işlerinden keffiyet etmişlerse de mebus Emin Bey diğer arkadaşlarından ayrılarak faaliyete devam etmiştir. Bu suretle mumaileyh Emin Bey, Fırka hayatında şartı esas olan dürüstü hareketi yakın arkadaşları zararına iki defa ihlâl eylemiş olduğundan mumaileyhin fırkamızla alâkası kalmamıştır.

İşbu maruzatımın bilumum liva Müdafaai Hukuk teşkilâtı ve Belediye heyetleriyle ahalii muhteremeye iblâğını hasseten rica eylerim efendim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk
Cemiyeti Reisi
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 10 Temmuz 1923

* * *

**575 - SEÇİMDEN SONRA BELEDİYE VE MÜDAFAAİ HUKUK CEMİYETLERİ REİSLERİNE
GÖNDERİLEN Telgraf**

(18. VII. 1923)

Livanızın yüksek rüşü siyasisi ve kabiliyeti vatanperveranesini irae eden neticei intihaptan dolayı felâketi vatanı saadete tahvil gayesile senelerce evvel faaliyete başlamış olan Anadolu ve Rumeli Müdafaaî Hukuk Cemiyeti namına bütün liva halkını tebrik ederim. Memleketin bundan böyle de naili füyuzat olması için livanızın aynı derecede yüksek hassasiyeti vatanperverane ile cemiyet ve fırkamıza zahir olacağında şüphem yoktur. Cenabı Hak cümlelerinizi muvaffakı bilhayır eylesin.

İşbu maruzatımın bilumum liva Müdafaaî Hukuk teşkilâtı ve Belediye Heyetleri ile ahali muhteremeye iblâğımı hasseten rica eylerim efendim.

Anadolu ve Rumeli Müdafaaî Hukuk
Cemiyeti Reisi
Gazi Mustafa Kemal

Açık Söz: 19 Temmuz 1923

* * *

576 - ORDUYA GÖNDERİLEN BAYRAM TEBRİKİ

(24. VII. 1923)

1- Bayramı idrak ettiğimiz bu günde heyeti Murahhasamızla İtilâf Devletleri arasında Lozan'da sulh imza ediliyor. Sayısız müşkilâtla dolu bir yolun nihayetine muvaffakiyetle ve şerefle vasil olduk. Harp sahasında olduğu kadar siyasi sahada da Türk milletinin hakları, metanetle ve ehliyetle müdafaa edilmiştir. Şimdiye kadar hiç bir ordunun tahammül etmediği derecede ağır bir vazifeyi büyük mazinin şöhretine lâyık bir surette ifa etmiş olan kahraman ordumuz bugün kurtulan vatanın ufuklarında bayram ve sulh güneşinin beraber doğduğunu görüyor. Dünya ve tarih karşısında Türk milletine karşı taahhüt ettikleri vazifeyi muvaffakiyetle başarmaktan dolayı şimdi pek haklı olarak mesut ve müftehir olan aziz silâh arkadaşlarıma aynı hissi saadet ve iftihar ile bayramlarını tebrik ediyorum.

2- Bilumum ordulara ve cephelere tebliğ buyurulmasını rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkomandan Gazi
Mustafa Kemal

H.M.: 24 Temmuz 1923

* * *

577 - MÜDAFAAİ HUKUK VE BELEDİYE REİSLİKLERİNE GÖNDERİLEN BAYRAM TEBRİKİ

(24. VII. 1923)

Bilumum Müdafaaî Hukuk ve Belediye Riyasetlerine; İdrak ettiğimiz bayram, Lozanda sulhun imza edildiği güne tesadüf ediyor. Memleketin felâkette bunaldığı bir zamanda milleti halâs ve istiklâle erdirmek için giriştiğimiz mücadele silâhlarımızın ve siyasetimizin kazandığı muvaffakiyetlerle ilk büyük merhalesine vasil olmuştur. Türk milletinin, hür olduğu kadar hakiki bir nizamı içtimai içinde zengin, müreffeh, sahibi irfan ve sanat olarak yaşamasını kendisine gaye ittihaz eden cemiyetimiz ve fırkamız sulhun tamamen akdinden sonra ifa edeceği yeni vazifelere hazırlanırken, intihabatta milletin aynı fikirler etrafında toplanmış zevata reyini vermek suretile gösterdiği vahdet ve tesanüdün, sulhun imzasını mühim bir nisbette tacil etmiş olduğunu beyan ve aziz vatandaşlarımızı milli tarihimizin büyük bir merhalesi olan bu mesut bayramdan dolayı bütün kalbimle tebrik ederim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 24 Temmuz 1923

* * *

578 - EMİR ÇAVUŞLUĞUNU YAPAN ALİ METİNE

(18. VIII. 1923)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti
Baş Kitabeti
Kavanin Müdüriyeti
Adet

Ankara
18. 8. 339 (1923)

VERDİKLERİ VESİKA

Mihalıç kazasının Çukurviran kariyesinden Hacı İsmail oğlu Ali Efendi tâ Erzurum'dan benim 335 senesinden beri hizmetimde bulunmuş ve hiç bir suretle sadakat ve fedakârlıktan ayrılmamış akıllı ve namuslu bir efendidir. Hakkında icab-ı takdirin hüsn-ü muamele ve muavenet edilmek üzere işbu vesika kendisine verilmiştir.

Gazi Mustafa Kemal
Başkomandan

Atatürk'ün Şimdiye Kadar Yayınlanmamış Anıları. Anlatan: Ali Metin. Yazan: Ziya Oranlı, Ankara 1967, s. 9

* * *

579 - İZMİR BELEDİYESİNE KURTULUŞ BAYRAMI

DOLAYISİLE GÖNDERİLEN Telgraf

(9. IX. 1923)

Samimi ve nazikâne davetnamenizi hürmet ve memnuniyeti mahsusa ile aldım. Güzel İzmirimizin halâs bayramının senei devriyesine tesadüf eden 9 Eylül 339 senelerce elem ve hasretini çektiğimiz bu müstesna Medinemizde, sevgili hemşehrilerimizin samimi muhitlerinde bulunmak benim için bir saadet olurdu. Ne çare ki yine millet ve memleketimizin selâmet ve refâhına müteallik bulunan mühim işgalatım beni bu saadete nailiyetten bu şerefli vazife menediyor. Bundan mütevellit derin teessürlerimi arzederken Meclisi Millimizden izam buyurulan heyeti mebusanın hüviyetinde benim de hissei iştirakim bulunduğunun kabulünü rica ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 10 Eylül 1923

* * *

580 - MEMLEKETİN KALKINMASI İÇİN İSLÂM ÂLEMİNE BİR HİTÂBE

(28. IX. 1923)

Türk milleti; Allahın inayetine güvenerek hayatını kurtarmağa, yaşamak hakkına malik olduğunu dünyaya göstermeğe azmettiği gün, biliyorsunuz ki bütün vesaitten mahrum, yalnız iman ve aşkı istiklâl kuvvetine malik idi. Türkler, bu sayede istihsal ettikleri zafer mücahedelerini tetviç ederlerken âlemi İslâmın pek ulvi bir alâka ile mütehassis olduklarını şükranla görmüş ve bunu daima minnetle yadetmekte bulunmuştur. İşte bu akaya istinaden şimdi de bütün din kardeşlerimizden yine kendi kardeşleri için şefkat ve merhamet rica ve tavassutunda bulunacağım; Türk milleti zafere kavuştu, fakat elyevm muazzam bir iş karşısındadır:

Yunan idaresi altındaki dindaşlarımızın mübadelesi ve Türk toprağına iskânları: Bu kardeşlerimiz bugün Yunan zulmü altında inliyor. Bütün gün muhtelif mahallerden gelen feryatnameler her müslüman kalbini rikkate getirecek, her müslümanı ağlatacak derecede acıklıdır. Bunların bir an evvel kurtarılmaları artık her şeyden evvel bir vazifei diniye olmuştur. Bizler gibi bir yuva sahibi olan ve yekûnu altı yüz bini geçen bu kardeşlerimizi Türk toprağına kavuşturmak, sefaletlerine hatime vermek pek büyük bir iştir.

Kardeşler, Türk milleti ne kadar vesait malik olursa olsun bu vesait yine kâfi değildir. Harp esnasında Yunanlıların ayak bastıkları Anadolu mamureleri bugün birer virane olmuştur.

Yunan hırs ve cinayetine kurban giden kardeşlerin toprakları da harabeye dönmüştür.

İşte kardeşler; Bu yerleri imar etmeğe, duçar oldukları mahrumiyet ve sefaletten bir dakika evvel halâs edilmeleri lâzım gelen Yunan idaresindeki Müslümanları buralarda iskâna, altı yüz bin kişiye ekmek vermeğe, me'va bulmağa çalışan Türkler, kardeşlerinin sefaletten telef olmamaları için âlemi İslâmın mürüvvetine müracaat ediyor. Dindaşlık rabıtai kutsiyesinin feyyaz tecelliyatına ümitvar ve muntazır ve zavallı kardeşlerimiz için müşterek hayır ve şefkat müessesesi olan Hilâli ahmerin vaki olacak teşebbüsâtına bütün âlemi İslâmın seve seve ve kemali memnuniyetle zahir olacağında şüphem yoktur. Hilâli ahmer, bu dini vazifesinde de muvaffak olması için âlemi İslâmın lütuf ve muavenetine arzı ihtiyaç ediyor. Yapacağımız en ufak bir muavenetin bir kaç müslüman ailesinin hayatını kurtaracağını düşününüz.

Doğrudan doğruya aynen ve nakden gönderilecek ianat şükranla kabul edilecektir. Bu gün ezici bir cereyan içinde bulunan ve yarın iskân ve iâşe edilmek için bin müşkilâtle pençeleyecek olan Rumeli Müslümanlarının yegâne istinatgahları, imanları ve yegâne ümitleri din kardeşlerinin ulviyet ve necabetidir. Cenabı Kibriya cümlemizin yardımcısı olsun.

H.M.: 28 Eylül 1921

* * *

581 - MÜDAFAA-Î HUKUK LİVA HEYETLERİ REİSLERİNE

TELGRAF

(4. X. 1923)

İstanbul, Üsküdar, Beyoğlu Müdafaa-i Hukuk Liva heyetleri reisleri Hacı Evliya, Mehmet Rıza, Sait beylere hitaben yazılmıştır.

Hakkımda izhar buyurulan samimî hissiyata teşekkürler ederim. Hürriyetine kavuşan sevgili İstanbul'u zuhur edecek ilk fırsatta ziyarete şitap edeceğim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 5. 10. 1923

582 - İZMİR BELEDİYE REİSLİĞİNE TELGRAF

(Ekim 1923)

Halk Fırkası namzetlerinden Osmanzade Hamdi Beyin mebusluğa intihabı suretiyle İzmir halkının cemiyet ve fırkamız hakkında gösterdiği teveccühata suret-i mahsusada teşekkür eyler ve icabedenlere tebliğ buyurulmasını rica ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 26. 10. 1923, s. 1

* * *

583 - İSTANBUL VİLÂYETİNE TELGRAF

(1. XI. 1923)

Cumhur riyasetine intihabımdan dolayı izhar edilen teveccühata arz-ı teşekkür ederim. Milletimiz hakkında da hayırlı olmasını Cenab-ı Haktan bütün kalbimle temenni ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 2.11.1923, s. 1

* * *

584 - CUMHURBAŞKANLIĞINA SEÇİLMESİ ÜZERİNE ALINAN TEBRİKLERE AÇIK TEŞEKKÜR

(1. XI. 1923)

Cumhuriyet Riyasetine intihabım münasebetile memleketin her tarafından aldığım samimane tebrikâta ayrı ayrı cevap yetiştirmekte teahhurat olabilmesi ihtimaline binaen umumi olarak alenen takdimi teşekkürat eylerim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 1 Kasım 1923

* * *

585 - CUMHURİYETİN İLÂNI DOLAYISİLE HALİFENİN

TEBRİKİNE VERİLEN CEVAP

(1. XI. 1923)

İstanbul'da Halife i Müslimin Abdülmecit Hazretlerine

Türkiye Cumhuriyeti hakkındaki hayırhahane temenniyatı Hilâfet-penahilerine takdimi teşekkürat ederim.

Türkiye Reisicumhuru
Gazi Mustafa Kemal

Babalık: 5 Kasım 1923

* * *

586 - CUMHURBAŞKANLIĞINA SEÇİLMESİ DOLAYISİLE SOVYET İCRA KOMİTESİ REİSİ MR. KALİNİNİN TEBRİKİNE VERİLEN CEVAP

(4. XI. 1923)

Moskovada Rusya Merkezi İcra Komitesi Reisi Meur Kalinin Hazretlerine

Türk milletinin mukadderatını doğrudan doğruya ve tam bir hakimiyet dairesinde bizzat idare hakkını kati bir surette tesbit eden ve mazide son derece mutazarrır olduğu istibdada ilelebet nihayet veren Cumhuriyetin ilânı dolayısıyla vaki olan tebrikâtınıza Türk millet ve hükümeti namına halisane ve samimiyetle teşekkür ederim. Riyaseticumhura intihabım münasebetile ifa ettiğiniz tebrikât ve hakkımda izhar buyurduğunuz hissiyattan dolayı son derece mütehassis oldum. İki millet ve iki hükümetimizi birleştiren revabıtı dostanenin gayri kabili inhilâl olduğu hakkındaki itminanınıza tamamen iştirak ederim ve işbu revabıtı gittikçe teşyit ve takviye ederek her iki devletin inkişafı namına ve iki milletin saadetine hadim olacağına kaniim.

Türkiye Reisicumhuru
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 5 Kasım 1923

* * *

587 - MÜTEKADİN-İ ASKERİYE CEMİYETİNE TELGRAF

(13. XI. 1923)

İstifsar-ı hatır suretiyle izhar ettiğiniz hissiyata teşekkür ederim. Rahatsızlığım esasen şayan-ı ehemmiyet değildi. Elyevm tamamen iade-i afiyet eyledim.

Türkiye Reisicumhuru
Gazi Mustafa Kemal

Vakil : 14. 11. 1923

* * *

**588 - HALK RARTİSİ REİSLİĞİNE VEKÂLET ETMESİ İÇİN İSMET PAŞAYA GÖNDERİLEN
Yazı**

(19. XI. 1923)

Halk Fırkası Reisi Umumiliği ile filen iştigale vazifei haliyem müsait olmadığından zatı devletlerini tevkil ediyorum.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 21 Kasım 1923

* * *

589 - TÜRK TİCARET BİRLİĞİ KONGRESİNE TELGRAF

(22. I. 1924)

22. I. 1924

Deraaadet Türk Ticaret Birliği Kongresi Reisi Aynîzâde Hasan Tahsin Beyefendiye

Kongre azay-i muhteremesinin hakkımda gösterdiği samimî hissiyata teşekkür eder ve millî ticaretimizi tanzim ve i'lâ hususunda amil-i muvaffakiyet olmalarını temenni ederim.

Türkiye Reisicumhuru
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 23. I. 1914. s. 3

* * *

590 - BARO İKİNCİ REİSİNE TELGRAF

(26. II. 1924)

Lütfi Fikri Beyin tahliyesi üzerine çekilen telgrafa cevap olarak yazılmıştır.

İstanbul İkinci Baro Reisi Sadeddin Ferit Beyefendiye

Baro'nun hissiyatına teşekkür ederim. Baronun Cumhuriyete güzide hizmet ifa edeceğine dair olan kanaatimizi bu vesile ile de izhar ve beyan etmek isterim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 27. 2. 1924, s. 2

* * *

591 - DARÜLFÜNUN EMİNİNE VERİLEN CEVAP

(3. III. 1924)

İstanbul Darülfünun Emni İsmail Hakkı Beyefendiye

C- Memleketimizde demokrasi ve cumhuriyet umdelerinin mutlak ve kati surette tatbiki ve memleketimizin tarihi ilim ve medeniyette lâıyk olduğu mertebeye refiaya isal hususunda Darülfünunumuzun kanaat ve kudreti ilmiyeye müstenit türlü ve şuurlu filiyat ve irşadatının daima en kıymetli ve müsmir âmil olduğunu bu vesile ile de tekrar eyles hakkımda samimi surette izharı hissiyat eyleyen heyetü muhteremeye teşekküratımın tebliğini rica ederim. 3 Mart 340

Türkiye Reisicumhuru
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 5 Mart 1924

* * *

592 - MAHMUT ESAT BEYE TELGRAF

(Eylül 1924)

Gezdiğim ve gördüğüm her yerde millet cehil ve taassuba ilân-ı harb halindedir. Medeniyet ve teceddüt yolunda bir an kaybetmeye muvafakati yoktur. Paslı dimağların şoursuz tefevvuhlan, anide milletin müşterek ve müthiş feveraniyle bunalmaktadır. Bunu gözlerimle gördüm. Bilmünasebe vaki beyanatımdan dolayı izhar ve iblâğ olunan sürurlara teşekkür ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Raşit Metel, Atatürk ve Donanma, 1966, s. 66

* * *

593 -KİTAP ARMAĞAN EDEN İBRAHİM HİLMİ BEYE

TEŞEKKÜR TELGRAFI

(8. X. 1924)

İstanbul'da Babıâli Caddesinde Kitapçı İbrahim Hilmi Beye, Erzurum hareket-i arzı felâketzedegânı çocuklarına ihda buyurduğunuz kitaplar dolayısıyla çok teşekkür ederim. Memleketin ilim ve irfanı için bu vesile ile gösterdiğiniz alâkayı kıymetli buldum.

İlim ve irfan ile mücehhez bir kavim her nevi felâkete, tabiatten gelse bile, çare bulabileceğine işaret olan bu nevî teberrunuz bütün milletçe takdire şayeste manadadır.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 9. 10. 1924, s. 3

* * *

594 - İSTANBUL ŞEHREMANETİ NE TELGRAF

(13. X. 1924)

Saltanat-ı ferdiyenin ilgası yevm-i mesudunun sene-i devriyesinde istanbul namına izhar buyurulan hissiyata teşekkür eder, bu vesile ile muhterem İstanbul halkına selâm ve hürmetlerimin iblâğını rica ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 15. 10. 1924

* * *

595 - ERZURUM DEPREMİ DOLAYISIYLA TELGRAF ÇEKEN FRANSIZ CUMHURREİSİNE CEVAP

(13. X. 1924)

Fransa Reisicumhuru Mösyö Gaston Dümerg'a yazılmıştır.

Erzurum halkının duçar olduğu felâket dolayısıyla zatîlilerinin derin teessürlerini ve Fransa'nın samimî bir alâka ile Türkiye'nin kederine iştirakini ifade eden telgrafınızı aldım. Musibete uğrayanlarla ilk temasa geldiğim günde ve teessürlerimin en şedit bir zamanında beni bulan bu pek dostane tesellinizden duyduğum hiss-i teşekküre itimat buyurmanızı rica ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 2.10.1924, s. 2

* * *

596 - ANATOL FRANS İÇİN TAZİYE TELGRAFI

(17. X. 1924)

Fransa Reisicumhuru Ekselans Dümerg

Büyük Anatol Frans'ın ziyayıyla Fransız fikir ve edebiyat âlemini dağdar eden matem haberini dün Ankara'ya avdetimde büyük bir teessürle aldım. Zatı âlilerine Türk Hükümet ve Milletinin en hassas taziyetlerini takdim eder ve Madam Frans'ın kederi huzurunda hürmetle eğilirim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 23. 10. 1924, s. 2

* * *

597 - ZİYA GÖKALP'IN HASTALIĞI MÜNASEBETİYLE ÇEKİLEN TELGRAF

(21. X. 1924)

İstanbul'da Beyoğlu'nda Fransız Hastanesinde Türk mütefekkir-i muhterem Ziya Gökalp Beyefendiye.

Rahatsızlığınızdan çok teessürle haberdar oldum. Sıhhat ü afiyetiniz haberine memleketçe intizar olunmaktadır. Sür'atle iade-i afiyetiniz için Avrupa'da tedavinize ihtiyaç varsa icap eden her şeyin tahsisini tekeffül ediyorum. Sıhhatiniz ve mahall-i tedaviniz hakkında iş'arınızı bekler, muhabbetkâr selâmlarımı beyan ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Ziya Gökalp'in Hayatı ve Malta Mektupları, Ali Nüzhet Göksel, İstanbul, 1931, s. 181

* * *

598 - FRANSA İLE YAPILACAK HAVA YOLLARI
(21. X. 1924)

MÜNASEBETİNE DAİR

Fransız Cumhurreisi Gaston De Merg'e gönderilen mektup.

Reis Efendi

Fransa ve Türkiye makam hükümetleri arasında münakalâtı havaîye tesis vesilesile irsal buyurulan nameyi ahz ile kesbi mubahat eylerim. Bu hadisei müteyemminenin müstelzem olduğu eseri nezaketten pek mütehasis oldum. Zatı asilânelerinin fikrine iştirake müsareet eyler ve memleketlerimizi yekdiğerine rapteden münasebatm daha ziyade takviyetpezir olmasını görmek hususunda en samimi temenniyatımı arz ederim.

Fransanın ümran ve refahı ve Reisi alii kadirinin saadeti şahsiyesi için aynı derece samimiyetle temenniyatı hârrede bulunmaktayım. İhtiramâtı faikemi zatı asilânelerine arz ve iblâğ için bunu nâmelvesile ittihaz eyledim.

H.M.: 23 Ekim 1924

* * *

599 - ZİYA GÖKALP'IN 24. X. 1924 GÜNÜ ÖLÜMÜ ÜZERİNE EŞİNE ÇEKİLEN
BAŞSAĞLIĞI TELGRAFI

İstanbul Vilâyeti vasıtasıyla Ziya Gökalp Bey'in refikası hanımefendiye,

Muhterem zevciniz Ziya Gökalp Bey'in bütün Türk âlemi için büyük bir zıya teşkil eden gaybubet-i ebedisinden mütevellit hissiyat-ı taziyetkâranemi ve Türk milletinin samimî teessürat-ı kalbiyesini zat-ı ismetanelerine arzeder ve Türk millet ve hükümetinin büyük mütefekkirin ailesi hakkındaki hissiyat-ı müşfikanesini temin ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Ziya Gökalp'ın Hayatı ve Malta Mektupları, Ali Nüzhet Göksel, İstanbul, 1931, s. 185

* * *

600 - BAŞBAKAN İSMET PAŞANIN İSTİFASINA DAİR
B.M.M.'e GÖNDERİLEN Yazı
(22. XI. 1924)

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Ahvali sıhhiyesinin gösterdiği kati zarurete binaen Malatya Mebusu İsmet Paşa hazretleri Başvekâletten istifa etmişlerdir. İstifayı vaki kabul olunarak yeni Heyeti Vekilenin teşekkülüne kadar vekâleten ifayı vazife etmeleri kendilerinden rica olunmuştur. Tayin edeceğim Başvekili ve müşarünileyhin intihap edeceği vekillerden mürekkep hükümet heyetini tasdik ettikten Sonra Meclisi Âliye arzedeceğim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 13 Kasım 1921

* * *

601 - BAŞBAKANIN İSTİFASI ÜZERİNE GÖNDERİLEN Yazı
(22. XI. 1924)

Malatya Mebusu İsmet Paşa Hazretlerine

Ahvali sıhhiyenizin gösterdiği kati zarurete binaen Başvekâletten vuku bulan istifanızı teessürle kabul ediyorum. Yeni heyeti hükümetin teşekkülüne kadar vekâleten tedviri umur buyurulmasım rica eder ve gerek zatı devletlerinin ve gerek riyaset buyurduğunuz Heyeti Vekilenin vatan ve milletin selâmet ve saadetini kâfil hidematımdan dolayı takdimi şükran eder ve zatı devletlerine sıhhat ve afiyet temenni ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 23 Kasım 1924

* * *

602 - REŞİT GALİP'E TEŞEKKÜR TELGRAFI

(1. II. 1925)

Konya 1. 2. 1925

Aydın Mebusu Dr. Reşit Galip Beyefendi

Ankara

Teşekkür, devam-ı afiyet ve saadetinizi temenni ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

Dr. Reşit Galip, Haz: Ahmet Şevket Elman, Ankara 1953, s. 227

603 - TAYYARE CEMİYETİNE GÖNDERİLEN TEŞEKKÜR YAZISI

(24. II. 1925)

23.2.1341 tarihli tezkerenizi ve merbutu nizamnameyi memnuniyetle okudum. Havai kuvvetlerimizin az zamanda ehemmiyetile mütenasip bir derecei mükemmeliyete ilâsı için sarf edilegelmekte olan faaliyete müzaheret maksadile teşekkül eden cemiyetinize hayırlı mesaisinde yardım, benim için mucibi haz ve mefharettir. Memleketimizin her tarafında takdir ve biran evvel temini arzu edilen bir ihtiyacın tatmini yolundaki teşebbüslerinden dolayı cemiyet müessislerini tebrik eder ve cemiyetin hedefine doğru sürat ve muvaffakiyetle ilerlemesini temenni eylerim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 25 Şubat 1925

* * *

604 - GENÇ HAVALİSİNDEKİ İSYAN OLAYINI TEL'İN EDEN ADANALILARA CEVAP

(26. II. 1925)

Mücadele-i Milliyede pek şerefli ve müstesna bir mevki ihraz eden Adanalıların Genç havalisinde zuhur eden irtica hadisesi münasebetiyle izhar ettiği samimi ve şayan-ı takdir hissiyata teşekkür ederim. Nik ü beddi bihakkın müdrük milletimizin Cumhuriyete ve inkılâba merbutiyeti sayesinde işbu hadise müsebbiplerinin kariben lâyıf oldukları veçhile tecziye edilecekleri muhakkaktır. Muhterem Adanalılara hürmetlerimin tebliğini rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 28.2.1925, s. 1

* * *

605 - ŞEYH SAİT İSYANI ÜZERİNE TRABZON HALKININ OLAYI TELİN EDEN VE İNKİLÂPLARA BAĞLILIĞINI BİLDİREN TELGRAFLARINA CEVAP

(1. III. 1925)

Ankara 1. 3. 1925

Halkın ibraz buyurduğu yüksek idraki ve Cumhuriyetperverlik hissiyatını kemal-i Şükran ve memnuniyetle müşahede ediyorum. Muhterem halkımızın her taraftan yükselen harareтли lanet ve nefret hisleri karşısında irtica zihniyet teşebbüslerinin ebediyen eriyeyeğine itimadım kat'îdir. Cümleye selâm ve hürmetlerimin tebliğini rica ederim, efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Büyük Tarih Trabzon'da, Der: Trabzon Çocuk Esirgeme Kurumu, İstanbul, 1938 s. 20

* * *

606 - ŞEYH SAİT İSYANINI TELİN EDEN VE KENDİSİNE BAĞLILIKLARINI BİLDİREN TRABZON TÜRKOCAĞI REİSİNİN TELGRAFINA CEVAP

(1. III. 1925)

1. 3. 341 (1925)

Trabzon Türkocağı Reisi Reşit Beye

Cumhuriyet ve inkılâbımıza vaki olan suikast teşebbüsatı karşısındaki vatanperverane hissiyatınıza ve hakkımdaki hissiyat ve itimada teşekkür ederim, efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Büyük Tarih Trabzonda, Der: Trabzon Çocuk Esirgeme Kurumu, İstanbul, 1938, s. 21

* * *

**607 - İRTİCA HADİSESİ DOLAYISİLE İSTANBUL
CEVAP**

(1. III. 1925)

DARÜLFÜNUN EMİNİNE VERİLEN

Darülfünun müderris ve talebesinin akdettikleri içtimada Cumhuriyet aleyhine ve din aletile yapılan her türlü irticakâr hareketlere karşı izhar edilen şiddetli lanet ve takbih hislerini mul'in telgrafnamenizi memnuniyetle aldım. Darülfünunumuzun milli ve vatani mesailde daima gösterdiği yüksek idrak ve hassasiyet şayani şükran ve âti için de mucibi itminandır. Büyük milletimizin takati beşer haricinde sayılan uzun ve ciddi mücahedesinin ve pek ulvi fedakârlıklarının muazzez semeresi olan inkılâp aleyhine ne şekil ve surette ulursa olsun tezahür edecek istidat ve teşebbüsâtın umumi nefret ve mukavemetle karşılanacağı tabii idi. Birkaç gündenbergi bunun en celi ve asil asarını görmekte mubahıyız. Her sınıf halkın ve doğru yolu idrak hususunda gösterdiği şayani takdir isabet ve liyakat muvacehesinde irtica zihniyetinin ebediyen eriyeceğine itimat edebiliriz. Bu münasebetle hakkımda izhar buyurulan teveccühkâr hissiyata teşekkür eder ve cümleye selâm ve hürmetlerimin tebliğini rica ederim efendim.

Tanın: 3 Mart 1925

* * *

608 - GENÇ İSYANI DOLAYISİLE MİLLETE, ORDUYA VE MEMURLARA BEYANNAME

(7. III. 1925)

Gençte başlayıp Elaziz ve Diyarbakır merkezleri hududlarına kadar tevessü eden hadise, kanunen mücrim olan bazı müteffizanın din maskesi altında setri mahiyete çalışan teşebbüsleri mahsulüdür. Asiler, memleketin her tarafında devlet kuvvetinin zayıflandırılması için bir müddettenberi suru muhtelifle ile devam eden faaliyetlerin tesirâtı şamile vücuda getireceğine istinad etmişlerdir. Hadise bütün vatandaşlarca nefret ile telâkki edilmiş ve civar mıntıkların ahalişi ani bir hissi mukavemet ile Cumhuriyetin müdafaasına kıyam eylemiştir.

Büyük Millet Meclisinin maddi ve manevi kuvvetleri ile mücehhez olan Hükümeti Cumhuriyet, icap eden vesaiti müsellâhayı asiler aleyhine tevcih eylemiş ve pek yakında semeratı katiye husule getirecek tedabiri müessire alınmıştır.

Bununla beraber Hükümeti Cumhuriyet bütün memlekette huzur ve sükûnu ve emniyet ve asayiş tehdit edebilecek bilcümle anasıra karşı kanunu mahsus ile selâhiyeti mania almış ve bu selâhiyeti azim ve kanaatla derhal tatbik etmek kararını vermiştir.

Cumhuriyetin hürriyet ve nimetlerini, binnefs Cumhuriyeti tahrip edecek neşriyat ve tasnimata ve cumhuriyetin ordusu ve zabitasını her hangi bir sebeple istihkar ve istihfafa vasıta addedecek olanların en şedit ahkâmı kanuniye ile takip ve tenkilleri mukarrerdir.

Vatanın bir köşesinde huzuru ammeyi ihlal eden hadisenin yalnız oradaki vatandaşları değil, en uzak yerlerdeki vatandaşların rahatını, saadetini ve hayatı mesaisini ve iktisadiyat ve istihsalâtını müteessir ve mutazarrır ettiği sabittir. Binaenaleyh her saadetin ve her faaliyetin ve bilhassa iktisadi ve ticari inkişafatın ilk şartı, huzur ve sükûn ile emniyet ve asayişin gayrı kabili ihlâl bir emniyet ve kuvvette bulunmasıyla kabildir. Bu sebeple de Cumhuriyet polis ve Jandarmanın ve Cumhuriyet ordusunun şeref ve itibarı her mülâhazanın fevkindedir. Bu şeref ve itibara riayet için vatandaşlarımızın teyakkuz ve intibahını talep ederim. Bu münasebetle kemali fahr ile beyanı müsareat eylerim ki vatanın her tarafındaki hassasiyet ve tezahürat, kahraman milletimizin cumhuriyeti ve sükûnu asayiş behemahal muhafaza için kavi ve metin idaresini bir daha tecelli ettirmiştir. Rüşeyi memurinin ve mazisi şan ve zafer ile mâli olan cumhuriyet ordusu mensuplarının vatanın dahili ve harici temamiyeti için hissi fedakârlıklarına ve yüksek vazife hislerine intizar eylerim. Büyük Millet Meclisinin kabul ettiği kanun bilcümle hükümet memurlarına kanunun derpiş ettiği her hangi bir hadiseyi vukuundan sonra bastırmaktan ziyade o hadiseyi kablelvuku menetmek vazifesini tahmil eylemiştir. Bu vazifenin eksik ifasından terettüp edecek mesuliyetin ısrar ile takip edileceğine şüphe edilmemelidir.

Devletin sarsılmaz nüfuz ve kudreti sokaklarda müteceviz sarhoşların dağlarda hırsızların her hangi maksadla cumhuriyet vesaiti müsellehasına mukavemete yeltenen asilerin ve efkârı masumei milleti teşviş ve ihlâl edenlerin sürati mümkün ile tenkil edilmesini âmirdir.

Mülki ve askerî devlet memurlarını her şeyden evvel yüksek vazifelerini bilâ tereddüt ve kemali azim ve şiddetle ifaya davet ederim.

Türkiye Reisicumhuru Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 8 Mart 1925

**609 - ÇORUM MEBUSU FERİT BEYİN EŞİNE TAZİYET
TELGRAFI
(13. III. 1925)**

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kıymetli bir uzvu olan muhterem zevcinizin zıya-ı ebedisi haberini kemal-i teessürle aldım. En derin hissiyat-ı taziyetkâranemi arz ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 15. 3. 1925, s. 3

* * *

**610 - ÜNİVERSİTE TALEBE BİRLİĞİNİN TELGRAFINA CEVAP
(20. III. 1925)**

Anadolu'yu uyarmak için bir "Tenvir Heyeti" kuran Üniversite Talebe Birliği'nin telgrafına cevap olarak yazılmıştır.

Heyetinizin teşkilini memnuniyetle karşıladım. Memleketin münevver gençliğinin taassup ve irticaa karşı mücadelesindeki yüksek varifesi idrak ile teşebbüs sahasına geçmesi şayan-ı takdirdir. Tertibedeceğiniz heyetlerin memleket dahilinde seyahati en büyük ilim ocağına memleketimizi yakından tetkik fırsatını da vereceğinden ayrıca faydayı muciptir.

Teşebbüsünüzün ciddiyetle takip ve inkişafında hayırlı semereler ümit ve muvaffakiyet temenni ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakıf: 22. 3. 1925, s. 5

* * *

611 - VATANDAŞLARA GÖNDERİLEN BAYRAM TEBRİKİ

(23. IV. 1925)

Ramazan Bayramını aziz vatandaşlarıma hararet ve muhabbetle tebrik ederim. Bu günlerde Cumhuriyet şanlı ordusunun kahramanlığı ve bütün evladı vatanın muzaheret ve muaveneti ile büyük bir irtica tehlikesini bastırmak ve rüesayı isyan ve ihaneti Cumhuriyet mahkemelerinin pençesi adaletine teslim etmiş olmakla bir defa daha parlak bir muzafferiyet ihraz etmiştir.

Bu suretle Türklerin ailei beynelmilelde en temiz ve en yeni desatiri medeniyet ile cidden şayanı itibar ve şayanı hürmet ve mevcudiyet olduğunu bir daha isbat etmiş bulunuyoruz. Şüphe yoktur ki Cumhuriyet düşmanlarına karşı milletimizde bu basiret ve teyakkuz mevcut oldukça iktisadi ve medeni inkişafatımızın feyizli neticeleri süratle neşr ve tevessü edecektir. Aziz vatandaşları ve bu anda Cumhuriyeti silah elinde düşman karşısında müdafaa eden evlâdlarımızı tekrar tebrik ve cümlenize muvaffakiyet ve saadet temenni ederim.

Türkiye Reisicumhuru
Gazi Mustafa Kemal

Paşaeli: 3 Mayıs 1925

* * *

612 - ORDULARA GÖNDERİLEN BAYRAM TEBRİKİ

(23. IV. 1925)

İdrak ettiğimiz bayramı Cumhuriyetin müdafaasını ve şanü şerefini kuvvetli omuzlarında taşıyan ordularımıza hararetle muhabbetle tebrik ederim. Memleketi büyük bir irtica ve inhitat tehlikelerine karşı müdafaa yolunda yeniden büyük muzafferiyet ihraz eden kumandanlarımızı, zabitlerimizi ve askerlerimizi bu münasebetle selamlarım. Bu anda aziz Türkiyenin bütün aileleri Cumhuriyet düşmanlarına karşı silâhbedest ifayı vazife eden, seferber olan vatani tebcil etmektedir. Vatanın ve Cumhuriyetin müdafaasına matuf mesaide cümlenize muvaffakiyet ve şerefli hidemat temenni ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Varlık: 11 Mayıs 1925

613 - İLK MURASSA NİŞANI TEVCİH ETTİKLERİNDEN DOLAYI TAYYARE CEMİYETİNE GÖNDERİLEN TEŞEKKÜR YAZISI

(24. V. 1925)

Türk Tayyare Cemiyeti Riyaseti Aliyesine

İlk murassa nişanı bana ita etmek suretile ibraz eylediği eseri teveccühten dolayı, cemiyeti muhteremeye derin tahassusat ve teşekküratımı arzederken cemiyetin faaliyetini ve her milli, vatani meselede olduğu gibi hayırlı gayenizi takdir hususunda da yüksek idrakini gösteren büyük milletimizin ulvi fedakârlığını hürmet ve şükranla yadederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 25 Mayıs 1925

* * *

614 - SEFERBERLİĞİN KALDIRILMASI DOLAYISİLE

VATANDAŞLARA BEYANNAME

(31. V. 1925)

Erkânıharbiyei Umumiyeimizin iş'arına nazaran son irticai, tenkil etmek için silâh altına celb edilmiş seferber evlâdı vatanın terhisleri zamanı gelmiştir. Bir taraftan şarktaki kıtaatımızın hazeri kadrolarını ikmal için tedabir alınacak ve diğer taraftan seferber askerleri tedricen ve müteakiben terhis olunacaktır.

Cumhuriyetin Erkânıharbiyei Umumiyesi ve Müdafaai Milliye Vekâleti tarafından ittihaz olunmakta bulunan tedabirin heyeti umumiyesi seferberliğin ilgası ile beraber kuvayı devletin muhafazai risanet ve şevketini ve münferit ve müteferri hareketi takibiyenin intacını müemmen bulundurduğu anlaşılmıştır.

Kezalik Büyük Millet Meclisinin verdiği mezuniyet ve selâhiyetlerle İstiklâl Mahkemelerinin ve Divanı Harplerin anasırı irtica ve isyanı muhakemeye devam etmeleri tabiidir. Cumhuriyeti müdafaa için düşman üzerine koşan kahraman ve şeci ordumuzun seferber askerlerini daima kıtaatını ve cesser ve mücerrep zabitan ve kumanda heyetlerini muhabbet ve memnuniyet ile tebrik ederim. Bu esnada ordumuzu ehliyet ve muvaffakiyetle tevcih ve sevk ve idare etmiş olan Erkânıharbiyei Umumiyemize ve onun muhterem Reisi Müşir Fevzi Paşa Hazretlerine itimad ve şükranımızı muvacehei millette tekrar ifade ve ilân etmek isterim.

Türkler, Cumhuriyetin muhafazasına, vatanın inkişafına ve milletin temeddün ve teali yolunda mesaisine mani olmak iatiyeceklerin mahkûm oldukları nekbet ve hüsrânı kati olarak isbat etmişlerdir. Muhakkaktır ki milletimiz takip ettiği necat ve mesai yolunda ilerlemekten başka bir hal kabul edemez.

Aziz yuvalarına avdet etmeğe başlayan evlâdlarımıza karşı milletimizin beslediği muhabbet ve şükranı tercüman olurken bir hakikati bütün vatandaşlarıma tekrar etmeği vazifemden addederim.

Vatanın dahili ve harici her hangi bir tehlikeden en az fedakârlıkla en az zamanda kurtulması için yegâne çare her hangi bir seferberlik davetine her vatandaşın derhal ve bir an gaip etmeksizin icabet etmesidir. Nasıl bu son defaki tenkil harekâtının birinci derecede sırrı muvaffakiyeti vatandaşların gösterdiği bu idrak ve tehalük oldu ise cumhuriyetin maruz kalabileceği her hangi bir ihtimalde de yine birinci muvaffakiyet amili seferberlik davetine derhal ve bir an gaip etmeksizin icabet etmek olacaktır.

Vatandaşlarım! Türk vatanının inkişafı, temamiyeti ve her tehlikeden masuniyeti bir seferberlik davetine derhal icabet etmektedir. Bu düsturu yetişmişlerimizin ve yetişecek evlâdlarımızın daima hatırasında bulundurmalıyız.

Türk vatanperverliğinin birinci farikası vatan müdafaası daveti karşısında her işi bırakarak silâh altına koşmaktır. Cumhuriyeti müdafaa etmiş olmanın verdiği haklı şeref ve gurur hisleriyle yuvalarına avdet etmeğe başlayan evlâdlarımızı muhabbet ve minnet ile tekrar selâmlarım.

31 Mayıs 341

Türkiye Reiscumhuru
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 1 Haziran 1925

* * *

615 - İSTANBUL'DA TÜRKİYE HİLÂLİAHMER CEMİYETİ MECLİS-İ UMUMÎ RİYASET-İ ALİYESİNE

(24. VII. 1925)

Meclis-i Umuminin ilk içtimanda hakkımda izhar buyurulan hissiyat-ı samimanedan dolayı heyet-i muhteremeye teşekkür eyler ve muvaffakiyetleri hakkındaki temenniyatımın tebliğ buyurulmasını rica ederim efendim.

Vakit: 25.7.1925, s. 3

* * *

616 - BAY LÜTFİ FİKRİ HAKKINDA İSTİKLAL

MAHKEMESİNE GÖNDERİLEN Yazı

(15. VIII. 1925)

İstiklâl Mahkemesi Riyaseti Aliyesine

İstiklâl mahkemesine mevdu olanlar meyanında Lütfi Fikri Beyin safahatı muhakemesini gazetelerde mütalaa eyledim. Mumaileyhin efkârımız ve hattı hareketlerimizden esas itibarile farklı olan bir takım mülâhazat ve tenkidata bu vesile ile muttali oldum. Kanuni yollarla milletin tezahür eden iradei katiyesi, teşkilâtı devlet ve usulü idare hakkında Lütfi Fikri Beyin efkârı hususiyesine tevafuk etmeyen tecelliyatı nihaiyesini göstermiştir. Şahsımın bertaraf edilmesi tahminatına ve bu tahminatın neticesi olmak üzere derpiş ettiği tasavvurata karşı mahiyeti hukukiyesi müsait dahi olsa şahsen bir iddia dermeyen etmeye mütemayil değilim. Binaenaleyh gerek efkârı siyasiyemize ve gerek şahsımıza karşı olan vaziyetinden dolayı eğer Âli mahkemece başka zeminde kanuni esbabı ittihamiye mevcut değilse mahkemei âlilerinin müsamahasını isticlâp ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 16 Ağustos 1925

* * *

617 - AFYONKARAHİSAR GENÇLERİNİN

TELGRAFINA CEVAP

(29. VIII. 1925)

Dumlupınar'daki tören dolayısıyla Afyonkarahisar gençlerinin çektiği telgrafa cevap olarak:

C. - Dumlupınar'ın üçüncü yıldönümünü tesit ederken beni hatırladığınız ve hakkımda izhar buyurduğunuz samimî hissiyattan dolayı takdim-i teşakkürat ederim.

Asrın bütün icabatını tamamen müdrük olduklarına kani olduğum muhterem Karahisarlıların askerî zaferimizde olduğu gibi ve içtimaî inkılâbımızın en ön saflarında da kendilerine lâyük mevki-i ihtiramda yürüyeceklerine eminim.

Bu nokta-i nazardan bana teveccüh eden vezaifin ifa ve tayininde bir an bile tereddüt etmeyerek milletin emniyet ve muhabbetle bahşettiği kuvvet ve salâhiyeti hüsn-i istimal edeceğimi arzetmekle mübahiyim. Cümleye selâm ve ihtiram.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 31.8.1925, s. 2

* * *

618 - ABDÜLHAK HAMİT'E TELGRAF

(8. IX. 1925)

Şairin, şapka devrimini tebrik eden telgrafına cevap olarak yazılmıştır.

Tebrikât-ı âlilerine ve bilvesile hakkımda izhar buyurulan hissiyat-ı samimaneye teşekkür ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 9.9.1925, s. 1

* * *

619 - ESKİ MÜESSESELERİN KALDIRILMASI

ÜZERİNE ÇEKİLEN Telgraf

(8. IX. 1925)

İstanbulda Darülfünun Fen Fakültesi Reisi Hüsni Hamit Beyefendiye

Milletin hakiki temayül ve ihtiyacının emrettiği mukarreratı ahirenin Fen Fakültesi tarafından meserretle karşılandığını müşir telgrafnamenizi memnuniyetle aldım. Münevver gençliğimizin teceddüt ve terakki yolundaki hareketi milliyeye karşı gösterdiği alâka ve hassasiyete takdimi teşekkürat eylerim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 9 Eylül 1925

* * *

**620 - YENİLİKLERE KARŞI GÖSTERDİKLERİ İLGİDEN DOLAYI BALIKESİR MÜFTÜSÜNE
VE TOKAT RÜFAİ ŞEYHİNE GÖNDERİLEN Telgraf**

(8. IX. 1925)

Balikesir Müftüsü Abdullah Efendi Hazretlerine, İstanbulda, Bahçekapıda Celâl Bey Hanında 29
numarada Tokat mülga Rüfai Şeyhi Şükrü Efendi Hazretlerine

C- Zatı âlileri gibi zevatı fâzılanın teceddüt ve terakki yolunda milletin attığı mukaddes hatveler karşısında izhar buyurduğunuz gibi mütehassis olacağımızdan biran şüphe etmedim, teşekkür ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

HM.: 9 Eylül 1925

* * *

**621 - TEKKE VE ZAVİYELERİN KALDIRILMASI ÜZERİNE GELEN TELGRAFLARA VERİLEN
CEVAP**

(10. IX. 1925)

Beyşehir Doğanbey nahiyesi Belediye Reisi Mehmet Beye
Tokat Belediye Reis vekili Abdullah Beye
Trabzon Cumhuriyet Halk Partisi mutemedi Ali Beyefendiye

C- Milletimizi asri tekâmüle isal edecek olan mukarreratı ahire dolayısıyla izhar buyurulan hissiyatı memnuniyetle karşıladım. Selamımın muhterem halka ibrâğını rica ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 11 Eylül 1925

* * *

622 - ANKARA HUKUK MEKTEBİNE TELGRAF

(20. IX. 1925)

Mektebin müstakbel faaliyetinde Türk inkılâp ve medeniyetinin ruhuna muvafık tedrisatta bulunmak suretiyle vatanımıza nafi olmasını temenni ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 32. 9. 1925, s. 1

* * *

623 - KASTAMONU VİLÂYETİNE TELGRAF

(20. IX. 1925)

Kastamonu sanatkârları tarafından imal olunup bir numunesi bana gönderilen keçe şapka hal-i hazırıyla bile halkımız tarafından kullanılabilir mükemmeliyettir. Tebrik ve muvaffakiyet temenni ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 22.9.1925, s. 2

* * *

**624 - CUMHURİYET HALK PARTİSİ DİVANININ TEVECCÜHLERİ ÜZERİNE REİS
İSMET PAŞAYA YAZILAN TEŞEKKÜR**
(29. IX. 1925)

Cumhuriyet Halk Fırkası Reisi Umumi Vekili İsmet Paşa Hazretlerine Cumhuriyet Halk Fırkası divanının 25 Eylül 341 ictimainda muhterem rüfekanın hakkımda izhar buyurdıkları samimi ve takdirkâr hissiyatı muhabbet ve teveccühe takdimi teşekkürat eylerim. Memleketi terakki ve saadete isal edecek en emin yolları umdei faaliyet ittihaz eden fırkamızın ulvi gayesine behemehal vasıl olacağına itimad umumidir. Halkın mütehalikâne tasvip ve tezahüratı da bunu müeyyeddir.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 30 Eylül 1925

* * *

625 - AMANULLAH HAN'A TEBRİK TELGRAFI
(6. III. 1926)

Padişah-ı Afganistan alâ Hazret-i Emîr Amanullah Han

Afganistan'ın yevm-i istiklâli sene-i devriyesi münasebet-i mesudesiyle zat-ı şahanelerinin ve Afgan millet-i necibesinin saadet ve ikbali hakkındaki temenniyat-ı halisaneme terdifen en har tebrikât-ı biraderanemi takdime müsaraat eylerim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 7. III. 1926, s. 1

* * *

626 - İZMİRDE BULUNAN BAŞBAKAN İSMET PAŞAYA GÖNDERİLEN Telgraf
(20. III. 1926)

İzmirde Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine

Ankara: 20.3.1926

Vatanımızın büyük bir kısmını ve bilhassa cenup sahillerini teftiş ve mezkûr menatık halkile temasınızın millet ve devlet için pek feyizli neticeler vereceğine mutmainim. Seyahatiniz esnasında vatandaşlarımızın cumhuriyet ve naçiz şahsım hakkındaki tezahürlerinden pek mütehasşisim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 21 Mart 1936

* * *

627 - DİYARBAKIR FAHRİ HEMŞERİLİĞİNİ KABUL ETTİĞİNİ BİLDİREN
TELGRAF
(5. IV. 1926)

5. IV. 1926

Diyarbakır Belediye Reisi Nazım Beyefendiye

Muhterem Diyarbakır halkının beni fahrî hemşeri intihab etmek suretiyle hakkımda gösterdikleri kadirşinaslıktan mütehasşis oldum. Hemşerilerime selâm ve muhabbetlerimin iblâğını rica ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Atatürk Diyarbakır'da, Kadri Kemal Kop. 1938, s. 42

* * *

**628 - ATATÜRKE TEŞEBBÜS EDİLEN SUİKAST
BEYANNAME
(22. VI. 1926)**

DOLAYISİLE MİLLETE

Menfur suikasdı telin maksadile Cumhuriyet Halk Fırkası teşkilâtı Darülfünun ve Belediyeler ve Türk Ocaklarının delâletile memleketin her tarafında hararetli ve coşgun mitingler akdedildiğine peyderpey muttali olmuştum.Şahsımdan ziyade milletin mevcudiyeti aleyhine müteveccih olduğu tayyün eden gizli siyasi tertibat karşısında umum milletin duyduğu pek vakur ve asil bir surette izhar ettiği pek necip hissiyat beni müteselli etmektedir.Bu tezahürat inkılâp mefkurelerimizin bütün efradı milletçe hırzı can edildiğine en parlak ve kuvvetli bir delil teşkil etmektedir. Bu itibarla istiklâl için milletin saadet ve refahı namına hissetmekte olduğum emniyet ve itimadı muvacehei millette beyan etmekle büyük bir fahri surur duymaktayım. Bu tezahürat esnasında muhterem ve necip milletimiz tarafından şahsım hakkında lütfen izhar buyurulan samimi ve kalbi asarı muhabbetten mütevellit derin şükranlarımı alenen ifaya müsareet eylerim.

HM.: 26 Haziran 1926

* * *

**629 -İZMİRDEKİ SUİKAST TEŞEBBÜSÜ MÜNASEBETİYLE GENELKURMAY
BAŞKANLIĞININ ORDUNUN TEESÜRLERİNİ BİLDİREN TELGRAFINA CEVAP
(24. VI. 1926)**

24. 6. 1926

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine

Suikast münasebetiyle Riyaset-i Devletleriyle müftehir ve mübahi kahraman ordumuzun duyduğu teessürü müş'ir telgrafname-i samilerini aldım. İzhar buyurulmuş eser-i muhabbete arz-ı şükran eder ve kıymetli ordumuza selâm, muhabbetler eylerim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Reşit Metel, Atatürk ve Donanma, s. 107

* * *

630 - BÜYÜK ZAFERİN 4. YILDÖNÜMÜNDE

FAHRETTİN ALTAY'A TELGRAF

(26. VII. 1926)

26. 7. 1926

Konya'da 2. Ordu Müfettişi Birinci Ferik Fahrettin Paşa Hazretlerine,

Büyük zaferin 4. senesini idrak ederken birinci Ferikliğe terfilerini tebrike fırsatı yap olmakla bahtiyarım. Bu vazifeyi ifa eylerken zat-ı devletlerinin Türkiye Cumhuriyetinin tesis ve teyidine ve vatanın halâsına esas olan Milli Mücadele'de ve muharebe meydanlarında sebkeyleyen fedakârane mesaisini takdirkârane tahattür ediyorum.

Türkiye Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

10 Yıl Savaş (1912-1922) ve Sonrası, Fahrettin Altay, İstanbul, 1970, s. 385

* * *

**631 - HEYKELİNİN İLK DİKİLİŞİ OLAYI HAKKINDA
TELGRAF**

İSTANBUL ŞEHREMİNİNE

(6. X. 1926)

İstanbul Şehremini Muhiddin Beyefendiye,

C. — Muhterem İstanbul halkının ilk defa heykelimi rekzetmek suretiyle gösterdiği yüksek kadirşinaslıktan ve resm-i kuşat münasebetiyle hakkımda izhar buyurulan necip hissiyattan dolayı samimî teşekküratımı arz ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 7. 10. 1926

* * *

**632 - ANKARA GARNİZON TATBİKATI TALİMLERİ MÜNASEBETİLE SİLÂH
ARKADAŞLARINA GÖNDERİLEN Yazı**

(14. X. 1926)

Manevrayı bütün kıtaat nezdinde ve alâkai kâmile ile takip ettim. Silâh arkadaşlarımı bu münasebetle de arazi üzerinde selâmlamakla bahtiyarım. Harekâtı askeriye safahatından ve neticelerinden memnun oldum. Kumandan, zabıt ve neferlerin vaziyetile vazifelerle kalbi ve ciddi bir surette meşgul olduklarını görmek bilhassa mucibi memnuniyet olmuştur. Kıymeti ve kahramanlığı mücerrep olan ordumuz bu münasebetle de vazifei vataniyesini ifaya kadir olduğunu göstermiştir. Bundan çok müsterihim. Heyeti zabitanımızın bir dafa daha gördüklerine eminim ki büyük günlerin vazifelerini ifa için mütemadiyen ve her nevi arazi üzerinde çalışmak mecburiyetindeyiz. Cümledenize sureti mahsusada teşekkür eder ve meşhudatımdan mütehasıl memnuniyetimi tekrar eylerim.

HM.: 15 Ekim 19256

* * *

633 - AMANULLAH HAN'IN TEBRİK TELGRAFINA CEVAP

(29. X. 1926)

Afganistan Padişahı celâlmeap Amanullah Han Hazretlerine, İyd-i millî münasebetiyle vaki olan tebrikât-ı biraderaneleriyle Türkiye Devlet ve Milleti ve şahsım hakkındaki temenniyat-ı padişahanelerinden dolayı en samimikalple teşekkür eyler ve bilvesile zat-ı şahanelerine karşı mütehasıs olduğum hissiyat-ı halisane ve uhuvvetkâranemi ve Afgan devlet ve milletinin saadeti temenniyatını teyit eylerim.

Türkiye Reiscumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 31. 10. 1926, s. 2

* * *

634 - ŞİLİ REİSİCUMHURU EMİLYANO'YA TELGRAF

(5. II. 1927)

Cumhuriyetlerimiz arasında akdolunan Muhadenet Muahedenamesinin mevki-i meriyete girmesi münasebetiyle zat-ı devletlerine en samimî tebrikâtımı, saadet-i şahsiyeleri ve Şili milletinin refahı hakkındaki temenniyatımı takdim ile kesb-i şeref eylerim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 6. 2. 1927, s. 2

* * *

635 -GAZİ MUSTAFA KEMAL PAŞA ERKEK MUALLİM MEKTEBİNİN TEMEL ATMA GÜNÜ DOLAYISİLE MAARİF VEKİLİNE VERİLEN BİR CEVAP

(8. VIII. 1927)

Çok mühim ve ağır vazifelerini daima muvaffakiyetle başardıklarına şahit olduğum fedakâr muallimlerimize genç ve kıymetli arkadaşlar yetiştirecek olan Ankara Muallim mektebinin temel taşının atıldığını öğrenmekle pek memnun oldum.

Merasim esnasında hakkımda izhar buyrulan asarı muhabbet de ayrıca mucibi mefharet oldu. Bu yoldaki meşkûr faaliyet ve muvaffakiyetin temadisini temenni eylerim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi: 1927, No. 41, s. 2382

* * *

636 - SEÇİM HAKKINDA BEYANNAME

(29. VIII. 1927)

Aziz Vatandaşlarım!

İstiklâl Mücadelesinin zadei tabiisi olan Cumhuriyet Halk Fırkası son dört senelik devrede dahi siyasi mesuliyet deruhte etmek üzere bütün vatandaşların teveccüh ve itimadına arzı vücud ediyor. Benim ve mefkure ve kanaat arkadaşlarımın Cumhuriyet Halk Fırkası namı altında geçen dört sene zarfında vatanın mukadderatı üzerinde ittifak ettiğimiz mücadelelerin semeratını bugün huzuru vicdan ile tehattur edecek mevkiye bulunuyoruz. Dört sene evvel büyük ve emsalen nadir bir mücadeleden şan ve zaferle çıktuktan sonra yeni Türk devleti milletlerin tabii ve ebedi hayatını tanzim eden ve asla inkita ve tevakkuf etmeyen mesai ve ihtiyacat karşısında bulunuyordu. Türk Tarihi zaferlerle malidir, ve zaferlerden sonra milletin umumi hayatında ve istikbalinde müessir olacak esaslı tedabir ve ıslahat yolunda mühim neticeler alındığı mesbuk değildir. Bunun içindir ki mazideki zaferlerin tesirleri muvakkat olmuş ve millet ondan sonra daha müşkil şerait ve açık söylemek mecburiyetindeyim ki; inhitata maruz kalmıştır. Ben ve siyasî fırkam zaferden sonra geçen dört sene zarfında bilhassa bu esas noktai nazardan hareket ettik. Milletimiz silâhın ve siyasetin emsalsiz zaferlerini kazandıktan sonra milletin istikbaline dikilen nazarlarımızla bir lahza sükun ve rehavet hissetmeksizin milletin istikbalini ebedileştirecek esaslı hedeflere vakfi mesai eyledik.

Aziz Vatandaşlarım!

İstiklâl mücadelesinde, hâkimiyet bilâkaydü şart milletindir, düsturunu kazanarak çıkan milletimiz henüz bu düsturu devletin şekli resmisinde kati ve tereddütsüz anlaşılacak ve Türk milletinin ebedi hayatında ve beynelmilel münasebatında her hangi bir iltibas ve makûs ümide mahal vermeyecek bir tarzda tatbik edememişti. Cumhuriyetin ilâniyle Hakimiyeti Milliye düsturumuz halde ve istikbalde hakimiyeti milliye hududu dahilinde gönderilmek istenilecek aykırı ihtimalata sed çekmiş oldu. Türk milletinin başında belâ olduğu asırlardan beri sabit olan Hilâfetin ilgasiyle Türk Cumhuriyeti tarihin cereyanında lâyük olduğu temiz ve kavi mevkii itibarı bihakkın ihraz eyledi. Cumhuriyet Halk Fırkası, Türk istiklâli gibi Türk Cumhuriyetini de Hilâfetten ve her gûna

iştirak ve müdahâlâttan azade olan salim şekilde ilelebed muhafazaya vakfî vücud eylemeği vatanın birinci derecede sebebi mevcudiyeti addetmektedir.

Aziz Vatandaşlarım!

Geçen dört sene zarfındaki icraatımızı burada müfredatıyla saymak istememek kezalik milletinizin hakiki ihtiyacatına tevafuk eden teşebbüsâtı-mızı tahakkuk ettirmek için açık ve merdane mesaimize muarızlarımızın ne kadar meşkûk mahiyette mevani ikama çalıştıklarını da tahattur ettirmeyeceğim. Yalnız bu memleketin siyasi hayatında gayri mesbuk olan bir noktayı zikredeceğim. Biz dört sene evvel siyasi mevkiî iktidar için milletten itimad ve emniyet istediğimiz zaman neleri icra etmeği vaid ve ilân eyledikse, onları evvelce, derpiş edebildiğimizden daha mükemmel ve daha radikal bir surette tahakkuk ettirdik. Dört sene evvel esas mesail meyanında hakimiyeti milliye hayatında dikkatli olacağımızı, milletimizin umumi hayatını asrı ve medeni kanunlarla ıslaha çalışacağımızı, aşar vergisi ve tütün meselesi üzerinde ıslahat yapabileceğimizi ve memleketin şimendiferleri ve vesaiti nakliyesi üzerinde tedabire tevessül edebileceğimizi derpiş ediyorduk. Hakimiyeti milliye düsturu hilâfetsiz Türk Cumhuriyeti ile en mükemmel şekline irtika ettirildi. Aşar sistemi külliye ilga olundu. Tütün inhisarı millileştirildi. Memleketin umumi hayatına esas olan kanunlar ise yarım ve tedrici tehavvûlat ile avutucu ve uzatıcı bir istihaleye düşmeksizin ilmin ve medeniyetin en yüksek asarları suretinde tecelli ettirildi. Memleketin harici siyasetini takip ettiğimiz açık dürüst ve müsâlemetperverane olduğu kadar itimadı nefse müstenid ve Türk milletinin yüksek haysiyet ve kudretiyle mütenasip hattı hareketi milletimizin halen ve istikbalen mesud inkişafatını her ne olsa tevakkuftan siyanet edecek bir emniyet yolundadır. Her türlü inkişafın temeli olan muvasalat meselesinde ve tahsisen şömendöferler siyasetinde bugüne kadar tahakkuk ettirdiğimiz esaslar Türk milletinin iktisad ve imar kabiliyetine ve yüksek hayatına şayarı iftihar delail meyanına girmiştir.

Cumhuriyet Halk Fırkasının malî ve iktisadî zeminde tahakkuk ettirdikleri vaktiyle program halinde ifade olunduğu zaman muarızlarımızca o derece gayrı mesbuk ve gayrı mümkün görünmüştürki onlar bütçe muvazenesi aşarın ilgası şömendöferler inşası gibi tasavvuratını bizi tahtie için emsalsiz fırsat zannetmişlerdi.

Fırkamızla muarızlarımızın arasındaki başlıca zihniyet farkı bizim büyük Türk milletinin temayülât ve ihtiyacatını hakkiyle bulmakta isabet ettiğimiz kadar, Türk milletinin hayatiyet ve kudretindeki hazineyi de lâyıkiyle takdir edebilmekteki kifayetimizdir. Bir milletin siyasi mukadderatında mevki sahibi olabilmek için onun ihtiyacını müşahede ve onun kudretini takdirde ehliyet sahibi olmak birinci şarttır.

Aziz Vatandaşlarım!

Önümüzdeki dört sene için Cumhuriyet Halk Fırkasına yeniden itimad etmenizi istediğim bu günlerde benim mefkure ve mesai arkadaşlarımın istikbale ait düşüncelerimiz dört sene evvelkinden daha vazih daha katidir.

Türk vatanının itilası için önümüzde halolunacak meselelerin çok ehemmiyetli olduğu kanaatında ve bunların halli için bütün mevcudiyetimizi vakf eylemek azmindeyiz.

Türk vatanının dahili ve harici siyasetinde vahdet ve emniyet ile Türk vatanının inkişaf ve ümrânını yeni devrei mesuliyetimizde yüksek tecelli-yata mazhar kılacağımızı ümid ediyoruz.

Bilhassa millî ve iktisadî meselelerimizin halli için mesaimizi sureti mahsusada tevcih ve teksif edeceğiz. Dahilinde nifak ve şıkaka müsaade etmeyen ve nimet ve külfeti bütün memlekette her vatandaş için müsavi tutan millî vahdet hududu içinde iktisadi inkişafa mesaimizi vakf etmek işte dahili siyasetimizin esası bu olacaktır.

Aziz Vatandaşlarım!

Cumhuriyet Halk Fırkası namına mebus namzedleri ben kendi imzama reylerinize arz ediyorum.

Mebus namzedlerini takdim ederken mazi tecrübeleri ve atının taleb ettiği yüksek vazifeleri bilhassa gözönüne aldım. Bana lâyıq gördüğünüz itimad ve mesuliyetin dört sene sonra tekrar temiz hesabını arz edebilmek için mesai arkadaşlarımı intihapta bilhassa itina göstermeğe çalıştım. Mebus olarak vazife ve mesuliyet mevkiinde beraber çalışacağımız arkadaşlarımızın geçen tecrübelerden de istifade ederek vazifelerini hüsnü ifa edeceklerini ve bilhassa mebusluğun her mülâhazadan akdem bir millet vekâleti olduğunu ve bunun resmi ve hususi hayatta dahi bir çok manevi ve mübin külfetleri bulunduğunu nazardan uzak düşürmeyeceklerini kuvvetle ümid ederim.

Aziz Vatandaşlarım!

Hayatımda en büyük mesned ve kuvvetim vatandaşlarımdan gördüğüm itimad ve müzaheretidir. Bütün vazifelerimde manevi vicdanı olan en büyük endişem emanetinizin hürmet ve kudsiyetine mütemadiyen dikkat etmektir. Büyük Millet Meclisine mebus olmak üzere takdim ettiğim namzedlere rey vermekle bana fırkama yeni hizmetler için imkân ve fırsat vereceksiniz. Türk Cumhuriyetine ve aziz vatanımıza istikbalde daha büyük hizmetler ifa edebileceğimize kati emniyetim vardır. Türk milletinin istikbali bugünkü evladlarının isabeti nazarı yorulmak itiyadında olmayan çalışmak azmiyle büyük ve parlak olacaktır.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 30 Ağustos 1927

**637 -MİLLET VEKİLLERİNİN TANIMAĞA MECBUR
HAKKINDA Tamim**

(29. VIII. 1927)

1- Mebusların hususi hayatlarında ticaret ve ziraat ve sanayi vesaire-deki iktisadi ve mali faaliyetleri devletin resmi kanunlarına tabidir. Fakat Cumhuriyet Halk Fırkasına mensup mebusların mebusluk sıfatını hususi hayatı iktisadiyeleri için istihkar edememelerine Fırka Reisi umumlüğü dahi hususi itina gösterecektir.

2- Sermayesinin ekseriyeti devlete ait olan müessese ve şirketlerle menafii umumiyeeye ait ve mukaveleli mahsusseye müstenid imtiyazı şirketlerde ve inhisar idarelerinde hükümet tarafından meclisi idarelere tayin olunan azalar ve bu müessesatı temsil vaziyetinde bulunanlar fırkaya mensup mebuslardan olmayacaktır. Mütebaki şirket ve müesseselerin Meclisi idare azâlığı kavaidi umumiyeeye tabidir.

3- Büyük Millet Meclisinin reis ve reis vekilleri ve icra vekilleri ile fırka kâtibi umumisi ve Fırka gurubunun reisi ve reis vekilleri ve Cumhuriyet Halk Fırkasının müfettişleri gerek devletin alâkadar olduğu müesseselerde ve gerekse devletin alâkadar olmadığı hususî şirket ve müesseselerde Müdürlük ve Meclisi idare azâlığı gibi idare ve temsil vaziyetlerinden hakiki surette feragat ederler. Müdürlük ve Meclisi idare azâlığı gibi bir idare vaziyeti olmaksızın hususi müesseselerde hissedar olmak devletin kavanini umumiyesine tabidir.

4- Mebusların vazifeye devam noktasından vaziyetleri Büyük Millet Meclisinin kavaidi mahsusasına tabidir. Fırkaya mensup mebusların Büyük Millet Meclisinde devam noktai nazarından bulunacakları vaziyet fırkanın riyaseti umumiyesince hususi ehemmiyeti haiz olacaktır.

5- Cumhuriyet Halk Fırkasına mensup olan mebuslar balâdaki kavaide riyaseti fırkanın riyaseti umumiyesine karşı taahhüt etmiş mevkiindedirler.

Gazi Mustafa Kemal

H.M. 30 Ağustos 1927

* * *

**638 - C.H.P. ADAYLARI HAKKINDA VATANDAŞLARA
YAYINLANAN Tamim**

(30. VIII. 1927)

Aziz Vatandaşlarım,

Cumhuriyet Halk Fırkası namına bütün memlekette Türkiye Büyük Millet Meclisi azalığı için mebus namzedi olarak tesbit ettiğim zevatın heyeti umumiyesini itilânınıza arz ediyorum. Her vatandaş için yeni devrede beraber çalışacağı münasip gördüğüm arkadaşların heyeti umumiyesinin birlikte görülmesini faydeli addettim. Bunlardan her dairei intihabiye tefrik edeceğim mebus namzetlerini ayrıca imzam tahtında arzedeceğim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 31 Ağustos 1927

* * *

639 - SEÇİMDEN SONRA VATANDAŞLARA BEYANNAME

(7. IX. 1927)

Aziz Vatandaşlarım!

İntihabat neticelendi. Cumhuriyet Halk Fırkası namına takdim ettiğim namzetler memleketin her tarafında aziz vatandaşlarımın müttelifkan umumi tasvip ve intihabına mazhar oldu. Aziz vatandaşlarımın tezahuratındaki asil manayı yüksek mesuliyet hissile ve lâykile ihata ediyorum.

Vatandaşlarım,

İntihap reyleriyle benim ve siyasi fırkamin geçen icraatımızı müttelifkan tasvip ve teyit ettikleri ve gelecek devredeki mesaimizi itimat ve emniyet ile teşci eylediklerini izhar ettiler, intihabatın bu yüksek manası dikkati celbetmekten hali kalmayacaktır. Evlâtlarının serbest reyleriyle memleketin mukadderatını kalben emniyet beslediği ellere tevdi eden Türkiye milli mefkûresinde sebat ve milli mesaide sarsılmaz vahdetle muhterem ve kavi bir mevcudiyet olduğunu bir kerre daha göstermiş oluyor, itimadımızı tarsin ve ilâ eden aziz vatandaşlarıma âtiye ve yeni muvaffakiyetlere itimadımızın kavi bir halde bulunduğunu tezkâr ederim. Bu beyanatım aziz vatandaşlarıma hakiki ve samimi minnettarlıklarımın ifadesi Büyük Millet Meclisinin yeni devresinin arifesinde benim ve siyasi fırkamin mahmul olduğumuz derin vazife hissiyatının izharıdır.

Gazi M. Kemal

H.M.: 8 Eylül 1927

* * *

640 - ŞEHİTLİKLERİ İMAR CEMİYETİNİ TEBRİK

(17. IX. 1927)

İstanbulda Şehitlikleri İmar Cemiyeti Reisi Diyarbakır Mebusu İbrahim Tali Beyefendiye

C: Cemiyetin, aziz vatan şehitlerinin takdis-i ruhu maksadiyle vaki teşebbüs ve kadirşinaslığından memnun oldum.

Bu vesile ile şahsım hakkında izhar buyurulan samimî hissiyattan mütevellit memnuniyet ve teşekkürlerimin muhterem cemiyet azasına iblâğını rica ederim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 18. 9. 1927, s. 1

* * *

641 - MATBUAT CEMİYETİ REİSİ HAKKI TARIK

(27. X. 1927)

BEYEFENDİYE

Telgrafnamenizi aldım. Hitabenin gençliğimizin ve büyük milletimizin ruhunda uyandırdığı necip akisleri dinlemekle pek müftehir ve mesudum. Millî azm ü şuurun zade-i kıymettarı olan aziz Cumhuriyetin nesl-i hazır ve müstakbelin demir ellerinde her an mütealî ve paydar olacağına itimadım berkemaldir. Şahsıma karşı izhar buyurulan asar-ı teveccühe teşekkür ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 30. 10. 1927, s. I

* * *

642 - İKİNCİ DEFA CUMHURBAŞKANLIĞINA SEÇİLMESİ ÜZERİNE MİLLETE BEYANNAME

(1. XI. 1927)

Aziz vatandaşlarım,

Türkiye Büyük Millet Meclisi bugün beni ikinci defa olarak Reisicumhurluğa intihap eyledi. Türkiye Reisicumhurunun yüksek mesuliyetini müdrük olduğum halde Riyaseticumhurun yeni devrei vezaifini ifaya başladım. Büyük ve necip Türk milletinin Büyük Millet Meclisinin intihabile tecelli eden emniyet ve itimadını hakiki bir minnet ve iftihar ile telâkki ediyorum. Ve naçiz ferdi olmakla mübahi bulunduğum Türk milletinin saadet ve hizmeti uğrunda bütün kabiliyet ve mevcudiyetimi vakfetmek azim ve kararile mütehassis ve meşbu bulunuyorum.

Aziz vatandaşlarım,

Cumhuriyet, Türk milletinin refah ve itilâsı yolunda asırların görmediği muvaffakiyetlere mazhar oldu. Milletin temayülât ve ihtiyacatını bularak ve öğrenerek onun refah ve inkişafı esbabını tahakkuk ettirmekte Cumhuriyetin az zamanda elde ettiği neticeler, Cumhuriyet idaresinin milletimize hazırladığı istikbalin daha ne kadar parlak olduğunu tahmin ettirmeğe kâfidir. Asla şüphe yoktur ki Cumhuriyetin müstakbel evlatları bizden daha çok müreffeh ve bahtiyar olacaklardır.

Ayın Tarihi: 1927 No. 44, s. 2602

* * *

643 - YENİ CUMHURBAŞKANLIĞI DEVRESİNE AİT MİLLETE BEYANNAME

(1. XI. 1927)

Aziz vatandaşlarım,

Yeni Riyaseticumhur devresinde en mühim vazifem vatanda huzuru, milli vahdeti Cumhuriyet haysiyet ve kuvvetini muhafaza etmek olacaktır. Saadet ve emniyetin bütün avamilini Büyük Millet Meclisi kanunlarının itibar ve meriyetinde mündemiç görmek telekkiyatımızın üssülesasıdır. Sade bir vatandaş olan Reisicumhur, Riyaseticumhur makamile kendisine tevdi olunan âli selâhiyeti münhasıran milletın saadeti ve Büyük Millet Meclisinin kanunları için bilâterreddüt ve azmi kati ile istimal edecektir.

Aziz vatandaşlarım, hep beraber ve el birliğile vatanımızın saadet ve tealisi için sarfedeceğimiz gayretlerin mazide olduğu gibi istikbalde dahi muvaffakiyetlerle tecelli edeceğine itimadım katidir. Cihanın meşi seyrinde asil milletimize teveccüh eden âli vezaifin ifasına çalışacağız. Bu vezaif medeniyet ve insaniyet ailesinde Türk milletinin lâyük olduğu yüksek itibar mevkiini muhafaza ve ilâ etmesine hadim olacaktır. İcabında vatan için bir tek fert gibi yekpare azim ve karar ile çalışmasını bilen bir millet elbette büyük istikbale müstahak ve namzet olan bir millettir.

1 Teşrinisani 1927

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi: 1927, No.44, s. 2603

* * *

644 - SOVYET İHTİLÂLİNİN ONUNCU YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE İCRA HEYETİ REİSİ MR. KALİNİNE GÖNDERİLEN TEBRİK Telgrafi

(7. XI. 1927)

Sosyalist Şuralar Cumhuriyetleri İttihadı Heyeti İcraiyesi Reisi
Mr. Kalinin'e

İnkılâbın onuncu senei devriyesi münasebeti mübeccelesile en samimi tebrikâtımı kabul etmenizi rica ederim, ittihat milletleri ile Türk milleti hayatı cedidelerinin en müşkil devrelerinde daima birbirlerine karşı izharı muhabbet etmiş olduklarından Türk milletinin hayatı siyasiye ve iktisadiye sahasında elde ettikleri müsalemetskâr zaferler dolayısile dost ittihat milletleriyle aynı zamanda ve aynı derecede sevinmesi gayet tabiidir,

ittihat milletlerinin dahil olmuş oldukları devrei mesudenin ve şimdiye kadar istikmal ettikleri imar ve ıslah eserinin ilelebet devam edeceğine kanaatim berkemaldir. Türk milleti ile ittihat milletleri arasındaki dostluğun sulhu cihan nefine olarak tezayüt ve inkişafda berdevam olacağı hakkındaki kanaatimi beyan ederim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 17 Kasım 1927

* * *

645 - JAPON İMPARATORUNA TELGRAF

(12. III. 1928)

Kerime-i haşmetanelerinin zıya-ı elimi haberiyle fevkalâde müteessir olarak en samimî taziyetlerimin kabulünü rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 13. 3. 1928, s.1

* * *

646 - İZMİR BÜYÜK ZELZELESİ DOLAYISİLE VİLÂYETE GÖNDERİLEN Telgraf

(1. IV. 1928)

İzmir Vilâyetine

İzmir ve civarındaki zelzelelere ve ika ettiği hasarata teessürle muttali oldum. Güzel mamuremizin ve aziz hemşehrilerimin ıstıraplarına büyük bir alâka ve samimi bir hassasiyetle iştirak ederim. Memleketin her tarafından teessürat ve istirahatata iştirak haberleri alıyorum. Bu müşterek ıstırap ve hassasiyet eseri muccibi tesellidir. Vefat edenlerin ailelerine taziyetlerimin ve mecruhlara tahassüsâtımın iblâğımı rica ve felâketzedelerden en muhtaçların en âcil ihtiyaçlarına sarf edilmek üzere on bin lira takdim ediyorum.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 2 Nisan 1928

* * *

647 -ANKARA HUKUK MEKTEBİNİN İLK MEZUNLARINI TEBRİK

(24. VII. 1928)

Ankara Hukuk Mektebi Tedris Heyeti Reis Vekili Cemil Beyefendiye

C: Ankara Hukuk Mektebi'nin ilk mezunlarını ve profesörlerini tebrik ve mezun efendilerin memlekete hayırlı hizmetlerde bulunmalarını temenni ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 25.7.1928, s. 3

* * *

648 - TAKSİM CUMHURİYET ABİDESİNİN AÇILIŞ TÖRENİ NEDENİYLE MUSSOLİNİ'NİN TELGRAFINA CEVAP

(9. VIII. 1928)

Roma'da Mösyö Mussolini Hazretlerine,

Cumhuriyet Abidesinin resm-i küşadı münasebetiyle gönderdiğiniz telgrafi memnuniyetle aldım. İtalyan millet ve hükümetinin bunda izhar ettiğiniz hissiyatına tamamen Türk Millet ve Hükümetininkine mutabıktır.

Samimî selâmlarımı gönderirim.

Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 10. 8. 1928, s. 3

* * *

649 - YENİ TÜRK HARFLERİNİN KABULÜ MÜNASEBETİLE MAARİF VEKİLİNE VERİLEN CEVAP

(28. VIII. 1928)

Ankarada Maarif Vekili Necati Beyefendiye cevaptır.

Yeni Türk yazısını öğrenmek ve öğretmek hususunda memleketin her tarafında sarf edilen hummalı faaliyet ve mesaiye derin bir haz ve memnuniyetle müşahede ediyorum. Bu işde herkesten büyük vazife ve mesuliyeti deruhte eden fedakar ve çalışkan muallim arkadaşlarımızın işar buyurulan azimkar kararları ayrıca baisi memnuniyet oldu. Muvaffakiyetler temenni ve cümlesine teşekkürler ve selamlarımın iblağını rica ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi: 1928, 33, s. 3669

650 - İSTANBUL MANEVRALARI DOLAYISİLE DONANMA KOMUTANLIĞINA GÖNDERİLEN EMİRNAME SURETİ

(2. IX. 1928)

İstanbulda bulunduğunuz andan itibaren bililtizam verdiğim eşkâli vaziyetlerde,

1- İçinde bulunduğunuz şeraite nazaran İstanbuldan hareket için sarfettiğiniz zamanı çok bulmadım.

2- Bahri kara ile alâkadar olarak donanmaya verdiğim vazifeleri mu vaffakiyetle ifa ettiniz.

3- Gece harekâtında gösterdiğiniz dikkat mucibi memnuniyetlidir.

4- Bilhassa son verdiğim yeni faraziyata göre muhtelif vaziyetlere ve mütenevvi tedbirlere şamil tasavvurlarınızı ve kararlarınızı şayanı takdir buldum.

5- Donanmamızın bugün meşhudum olan intizam ve mükemmeliyetinden çok memnun ve müftehirim. Donanma kumandanlığına ve donanmanın diğer kumandanlarile zabitlerine ve bilumum askerlerine teşekkür ederim. Bu tarzı himmet ve mesainizin milletçe daima takdirle karşılanacağına şüphem yoktur.

Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 4 Eylül 1928

* * *

651 - GALATASARAY KULÜBÜNE TELGRAF

(7. IX. 1928)

Tayyare Cemiyeti (Türk Hava Kurumu) tarafından düzenlenen "Gazi Büstü" futbol turnuvasını Galatasaray Kulübünün kazanması üzerine yazılan bağlilik mektubuna cevap:

Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü Reisi ve Sivas Mebusu Necmeddin Sadık Beyefendiye,

Mektubunuzu aldım. Türk gençliğinin spor sahasında gösterdiği kabiliyet ve faydalı faaliyeti takdirle müşahede ve takip ediyorum. Hakkımda ibraz buyurulan asar-ı muhabbetten mütehassis oldum. Teşekkür ederim efendim.

Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal

Vakit: 8. 9. 1928, s. 1

652 -HARF İNKİLÂBINDAN SONRA KARADENİZ HAVALİSİ MEBUSLARININ VAPURLA, YENİ HARFLERİ VATANDAŞLARA ÖĞRETMEK ÜZERE SEÇİM BÖLGELERİNE GİTMELERİ ESNASINDA ÇEKTİKLERİ TELGRAFA, CEVAP

(14. IX. 1928)

Reşit Paşa vapuru.

Rize Mebusu Ali

Karahisar Mebusu Mehmet Emin

Kars Mebusu Ahmet

Artvin Mebusu Mehmet Ali

Giresun Mebusu Kâzım
Samsun Mebusu Râna
Tokat Mebusu Bekir Lütü
Ordu Mebusu Recai
Samsun Mebusu Âdil.

İdealist arkadaşlarım, büyük milletimizi irşat için Karadenizin dalgaları sinesinde beni, aciz arkadaşınızı hatırladığınızdan çok mütehassis oldum. Cümleniz için millete nafi olmanızı temenni ederim. Aynı dalgalar içinde sizi de karanlık gecenin milletimiz için nur saçan rehberleri olarak takip ediyorum. Muvaffakiyet.

Gazi Mustafa Kemal

Yücel Dergisi, cilt: VIII, sayı: 46, 1938, s. 233

* * *

653 - KARADENİZ SEYAHATİNDE İKEN MECLİS REİSİNE GÖNDERİLEN Telgraf

(15. IX. 1928)

İstanbulda Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Kâzım Paşa
Hazretlerine

Karadenizin dalgaları içinde en çok mucibi mahzuziyet ve kalbi hissini samimi hatıratı siz olmaktadır. Bunu size ve adreslerini bilmediğim bütün kardeşlere ve evlâtlara iblâğ ediyorum.

Gazi Mustafa Kemal

* * *

654 - İTALYA GENÇLERİNİN İSTANBULU ZİYARETİ
ÇEKİLEN Telgraf
(17. IX. 1928)

MÜNASEBETİLE M. MUSOLİNİYE

İtalya Hükümeti Reisi Meur Musolini Hazretlerine

Türk gençliği İtalyanın aralarında oğullarınız bulunan güzide gençliğini kabul etmekle pek bahtiyar olmuştur. Aziz Ekselans, samimi hürmetlerimi size teyit ederim.

Gazi M. Kemal

H.M.: 18 Eylül 1921

* * *

655 - YENİ HARFLERİN TATBİKİ MÜNASEBETİLE
Yazı

BAŞBAKANLIĞA GÖNDERİLEN

(21. IX. 1928)

Başvekâlete

Yeni harflerin tatbikatını memleketin pek çok yerinde gördüm. Şehirlerde, köylerde, her yerde halk yeni harflerle okuyup yazmaya geçmiştir. Halk yeni yazının kolaylığından memnundur. Yalnız her yerde, şehirde ve köyde, memurda ve muallimde zihinleri karıştırıp şaşırta, bağlama çizgisinin doğru olarak kullanılmasındaki endişe vaziyetidir.

Bu sıkıntı harflerin kolaylığına, şevk ve neşeye dokunacak derecede kendini hissettirmektedir.

Encümen esasen yeni harflerle yazıya başlanırken uzun kelimemizin hecelenmesini, seçilmesini kolaylaştıracak bir çare olmak üzere bağlamayı düşünmüş ve bağlamanın kalkmasını ileriye bırakmıştı. Yeni harflerin kabul ve taammümündeki tehâlük ve sürat bu zamanın geldiğini gösteriyor. Bilâkis bağlama çizgisinin kalkması halkın öğrenmesini pek çok kolaylaştıracak ve şevklendirecektir. Bu sebeple ve halk içinde müşahedelerime güvenerek atideki esasları kabul etmek faydalı ve lâzım görülmüştür.

1) istifham edatı olan “mi, mı, mu, mü” umumiyetle ayrı yazılır. Meselâ geldi mi ? gibi fakat kendinden sonra gelen her türlü lahikalarla beraber yazılır, meselâ geliyor musunuz? ben miydim? gibi.

2) Rabt edatı olan “ki” ve dahi manasına olan “de, da” müstakil kelime olarak ayrı ayrı yazılır meselâ: Görüyorum ki sen de iyisin, gibi.

3) Türk gramerinde bağlama işareti olan (-) kalkmıştır. Binaenaleyh fiillerin tasriflerinde ve isim ve sıfatların fiil gibi tasriflerinde lahikalar çizgi (-) ile ayrılmazlar, beraber yazılırlar. Meselâ: geliyorum, gideceksiniz, görecekler, yapmalıyım, gideyim, gidebilirim, söyleyesin, güzeldir, demirdir, gibi.

Kezalik ile, ise, için, iken kelimelerinin muhaffefleri olan le, se, çin, ken şekilleri kendinden evvelki kelimeye bitişik yazılır. Çizgi ile ayrılmaz meselâ: Ahmetle, buysa, seninçin, gelirken, gibi. Bunun gibi ce, ç», ca, ça ve zarf edatı olan (ki) lahikalarıda her vakit iltihak ettiği kelime ile bitişik yazılır. Meselâ: mertçe, benimki, yarınki, hasta iyicedir, iyice anladım.

4) Türkçede henüz mevcut olan farisi terkiplerde dahi bağlama çizgisi yoktur. Terkip işareti olan sadalı harfler (i) ilk kelimenin sonuna eklenir, meselâ: hüsnü nazar gibi.

Şimdiye kadar tabı ve neşrolunmuş muhtelif vesaitler bu essaslara göre derhal en seri bir surette tashih olunmak lazımdır.

Gazi M. Kemal

H.M.: 22 Eylül 1928

* * *

**656 - YENİ HARFLERİN KABULÜ DOLAYISİLE GEMLİKTEN BİR KISIM ESNAFIN
MEKTUPLARINA VERİLEN CEVAP**

(28. IX. 1928)

Gemlikte: Gazozcu Haydar, Tuhafiyeci Yahya, zahireci İsmail, Bekir Ali, Adil ve Hüseyin, zürradan
Ethem, zeytinci Mustafa, Sait, bakkal Osman ve Halit Efendilere

C:

Okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinizden memnun oldum, tebrik ederim.

Ârabî ve Farisi kelimelerde (k) ve (g) nin önlerine (h) gelmesi meselesiyle zihinlerinizi işgal ve teşviş
etmeyiniz.

Tesbit edilmekte olan lügat bunu arzunuz veçhile halledecektir efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 29 Eylül 1928

* * *

**657 - CUMHURİYETİN 5 İNCİ YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE SOVYET İCRA KOMİTESİ REİSİ
KALİNİN'İN TEBRİKİNE VERİLEN CEVAP**

(31.X.1928)

Sovyet İttihadı Merkezi İcra komitesi Reisi Meur Kalinin'e

Türk Cumhuriyeti beşinci senei devriyesini tebrikinizden ve bilhassa Türk milletinin mesai ve terakkiyatı
hakkındaki güzel sözlerinizden pek mütehassissim.

Türk ve Sovyet milletlerinin en müşkül zamanlarında teessüs ederek müteyyemminen aralarında devam
etmekte olan samimi ve sarsılmayan dostluğun, şimdiye kadar olduğu gibi istikbalde de her iki memleketin
inkışafı ve cihan sulhunun kuvvetlenmesi için mesut neticeler vereceğine eminim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 1 Kasım 1928

* * *

**658 - SOVYET İHTİLÂLİNİN YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE
İCRA KOMİTESİ REİSİ MR. KALİNİNE GÖNDERİLEN
TEBRİK Telgrafı**

(7. XI. 1928)

İçtimaî Şuralar Cumhuriyeti İttihadı Merkezi İcra Komitesi Reisi M. Kalinin'e

Teşrinievvel ihtilâlinin on birinci yıldönümü münasebetiyle en hararetli tebrikâtımla beraber İttihat
milletlerinin refah ve saadeti hakkındaki samimi temennilerimi takdim ile kesbişeref eylerim.

Mevcudiyetlerinin en müşkül anlarında İttihad milletleriyle Türk milleti arasında teessüs eden ve sarsılmaz
bir tarzda devamı mukadder olan münasebatı dostanenin mazide olduğu gibi istikbalde de iki memleket ve umumi
sulh için en mesut neticeler vereceğine kaniim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 15 Kasım 1928

* * *

659 - İNGİLİZCE HECEYİ SADELEŞTİRME CEMİYETİNİN TEBRİKİNE VERİLEN CEVAP
(28. II. 1929)

Heceyi Sadeleştirme Cemiyeti Glasgow Şubesi Azalarına Aziz Efendiler,

Türk alfabesinin sadeleőtirilmesi hakkındaki tebrikinizi memnuniyetle aldım. Őurasını tecrübe ile zikredeyim ki, hece ve alfabe ıslahı, hakikaten çocukları müşkilâttan kurtaran onlara küçük yaşta muvaffakiyet lezzetini tattıran en müessir vasıtaadır. Yaşlı adamların sevinçleri ise daha aşikârdır, insanlar arasında kolay ve hevesli okumak vasıtasının temin edilmesi hem milli inkişafa hem de milletler arasında anlaşmağa çok hadimdir.

Centilmen hareket ve hissiyatınız beni çok mütehasis etti. Teşekkürlerimi ve yolunuzda muvaffakiyet temennilerimi beyan ederim. Aziz centilmen Efendiler.

Türkiye Reısicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 1 Mart 1929

* * *

**660 - İSTANBUL'DA TOPLANAN BEYNELMİLEL AJANSLAR KONGRESİNİN, KENDİSİNE
TAZİMLERİNİ İLETEN TELGRAFINA CEVAP**

(30. V. 1929)

Dördüncü Beynelmilel Ajanslar Kongresi'nin hakkımda izhar eylediği samimî hissiyata teşekkür ve muvaffakiyetler temenni ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

* * *

Vakit, 31.5.1929

**661 - MATBUAT CEMİYETİ HEYET-İ UMUMİYESİNİN TAZİMLERİNİ ARZEDEN
TELGRAFINA CEVAP**

(11. VI. 1929)

Heyet-i Umumiye içtimai münasebetiyle hakkımda izhar buyrulan hissiyata teşekkür ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

* * *

Vakit, 12.6.1929

**662 - AMERİKA'NIN MİLLİ BAYRAMI MÜNASEBETİYLE AMERİKAN REİSİCUMHURUNA
ÇEKİLEN TELGRAF**

(10. VII. 1929)

10. 7. 1929

Washington'da Müttehit Amerika Devletleri Reisi Herbert Hoover Cenaplarına.

Amerikanın Millî Bayramı münasebetiyle Zat-ı Riyasetpenahilerine en har tebriklerimi beyan ile bahtiyarım.

Türk milletinin samimî hisleriyle birlikte Zat-ı Devletlerinin saadet-i şahsiyeleri ve büyük dost milletin şeref ve ikbali hakkındaki temennilerimin kabulünü rica ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Ayn Tarihi, Cilt: 20, sayı: 63-64, s. 4700, 1929

**663 - LOZAN SULHUNUN YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE İSMET İNÖNÜ'YE TELGRAF
(27. VII. 1929)**

27. 7. 1929

Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine,

Devlet ve milletin istiklâlini bütün cihana mutantan bir surette tanıtan Lozan Sulh ahitnamesinin yıl dönümünde, sulh yolundaki mücahede ve mesainizi takdirle yad etmek benim için bir zevktir.

Gazi Mustafa Kemal

Ayn Tarihi, cilt: 20 Ağustos 1929, sayı: 65, s. 4787

* * *

**664 - 30 AĞUSTOS ZAFERİNİN YIL DÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE FEVZİ
ÇAKMAK'IN TEBRİK TELGRAFINA CEVAP**

(31. VIII. 1929)

31. 8. 1929

Ankara: Büyük Erkân-ı Harbiye Reisi Müşür Fevzi Paşa Hazretlerine.

Zat-ı devletlerinin yüksek ve kıymetli riyasetleri altında bütün silâh arkadaşlarımın fedakârlık ve kahramanlıkları ile istihsal edilen zaferin yıl dönümünde hakkında izhar buyurulan muhabbetkârane hissiyattan dolayı en derin teşekkürlerimi arz eder, bu büyük günde kudretli ordumuzun zabitan ve efradı arkadaşlarıma hürmet ve muhabbetle tebrikâtımm iblâğına vesâdet-i devletlerini rica ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit, I. IX. 1929

* * *

665 - III. TÜRK TIP KONGRESİNE TELGRAF

(17. IX. 1929)

17. IX. 1929

Ankara'da Tıp Kongresi Reisi Refik Beyefendiye,

Kongrenin muhterem azasına teşekküratımın iblâğına tavassut buyurulmasını rica eder, Kongre'ye meşkûr mesaisinde muvaffakiyetler temenni ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Vakit Gazetesi, 21. IX. 1929

* * *

666 - BAŞVEKİL İSMET PAŞANIN T.B.M. MECLİSİNDEKİ İKTİSAT MÜCADELESİNE DAİR NUTKUNUN İTTİFAKLA MECLİSİN İTİMADINI KAZANMASI MÜNASEBETİYLE TELGRAF

(13. XII. 1929)

13. 12. 1929

Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine,

Milli paramızın kıymetini muhafaza yolunda hükümetin aldığı tedbirlerin iyi neticeler vermekte olmasından memnunum. Büyük Millet Meclisi'nin bu vesile ile de tecelli eden itimadı ve bütün milletin fiilî tasvibi iktisat mücadelemizde muvaffakiyetimiz için pek kıymetli bir teşviktir ef.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Ayn Tarihi, cilt: 21, Birinci Kanun, 1929, sayı: 69, s. 5256

* * *

667 - TAÇ GİYME YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE İRAN ŞAHI RIZA PEHLEVİYE TELGRAF

(30. IV. 1930)

30. IV. 1930

Âlahazret Akdes Hümayun-i Şehinşah-ı İran Rıza Şah Pehlevi Zat-ı Şahanelerinin tetevvüçlerinin yıl dönümünü mes'ut bir vesile bilerek tebriklerimin ve şahsî saadetleri ile dost İran milletinin refah ve ikbali hakkındaki temennilerimin kabul buyurulmasını rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Ayn Tarihi, cilt: 22, sayı: 74, 1. 6226, 1930

* * *

668 - DEMİR YOLUNUN SİVAS'A VARMASI ÜZERİNE BAŞBAKAN İSMET PAŞAYA ÇEKİLEN Telgraf

(22. VII. 1930)

Demir yolunun Sivas'a vasıl olması memleketimizin imar ve iktisat hayatında pek mühim bir hadisedir. Tebşiratınızdan çok memnun oldum. Yurdumuzun her köşesini çelik yollarla birbirine bağlamayı emel edinmiş olan zatı devletleri başta olmak üzere Cumhuriyet hükümetinin şayanı takdir bir azim ve sayinden doğan bu muvaffakiyetten dolayı zâtı devletlerle mesai arkadaşlarınızı tebrik ederim.

H.M.: 23 Temmuz 1930

* * *

**669 - LOZAN'IN YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE BAŞVEKİL İSMET PAŞAYA TEBRİK
TELGRAFI**

(25. VII. 1930)

25. VII. 1930

Lozan muahedesini imzaladığımız büyük günün şerefli hatırasını tebcil, bundan duyduğum iftiharlarımı takdim eder, ve muhabbetle gözlerinizden öperim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Ayn Tarihi, sayı: 75-78, 1930, s. 6568

* * *

**670 - DEMİRYOLUNUN SİVAS'A VARMAŞI MÜNASEBETİYLE NAFİA VEKİLİ RECEP BEY'E
TELGRAF**

(26. VII. 1930)

26. VII. 1930

Şarka giden, demiryolunun Sivas'a vâsıl olmasından pek memnun oldum. Zat-ı Devletleriyle kıymetli mühendislerimizin memleketin servet ve refahını yükseltecek olan bu mühim ve hayırlı işi başarmak hususundaki muvaffakiyetleri şayan-ı takdir ve tebriktir efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Aynı Tarihi, sayı: 75-78, 1930, s. 6569

* * *

**671 - YENİ PARTİ ÇALIŞMALARI HAKKINDA PARİS BÜYÜK ELÇİSİ FETHİ BEYE VERİLEN
CEVAP**

(11. VIII. 1930)

Azizim Fethi Beyfendi

9 Ağustos 930 tarihli mektubunuzu aldım, dikkatle okudum. Kendimi mütalealarınıza ve suallerinize Reisicumhur ve Cumhuriyet Halk Fırkasının Umumi Reisi olarak iki sıfatla muhatap gördüm. Malûmdur ki resmi vazifem dolayısıyla ben bugün Cumhuriyet Halk Fırkasının Umumî Reisliğini filen ifa etmemekteyim. Filî riyaset İsmet Paşa tarafından ifa olunmaktadır. Reisicumhurluk vazifesinin hitamında bizzat teşkil ettiğim Cumhuriyet Halk Fırkası reisliğini filen ifa edeceğim tabiidir.

Hükümetin icraatına müteallik olarak serdeylediğiniz noktai nazarların zamanında mevzuu bahs oldukça cevaplarını vermek hükümete ait olacaktır. Bu suretle hakikatların daha açık meydana çıkacağına şüphe yoktur. B. M. Meclisinde ve millet muvacehesinde millet işlerinin serbest münakaşası ve hüsnüniyet sahibi zatların ve fırkaların ictihadlarını ortaya koyarak milletin âli menfaatlerini aramaları benim gençliğimden beri aşık ve taraftar olduğum bir sistemdir. Reisicumhur olmuyarak yalnız filen Cumhuriyet Halk Fırkası Reisi bile bulunsa idim fırka programını ve şeraitini tenkid eden ve insanî ve siyasî ahlakına emin olduğum sizin gibi bir zatın mütalealarını dikkat ve muhabbetle dinlerdim ve istifadeli bulurdum. Memnuniyetle tekrar görüyorum ki lâik Cumhuriyet esasında beraberiz. Zaten benim siyasi hayatta, bir taraflı olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. Binaenaleyh Büyük Mecliste aynı temele istinad eden yeni bir fırkanın faaliyete geçerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini Cumhuriyetin esaslarından sayarım. Bu itibarla noktai nazarlarınızı takip için siyasi mücadeleye girmenizi bittabi hüsnü telâkki ettim. Reisicumhur bulunduğum müddetçe Reisicumhurluğun uhdeme teslim eylediği yüksek ve kanuni vazifeleri hükümetle olan ve olmayan fırkalara karşı adilane ve bitarafane ifa edeceğim ve lâik Cumhuriyet esası dahilinde fırkanızın her nevi siyasi faaliyet cereyanlarının bir maniaya uğramayacağına emniyet edebilirsiniz efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 12 Ağustos 1930

* * *

672 - HALK PARTİSİNE DAİR CUMHURİYET GAZETESİNE VERİLEN TEBLİĞ

(9. IX. 1930)

Cumhuriyet gazetesinde bana hitaben yazılan açık mektubu okudum. Bu mektupta son günlerde İzmirde vukua gelen hadiselere işaret olunarak beni Cumhuriyet Halk Fırkasından başka fırkalar kendilerine maletmeğe çalıştıkları görüldüğünden bahis ve vaziyetin tavihi namına hakikati halin ifadesi talep olunuyor. Bu nokta üzerinde diğer bazı gazetelerdeki yazıları da okudum. Her yerde halk arasında bu hususta şayialar ve tereddütler olduğunu işidiyorum. Hakikati hali Fethi Beyefendiye yazdığım mektupta sarahaten ifade ettiğimi zannediyorum. Ben, Cumhuriyet Halk Fırkasının umumî reisiyim. Cumhuriyet Halk Fırkası Anadoluya ayak

bastığım andan itibaren teşekkül edüp benimle çalışan Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk cemiyetinin mevlududur. Bu teşekküle tarihen bağlıyım. Bu bağı çözmek için hiç bir sebep ve icap yoktur ve olamaz. Resmî vazifemin hitamında Cumhuriyet Halk Fırkasının başında filen çalışacağım. Bu noktada tereddüde mahal yoktur. Benim bu esas vaziyetim bir sene nihayetinde hitam bulacak olan bugünkü muvakkat resmî vazifemin bana tahmil ettiği bitarafılığı ihlâl edemez, işaret olunan hadiseler meyanında, İzmirde bir gazete idarehanesine ve Cumhuriyet Halk Fırkası merkezine her ne sebep ve suretle olursa olsun vuku bulmuş tecavüzlerden ve hükümet otoritesine karşı bazı idraksizler tarafından yapılan çirkin tecavüzlerden çok müteessir bulunduğumu tahmin etmek güç değildir. Bu teessürümü akan kanlar ve zayi olan hayat şiddetlendirmiştir. Bu gibi tecavüzler ve muhrikleri Cumhuriyet kanunlarının takibinden tabii kurtulamazlar. Bu sözlerim Cumhuriyet gazetesine cevaben ve efkârı umumiyeyi tenviren neşredilmiştir.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 10 Eylül 1930

* * *

673 -İSTANBUL'UN KURTULUŞ BAYRAMI MÜNASEBETİYLE TAZİM VE BAĞLILIK TELGRAFINA CEVAP

(8. X. 1930)

8. X. 1930

İstanbul Valisi Muhittin Bey

C.H.P. Müfettişi Hakkı Şinasi Paşa

Kurtuluş günü yıldönümü münasebetiyle muhterem İstanbul halkının sevincine bütün kalbimle iştirak ederim. Hakkımda izhar buyurulan hislerden pek minnettarım. Teşekkürlerimin ve selâm ve muhabbetimin iblâğını rica ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Cumhuriyet Gazetesi, 9. X. 1930

* * *

674 -BULGAR KRALININ TEŞEKKÜR TELGRAFINA CEVAP

(Aralık 1930)

Aralık 1930

Kral Boris Hazretlerine,

Zat-ı Haşmetanelerinin Burgaz'dan bana göndermek lütfunda bulunduğu nazikâne telgrafnameden pek mütehassis olarak derin teşekkürlerimi arz ederim. Fırtına dolayısıyla vuku bulan teahhurun Zat-ı Haşmetaneleriyle Haşmetlû Kraliçe Hazretlerinin İstanbul'da biraz istirahatlerine mâni olduğuna ben de pek müteessifim. Türk bahriyesi Zat-ı Haşmetaneleriyle Kraliçe Hazretlerine Türk sularında refakat etmek şerefine nail olarak dost ve kardeş millete muhabbetini izhar edebildiğinden dolayı ziyadesiyle bahtiyardır. Pek samimi dostluğumun bu vesile ile teyid ettiğim ifadesinin kabulünü ve hürmetkârane hissiyatıma Haşmetlû Kraliçe Hazretleri nezdinde tercüman olmaklığımızı Zat-ı Haşmetanelerinden rica ederim. Zat-ı Haşmetanelerinin ve Bulgarların zarif Kraliçesi Hazretlerinin şahsî saadetleriyle necip ve dost milletin taalisi ve refahı hakkında en dostane temennilerimi beslerim.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, Sayı: 79-81, 1930, s. 6799

* * *

675 - KUBİLÂYN ŞEHİT DÜŞMESİ ÜZERİNE ORDUYA

(28. XII. 1930)

YAZILAN TAZİYE

Menemende ahiren vukua gelen irtica teşebbüsü esnasında zabıt vekili Kubilây Beyin vazife ifa ederken duçar olduğu akıbetten Cumhuriyet ordusunu taziyet ederim. Kubilây Beyin şehadetinde mürtecilerin gösterdiği vahşet karşısında Menemen'deki ahaliden bazılarının alkışla tasvipkâr bulunmaları, bütün Cumhuriyetçi ve vatanperverler için utanılacak bir hadisedir. Vatani müdafaa için yetiştirilen, dahili her politika ve ihtilâfın haricinde ve fevkinde muhterem bir vaziyette bulunan Türk zabıtının mürteciler karşısındaki yüksek vazifesi vatandaşlar tarafından yalnız hürmetle karşılandığına şüphe yoktur.

Menemen'de ahaliden bazılarının hataları bütün milleti müteallim etmiştir. İstilânın acılığını tatmış bir muhitte genç ve kahraman zabıt vekilinin uğradığı tecavüzü milletin bizzat Cumhuriyete karşı bir suikast telakki ettiği ve mütecasirlerle, müşevvikleri, ona göre takip edeceği muhakkaktır. Hepimizin dikkatimiz bu meseledeki vazifelerimizin icabatını hassasiyetle ve hakkıyla yerine getirmeğe matuftur.

Büyük ordunun kahraman genç zabiti ve Cumhuriyetin mefkûreci muallim heyetinin kıymetli uzvu Kubilây'ın temiz kanı ile Cumhuriyet hayatiyetini tazelemiş ve kuvvetlendirmiş olacaktır.

Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 29 Aralık 1930

676 - JAPON VEİHAHTI'NIN 13. 1. 1931 GÜNÜ TÜRKİYE'YE GELİŞİ MÜNASEBETİYLE JAPON İMPARATORUNUN "GÖSTERİLEN İLGİYE TEŞEKKÜR" TELGRAFINA VERDİKLERİ CEVAP

(Ocak 1931)

Ocak 1931 Tokyo'da Haşmetli İmparator Hazretlerine,

İrsal buyurulan nazikâne telgraftan dolayı pek mütehassis olarak Zat-ı Haşmetanelerine en hararetle teşekkürlerimi takdim ederim. Fehametlû Prens ve Prenses Takamatsu'nun burada gördükleri hüsn-ü kabul Zat-ı Haşmetaneleriyle Hanedanları ve Japon milleti hakkındaki hakiki dostluk ve muhabbet duygularımızın çok samimi bir tezahürüdür.

Gazi Mustafa Kemal

Aynı Tarihi, sayı: 82-83, s. 7077

* * *

677 - TRENLE MALATYA'YA GELDİKTEN SONRA BAŞVEKİL İSMET PAŞAYA TELGRAF

(13. II. 1931)

13. II. 1931

Yeni yapılan demiryolu ile Malatya'ya vardığım bu günde, size takip ettiğiniz pek isabetli imar faaliyetinden dolayı bir daha tebrik ve takdirlerimi arz ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Aynı Tarihi, sayı: 84-85, s. 7288, 1931

* * *

678 - KONYA'DAN BAŞBAKAN İNÖNÜ'YE TELGRAF

(20. II. 1931)

20. II. 1931

Acele ve önemlidir.

Son tetkik seyahatimde muhtelif yerlerdeki müzeleri, eski sanat ve medeniyet eserlerini de gözden geçirdim:

1. İstanbul'dan başka Bursa, İzmir, Antalya, Adana ve Konya'da mevcut müzeleri gördüm. Bunlarda şimdye kadar bulunabilen bazı eserler muhafaza olunmakta ve kısmen de ecnebi mütehassısların yardımı ile tasnif edilmektedir. Ancak, memleketimizin, hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan kadîm medeniyet eserlerinin ilerde tarafımızdan meydana çıkarılarak ilmî bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek harap bir hale gelmiş olan âbidelerin muhafazaları için müze müdürlüklerinde ve hafriyat işlerinde kullanılmak üzere arkeoloji mütehassıslarına kat'î lüzum vardır. Bunun için Maarifçe harice tahsile gönderilecek talebeden bir kısmının bu şubeye tahsisi muvafık olacağı fikrindeyim.

2. Konya'da asırlarca devam etmiş ihmaller sebebiyle büyük bir harabî içinde bulunmalarına rağmen sekiz asır evvelki Türk medeniyetinin hakikî şaheserleri kıymette bazı mebâni vardır. Bunlardan bilhassa Karatay Medresesi, Alâeddin Camii, Sahip-Ata medrese, cami ve türbesi, Sırçalı Mescid ve İnce Minare, derhal ve müstacelen tamire muhtaç bir haldedirler. Bu tamirin gecikmesi, bu âbidelerin kamilen indirasını mucip olacağından evvelâ asker işgalinde bulunanların tahliyesinin ve kâffesinin mütehassıs zevat nezaretiyle tamirinin temin buyurulmasını rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Atatürk ve Müzeler, Mehmet Önder, Halkevleri Dergisi, özel sayı: 1, 29 Ekim 1966, s. 13

* * *

**679 - PARTİ ALEYHİNDEKİ ÇALIŞMALAR HAKKINDA
GÖNDERİLEN Yazı**

C.H.P. GURUBU REİSLİĞİNE

(3. III. 1931)

C.H.F. Gurubu Riyasetine

3/3/1931

Son aylarda C.H.F. sının memleketteki, B.M. Meclisindeki ve hükümetteki idari ve siyasi faaliyeti aleyhinde bir hava yaratılmağa çalışıldığı malûmdur.

Asırlarca mühmel bırakılmış olan bir memlekette ve bir millet bayatında birçok eksiklikler ve ihtiyaçlar olması tabiidir. Bundan başka milleti kurtarıcı esaslı bir siyasetin tatbikatından memnun olmayacak kimselerin bulunacağı da şüphesizdir. Yüksek esasları göremiyerek veya görmek istemiyerek milletin bütün düşünce ve duyguları teşvişe ve taglite çalışılmıştır. Bunun için yeryer kullanılmış olan vasıtalar ve vesiyeler dikkate ve intibaha şayandır.

Buna rağmen millet kitlesinin doğru görüşü ve iyi hissi bozulmamıştır. Üç ayı geçen bir zamandan beri hemen bütün memlekette yaptığım tetkiklerde bu hakikati yerinde ve yakından gördüm. Bununla beraber hakikate göz yumanlar ve hakikati olduğundan başka göstermeğe çalışanlar da olmuştur.

Fırkamın millet ve memleket için en hayırlı ve isabetli programın kendi programı olduğuna ve milletin kendisiyle beraber bulunduğu tam kanaati vardır. Fırkamız milletin kendisine olan emniyet ve itimadını en şüpheli ve tereddütlü nazarlara karşısında her zaman isbat edecek vaziyettedir. Bir defa bunun için; bundan başka önümüzdeki yıllarda tatbikini muvafık gördüğü tedbirlerde, milletin iştirak ve mutabakatı derecesini anlamak, Umumî Reisi bulunduğum C.H.F. na mensup mebusların intihaplarını yenilemelerini muvafık mütalea ediyorum.

Her türlü teşebbüslerimizde ilham ve kuvvet kaynağı olan milletimizin hakkımızdaki itimadı tekrar tecelli edince millî mefkûremize yürümekte dayandığımız temelin ne kadar sarsılmaz olduğu bir daha görülmüş olacağı kanaatındayım.

C.H.F. Umumî Reisi Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 5 Mart 1931

680 - İKİNCİ SEÇMENLERE BEYANNAME

(20. IV. 1931)

Cumhuriyet Halk Fırkasına mensup muhterem müntehibi sani arkadaşlarıma

Cumhuriyet Halk Fırkası namına bazı intihap dairelerinde noksan namzed göstereceğime dair 15/4/1931 tarihli riyaset divanı kararı malûmunuz olmuştur. Fırkamız namına namzedlerimizi reylerinize arzettiğim bugün aynı noktaya temas etmeği münasip gördüm.

Fırkamızın millete arzettiği esas noktalar dahilindeki mesai ve faaliyetin bizim fikrimize ve görüşümüze iştirak etmeyen millet vekilleri tarafından tahlil ve tenkit edilmesini iltizam ediyoruz. Bunda bilhassa beklediğimiz fayda fırkamızın candan, vatanperverane gayretlerinin teşrihine, tevsiine fırsat bulmak ekseriya tahrif edilen hakikatlerin iyice anlaşılmasını kolaylaştırmaktır.

Yaptığımı bilen ve hizmet yolunda tedbirlerine inanan mefkûreciler olarak kendimizi tenkide muhatap kılmağı lüzumlu görüyoruz. Bu sebepledir ki sizden, fırkaya mensup arkadaşlarımdan bizim programımıza taraftar olmayan namzedlere rey vermeniz gibi ağır bir fedakârlık istedim. Bu fedakârlığın memleket idaresi için fırkamızdan mebus seçme vazifeniz kadar mühim bir maksada matuf olduğuna emin olunuz. Başka programdan seçeceğimiz mebuslar için fırkamın müntehibi sanilerine dikkat noktası olarak gösterdiğim evsaf yalnız lâik Cumhuriyetçi, milliyetçi ve samimi olmaktır. Açık bıraktığım yerler için hiç bir şahsiyet lehinde veya aleyhinde her hangi bir telkinim yoktur ve olmayacaktır. Açık yerlere namzedlerini koyacaklar hakkında vicdani kanaatınıza göre rey vermek hassatan rica ettiğim husustur

C.H.F. Umumî Reisi

Gazi M. Kemal

Ayın Tarihi: 1931, Sayı 86, s.737

* * *

681 - SEÇİM DOLAYISİLE MİLLETE BEYANNAME

(20. IV. 1931)

Aziz vatandaşlarım,

Senelerdenberi şahsıma ve reisi bulunduğum Cumhuriyet Halk Fırkasına itimat ederek tevdi eylediğiniz devlet ve millet işlerini, hakiki icaplara uyarak ifaya çalışmaktayız. Yapılmış işler yüksek nazarlarınızın önündedir. Onları takdir ve tenkit etmek sizin hakkınızdır. Ancak biz memleket ve millet işlerini içinde yaşanılan umumi şartlar ve hadiselerle göre en isabetli yaptığımızı vicdanen kani bulunuyoruz. Bu kanaatladır ki bu defaki intihapta dahi başlamış bulunduğumuz inkılâp ve itilâ mesaimize devam edebilmek için itimadınızı talep etmek üzere yüksek huzurunuzla çıkıyoruz.

Şimdiye kadar olduğu gibi bugün dahi huzurunuzda vuku bulacak beyanatımız açık ve kati olacaktır. Çünkü onlar size hesabı verilmek muhakkak olan, yapılacak müsbet işlerin ifadesidir.

Aziz vatandaşlarım,

Esasen hep beraber üzerinde yürüdüğümüz yol malûmdur. Mesai ve faaliyet tarzımızın esasları fırkamızın programında ve bilhassa dört sene evvel büyük kongremizin tasvibine iktiran eden umumi riyasetin program beyannamesinde vazıhtır. Son senelerdeki icraatımızla bu umumi riyaset beyannamesi muhteviyatı karşılaştırılma dört sene evvel millete yapabileceklerimizi arzettiğimiz meseleler üzerinde ne kadar ciddi çalışıldığı ve azami derece de muvaffak olduğu kolaylıkla görülür.

Bizim bugün yeniden millete hatırlatmayı faydalı gördüğümüz esas noktalar şunlardır:

1- Cumhuriyet Halk Fırkasının Cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçı vasıfları onun değişmiyen bariz mahiyetidir.

Bu mahiyeti şu noktalar izah eder:

A) Millî mefkureye sadık kalmak,

B) Milletın irade ve hakimiyetini, devletin vatandaşa ve vatandaşın devlete, karşılıklı vazifelerinin hakkiyle ifasını tanzim yolunda kullanmak,

C) Ferdi mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber mümkün olduğu kadar az zaman içinde milleti refaha ve memleketi mamuriyete erdirmek için milletın umumi ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerle bilhassa iktisadi sahada devleti filen alâkadar ve faal kılmak.

2- Türkiye Cumhuriyeti halkını ayrı ayrı sınıflardan mürekkep değil ve fakat ferdi ve içtimaî hayat için iş bölümü itibarile muhtelif mesai erbabına ayrılmış bir camia telâkki etmek esas prensiplerimizdendir.

A) Çiftçiler, B) Küçük sanat erbabı ve esnaf, C) Amele ve işçi D) Serbest meslek erbabı, E) Sanayi erbabı, F) Tüccar ve C) Memurlar, Türk camiasını teşkil eden başlıca çalışma zümreleridir. Bunların her birinin çalışması diğerinin ve umumi camianın hayat ve saadeti için zaruridir. Fırkamızın bu prensiple istihdaf ettiği gaye sınıf mücadelesi yerine içtimai intizam ve tesanüt temin etmek ve birbirini nakzetmeyecek surette menfaatlerde ahenk tesis eylemektir. Menfaatler, kabiliyet, marifet ve çalışma dercesiyile mütenasip olur.

3- Çiftçilerimizi kredi, istihsal kooperatifleri gibi iktisadi teşekküllere mazhar etmek ve bu teşekkülleri terakki ve tekemmül ettirmek gayedir.

4- Küçük sanatlar erbabını esnafı müşkilât ve zaaftan kurtarmak ve onları daha kuvvetli, emniyetli bir vaziyete koymak için icap eden kredi müesseseleri yaratmak düşündüğümüz esaslı noktalardan biridir.

5- Milliyetçi Türk amelesi ve işçileri mevcudiyetleri ve emekleriyle Türk camiasının kıymetli uzuvlarıdır. Bu itibarla amele ve işçilerin hayat ve haklarını ve menfaatlerini göz önünde tutarız.

6- Serbest meslek erbabının milli Türk mevcudiyeti için çok lüzumlu ve faydalı olan hizmetleri fırkanın daima takdir gözü önünde tutulur. Kabiliyetleri ve hizmetleri karşılığını görmeleri için faaliyetleri sahasını açık ve emin bulundurmamak ehemmiyet verdiğimiz vazifelerdendir.

7- Memleketin inkişafında büyük ticaret, fabrika, büyük arazi ve çift lik sahiplerinin faaliyetleri mühimdir. Normal çalışan ve tekniğe istinat eden sermaye sahipleri teşvik ve himayeye lâyıktır.

8- Milletin yüksek menfaatini daima göz önünde tutarak bütün dikkat ve himmetleriyle vazifelerine hasrı hayat eden memurlar her türlü huzur ve refaha lâyıktırlar.

9- Devletin yüksek bünyesinin sarsılmaz temeli olan ve milli mefkureyi milli varlığı ve inkılâbı kollıyan ve koruyan cumhuriyet ordusunun ve onun fedakâr ve kıymetli mensuplarının daima hürmet ve şeref mevkiinde tutulmasına sureti mahsusada itina ederiz.

Muhterem vatandaşlarım,

Cumhuriyet Halk Fırkasının müstakar umumi siyasetini şu kısa cümle açıkça ifadeye kâfidir zannederim:

Yurtta sulh, cihanda sulh için çalışıyoruz.

Bundan sonra arzetmek isterim ki, millî vaziyetimizi refaha ve inkişafa doğru hareketli bir gidiş haline koymak hususundaki düşüncelerimize kuvvetle bağlıyız. Bu yolda yürürken ehemmiyet vermeğe lüzum gördüğümüz bazı esas noktaları da arzedeyim:

1- Bütün inkılâp neticelerini, vatandaşların tam emniyetini ve milli nizam ve inzibatı, dahili ve adli teşkilât ve kanunlarıyla koruyan ve hiç sarsılmayan bir hükümet otoritesi kurmak ve işletmek işlerimizin temelidir.

2- Vergi kanunlarımızı ilmî ve tatbikî bir itina ile ve milletin tediyeye kabiliyetini istihdaf eden bir zihniyetle tekemmül ettirmek hususundaki mesaiye devam olunacaktır.

3- Maarifi bugünküne nisbetle fazla çocuk okutacak basit bir program altında ileriye yürütmeyi mühim görüyoruz. Fikri olduğu gibi bedeni inkişafa da çok ehemmiyet veririz. Bilhassa milli seciyeyi derin tarihimizin ilham ettiği yüksek derecelere çıkarmak heyecanla takip ettiğimiz büyük emellerimizdendir.

4- Sıhhat ve içtimaî muavenet mesaimizi umumi ihtiyaçla mütenasip bir surette tevsi çarelerine tevessül olunacaktır. Türk camiası içinde cidden himaye ve yardıma muhtaç olanlar dikkat gözüümüzün önündedir.

5- Nafia işlerimiz her şubesinde amelî ve verimli bir tatbik programına tevfikân takip olunacaktır. Bu işlerden büyük feyiz ve kuvvet vasıtası olan demir yolu inşaatına ısrarla devam edeceğiz. İlk inşa programlarının cidden müstacel tatbiki yolunda çekilen sıkıntıların tamamen yerinde olduğu kanaatindeyiz. Şimdiki inşaat devam etmekle beraber Sivas-Erzurum, Zonguldak-Havza hatlarının ve daha sonra Ergani-Diyarbakır hattının yapılmasına başlanacaktır. Ereğli, Mersin ve Samsun limanlarının da inşaları gireceğimiz mesai devresinin münasip zamanlarında başlanacak işlerimizdendir.

Velâyet şoseleri üzerinde çalışmakla beraber memleketi bağliyan iyi ve fenni bir şose şebekesine kavuşmak için mümkün olan tedbirler alınacaktır.

İktisadi maksatlara vefa edecek bir büyük su işi idealimiz olmakla beraber bugün müsbet olarak söyleyebileceğimiz şudur: Küçük su işlerimizi mütevazı bir tarzda başarmak ilk hedeflerimizdendir.

6- İktisadi mülâhazalarımızda, herhangi vekâlet ve makamlara taallük eden bütün devlet işlerinin milli iktisadi noktaî nazarından mutlaka kârlı olması kaidesini umumiyetle esas tutarız. Eskiden kalmış kanunların ve usullerin zamanla bu noktadan ıslahına ehemmiyet veririz.

Üzerinde yaşadığımız vatanın servet menbalarını işletmek ve bu suretle istikbalimizi açmak ve aydınlatmak için yapılabilecek olan her tedbire tevessül olunacaktır.

Memleket içindeki dokuyucu tezgâh ve küçük ve büyük fabrika sanatlarına inkişaf vermek emelimizdir.

Harici ticaretimizin tanzimi başlıca işimizdir. Bu hususta ticaret erbabının faaliyetini semereli kılacağız. Milli mahsulât ve mamulatımızın revaçlarını teshil, şöhetlerini muhafaza ve ihraçlarını temin tedbirleriyle yakından alâkadar olacağız. Sanayi kredisine ehemmiyet vermekteyiz.

Vatandaşlarım,

Noktai nazarlarımızı açık ve samimi olarak arzettim. Bunları milletimizin kuvvet ve hayatiyetine güvenerek şimdiye kadar olduğu gibi tatbik ve icraya muvaffak olabileceğimize emniyetim vardır. Yapmak iktidarında olmadığımız işleri uyuşturucu, oyalayıcı sözlerle yaparız diyerek millete karşı gündelik siyaset takip etmek şiarımız değildir.

Şimdi sevgili vatandaşlarım sizden bana ve şerefli yakın tarihimizin unutulmaz hatıralarını taşıyan firkama, Cumhuriyet Halk Fırkasına itimadınızı isterim.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde, millet ve devlet işlerini beraber başarabileceğimi çok vicdani mülâhazalara tabi olarak takdir ettiğim mebus namzetleri arkadaşlarımla isimlerini reylerinize arzettim.

En isabetli, yüksek ve kati karar sizindir.

20/4/1931

C.H.F. Umumi Reisi
Gazi M. Kemal

H.M.: 21 Nisan 1931

* * *

682 - SEÇİMDEN SONRA MİLLETE BEYANNAME

(27. IV. 1931)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin yenilenen intihabı münasebetiyle C.H. Fırkasının tatbik edeceği esasları ana çizgileriyle büyük millete arzetmiş-tim. Mebus intihabının taayyün eden neticesi; şahsımın ve fırkamın millî itimada mazhariyeti yolundaki itikadımı kuvvetle teyid etti. Bu netice üzerine bütün vatandaşlara teşekkür borcumu ödemeğe müsaraat ederim ve yeni seçilen mebus arkadaşlarımla birlikte gösterilen itimada liyakat kesbetmek için bütün kuvvetimizi sarfedeceğimizi efkârı umumiyyeye arzeylerim.

C.H.F. Umumi Reisi
Gazi M. Kemal

H.M.: 28 Nisan 1931

* * *

683 - ZİRAAT MEZUNLARI KONGRESİ MÜNASEBETİYLE KONGRENİN TAZİM VE BAĞLILIK TELGRAFINA CEVAP

(20. I. 1932)

20. I. 1932

Ali Rıza Beyefendiye,

Ziraat Mezunları Kongresi münasebetiyle hakkımda izhar buyurulan hissiyata teşekkür eder ve mesainizin hayırlı ve muvaffakiyetli neticelerine intizar eylerim.

Gazi M. Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 21. I. 1932

* * *

**684 - SAMSUN'DA GAZİ HEYKELİNİN AÇILIŞ TÖRENİ
MÜNASEBETİYLE HALKIN SEVGİ VE BAĞLILIK
TELGRAFINA CEVAP**

(25. I. 1932)

25. I. 1932

Muhterem Samsun halkının şahsıma karşı besledikleri asıl duyguların kıymetli bir tezahürünü bildiren telgrafınızdan pek mütehassis oldum. Teşekkür, muhabbet ve selâmlarımın muhterem halka arzını rica ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 26. I. 1932

* * *

**685 - GEORGE WASHINGTON'UN 200. YILDÖNÜMÜ
MÜNASEBETİYLE TELGRAF**

(7. III. 1932)

7. III. 1932

Müttehit Amerika Hükümetleri Reisi M. Hoover Hazretlerine, Washington.

Büyük Amerikalı George Washington'un ikiyüzüncü yıldönümü münasebetiyle Zat-ı Devletlerine samimi dostluk hissiyatımı izhar ve müttehit Amerika Hükümetlerinin saadet ve refahı hakkındaki temenniyatımı beyan etmekle bahtıyarım efendim.

Gazi M. Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 8. III, 1932

* * *

**686 - İZMİRDE GAZİ HEYKELİNİN AÇILIŞ TÖRENİ MÜNASEBETİYLE BAĞLILIK TELGRAFINA
CEVAP**

(30. VII. 1932)

30. VII. 1932

Milli Mücadele ve heyecanımızın timsali olan güzel İzmir'de heykelimin rekzi vesilesiyle muhterem İzmirliilerin hakkımda gösterdikleri kadirşinaslıktan ve çok asilâne duygulardan pek müteheyyicim. Muhterem İzmirliilere teşekkürlerimin, selâm ve sevgilerimin iblâğını rica ederim.

Gazi M. Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 31. VII, 1932

* * *

**687 - İKTİSAT İŞLERİNDE BİRLİĞE DAİR VEKİL CELÂL BEYE
VERİLEN CEVAP**

(12. IX. 1932)

İktisad Vekili Celâl Beyefendiye

Yıllardan beri büyük ve ciddi İktisad işleri içinde bizzat uğraştınız. Görgü ve tecrübelerinizi çoğalttınız. Bu defa İktisad Vekâletini daha yüksek ameli vasıflarla deruhte etmiş bulunuyorsunuz. Bundan çok memnun ve müsterihim. Gerek zatı devletinize ve gerek zatı devletinizi büyük isabetle seçen Başvekil Paşa hazretlerine teşekkür ederim.

Bütün dünyada olduğu gibi memleketimizde de en başta bulunan mühim işimiz iktisad işidir. Bu işte en yüksek muvaffakiyeti temine çalışmak hayatidir, zaruridir. Bunun için bu işte bütün devlet teşkilâtının, bütün

yurddaşların ve hepimizin ciddi duygularla alâkalı olmamız lüzumu tabiidir. Millî iktisad yolunda emin olarak ve emniyet vererek kati ve radikal adımlar atarken, esas programımızın ilham ettiği ameli tedbirleri tercih etmek en doğru yoldur. İçtimai heyetimizin bütün iş bölümleri sahiplerini aynı faydalı alâka ile bu yolun elele vermiş, omuz omuza dayanmış, bir hedefe yürüyen samimi yolcuları yapmak, devletin iktisad işinde yorgunluğunu azaltmak ve muvaffakiyet zamanını kısaltmak için tek çare vardır.

Muvaffakiyetiniz için benimle beraber bütün arkadaşlarımızın ve yurddaşlarımızın maddi ve manevî her türlü vasıtalarla yardımcınız olduğunu düşünerek müsterihane ve muvaffakiyetinden emin olarak radikal surette çalışınız efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

* * *

H.M.: 14 Eylül 1932

688 - MAARİF VEKİLİNİN TEŞEKKÜR TELGRAFINA CEVAP

(25. I. 1933)

25. I. 1933

Maarif Vekili Dr. Reşit Galip Beyefendiye,

Ziyaret ettiğim mekteplerde muallimlerin, talebelerin feyizli mesaisini ve yüksek heyecanını sevinçle görmekteyim. Gözlerinden öperim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 27. I. 1933

* * *

689 - TÜRK TARİHİ TETKİK CEMİYETİNE TELGRAF

(25. I. 1933)

Yusuf Akçura

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Reisi,

Yalnız Eskişehir'de değil, gezdiğim diğer yerlerde de feyizli mesainizin parlak semerelerini sevinçle görmekteyim. Cemiyetinizin bu yolda millete ifa etmekte olduğu ve edeceği hizmet ölçülemeyecek kadar büyük'tür. Azanın gözlerinden öperim efendim.

Gazi Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 26. I. 1933

* * *

**690 - BURSA OLAYI ÜZERİNE ANADOLU AJANSI
ELİLE VERİLEN RESMİ TEBLİĞ**

(6. II. 1933)

Bursaya geldim. Hâdise hakkında alâkadarlardan malûmat aldım. Hadise hattızatında fazla ehemmiyeti haiz değildir. Her halde cahil mürteciler Cumhuriyet Adliyesinin pençesinden kurtulamıyacaklardır. Hadiseye dikkatimizi bilhassa çevirmemizin sebebi dini, siyaset ve herhangi bir tahrike vesile etmeğe asla müsamaha etmeyeceğimizin bir daha anlaşılmasıdır. Meselenin mahiyeti esasen din değil dildir. Kati olarak bilinmelidir ki Türk milletinin milli dili ve milli benliği bütün hayatında hadim ve esas kalacaktır.

HM. 7 Şubat 1933

**691 - HALKEVLERİNİN BİRİNCİ KURULUŞ YILDÖNÜMÜ
MÜNASEBETİYLE İSMET PAŞAYA TEBRİK VE
TEŞEKKÜR TELGRAFI**

(24. II. 1933)

Dolmabahçe 24. 2. 1933

İsmet Paşa Hazretlerine,

Halkevinde irat buyurduğunuz nutku zevkle dinledim. Tebrik ve teşekkür ederim. Necip Ali Beyin beyanat ve izahatından çok memnun oldum. Kendisini tarafımdan takdir ve taltif buyurmanızı rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 25. 2. 1933

* * *

**692 - ROOSEVELT'E YAPILAN SUİKAST TEŞEBBÜSÜ
MÜNASEBETİYLE TEESÜR TELGRAFI**

(28. II. 1933)

28. II. 1933

Müttehit Amerika Hükümetleri Reisi Mr. Herbert Hoover
Hazretlerine

Washington

Pek muhterem Mr. Roosevelt aleyhine vaki alçakça suikast teşebbüsü teessürümü mucip oldu. Bu vesile ile dostane muhabbetlerimin ve asil Amerikan milleti hakkında Türk halkının hislerini tecdit teminatının kabulünü Zat-ı Devletlerinden rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 1. III. 1933

* * *

693 - ROOSEVELT'İN VAZİFEYE BAŞLAMASI
MÜNASEBETİYLE TEBRİK TELGRAFI
(14. III. 1933)

14. III. 1933

Amerika Müttehit Devletlerinin en yüce memuriyetini ele aldıkları bir sırada Zat-ı Alilerine en kuvvetli ve candan tebriklerimi beyan etmek isterim.

Bu münasebetle, zati saadetiniz ve dost, asil milletin refahı ve saadeti için en hararetleli temennilerde bulunurum.

Gazi Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 15. III. 1933

* * *

694 - ÖZ TÜRKÇE YOLUNDA BAŞARILARINDAN DOLAYI İSTANBULDA MİLLİ TÜRK
TALEBE BİRLİĞİNE GÖNDERİLEN Telgraf
(27. III. 1933)

İstanbul'da Milli Türk Talebe Birliğine

Milli ülküye ulaştırın öz dil yolunda durmadan şaşmaz büyük adımlarla yürümeğe verdiğiniz değerden dolayı sizi överim. Yürekten sevgiler çocuklarım.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M. 28 Mart 1931

* * *

**695 - ROOSEVELT'İN DÜNYA DEVLETLERİ REİSLERİNE VE ATATÜRK'E GÖNDERDİĞİ
HİTABEYE TELGRAFLA VERİLEN CEVAP**

(19. V. 1933)

Zatı devletlerinin en yüksek insani ilham altında ve hüküm sürmekte olan siyasi ve iktisadi buhranlar yüzünden dünyanın mustarip bulunduğu sıkıntıları objektif ve ameli bir tarada müdrük olarak bütün devlet reislerine gönderdiği hitabeyi almakla şerefyap oldum. Silâh bırakımı konferansının akim kalmasına mani olmak ve dünya iktisat konferansının muvaffakiyetini temin etmek için yaptığınız tahlil ve telkinleri hususi bir dikkatle mutalea ve tetkik ettim.

Büyük Amerika Cumhuriyetinin Devlet Reisi tarafından bazı formüller etrafında milletlerin birleşmesini tahakkuk ettirmek için sarf olunan yeni gayretleri saygı ile takdir ederim. Bu formüller ki heyeti umumiyeleri itibarile, ancak felâketi durdurmak ve bütün insanlığın ateşli bir sabırsızlıkla beklediği huzur ve belki de refah devrine girilmesini kolaylaştırmak için fedakârlıklar yüklemektedir.

Zatı âlileri tarafından siyasi ve iktisadi sahada konulan prensipler hakkında Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin görüş tarzını arzederken her şeyden evvel Zâtı devletlerine temin etmek isterim ki, muhtelif beyanatlarımızda, siyasetimizin umumi direktifleri hitabenizde yapılan telkinlere en ziyade yaklaşır bir surette izah edilmiştir.

Filhakika dünya iktisadiyatı batısında, Washington'da hazırlık çalışmaları arasında hükümetinize gönderdiğimiz muhtırada para meselesini tetkik ederek milletler arası mübadelelerde tahvil olunabilir ve memleketler içerisinde tahvil olunamaz altın esasının ibkasını istemiş ve bu suretle şimdiki icaplara en ziyade uyan ve koyduğunuz umumi prensipten de katiyen ayrılmayan istikrarı iltizam etmiştik. Dünya ticaretinin tanzimi de bu muhtıradaki telkinatımızın mevzuunu teşkil etmiş ve milletler arası mübadelelerin çoğalmasına elverişli ve milletlerin inkırazını değil, refahını temin eder mahiyette gördüğümüz vasıtaları terviç etmiştik. İktisadi kalkınma için her memlekette yapılan gayretlerin, makul ve iyi düşünülmüş beynelmilel toplu tedbirlerle tamamlanması zaruri olduğundan tamamile mutabıkız.

Bu vadide beynelmilel emeklerin her millete kendi hususiyetlerine uygun bir inkişaf imkânını verecek surette birleştirilmesi icap ettiğini ve dünyanın iktisadi refahı hususunda herkes tarafından umumiyetle kabul olunacak fikrin her memleketin kendine has şartlar içinde terakki ve refaha erişmek hususundaki hakkına riayet etmek olduğunu her zaman beyan ettik. Bu hususta da noktai nazarımızın hitabenizdeki direktiflerle tamamen hemahenk olduğu mutalâasındayım.

Silâh bırakımı konferansına gelince, bu hususta da Zatı devletlerle beraber o mütalâadayım ki, refahı doğuran huzur ve itimadın bütün dünyada temini ancak küçükleşmeyle kabil alan yüksek ülkü önünde hususi menfaatler bir tarafa bırakılmalıdır. Zira erişilecek gaye o kadar ehemmiyetlidir.

Cenevre Konferansında şimdiye kadar sarf olunan emeklerin muvaffakiyete varmayışının asıl sebeplerini sayanı takdir bir vuzuh ve açık sözlülükle tarif buyuruyorsunuz.

Malûmu devletleridir ki, silâh bırakımı için Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Mac Donald projesinde iltizam edilen prensiplerden ileri gitmiştir. Tecavüzün imhası ve müdafaanın takviyesi fikrinden cidden realist bir düşünce ile mülhem olan telkinlerinizin, Cenevrede müdafaasından hali kalmadığımız görüşe her noktadan tevafuk ettiğini ilâve etmeliyim. En geniş manasında hücum silâhlarının tamamile kaldırılması bidayetten beri bağlı bulunduğumuz bir noktadır.

Cenevrede Mac Donald projesi münasebetile murahhasımız tarafından söylenen nutukta Boğazlar meselesini mevzuubahs etmekle ancak tecavüzün kaldırılması ve müdafaanın tarsinini istihdaf etmiş olduğumuzu Zatı devletleri müşahede buyurmuş olmalıdırlar.

İşte bunun içindir ki, bu bahiste Zatı devletlerinin tekliflerini noktası noktasına ve tamamen bizim sulh arzumuza ve beynelmilel sahada iyi anlaşma hususunda alemşümül ülküye uygun addediyorum.

Bu mülâhazalara binaen emniyet tekliflerinizin tetkikine geçerek şunu söylemeliyim ki:

1- Mac Donald projesini silâhları azaltma yolunda şayanı takdir bir gayret olarak telâkki ettik, ve o projeye Zâtı devletleri tarafından ileri sürülen ve bizzat bizim Cenevre Meclisi huzurunda izah ettiklerimizden ayrılmayan prensiplere en uygun şekli vermek için, müzakereye hazırız.

2- Bu zeminde atılacak yeni adımların zaman ve metodunun tayini bizim noktai nazarımıza tamamilen uygun düşmektedir.

3- Yeniden silâhlanma vadisinde hükümetim, bu bapta büyük münakaşalar önünde vaziyet almaktan şimdilik içtinap etmekle beraber, sulhun teminini hedef bilen her tedbirin ancak müsait bir surette karşılanacağı mülâhazasındayım.

Bundan başka bir umumi ademi tecavüz misakinin ve bir silâhları tahdit ve tenzil taahhüdünün son derece faydalı olacağına tamamilen mutabıkız.

Türk Hükümetinin noktai nazarını izah ederken, bu noktai nazarla büyük Amerika Cumhuriyetinin görme tarzı arasında hiçbir ayrılık mevcut olmadığını müşahede ile bahtiyarım.

Binaenaleyh, sulh davasına verdikleri yeni teminattan dolayı Zâtı devletlerine en hararetle samimi tebrikleri arz etmekle mesudum ve yine söylemekle bahtiyarım ki bu çerçevede dahilinde Birleşik Devletler Hükümetini Türkiye Cumhuriyeti hükümetinde tahakkuk ettirmek arzu ve azminin en hararetle taraflarını bulacaklardır. O hükümetim ki, yegâne hedefi iktisat sahasında memleketin refahı için kendi serbestisini temin ve her memleketin ayrı ayrı iyiliği ile umumi refaha hizmet etmekten ve siyasi sahada ise sulh içinde yaşamak ve meşru müdafaa vasıtalarını, herkes için ve herkese karşı, olduğu gibi muhafaza etmekle beraber başkalarıyla mütenazır olarak tecavüz vasıtalarını refetmekten ibarettir.

H.M.: 20 Mayıs 1933

* * *

696 -19 MAYIS BAYRAMI DOLAYISILE ANKARA HALKEVİ BAŞKANINA VERİLEN CEVAP

(22. V. 1933)

Nafi Âtuf Beyefendi
Erzurum Mebusu
Halkevi Reisi

Ankara

Milli savaş için ana vatana Samsun'a ilk çıktığım 19 Mayıs gününü kutlamayı vesile ederek hakkımda sevgi ve alâkayı bildiren yüksek duygulu ve iyilik bilir halkımıza teşekkürlerimin iletilmesini rica ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 23 Mayıs 1933

* * *

697 - SUİKASTTEN KURTULAN YUNAN BAŞVEKİLİ VENİZELOSA GÖNDERİLEN Telgraf

(7. VI. 1933)

Atınada M. Venizelos Hazretlerine

Zâtı devletlerinin bir hüsnü tesadüf eseri olarak kurtuldukları suikastten çok müteessir ve Madam Venizelos'un aldığı yaradan ziyadesile müteellim olarak nezdlerinde derin teessürümün tercümanı olmanızı rica ederim.

Kendilerine çabuk afiyet temenni eder ve en samimi hislerime inanmanızı dilerim.

H.M.: 8 Haziran 1933

* * *

698 - VİYANADA BULUNAN YUNANİSTAN CUMHURBAŞKANINA GÖNDERİLEN TEESSÜR Telgrafı

(7. VI. 1933)

Viyanada Yunanistan Reisicumhuru M. Zaimis Hazretlerine

Sabık Başvekile karşı yapılan suikast haberine ve Madam Venizelos'un aldığı yaradan son derece müteessir olarak Zatı devletlerinden kendi teessürlerine tamamen iştirak ettiğime emin olmalarını rica ederim.

Bu acı günlerde Türk milletinin Yunan milleti hakkında beslediği muhabbet ve dostluk hislerini size tekrar teyit etmek isterim.

H.M.: 8 Haziran 1933

* * *

**699 - LOZAN GÜNÜ DOLAYISİLE BAŞBAKAN İSMET PAŞAYA
ÇEKİLEN TEBRİK Telgrafi**

(24. VII. 1933)

Bu gün Lozan günüdür. Bu günü Türk milletine kazandıran Zatı devletlerini bütün kalbimle tebrik eder ve gözlerinden öperim.

H.M.: 25 Temmuz 1933

**700 - ADATEPE GEMİSİ İLE YAPTIĞI GEZİ HAKKINDA BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ'YE
TELEFON MESAJI**

(28. VII. 1933)

Kaplıca: 28. 7. 933

Saat: 00.30

Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine

Bugün (27. 7. 1933) saat 2.30 da Adatepe Torpidosiyle Dolmabahçeye gittik. Orada 3-4 saat kaldıktan sonra aynı vasıta ile Yalova'ya döndük. Harb Filosu K. Şükrü Bey de beraberdi. Şükrü Bey'den, Torpido K. ve Zabitanı ve efradının dikkatinden ve yetişkenlikleri nokta-i nazarından çok memnun oldum. Torpidonun son yolla yürüyüş tecrübesini yaptırдық. Kumandan, iftihara değer manzara göstermektedir. Zâtıdevletinizi ve Mareşali tebrik ederim. Zekâi Beyi yerinde tebrik ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Raşit Metel, Atatürk ve Donanma, s. 130

* * *

**701 - RUS İTHAL MALLARININ REKABETİNE DAİR BAŞBAKANLIĞA ÇEKİLEN
Telgraf**

(20. VIII. 1933)

İstanbul'daki tetkiklerim sırasında Rus ithalatının Türk mahsulâtına yaptığı rekabetin tesirleri nazarı dikkatimi celbetti. Bu cümleden olarak Ruslar Türk çimentosunun satılabileceği fiyat ne olursa olsun behemehal bu fiyattan aşağı satmak suretiyle Karadeniz havzasını elde etmişlerdir. Sovyetlerle Ticaret Mukavelesi, müzakeresi hitam bulmadan dahilde ihtiyacımıza kâfi miktarda istihsal olunan çimento, tütün, trikotaj, buğday gibi mevadın Türk emtiasından daha ucuz satılarak rekabete girişilmemesi hususunda Sovyetlerle itilâf edilmesini zaruri bulmaktayım. Aksi takdirde Rusların Türk pazarından bir miktar mal satın almakla bize zahiren temin ettikleri faide gayri meşru rekabetle tamamen hiçe indirilmiş olur.

Cumhuriyet: 17 Eylül 1956

* * *

**702 - REŞİT GALİP'İN 30 AĞUSTOS ZAFERİNİ KUTLAYAN
TELGRAFINA CEVAP**

(1. IX. 1933)

Kaplıca 1. 9. 1933

Dr. Reşit Galip Beyefendi, Kadıköy

Büyük ordumuzun yarattığı büyük zaferin yıldönümü münasebetiyle hakkımdaki candan duygularınıza teşekkür ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Dr. Raşit Galip, Haz: Ahmet Şevket Elman, Ankara, 1955, s. 227

* * *

**703 - YUNAN BAŞVEKİLİ VE BAZI NAZIRLARININ ANKARAYI ZİYARETLERİ
ESNASINDA, NAZIRLARI ÇANKAYA'DA KABULÜNDEN SONRA AKŞAM İSTANBUL'A
GİDERKEN YOLDA BAŞVEKİL İSMET PAŞAYA ÇEKTİĞİ TELGRAF**

(11. IX. 1933)

11. IX. 1933

Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine,

Muhterem misafirlerimizin huzurlarıyla geçirmekte olduğunuz dostluk ve kardeşlik anlarınıza gıpta ederim. Sizi samimi mesainizle yalnız bırakırken bugünkü mülakatın bende hasıl ettiği tatlı intibaları teyit ederim.

Beşeriyetin huzur ve saadeti için bütün milletlerin bizim gibi hakikî dost olmasını temenni ederim. Kıymetli misafirlerimize ve Ankara Türk dostluğunun ciddî ve hakikî duygularını göstermekte olduklarına emin olduğum bütün arkadaşlara selâm.

Gazi Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 12. IX. 1933

* * *

**704 - TÜRK-YUNAN ANLAŞMASININ İMZALANMASI MÜNASEBETİLE BAŞBAKAN İSMET
PAŞAYA ÇEKİLEN TEBRİK Telgrafi**

(15. IX. 1933)

Elen ve Türk Cumhuriyetleri arasında Pacte d'entente Cordiale'in imza edilmiş olmasından çok memnun oldum. Bu Pacte iki milletin karşılıklı büyük menfaatlerini tahkim eden kardeşlik inkişaf sahasına enginlik veren kıymetli bir vesikadır. İki taraf için kalpten arzu edilen feyzi vermesini temenni ve hükümetimizi tebrik ederim.

HM.: 16 Eylül 1933

* * *

**705 - TÜRK-YUNAN ANLAŞMASININ İMZALANMASI ÜZERİNE YUNAN RİCALİNİN
TELGRAFLARINA VERİLEN CEVAP**

(15. IX. 1933)

(Pacte d'entete Cordiale) ı imza ederken lütfen güzel hislerle beni hatırladığınızdan dolayı sureti mahsusada teşekkür ve bu dostluk eserini tahakkuk ettirmek hususundaki mesainizden dolayı sizleri tebrik ederim. İki milletin sıkı ve samimi bir surette yaklaşmasının müşterek idealimiz olduğu muhakkaktır. Bu ideali her münasebette tezahür ettirmek iki milletin hakiki dostluğunu göstermeğe medar olur.

İşaret buyurulduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti milletler arasında dostluk ve sulh fikrinin inkişaf ve teyidi cihetinden kendine teveccüh eden vazifesini ciddi ve samimi bir surette daima ifadan geri kalmayacaktır. Bu vesile ile de Yunanistanın kuvvet ve saadeti hakkında kalbi temennilerimi izhar etmekle bahtiyarım.

* * *

706 - ROOSEVELTİN CUMHURİYETİN ONUNCU YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE TÜRK MİLLETİNE GÖNDERDİĞİ HİTABEYE VERİLEN CEVAP

(29. X. 1933)

(Türkiye Cumhuriyetinin onuncu yıl dönümünü kutlamak için New Yorkta toplanan muhterem Heyete Amerika Reiscumhuru Hazretlerinin yaptıkları yüksek hitabeyi memnuniyetle öğrendim. Kendilerine ve bütün Amerika milletine en har ve samimi teşekkürlerimi iblâğ etmek isterim.

On yaşını bitiren Cumhuriyetimiz daha kurulurken kendine çizdiği hareket hattını adım adım takip etmiş ve kısa müddet içinde yakın mazinin biriktirdiği karanlıkları dağıtmağa muvaffak olmuştur.

Türk Cumhuriyetinin en esaslı umdelerinden biri olan yurttta sulh cihanda sulh gayesi, insaniyetin ve medeniyetin refah ve terakkisinde en esaslı amil olsa gerektir. Buna elimizden geldiği kadar hizmet etmiş ve etmekte bulunmuş olmak bizim için iftihara medardır.

Türkiyede doğan inkılâp güneşi yükselerek hararetini neşrettikçe, Türk milletinin kalbi büsbütün dünyanın büyük ve takdire şayan eserlerine karşı sıcak bir muhabbetle dolmuş, bütün terakki umdelerini tamamilen benimsemiştir.

İşte bu sıcak duyuş ve benimseyişlerdir ki, Türk milleti daha çok evvel aydınlanan müttehit Amerika milletlerine ve onların kudretli reisine karşı hadsiz bir sevgi ve cazibe hissetmektedir.

Mister Roosevelt'in büyük faaliyetleri Türkiyede derin bir alâka ile takip edilmektedir. Bu bilgili faaliyetin Amerika milletinin istihdaf ettiği refahı temin etmesini ve böylece dünya ıstıraplarını da tehvine hizmet eylesini Türkler yürekten temenni ederler.

Genç Cumhuriyetimizin en samimi takdir hislerini büyük kardeş Cumhuriyete bu vesile ile bir kerre daha sunarım)

H.M.: 3 Kasım 1933

* * *

707 - CUMHURİYETİN ONUNCU YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE ALMAN BAŞVEKİL YARDIMCISININ TELGRAFINA VERİLEN CEVAP

(31. X. 1933)

Başvekil Muavini M. Von Papen Hazretlerine

Beni fevkalâde mütehassis eden tebrik telgrafnamelerinden dolayı samimi surette teşekkür ederim. Gerek Zatiâliniz ve gerek benim kıymettar arkadaşlarım olmuş olan vatandaşlarımız hakkında pek dostane bir hatıra muhafaza etmekteyim ve bu hatırayı bu münasebetle tecdit etmek isterim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 9 Kasım 1933

708 - TÜRK DOSTLARI CEMİYETİ REİSİ AMİRAL BRİSTOL'UN CUMHURİYETİN ONUNCU YILINI KUTLAYAN TELGRAFINA VERİLEN CEVAP

(31. X. 1933)

Amiral Bristol Hazretlerine

Dostane tebrik ve telgrafınızdan dolayı Zati devletlerine hararetle teşekkür ederim. Türk dostları ile onların namdar reisi bize hissiyatlarının yeni bir delilini daha ibraz ettiler.

Kendilerine minnettarlığımı ve samimi dostluğumu arzetmek isterim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 9 Kasım 1933

* * *

**709 - FRANSIZ RADİKAL PARTİSİ REİSİ M. HERRİOT'NUN CUMHURİYET BAYRAMI
DOLAYISİLE TEBRİKİNE VERİLEN CEVAP**

(31. X. 1933)

Radikal Fırkası Reisi M. Herriot Hazretlerine

Dostane tebrikinizden ve temennilerinizden dolayı gerek Zatı âlinize ve gerek Fransız Radikal Fırkasına samimi surette teşekkür ederim; Büyük ve cumhuriyetçi ve cumhuriyet fikirlerini o kadar necip bir kanaatle temsil etmekte olan bir fırka tarafından bana tevcih edilen sözlerden pek mütehassis olduğum halde size ve firkanıza gerek kendi namıma ve gerek Cumhuriyet Hükümeti namına çok dostane selâmlarımı arzederim, Reis Hazretleri.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 4 Kasım 1933

* * *

**710 - SOVYET İCRA KOMİTESİ REİSİNİN CUMHURİYET BAYRAMI TEBRİKİNE VERİLEN
CEVAP**

(31. X. 1933)

Sovyet Rusya Merkezi İcra Komitesi Reisi M. Kalinin Hazretlerine

Moskova

Cumhuriyetin Onuncu yıl dönümü münasebetiyle bana keşide buyur-duğunuz telgrafi büyük bir memnuniyetle aldım. Büyük dost memleketin merkezî İcra Komitesinin M. Vorosilov gibi mümtaz bir şahsiyetin reisliğinde, bir heyeti bayramımıza iştirak ettirmek suretiyle vaki nazik alâkası bizi pek ziyade mütehassis etti. Bu büyük bayram günlerinde hissettiğimiz sevinç, yanı başımızda ilk günler dostlarımızın mevcudiyetiyle bir kat daha çoğaldı. Büyük ve dost komşu memleketin iktisad, sanayi ziraat ve hars sahalarında elde ettiği büyük muvaffakiyetleri şiddetli bir alâka ile takip ederek, mesaimizin muvaffakiyetini ve itilâ eserinin tahakkukuna olan şahsi hizmetimi tarif için kullandığımız sözleri minnettarlıkla karşılarım. Sovyet Rusya heyeti murahhasasının parlak ve muhabbetkâr iştirakiyle kutlulanan Cumhuriyetin onuncu yıl dönümünün inhilal etmez Türk-Sovyet dostluğunun daima daha ziyade takviyesine hizmet edeceğine kani olarak, teşekkürlerimi ve sovyet Rusya halkının refahı için olan en samimi temenniyanımı arzederim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 4 Kasım 1933

* * *

**711 - SOVYET MİSAFİRLERİN RUSYAYA DÖNMELERİ MÜNASEBETİLE ÇEKİLEN
Telgraf**

(16. XI. 1933)

Sovyet Rusya Merkezi İcra Komitesi Reisi M. Kalinin Hazretlerine

Çok dostane telgrafınızı büyük bir memnuniyetle aldım. Büyük komşu memleketin Türkiyeye göndermek lûtfunda bulunmuş olduğu mümtaz zevat, burada Sovyet Rusya ve Türkiye milletlerinin on iki seneden fazla bir zamandan beri aralarında tesis etmiş oldukları ve bugüne kadar bilâ inkita kuvvet bulmuş olan samimi dostluğa en iyi bir surette uyan kabulü görmüşlerdir.

Dostlarımızın kendilerinin huzurunun Türkiyenin bütün mıntakalarında bais olmuş olduğu dostluk tezahürlerinin ifade ettiği manayı tamamilen hissetmiş olmalarından dolayı son derece bahtiyarım.

Mümtaz Sovyet ricalinin ziyaretleri ve kendilerine karşı gönülden yapılan kabul iki memleket tarafından Türkiye ile Sosyalist Sovyet Şuraları İttihadını birbirine bağlayan bozulmaz dostluğun yeni iki zamanını teşkil etmektedir.

Bu münasebetle Zâtı devletlerine şahsi saadetinizin ve büyük dost memleket milletlerinin saadet ve refahı hakkındaki en samimi temennileri mi tekrar ederim.

Gazi Mustafa Kemal

H.M.: 17 Kasım 1933

* * *

**712 - İSTANBUL ÜNİVERSİTESİNİN AÇILIŞI MÜNASEBETİYLE MAARİF VEKİLİNİN
TELGRAFINA CEVAP**

(20. XI. 1933)

20. XI. 1933

Hikmet Beyefendi

Maarif Vekili, İstanbul.

İstanbul Üniversitesinin açıldığını bildiren telgrafınızı derin memnuniyetle aldım. Hakkımdaki duygularınızdan dolayı zat-ı âlilerine ve bütün profesörlere ve talebeye teşekkür ve muhabbetlerimi sunar, muvaffakiyetler dilerim, efendim.

Gazi Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 21. XI. 1933

* * *

**713 - MÜLKİYE MEKTEBİNİN 57. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE MECLİS REİSİ
KÂZIM (ÖZALP) PAŞANIN MÜLKİYELİLER ADINA GÖNDERDİĞİ SEVGİ VE BAĞLILIK
TELGRAFINA CEVAP**

(5. XII. 1933)

5. XII. 1933

Mülkiye Mektebinin kuruluşunun 57 inci yıldönümünü kutlulamak için toplanmış olan mülkiyelilerin Zat-ı Âliniz delaletiyle bana bildirdikleri duygular, değerli bir heyetin yüksek yurt, vazife, inkılâp ve ülkü mefhumlarına beslediği şuurlu ve aydınlık sevgiyi ve saygıyı gösterdiğinden beni çok sevindirdi. Millet ve memleket hizmetlerinde sürekli muvaffakiyetlerini dilediğimi, selâmım ve teşekkürlerimle birlikte kendilerine söylemenizi rica ederim efendim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Hakimiyeti Milliye Gazetesi, 7. XII. 1933

* * *

**714 - BALKAN ANLAŞMASI ÜZERİNE YUNANİSTAN CUMHURBAŞKANININ TEBRİKİNE
VERİLEN CEVAP**

(11. II. 1934)

M. Alexandre Zaimis Hazretleri

Yunan Reisicumhuru

Balkan anlaşma imsakinin imzası münasebetiyle Zâtı devletlerinin tebriklerini büyük bir sevinçle aldım. Ve samimiyetle teşekkür ederim.

Misaki imza eden memleketlerin devlet adamlarının anlayış ve uzağı görüşleri mahsulü olan bu misak ile Balkanlarda bir sükûn ve saadet devresi açtıklarını görmekte bahtiyarım.

Asil Yunan milleti ile Türk milleti arasında mevcut olup bütün Balkan milletlerinin birbirleriyle kardeş olmaları yolunda inkişaf eden dostluğun bu vesile ile bir kerre daha teyyüt ettiğini görmekten sureti mahsusada zevk duymaktayım.

Gazi Mustafa Kemal
Türkiye Reisicumhuru

Ayın Tarihi: 1934, sayı: 3, s. 104

* * *

**715 - KEMALETTİN SAMİ PAŞANIN VEFATI
REİSİCUMHURUNUN TÂZİYET TELGRAFINA CEVAP**
(19. IV. 1934)

MÜNASEBETİYLE ALMANYA

19. IV. 1934

Almanya Reisicumhuru Mareşal Hindenburg Hazretlerine

Berlin

Sefirimiz Kemalettin Sami Paşa'nın bizi fevkalâde müteessir eden vefatı dolayısıyla Zat-ı Devletinizin lûtuflukâr takdirleri beni fevkalâde mütehassis etmiştir. Bundan dolayı Zat-ı Devletinize en hararetli teşekkürlerimi arz ederim.

Kemalettin Sami Paşa'nın vefatıyla kıymetli evlâtlarından birini kaybeden Türkiye, Almanya'nın Şahs-ı Devletinizde müteveffanın matemine samimiyetle vuku bulan iştirakine karşı daima mütehassis kalacaktır.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 5, 1934, s. 5

* * *

716 - CUMHURİYET GAZETESİNE GÖNDERİLEN TELGRAF
(16. V. 1934)

16. V. 1934

Yunus Nadi Beyefendi,

Muğla Mebusu ve Cumhuriyet Gazetesi Başmuhariri, İstanbul.

Gazetenizin onuncu yıldönümünü idrak etmesinden memnun oldum. Muvaffakiyet temenni ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Cumhuriyet Gazetesi, 17.V.1934

* * *

**717 - İRAN ŞEHİNŞAHININ TÜRKİYE'YE GELMEK ÜZERE KARS'A VARISLARI ÜZERİNE
ŞAHA ÇEKİLEN TELGRAF**

(13. VI. 1934)

13. VI. 1934

İran Şehinşahı Âlâ Hazreti Hümayun Rıza Şah Pehlevi Hazretlerine

Kars

Zat-ı Şehinşahilerinin sıhhat ve afiyetle seyahat buyurmalarından mütevellit memnuniyetimi ve huzur-u biraderaneleriyle şerefya olmak zamanına tahassürle intizar eylediğimi kalbî muhabbetlerimle arzeylerim.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 7, 1934, s. 12

* * *

**718 - UYUŞTURUCU MADDELERİ TAHDİT
DÖNÜMÜNDE VERİLEN**

**MUKAVELESİNİN BİRİNCİ YIL
ZİYAFETTE OKUNAN Mektup**

(20. VI. 1934)

Türkiye Cumhuriyeti Riyaseti
Ankara

“World Narcotic Defence cemiyeti Reisi Captain Richmond P. Holison

Muhterem Efendim,

Uyuşturucu mevat imal ve tevziini tahdit eden 1931 Cenevre mukavelenamesinin ilk senei devriyesi münasebetiyle yapılacak neşriyata iştirakim hususunda Washington Türk Sefarethanesi vasıtasıyla göndermiş olduğunuz davetnameyi memnuniyetle aldım, bundan, dolayı size samimi olarak teşekkür ederim.

İçtimai bir afet olan bu uyuşturucu madde fenalığına karşı mücadele hususunda ittihaz edilecek tedbirleri tetkik ettikten sonra, muhterem dostum Ceneral Charles H. Sherrül tarafından uyuşturucu maddeler haftası esnasında irat edilip 24 Şubat 1934 tarihinde radyo ile neşredilmiş bulunan nutukta beyan edildiği veçhile hükümete, mevcut olan bütün beynelmilel mukavelelere merbut kalmasını tavsiye ederim. Bunun neticesi olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi 1912 La Haye mukavelesini aynı zamanda 1925 ve 1931 Cenevre Afyon mukavelelerini bir defada tasvip etti. Bugün mezkûr mukaveleler fevkalâde dikkat ve itina ile tatbik edilmektedir.

Lâkin bu muahedelerin mevkii tatbiki vazı o kadar kolay olmamıştır. Türkiyede afyon istimali hiç bir zaman itiyad haline gelmemiş olmakla beraber afyon zer'i asırlardan beri memleketin zirai hayatında büyük bir ehemmiyet kesbetmişti. Yüz binlerce Türk köylüsü maişetlerini afyon zıraatıyla temin ediyorlardı. Dünya iktisadi buhranının en müşkil anlarına tesadüf eden mevzuubahis tedbir, bu sınıf halkın vaziyeti üzerinde fena neticeler tevhit etmekten hali kalmadı. Bununla beraber Türk hükümeti afyon yetiştiren köylülerin ıstıraplarını tahdit için tedbir ittihazına teşebbüs etti ve aziz dostumuz Ceneral Sherrill tarafından beyan olunduğu veçhile şeker sanayiinin bu müşkili bertaraf etmek hususunda en iyi tedbir olduğu görüldü. Ciddi ve müşkil ahval ve şeraite rağmen Türk milleti ve Türk Cumhuriyeti, eski zamanların afetlerine mabetle daha mühlik olan uyuşturucu madde fenalığından beşeriyeti tahlis etmekle büyük bir meserret ve saadet hissetmiştir.

1928 senesinden beri uyuşturucu maddelere karşı mücadele hususunda ciddi teşebbüsler yapılmıştır. Büyük Millet Meclisi beynelmilel mukavelelerden mütevellit yeni şeraiti karşılamak üzere yeni kanunlar ihzar etmiştir. Ve bu kanunlar elyevm mevkii meriyette bulunuyor. Uyuşturucu maddelerin inhisara alınmasına dair olan kanun bunlardan biridir. Uyuşturucu madde ticaretinin hususi ellere bırakıldığı takdirde gayri meşru mecralara sapacağını biltecrübe öğrenmiş olan Türk hükümeti herkesden evvel uyuşturucu maddelerin imal, ithal, ihraç ve satışını inhisar altına koyan bir kanun yaparak Büyük Millet Meclisine arzetti. Bu suretle ham afyon zer'i hükümet kontrolü altında mahdut bir miktara tenzil edilmiştir.

Afyondan çıkarılan bütün uyuşturucu maddelerin memleket dahilinde imali için bir devlet fabrikası' tesisi de faydalı görülmüştür. En sonunda, tıbbi ve ümi ihtiyaçları karşılamak üzere diğer nevi eczaların idhali, aynı zamanda memlekette istihsal edilen ham afyon ve uyuşturucu maddelerin beynelmilel kavaide tevfiklen ihracı inhisar idaresine tevdi edilmiştir. Uyuşturucu maddelere karşı mücadele hususunda gayet müessir olmasına mebni aynı usulün diğer memleketlerde tatbiki şayanı arzudur. Bundan başka, 12 Haziran 933 tarihinde kabul edilmiş bulunan bir kanun bütün uyuşturucu maddelerin ithal, ihraç ve satışını sıkı bir kontrole tabi tuttuğu gibi hint keneviri zer'ini ve haşhaş istihsalini mutlak surette menetmiştir. Gayri meşru ticaretle işigal edenler için ceza kanununda tayin edilmiş bulunan cezalar teşdit edilmiştir. Bu suretle Türk Cumhuriyeti hükümeti, kendi ülkesi dahilinde uyuşturucu maddeleri kontrol için daha çok zecri tedabir ittihaz ettiği gibi Türkiyenin dünyadaki gayri meşru uyuşturucu madde ticaretine merkez teşkil etmesi ihtimalini de kati olarak bertaraf etmiştir. Ve Türkiye bu payeye erişmek için samimi olarak çalışmaktan asla fariğ olmayacaktır.

Gayri meşru ecza ticaretini kaldırmak hususunda Türk Cumhuriyeti tarafından beynelmilel mukavelelere tevfiklen yapılmış olan mesaiyi vesatetinizle Amerikan efkârı umumiyesine arzederken, bu nafi ve insani teşebbüsün istihdaf ettiği gayeye henüz erişilemediğini söylemekten kendimi alamıyacağım. Beşeriyeti uyuşturucu madde afetinden tahlis için yapılacak daha bir çok şeyler vardır. Bu sözlerimle bütün milletlerin göstermiş olduğu tesanüt ve bilhassa Birleşik Amerika Hükümetleri tarafından ifa edilen kıymetli ve unutulmaz hizmetler sayesinde elde edilen muvaffakiyetin büyüklüğünü inkâr etmiyorum. Maksadım beşeriyeti bu dahiyeden tahlis için daha fazla mücadele ve bilhassa bütün milletler arasında sıkı bir teşriki mesai lüzumuna işaret etmektir.

Bu vesile ile, uzun müddet beşeriyete ifa ettiği hizmetler bütün hayır sevenlerin bihakkın, hürmet ve muhabbetini kazanmış olan cemiyetimize samimi tebriklerimle birlikte halisane muvaffakiyet temennilerimi takdim ederim.

Hürmetkârınız
Gazi Mustafa Kemal
Türkiye Reiscumhuru

Ayın Tarihi: 1934, 9, s. 239-241

* * *

**719 - ŞAHİN TÜRKİYEDEN AYRILIRKEN BEYAZITTAN
CEVAP**

GÖNDERDİĞİ TELGRAFINA

(6. VII. 1934)

Büyük İran Devletinin Muhterem ve Büyük Şahinşahi Ala Hazreti
Hümayun Rıza Şah Pehlevi Hazretlerine

Tahran

Türkiyeden kardeş memleket toprağına avdet ederken göndermek lüt-funda bulunduğunuz yürekten gelme yüksek hislerle dolu telgrafnamei hümayunlarını sevinçle aldım.

Zatı Şahinşahilerile birlikte geçirdiğim günler ve kudret ve faziletinize bir kere daha şahit olduğum muhavereler hatıramda silinmez surette menkuş kalacaktır. Milletlerimizin birbirine karşı pek tabii olan kuvvetli rabitaları ziyareti şahinşahilerile tebarüz etmiş ve büsbütün kökleşmiştir. Bu kardeşlik hissiyatını Türk milleti namına ve kendi namına arzederken kardeş milletin büyük hükümdarı dostum ve kardeşime selâmetler, uzun ve mesut ömürler ve İran milletine temadî refah ve saadetler dilerim.

Türkiye Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi: 1934, No 8, s. 49

* * *

720 - FRANSA MİLLİ BAYRAMINI TEBRİK TELGRAFI

(18. VII. 1934)

18. VII. 1934

Fransa Reisicumhuru M. Albert Lebrun Hazretlerine,

Fransanın Milli Bayramı, bana, Zat-ı Devletlerine dostluğumun teminatını tekrar etmek ve şahsî saadetinizle büyük dost milletin saadet ve refahı hakkındaki temenniyatımla birlikte samimî ve hararetili tebriklerimi arzulemek için yeni bir fırsat vermiştir.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 8, 1934, s. 119

* * *

**721 - MAREŞAL VON HİNDENBURG'UN VEFATI MÜNASEBETİYLE OĞLUNA GÖNDERİLEN
BAŞSAĞLIĞI TELGRAFI**

(8. VIII. 1934)

8. VIII. 1934 Miralay Von Hindenburg,

Büyük Devlet Reisi namdar pederinizin vefatını acı bir teessürle haber aldım. Matemimize candan iştirak eder ve size en samimi taziyetlerimle beraber derin sempatimin ifadesini takdim ederim, Miralayım Efendim.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 9, 1934, s. 180

* * *

**722 - ALMAN MAREŞALİ FON HİNDENBURG'UN VEFATI
MÜNASEBETİYLE HİTLER'E BAŞSAĞLIĞI TELGRAFI**

(8. VIII. 1934)

8. VIII. 1934

Büyük Devlet Reisinin vefatıyla pek müteallim olarak en samimi taziyetlerimle, Türk milletiyle beraber Alman milletinin bu matemine âzami iştirak ettiğim teminatını Zat-ı Devletlerine izhar ve ifade ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 9, 1934, s. 179

* * *

**723 - MACAR MİLLÎ BAYRAMI MÜNASEBETİYLE TEBRİK
TELGRAFI
(26. VIII. 1934)**

26. VIII. 1934

Macar Naib-i Hükümeti Fahametli Amiral Horti dö Nagypany Hazretlerine, Peşte.

Sentetiye Bayramının yıl dönümü münasebetiyle en har tebriklerimi ve şahsi saadetleriyle dost ve asil Macar milletinin refah ve ikbali hakkındaki samimi dileklerimi beyana müsaraat ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 9, 1934, s. 180

**724 - İZMİR FUARININ AÇILMASI DOLAYISİLE BAŞBAKANIN TELGRAFINA VERİLEN CEVAP
(29. VIII. 1934)**

Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine

İzmir

İzmirde açılan budunlar arası panayırın açılışı ve bunu açanın yüksek duygularını kavrayan tel yazısını seninle beraber üzerinde bulunduğum Kocatepe hatırasını anan yüzlerce Türk gençliği içinde okudum. 26 Ağustos Türk budunu için her yıl yepyeni kazançlar verimi olacaktır. Bu kısa sözün kendisi sen olacaksın. Bu inançla bu yazılar yazıldı. Namo İsmet

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi: 1934, sayı: 9, s. 56

* * *

**725 - AFGANİSTANIN İSTİKLÂL BAYRAMI MÜNASEBETİYLE
TEBRİK TELGRAFI
(2. IX. 1934)**

2 Eylül 1934

Afganistan Kralı Haşmetlû Mahammet Zahir Han Hazretleri

Kabil

Dost Afganistanın İstiklâl Bayramının yıldönümü münasebetiyle en samimi tebriklerimizi, şahsî saadetleri ve kardeş Afgan milletinin refah ve ikbali hakkındaki temennilerimle birlikte tekrar eylerim.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 10, 1934, s. 103

* * *

**726 - HİTLERİN ALMAN REİSİCUMHURLUĞUNA SEÇİLMESİ
ÜZERİNE TEBRİK TELGRAFI
(4. IX. 1934)**

4 Eylül 1934

Devlet Reisi M. Adolf Hitler Hazretleri,
Berlin

Alman Devletinin en yüksek makamına intihabınız dolayısıyla en samimi tebriklerimi arz eylemekle bahtiyarım. Çok yüksek ihtiramatımın kabul buyrulmasını rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 10, 1934, s. 104

* * *

**727-9 EYLÜL KURTULUŞ GÜNÜ MÜNASEBETİYLE GÖNDERİLEN TAZİM VE TEBRİK
TELGRAFINA CEVAP**

(9. IX. 1934)

9. Eylül 1934

C. H. F. Reisi Avni Bey

İzmir.

Kurtuluş gününün yıldönümünü kutlularken hakkımda gösterilen asil duygulardan dolayı hepinize teşekkür eder, iyilikler dilerim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Aynı Tarihi, sayı: 10, 1934, s. 22

* * *

728 - PARLAMENTOLAR BİRLİĞİ KONFERANSI ÜYELERİNİN TELGRAFINA VERİLEN CEVAP

(26. IX. 1934)

Parlamentolar Birliği Konferansının İstanbulda toplanması münasebetile gönderdiğiniz cemilekâr telgrafınızdan ziyadesile mütehassis olarak teşekkürlerimi ve mesainizden tam bir muvaffakiyetle Türkiye'deki ikametinizin zevkli olması hakkındaki samimi temenniyatımı iblâğ eylerim.

Gazi Mustafa Kemal

Aynı Tarihi: 1934, No: 10, s. 49

* * *

**729 - YUGOSLAV KRALI ALEXANDR'IN ÖLÜMÜ ÜZERİNE KRAL NAİBİ PRENS PAUL'E
ÇEKİLEN TAZİYE Telgrafa**

(9. X. 1934)

Yugoslavya Kral Naibi Prens Paul Hazretlerine

Belgrat

Yugoslavya kralı Haşmetlû Alexandr Hazretlerine karşı yapılmış olan vahşiyane suikası büyük bir teessürle haber aldım. Sadık bir dostu ve samimi bir kardeşi olmakla müftehir bulunduğum büyük kralının vefatıle Yugoslavyanın duçar olduğu elim ziya bütün Türk milleti tarafından da aynı şiddetle hissedilecektir.

Ben katiyetle eminim ki Yugoslav milleti, asırlarca gösterdiği yüksek kabiliyetlere istinaden ve Zatı fehimanelerinin münevver idaresi altında olarak, kaderin kendisine tahmil ettiği bu acıklı tecrübeden de muzafferane çıkacak ve insaniyete refah bahş edici sulhe doğru çizdiği yolda ilerlemesine büyük bir sükûn ile devam edecektir.

Zatı fehimanelerinden sadık bir dostu ve dostluğuna daima sadık kalmağı bir şiar addeden ve Yugoslav milletinin büyük kederine iştirak eyleyen bir millet mümessilinin en müteheyyiç taziyetlerini kabul buyurmalarmı rica ederim.

Türkiye Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Aynı Tarihi: 1934 sayı: II, s. 90

* * *

**730 - YUGOSLAV KRALI ALEXANDR'IN ÖLÜMÜ ÜZERİNE KRALIÇE MARIYE
ÇEKİLEN TAZİYE Telgrafa**

(9. X. 1934)

Yugoslavya Kraliçesi Haşmetlû Mari Hazretlerine

Marsilya

Kral Alexandr hazretlerinin şahıslarına karşı yapılan şeni suikast ve feci cinayeti en büyük bir teessürle haber aldım. Hiçbir insanlık hissini kabul edemeyeceği bu vahşiyane hareketin acıklı neticesini duyunca bütün Türk milleti benim duyduğum derin teessürün aynini hissedecektir. Zatı haşmetpenabilerine Kralın ve Yugoslavyanın bir dostu sıfatile en samimi taziyetlerimi arzeder ve gerek benim gerek Türk milletinin Zatı haşmetpenahilerinin ıstırabına ve Yugoslav milletile bütün Balkan milletlerinin matemlerine iştirak ettiğimize itimat buyurmalarını rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 11, s. 91

* * *

731 - YUGOSLAV KRALI ALEXANDR'IN ÖLÜMÜ ÜZERİNE VELİAHT PİYER'E ÇEKİLEN Telgraf

(9. X. 1934)

Yugoslavya Veliahdı Fahametlû Prens Piyer Hazretlerine

Pederleri Haşmetlû Kral Hazretlerine karşı yapılan tavsif kabul etmez derecede şeni suikast münasebetile taziyetlerimin kabulünü Zatı fehimanelerinden rica ederim. Vefat eden büyük Kralın dostu sıfatile ve bütün Türk milleti ile beraber Zatı fehimanelerinin ve dost Yugoslavyanın matemine büyük bir samimiyetle iştirak ediyorum.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 11, s. 91

* * *

**732 - MARSİLYA'DA SUİKAST NETİCESİNDE VEFAT EDEN FRANSA HARİCİYE NAZIRI M.
BARTU'NUN ZİYAI DOLAYISIYLA TÂZİYET TELGRAFI**

(9. X. 1934)

9. X. 1934

Fransa Reiscumhuru Albert Lebrun Hazretlerine,
Paris.

Kendi toprağında yapılan suikastın bizzat Fransayı da matemdar eden neticesi, bütün sulh dostlarının, Fransa ve Yugoslavya dostlarının hissettikleri elemi bir kat daha artırmıştır. M. Bartu'nun vefatı, Kral Aleksandr'la beraber Avrupanın uğrayabileceği en acı bir ziyadır. Bu elim hadise münasebetiyle Zat-ı Devletlerine derin sempati hislerimi arzeder ve dost Fransa'nın matemine bütün Türk milletinin en samimi bir surette iştirak ettiğini bildiririm.

Gazi Mustafa Kemal

Cumhuriyet Gazetesi, 10.X.1934

* * *

733 - ÜÇÜNCÜ BALKAN GÜREŞ KONGRESİNİN TAZİM VE BAĞLILIK TELGRAFINA CEVAP

(9. X. 1934)

9. X. 1934

Kongre münasebetiyle hakkımda gösterilen duygulara teşekkür ederim.

Reisicumhur
Gazi Mustafa Kemal

Cumhuriyet Gazetesi, 10.X.1934

* * *

**734 - RAYMONT POINCARE'NİN ÖLÜMÜ MÜNASEBETİYLE FRANSA REİSİCUMHURUNA
TÂZİYET TELGRAFI**

(16. X. 1934)

16. X. 1934 Fransa Reisicumhuru M. Albert Lebrun Hazretlerine

Paris.

Fransanın en büyük adamlarından biri olan M. Raymont Poinca-re'nin vefatiyle Fransanın uğradığı acı ziyadan dolayı en samimi tâziyetlerimin kabulünü Zat-ı Devletlerinden rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Aynı Tarihi, sayı: 11, 1934, s. 70

* * *

**735 - RAYMONT POINCARE'NİN ÖLÜMÜ MÜNASEBETİYLE EŞİNE GÖNDERİLEN TÂZİYET
TELGRAFI**

(16. X. 1934)

16. X. 1934

Madam Raymont Poincare

Paris.

Duçar olduğunuz acı matemi büyük bir kederle haber aldım. Hürmetli tâziyetlerimi kabul buyurmanızı rica ederim.

Gazi Mustafa Kemal

Ayın Tarihi, sayı: 11, 1934, s. 71

* * *

**736 - MÜHENDİSLER BİRLİĞİNİN YENİ EVİNİN AÇILMASI DOLAYISIYLA BAYINDIRLIK
BAKANININ, MÜHENDİSLER ADINA, BAĞLILIK TELGRAFINA CEVAP**

(8. XII. 1934)

8. XII. 1934

Bayındırlık Bakanı Çetinkaya'ya

Değerli Türk mühendisleri arkadaşlarımızın bildirdiğiniz temiz duygulardan dolayı duyduğum kıvancın büyük olduğunu bildiririm. Kendileri için bugüne kadar olduğu gibi bundan böyle de büyük işler başarmalarını dilerim.

K. Atatürk

Ulus Gazetesi, 9.XII.1934

* * *

737 - İSMET PAŞAYA İNÖNÜ SOYADININ TEVCİH EDİLDİĞİNE DAİR BAŞBAKANLIĞNA GÖNDERİLEN Yazı

(26. XII. 1934)

Başvekâlete

Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin, inkılâp tarihimizin ilk şerefli ve parlak sahifesi olan İnönü meydan muharebelerinin Başkahramanı olmuş bulunması itibarile soyadı kanunu icabı olarak alacağı aile isminin İnönü olmasını çok yerinde bulduğumdan kendilerine bu soyadını tevcih ettiğimi bildiririm.

Ayın Tarihi: 1934, No. 12, s. 42

* * *

738 - CUMHURİYET HALK FIRKASI TEŞKİLÂTINA VE İKİNCİ SEÇMENLERE BEYANNAME

(2. II. 1935)

Şubatın sekizinci Cuma günü yapılacak saylav seçimi işleri üzerinde çalışan Fırka Umumi Reislik Divanı yeni Meclisde de müstakil üyelerin bulunmasına imkân vermek için Fırka namzet listesinde 16 boş yer bırakmağa karar vermiştir. Aşağıda yazılı vilâyetlerin her birinde birer sayırlık yer için Fırkadan namzet gösterilmeyecektir.

Cumhuriyetçi ve milliyetçi olmakla beraber Fırkamız programından başka bir programla ve fırkalı olmanın tabii kayıtları dışında serbest çalışacak samimi yurttaşların ulus kürsüsünden yapacakları tenkitler ve söylyecekleri mutalealarla milli çalışmanın kuvvetleneceği kanaatında bulunuyoruz. Bu yolda geçirdiğimiz dört yıllık tecrübe fırka esaslarımızın ve fırka hükümeti çalışmalarının ulus önünde yapılan tenkitlerle karşılaştırılmasına fırsat vermiş ve yurttaşların siyasal olgunluğunu artırmıştır. Her gün her vesile ile düşündüklerini ve yaptıklarını fırka içinde ve fırkalar arasında olduğu kadar iyi ve temiz, bütün yurttaşların da murakabesine arzetmeği vazife sayan firkamızın bu kararını bildirirken fırka teşkilâtımızdan ve fırkalı ikinci müntehiplerden yukarıda yazılı vasıftaki müstakil namzetlere rey vermelerini isterim.

Birer sayırlık yeri boş bırakılacak olan yerler şunlardır: Ankara, Afyon, Antalya, Denizli, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Konya, Kütahya, Sivas, Tokat, Muğla, Niğde, Yozgat, Çankırı ve Kastamonu.

Ulus: 3 Şubat 1935

* * *

739 - MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ DOLAYISİLE MİLLETE BEYANNAME

(4. II. 1935)

Sevgili Yurtdaşlarım,

Büyük Millet Meclisinin yeni saylav seçimine girerken, geçen dört yılın işlerini gözden geçirmek faydalı olacaktır. Bu suretle çetin yıllarda bana önderi bulunduğum C.H. Firkasına destek olan ve doğru yolu gösteren güveninizin yerinde olduğu kolaylıkla anlaşılmalıdır.

1930 ve 1931 yıllarından beri acun, hiç ayırt tanımayan genel bir sıkıntı içindedir. Her yerde ürünlerin fiyatları düşmüş olduğu halde alıcılar azalmış, ticaret muvazeneleri bozulmuş, iş hacimleri daralmış, en sağlam paralar sarsılarak düşmüş veya düşürülmeye mecbur kılınmıştır. Bizim yurdumuz bu sarsıntılara bilhassa maruz bulunuyordu, çünkü, ticaret ve tediye muvazenesi öteden beri açık bulduğa halde ziraat maddelerinin fiyat düşkünlüğü ve yurdun geniş ölçüde sinai mamulâta olan ihtiyacı, alış veriş açığını daha ziyade artıracaktı. Bu zorluklar ve ihtimaller yüzünden ülkede genel sıkıntı, mali olarak da ağır tesirler yapacağından, devletin hazinesi gittikçe daha fazla darlığa maruz bulunuyordu.

Bu çetin şartlar, her alanda, yeni kurumlar yapmağa mecbur olan yurdumuzda açılmayı ve ilerlemeyi durduracak mahiyette idi. Bütün bu çetin şartlara şu gayet mühim noktayı da katmak gerektir; geçen dört yıl içinde, uluslar arası durumu yeni ve derin bir buhrana girmiş ve uluslar arasında kuşku ve güvensizlik şiddetle kendisini hissettirmiştir. Geçen dört yıl içinde, ben ve firkam, ulusun başlıca bu meselelerini halletmek

vazifesinde idik, bugün yüksek katınıza açık alınla çıkıyoruz. En nazik ulus davalarını en isabetli tedbirlerle en doğru yollarda takibettiğimiz ve her alanda müsbet neticeler aldığımız kanığındayız.

Ekonomide, ticaret muvazenesini temin edecek ve ulusun satın alma kabiliyetini koruyacak tedbirler bulundu. Bu güzeyde iş ve değişme hacımlarının daralması, nisbetle bir çok ülkelerden önce durdurulmuştur. Yurt için yeni kazanç yolları bulmağa verilen ehemmiyet, fazla iyi ve hayırlı tesirini hissettirmeğe başladı. Geniş ölçüde sanayileşme hareketi, devletçe ve ulusça alınan yeni durumun en belli vafıdır.

Bu gün ziraat ve sanayi ürünlerimizin fiyatlarında düşkünlük durmuş, hatta genel olarak yükselme başlamıştır. Ziraî ve sınaî ürünlerimizin miktarları dahi, çok ülkelerde azalmağa ve azaltılmağa mahkûm olduğu halde, bizde bir artma göstermektedir. Yetiştiriciyi meyus etmeyecek kanaatli bir fiyat ile ürün artımı yeni ekonomi düzenimizin sağlam temellerinden ve mutlu ayırdımlarından biri olmak yolundadır.

Ekonomik tedbirlerin doğruluğu ve sağlamlığı ulusun genel yaşayışında ve her şeyden önce devletin maliyesinde müsbet tesirini derhal gösterdi. Şiddetli ve sert tasarruf tedbirleriyle muvazenesi temin olunan devlet bütçesi 1931 den sonra her yıl muvazene içinde artmaya başlamıştır. Birçok vergiler ıslah edilmiş, hatta indirilmiş olduğu halde, tahsilatta ve bütçe yekûnunda artma kabiliyeti görülmesi, sağlam bir mali bünyenin ve ekonomik ahvalin her yıl daha ziyade iyileşmesinin en müsbet belgesidir.

Uluslar arası güvensizlik ve kuşku devrinde, biz, büyük Türk ulusunun yüce menfaatlerine en uygun tedbirleri büyük hassasiyetle takibettik. Barışı seven ve onu her türlü taarruz niyetlerinden uzak bir surette kurumlandırmak isteyen temiz bir zihniyetle insel tertiplerin meydana gelmesine çalıştık. Bu gün barışı ve uluslar arasında iyi geçinmeyi amaç tutan ülkelerde, birleşik siyasamız ve karşılıklı türlü andlaşmalarımız vardır. Bir yönden de ulusal koruma vasıtalarına özel bir değer verdik. Bugün Türk ulusu iki köklü vasıfla uluslar arası münasebetlerde kendini göstermektedir. Bunlardan biri ulusumuzun kendini müdafaa için sarsılmaz bir azim sahibi olarak hürmet edilmeğe layık bir kudrette olması, diğeri, ulusumuzun dostluklarına ve ittifaklarına, ahval ne olursa olsun, değişmez bir sadakatle riayetkar olacağına inanılmasıdır. Türk vatani, ulusun bu yüksek vasıfları güvencine dayanarak ilerlemektedir.

Sevgili yurtdaşlarım,

Türk vatanının mütemadiyen yükselten ve ilerleten ana siyasada devam etmek kararındayız. Eğer yüce itimadınızı üzerimde ve önderi bulunduğum C.H. Fırkasından esirgemezseniz, gelecek dört yıl içinde ortaya koyacağımız eserlerin de geçenlerden daha çok ve daha verimli olacağına kati ve samimi inanımız vardır. Ekonomide, maliyede, nafiyada, kültürde ve milli müdafaa ile iç ve dış siyasada doğruluğu denenmiş gidiş yollarında azimle yürüyeceğiz. Ekonomide sanayileşme programımızı tahakkuk ettirmek, ürünlerimizin nefasetlerini ve standartlarını tanzim ve muhafaza etmek, her türlü deniz ekonomisini genişletmek, her türlü maden ekonomisini büyültmek, küçük kredi müesseselerini vücuda getirmek kararındayız.

Sanayileşme devrinde ihtikâr suretinde bir fiyat pahalılığına mahal vermemek için ciddi kontrol tedbirleri genişletirilecek ve pekleştirilecektir.

Maliyede vergi ıslahatına devam olunacaktır. Bu ıslahat, yurtdaşın mali yükümlerini, yersiz sıkıntılara ön vermeyecek surette düzeninde ödemesini temine matuftur. Tedrici ve iktisadi gelişmeye uygun bir terakki ile devletin hazinesini çok kudretli bir hale getirmek esaslı bir umdemizdir.

Nafia programımızı durmadan takip edeceğiz. Asırlardan beri ihmal edilmiş olan vatan bayındırlığını şimdiye kadar büyük zorlukları yenerek nasıl takip edebildikse, bundan sonra, daha ziyade dikkat ve sebat ile takip edeceğiz. 1935 senesi nihayetine kadar demiryolları Diyarbekir'e varmış kömür havzasına ve Antalyaya doğru uzanmış olacaktır. Erzurum hatları faaliyetle ilerliyor ve ilerleyecektir.

Sağlık ve sosyal yardım faaliyetimiz önümüzdeki yıllarda daha ziyade genişleyecektir.

Büyük Türk ulusunun kadın ve erkek seçmenleri

Bir yurdun en değerli varlığı, yurtdaşlar arasında ulusal birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurtdaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymağa karar vermiş olmak, bir ulusun en yenilmez silâhi ve koruma vasıtasıdır. Bu sebeple, Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında ulusal birlik, ulusal duygu, ulusal kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir.

Yüksek ve inkılâpçı bir kültür seviyesine varmak için, önümüzdeki yıllarda daha çok emek vereceğiz. Müsbet bilimlerin temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde olduğu kadar beden terbiyesinde kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek, ana siyasamızın açık dileğidir.

Yüce Türk ulusundan itimat isterim. Yeniden deruhte edeceğimiz ağır vazifeleri yüz akı ile başarmak ve ulusumuza müsbet hesaplarını verebilmek samimi kaygımızdır. Bu onurlu ve ağır vazifeli yolda, birlikte çalışabileceğim arkadaşlarımı yüce seçiminize sunuyorum.

Seçim kararınızdan sonra da muvaffakiyetimizin güvenci ve vasıtası, ancak yurtdaşlarımızın aramsız yardımları ve ilhamları olacaktır.

Kemal Atatürk
Ulus: 5 Şubat 1935

* * *

740 - YENİ SEÇİMLERDEN SONRA YURTTAŞLARA

BEYANNAME

(8. II. 1935)

Sevgili Yurttaşlarım,

Bana ve Partime inanınızı ve güveninizi gene gösterdiniz, saylav namzedi olarak size sunduğum arkadaşları yüce seçiminize değerli buldunuz. Ulusça gösterilen birlik, ülküye bağlılık bütün gözleri yeniden yurdumuza çekmiştir.

1935 seçiminin bittiği bu, 8 Şubat akşamı Türkiye, iç ve dış alanlarda bundan sonra da karşılaşabileceğimiz türlü meseleler önünde nasıl bir azim ve kuvvet manzarası göstereceğini bir daha acuna bildirmiş oldu.

Öz dileğimiz yurdun yüceliği, yurttaşın genliğidir.

Kemal Atatürk
Ulus: 9 Şubat 1935

* * *

741 - SUİKASTTAN KURTULAN SUUDİ ARABİSTAN KRALI ABDÜLAZİZ İBNİSSUUD'A TELGRAF

(23. III. 1935)

23. III. 1935

Suudi Arabistan Kralı Haşmetlû Abdülâziz İbnissuut Hazretleri, Mekke.

Zat-ı Şahaneniz ve Veliht Hazretlerine karşı yapılan suikastten kurtulduğunuzu büyük memnuniyetle haber aldım. Bu münasebetle gerek Zat-ı Şahanelerinin ve gerek Veliht hazretlerinin saadet ve sağlık içinde daha uzun yaşamalarını yürekten dilerim.

Kemal Atatürk
Aydın Tarihi, sayı: 16, 1935, s. 79

742- YILDIZ ARSİULUSAL KADINLAR KONGRESİNİN MİNNETARLIK TELGRAFINA CEVAP

(22. IV. 1935)

22. IV. 1935

Kadınlara rey hakkı temini için toplanan arsulusal Kadınlar Birliği 12. Kongresine.

Yıldız-İstanbul

Bana yollamış olduğunuz cemilekâr sözler için size teşekkür ederim. Siyasî ve içtimaî hakların kadın tarafından istimalinin, beşeriyetin saadeti ve prestiji nokta-i nazarından elzem olduğuna eminim. Kongre mesaisinin feyizli neticelere ulaşmasını dilerim.

Reisicumhur
Kemal Atatürk

Aydın Tarihi: N: 17, Mayıs 1935, s. 14

* * *

743 - ULUSAL EKONOMİ VE ARTTIRMA KURUMUNUN GENEL KONGRESİ
MÜNASEBETİYLE ÇEKİLEN BAĞLILIK TELGRAFINA CEVAP
(8. V. 1935)

8. V. 1935

General Kâzım Özalp
Ulusal Ekonomi Kurumu Başkanı

Ankara

Kongre münasebetiyle bana karşı gösterilen temiz duygulara teşekkür ederim.

Cumhurreisi
Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 18, 1935, s. 8

* * *

744 - IRAK KRALINA GÖNDERİLEN TEBRİK TELGRAFI
(11. V. 1935)

11. V. 1935

Haşmetli Birinci Gazi Hazretleri,
Irak Kralı.

Aile-i Kraliyeleriyle dost Irak milletini sevindiren mesut hadiseyi sevinçle öğrendim. Zat-ı Haşmetanelerinin Kraliçe ve genç Velihaht Hazretlerinin sıhhat ve sonsuz saadetleri hakkında samimî temennilerimi takdime müsaraa ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 18, 1935, s. 201

* * *

745 - İNGİLİZ KRALI V. GEORGE'IN JÜBİLESİ MÜNASEBETİYLE KRALA TEBRİK
TELGRAFI
(11. V. 1935)

Majestelerinin tahta çıkışlarının 25. yıldönümünü kutluladığı bu anda kendilerine çok samimî tebriklerimle birlikte şahsı saadetleri ve Krallık ailesinin saadeti için olan en hararetili temennilerimi arz etmekle bahtıyarım.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 18, 1935, s. 201

* * *

746 - MAREŞAL MİLSUDSKI'NİN VEFATI MÜNASEBETİYLE
LEHİSTAN REİSİCUMHURUNA BAŞSAĞLIĞI TELGRAFI
(15. V. 1935)

15. V. 1935

Reisicumhur Ekselans B. Moscicki
Varşova.

Müteveffa Mareşal Pilsudski'nin şahsında en büyük yaratıcılarından birini kaybetmiş olan Leh milletinin geçirmekte olduğu elemli acıya bütün sempatimle iştirak etmekte olduğuma itimat buyurmanızı Zat-ı Devletlerinden rica ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 18, 1935, s. 202

* * *

747 - TÜRK TECİM VE ENDÜSTRİ ODALARI GENEL KURULTAYININ BAĞLILIK
TELGRAFINA CEVAP
(26. V. 1935)

26. V. 1935 Bay Celâl Bayar
Ekonomi Bakanı

Türk tecim ve Endüstri Odaları Genel Kurultayı münasebetiyle hakkımda gösterilen candan duygulara teşekkür ederim.

Reisicumhur
Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 18, 1935, s. 28

* * *

**748 - TÜRK HAVA KURUMU VI. KURULTAYININ SEVGİ VE
BAĞLILIK DUYGULARINI BİLDİREN
TELGRAFINA CEVAP**

(27. V. 1935)

27. V. 1935

Bay Abdülhalik Renda
Hava Kurumu Başkanı,

Hava Kurumu Kurultayı münasebetiyle bana karşı gösterilen temiz duygulara teşekkür ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 18, 1935, s. 28

* * *

749 - BİRİNCİ BASIN KURULTAYININ SAYGI VE SEVGİLERİNİ BİLDİREN TELGRAFINA CEVAP
(27. V. 1935)

27. V. 1935

Bay Şükrü Kaya
Basın Kurultayı Başkanı, Ankara.

Birinci Basın Kurultayı münasebetiyle bana karşı gösterilen temiz duygulara teşekkür eder, muvaffakiyetler dilerim.

Reisicumhur
Kemal Atatürk

Aynı Tarihi, sayı: 18, 1935, s. 29

* * *

750 - İSVEÇ PRENSERİNDEN İNGRİD İLE DANİMARKA VELİAHDİNİN EVLENMELERİ
MÜNASEBETİYLE İSVEÇ VELİAHDİ PRENS GÜSTAV ADOLFA TEBRİK TELGRAFI
(3. VI. 1935)

3. VI. 1935

İsveç Veliahdı Son Altes Prens Gústav Adolf
Stokholm.

Prens İngrid ile Danimarka Veliahdı Prens Fredrik'in evlenmeleri münasebetiyle en hararetle tebriklerimi kabul etmenizi ve mümtaz veliler nezdinde en halisane temennilerime terceman olmanızı rica ederim.

Kemal Atatürk

Aynı Tarihi, sayı: 19, 1935, s. 42

* * *

**751 - MOSKOVA BÜYÜK ELÇİMİZ VASIF ÇINAR'IN ÖLÜMÜ MÜNASEBETİYLE
KALİNİN'İN BAŞSAĞLIĞI TELGRAFINA CEVAP**

(7. VI. 1935)

7. VI. 1935

Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Birliği Merkezi İcra Komitesi Başkanı Son Ekselans Kalinine, Moskova

Vasıf Çınar'ın vakitsiz ölümü dolayısıyla uğradığımız yası paylaştığınızdan dolayı kendim ve Türk ulusu namına teşekkür ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 19, 1935, s. 43

* * *

**752 - TÜRK DİLİ ARAŞTIRMA KURUMUNUN 3. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE
GÖNDERİLEN SAYGI VE TEŞEKKÜR TELGRAFINA CEVAP**

(12. VII. 1935)

12 Temmuz 1935

Türk Dili Araştırma Kurumu Genel Sekreterliğine, Türk Dili Araştırma Kurumu'nun üç sene içinde yaptığı işler çok büyüktür. Kurum içinde çalışan arkadaşlar bununla öğünebilirler. Kamunuzu kutlular, tam basanlar dilerim.

Reisicumhur
Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 20, 1935, s. 7

* * *

753 -ÜÇÜNCÜ DİL BAYRAMI MÜNASEBETİYLE TEBRİK TELGRAFI

(21. IX. 1935)

21. IX. 1935

İbrahim Necmi Dilmen

Türk Dil Kurumu Genel Sekreteri, Dolmabahçe

Üçüncü Dil Bayramını kutlıyan telgrafınızı aldım. Türk Dil Kurumunun verimli çalışmasını ve bütün yurttaşların dil işlerine gösterdiği büyük ilgiyi sevinçle anarım. Bayramınız kutlu olsun.

Kemal Atatürk

Türk Dili, T.D.K., sayı: 13, 1935, s. 1

* * *

754 - FEVZİ PAŞA-DİYARBAKIR HATTININ AÇILMASI

DOLAYISİLE ÇEKİLEN Telgraf

(24. XI. 1935)

B. Ali Çetinkaya,

Nafia Vekili

Fevzi Paşa-Diyarbakır hattının açılma töreni dolayısıyla vatandaşların samimi tezahüratını ve sevgisini bildiren telinizi büyük sevinçle aldım. Yurdumuzun demir ağlarla örülmesi sahasında kazanılan bu yeni muvaffakiyet güven ve genliğimizi artıracaktır. Bu yolda başarıların devamını dilerim.

Atatürk

Ulus: 25 Kasım 1935

* * *

755 - MÜLKİYENİN KURULUŞ YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE GÖNDERİLEN Yazı

(11. XII. 1935)

İsmet İnönü,

Yıl dönümlerini kutlamak için beni anarak toplantılarına başlamış bulduklarını bildiren telefonunuzu aldım. Birdenbire duygumu tahlil edemedim. Bunun için siyasal bilgiler okulu (diplomeğleri) sözleri üzerinde bütün dikkatimi kullanarak düşünmek lüzumunu hissettim. Bunlar kimlerdi. Fazla düşünmeye hacet kalmadı. Derhal bildim ki bana içten sevgilerini haykıranlar; yarım asırdan beri büyük Türk ulusunun tam anlamile millet olmasına çalışan, onunla en modern bir Türk devleti kurmak için insanlık fedakârlıklarının hiç birini kendilerinden esirgemiyen, kültür, idare, intizam, devlet anlamlarını en son ilmi telâkkilere göre tebellür ettirmeğe çalışmış ve çalışan yüksek arkadaşlarımdır.

İşte bu intibayı kendi kafamda ve vicdanımda duyduktan sonradır ki telefonunuzun birinci satırının sonundaki dalgınlık aydınlandı.

Ben büyük İsmet İnönünün karşısında bulunmakla mutlandığı görevden, manen değilse bile maddeten uzak bulunmuş olmaktan teessür duymadığımı söyleyemem. Ancak şununla müteselliyim ki senin, hakikati, asaleti, millet ve devlet için gönülleri ateşlileri benim kadar ve belki benden daha parlak görür olduğunu bildiğimdir.

Onun için rica ederim söyleyiniz o arkadaşlara ki bu devletin en aşağı 70 sene evvelki halini bilenleri içlerinde buldurmaktadırlar ve yine İnönünde, Sakaryada Dumlupınarda çocuk olarak yaşamış ve o yüksek manalı kafıleye, devlet ve millet mefhumunu anlıyarak karışmışlardır. İşte onların hepsine söyleyiniz ki şimdiye kadar yaptıkları temiz. Türklüğe lâyük olabilen işlerine karşı kendilerine, minnetle mütehassisim. Fakat yine arkadaşlara söyleyiniz ki Türk milletine, Türk Cumhuriyeti devletine karşı yapmağa mecbur olduğumuz ödevler bitmemiştir ve bitmeyecektir.

Bu dünyadan göçerek Türk milletine veda edeceklerin çocuklarına, kendinden sonra yaşayacaklara, son sözü bu olmalıdır: “Benim Türk milletine, Türk Cumhuriyetine, Türklüğün istikbaline ait ödevlerim bitmemiştir, siz onları tamamlayacaksınız. Sizde sizden sonrakilere benim sözümü tekrar ediniz.

Bu sözler bir ferдин değil, bir Türk ulusu duygusunun ifadesidir. Bunu, her Türk bir parola gibi kendinden sonrakilere mütemediyen tekrar etmekle son nefesini verecektir. Her Türk ferдинin son nefesi, Türk ulusunun nefesinin sönmeyeceğini, onun ebedi olduğunu göstermelidir. Yüksek Türk, senin için yüksekliğin hududu yoktur. İşte parola budur.

11 Birinci Kânun 1935

Kemal Atatürk

Ulus: 12 Aralık 1935

* * *

756 - YUGOSLAV KRAL AİLESİNİN BİR KIZLARI OLUŞUNU TEBRİK

(10. IV. 1936)

10. IV. 1936

Altes Ruayal Prens Paul Karajorjeviç
Belgrad.

Altes Ruayalinizin mazhar olduğu büyük bahtiyarlığı derin bir sevinçle haber alıyorum.

Bu mesut fırsat yüksek muhabbet ve samimi dostluk hislerimi tekrarlamak ve gerek Altes ruayalinize gerek Altes ruayal Prenses Olga’ya en hararetili tebriklerimin arzına imkân vermektedir.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 29, 1936, s. 32

* * *

757 - MISIR KRALI BİRİNCİ FUAD’IN VEFATI DOLAYISIYLA ALTES PRENS FARUK’A TAZİYET TELGRAFI

(5. V. 1936)

5. V. 1936

Mufahham pederiniz Majeste Kralın vefatını çok büyük bir teessürle haber aldım. Altesinizin, mufahham ailenizin ve Mısır milletinin bu derin yasına iştirak ederek en samimi taziyetlerimi beyan eylerim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 30, 1936, s. 94

758 - KOOPERATİFLER HAKKINDA Yazı

(13. VII. 1936)

Celâl Bayar'a,

Tarım kredi kooperatiflerinin ilki olan Tekir kooperatifi muamelesinin bittiğini, sevinerek öğrendim. Bu kooperatifte 1 sayılı ortak olarak bulunmamı muhabbetle yadetmenize teşekkür ederim.

Tarım kredi kooperatiflerinin az zamanda bütün yurdu kaplamasını, başarıcı gayretinizden bekliyoruz. Gözlerinizden öperim.

Kemal Atatürk

Ulus: 14 Temmuz 1936

* * *

759 - MONTRÖ ANLAŞMASI ÜZERİNE ÇEKİLEN Telgraf

(25. VII. 1936)

Âlâ Hazreti Hümayun Rıza Şah Pehlevi

Tahran

Şahinşah Iran

Montrö konferansı müzakeratının vasıl olduğu muvaffakiyetli netice münasebetile Zatı şahanelerinin bana göndermek lûtfunda buldukları nazikane telgrafı memnuniyetle aldım. Bu vesile ile gösterilen meserretten ve gerek şahsıma, gerek Türkiye'ye karşı izhar buyurulan samimi hislerden dolayı teşekkürlerimi arzeder ve asil dost İran'ın refahı hakkındaki kalbi temennilerimi teyit eylerim.

Kemal Atatürk

Ulus 26 Temmuz 1936

* * *

760 - MANEVRALAR DOLAYISİLE

(13. VIII. 1936)

Orgl. Fahrettin Altay'a verilen cevap

Manevraların cereyanını bana gayet muntazam bir tarzda bildirmek suretile aynı hayatı şevkle yaşamamı temin buyurdunuz. Sizin ve bütün kahraman ordumuzun sevgi ile gözlerinizden öperim. Yarın, yorulmak bilmemiş ve bilmeyecek olan şanlı ordumuzun geçit resmini gözlerimin önünde canlandırarak mesut olacağım.

Kemal Atatürk

Ulus: 14 Ağustos 1936

* * *

761 - TÜRKİYE'Yİ ZİYARET EDEN İNGİLİZ KRALI VIII. VERİLEN CEVAP

EDWARD'IN TELGRAFINA

(7. IX. 1936)

Majeste Edward VIII

Viyana

Majestelerinin, Türk topraklarından ayrılırken bana göndermek nezaketinde buldukları telgraf, beni derin surette mütehasşis etmiştir. Majestelerinin, memleketimizde, bize çok kısa görünen ikametleri esnasında, Türk milleti, haklarında beslediği yüksek takdir ve ihtiramkâr muhabbet hislerini ifade edebilmiştir. Majesteleri bütün kalpleri kendisine cezbetmiştir.

Ben, şahsen, bu cazibeyi, bütün şümulü ile hissetmenin büyük zevkini duydum. Şerefli Hükümdar hakkında beslemekte olduğum samimi dostluk hisleri, bu ilk ve kısa telâkkinin bıraktığı unutulmaz hatıra ile tebellür etmiş bulunuyor.

Majestelerine, bütün kalbimle, çok güzel bir seyahat ve Payitahtlarına mesut bir avdet diler, en samimi temennilerimi kabul buyurmalarını rica ederim.

Kemal Atatürk

* * *

**762 - İZMİR FUARININ KAPANIŞI MÜNASEBETİYLE TAZİM VE BAĞLILIK TELGRAFINA
CEVAP**

(25-. IX. 1936)

Dr. Behçet Uz

Şarbay ve Fuar Komitesi Reisi, İzmir.

Arsiulusal İzmir Fuarının kapanışı münasebetiyle bana gönderilen temiz duygulara teşekkür ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 34, 1936, s. 5

763 - DİL BAYRAMINI TEBRİK

(29. IX. 1936)

29. IX. 1936

Bay İ. N. Dilmen

Türk Dil Kurumu Genel Sekreteri,

Dil Bayramını mesai arkadaşlarınızla birlikte kutluladığınızı bildiren telgrafi teşekkürle aldım. Ben de sizi tebrik eder ve Türk Dil Kurumuna bundan sonraki çalışmalarında da muvaffakiyetler dilerim.

Kemal Atatürk

Türk Dili, T.D.K., sayı: 20, 1936, s. 1

* * *

**764 - CUMHURİYET BAYRAMI DOLAYISİLE ŞAMDA SURİYE VATANI FIRKASI REİSİ B.
FAHRİ ELBARİDİNİN TELGRAFINA VERİLEN CEVAP**

(31. X. 1936)

Samimi tebrikinize teşekkür ederim. Suriyeye karşı hissiyatımız halisane ve dostanedir. Suriye halkının mesut ve müreffeh olmasını dilerim.

(A.A.)

Ulus: 5 Kasım 1936

* * *

**765 -ROOZEVELT'İN TEKRAR AMERİKA BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİ BAŞKANLIĞINA
SEÇİLMESİ MÜNASEBETİYLE TEBRİK TELGRAFI**

(20. XI. 1936)

Ekselans Franklen Roozevelt

Birleşik Amerika Devletleri Başkanı, New York.

Ekselanslarının Amerika Cumhurbaşkanlığına parlak bir surette tekrar intihapları dolayısıyla, kendilerine şahsî saadetleri ve büyük memleketinin refahı için beslediğim samimi temennilerimi tekrar ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 36, 1936, s. 63

766 - BALIKÇILAR KONGRESİNİN TAZİM VE BAĞLILIK TELGRAFINA CEVAP

(8. XII. 1936)

Bay Celâl Bayar

İktisat Vekili ve Balıkçılar Kongresi Başkanı. Ankara

İktisat hayatımızda yeni bir hamle teşkil eden deniz mahsullerimizin işletilmesini tetkik etmek üzere toplanan Kongre'de bana gösterilen yüksek hislerden mütehassis oldum. Teşekkür eder ve muvaffakiyetler dilerim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 37, 1937, s. 6

* * *

767 -YENİ İNGİLTERE KRALI VI. GOERGES'A ÇEKİLEN TEBRİK Telgrafı
(18. XII. 1936)

Majeste Altıncı Georges

Londra

Majestelerinin kudretli Britanya imparatorluğunu teşkil eden milletlerin mukadderatını ellerine aldıkları esnada kendilerine en har ve kalbi tebriklerimi takdim etmek isterim. Bu vesileden bilistifade Majestelerile Hanedanı Kralilerinin saadetleri, Britanya milletlerinin refahı ve memleketlerimiz arasında mevcut ananevi dostluk bağlarının takviyesi hakkındaki en güzel temennilerimi arz ederim.

Kemal Atatürk

Ulus: 19 Aralık 1936

* * *

768 - GAZİANTEBİN KURTULUŞUNUN YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE GÖNDERİLEN Yazı
(25. XII. 1936)

Nuri Conker ve Ali Kılıç

Ankara

On beş sene evvel Antep, ki sadece bir Türk şehridir, her nasılsa yabancı kuvvetlerin eline düşmüş bulunuyordu. Bu tek Türk şehri, hiç bir yerden maddi yardım görmeksizin kendi kahramanlığıyla, kendini kurtardı ve (Gazi) unvanına bihakkın liyakat kesbetti. Gazi Anteplileri, o gün olduğu gibi bugün dahi, derin hürmetle takdir ederim.

(Türküm) diyen her şehir, her kasaba ve en küçük Türk köyü, Gaziantepçileri kahramanlık misali olarak alabilir. En eski çağlardan beri tarihî Türk yurtlarında, Türklüğün yüksek varlığını kahramanlıkla tesbit etmiş olanlarla, şahsen beraber olduğumu beyan etmekten duyduğum zevk ve saadet yücedir.

K. Atatürk

Ulus: 26 Aralık 1936

* * *

769 - HATAYIN BAĞIMSIZLIĞI DOLAYISİLE
(27. I. 1937)

Dışişleri Bakanının telgrafına verilen cevap

Hatay'ın varlığı Cenevrede tasdik olunurken göndermiş olduğunuz telgrafı aldım.

Türk ideal ve iradesinin, milletler arasında başka bir ufuk açarak tecelli ettirdiği bu başarı münasebetile kıymetli çalışmanızın yüksek değerini bir kere daha takdir ettim. Sizi ve gayretli murahhas arkadaşları tebrik ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, 1937, No. 38, s. 108

* * *

770 - HATAYIN BAĞIMSIZLIĞI DOLAYISİLE
(27. I. 1937)

Başbakan İsmet İnönüye çekilen Telgraf

Hatay'ın mukadderatını tayin eden kararın Konseyden çıkmış olduğunu Hariciye Vekilimizin şimdi aldığım telgrafnamesinden anladım. Başarılmış olan milli davada takip olunan medenî usule, arsulusal lâyük olduğu kıymetinin verileceğine şüphe yoktur.

Bu eser Cumhuriyet Hükümetinin milli meseleler üzerinde ne kadar şaşmaz bir dikkatle durduğunu ve onları en makul tarzlarda intaç için cesaret ve feragatla hareket ve faaliyete geçebilecek enerji ve kabiliyette

bulduğunu gösteren yeni bir örnek olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin bu siyaset kavrayışının dünyada sulh ve huzur isteyen ve bunun icabı tabiisi olan hak severliği şiar edinmeği fazilet bilen bütün dünya milletlerince takdirle karşılanacağına şüphe yoktur. Türkiye Cumhuriyeti haklı olduğuna kani bulunduğu davasını, büyük ve âdil hakem heyeti olmasını daima arzu ettiği ve bu sıfat ve selâhiyetinin daha çok çetin meseleler halinde en yüksek kudret ve kuvveti haiz olmasını temenni eylediği Cemiyeti Akvama bırakmakla insanlık namına isabetli bir harekette bulunmuştur. Bu suretle medeniyet namına da yüksek bir vazife ifa etmiş olmakla sadece takdir ve tebrike şayandır.

İçten ve hakikaten bağlı olduğu dostlukları rencide etmeksizin milli meselenin hallini, Cemiyeti Akvam Konseyinde bir neticeye vâdirmek hususunda gösterdiği yüksek kiyaset, durenmişlik ve vakardan dolayı Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ben de sureti mahsusada tebrik ederim.

Bu tebriklerimi, teşekkürlerimi de ilâve ederek, bütün İcra Vekilleri ve Büyük Erkânı harbiye Reisi arkadaşlarımıza tebliğ buyurmanızı rica ederim.

Kemal Atatürk

Aynı Tarihi, 1937, No. 38, s. 106

* * *

771 - HATAY'IN BAĞIMSIZLIĞI ÜZERİNE

(I.II. 1937)

B. Abdülhalik Renda

Büyük Millet Meclisi Reisi

Ankara

Hatay mukadderatının tesbitini memnuniyete şayan görmüş olan büyük kamutayın hakkımızda taltif kararı vermiş olduğunu bildiren telgrafınızı büyük memnuniyetle aldım.

Teşekkür ve minnetlerimi bildirmekle bahtiyar olduğumun Kamutaya arz edilmesini dilerim.

Kemal Atatürk

Ulus: 2 Şubat 1937

* * *

772 - SELÂNİKTE DOĞDUĞU EVİN EMRİNE VERİLMESİ

(12. II. 1937)

Selanik Belediye Reisinin gönderdiği telgrafa verilen cevap.

B. Marcuriu

Selanik Belediye Reisi ve Belediye Meclisi Reisi

Selanik

Doğduğum ev hakkında Selanik Belediye Meclisinin cemilekâr teşebbüsünü bildirmek için bana gönderdiğiniz telgrafdan fevkalâde mütehassis oldum. Selanik Belediyesinin lütufkâr düşüncesi beni derin bir tarzda mütehassis etti. Size hararetle teşekkür eder ve bu dostane kararı sizinle birlikte ilham lütfunda bulunanların hepsi nezdinde samimi sempitime tercüman olmanızı rica ederim.

(A.A.)

Ulus: 19 Şubat 1937

* * *

773 - HALKEVLERİNİN 5. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE TAZİM VE BAĞLILIK TELGRAFINA CEVAP

(23. II. 1937)

23. II. 1937

Bay Şükrü Kaya

Dahiliye Vekili, C.H.P. Genel Sekreteri.

Ankara

Halkevlerinin beşinci yıldönümü münasebetiyle bana gösterilen yüksek hislere teşekkür eder, halkevlerine muvaffakiyetler dilerim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 39, 1937, s. 8

* * *

**774 - ÇEKİRDEKSİZ ÜZÜM BİRİNCİ MİLLÎ KONGRESİ RİYASETİNİN TAZİM VE
BAĞLILIK TELGRAFINA CEVAP**

(13. III. 1937)

İhracat mallarımız arasında önemli bir yeri olan kuru üzümün standart tiplerini tesbit için toplanan Kongre'nin yüksek hislerini bildiren telgrafınızı büyük memnuniyetle aldım. Teşekkür eder ve sayın Kongre üyelerine ve size bu çok değerli çalışmanızda verimli başarılar dilerim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 40, 1937, s. 7

* * *

**775 - TYLERS MEKTEBİNDE VUKU BULAN İNFİLÂK MÜNASEBETİYLE TAZİYE
TELGRAFI**

(30. III. 1937)

Ekselans Franklen Roosevelt

Birleşik Hükümetler Reisi, Washington.

Birçok genç canların mahvolduğu müthiş Tylers Mektebi infilâkından derin bir suretle müteessir olarak en samimi taziyelerimin kabulünü ve Amerikan milletinin ve bilhassa fevkalâde müteellim olan Teksas halkının heyecan ve matemine iştirak eden Türk milletinin çok kederli hislerine inanmanızı Ekselansınızdan rica ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 40, 1937, s. 55

* * *

776 - TÜRKİYE-İRAN ANLAŞMALARININ İMZASI ÜZERİNE
(24. IV. 1937)

Rıza Şah Pehleviye gönderilen telgraf.

Majeste Emperyal Rıza Şah Pehlevi Tahran

Memleketlerimiz arasında bu derece mesut bir surette mevcut sıkı rabitaları daha ziyade kuvvetlendirecek olan muhtelif muahede ve mukavelenamelerin payitahtınızda imzası münasebetile Majestenizin bildirmek lûtfunda buldukları temennilerden pek ziyade mütehassis oldum.

Her gün ve her fırsattan yeni kuvvetler alacağından emin olarak Majestelerine, şahsi saadetleri ile asil İran milletinin refahı hakkındaki en samimi temennilerimi yollamağa mücaseret eder ve sarsılmaz dostluğumun teminatının kabulünü rica eylerim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, 1937, Sayı: 41, s. 91

* * *

777 - YEDEKSUBAY OKULUNA BAŞARI TELGRAFI
(30. IV. 1937)

Kurmay Yarbay Behzat Köker
Yedek Subay Okulu Komutanı
Pangaltı-İstanbul

Telgrafınızı aldım. Büyük Türk Ordusunun mühim ve değerli rükünlerinden biri olan yedek subayların hakkımdaki yüksek duygularından ve bunun yeni nişanesinden çok mütehassis oldum.

Teşekkür eder, kendilerine şerefli vatan hizmetlerinde muvaffakiyetler dilerim.

Kemal Atatürk

Yedek Subay Okulu, Ankara 1942

* * *

**778 - HİNDENBURG BALONUNUN FELÂKETE UĞRAMASI MÜNASEBETİYLE TEESÜR
TELGRAFI**

(12. V. 1937)

Ekselans Bay Adolf Hitler Almanya Cumhurreisi ve Başvekili

Hindenburg balonunun Lakehurst'ta karaya inerken infilâkından mütevellit müthiş felâketi büyük bir heyecanla haber aldım. Derin teessür hissiyatımın kabul buyrulmasını ve kazazedelerin aileleri nezdinde bu hissiyatıma tercüman olunmasını Ekselanslarından rica ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 42, 1937, s. 208

* * *

**779 - MAMAK BARUTHANESİNDEKİ İNFİLÂK SEBEBİYLE FRANSA CUMHURREİSİNİN
TAZİYET TELGRAFINA CEVAP**

(15. V. 1937)

Ekselans Bay Albert Lebrun,

Mamak mühimmat depolarından birinde vuku bulan infilâk üzerine zuhur eden ve muvaffakiyetle söndürülerek insan zayıyatından ziyade bir miktar maddî zayıata münhasır kalmış olan yangında felâkete uğrayanların aileleri hakkında Ekselansları tarafından izhar edilen alâkadan dolayı pek mütehassis olarak, derin sempatiye inanmalarını ve yüksek ihtiramatımın kabulünü rica ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 42, 1937, s. 210

* * *

**780 - İNGİLTERE KRALININ TAÇ GIYME MERASİMİ
TELGRAFI
(17. V. 1937)**

MÜNASEBETİYLE TEBRİK

Majeste Altıncı George
Londra.

Majestelerinin suret-i resmîyede Britanya Krallık tacını giydikleri bu anda, en hararetli tebriklerimi ve şahsî saadetleri ile Majeste Kraliçenin ve Kırallık ailesinin saadetleri ve Britanya İmparatorluğunun refah ve tealisi hakkında bütün kalbimle yaptığım, temennilerimi kabul buyurmalarını rica ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 42, 1937, s. 210

* * *

**781 - 19 MAYIS 1937 GÜNÜ ANKARA STADINDA YAPILAN TÖREN MÜNASEBETİYLE
MİLLETİN SEVGİ VE BAĞLILIK DUYGULARINI İLETEN TELGRAFA CEVAP
(21. V. 1937)**

Şükrü Kaya

İçişleri Bakanı ve C.H.P. Genel Sekreteri, Ankara.

19 Mayıs gününün yıldönümünde Ankara Stadyomunda toplanan muhterem yurttaşların ve şuurlu ve gürbüz gençliğin yüksek ve kalbî hislerini bildiren telgrafınızı büyük sevinçle aldım. Teşekkür eder ve Türkün hududu olmıyan yükselme ve ilerlemesinde daima başarılar dilerim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 42, 1937, s. 9

*

*

*

**782 - DANİMARKA KRALININ TAHTA ÇIKIŞININ 25.
TEBRİK TELGRAFI**

(22. V. 1937)

Majeste onuncu Christian
Danimarka Kralı, Kopenhag.

Tahta çıkışlarının 25. yıldönümü münasebetiyle Majestelerine en hararetli tebriklerimle şahsî saadetleri, Kral ailesinin saadeti ve Danimarkanın refahı hakkındaki samimî temennilerimi sunmağı kendime bir zevk telâkki ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 42, 1937, s. 212

* * *

**783 - DOĞUM YILDÖNÜMÜNÜ TEBRİK EDEN İNGİLTERE KRALI VI. GEORGE'E TEŞEKKÜR
TELGRAFI**

(24. V. 1937)

Majeste Altıncı George
Londra.

Doğumumun yıl dönümü münasebetiyle Majestelerinin göndermek nezaketinde buldukları telgraftan ziyadesiyle mütehassis oldum. Majestelerinin kalbî tebrik ve temennilerinden dolayı samimî surette teşekkür eder ve gerek kendilerinin ve gerek Majeste Kraliçenin şahsî saadetleri hakkındaki en hararetli temennilerimin kabulünü rica eylerim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 42, 1937, s. 213

*

*

*

YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE

**784 - ATİNADA BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ ŞEREFİNE
YAPILAN TELEFON**

(26. V. 1937)

Başvekil İsmet İnönüye

Bu anda samimi kardeş ve müttefik muhitte yaşamakta bulunduğunuzu istihbar ettim. Bu kadar kıymetli dostlarla ve ayrılmaz müttefik millet mümessillerile geçirmekte olduğunuz gecenin ne kadar gıptacısı olduğumu anlatamam. Gönلümü dolduran dostluk ve arkadaşlık duygularım olduğu gibi oradaki kardeşlere söylemenizi ricadan başka söz bulamıyorum.

Size ve dostlarımıza selâmlar.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 42, 42, s. 225

* * *

**785 - ELEN ORDUSU VE DONANMASI VE HAVA
METAKSASIN TELGRAFINA VERİLEN CEVAP**

(26. V. 1937)

General Metaksas'a

Hudutlarımızın bir ve onu müdafaa kuvvetlerimizin bir ve ayrılmaz kuvvetler olduğunu söylemekle en büyük insanlık ve askerlik zevkini duyduğumu size bildirmekle mesudum.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, 1937 sayı: 42, s. 226

* * *

786 - ATİNADA İSMET İNÖNÜYE VERİLEN ZİYAFETTE HAZİR

BULUNANLARA GÖNDERİLEN MESAJ

(26. V. 1937)

Balkan müttefik devletlerinin Balkanlardaki hudutları bir tek huduttur. Bu hududa göz dikenler güneşin yakıcı şuaile karşılaşıp. Bundan hazer etmeği tavsiye ederim.

Bu noktaya itina olunduğca Balkanlarda dostluk şamil manasını kazanır. Balkan ittifakının insanî ve medeni hedefi de budur.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, 1937, sayı: 42, s. 226

* * *

787 - SON SEYAHAT İNTİBALARINA DAİR BAŞVEKİL

İSMET İNÖNÜYE GÖNDERİLEN ve B.M.M. TOPLANTISINDA OKUNAN

Telgraf

(1. VI. 1937)

Başvekil İsmet İnönüye

Üçüncü Umumi Müfettiş Tahsin Uzer'in vukubulmuş olan daveti üzerine şark Vilâyetlerini görmek üzere Haziranın sekizinci Salı günü İstanbuldan Trabzon hareket ettim. Trabzon-Erzurum yolu üzerinde, bu yolu daha mükemmel bir hale ifrağ maksadile başlamış olan yer yer inşaatın henüz ikmal edilmemiş olduğunu gören ve bu mâni sebeble bütün müfettişlik mıntakasında seyahatimin müşkülâtını takdir eden Umumi Müfettiş Tahsin Uzer benim bu seyahatimde yolumun üstünde bulunmayan yerlerin askeri mülki mahalli parti ve kültür mümessillerini dolgun heyetler halinde Trabzonu toplayabilmek zekâ ve inceliğini göstermiş bulundu. Perşembe günü Polathane karşısında o civarın enerjik ve temiz halkı tarafından bir filotilla ile karşılaştık, selâmlaşık. Onu müteakip Trabzonun karşımıza çıkan bir filotilla, başta Umumi Müfettiş Tahsin Uzer ve Ordu Umumî müfettişi kıymetli Kâzım Orbay ve her ikisinin arkadaşları bulunduğu halde beni karşıladı ve birleşik. Trabzon gelişim bundan evvelki iki gelişime nisbetle müstesna bir tertip ve intizam gösteriyordu. Rıhtımda evvela bütün umumi müfettişlik içindeki yukarıda işaret ettiğim bütün Valiler ve yakın Vilâyetlerin Kaymakamları ve her Vilâyet merkezinin Belediye Reisleri ve halk mümessilleri ile karşılaştım. Bütün bunlar, şark Vilâyetleri halkımızın gönülden gelen selâm, sevgi ve saygılarını bana sunarken ne kadar müteahhis olduğumu ifade için kelime bulamadığımdan bunu ifade etmeksizin geçiyorum. Ondan sonra kahraman ordumuzun vatan ve milletin her emrine heran amade gayet çevik, cesur ve iyi bakımlı bir kuvveti tarafından selâmlan

ım. Bundan duyduğum zevki ayrıca kaydetmeliyim. Askerimizin oldukça uzun cephesi önünden geçtikten sonra ancak büyük kumandanın iltizamı üzerine otomobilime binebildim. Ondan sonra Trabzon, yalnız benim geçtiğim yol üzerinde değil, o yola kavuşan bütün yollar görülebildikleri uzunluklarıncâ halk tarafından kadın erkek dolu bir manzara ve heyecan ve alkış tufanı halinde görülmekte idi. Bu kadar saygı ve sevgi ve bağlılık ifade eden millî heyecan karşısında bir naçiz kalbin durmaması yine o millî heyecanın verdiği kuvvet sayesinde ancak mümkün olabilmiştir. Trabzon Hususi idaresinin bana kıymetli bir hediyesi olan köşküme geldim. Orada da beni yalnız bırakmadılar. Her türlü yüksek misafirperverlik timsali ile karşılaştım. Çok rahat ve huzur içinde geceyi geçirdim. Bugünkü Cuma günü Umumi Müfettiş Tahsin Uzer'in tertip ettiği muvafık programı takip ettim. Vilâyet makamını, Cumhuriyet Halk Partisi Merkezini, Umumi Müfettişlik Makamını, Halkeveni, Belediyeyi, Kumandanlık makamını, Askeri garnizonu ziyaret ettim. Bu makamların her birinde karşılaştığım heyetler bana, sana Cumhuriyet Hükümetine ve bütün Türk milletine ister istemez gurur ve azamet, kuvvet ve heyecan verecek yüksek kıymette ve fazilette idiler. Belediye dairesinde, kendi muhabbetkâr arzularile halk içine girmiş olan devletler konsolosları da bulunuyordu. Onları da görmekle ayrıca memnun olduğumu zikretmeliyim. Beni tekrar bir daha heyecana düşüren şey kumandanlık dairesinden ayrılırken halkın heyecan ve tezahürünün oradan sonra gittiğim yere kadar devam edisidir. Son ziyaretgâhım Trabzonun askeri garnizonu oldu. Garnizonda kıymetli kumandanlar tarafından bana takdim edilen Trabzon askeri kuvvetlerimizle açık alanda karşı karşıya olduğumuz dakikada duyduğum zevki tarif edemem. O kadar ki derhal askerlik duygularım uyandı. Ve onlara buldukları dar alanda benim ve benimle beraber bulunan zatlarn memnuniyetlerini mucip olacak ufacak bir tatbikat yapmaktan kendimi alamadım. Orada gördüklerimden çok memnun oldum. Kumandanları tebrik ettim, İstanbuldaki görüşümü de bildirmiştim. Onun gibi, şarkın bu önemli ve geniş bölgesinde yüksek kumandayı elinde tutan kıymetli Orgeneral Kâzım Orbaydan ve kendisi ile beraber burada bulunan Korgeneral Muzaffer Ergüderden ve kendisine filen tatbikat yaptırmış olduğum Albay Nuri Berköz'den ve bütün şark ordusu komutan, subay ve eratımdan çok memnun kaldığımı Mareşala bildirmenizi ve Mareşal

n da kendilerini tebrik ve takdir etmelerini arzu ettiğimi bildiririm. Şimdi bu dakikada Trabzon Atatürk köşkünde bulunurken bütün şark Vilâyetleri Türk mümessiller heyetleri ile beraber geçirmekte olduğumuz samimi hayatın devlet, hükümet ve millet iştirakinin en yüksek enmuzecini görmekte olduğumu söylersem buna nekadar sevineceğinizi ve benim bu derin sevincimi bütün memleke

ve millete senin ağzından nekadar iyi söylenebileceğini takdir ederek gözlerinden muhabbetle öperim.
Kemal Atatürk

Ulus: 13 Haziran 1937

788 - ÇİFTLİKLERİNİ HAZİNEYE BAĞIŞLADIĞINA
(11. VI. 1937)

DAİR Tezkere

T

C. Riyaseti
4/545
Başvekâlete
Malûm

İduğu üzere, ziraat ve zirai iktisad sahasında fenni ve ameli tecrübele

yapmak niaksadile, muhtelif zamanlarda, memleketin muhtelif mıntakalarında müteaddid çiftlikler tesis etmiştim.

13 sene devam eden çetin çalışmaları esnasında faaliyetlerini, buldukları iklimin yetiştirdiği her türlü mahsulâtta başka her nevi ziraat sanatlarına da teşmil eden bu müesseseler; ilk senelerde başlayan bütün kazançlarını inkişaflarına sarfederek büyük, küçük müteaddid fabrika ve imalâthaneler tesis etmişler, bütün ziraat makine ve aletlerini yerinde ve faydalı şekilde kullanarak bunların hepsini tamir ve mühim bir kısmını yeniden imal edecek tesisat vücutte getirmişlerdir. Yerli ve yabancı birçok hayvan ırkları üzerinde çift ve mahsul bakımından yaptıkları tetkikler neticesinde bunların muhite en elverişli ve verimli olanlarını tesbit etmişler, kooperatif teşkili suretile veya aynı mahiyette başka suretlerle civar köylerle beraber faydalı şekilde çalışmalar, bir taraftan da iç ve dış piyasalarla daimi ve sıkı temaslarda bulunmak suretiyle faaliyetlerini ve istihallerini bunların isteklerine uydurmuşlar ve bugün her bakımdan verimli, olgun ve çok kıymetli birer varlık haline gelmişlerdir. Çiftliklerin, yerine göre, arazi

slah ve tanzim etmek, muhitlerini güzelleştirmek, halka gezecek, eğlenecek ve dinlenecek sıhhi yerl

r, hilesiz ve nefis gıda maddeleri temin eylemek, bazı yerlerde ihtikârla filî ve muvaffakiyetli mücadelede bulunmak gibi hizmetleri de zikre şayandır.

Bün

elerinin metanetini ve muvaffakiyetlerinin temelini teşkil eden geniş çalışma ve ticari esaslar dahilinde idare edildikleri ve memleketin diğer mıntakalarında da mümassilleri tesis edildiği takdirde tecrübelerini müsbet iş sahasından alan bu müesseselerin, ziraat usullerini düzeltme, istihsalâtı arttırmak ve köyleri kalkındırma yolunda devletçe alınan ve alınacak olan tedbirlerin hüsnü intihap ve inkişafına çok m

sait birer amil ve mesnet olacaklarına kani bulunuyorum. Ve bu kanaatle tasarrufum altındaki bu çiftlikleri bütün tesisat, hayvanat ve demir başlarıyla beraber hazineye hediye ediyorum.

Çiftliklerin arazisi ile tesisat ve demirbaşlarını mücmel olarak gösteren bir liste ilişiktir.

Muktezi kanuni muamelesini

yapılmasını dilerim. 11/6/1937

K. Atatürk

1- Orman Çiftliği

Ankara'da Orman, Yağmur baba, Balgat, Macun, Güvercinlik, Tahar, Etimesut, Çakırlar çiftliklerinden vücut bulmuş Orman çiftliği; Yalova, Millet ve Baltacı çiftlikleri, Sil

fkede, Tekir ve Şövalya çiftlikleri Dörtüyolda, portakal bahçesi ile Karabasamak çiftliği, Tarsusta Pıl oğlu çiftliği.

I— Bunlarda mevcut arazi

- 582 dönüm çeşitli meyva bahçeleri.
- 700 dönüm fidanlık buralarda meyveli meyvasız muhtelif yaşlarda ve çeşitlerde 650.000 fidan vardır.
- 400 önüm amerikan asma fidanlığı "burada 560.000 kök bağ çubuğu vardır".
- 2 0 dönüm bağ. "burada 88.000 adet bağ omcası vardır.
- 370 dönüm çeşitli sebze yetiştirmeye elverişli bahçe
- 220 dönüm 6.600 ağaçlı zeytinlik
- 27 dönüm 1.654 ağaçlı portakallık
- 15 dönüm kuş konmazlık
- 100 dönüm park ve bahçe
- 2650 dönü çayır ve yoncalık
- 1450 dönüm yeni tesis edilmiş orman
- 148.000 dönüm kabili ziraat arazi ve m r'alar.

Yekun: 154.729 dönüm arazi.

2- Bina ve tesisat

a) 45 adet büyük ve küçük idare binası ve ikâmetgâh bütün mefruşat ve demirbaşlarıyla beraber.

- 7 adet 15.000 baş koyunluk ağıl.
- 6 adet Âydos ve Toros yaylalarında tesis edilen mandıralar,
- 8 adet at ve sığırlara mahsus ahır.
- 7 adet umumi ambar.
- 4 adet samanlık ve otluk,

- h) 6 adet hangar ve sundurma,
i) 4 adet lokanta, gazino ve eğlence yerleri, lunapark,
k) 2 adet çeşitli imalât yapan furun,
l) 2 adet çiçek ve tezminat nebatı yetiştirmeğe mahsus ser.
Yekûn: 51 bina.

3- Fabrika ve imalâthaneler

a) Bira Fabrikası:

Senede 7.000 hekto litre çeşitli bira yapacak kabiliyette, bütün müşte-milâtile ve bütün işletme levazımı ve mütedavil kıymetlerle beraber.

b) Malt Fabrikası:

Senede 7.000 hekto litre biraya kâfi gelebilecek miktarda malt imalına kabiliyetli, bütün müştemilâtı ve işletme levazımı ile beraber.

c) Buz Fabrikası:

Günde dört ton buz yapma kabiliyetinde, bütün müştemilâtı ve işletme levazımı ile beraber.

d) Soda ve gazoz fabrikası:

Günde üç bin şişe soda ve gazoz yapma kabiliyetinde. Bütün müştemilâtı ve mütedavil kıymetleriyle beraber.

e) Deri Fabrikası:

Senede 14 bin çeşitli deri imalına elverişli, bütün müştemilât ve mütedavil kıymetleriyle beraber.

f) Ziraat aletleri ve demir fabrikası

h) Biri Ankarada diğeri Yalovada olmak üzere iki modern süt fabrikası: Her ikisi günde ayrı ayrı 15 bin litre pastörize süt ve bin kilo tereyağ işlemek kabiliyetindedir. Bunlar da bütün müştemilât ve işletme levazımı ve mütedavil kıymetleriyle beraber.

i) Biri Ankara'da diğeri Yalova'da iki vasi yoğurt imalâtanesi.

k) Şarap imalâtanesi.

Yılda 80 bin litre şarap imaline elverişli, bütün müştemilât ve mütedavil kıymetleriyle beraber.

l) İki taşlı, elektrikle işler bir değirmen, bütün müştemilâtı ve mütedavil kıymetleriyle beraber.

m) İstanbul'da bulunan bir çelik fabrikasının yüzde kırk hissesi.

n) Biri Orman Çiftliğinin, biri Tekir Çiftliğinin olmak üzere her biri 15 şer bin kilo kaşar, bin teneke beyaz peynir, altıyüz teneke tuzlu yağ yapmağa elverişli iki imalâtane, bütün işletme levazımını ile beraber.

4- Umumi tesisat

a) Biri Ankara'da diğeri Yalova'da kurulu iki tavuk çiftliği.

b) Yalovadaki çiftliklerde iki hususi iskele ve liman tesisatı.

c) Üçü Ankara'da ve ikisi İstanbul'da beş satış mağazasının bütün tesisat ve demirbaşları.

d) Orman Çiftliğinde:

Hususi sulama tesisatı, kanalizasyon, telefon tesisatı, elektrik tesisatı, küçük beton köprüler, hususi yollar, içme su tevziyatı şubesi.

Yalova çiftliklerinde:

Hususi su tesisatı, telefon tesisatı, elektrik tesisatı, küçük beton köprüler ve yollar.

Silifke Tekir Çiftliğinde:

Hususi sulama tesisatı, beton köprüler.

e) Orman çiftliğinde kurulu çiftlik müzesi ve ufak mikyasta hayvanat bahçesi tesisatı, bunların işletme levazımı ve bütün demirbaşları.

5— Canlı umumi demirbaş :

a) 13.100 baş koyun "kıvrıcık, merinos, karagül, karaman ırklarile bunların melezleri"

b) 443 baş sığır, "Simental, Hollanda, Kırim, Jersey, Görensey, Halep, yerli ırklarile bunların melezleri, yeni üretilen Orman ve Tekir cinsleri."

c) 69 baş İngiliz, Arap, Macar, yerli ve bunların melezleri, koşum ve binek atları. 58 çoban merkebi.

d) 2.450 baş tavuk "legorn, rodayland ve yerli ırklar."

6— Umumi cansız demirbaş :

a) 16 adet traktör, 13 harman ve biçer döğer makinesi ve bilcümle ziraat işlerini görmekte bulunan ziraat alet ve edevatın tamamı.

b) 35 tonluk bir adet deniz motoru "Yalova Çiftliğinde."

c) 5 adet çiftliklerin nakliye işlerinde çalıştırılan kamyon ve kamyonet.

d) 2 adet çiftliklerin umumi servislerinde çalıştırılan binek otomobili.

e) 19 adet çiftliklerin umumi servislerinde çalıştırılan binek ve yük arabası.

Ayın Tarihi: 1937, sayı: 43, s. 33, Hayat Ansiklopedisi: C: I, s. 305

(11. VI. 1937)

Şark Vilâyetleri Üçüncü Umumî Müfettişi Tahsin Uzer'e

Trabzon: 12. 6. 1937 Saat: 12

Ekselans,

Sizin muntikanızı görmek ve orada bulunmak için düşündüğüm plâna göre çok günlerin geçmesi tahmin olunabilirdi. Ancak, benim, müfettişlik muntikanızın içine girmeme mevsimin müsait olmadığını ve bunu karşılayan senin çok yüksek ve geniş tedbir ve zekâna tetabuk eden vaziyetleri Trabzon'da gördükten sonra artık bir dakika dahi seyahat ve ikametimi uzatmakta mâna görmedim.

Sizi takdir ederek ve sizinle iftihar ederek Tranzon'da bütün şark vilâyetlerine benim derin muhabbetlerimi ve Türk Şarkın 18 sene evvel bana gösterdiği itimadın daha yüksek ve daha feyizli kuvvet ve kudret menbai olarak tanıdığımı onlara benim tarafımdan lütfen bildiriniz.

Kemal Atatürk

Tahsin Uzer Anlatıyor, Yakınlarının Ağzından Atatürk, Yazan: Salâhaddin Güngör, 5. 129
1944

790 - ÇİFTLİKLERİNİ HAZİNEYE BAĞIŞLAMASI ÜZERİNE

(13. VI. 1937)

Başvekil İsmet İnönü'ye

Hatırlarsınız, Türk köylüsü Türk'ün efendisi olduğunu söylediğim zamanı. Ben o efendinin arzu ve iradesi altında senelerdenberi çalışmış olan bir hadimim. Şimdi beni çok heyecana getiren hâdise Türk köylüsüne naçizane olsa da ufak bir vazife yapmış olduğumdur. Milletın yüksek Mümessiller Heyeti bunu iyi görmüş ve kabul etmişler ise benim için ne unutulmaz bir saadet hatırasını bana vermişlerdir. Bundan dolayı çok yüksek zevkle millet, memleket ve Cumhuriyet Hükümetine yapmağa mecbur olduğum vazifelerden en basiti karşısında gösterilmiş olan teveccühthen, takdirden nekadarmütehassis olduğumu ifadeye muktedir değilim. Mevzuubahs olan hediye yüksek Türk milletine benim asıl vermeği düşündüğüm hediye karşısında hiçbir kıymeti haiz değildir. Ben icabettiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 43, s. 45

* * *

791 - BULGAR KIRALIÇESİNİN BİR VELİAHT DÜNYAYA GETİRMESİ MÜNASEBETİYLE KIRALA TEBRİK TELGRAFI

(22. VI. 1937)

Majeste Boris III

Bulgar Kırallı, Sofya.

Altes Ruvayal Tirnova Prens Simeon'un mesut doğumunu büyük bir memnuniyetle öğrendim. Samimî tebriklerimi ve şahsî saadetleriyle Kraliyet ailesinin saadeti için beslediğim hararetili temennilerimi kabul etmelerini Majestelerinden rica ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 43, 1937, s. 82

* * *

792 - İBNİ SİNA'NIN 900. DOĞUM YILDÖNÖMÜ

MÜNASEBETİYLE ÜNİVERSİTE KONFERANS SALONUNDA YAPILAN
TÖRENDE ATATÖRK'E GÖNDERİLEN TAZİM TELGRAFINA CEVAP

(23. VI. 1937)

Bay Hasan Cemil Çambel
Türk Tarih Kurumu Başkanı
Dolmabahçe Sarayı-İstanbul.

Türk âlimi İbni Sina'nın doğumunun 900 üncü yıldönümü münasebetiyle yapılan törende bana karşı gösterilmiş olan temiz ve yüksek hislerden mütehasis oldum. Teşekkür eder ve Türk ilim müntesiplerine daimî başarılar dilerim.

Kemal Atatürk

Aynı Tarihi, sayı: 43, 1937, s. 7

* * *

793 - TÜRKİYEDE ÇEVİRİLEN BİR FİLİM HAKKINDA Mektup

(9. VII. 1937)

Ekselans Franklin D. Roosevelt
Amerika Birleşik Devletleri Başkanı

Washington

Azizim Bay Cumhurbaşkanı

Ahiren Türkiye'de Bay Julian Bryan tarafından alınmış olan filmi seyretmekten duyduğunuz memnuniyeti bildiren 6 Nisan 1937 tarihli lûtfukâr mektubunuzu hakiki bir sevinç ile aldım. Mektubunuzda, ahvalü şerait müsaade eder etmez, birbirimize birgün mülâki olacağımız ümidini de izhar buyuruyorsunuz. Samimî duygularınızdan ve modern Türkiye'de elde edilen terakki hakkındaki takdîrkâr telâkkinizden dolayı size fevkalâde müteşekkîr olduğuma inanmanızı rica ederim. Bay Cumhurbaşkanı.

Bu fırsattan istifade ederek Amerikan Birleşik Devletleri hakkındaki hayranlığımı tekrar bildirmek isterim. Bilhassa ki bizim iki memleketimiz umumi sulh ve insanlığın saadetini istihdaf eden aynı ideali gütmektedirler.

Size bir an evvel mülâki olmak benim de samimî arzum olduğundan harikulade işler yapmış olan sevimli ve kuvvetli şahsiyetinizi Türkiye'de selâmlıyacağım güne sabırsızlıkla intizar ediyorum.

Samimi saygılar ve halisane temennilerimle.

Vefakârımız
Kemal Atatürk

Ulus: 10 Temmuz 1937

* * *

794 - SAADABAT PAKTİNİN İMZASINDAN SONRA IRAK

KRALININ TEBRİK TELGRAFINA CEVAP

(10. VII. 1937)

Irak Kralı Majeste Gaziyülevvel Hazretleri,
Bağdat.

Saadabat Misakının imzası münasebetiyle göndermek lütfunda buldukları dostane telgrafi büyük bir memnuniyetle aldım. Birbirine kardeşlik ve dostluk rabitalarıyla bağlı dört devletin dünya sulhu yolunda verimli bir teşrik-i mesaisini temin edecek olan bu misakı memleketlerimiz için çok hayırlı bir eser telâkki eder, hepimize müteyemmen olmasını dilerim. Bu mesut vesile ile Zat-ı Mülükânelerinin şahsi saadetleri ve kardeş Irak'ın refah ve ikbalı için en samimi temenniyatımı izhar etmekle bahtiyarım.

Kemal Atatürk

Aynı Tarihi, sayı: 44, 1937, s. 69

* * *

795 - SAADABAT PAKTİNİN İMZASINDAN SONRA

AFGANİSTAN PADİŞAHININ TEBRİK TELGRAFINA CEVAP

(10. VII. 1937)

Afganistan Padişahı Majeste Muhammed Zahir Han
Kabil.

Saadabat Misakının imzası münasebetiyle göndermek lütfunda buldukları telgrafi büyük bir memnuniyetle aldım. Dört kardeş millet arasında mevcut en sıkı dostluk rabitalarını bir kat daha teyit ederek cihan sulhunun esaslı desteklerinden birisini teşkil eden bu mühim eserin, milletlerimizin barışseverliği sayesinde meydana gelmiş olması hepimiz için iftiharî mucip bir hadisedir. Saadabat Misakının milletlerimize kutlu olmasını temenni ederken bu hayırlı vesile ile Zat-ı Hümayunlarının sıhhat ve saadetini ve kardeş Afganistanın refah ve ikbalini yürekten dilemekle bahtiyarım.

Kemal Atatürk

Aynı Tarihi, sayı: 44, 1937, s. 70

* * *

796 - TAHRANDA TÜRKİYE, İRAN, İRAK VE AFGANİSTAN ARASINDA DOĞU PAKTİNİN İMZALANMASI DOLAYISİLE
(10. VII. 1937)

Rıza Şah Pehleviye çekilen telgraf.

İran Şahinşahi Âla Hazreti Hümayun aziz biraderim Rıza Şah Pehlevi

Tahrân

Dört dost devletlerimizin Saadabad'ta imza ettikleri saadetbahş Şark Misaki münasebetile göndermek lûtfunda bulunduğunuz telgrafnamei hümayunlarını memnuniyetle aldım. Memleketlerimizin, sulh idealinde, müşterek bir eseri olan bu misakın hepimiz için ve dünya sulhu için kutsî olmasını dilerim. Bundan dolayı zatı Şahinşahilerini samimi tebrik ederken şahsi saadetiniz temennilerimi sunar ve büyük himmet ve muvaffakiyetinizi candan dilerim aziz, muhterem kardeşim Şahinşah Hazretleri.

Kemal Atatürk

Ulus: 11 Temmuz 1937

* * *

797 - BÜYÜK ÂLİM MARCONİ'NİN ÖLÜMÜ MÜNASEBETİYLE AİLESİNE BAŞSAĞLIĞI TELGRAFI
(19. VII. 1937)

Marconi ailesi
Roma.

Bütün insanıyet uğradığınız kaybı acı bir surette hissetmektedir. Bu elîm felâkette büyük Marconi'nin hatırasına kaişî müteheyyiç tazimlerle beraber bütün sempatiinden emin olmanızı rica ederim.

Kemal Atatürk

Ayn Tarihi, sayı: 44, 1937, s. 46

* * *

798 - MISIR KRALI I. FARUK'UN TAÇ GİYMESİ MÜNASEBETİYLE TEBRİK TELGRAFI
(4. VIII. 1937)

Majeste Faruk I
Kahire.

Majestelerinin tetevvücu münasebetiyle, kendilerine hararetili ve samimî tebriklerimi arzederim. Majestelerine uzun ve mesut bir saltanat temenni ederek, şahsî saadetlerini ve Mısırın refahını dilerim.

Kemal Atatürk

Ayn Tarihi, sayı: 45, 1937, s. 48

* * *

799 -DEMİRYOLUNUN ZONGULDAĞA ULAŞMASI MÜNASEBETİYLE HALKIN ŞÜKRAN VE TAZİMLERİNİ SUNAN
TELGRAFA CEVAP
(17. VIII. 1937)

Bay Halit Aksoy
Vali ve C.H.P. İlyönkurul Başkanı.

Demiryolunun kömür ilinin merkezine ulaştığı mesut hadisesini bildiren telgrafınızı büyük memnuniyetle aldım. Bu münasebetle muhterem halkın bana karşı gösterdikleri yüksek duygulara teşekkür ederim.

Kemal Atatürk

Ayn Tarihi, sayı: 45, 1937, s. 10

* * *

800 - DİL BAYRAMINI KUTLAMA TELGRAFI
(29. IX. 1937)

Bay İbrahim Necmi Dilmen
Türk Dil Kurumu Genel Sekreteri,

Dil Bayramı münasebetiyle Türk Dil Kurumunun hakkımdaki duygularını bildiren telgrafınızdan çok mütehassis oldum. Teşekkür eder, değerli çalışmalarınızda muvaffakiyetlerinizin temadisini dilerim.

Kemal Atatürk

Türk Dili (Belleten) T.D.K. sayı: 23-24, 1937, s. 1

* * *

801 - DİYARBAKIR SEYAHATİNDEN İNTİBALARI
(20. XI. 1937)

Memleketin onbir vilâyet merkez ve dolaylarını gezdim. Bütün bu merkez ve dolaylardaki Türkleri, babaları, anaları ve çocukları ile gördüm. Çok sevindim. Yüksek medeniyet temeline şahit oldum: Madenleriyle, teknisyenleriyle, amelesile baştan aşağı Türk olan yüksek anlayışlı bir insan sosyetesı... Öyle memleket bölgeleri geçtik ki orada kadınlar erkeklerden daha çok sapana yapışmış, elinde çapasile Türkün azık topraklarını zenginleştirmeğe çalışıyor, toprağı seviyor, ona gönülden bağılıdır. Bütün bu insanlar Türkiye Cumhuriyeti zengin, kuvvetli ve muhteşem olsun için kendi rızkının fazlasını seve seve tereddütsüz, büyük bir fedakârlıkla devlet hazinesine veriyor. Bütün gördüklerimizi bu kısa ifade içinde az çok gezen, dolaşan, tetkik eden her akıllı insan kendini bütün dünyaya büyüklük saçan kuvvetli ve asil bir varlığın içinde duymamak imkânı yoktur. Böyle

duymayan şuuruzlar bir tarafa bırakılınca, hakiki insanlık tereddütsüz, kabul eder ki Türkiye Cumhuriyeti ve onun bugünkü sahipleri olan Türkler bütün dünya medeniyet ve insanlığı için bir imtisal örneğidir. Yalnız bu kadar değil, Türkler tarihin çok eski devirlerinde beşeriyete karşı yaptıkları kültürel vazifeleri yeniden, fakat bu sefer daha alâ surette yapmaya hazırlanan yüksek bir varlıktır.

İşte doğu seyahatinden dönerken Ankaraya ulaşmak için geçen şu kısa zaman içinde seyahat arkadaşlarıma ifade edebileceğim intiba budur.

Kemal Atatürk

Kadri Kemal Kop: Atatürk Diyarbakır'da, s. 88

* * *

802 - GAZİANTEBİN KURTULUŞUNUN YILDÖNÜMÜ

DOLAYISİLE ÇEKİLEN Telgraf

(25. XII. 1937)

Ankara Halkevinde Gaziantep Sayı B. Kılıç'a

Gaziantep'in İnkılâp tarihimize silinmez ve unutulmaz sayfa teşkil eden yüksek kahramanlığının 16 ıncı yıldönümünün kutlanmakta olduğuna müjdeleyen telgrafınızı aldım.

Bundan duyduğum sonsuz zevk ve saadeti şimdi orada hazır bulunan bütün kıymetli, fedakâr arkadaşların bilmelerine delaletinizi rica ederim. Gaziantep ve Gaziantep'li, cidden bütün Türkiye'nin en bahtlısıdır. Çünkü Türkiye'nin her köşesinde ihtilal ve inkılâp, hakiki Türklüğe kavuşma mücadelesi olmuştur. Bu meyanda yalnız Gaziantep'in Büyük Türk milletinin yüksek kamutayınca gazilikle, muhariplikle unvan almış bulunması için elbette sebepler vardır.

Yalnız ve yardımcısız bırakılmış olmalarına rağmen sadece mahdut Türk kahramanlarımızın Gaziantep'in yüksek kahramanları ile birleşmesiyle en kavi zanolunan hasım ordusunun çok faik ve mücehhez kuvvetlerinden kutsal yurdlarını kahramanca kurtarmış olmaları, işte bu, onlara manevi bir pırlanta kıymetinde şimdi taşıdıkları unvanı vermiştir.

O heyecanlı kahramanlık günlerini o gün cereyan ettiği gibi şimdi hatırlamakta olduğuma bu telgrafımı dinleyecek olan bütün yurddaşların emin olmalarım dilerim.

Eğer, bir gün millet, vatan ve cemiyetin yüksek menfaatları icap ettirirse o çevre kahramanlarının geçmişte olduğundan daha yüksek kahramanlıklar göstermeğe amade bulduklarına da şüphem olmadığı bilinmelidir. Cümleminizin derin ve yıkılmaz güvenle gözlerinden öperim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, 1937, sayı: 49, s. 6

* * *

803 - BURSA SEYAHATİ DOLAYISİLE BURSA BELEDİYE

REİSİNE GÖNDERİLEN MEKTUP

(2. II. 1938)

Bay Neşet Kiper

Bursa Belediye Reisi

Bu defa Bursayı ziyaretim münasebetile Bursanın resmi ve hususi bütün teşekkülleri ve güzel şehrinizin bütün vatandaşları tarafından hakkımda izhar edilen sevgi ve saygıdan çok duygulandım. Modern bir zihniyetle ve temiz bir konforla vücuda getirilen Çelik Palasta beni konuklayan Bursalıların yüksek misafirperverliklerinden çok mütehassis oldum. Burada Türk milletinin siyasi ve medeni yüksekliğini gösteren parlak deliller gördüm. Bundan mütevellit tahassüs ve teşekkürlerimin sevgili Bursalılara iblâğını rica ederim.

Bursa kaplıcalarının büyük ve medeni ihtiyaçlarından birini karşılayan Çelik Palas otelinin Bursa Belediyesinin himmet ve muavenetile daha fazla inkişaf edebilmesini temin için bu otelin ait olduğu şirketteki 34830 Türk liralık hissemi Belediyeye terk ediyorum. Aynı zamanda vaktile Bursa Belediyesinin 1923 tarihinde

bana hediye etmiş olduğu otel bağçesine muttasıl köşkü de bütün müştemilâtı ile Belediyeye hibe ettim. Bu köşk otelin bir aneksi olarak kullanılacak ve Bursa Belediyesi bu köşkün bedelini takdir ettirerek şirketten o miktar hisse senedi mübayaa edecektir.

K. Atatürk

Ulus: 3 şubat 1938

* * *

**804 - HALKEVLERİNİN 6. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE GÖNDERİLEN
SAYGI VE BAĞLILIK TELGRAFINA CEVAP**
(22. İL 1938)

Şükrü Kaya

Dahiliye Vekili ve C.H.P. Genel Sekreteri, Ankara.

Kültür sahasındaki inkişafımızda mühim bir vazife gören halkevlerinin yıldönümü münasebetiyle gönderdiğiniz telgraftan çok mütehassis oldum. Teşekkür eder ve halkevlerine şuurlu ve nurlu çalışmalarında başarılar dilerim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 51, 1938, s. 7

* * *

805 - SELANİK ANLAŞMASI ÜZERİNE Çekilen Telgraf
(6. VIII. 1938)

Majeste Boris III

Bulgar Kralı

Sofya

Selanik anlaşmasının imzası münasebetile bana gönderdiği nazik telgraftan dolayı Majestelerine hararetle teşekkür ederim.

Başarılmasında Majestelerinin aldığı faal ve semereli hisseyi büyük memnuniyetle tebarüz ettirerek, Balkan milletleri için bir refah ve muhadenet devresi açan bu tarihi eser için Majestelerine en samimi tebriklerimi takdim ederim.

Kemal Atatürk

Ulus: 7 Ağustos 1938

* * *

**806 - YENİ TÜRK HARFLERİNİN KABULÜNÜN ONUNCU YILDÖNÜMÜ DOLAYISİLE Çekilen
Telgraf (9. VIII. 1938)**

Saffet Arıkan

Kültür Bakanı

Ankara

Türkün kültür sahasındaki kabiliyetinin inkişafına temel olan harf inkılâbının onuncu yıl dönümü münasebetile gönderdiğiniz telgrafi memnuniyetle aldım. Teşekkür eder ve milletimize kültür sahasında sonsuz başarılar dilerim.

Kemal Atatürk

Ulus: 11 Ağustos 1938

* * *

**807 - İZMİR FUARININ AÇILMASI ÜZERİNE Çekilen Telgraf
(20. VIII. 1938)**

Başvekil Celâl Bayar

İzmir

Sekizinci İzmir enternasyonal fuarını açtığınızı ve halkın hakkımdaki duygularını bildiren telgrafınızı aldım. Bilhassa fuarın seneden seneye ayrı bir terakki eseri gösterdiğine dair olan işarınızdan çok memnun oldum. Vazifedarlara takdirlerimin ve sayın halka teşekkür ve sevgilerimin iblâğını diler, gözlerinizden öperim.

Kemal Atatürk

Ulus: 21 Ağustos 1938

* * *

808 - DOĞU MANEVRALARI DOLAYISİLE ÇEKİLEN Telgraf

(28. VIII. 1938)

Mareşal Fevzi Çakmak Genelkurmay Başkam

Ordumuzun yüksek ve her vakit olduğu gibi milletin emniyetine cidden layık kıymet ve kudretle dolu manevrasının çok istifadeli safhalar göstererek bittiğini bildiren telgrafınızı aldım. Türk ordusunun yarattığı zaferin bu yıl dönümü günlerinde kalbim orduya karşı takdir ve şükran hisleriyle doludur. Sizin ve tercümanı olduğunuz aziz silâh arkadaşlarımla hakkımda gösterdikleri samimi ve asil duygular, o günlerdeki hatıralarımı canlandırdı, heyecanlarımı artırdı. Başta Siz olduğunuz halde cümlenize candan sevgi ve saygılarımı sunar, şimdiye kadar olduğum gibi bundan sonra da daima artan kutlu başarılar dilerim.

Kemal Atatürk

Ulus: 29 Ağustos 1938

* * *

809 - TRANS-İRANİEN HATTININ AÇILIŞI MÜNASEBETİLE ÇEKİLEN Telgraf

(3. IX. 1938)

Majeste Rıza Şah Pehlevi

Tahran

Şahinşahi İran

Trans İran demir yolunun açılma merasimini büyük bir sevinçle öğrendim. Kardeş millet için refah ve saadet kaynağı olan verici ve kudretli idarelerinin bu büyük eseri yalnız Zatı biraderaneleri için değil kendilerine karşı candan rabıtalarla bağlı olan benim için de bir iftihar mevzuudur. Bu yüksek eseri Türk ve İran milletlerini birbirine bağlayan idealde yeni bir kazanç addeder ve Zatı Hümayunlarına en samimi ve en hararetle tebrik ve temennilerimi sunarım.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, 1938, sayı: 58, s. 48

* * *

810 . HATAY MİLLET MECLİSİNİN AÇILIŞI DOLAYISİLE ÇEKİLEN Telgraf

(3. IX. 1938)

Başvekil Celâl Bayar

Ankara

Bugün Hatay Millet Meclisinin açılma ve devlet reisi intihabı ve bu suretle Hatay Devletinin teessüs ettiğine Hariciyeden verilen malûmat üzerine muttali oldum.

Cumhuriyet Hükümetinin bu muvaffakiyetini tebrik ederim.

Kemal Atatürk

Aynı Tarihi, sayı: 58, 1938, s. 57

* * *

**811 - TAYFUR SÖKMENİN HATAY DEVLET REİSLİĞİNE
SEÇİLMESİ DOLAYISİLE ÇEKİLEN Telgraf**

(4. IX. 1938)

Bay Tayfur Sökmen

Hatay Reisi

Antakya

Hatay Millet Meclisi tarafından Hatay Reisliğine seçildiğinizi bildiren telgrafınızı memnuniyetle aldım. Bu kıymetli diyarın en yüksek makam ve vazifesini ihraz ve deruhte etmiş olmanızdan dolayı sizi tebrik ederken inkişafını daima alâka ve muhabbetle takip edeceğim. Hataydaki faaliyetinizde muvaffakiyetinizi temenni eyler ve Hatayın yeni idare altında pek çok saadet ve refahlar görmesini yürekten temenni ederim.

Kemal Atatürk

Ulus: 5 Eylül 1938

* * *

**812 - HATAY MİLLET MECLİSİ REİSİ ABDÜLGANİ
VERİLEN CEVAP**

TÜRKMENİN TELGRAFINA

(7. IX. 1938)

Hatay Millet Meclisi Reisi B. Abdülgani Türkmen Antakya

Hatay Millet Meclisinin ve temsil ettiği Hatay halkının hakkımdaki güzel duygularını bildiren telgrafınızdan pek mütehassis oldum. Hatay Millet Meclisine başladığı mühim vazifede muvaffakiyetler ve Hatay halkına yeni idare altında saadetler dilerim.

K. Atatürk
Ulus: 8 Eylül 1938

* * *

**813 - İZMİRİN KURTULUŞUNUN YLLDÖNÜMÜ
BAĞLILIK TELGRAFINA CEVAP**

MÜNASEBETİYLE GÖNDERİLEN

(12. IX. 1938)

Doktor Behçet Uz
Belediye Reisi, İzmir.

Güzel İzmir'in Kurtuluş gününün yıldönümünü huzur ve neşe içinde kutlularken İzmirliilerin hakkımda izhar ettiklerini bildirdiğiniz samimî duygulardan çok mütehassis oldum. Teşekkür, muhabbet ve iyi dileklerimin sayın halka iblâğımı dilerim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 58, 1938, s. 5

* * *

814 - DİL BAYRAMINI TEBRİK

(27. IX. 1938)

Dolmabahçe, 27. IX. 1938

Bay İbrahim Necmi Dilmen

Türk Dil Kurumu Genel Sekreteri,

Dil Bayramı münasebetiyle bana karşı gösterilen temiz duygulardan çok mütehassis oldum. Teşekkür eder, verimli çalışmalarınızda sürekli başarılar dilerim.

K. Atatürk

Türk Dili, T. D. K., sayı: 31-32, 1938. s. 2

**815 - BARBAROS İHTİFALİ MÜNASEBETİYLE BAĞLILIK DUYGULARINI BİLDİREN TELGRAFA
CEVAP**

(28. IX. 1938)

Muhittin Üstündağ

Vali ve Belediye Reisi, İstanbul.

Büyük Türk amirali Barbaros için yapılan törende sayın halk tarafından hakkımda izhar edildiğini bildirdiğiniz samimi hislerden çok duygulandım. Teşekkür ederim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 58, 1938, s. 10

* * *

**816 - DEMİRYOLUNUN ERZİNCAN'A ULAŞMASI SEBEBİYLE SAYGI VE BAĞLILIK
TELGRAFINA CEVAP**

(9. X. 1938)

Ali etinkaya

Nafia Vekili.

Ankara-Erzurum demiryolunun Erzincan'a ulaştığı haberini büyük memnuniyetle aldım. Muhterem halkın bu mühim ve mesut hadiseden pek yerinde olarak duyduğu sevinç hislerini izhar ederken bana karşı gösterdiğini bildirdiğiniz duygulardan çok mütehassis oldum. Kendilerine selâm ve sevgilerimle iyi dileklerimin iblâğ edilmesini rica ederim. Sizi tebrik ve muvaffakiyetinizin devamını temenni eder, muhabbetle gözlerinizden öperim.

Kemal Atatürk

Ayın Tarihi, sayı: 59, 1938, s. 4

* * *

K I S A L T M A L A R

H. M.	Hakimiyeti Milliye
H. T. V. D.	Harp Tarihi Vesikaları Dergisi
K. K.	Kâzım Karabekir, İstiklâl Harbimiz
T. t. T. E. Arş.	Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi
Anad. v. Rum. Müd. Huk. Cem.	Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti

K A Y N A K L A R

I - Vesikalar

Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Arşivi

II - Dergi ve Gazeteler

Ayn Tarihi	Ankara	1923-1957
B.M.M. Zabıt Ceridesi		1920
Harp Tarihi Vesika- ları Dergisi ¹	Ankara	1952-1963
Açık Söz	Kastamonu	1919-1929
Albayrak	Erzurum	22.IV.1919-19.I.1921
Babalık	Konya	2.VII.1921-1939
Cumhuriyet	İstanbul	1933-1963
Hakimiyeti Milliye	Ankara	1920-1934
İleri	İstanbul	27.V.1919-27.XI.1919
İradei Milliye	Sivas	14.IX.1919-22.IV.1920
İzmire Doğru	Balıkesir	20.XI.1919-27.VI.1920

1) Dergiden yalnız diğer kaynaklarda mevcut olanlar alındı, alınmayanlar dergide bundan sonra yayınlanacak olanlarla beraber II. cilde konacaktır

Paşaeli Edirne	24.11.1923-31.V. 1925		
Tanin	İstanbul	1911-1945	
Ulus	Ankara	1935-1963	
Vakit	İstanbul	1918-1924	
Varlık	Sarıkamış	25.VII.1921-1928	
Vatan	İstanbul	1946-1960	
Yeni Sabah	İstanbul	1958	

III - Türlü Eserler

Ali Saip	Kilikya Faciaları ve Urfanın Kurtuluş Mücadeleleri, Ankara 1924		
H. Bayur	Mustafa Kemal'in Bir Raporu (Belleten 1957, 80); Atatürk Hayatı ve Eseri, Ankara 1963		
T. Bıyıkhoğlu	Trakya'da Milli Mücadele, Ankara 1956, Atatürk Anadolu'da, Ankara 1959, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı, Ankara 1962		
C. Dursunoğlu	Milli Mücadelede Erzurum, Ankara 1946		
A.F.Cebesoy	Milli Mücadele Hatıraları, İstanbul 1955; Moskava Hatıraları, İstanbul 1955; Siyasi Hatıralar, İstanbul 1956		
J.G. Harbord	Report of the American Military Mission to Armenia, Washington 1920		
G. Jaeschke	Die Türkei seit dem Weltkrieg I (1918-1928) (Die Welt des Islams, X, s. 1-154; türkçesi: Niyazi Aksu, Türk inkılâp Tarihi kronolojisi, İstanbul 1939); Neues zur russisch — türkischen Freundschaft von 1919 -1939 (Die Welt des Islama VI, 3-4 s. 203); Beiträge zum Türkischen Freiheitskampf (Die Welt des Islams. V, 1-2, s. 57); Auf dem wege zur Türkischen Republik (Die Welt des Islams, 1958, V, 3-4, s. 217).		
K. Karabekir	İstiklâl Harbimizin Esasları, Sinan Matbaası 1951		
K. Karabekir	İstiklâl Harbimiz, İstanbul 1960		
K.K. Kop	Atatürk	Diyarbakırda,	İstanbul 1938

H. Şehsuvaroğlu Atatürk Büyük Taarruzu günü gününe bildiriyor
(Cumhuriyet: 27.VIII-5.IX. 1959)

A. Türkgeldi Mondros ve Mudanya Mütarekeleri Tarihi, Ankara 1948

F.R. Unat T.B.M.M. Hükümetinin kuruluşuna ait bazı vesikalar
(Tarih Vesikaları: I, 6)

R.E. Onaydın Atatürk'ü Özleyiş, Ankara 1957

AÇIKLAMALI DİZİN*

Abdullah Bey: Tokat Belediye Başkan Vekili. Tekke ve Zaviyelerin kaldırılması üzerine çektiği memnuniyetini ifade eden telgrafa Gazi Mustafa Kemâl, 10 Eylül 1925 tarihinde cevabî bir telgraf göndermiştir.

Abdullah Efendi: Balıkesir Müftüsü. Yeniliklere karşı gösterdiği ilgiden dolayı 8 Eylül 1925 tarihinde Gazi Mustafa Kemâl tarafından teşekkür telgrafi gönderilmiştir.

Abdullah Azmi Bey: TBMM II. Dönem Eskişehir milletvekili.

Abdüllâtif Naci ELDENİZ (Korgeneral): 1875 yılında Manastır'da doğdu. 1948'de öldü. Ankara Cebeci Mezarlığındaki naaşı, 31 Ağustos 1988'de Devlet Mezarlığına nakledildi. 23 Mart 1893'te Harp Okulunu bitirdi. 1893-1895 yılları arasında Alman Harp Akademisinde öğrenim gördü. Çeşitli askerî görevlerden sonra 5 Mart 1918'de padişah başyaveri oldu. 15 Eylül 1920'de Konaklar Genel Müfettişi, 17 Aralık 1920'de İstanbul Askerî Okullar Müfettişi oldu. 25 Ağustos 1921'de kurtuluş savaşına katılmak üzere Anadolu'ya geçti ve Askerî Okullar Müfettişliği görevine burada devam etti. 9 Mayıs 1922'de 7.Tümen Komutanı, 13 Aralık 1922'de tekrar Askerî Okullar Müfettişi, 31 Ekim 1924'te Piyade Makinelitüfek Müfettişi, 31 Ekim 1924'te 5.Kolordu Komutanı, 26 Aralık 1927'de Generaller Askerî Mahkemesi üyesi oldu. 24 Eylül 1928'de emekliye ayrıldı. 1928-1931 yılları arasında Cebelibereket, 1935-1943 yılları arasında Seyhan milletvekili oldu.

Abdülaziz İbnissuud: (1880-1953). Arabistan Kralı (1932-1953). 1932'de Suudi Arabistan Kralı oldu. Devletini, yönetimini ve ordusunu çağdaşlaştırmaya özen gösterdi. Ülkenin petrol zenginliklerinin Amerikan şirketleri tarafından işletilmesi sayesinde dünyanın en zengin kişilerinden biri oldu. Ülkesi de yepyeni bir görünüm kazandı.

Abdülbakî Efendi: Bitlis'te Küfrevî Şeyhi.

Abdülgani TÜRKMEN: Hatay Cumhuriyeti Millet Meclisi Başkanı.

Abdülhak Hamit TARHAN: Şair, oyun yazarı (1852-1937). Babasının görevi dolayısıyla bulunduğu Tahran ve Paris'teki hayatından sonra İstanbul'a dönerek Babialî Tercüme Odasında resmî hizmete başladı. Çeşitli diplomatik görevlerden sonra Lahey Elçiliği, Londra Elçiliği Müsteşarlığı, Brüksel Orta Elçiliği görevlerinde bulundu. Ayan Meclisi üyesi (1914-1919) ve bu mecliste ikinci başkanlık yaptı. Mütareke yıllarını Viyana'da geçirdi. Kurtuluş savaşından sonra İstanbul'a döndü, 1928'de İstanbul milletvekili oldu.

Abdülhalık RENDA: (1881-1957). Türk yönetici ve siyaset adamı. İstanbul işgali sırasında bazı aydınlarla beraber Malta'ya sürülmüştür. Sürgünden dönüşünde Anadolu'ya geçerek (1921) Mustafa Kemâl'in yanında yer almıştır. İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığı, Konya valiliği yapmış, 1923 yılında İzmir milletvekili olmuştur. Maliye ve Savunma Bakanlığı, TBMM Başkanlığı yapmıştır.

Abdülkerim Paşa: (1878-1923). Birinci Dünya Savaşında Kafkas Cephesinde II.Kolordu Komutanlığına atandı. Sarıkamış yenilgisinin ardından Rus kuvvetlerini Malazgirt'te yendi (1915).Kafkasya'da kurulan Gürcistan'ın temsilciliğini yaptı. Mondros Mütarekesinden sonra İstanbul'a gitti. Divan-ı Harp üyeliği ve başkanlığı yaptı.

Abdülcemî Efendi (İstanbul 1868-Paris 1944): Son Osmanlı halifesi. 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılması üzerine sadece halife sıfatını taşıyan Vahdettin'in yurtdışına kaçması üzerine TBMM tarafından 18 Kasım 1922'de halife seçildi. Cumhuriyetin ilânından sonra, hilâfetin kaldırılması, Osmanlı hanedanının yurt dışına çıkartılmasına ilişkin yasa hükümleri uyarınca ailesiyle birlikte İsviçre'ye gönderildi (3 Mart 1924). Ekim 1924'e kadar İsviçre'nin Territet kasabasında oturdu. Daha sonra Nice'e (Fransa) yerleşti. Para sıkıntısı içinde yaşadı. Paris'te bir cami avlusuna gömüldü. Cenazesi Türkiye'ye getirilemeyince 1954'te Medine'ye götürüldü.

Abilof (İbrahim): 14 Ekim 1921 tarihinde Ankara'da Atatürk'e güven mektubunu veren Azerbaycan elçisi. Sakarya zaferini tebrik eden bir telgrafına Mustafa Kemâl tarafından 29 Eylül 1921 tarihli telgrafla cevap verilmiştir.

Acemi Paşa: Irak Aşiret Reisi.

Adalar Belediyesi: Marmara bölgesinde İstanbul iline bağlı ikisi boş 9 adadan oluşur. Merkezi Büyükkada'dır. Sürekli yerleşme olanlar Büyükkada, Heybeli, Burgaz, Kınalı, Sedef, Yassıada ve Kaşık adalarıdır. Sivrvada ve Tavşanadada sürekli yerleşme yoktur.

Adapazarlı Çerkez Kâmil: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Adil Bey: Damat Ferit Paşa hükümetlerinde Dahiliye Nazırı. Yüzellilikler listesiyle yurt dışına çıkarılmıştır. Erzurum ve Sivas kongreleri öncesinde aleyhte faaliyetleri olmuştur.

Adnan ADIVAR: (1882-1955). Doktor. Osmanlı Meclisi, TBMM I-II, VII. Dönemler İstanbul üyesi. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı. Meclis İkinci Başkanı, Bilim adamı. Eşi Halide Edip Adivar'la birlikte uzun süre yurtdışında kaldıktan sonra 1939'da yurda döndüler.

Ahali İktisat Fırkası: Türk siyasî partisi (1918-1919). Programında toplumsal ve iktisadî sorunlara yer veren ilk partidir. Yayın organı Ticaret-i Umumiye gazetesi idi. 1919 seçimlerine katılmak için Millî Kongre ile işbirliği yaptı. İstanbul'da Millî Ahrar Fırkası ile ortak bir liste hazırlayarak seçime katıldıysa da başarılı olamadı. Meclis-i Meb'usan'ın işgal güçlerince basılmasını takip eden günlerde siyasî hayattan çekildi.

Ahmet Emin (YALMAN) (1888-1971). Vatan gazetesi başyazarı. İstanbul'dan Anadolu'ya geçen gazetecilerden biri.

Ahmet İzzet Paşa: (Furğaç, 1864-1937). Müşir. İstanbul hükümetlerinde nazır. Mondros Mütarekesi imzalandığı zaman sadrazam. TBMM hükümeti ile Bilecik görüşmesine gelen heyette yer almıştır. 1887'de kurmay yüzbaşı olarak Harp Akademisini bitirmiş, 1908'de Genelkurmay Başkanı olmuştur. Balkan Savaşından sonra padişah yaveri olmuştur. 1916 yılında Atatürk'ün komutanı olduğu 16. Kolordu'nun da bağlı olduğu 2.Ordu komutanıdır. Tevfik Paşa hükümetinde Dahiliye, daha sonra da Hariciye Nazırı olmuştur.

Ahmet Rıza Bey: (1859-1930).Osmanlı Âyan Meclisi Başkanı. Siyasetçi, gazeteci.

Akbaş Cephaneliği: Millî mücadele yıllarında Fransızların koruduğu Akbaş cephaneliğine Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti yöneticisi Hamdi Bey ve arkadaşları Dramalı Rıza ve Kâni tarafından bir baskın yapılarak (26/27 Ocak 1920) kuvva-i milliyenin ihtiyaç duyduğu silâhlar kaçırılmış; ancak Balıkesir'e götürecek araç aranırken Hamdi ve Rıza Beyler, Anzavur çetelerinin saldırısı üzerine Akbaş cephaneliğini havaya uçurmuşlardır. Hamdi ve Kâni Beyler çatışmada şehit olmuşlar, İstanbul'a geçen Rıza Bey de Damat Ferit Paşa'nın adamları tarafından öldürülmüştür.

Alaşehir Kongresi: Yunan işgaline karşı millî hareketi organize etmek üzere Hacim Muhittin Bey başkanlığında 16-25 Ağustos 1919 tarihleri arasında toplanmıştır. Kongrede vatanın birlik ve beraberliğinin sağlanması, Yunanlıların Anadolu'dan atılmasına kadar millî savaşın sürdürülmesi, bunun için oluşmuş kuvva-i milliyeliklerinin aylığa bağlanmış düzenli bir güç haline getirilmesi kararlaştırılmıştır.

Albert Lebrun: Fransa Cumhurbaşkanı.

Alexadr: Yugoslavya Kralı.

Alexandr Zaimis: Yunanistan Cumhurbaşkanı.

Alemdar: İstanbul'da Refî Cevdet (Ulunay)'ın çıkardığı günlük gazete (1922-1921). İttihat ve Terakkî Partisinin kurduğu hükümetlere karşı olması nedeniyle sık sık kapatılmış; kurtuluş savaşı yıllarında İngiliz Muhibler Cemiyeti'nin yayın organı durumuna gelmiştir.

Ali Bey: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Ali (Yüzbaşı): İstanbul'dan Kuvva-i İnzibatiye adına memur edilen asi komutanlarından olup, Düzce'de yakalanarak idam edilmiştir (28 Mayıs 1920).

Ali Beyefendi: Trabzon CHP Mutemedi. Tekke ve Zaviyelerin kaldırılması üzerine çektiği memnuniyetini ifade eden telgrafa, Gazi Mustafa Kemâl, 10 Eylül 1925 tarihinde cevabî bir telgraf göndermiştir.

Ali Çavuş (Metin): Erzurum kongresi sıralarından beri Atatürk'ün emir çavuşluğunu yapan Mihaliç kazasının Çukurviran köyünden Hacı İsmail oğlu Ali Efendi. Atatürk kendisine 18 Ağustos 1923 tarihinde bir başarı belgesi vermiştir.

Ali Ekrem: Namık Kemâl'in oğlu. İkinci İnönü zaferi üzerine bir tebrik telgrafı çeken Ali Ekrem Bey'e 10 Nisan 1921 tarihinde TBMM Başkanı Mustafa Kemâl cevaben bir teşekkür telgrafı göndermiştir.

Ali Fuad Paşa (CEBESoy): 1882 yılında İstanbul Salacak'ta doğdu. TBMM Hükümetinin kuruluşunda Bayındırlık Bakanı olan İsmail Fazıl Paşa'nın oğludur. 10 Ocak 1968'de İstanbul'da öldü. Geyve civarındaki Ali Fuat Paşa İstasyonunda aynı adı taşıyan cami in avlusunda gömülüdür.

13 Mart 1899'da Harp Okuluna girdi. 10 Ocak 1902'de Harp Okulunu bitirdi. 11 Ocak 1905'te Harp Akademisinden mezun oldu. Fransızca ve Almanca biliyordu.

Çeşitli askerî görevlerden sonra, 19 Eylül 1914'te 25.Tümen Komutanı (Sina ve Çanakkale cephesinde), 13 Şubat 1916'da 14.Tümen Komutanı (Kafkas cephesinde), 1 Ocak 1917'de 2.Ordu Kurmay Başkanı, 30 Nisan 1917'de 3.Tümen Komutanı, 30 Haziran 1917'de 20.Kolordu Komutanı ve aynı zamanda kısa bir süre 7.Ordu Komutan Vekili oldu. 28 Ağustos 1919'da İstanbul Hükümeti tarafından azledildi. 24 Haziran 1920'de 20.Kolordu Komutanlığı görevi saklı kalmak üzere Batı Anadolu Genel Kuvva-i Milliye Komutanı, 7 Temmuz 1920'de Batı Cephesi Komutanı ve aynı zamanda TBMM üyesi oldu. 9 Kasım 1920'de TBMM Hükümetinin Moskova Büyükelçisi, Nisan 1922'de TBMM üyesi, Meclis İkinci Başkanı oldu. 21 Ekim 1923'te görevleri saklı kalmak üzere 2.Ordu Müfettişi oldu. 31 Ekim 1924'te Ordu Müfettişliğinden istifa ederek TBMM'deki görevine devam etti. 1 Ekim 1927'de yasama görevi sona erdiğinden ordu açığına alındı. 5 Aralık 1927'de emekliye ayrıldı.

TBMM IV.veVIII. dönemler Konya milletvekili, IX.dönem Eskişehir milletvekili, X.ve XI.dönemler İstanbul milletvekili oldu. 3 Nisan 1939-9 Mart 1943 arasında Bayındırlık Bakanı, 9 Mart 1943-5 Ağustos 1946 arasında Ulaştırma Bakanı, 30 Ocak 1948-1 Kasım 1948 arasında TBMM Başkanlığı yaptı. 1950'de Eskişehir, 1957-1960 arası İstanbul milletvekilliği yaptı.

Ali Galip Bey: Kurmay Albay. İstanbul hükümetinin Elazığ valisi. Sivas Kongresi öncesi Mustafa Kemâl'i tutuklamak, kongreyi dağıtmakla görevlendirilmiş, başaramayarak kaçmıştır. Yüzellilikler listesiyle yurt dışına çıkarılmıştır.

Ali Hikmet Bey: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Ali Kemâl Bey: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Ali Kemâl Bey: (1867-1922). Gazeteci, yazar. Damat Ferit Paşa hükümetlerinde Maarif ve Dahiliye Nazırı. Posta ve Telgraf Genel Müdürlüğüne, Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin telgraflarının kabul edilmemesi emrini vermiştir. "Peyam-ı Sabah" adlı gazetesiyile millî mücadeleye muhalif bir tutum almış, savaş bitiminde, Ankara'da yargılanmak üzere yola çıkarılmışken İzmit'te halk tarafından linç edilmiştir.

Ali Nadir Paşa: Yunan işgalinde İzmir'de 17.Tümen Komutanı. Yüzellilikler listesiyle yurt dışına çıkarılmıştır.

Ali Rıza Bey: Ziraat Mezunları Kongresi Başkanı. Bağlılık telgraflarına karşılık Gazi Mustafa Kemâl, 20 Ocak 1932 tarihinde cevabî bir telgraf göndermiştir.

Ali Rıza Paşa: (1859-1933). Müşir (Mareşal). Damat Ferit Paşa'dan sonra sadrazam. Önceleri Âyan (Senato) üyeliği, nazırlığı vardır. 8 Mart 1920'de yerini Salih Paşa'ya bırakmıştır.

Ali Rüştü Efendi: (?-1936). Hürriyet ve İtilâf Fırkası yöneticilerinden. İngiliz Muhibler Cemiyetinin kuruluşuna katılmıştır (1919). Döndüncü ve Beşinci Damat Ferit Paşa hükümetlerinde Adliye Nazırlığı yapmıştır. İstanbul'un kurtuluşundan önce Mısır'a kaçmıştır. Yezillilikler listesine alınmıştır (1924). Mısır'dan sonra Yugoslavya'da yaşamıştır.

Allenby: (Edmund Henry, 1861-1936). İngiliz mareşal. Birinci Dünya Savaşında Filistin ve Suriye cepheslerinde Türk ordularına karşı savaşmıştır. 1919'da Mısır Yüksek Komiserliği görevine getirilmiştir.

Altay Vapuru: Salih Paşa'nın Amasya'ya gelmek üzere İstanbul'dan ayrılırken bindiği vapur. İngilizler tarafından Kızkulesi açıklarında 48 saat bekletilmiş; yapılan teftiş ve kontrollerden sonra geçişine izin verilmiştir.

Amanos Tünelleri: İstanbul-Hicaz Demiryolunun Amanos dağlarından geçişini sağlayan tüneller. Amanos dağları, İskenderun körfezinin doğusunda, kuzey-güney istikametinde uzanan Toros sıradağ sisteminin bir parçasıdır.

Amasya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Millî mücadele döneminde 12 Haziran 1919 tarihinde Atatürk'ün Amasya'ya geldiği zaman ilgilendiği konulardan biri de burada müdafaa-i hukuk cemiyetinin kuruluşunu sağlamak olmuştur. Atatürk'ün isteği üzerine 14 Haziran 1919 tarihinde Atîk-Âlî mektebinde bir araya gelen Amasya ileri gelenleri, Atatürk'ün de katkısıyla Amasya Müdafaa-i Hukuk Cemiyetini kurmuşlardır. Müftü Tevfik Efendi'nin başkanlığında kuralan cemiyetin diğer üyeleri de şöyledir: Abdurrahman Kâmil Efendi, Hoca Bahaeddin Efendi, Şeyh Cemaleddin Efendi, Harputîzade Hasan Efendi, Topçuzade Mustafa Bey (Belediye Başkanı), Eytam Müdürü Ali Efendi, Topçuzade Hilmi Efendi, Hacımahmutzade Mehmet Efendi, Miralayzade Hamdi Bey, Kofzade Mustafa Efendi, Şirinzade Mahmut Efendi, Melekzade Süleyman Efendi, Veysibeyzade Sıtkı Bey, Seyfîzade Ragıp Efendi, Yumukosmanzade Hamdi Efendi ve Arpacızade Hürrem Efendi.

Amerika Birleşik Devletleri Ayan Meclisi Başkanlığı: 9 Eylül 1919 tarihinde Sivas'ta toplanan kongrenin amacının ne olduğu hakkında bir telgrafın gönderildiği yer.

Amiral Bristol: İstanbul'da adına bir hastane kurulmuş, 1920-1926 yılları arasında İstanbul'da görevli Amerikalı amiral. Mark L. Bristol.

Amiral Le Bon: Fransızların güney cephesindeki mağlubiyeti üzerine anlaşma imzalanması için Mustafa Kemâl'e müracaat ettirdikleri subay.

Anadolu Ajansı: Türkiye Cumhuriyeti'nin yarı resmî haber ajansı. 6 Ekim 1920 tarihinde Ankara'da, Hey'et-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemâl'in emriyle kuruldu. Amacı, millî kurtuluş savaşı ile ilgili haberleri bütün yurda ve dış dünyaya ulaştırmaktı. Bugün de bir haber ajansı olarak faaliyetine devam etmektedir.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Sivas Kongresinde müdafaa-i hukuk cemiyetlerinin birleştirilmesiyle kurulan ortak cemiyetin adı.

Arif Bey: Maliye Müfettişi. Rauf Bey'le birlikte Amasya'ya gelmiştir.

Aroloff: Seminyon İvançeviç. (1880-1960) 1921-1923 yılları arasında Sovyetler Birliği'nin Ankara büyükelçisi. İkinci İnönü zaferinin yıldönümünü tebrik eden telgrafına 2 Nisan 1922 tarihinde Mustafa Kemâl tarafından cevabî bir telgraf gönderilmiştir.

Averescu: (Alexandru, 1859-1938). Romanya Başbakanı. Birinci Dünya savaşından sonra Halk Partisinin başkanı olarak 1920 Martında iktidara geldi. 1921'de çekildi. 1926'da tekrar başbakan olduysa da kısa bir süre sonra istifa etti.

Avni Bey: CHP İzmir İl Başkanı. Kurtuluş gününü kutlayan telgrafına Gazi Mustafa Kemâl tarafından 9 Eylül 1934 tarihinde cevabî bir telgraf gönderilmiştir.

Avni Paşa: (1876-1930). Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu üyesi. Konya Komutanı. TBMM I-III. Dönemler Saruhan, Cebelibereket üyesi, Ailesinin aldığı soyadı: ZAİMLER.

Ayşe Hanım: Çilzade İzzet Ağa'nın eşi, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Azime Hanım: Selimiye İnas Mektebi öğretmeni, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Aziz Samih Bey: Batum Başşehbenderi. Sakarya zaferini kutlayan telgrafına Başkumandan Mustafa Kemâl tarafından 18 Eylül 1921 tarihinde cevabî bir telgraf gönderilmiştir.

Bakkal Osman: Gemlik'te, okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinden dolayı 28 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemâl'in memnuniyetini ifade eden telgraf gönderdiği bir vatandaşı.

Barthou (Louis): (1862-1934). Fransız siyaset adam, Dışişleri Bakanı. Clemanceau ve Briand kabinelerinde bakanlık yaptıktan sonra 1913'te başbakan olmuştur. 1921-1934 yılları arasında çeşitli hükümetlerde bakanlık görevleri almıştır.

Behçet UZ: (1893-1986). Tıbbiyeyi bitirerek çocuk hastalıkları uzmanı oldu. 1932-1942 yılları arasında İzmir Belediye Başkanlığı yaptı. Daha sonra Denizli milletvekili oldu. 1942-1943 yıllarında Ticaret, 1946-1948 yıllarında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı yaptı.

Behzat Köker: Kurmay Yarbay. Yedeksubay Okulu Komutanı. 30 Nisan 1937 tarihinde Cumhurbaşkanı Mustafa Kemâl Atatürk tarafından bir kutlama telgrafi gönderilmiştir.

Bekir Ali: Gemlik'te, okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinden dolayı 28 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemâl'in memnuniyetini ifade eden telgraf gönderdiği bir vatandaş.

Bekir Sami Bey: (Kunduk, 1862-1932). Eski valilerden. Sivas kongresinde seçilen temsil hey'eti üyesi. Muvakkat İcra Encümeninde görev almıştır. Osmanlı Meclisi, TBMM I-II. Dönemler Amasya, Tokat üyesi. Moskova görüşmelerinde, Londra Konferansında delege hey'etinde görev almıştır.

Besâlet Bey: Binbaşı. İstanbul'dan Anadolu'ya geçen subaylardan.

Besim Bey: Maçka Belediye Reisi.

Binbaşı Hüsnü Bey: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Boris: (1894-1943) Bulgaristan Kralı. 1918'de Bulgaristan Kralı oldu. 1934'te anayasayı askıya alarak kişisel ve otoriter bir rejim kurdu. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'ya yakınlaştıysa da tam destek vermeyerek Bulgar bağımsızlığını korudu. Hitler ile yaptığı bir görüşmeden dönerken, Naziler tarafından öldürüldü.

Brown (Louis Edgar). Chicago'da çıkan Daily News gazetesi adına Sivas kongresi sırasında Sivas'a gelen gazeteci.

Brunot (Binbaşı): Sivas'ta Jandarma Mıntıka Müfettişi olan Fransız subay.

Cafer Tayyar EĞİLMEZ (Tümgeneral): 1878 yılında Priştine'de doğdu. 5 Ocak 1958'de öldü. İstanbul Karacaahmet Mezarlığında gömülüdür. 1901'de Harp Okulundan, 1904'te Harp Akademisinden mezun oldu. Çeşitli askerî görevlerden sonra 3 Aralık 1914'te 1. Tümen Komutanı, 23 Aralık 1916'da 2. Kolordu Komutanı, 8 Nisan 1917'de 8. Kolordu Komutanı, 14 Temmuz 1918'de Kuzey Kafkas Komutanı oldu. 20 Temmuz 1918'de 1. Kolordu Komutanı oldu. Bu görevde iken kurtuluş savaşının başlarında Mustafa Kemâl ve Temsil hey'eti ile ilişki kurarak millî mücadelenin Trakya hareketlerini yönetti. 29 Nisan 1920'de Trakya Kuvva-i Milliye Komutanı sıfatıyla TBMM Edirne milletvekili seçildi. 25 Temmuz 1920'de Yunan kuvvetlerinin Doğu Trakya'ya taarruzu sırasında Havsa-Bostanlı'da esir düştü. Eylül 1920'de esaretten kurtularak TBMM'ne geri döndü. 12 Ağustos 1923'te milletvekilliğinin yanısıra 7. Kolordu Komutanlığına atandı. 31 Ekim 1924'te milletvekilliğine devam ederek askerî görevinde açığa alındı. 1 Kasım 1927'de millitvekilliği sona ererek tekrar askerî görevine döndü, 9 Ocak 1928'de emekli edildi.

Cami Bey (BAYKURT): (1877-1958). İstanbul'dan Anadolu'ya geçen milletvekillerinden biri. Osmanlı Meclisi, TBMM I.dönem Aydın üyesi. Subay, gazeteci.

Celâl BAYAR: (1883-1986). Osmanlı Meclisi, TBMM I-IX. Dönemler Saruhan, İzmir, İstanbul milletvekili. Mübadele İmar ve İskân, İktisat Bakanlıkları ve Başbakanlık yapmıştır (1937-1939). Demokrat Parti kurucusu ve genel başkanı (1946). 1950-1960 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı yapmıştır. 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra Yüce Divanda yargılanmış, daha sonra itibarı iade edilmiştir.

Celâdet: : Binbaşı Noel'in aldatamadığı Bedirhan aşireti lideri.

Celal Nuri (İLERİ): (1881-1938) İstanbul'dan Anadolu'ya geçen gazetecilerden biri. İleri gazetesi başyazarı. Gelibolu (1920-1927) ve Tekirdağ (1927-1935) milletvekili. 1924 Anayasa komisyonunda başkan.

Celalettin Arif Bey: (Erzurum 1875-Paris 1930). Galatasaray Sultanîsi, Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Son Osmanlı Mebuslar Meclisine Erzurum mebusu seçildi (12 Ocak 1920). Meclis başkanlığına getirildi. İstanbul'un işgali üzerine Ankara'ya gelerek TBMM'ye katıldı. Birinci ve İkinci İcra Vekilleri Hey'etinde Adliye Vekili (3 Mayıs 1920-31 Ocak 1921). Fevzi Paşa başkanlığındaki Üçüncü İcra Vekilleri Hey'etinde yine Adliye Vekili (12 Temmuz-16 Ağustos 1922) olarak görev yaptı. Daha sonra TBMM Hükümetinin Roma büyükelçiliğine atandı. Elçilik görevi sona erince Türkiye'ye dönmedi, Paris'e yerleşerek orada öldü (1930).

Cemal: Eski Harbiye Nazırı. Isparta mebusu. Meclis-i Mebusanın dağıtılması üzerine İngilizler tarafından tevkif edilmiştir.

Cemal Bey (1862-?): İstanbul hükümetinin Konya valisi.Yüzelliliklerden.

Cemal Paşa (Mersinli): (1873-1941).Orgeneral. Yıldırım Birlikleri Müfettişi. Osmanlı Meclisi, TBMM I-IV. Dönemler Isparta, İçel üyesi. Konya'da İkinci Ordu Müfettişi. Ali Paşa hükümetinde Harbiye Nazırı.

Cemil Beyefendi: Ankara Hukuk Fakültesi Tedris Heyeti Başkan Vekili. Hukuk Fakültesinin ilk mezunlarını vermesi dolayısıyla Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemâl tarafından 24 Temmuz 1928 tarihinde bir tebrik telgrafi gönderilmiştir.

Cemiyet-i Hayriye-i İslâmiye: Batum'da İngilizlere karşı mücadele etmek üzere kurulmuş olan bir cemiyet.

Cevat: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Cevat Abbas GÜRER: (1887-1943).Mustafa Kemâl'in yaveri. Atatürk'le birlikte Samsun'a çıkanlardan biri. Osmanlı Meclisi, TBMM I-IV dönemler Bolu üyesi.

Cevat Paşa (ÇOBANLI): 1870'de İstanbul'da doğdu. Müşir Şakir Paşa'nın oğludur. 13 Mart 1938'de öldü. İstanbul Erenköy Sahra-i Cedit mezarlığındaki naaşı 1988'de Devlet Mezarlığına nakledildi. 1891 yılında Harp Okulunu, 20 Mart 1894'te Harp Akademisini bitirdi. Fransızca ve Almanca biliyordu.

Çeşitli görevlerden sonra 4 Şubat 1913'te 9.Tümen Komutanı oldu. 10 Ağustos 1914'te Akdeniz Boğazi Müstahkem Mevki Komutanı, 9 Ekim 1915'te 14.Kolordu Komutanı, 18 Kasım 1916'da 15. Kolordu Komutanı (Galiçya'da), 19 Ağustos 1917'de tekrar 14.Kolordu Komutanı, 8 Kasım 1917'de 8.Ordu Komutanı, 3 Kasım 1918'de Karargâh-ı Umumi Başkanı, 19 Aralık 1918'de Harbiye Nazırı, 14 Mayıs 1919'da Genelkurmay Başkanı, oldu. 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgalinde, İngilizler tarafından tutuklanarak Malta'ya sürüldü. 31 Ekim 1921'de yurda döndü. 9 Şubat 1922'de Elcezire Cephesi Komutanı oldu. 21 Ekim 1923'te 3.Ordu Müfettişi ve aynı zamanda milletvekili oldu. 31 Ekim 1924'te Ordu komutanlığı görevini bırakarak milletvekilliğine devam etti. 25 Aralık 1924'te milletvekilliğinden istifa edince Yüksek Askerî Şûra üyeliğine atandı. 7 Ocak 1925'te Musul Sorunu ve 28 Kasım 1925'te Irak sınırı için Milletler Cemiyetine gider heyette askerî müşavir oldu. 28 Nisan 1926'da Generaller Askerî Mahkemesine atandı. 14 Eylül 1934'te Yüksek Askerî Şûra üyesi iken emekli oldu.

Cevdet Bey: Ahmet, Albay. Diyarbakır'da Onüçüncü Kolordu Komutan Vekili.

Cezmi Bey: Feke Belediye Başkanı.

Christian X: (1870-1947. Danimarka (1912-1947) ve İzlanda (1918-1944) Kralı. Birinci Dünya Savaşında tarafsız kalmış; İkinci Dünya Savaşında Almanlar Danimarka'yı işgal edince göz hapsinde tutulmuştur. Almanya'nın teslim olmasından sonra demokratik rejimi yeniden kurmak amacıyla 9 Mayıs 1945'te parlamentoyu açmıştır.

Clemenceau: (George . 1841-1929). Fransa'nın 1917-1920 yıllarındaki başbakanı.

Çerkez Bekir: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Çerkez Davud: Anzavur olayları sırasında Bursa'nın sağ cenah hareketini idare eden komutan.

Çerkez Ethem Pani: Yenişehir eşrafından. Anzavur ayaklanması sırasında Bursa üzerine yapılacak hareketin komutasını üstlenmiştir.

Çerkez Hüseyin Bey: Emekli binbaşı. Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Çerkez İbrahim: Anzavur olayları sırasında Bursa'daki galeyanda isyancılara silâh dağıtımını sağlamıştır.

Çerkez İdris Ağa: Yenişehir'de Anzavur'un emrinde olan kişilerden biri.

Çerkez İdris Ağa'nın Oğlu Ömer: Anzavur olayları sırasında Bursa'daki galeyanda isyancılara silâh dağıtımını sağlamıştır.

Çiçerin: (Georgiy Vasiliyeviç, 1872-1936). Kurtuluş Savaşı sırasında Sovyetler Birliği dışişleri bakanı. Atatürk, 26 Nisan 1920 tarihinde Sovyet hükümetine harp malzemesi yardımı isteyen mektubunu yazmıştır. Bu mektuba 3 Haziran 1920 tarihinde Çiçerin cevap vermiştir. SSCB'nin uluslar arası siyasette yer almasını sağlamıştır. 1930'da görevinden ayrılmıştır.

Çürüksulu Mahmut Paşa: Âyandan. İngilizler tarafından 19 Mart 1920'de tevkif edilmiştir.

Damar ARIKOĞLU: (1889-1969). İttihat ve Terakki Fırkasının Adana'daki yöneticileri arasına girdi. Adana'nın işgalinden sonra hakkında kovuşturma açılınca Konya'ya kaçtı. Paraca destekleyerek bir kuvva-i milliye müfrezesi oluşturdu. Kilikya savunmasına katıldı (1919). Cephedeyken TBMM'ne Adana milletvekili seçildi (1920-1946). Asıl adı olan Zamir'i Atatürk'ün direktifiyle Damar olarak değiştirdi.

Damat Ferit Paşa: (1853-1923). Osmanlı Devleti'nin son sadrazamlarından. Sevres Anlaşmasını imzalayan heyette delege. TBMM'nin gizli oturumlarından birinde idamına hükmedilmiştir. 1922'de yurt dışına kaçmış, Nice'de ölmüştür.

Denikin: (Anton İvançeviç, 1872-1947). Rus general. 1917 Rus İhtilâlinde sonra, Ukrayna'da İngiltere'nin desteğiyle Bolşeviklere karşı savaşan bir ordu kurdu. Başarılı olamayınca 1920'de İngiltere'ye, oradan da Fransa'ya kaçtı. 1945'te ABD'ye yerleşti.

Derviş Vahdeti: (1869-1909). Küçük yaşta hafız oldu. Nakşibendî tarikatine girdi. 1902'de devlet hizmetine girdi. İşlediği bir suçtan dolayı Diyarbakır'a sürüldü. İkinci Meşrutiyetin ilânından sonra affedildi. İstanbul'da çıkardığı Volkan gazetesiyle İttihatçıların tepkisini çekti. 31 Mart ayaklanmasının başlatılmasında önemli rol oynadı. Ayaklanma bastırılınca kaçtığı İzmir'de yakalandı, yargılandıktan sonra Ayasofya meydanında asıldı.

Despres: Ermenistan'da görevli bir Fransız albay.

Diyarbakır Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Diyarbakır'daki cemiyet, önce Doğu Vilâyetleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin bir şubesi olarak kurulmuştur. İzmir'in işgali üzerine Diyarbakırlılar, 22 Mayıs 1919 günü büyük bir miting yaparak, "Müdafaa-i Vatan" cemiyetini kurmuşlardır. Sivas Kongresinden sonra, bu cemiyet, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin bir şubesi haline gelmiştir.

Diyarbakırlı Cemil Paşazade Ekrem: : Binbaşı Noel'in aldatamadığı Bedirhan aşireti lideri.

Diyenis: General. Trikopis'le birlikte teslim olan Yunan İkinci Ordu Komutanı.

Doğu Vilâyetleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: 4 Aralık 1918'de İstanbul'da kurulmuştur. Doğu Anadolu'nun Ermenilere ve Gürcülere verilmesini önlemek, Türkiye'de kalmasını sağlamak amacıyla kurulan cemiyetin başına Mahmut Nedim Bey getirilmiştir. Kurucu üyeleri: Beyrut eski valisi İsmail Hakkı, Beyrut valisi Şefik, Diyarbakır milletvekilleri Zülfü ve Fevzi, Süleyman Nazif Bey, Cevat (Dursunoğlu) ve Hoca Raif Efendi idi. Bu cemiyetin Erzurum şubesinin en büyük icraatı, 23 Temmuz-7 Ağustos 1919 tarihleri arasında Erzurum kongresini toplamak olmuştur.

Doktor Esat: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Doktor Fethi Bey: İstanbul'da Türk Ocağı Genel Sekreteri. Türk Ocağının büyük zafer dolayısıyla gönderdiği tebrik telgrafına Mustafa Kemâl, 20 Kasım 1922 tarihli bir telgrafla teşekkür etmiştir.

Durak Bey: TBMM I.dönem Erzurum milletvekili.

Dürrizade Abdullah Efendi: (1877-1923), Damat Ferit Paşa hükümetinde Meşihat Nazırı. Kurtuluş Savaşını tenkit etmiş, Mustafa Kemâl ve arkadaşları hakkında idam fetvası vermiştir.

Edip Bey: Sakarya Müfreze Komutanı. Düzce’de meydana gelen olaylar hakkında bilgi aktarması için kendisine TBMM Başkanı Mustafa Kemâl tarafından 25/26 Aralık 1920 tarihinde bir telgraf çekilmiştir.

Edward VIII: (1894-1972) İngiltere Kralı. 1936’da İngiltere Kralı olmuştur. Kocasından boşanmış Amerikalı bir kadın olan Mrs.Simpson ile evlenmeye karar vermesi üzerine krallığı ve ülkesini terkederek (1937) Fransa’ya gitmiştir.

Emilyano: Şili Cumhurbaşkanı.

Emin Bey: TBMM Bursa milletvekili.

Emin Bey (Kaymakam): Halep’te, Osmanlı camiasından ayrılmamak amacıyla meydana getirilmiş olan bir millî teşkilâtın komutanı.

Emin Bey: Eskişehir milletvekili. Parti disiplinine uymadığı için parti ile ilişkisi kesilmiştir.

Emirgânlı Kemâl Bey: Balıkesir’de Anzavur’un emrinde olan bir kişi.

Enver Paşa: Türk asker ve devlet adamı (1881-1922).Manastır Askerî Rüştiyesi (1894), İstanbul Soğukçeşme Askerî İdadisini (1897), Harp Okulunu (1899) ve Harp Akademisini (1902) bitirdi. Çeşitli askerî görevleri yürütürken İttihat ve Terakkî Cemiyeti’ne katıldı. İkinci Meşrutiyetin ilânından sonra, Makedonya Genel Müfettişi oldu. Trablusgarp ve Balkan savaşlarına katıldı. İttihat ve Terakkî Cemiyetinin genel sekreteri oldu (1913). Rütbesi generalliğe yükseltilerek 1914’te Harbiye Nazırlığına getirildi. Sultan Reşat’ın yeğeni Naciye Sultan ile evlenerek saraya damat oldu (5 Mart 1914). Harbiye Nazırı olarak ordunun gençleştirilmesi işini başardı. Birçok Alman subayı Türk ordusunda danışman olarak görevlendirdi. Almanya’yla işbirliği doğrultusunda, Rusya’ya karşı gizli bir Türk-Alman ittifakının imzalanmasında başrolü oynadı (2 Ağustos 1914). Birinci Dünya Savaşında Harbiye Nazırı olarak komutasını üstlendiği 3. Ordunun doğu cephesinde Rus kuvvetlerine karşı giriştiği Sarıkamış kış harekâtı (Ocak 1915) bozgunla bitince komutayı devredip İstanbul’a döndü. 1918 sonbaharında askerî durum kurtarılamaz boyutlara ulaştı. Sadrazam Talât Paşa, görevinden ayrıldı. Başta Enver, Cemâl ve Talât Paşalar, bir Alman denizaltısına binerek (2 Kasım 1918), önce Odesa’ya, oradan da Berlin’e kaçtılar. Enver Paşa, 1920 yılında Moskova’ya geçti. Sovyet yöneticilerin desteğinde İslâm İhtilâl Cemiyetleri İttihadı’nı kurduğunu açıkladı. Burada umduğu desteği bulamayınca tekrar Berlin’e döndü (Ekim 1920). Anadolu’ya gelip millî mücadeleye katılmak şeklindeki ısrarlı istekleri, Mustafa Kemâl tarafından reddedildi. Anadolu’ya bir kurtarıcı gibi girme ümidi boşa çıkınca, Orta Asya müslümanlarını sömürgeci İngilizlere karşı birleştirme ve Turan devleti kurma niyetiyle Buhara’ya gitti(Ekim 1921). Burada katıldığı savaşlardan birinde, süvari hücumu sırasında vurularak öldü (4 Temmuz 1922).

Ertuğrul Gazi Türbesi: Osmanlı Devleti’nin kurucusu Osman Bey’in babası Ertuğrul Gazi’nin Söğüt ilçesinde bulunan, II.Abdülhamit tarafından yaptırılmış türbesi.

Erzurum Kongresi: Vilâyât-ı Şarkıyye Müdafaa-i Milliye Cemiyetinin 23 Temmuz-7 Ağustos 1919 tarihleri arasında Erzurum’da topladığı kongre. Bu kongreye Mustafa Kemâl ve Rauf Bey de katılmışlar, Mustafa Kemâl Kongre başkanı seçilmiştir.

Esat Paşa : (IŞIK, 1865-1943). Millî Kongre Reisi. İngilizler tarafından tevkif edilmiştir. Göz doktoru.

Esirgeme Kurumu: İstanbul’da bir dernek. Dernek, özel olarak yaptırıp TBMM’ye bir bayrak hediye etmiştir. Bunun üzerine TBMM Başkanı Mustafa Kemâl, Ağustos 1921 tarihinde bir teşekkür telgrafi göndermiştir.

Esmâ Hanım: Bahattin Beyzade Cemil Bey’in eşi, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Eşref Bey: Osmanlı Mebuslar Meclisi Edirne üyesi. İngilizler tarafından tevkif edilmiştir.

Ethem (Zürradan): Gemlik’te, okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinden dolayı 28 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemâl’in memnuniyetini ifade eden telgraf gönderdiği bir vatandaş.

Fahrettin Bey: Damat Ferit Paşa hükümetinde Maarif Nazırı.

Fahrettin Paşa (ALTAY): 1880 yılında İskodra'da doğdu. İsmail Bey'in oğludur. 26 Ekim 1974'te İstanbul'da ölmüştür. Aşyan mezarlığındaki naaşı, 1988'de Devlet Mezarlığına nakledilmiştir. 14 Mart 1897'de girdiği Harp Okulundan 17 Ocak 1900'de, Harp Akademisinden de 6 Aralık 1902'de mezun olmuştur. Fransızca ve Almanca biliyordu.

Çeşitli görevlerden sonra 25 Şubat 1917'de 6.Tümen Komutanı oldu. 22 Nisan 1917'de Vehip Paşa'nın maiyetinde Almanya'ya gitti. 3 Haziran 1917'de 26.Tümen Komutanı, 1 Mart 1918'de 15.Kolordu Komutan Vekili, 10 Nisan 1918'de tekrar 26.Tümen Komutanı, 7 Mayıs 1918'de 12.Kolordu Komutanı, 12 Nisan 1919'da 3.Kolordu Komutanı, 13 Ekim 1919'da 12.Kolordu Komutanı, Temmuz 1921'de kolordu yetkisiyle 5.Süvari Grup Komutanı, 13 Eylül 1921'de 5.Süvari Kolordusu Komutanı ve bir ara 1.Ordu Komutan Vekili, 15 Mart 1923'de Konya'da 5. Kolordu Komutanı, 31 Ekim 1924'te 2.Ordu Müfettişi, 22 Kasım 1933'te 1.Ordu Komutanı, 17 Aralık 1943'te Yüksek Askerî Şûra üyeliği yaptı.14 Temmuz 1945'te Yüksek Askerî Şûra üyesi iken yaş haddinden emekli oldu.

1920'de o zamanki duruma göre hem komutan, hem de I.dönem Mersin milletvekili iken, 1923'te II.dönem İzmir milletvekilliği, 1946'da VIII.dönem Burdur milletvekilliği yaptı.

Faik Bey: (Kaltakkıran, 1870-1948). Osmanlı Meclisi ve TBMM I-IV. Dönemler Edirne üyesi. Mebuslar Meclisinin dağıtılmasıyla İğilizler tarafından tevkif edilmiştir.

Falkenhayn (Eric Von): (1861-1922) Alman generali Birinci Dünya Savaşı sırasında Yıldırım Ordularının başına getirilmiştir.

Fatin Bey: Keşfi Bey'in görevden alınması üzerine Bursa Vali Vekilliğine atanan Eskişehir Mutasarrıfı.

Fatma Hanım: Şehit Asım Bey İnas Mektebi Başöğretmeni, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Fener Kilisesi: Fener Ortodoks Rum Patrikhanesi, dünya ortodoks kiliselerinin İstanbul'daki merkezi. Fener Patrikhanesi de denir.

Ferik Rıza Paşa: İstanbul'da. İkinci İnönü ve Dumlupınar zaferleri dolayısıyla çektiği tebrik telgrafına 16 Nisan 1921 tarihinde TBMM Başkanı Mustafa Kemâl tarafından cevabî bir telgraf gönderilmiştir.

Ferit Bey (Ahmet, TEK): (1877-1971). Osmanlı Meclisi, TBMM I-II. Dönemler İstanbul, Kütahya üyesi. İstanbul'da Nafia, Ankara'da Dahiliye, Maliye Vekilliği ve daha sonra büyükelçilik yapmıştır.

Ferit Bey (Recai, TÖRÜMKÜNEY): (1878-1920). Kurtuluş Savaşı başında Kastamonu Defterdarı, vali vekili. TBMM I-II. Dönemler Çorum üyesi.

Fevzi Paşa (ÇAKMAK): 1876'da Anadolu Kavağında doğmuştur. Çakmakoğullarından Topçu Albay Ali Sırrı'nın oğludur. 10 Nisan 1950'de ölmüştür. İstanbul Eyüpsultan mezarlığında gömülüdür.

29 Nisan 1893'te Harp Okuluna girmiş, 28 Ocak 1896'da mezun olmuştur. 25 Aralık 1898'de Harp Akademisinden mezun olmuştur. Fransızca, İngilizce, Almanca, Rusça, Farsça, Arapça, Arnavutça ve Sırpça biliyordu.

Çeşitli askerî görevlerden sonra, 2 Ağustos 1913'te Ankara Redif Tümeni Komutanlığına, 6 Kasım 1913'te 2.Tümen Komutanlığına, 22 Aralık 1914'te 5.Kolordu Komutanlığına atandı. 6 Aralık 1915'te, Anafartalar Grubu Komutan Vekili olarak görevlendirildi. Nisan 1916'da Doğu Cephesinde 3.Mintika Komutanlığına, 7 Eylül 1916'da 2.Kafkas Ordu Komutanlığına (Diyarbakır'da), 9 Ekim 1917'de 7.Ordu Komutanlığına atandı . 24 Aralık 1918'de Genelkurmay Başkanı oldu. 14 Mayıs 1919'da 1.Ordu Kıtaatı Müfettişliğine atandı. 3 Kasım 1919'da Bakanlar Kurulu kararıyla Anadolu'daki subayların durumunu tahkik için gönderilecek heyette görevlendirildi. 31 Aralık 1919'da Askerî Şûra üyeliğine atandı. 3 Şubat 1920'de Harbiye Nazırı oldu .8 Nisan 1920'de kabinenin çekilmesiyle nazırlık görevi sona erdi. Bundan sonra millî orduda görev almak üzere Anadolu'ya geçip Ankara'ya geldi. 3 Mayıs 1920'de Kozan milletvekili sıfatıyla Millî Savunma Bakanı seçildi. 9 Kasım 1920'de ek olarak Genelkurmay Vekilliğine atandı. 24 Ocak 1921'de önceki görevlerinin yanısıra Hey'et-i Vekile Başkanı oldu. 5 Ağustos 1921'de Millî Savunma Bakanlığı görevinden çekilip, asaleten Genelkurmay

Vekili oldu. 12 Temmuz 1922'de Hey'et-i Vekile Başkanlığı görevinden istifa ederek Genelkurmay Vekili olarak kaldı. 3 Mart 1924'te Genelkurmay Başkanlığına atandı. 31 Ekim 1924'te milletvekilliğinden istifa etti. 12 Ocak 1944'te yaş haddinden emekliye ayrıldı.

1946-1947'de İstanbul milletvekili (bağımsız), 1948'de Millet Partisi kurucularından ve şeref başkanı oldu.

Fıtnat Hanım: İlköğretim Müfettişi Bekir Sami Bey'in eşi, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi ve başkanı.

Franchet d'Esperey: Fransız mareşal (1856-1942). Mondros Mütarekesinden sonra İstanbul'da Fransız işgal orduları başkomutanı oldu. Beyoğlu'ndan beyaz bir at üstünde, azınlıkların gösterileri arasında geçmesi (8 Şubat 1919) İstanbullularca tepkiyle karşılanmıştır.

Franklin Boullion: (Henri, 1870-1939). Fransız diplomatı. Ankara Anlaşması için yapılan görüşmelerde Fransız temsilcisi olarak görev almıştır.

Fuat: Dava vekili. Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Fuat I: Mısır Kralı (1868-1936). 1922'de Mısır Kralı oldu. 1923 Anayasasıyla ülkesinde meşrutiyete dayalı bir monarşi idaresi kurdu.

Galip Bahtiyar Bey: (GÖKER, 1881-1945). Osmanlı Meclisi, TBMM VI-VII. Dönemler Edirne, İstanbul üyesi.

Gaston De Merg: Fransa Cumhurbaşkanı.

Gazi I: (1912-1939). Irak Kralı (1933-1939). İlk Irak kralı Faysal'ın oğlu. Babasının ölümü üzerine tahta çıktı (1933). Bir otomobil kazasında ölünce, dört yaşındaki oğlu, Faysal II adıyla halefi olmuştur.

Gazozcu Haydar: Gemlik'te, okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinden dolayı 28 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemâl'in memnuniyetini ifade eden telgraf gönderdiği bir vatandaş.

General Frunse: 20 Aralık 1921 tarihinde itimat mektubunu veren Ukrayna'nın Ankara büyükelçisi. Ukrayna Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti ile TBMM arasında imzalanan 2 Ocak 1922 tarihli anlaşmayı da ülkesi adına imzalamıştır.

General Goruand: 1867'de Paris'te doğdu. Sudan (1898) ve Fas'ta (1912) savaflara katıldı. 1915'te Fransızların doğu kuvvetleri komutanı idi. Sonra Avrupa batı cephesinde 4.Kolordu komutanlığı yaptı. Antep Muharebesi sırasında Suriye Komutanı idi. 1946'da öldü.

General Harrington: (Charles, 1872-1940). Mondros Mütarekesinden sonra İstanbul'daki İngiliz İşgal Kuvvetleri Komutanı (1918-1923).

General Keret: Maraş'ta müslümanlara katliam yapan Ermeni birliklerinin komutanı.

General Milyotis: İzmir'de görev yapan Yunan generali.

General Pelle: (Maurice, Cesare Joseph, 1863-1924). Fransız generali. Mütareke döneminde İstanbul'da Fransa yüksek komiseri olarak görev yapmıştır.

General Trikopis: (Nikolas, 1868-1959). Kurtuluş Savaşı sırasında Batı Anadolu'ya giren Yunan ordusunda kolordu komutanlığı yapan Nikolas Trikopis, savaşın sonuna doğru başkomutanlığa atandı (22 Ağustos 1922). Başkomutan Meydan Savaşından sonra İzmir'e doğru çekilirken kuşatılarak esir alındı (3 Eylül 1922). Daha sonra serbest bırakıldı ve Yunanistan'da tümgeneralliğe yükseltildi.

George V: (1865-1936). İngiltere Kralı (1910-1936). Birinci Dünya Savaşı, imparatorluğun ve ekonominin savaş sonrası dünyaya uyumunda ortaya çıkan sorunlar, döneminin önemli konularıdır. Millî, demokratik ve meşrutî bir kral olarak halkın krallığını benimsemesini sağlamıştır.

George VI: (1895-1952). İngiltere Kralı (1936-1952). Ağabeyi Edward'ın tahtı bırakması üzerine aniden tahta çıktı. Çeşitli problemlerle uğraşmak zorunda kaldı. Dost ülkelere (ABD,Fransa) yaptığı ziyaretlerle ülke diplomasisine katkıda bulundu.

Giresun Kayıkçıları: İzmir'i haksız yere işgal ettikleri için Giresun kayıkçıları limanlarına uğrayan Yunan vapurlarına yük ve yolcu götürmemeye karar vermişlerdir (15.11.1919). Böylece Atatürk'ün takdirine mazhar olmuşlardır.

Gosturvalı İbrahim: Anzavur olayları sırasında isyancıların Bursa'nın sağ cenah hareketine komuta etmiştir.

Gustave Adolph: Türkiye'yi ziyaret eden ve 3 Ekim 1934 tarihinde Çankaya köşkünde şerefine bir ziyafet verilen İsveç veliaht prensi.

Hâbit Bey: Sinop Mutasarrıflığına çekilen 15 Eylül 1919 tarihli tegrifta adı geçen ve Mustafa Kemâl'in bir telgrafına cevap verdiği ifade edilen bir kişi.

Hacı Bayram Efendi: Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti üyesi (16 Mart 1920).

Hacı Fevzi Efendi: (1864-1924). Erzincan Nakşibendî Şeyhi. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti üyesi. Erzurum Kongresine Erzincan delegeşi olarak katılmıştır. Bu sıfatı ile Sivas Kongresinde delege ve Hey'et-i Temsiliye üyesi olarak yer aldı. TBMM'ye Erzincan milletvekili olarak girdi (1920).

Hacı Kaya Ağa: 15 Eylül 1919 tarihinde Malatya Mutasarrıfı vasıtasıyla Mustafa Kemâl'in bir telgraf göndererek Kürtlerle Türklerin birlikte çalıştıkları hakkında bilgi verdiği Kürt aşiret reisi.

Hacı Musa (Miralayzade): Mutki aşireti reisi. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti üyesi.

Hacı Süleyman Efendi: İzmir milletvekili.

Hacı Şükrü Bey: Yeşilordu mensubu.

Hafız İsmail: Teşkilât-ı Ahmediye mensubu. Anzavur olayları sırasında Bursa'daki teşkilâtı kurmak için memur edilmiştir.

Hakkı Behiç Bey (BAYİÇ): (1886-1943) .Mülkiye Mektebini bitirdi. Çeşitli idarî görevlerden sonra, Sivas kongresinde Denizli delegeşi olarak bulundu. Temsil Hey'eti üyeliğine seçildi. İlk TBMM'ye katıldı. Maliye ve İçişleri Bakanlığı yaptı. Yeşilordu kurucuları arasında yer aldı. TBMM tarafından komünizmi yerinde görüp incelemek üzere Ali Fuat Paşa ile Moskova'ya gönderilen heyette yer aldı. Bu sırada Mustafa Kemâl'in emriyle kurulan Türkiye Komünist Fırkasının genel sekreterliğini yürütürken hastalanarak siyasetten çekildi.

Hakkı Şinasi Paşa: (EREL, 1868-1941) ,Doktor, CHP Müfettişi (İstanbul). TBMM İstanbul (1923-1931), Erzurum (1931-1935), İstanbul (1935-1941) üyesi. Kurtuluş yıldönümü dolayısıyla Gazi Mustafa Kemâl, İstanbul halkına hitaben kendisine 8 Ekim 1930 tarihinde bir telgraf göndermiştir.

Hakkı Tarık US: (1889-1956). Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Mercan ve Galatasaray Liselerinde öğretmenlik yaptı. Vakıf, Tasvir-i Efkâr gazetelerinde çalıştı. Giresun milletvekili oldu (1923-1939). Matbuat Cemiyeti, Basın Birliği başkanlıklarını yaptı. 1951-1954 yılları arasında Türk Dil Kurumu Başkanlığı yaptı.

Halep Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Halep Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinden 15 Aralık 1919'da Kurmay Yarbay Şakir Nimet Bey, Mustafa Kemâl'e çektiği telgrifta, ortak düşmana karşı birlikte hareket edilmesini önermiştir. Anradolu'nun kendilerine yapabileceği yardımları sorarak, Halep, Hama, Humus ve Şam'daki halkın yüzde doksanının Mustafa Kemâl ile birlikte düşündüğünü bildirmiştir.

Halide Edip ADIVAR: (1884-1964). Romancı. Kurtuluş savaşında Ankara'ya eşi Adnan Adıvar'la gelmiş, onbaşı rütbesini almış; cumhuriyetten sonra eşi ile birlikte yurtdışına gitmiş; Atatürk'ün ölümünden sonra yurda dönerek İstanbul Üniversitesinde öğretim üyesi olmuştur. TBMM IX. Dönem İzmir milletvekilliği yapmış, İzmir'in işgali sırasında İstanbul mitinglerindeki konuşmalarıyla ün yapmıştır.

Halil Bey: Bolu Mutasarrıfı.

Halil Bey: Afyonkarahisar Belediye Başkanı.

Halil İbrahim Efendi: Bandırma'da Nigeşban Cemiyeti mensuplarından biri.

Halil Paşa (KUT): Halk Şûrâlar Fırkası'nın kuruluşu ile ilgili çalışmada yaptığı tesbit edilmiştir.

Halil Paşa: Ermenilere karşı mücadele eden Azerbaycanlı komutan.

Halit Aksoy: Zonguldak valisi ve CHP İlyönetim Kurulu Başkanı. Demiryolunun Zonguldak'a varması dolayısıyla halkın şükran ve tazimlerini sunan telgrafına karşılık Atatürk, 17 Ağustos 1937'de cevabî bir telgraf göndermiştir.

Halit Efendi: Gemlik'te, okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinden dolayı 28 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemâl'in memnuniyetini ifade eden telgraf gönderdiği bir vatandaş.

Halit Paşa: (1881-1925).1903'te Harp Okulu'ndan mezun oldu. Mondros Mütarekesinden sonra 9.Kafkas Tümen Komutanı oldu. Kars'ın alınmasında önemli rol oynadı (1919). Doğu cephesinden Batı cephesine aktarıldı (1921) ve Kolordu Komutanı yetkisiyle Kocaeli Grup Komutanı oldu (Eylül 1921). Rütbesi generalliğe yükseltildi (1922). Büyük taarruzdan sonra grubunun lâğvı üzerine Batı Cephesi Komutanlığı emrine verildi. TBMM II.dönem Ardahan milletvekili seçildi (1923-1925). Mecliste bir tartışma sonucunda silâhına davranınca Ali Çetinkaya tarafından tabanca ile vuruldu ve bir gün sonra öldü.Ailesi, sonradan Karsıalan soyadını almıştır.

Hamdi Bey: Trabzon milletvekili. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu üyesi.

Hamdullah Suphi Bey : (Tanrıöver, 1886-1966). TBMM I-III, VII-X. Dönemler Antalya, İstanbul, İçel üyesi. Maarif Vekili, Türkocağı'nın kurucularından, şair, yazar, büyükelçi kimlikleri ile de tanınmıştır.

Hamit Bey: (1878-1928). Canik Mutasarrıfı, TBMM I.dönem Trabzon üyesi. Trabzon (1919) ve Erzurum (1920) valiliklerinde bulunmuştur. Doğu Cephesi komutanı Kâzım Karabekir ile anlaşamadığından İçişleri Bakanlığı Müsteşarlığı ve daha sonra Adana Valiliğine atandı ise de kısa bir süre sonra istifa ederek memuriyetten ayrılmıştır (1926).

Hanefizade Mehmet Efendi: Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti üyesi (16 Mart 1920).

Harbord: (General, James Guthrie, 1866-1947). Birinci Dünya Savaşından sonra ABD Senatosunun kararıyla Anadolu'ya gelerek Sivas'ta Mustafa Kemâl ve öteki arkadaşlarıyla görüşmüştür. Ermeni ve marda sorunları konusunda hazırladığı gerçekçi ve tarafsız bir raporu senatoya sunmuştur. ABD Genelkurmay Başkanlığı yapmıştır (1921-1922).

Hasan Bey: Rize Liva Meclisi idare azası.

Hasan Cemil ÇAMBEL: (Türk asker, siyaset adamı ve yazar (1879-1967).Çeşitli askerî ve diplomatik görevden sonra Bolu milletvekili olarak TBMM'ne girdi (1928-1950). Türk Tarih Kurumu kurucuları arasında yer aldı ve 1935-1941 yılları arasında başkanlığını yaptı.

Hasan Efendi: Ankara Darü'l Hikmetü'l İslâmiye Şubesi üyesi. 16 Mart 1920 tarihinde Temsil Hey'eti üyesi.

Hasan Fahri Efendi: Erzurum Kongresinin açılışında bir hutbe okuduğu için Atatürk'ün kendisine 9 Ağustos 1919'da teşekkür yazısı gönderdiği Şiran Müftüsü.

Hasan Lütfi: Tabur kâtibi. İstanbul'dan Kuvva-i İnzibatiye adına memur edilen asi komutanlarından olup, Düzce'de yakalanarak idam edilmiştir (28 Mayıs 1920).

Hayati Hanım: Demizade Mustafa Efendi'nin kızı, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Hayrettin: Üsteğmen. İstanbul'dan Kuvva-i İnzibatiye adına memur edilen asi komutanlarından olup, Düzce'de yakalanarak idam edilmiştir (28 Mayıs 1920).

Hayri: Kurmay Binbaşı. İstanbul'dan Kuvva-i İnzibatiye adına memur edilen asi komutanlarından olup, Düzce'de yakalanarak idam edilmiştir (28 Mayıs 1920).

Hayri Bey: Harp Okulu Tabiye öğretmenlerinden kurmay binbaşı. Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Hayriye Melek Hanım: Yusuf İzzet Paşa'nın eşi. Eşinin vefatı dolayısıyla Mustafa Kemâl, 19 Nisan 1922 tarihinde bir başsağlığı telgrafi çekmiştir.

Herriot: Fransız Radikal Partisi Başkanı. Cumhuriyet bayramı dolayısıyla tebrik telgrafına Gazi Mustafa Kemâl tarafından 31 Ekim 1933 tarihinde cevabî bir telgraf gönderilmiştir.

Hilâliahmer Cemiyeti: (Türkiye Kızılay Cemiyeti): Savaş,deprem, yangın, salgın hastalık ve su baskını gibi yıkımlarda zarar görenlere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Türkiye Kızılay Derneği'nin geçmişi, 19.yüzyılın ikinci yarısına dayanır. 1861'de Cenevre'de toplanan kongrede, savaş ve barış zamanında zarar görecekt kişilere yardım edecek dernekler kurulması için yapılan anlaşmalardan sonra, 14 Nisan 1877'de kurulan Osmanlı Hilâliahmer Cemiyeti, 1923'te Türkiye Hilâliahmer Cemiyeti adını almış, 1935'te Atatürk'ün önerisiyle Türkiye Kızılay Cemiyetine çevrilen adı, 1947'de Türkiye Kızılay Derneğine dönüşmüştür. 1925'e kadar İstanbul'da olan genel merkezi, o tarihte Ankara'ya taşınmıştır.

Hilmi Bey: Ardahan milletvekili.

Hilmi Bey: Eskişehir Mutasarrıfı. 17 Eylül 1919 tarihinde Temsil Hey'eti Başkanı Mustafa Kemâl, kendisine bir telgraf çekerek İstanbul ile irtibatı kesmesini ve Temsil Hey'etine müracaat etmesini, böylece millî arzuya uymasını istediği Eskişehir Mutasarrıfı Hilmi Bey, daha sonra müfrit bir milliyetçi tarafından öldürülmüştür.

Hindenburg: (1847-1934). Atatürk'ün Vahdettin ile birlikte yaptıkları Almanya ziyareti sırasında (17 Aralık 1917-4 Ocak 1918) bir görüşme yaptıkları Alman ordusunun önde gelen komutanlarından, mareşal. Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanların asker sayısından tasarruf etmek ve Fransa'da işgalleri altında bulunan topraklardaki konumlarını sağlamlaştırmak için kurdukları tahkimli mevzilerin tamamına da Hindenburg Hattı denir.

Hitler: (Alman devlet adamı Adolf, 1889-1945). 30 Ocak 1933 tarihinde Alman Şansölyesi (başbakan) oldu. Nazi rejimi ile birlikte ülkede kesin otoritesini kurdu. Avrupa ve Balkanlar için tehdit oluşturmaya başladı. 1 Eylül 1939'da Polonya'yı işgal ederek İkinci Dünya Savaşını başlattı. Cephelerde tam bir mağlûbiyete uğrayınca 30 Nisan 1945'te tabancası ile intihar etti.

Hoover: (Herbert Clark, 1874-1964). 1928'de Cumhuriyetçi Partiden ABD Cumhurbaşkanı seçilmiştir. 1929 iktisadî bunalımına bir çözüm getirmeyi başaramamış, 1932 yılındaki başkanlık seçimlerini kaybetmiştir.

Horst: Yüzbaşı. Samsun İngiliz siyasi temsilcisi.

Hüseyin: Gemlik'te, okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinden dolayı 28 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemâl'in memnuniyetini ifade eden telgraf gönderdiği bir vatandaş.

Hüseyin Avni Bey: (Ulaş, 1887-1948). Osmanlı Meclisi, TBMM I.dönem Erzurum milletvekili.

Hüseyin Bey: Robert Kolej İngilizce öğretmenlerinden biri. General Harbord heyetine tercümanlık yapmıştır.

Hüseyin Hicabî Bey: Polis Müdürlüğü Teftiş Heyeti müdürü. Anzavur olayları sırasında asiler adına Sivas'taki teşkilâtın diğer bölgelerle haberleşmesine yardım etmiştir.

Hüseyin Hüsnü Efendi: Çorlu'da Anzavur emrinde çalışan ihtiyat subayı.

Hüseyin Remzi Paşa: Damat Ferit Paşa hükümetinde Ticaret ve Ziraat Nazırı.

Hüsnü Efendi: 8 Aralık 1919 tarihinde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Teksil Hey'eti Başkanı Mustafa Kemâl tarafından, Ermeniler ve Fransızlar tarafından sebebiyet verilmedikçe silâhlı tecavüzde bulunulmaması hakkında telgraf çekilen Urfa Müftüsü.

Hüsrev Bey: (Gerede, 1888-1962). Kurmay subay. Mustafa Kemâl ile Samsun'a çıkanlardan. TBMM I,II ve V.dönemler Trabzon, Urfa, Sivas üyesi. Berlin büyükelçisi. Düzcce ve Bolu isyanı sırasında isyancılar tarafından esir alınmış ve TBMM ile arabuluculuk yaptırılmıştır.

Hüsrev Sami: (KIZILDOĞAN, 1884-1942). Atatürk'ün Selânik'te Hürriyet Cemiyetinin bir şubesini açarken kendisine yardımcı olan arkadaşlarından biri. Asker. TBMM I.dönem milletvekili.

İbni Sina (Ebu'l Ali Hüseyin, 980-1037): Tarihin en büyük bilginlerindedir. 100'den fazla eseri vardır. Tıp, Fizik, astronomi ve felsefe üzerine olan eserlerinin çoğu arapçadır.

İbo İbrahim: Anzavur olayları sırasında Yalova'da bulunan Nigehbancılardan biri.

İbrahim Ethem Bey: Cerrah. İstanbul'dan Kuvva-i İnzibatiye adına memur edilen asi komutanlarından olup, Düzce'de yakalanarak idam edilmiştir (28 Mayıs 1920).

İbrahim Hilmi Bey: İstanbul'da Babıalî Caddesinde kitapçı. Erzurum'da deprem felâketzedesi çocuklara kitap hediye ettiği için Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemâl, 8 Ekim 1924 tarihinde kendisine bir teşekkür telgrafi göndermiştir.

İbrahim Tali Bey (ÖNGÖREN): (1875-1952). Doktor, Albay. Mustafa Kemâl ile birlikte 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkanlardan. Varşova elçisi. TBMM II-VII.dönemler Diyarbakır, İstanbul, Elâzığ üyesi. Genel Müfettiş.

İrade-i Milliye: 14 Eylül 1919'da Mustafa Kemâl'in yayımlamaya başladığı gazete. Sivas'tan ayrılırken gazete halka bırakılmış, Ankara'da "Hakimiyet-i Milliye" gazetesi çıkarılmıştır.

İsmail Fazıl Paşa: (1856-1921). Korgeneral. Sivas kongresi delegesi, Osmanlı Meclisi, TBMM I.dönem Yozgat üyesi. Ali Fuat Paşa (Cebeşoy)'nın babası.

İsmail Hakkı Bey: Sinop Mutasarrıflığına çekilen 15 Ağustos 1919 tarihli telgrafta adı geçen kişi.

İsmail Hakkı Bey: İstanbul Darülfünun Emimi (İstanbul Üniversitesi Rektörü).

İsmail Hami (DANIŞMEND): (1889-1967). Sivas Kongresi divan başkanlığı kâtibi. İstanbul'a döndükten sonra konsolosluk görevi almıştır. Tarihçi yazar.

İsmail Safa: TBMM Mersin milletvekili.

İsmet Paşa (İNÖNÜ): 1884 yılında İzmir'de doğdu. Malatya'nın Kürümlü ailesinden olup, Harbiye Nezareti Muhakemat Dairesi Birinci Mümeyyizliğinden emekli Hacı Reşit Bey'in oğludur. 25 Aralık 1973 yılında öldü. Anıtkabirde gömülüdür.

14 Şubat 1901'de Topçu Okuluna girmiş, 1 Eylül 1903'te mezun olmuştur. 26 Eylül 1906'da Harp Akademisinden mezun olmuştur. Fransızca, Almanca ve İngilizce biliyordu.

Çeşitli askerî ve diplomatik görevlerden sonra, 12 Ocak 1917'de 4.Kolordu Komutanı (Kafkas Cephesinde) oldu. 1 Mayıs 1917'de 20.Kolordu Komutanı, 20 Haziran 1917'de 3.Kolordu Komutanı (Filistin ve Suriye Cephesinde) oldu. 24 Ekim 1918'de Harbiye Nezareti Müsteşarlığına getirildi. Bu görevde iken barış esaslarının askerî maddelerini görüşmek üzere teşkil edilen komisyona da başkanlık yaptı. 4 Şubat 1919'da Kolordu Komutanlığı yetki ve ödeneğiyle Askerî Şûrâ Genel Sekreterliğine atandıysa da sekiz gün sonra bu görevden affedildi. 19 Mart 1920'de İstanbul'dan ayrılarak 9 Nisan 1920'de Ankara'ya geldi. 23 Nisan 1920'den itibaren Edirne milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 3 Mayıs 1920'de Genelkurmay Vekili oldu. 10 Kasım 1920'de aynı görevlerine ilâve olarak ordu komutanı yetkisiyle Batı Cephesi Kuzey Kesimi Komutanı, 4 Mayıs 1921'de Batı Cephesi Komutanı, 5 Ağustos 1921'de Mudanya Konferansında Türk Heyeti Başkanı, 27 Ekim 1923'te Dışişleri Bakanı ve Lozan Barış Konferansında Türkiye Başdelegesi, 30 Ekim 1923'te Başbakan oldu. 6 Mart 1925'te ikinci kez başbakan seçildi. 30 Haziran 1927'de askerlikten emekliye ayrıldı.

23 Nisan 1920'den itibaren 1972'ye kadar bütün dönemlerde milletvekili, 25 Ekim 1937 tarihine kadar başbakan, 11 Kasım 1938-14 Mayıs 1950 arasında Cumhurbaşkanı oldu. 20 Kasım 1961-5 Mart 1965 arasında başbakan olarak görev yaptı.

İstanbul Edebiyat Fakültesi: Kendisini fahrî müderrisliğe (profesör) seçen İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Müderrisler Meclisi Başkanlığına Mustafa Kemâl, 26 Ekim 1922 tarihinde Bursa'dan bir teşekkür telgrafi çekmiştir.

İstanbul İzçiler Ocağı: 1 Mart 1923 tarihinde Mustafa Kemâl, gönderdiği bir telgrafta bu ocağın başbuğluğunu kabul ettiğini açıklamış ve kendilerine teşekkür etmiştir.

İstanbul Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Mondros mütarekesinden sonra İstanbul'da "Müstakil Erenköy Kuvva-i Milliye Hey'eti" adıyla kurulan topluluğun sonraki adı. Ali Haydar, Yakup Kadri, Salahzade Ziya Bey'in icra komitesini oluşturduğu cemiyetin merkez yönetim kurulunda Nesip Ziyaeddin ve Halim Baki yer almıştır. Sivas kongresinden sonra müdafaa-i hukuk cemiyetlerinin yeniden yapılandırılması sırasında varlığı sona ermiştir.

İstanbul Telgraf Memurları: Atatürk'ün millî mücadeleye katkılarından dolayı 8 Ekim 1919 tarihinde bir telgraf çekerek teşekkür ettiği memurlar.

İsviçre Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: 28 Mayıs 1919'da Cenevre'de Türk menfaatlerini koruma cemiyeti kurulmuştur. Türkiye'nin haklarını Avrupa kamuoyunda savunmak amacını gütmüştür. Cemiyet yetkilileri, 24 Kasım 1919'da Cenevre'de yayımladıkları bir Fransızca bildiriye, özellikle Çukurova bölgesindeki Ermeni ve Fransız işgallerinin haksız olduğunu vurgulayarak, buraların asırlardan beri Türk yurdu olduğunu, İngiliz ve Fransız kamuoylarının, hükümetlerinin burada gerçekleştirdikleri işgal faaliyetlerine karşı durmaları istenmiştir. Türklerle meskûn olan bölgenin Osmanlı birliğinden koparılmasının mümkün olmadığını ifade etmişlerdir.

İzzet Bey: (1861-1920). Osmanlı Meclisi, Erzurum Kongresi Temsil Hey'eti, TBMM I.dönem Trabzon üyesi. Meclise katılmak üzere yola çıktığında eşkiya tarafından öldürülmüştür. Ailesi EYÜBOĞLU soyadını almıştır.

Jeanrar: Yüzbaşı. Edirne'de Fransız istihbarat subayı.

Johnson: Antep'in güneyinde Fransızlar ve Ermeniler tarafından katledilen Amerikalı.

Kadızaade Rifat: Anzavur olayları sırasında isyancılar adına Tirebolu teşkilâtını kuran kişi.

Kalıpçı Ahmet Efendi: Anzavur olayları sırasında Bursa'da isyancılar arasındaki muhabereyi sağlamıştır.

Kalinin: (Michail İvanoviç, 1875-1946). Rus siyasetçi. 1898'de Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisine girdi. Parti merkez komitesi üyesi oldu (1919). Rusya'nın ardından SSCB'de parti politbüro üyesi (1925) ve 1938-1946 yılları arasında SSCB Yüksek Sovyet Başkanlığı yaptı.

Kalküta Konferansı: 21 Şubat-19 Mart 1920 tarihleri arasında Kalküta'da, Hindistan'daki 75 milyon müslüman adına toplanmıştır. Eğer İngilizler halifeye bir zarar verilerse İngiltere ile ilişkileri koparacaklarını ilân etmişlerdir. İtilâf Devletleri bu kararı yok saymışlardır.

Kalyadis: Albay. Trikopis'le birlikte teslim olan Yunan Onüçüncü Tümen Komutanı.

Kâmil Bey: Malatya Kaymakamı. Bedirhan aşireti mensubu. İngiliz binbaşısı Noel, kendisine Kürdistan propagandası yapmıştır.

Kâmuran: Binbaşı Noel'in aldatamadığı Bedirhan aşireti lideri.

Kâni Bey: Maçka Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı.

Kara Sait Paşa: Damat Ferit Paşa hükümetinde Bahriye Nazırı.

Kara Vasıf Bey: (1871-1931). Emekli Kurmay Albay. Sivas Kongresinde delege. İstanbul'da Anadolu'nun temsilcilerinden. Osmanlı Meclisi, TBMM I.dönem Sivas üyesi. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası genel sekreteri. Ailesi KARAKOL soyadını almıştır.

Karakol Cemiyeti: Mondros mütarekesinden sonra ittihatçıları bir çatı altında toplamak amacıyla İstanbul'da kurulmuş gizli gruplardan biridir. Daha sonra İstanbul'dan Anadolu'ya askerî malzeme ve personel naklinde çalışmıştır. Kurucu üyeleri: Emekli Kurmay Albay Kara Vasıf Bey, Yüzbaşı Baha Sait Bey, Dava Vekili İsmail Bey, Sevkiyatçı Ali Rıza Bey, Emekli Albay Galatalı Şevket Bey, 10.Tümen Komutanı Yarbay Kemalettin Sami Bey ve Emekli Albay Edip Servet Beydir.

Kayseri Türk Ortodoksları Başpiskoposu: Atatürk, evlenmesini tebrik eden başpiskoposa 10 Şubat 1923 tarihinde bir teşekkür telgrafi göndermiştir.

Kâzım Fikri ÖZALP (Orgeneral): 1882 yılında Köprülü'de doğdu. 6 Haziran 1968'de öldü. Ankara Cebeci Şehitliğindeki naaşı, 30 Ağustos 1988'de Devlet Mezarlığına nakledildi. 1902'de Harp Okulunu, 1905'te Harp Akademisini bitirdi. Çeşitli askerî görevlerden sonra 26 Mart 1915'te Seyyar Jandarma Tümen Komutanı, 15 Ağustos 1915'te 36.Tümen Komutanı, 11 Ocak 1918'de 37.Kafkas Tümen Komutanı, 31 Aralık 1918'de 60.Tümen Komutanı, 2 Ağustos 1919'da 61.Tümen Komutanı olarak hizmet etti. 23 Nisan 1920'de TBMM I.dönem Balıkesir milletvekili seçildi. 6 Nisan 1921'de Kocaeli Bölge Komutanı, 7 Eylül 1921'de 3.Kolordu Komutanı, 14 Ocak 1922'de Millî Savunma Bakanı oldu. 26 Kasım 1924'te TBMM Başkanlığına seçildi. 6 Temmuz 1927'de askerlikten emekliye ayrıldı. 1920-1946 yılları arasında Balıkesir milletvekili, 1924-1935 yılları arasında TBMM Başkanı, 1935'te tekrar Millî Savunma Bakanı olarak görev yaptı.1950'de Van milletvekili seçildi.

Kâzım KARABEKİR (Korgeneral): 1882 yılında İstanbul'da doğdu. 25 Ocak 1948'de öldü. Ankara Cebeci Şehitliğindeki kabri, 30 Ağustos 1988'de Devlet Mezarlığına nakledildi. 1902'de Harp Okulunu, 1905'te Harp Akademisini bitirdi. Çeşitli askerî görevlerden sonra 6 Mart 1915'te 14.Tümen Komutanı, 26 Ekim 1915'te 1.Ordu Kurmay Başkanı, 24 Nisan 1916'da 18.Kolordu Komutanı, 8 Nisan 1917'de 2.Kolordu Komutanı, 27 Aralık 1917'de 1.Kafkas Kolordu Komutanı, 25 Aralık 1918'de 14.Kolordu Komutanı, 2 Mart 1919'da 15.Kolordu Komutanı, 14 Haziran 1920'de Doğu Cephesi Komutanı oldu. Bu görevi sırasında Ermeni hükümeti ile yapılan Gümrü Barış Konferansında ve SSCB ile yapılan Kars Konferansında Türk heyeti başkanlığını da yaptı. 21 Ekim 1923'te 1.Ordu Müfettişliğine atanmakla beraber aynı zamanda milletvekili olduğundan TBMM kararıyla askerî görevinden izinli sayıldı. 26 Ekim 1924'te Ordu Müfettişliğinden istifa ederek milletvekilliği görevine devam etti. Bu dönemde Terakkiperver Cumhuriyet Partisinin liderliğini yaptı. 5 Aralık 1927'de ordu açığında iken emekli oldu. TBMM I,II. Dönem Edirne, V-VIII.dönem İstanbul milletvekilliği, 1946-1948 yıllarında da TBMM Başkanlığı yaptı.

Kâzım ORBAY (Orgeneral): 1887 yılında İzmir'de doğdu. 3 Haziran 1964'te öldü .İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığındaki naaşı, 29 Kasım 1988'de Devlet Mezarlığına nakledildi. 11 Aralık 1904'de Topçu Okulunu, 20 Eylül 1907'de Harp Akademisini bitirdi. 1920'de İstiklâl Savaşına katılmak için Anadolu'ya geçti. 2 Mayıs 1920'de Doğu Cephesi Kurmay Başkanı, 16 Ağustos 1921'de Millî Savunma Bakanlığı Ordu Dairesi Başkanı, 11 Mart 1922'de 3.Kafkas Tümen Komutanı oldu. Cumhuriyet devrinde de çeşitli askerî görevlerden sonra 12 Ocak 1944'te Genelkurmay Başkanı, 29 Temmuz 1946'da Yüksek Askerî Şûrâ üyesi oldu. 6 Temmuz 1950'de emekli oldu.

Kemâl Bey (Binbaşı): Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti tarafından Kilikya Kuvva-i Milliye Komutanlığına atanmıştır.

Kemalettin Sami Paşa (GÖKÇEN): 1884 yılında Sinop'ta doğdu. Abdurrahman Sami Bey'in oğludur. 15 Nisan 1934'te öldü. Eyüpsultan mezarlığındaki naaşı Devlet Mezarlığına nakledilmiştir. 14 Aralık 1902'de girdiği Topçu Okulundan 27 Mayıs 1905'te mezun olmuştur. 1 Eylül 1908'de de Harp Akademisinden mezun olmuştur. Almanca ve Fransızca biliyordu.

Çeşitli görevlerden sonra 27 Ekim 1919'da 10.Kafkas Tümen Komutanı olmuştur. 22 Kasım 1920'de İstanbul'dan İstiklâl Harbine katılmak üzere Ankara'ya geldi. Ankara Komutanlığı ile görevlendirildi.18 Aralık 1920'de Ankara Komutanlığına ilâveten 1.Tümen Komutanı, 4 Mayıs 1921'de 4.Grup Komutanı, 13 Eylül 1921'de 4.Kolordu Komutanı oldu. 3 Ağustos 1924'te izinli addedilerek Berlin Büyükelçiliğine atandı. 24 Eylül 1928'de askerlikten emekli oldu.15 Nisan 1934'te Berlin Büyükelçisi iken vefat etti.

Keşfi Bey: Millî vazifeyi yerine getirmede gereken gayreti göstermediği için görevinden alınan Bursa Valisi.

Kılıç Ali Bey: (1899-1971). Maraş ve Antep yöresi Kuvva-i Milliye Komutanı. TBMM I-V. Dönemler Gaziantep üyesi. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu üyesi.

Kilikya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Bu cemiyetin adı, bazı belgelerde Adana Vilâyeti Müdafaa-i Hukuk Cemiyet-i Merkezîyesi olarak da geçmektedir. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin şubesi olarak, Mustafa Kemâl'in direktifiyle (Adana ve havalisi işgal altında olduğundan) Niğde'de kurulmuştur. Kilikya Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin yönetim kurulunda şu şahıslar görev yapmışlardır: Ahmet Remzi (Yüreğir), Sinan

(Tekelioğlu) Bey, Şeyh Saadettin Efendi, Kethüdazade İbrahim Bey, Manısalı Ali Bey ve Zamir Bey (Damar Arıkoğlu).

Kiraz Hamdi Paşa: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri. Askerî Nıgehban Cemiyeti üyesi. Yüzelliliklerle yurtdışına çıkarılmıştır.

Kirmastılı Çerkez İdris: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Konstantin: Kurtuluş Savaşı sırasında Yunanistan kralı.

Kubilay Bey: (Mustafa Fehmi, 1906-1930). İlköğrenimini Antalya’da tamamladı. Bursa Erkek Öğretmen Okulunu bitirdi (1926). Aydın’da ilkokul öğretmenliği yaptığı sırada askere alındı. Yedeksubay Okulundan sonra Asteğmen rütbesiyle Menemen’e gönderildi. Burada Nakşibendî tarikatı önderlerinden Derviş Mehmet’in çevresinde örgütlenen gerıcilerin ayaklanmasını önlemek isterken öldürüldü.

Kuva-yi Milliye: Millî kuvvetler. 1920 Kasımında düzenli ordu kuruluncaya kadar, düşmana karşı sivil ve asker görevlilerin, halkın, efelerin dağılık gruplar halinde Yunan işgaline karşı yaptıkları savaş ve bu savaşa katılan birlikler.

Kürt Kulübü: Diyarbakır’daki Kürt Kulübü, İngilizlerin teşviki ile, İngiltere himayesinde bir Kürdistan teşkili gayesini takip ettiği için kapatılmıştır. Dağıtılan bu Kürt Kulübünün hiçbir Kürdü temsil etmediği, birkaç serserinin teşebbüslerinin sonucu olduğu anlaşılmıştır.

Kürt Mustafa Paşa: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Leatle (Yüzbaşı): Harbiye Nezaretinde görevli İngiliz istihbarat subayı.

Lenin: Viladimir İlyiç, 1870-1924). Rus devrimci ve devlet adamı.1917 Ekim Devriminin önderlerinden biridir.1918-1921 yılları arasında Rusya’daki yeni yapılanmayı gerçekleştirdi. 21 Ocak 1924’te öldü. 5 Ocak 1921 tarihinde Dağıstan’ın bağımsızlığı dolayısıyla TBMM Başkanı Mustafa Kemal kendisine bir telgraf göndermiştir.

Lord Curzon: (George Nathaniel, 1859-1925).Lozan Konferansında İngiltere başdelegesi olan Dışişleri Bakanı.

Loyd George: (David, 1863-1945). Kurtuluş Savaşı sırasında İngiltere başbakanı. Türk zaferi üzerine başbakanlıktan ayrılmıştır.

Lütfi Fikri Bey: (1872-1934). Mülkiye ve Hukuk tahsilinden sonra avukatlık yapmaya başladı. Gizli İttihat ve Terakki Cemiyetine girdi. Cemiyet partileşince ayrıldı ve muhalefet etmeye başladı. Çeşitli gazeteler çıkararak görüşlerini açıkladı. Mutedil Hürriyetperver Partinin yöneticileri arasında yer aldı. 1919’da Dersim mebusu oldu. Mecliste İttihatçıların çoğunlukta olduğunu görünce istifa etti. Bir yazısında saltanat ve hilâfetin savunuculuğunu yaptığı iddiasıyla 1923’te İstiklâl Mahkemesinde yargılandı. Beş yıl kürek cezasına çarptırıldı. Özel bir kanunla affedildi. Daha sonra tedavi için gittiği Paris’te öldü.

M.Von Papen: Alman Başbakan Yardımcısı.

Mac Donald: (James Ramsey, 1866-1937). 1929’da İngiltere Başbakanı oldu. İktisadî bunalımlarla mücadele etmek zorunda kaldı. Diğer partilerin de işbirliğini sağlayarak 1931’den 1935’e kadar millî bir hükümete başkanlık etti. Bu tutumu, partisinden önemli bir grubun muhalefetine yol açtı. 1935’te iktidarı muhafazakâr parti başkanına bıraktı.

Madam Marten: Dördüncü Kolordu Askeralma Dairesi Başkanı Kurmay Albay İsmail Hakkı Bey’in eşi, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Mahmut (Nedim): 20. Kolordu Komutan Vekili. Bolu ve Çevresi Komutanı. Hendek olayları sırasında şehit edilmiştir. Ailesi HENDEK soyadını almıştır.

Mahmut Bey: Viranşehir’de Milli Aşireti Reisi. İngiliz Binbaşısı Noel ve Mekke Şerifinin oğlu Faysal’ın yaveri Ramazan, Mahmut Beyle 1919 Haziran ayında bir görüşme yapmıştır.

Mahmut Esat (BOZKURT): (1892-1943). Prof.Dr. TBMM I-VII. Dönemler İzmir üyesi. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu üyesi. İktisat, Adliye Vekili. İstanbul Üniversitesinde öğretim üyesi. Lotüs adlı bir Fransız vapurunun Bozkurt adlı Türk vapurunu batırması üzerine Lahey Adalet Divanında Türk tezini savunarak davayı kazanmıştır.

Mahmut Nedim Bey: Memuriyeti sebebiyle Temsil Hey'eti görevinden ayrılan üye.

Manastırlı Nuri Bey: Polis memuru. İstanbul'dan Anadolu'ya geçmiştir.

Marconi: Büyük alim. Ölümü üzerine 19 Temmuz 1937 tarihinde Atatürk, ailesine bir başsağlığı telgrafi çekmiştir.

Marcuriu: Selânik Belediye Başkanı. Doğduğu evin kendi emrine verilmesini teklif eden belediye başkanına Mustafa Kemâl, 12 Şubat 1937 tarihinde teşekkür telgrafi göndermiştir.

Mari: Yugoslavya Kraliçesi. Eşinin vefatı üzerine Gazi Mustafa Kemâl, 9 Ekim 1934 tarihinde bir başsağlığı telgrafi göndermiştir.

Maten : Atatürk'ün 25 Kasım 1924 tarihinde Türkiye-Fransa ilişkileri hakkında bir demeç verdiği Fransız gazetesi.

Matbuat Cemiyeti: Türk Basın Birliği: Basın mensupları arasında dayanışma ve sosyal yardımlaşma amacıyla kurulmuş kamuya yararlı dernek. 1908'de kurulan derneğin merkezi İstanbuldadır.

Mazhar Bey: Üsküdar milletvekili, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu üyesi.

Mazhar Müfit (Kansu): (1873-1948). Eski Bitlis valisi. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti üyesi. Osmanlı Meclisi, TBMM I-VII. Dönemler Hakkâri, Denizli, Çoruh üyesi.

Meclis-i Mebusan: Osmanlı Mebuslar Meclisi. 1876'da ilk kez kurulmuş, iki ay sonra Sultan Abdülhamit tarafından kapatılmış; 1909'da yeniden açılmış, 16 Mart 1920'de İstanbul'un İngilizlerce işgali ile dağıtılmıştır. Üyelerinin bir kısmı Malta adasına sürgün edilmiş, kaçabilenler daha sonra TBMM'ne katılmışlardır.

Mehmet Atif ATEŞYDAĞLI (Yarbay): 1876 yılında Girit'te doğdu. 3 Aralık 1947'de İstanbul'da öldü. 13 Mart 1896'da girdiği Harp Okulunu 13 Ocak 1899'da bitirdi. Çeşitli askerî görevlerde bulundu. 9 Eylül 1919'da millî orduya silâh kaçıran bir teşkilât kurduğundan, İngilizler tarafından tutuklanarak Çanakkale'de hapsedildi. 3 ay sonra hükümetin ısrarı üzerine İstanbul dışına çıkmamak üzere serbest bırakıldı. 1920 başlarında kaçarak Ankara'ya geldi ve o sırada kurulmakta olan Jandarma Genel Komutanlığına atandı. 6 Haziran 1920'de 24.Tümen Komutanı oldu. 18 Ağustos 1921'de izinli bulunurken atandığı 2.Süvari Tümen Komutanlığını kabul etmedi, 1923 yılına kadar izinli kabul edilerek Niğde'de oturmaya memur edildi. Şubat 1923'te Samsun Askeralma Dairesi Başkanlığına atandıysa da tümen komutanlığı yapmış bir komutan sıfatıyla bu görevi kabul etmediğinden açığa alındı. 1923-1926'da açıkta olarak Mersin'de oturdu. 27 Ekim 1926'da İstiklâl Mahkemesi kararıyla emekliye ayrıldı.

Mehmet Bey: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Mehmet Bey: Beyşehir Doğanbey Nahiyesi belediye başkanı. Tekke ve Zaviyelerin kaldırılması üzerine çektiği memnuniyetini ifade eden telgrafına, Gazi Mustafa Kemâl, 10 Eylül 1925 tarihinde cevabî bir telgraf göndermiştir.

Mehmet Ali Bey: (GEREDE, ?-1939). Damat Ferit Paşa hükümetinde Dahiliye Nazırı. Yüzellilikler listesiyle yurtdışına çıkarılmıştır.

Mehmet Emin YURDAKUL: (1869-1944). Hukuk tahsili gördü. İkinci Meşrutiyetten sonra Türkçülük hareketinin öncüleri arasında yer aldı. Hicaz (1909), Sivas (1910), Erzurum (1911) valiliği yaptı. Musul mebusu oldu (1913). Kurtuluş savaşında Anadolu'ya geçerek Adana ve Antalya'da şiirleri ve konuşmalarıyla halkı millî mücadeleye çağırırdı. Zaferden sonra Şebinkarahisar, Urfa, İstanbul milletvekillikleri yaptı. Edebiyatı toplumun hizmetinde bir araç sayıyor, halkın kolay anlayacağı bir dil ve anlatımdan yararlanmayı amaçlıyordu.

Mehmet Galip Bey: (1865-1935). Trabzon valisi. Tarih yazarı.

Mehmet Hayri: Makinelitüfek subayı. İstanbul'dan Kuvva-i İnzibatiye adına memur edilen asi komutanlarından olup, Düzce'de yakalanarak idam edilmiştir (28 Mayıs 1920).

Mehmet Kenan DALBAŞAR (Korgeneral): 1888 yılında İstanbul'da doğdu. 7 Mart 1935'te öldü. Zincirlikuyu mezarlığındaki naaşı, 29 Kasım 1988'de Devlet Mezarlığına nakledildi. 6 Aralık 1902'de Harp Okulu'ndan, 19 Ekim 1912'de Harp Akademisinden mezun oldu. Çeşitli askerî görevlerden sonra 11 Ağustos 1918'de 5.Tümen Komutanlığına atandı. 29 Eylül 1921'de 41.Tümen Komutanı, 25 Nisan 1922'de Adana Bölgesi Komutanı oldu, 13 Haziran 1922'de Batı Cephesi emrinde görevlendirildi, 29 Eylül 1923'te Harp Akademisi Müdür Vekili, 20 Eylül 1925'te 1.Tümen Komutanı, 23 Ocak 1926'da Genelkurmay Harekât Dairesi Başkanı, 14 Aralık 1929'da 7.Tümen Komutanı oldu. 13 Şubat 1931'de 7.Kolordu Komutanı oldu ve bu görevde iken öldü.

Mehmet Şükrü Bey: (Koç, 1887-1938). Sivas Kongresi, TBMM I.dönem Afyonkarahisar üyesi.

Merentis: Albay. Trikopis'le birlikte teslim olan kurmay başkanı.

Mersin Gençler Yurdu: Atatürk'e fahrî başkanlıklarını vermeleri üzerine 29 Haziran 1922 tarihinde cevabî telgraf çekilen Mersin'de bir kulüp.

Metaksas: (İoannis, 1871-1941). Yunanlı general. 1897 Türk-Yunan ve Balkan savaşlarında Türklere karşı savaştı. 1915 yılında Genelkurmay Başkanı oldu. Siyasete atıldı, İçişleri ve Savaş Bakanlığı yaptı. 1936 yılında meclis başkanı olunca, anayasayı kaldırıp kendi diktatörlüğünü kurdu. Ekim 1937'de Ankara'da Atatürk'ü ziyaret etti.

Meur: Fransız fevkalâde komiserliği maiyetinde görevli personel.

Mill: Yüzbaşı. Samsun'da siyâsî kontrol memuru.

Millerand: (Alexadr, 1859-1943). Fransız devlet adamı. 1920'de başbakanlığa seçildi. 1920-1924 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı yaptı.

Milletler Cemiyeti: Cemiyet-i Akvam. 1919'da Birinci Dünya Savaşının sonunda kurulmuş, İkinci Dünya Savaşında bir fonksiyonu kalmamış, 1947'de fiilen sona ererek yerini bugünkü Birleşmiş Milletler'e bırakmış uluslararası kuruluş.

Millî Ahrar Fırkası: Türk siyâsî partisi (1919). Kurucuları arasında İttihat ve Terakki Cemiyetine karşı olan Câmî, Söz gazetesinden Asaf Muammer, Bekir Sami, Abdülhak Şinasi, Hürriyet ve İtilâf Fırkası'dan Mahir Sait'in de bulunduğu Millî Ahrar Fırkası, Söz ve Tarik gazeteleri tarafından desteklendiyse de seçimlerde başarılı olamadı. Ankara hükümetini destekleyen ve ülkenin geleceğini bu hükümetin çizeceğini açıklayan parti, daha sonra kendini feshetmiştir.

Millî Aşireti: Viranşehir'de bir aşiret. İngiliz binbaşısı Noel, bunlara Kürdistan propagandası yapmış, fakat aldatamamıştır.

Millî Bayram: Millî bayram olarak kutlanan 1908 İkinci Meşrutiyet bayramının 13.yılı dolayısıyla vilâyet ve komutanlıkları 23 Temmuz 1920'de tebrik telgrafları çekilmiştir.

Millî Kongre: 1918'de İstanbul'da kırkbir kuruluşun katılımıyla oluşan grup.

Miralay Şevket Bey (Galatalı): Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı. Karakol Cemiyeti kurucularından biri. İngilizler tarafından tevkif edilmiştir.

Miss Holmes: Urfa'da kuvva-i milliyeyi tehdit eden İtamhane müdiresi Amerikalı.

Mister Crane: 4 Haziran 1919'da İstanbul'a gelen Amerikan hey'eti başkanı.

Mister King: 4 Haziran 1919'da İstanbul'a gelen Amerikan hey'eti başkanı.

Moscicki: (İgnacy, 1867-1946). 1926 ve 1933'te iki defa Polonya Cumhurbaşkanı seçildi. Polonya'nın Almanlar tarafından işgal edilmesinden sonra, önce Romanya'ya, oradan da İsviçre'ye sığındı.

Mudanya Konferansı: Büyük zaferden sonra İtilâf Devletleri ateşkes teklifinde bulunmuşlar, bunun üzerine 3-11 Eylül 1922 tarihleri arasında Fransız, İngiliz, İtalyan delegelerinin katıldığı ismet Paşa (İnönü)'nin başkanlığındaki konferans.

Muhammed Rıza Pehlevî: (1919-1980). 1941 yılında babasının yerine İran Şahı oldu. Ülkesinin modernleşmesini hızlandırdı. Batı ülkeleri ve özellikle ABD tarafından desteklendi. Rejime karşı her türlü muhalefeti acımasızca bastırdı. 1979'da İran İslâm Devrimi başarıya ulaşınca ülkesini terketmek zorunda kaldı ve sürgünde iken öldü.

Muhammed Zahir Han: Afganistan Kralı (1933-1973). Babasından sonra tahta çıktı. Türkiye ve İran'la Sadabat Paktını imzaladı (1937). Ülkesini İkinci Dünya Savaşına sokmamayı başardı, demokratik bir anayasa hazırlattı (1964). Bir darbeyle devrilerek (17 Temmuz 1973) sürgüne gönderildi.

Muhittin Baha Bey: Bursa milletvekili, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu üyesi.

Muhittin Bey (ÜSTÜNDAĞ): İstanbul vali ve belediye başkanı. İstanbul'da heykelinin dikilmesi üzerine, Gazi Mustafa Kemâl 6 Ekim 1926 tarihinde; kurtuluş yıldönümü dolayısıyla da 8 Ekim 1930 tarihinde İstanbul halkına iletilmek üzere kendisine iki defa teşekkür telgrafı çekmiştir.

Muhittin Paşa: (Akyüz, 1870-1940). Tümgeneral. Kastamonu vali ve komutanı. TBMM IV-VI. Dönemler Kars üyesi. Ali Galip olayı sırasında Mustafa Kemal tarafından Sivas'a davet edilmiştir.

Muhsin Efendi: Bandırma'da Nigehban mensubu bir kişi.

Mussolini: (Benito, 1883-1945). 25 Kasım 1925'te İtalya'da diktatörlüğünü ilân etti. 24 Temmuz 1943'te İtalyan Meclisi tarafından istifaya zorlandı. Kuzey İtalya'da Badoglio'nun hükümetine düşman bir "Faşist Cumhuriyet" kurdu. Muhalifleri tarafından tutuklanıp kurşuna dizilerek öldürüldü ve cesedi Milano'da halka teşhir edildi.

Mustafa Bey: Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti üyesi (16 Mart 1920).

Mustafa Fevzi Efendi: (1875-1939). İttihat ve Terakki Partisi üyesi olarak Meclis-i Meb'usan'a Saruhan milletvekili (1912, 1914-1919) seçildi. TBMM Saruhan, III.dönem Manisa milletvekili oldu. 1923-1924 yıllarında Evkaf ve Şer'iyye Vekili olarak görev yaptı.

Mustafa Necati Bey: (1892-1929) TBMM I-III. Dönemler Saruhan, İzmir üyesi. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu üyesi. Mübadele ve İskân, Adliye, Maarif Vekilliği yaptı. Lâtin harflerinin yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1929 günü öldü. Ailesi UĞURAL soyadını aldı.

Mustafa Nuri Efendi: Tekirdağ'da Alay Komutanı binbaşı. Bandırma'da Nigehbancılara faaliyetlerine katılmıştır.

Mustafa Suphi: (1883-1921). Hukuk tahsili yaptı. Önce İttihat ve Terakki Cemiyetine girdi, sonra muhalefet etti. Rusya'ya kaçtı. Burada bolşevizm fikrini benimsedi. Üçüncü Enternasyonale Türk delegesi olarak katıldı. Doğu halkları kurultayına katıldı. Türkiye Komünist Partisinin birinci kongresini örgütledi (Eylül 1920). Mustafa Kemal ile bir süre mektuplaştı, Ankara'ya gelmek üzere Bakû'den ayrıldı. Erzurum ve Trabzon'da halkın aleyhte gösterileri yüzünden Batum'a geri dönmek üzere bindiği motorun Karadeniz'de batırılması ile öldü.

Muzaffer ERGÜDER: 1900'de Talimgâhı, 1914'te Harp Akademisini bitirdi. Kurtuluş Savaşı yıllarında Batı Cephesi Komutanlığı Kurmay Başkan Vekilliği görevini yaparken Hava Kuvvetleri Müfettişliğine atandı. 1927 yılından sonra çeşitli birlik ve kurumlarda komutanlık yaparak 1947'de Orgeneral oldu.

Müdafaa-i Hukuk Grubu: 10 Mayıs 1921'de Mustafa Kemal Paşa'nın başkanlığında TBMM içinde oluşturulan grup. 262 üyeli grubun amacı, bir iktidar partisi grubu gibi meclis içinde fikir ve hareket birliğini sağlamak, alınacak kararlarda oyların dağılmasını önlemektir. 1923 seçimleri yapıp, TBMM ikinci döneme başladığı sırada, grup da siyasal partiye dönüştürüldü (CHP). Bazı tarihî kaynaklarda "Birinci Grup" diye de adlandırılmıştır.

Müdafaa-i Hukuk Teşkilâtı Nizamnâmesi: 13 Ekim 1919 tarihinde yayımlanan cemiyetin unvanı, kuruluş maksadı, köy, nahiye, kaza, liva, müstakil liva ve vilâyet teşkilâtını düzenleyen nizamname.

Münir Bey: (AKKAYA, 1871-1947). Erzurum Valisi. TBMM II-VIII. Dönemler İzmir, Giresun üyesi.

Müşir Fuat Paşa (1835-1931). İstanbul'da ikamet etmekte iken İkinci İnönü ve Dumlupınar zaferleri dolayısıyla çektiği tebrik telgrafına 16 Nisan 1921'de TBMM Başkanı Mustafa Kemal tarafından cevabî bir telgraf çekilmiştir.

Nafi Atuf Bey: Erzurum milletvekili. Halkevi Başkanı. 19 Mayıs 1919'da Anadolu'ya çıkışının yıldönümünü kutlayan telgrafına Gazi Mustafa Kemal tarafından 22 Mayıs 1933 tarihinde cevabî bir telgraf gönderilmiştir.

Naile Hanım: Çilzade Fahrettin Bey'in eşi, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Naim Cevat Bey: Kurmay Binbaşı. Üzerinde Halil Paşa'nın Halk Şûrâlar Fırkası ile ilgili belgeler bulunmuştur. İzinsiz yurtdışında dolaştığı tesbit edilmiştir.

Namık Bey: Urfa'da Kuvva-i Milliye komutanı.

Nasihât: Öğüt gazetesinin kapatılmasından sonra, onun yerine Konya'da yayımlanan bir gazete.

Nazım Beyefendi: Diyarbakır Belediye Başkanı. Diyarbakır fahrî hemşehriliğini kabul ettiğine dair Gazi Mustafa Kemal, 5 Nisan 1926'da Diyarbakır halkına hitaben kendisine bir teşekkür telgrafı göndermiştir.

Necmeddin Sadık Bey: Galatasaray Kulübü Başkanı ve Sivas milletvekili. Türk Hava Kurumu'nun düzenlediği "Gazi Büstü" futbol turnuvasını kazandıkları için 7 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemal, bir tebrik telgrafı göndermiştir.

Necmi DİLMEN: Türk dilci ve yazar (1887-1945). Türk Dil Kurumu'nun kurucuları arasında yer aldı ve genel sekreterliğini yaptı (1932). Burdur milletvekili olarak TBMM'ne girdi. Aynı zamanda Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Türk Dili profesörü olarak çalıştı.

Neologos: Ermeni Patriği Zaven'in bir mektubunun yayımlandığı İstanbul'da çıkan Rumca bir gazete.

Neşet Kiper: Bursa Belediye Başkanı. Bursa seyahati dolayısıyla halkın gösterdiği saygı üzerine Atatürk, 2 Şubat 1938 tarihinde bir mektup göndermiştir.

Nevres Bey: Emekli kurmay yüzbaşı. İstanbul'dan Anadolu'ya geçen subaylardan.

Nıgehbanlılar: Nıgehban Askerî Cemiyeti: Mütareke döneminde İstanbul'da kurulan askerî cemiyet. Ocak 1919'da küçük bir subay grubu ve emekli paşalar tarafından kuruldu. Cemiyetin resmî amacı, orduyu politika dışında tutmak ve subayların ekonomik durumunu iyileştirmektir. Ancak kendilerini İttihatçıların amansız düşmanı sayan Nıgehbanlılar, siyasî bir rol oynadılar ve Müdafaa-i Hukuk düşmanlığı yaptılar. Hem Harbiye Nezaretinin, hem de Anadolu'daki millî hareketin tepkisini çeken cemiyet, Ekim 1919'da hükümet tarafından kapatıldı. Hukukî varlığı sona ermesine rağmen Nıgehbanlılar, Müdafaa-i Hukuk hareketine karşı hareketlerini sürdürdüler, iç ayaklanmalarda rol oynadılar.

Numan Efendi: İstanbul mebusu. İngilizler tarafından tevkif edilmiştir.

Nurettin Bey: Beşinci Kolordu Askeralma Heyeti Başkanı.

Nureddin Paşa : 1873 yılında Bursa'da doğdu. Müşir İbrahim Paşa'nın oğludur. 18 Şubat 1932'de İstanbul'da öldü. 1 Haziran 1890'da girdiği Harp Okulunu 23 Mart 1893'te bitirdi. Almanca, Fransızca, Rusça ve Arapça biliyordu.

Çeşitli görevlerden sonra 29 Nisan 1914'te 4.Tümen Komutanı oldu. 20 Nisan 1915'te Irak ve Havalisi Komutanı (aynı zamanda Basra, sonra da Bağdat valisi), 3 Ocak 1916'da 9.Kolordu Komutanı ve 3.Ordu Komutan Vekili, 5 Temmuz 1916'da Muğla ve Antalya Havalisi Komutanı, 6 Şubat 1916'da 21.Kolordu, 14 Ekim 1918'de 11.Kolordu , 30 Aralık 1918'de 25.Kolordu Komutanı, 20 Ocak 1919'da Aydın Valisi oldu. 29 Ocak 1919'da İzmir Valiliği ve Bölge Komutanlığına atandı. Temmuz 1920'de Anadolu'ya geçerek İstiklâl Savaşına katıldı. 90 Aralık 1920'de Merkez Ordusu Komutanı, 30 Haziran 1922'de 1.Ordu Komutanı oldu. 1

Mart 1924'te Yüksek Askerî Şûra üyeliğine atandı. Bursa milletvekilliğine seçilmesi dolayısıyla 18 Ocak 1925'te Şûra üyeliğinden çekildi. 29 Ocak 1925'te emekli oldu.

Nuri Bey: İstanbul'dan Anadolu'ya geçen milletvekili.

Nuri CONKER (Kurmaya Albay): 1882'de Selânik'te doğdu. 2 Ocak 1937'de öldü. Ankara Cebeci Şehitliğindeki naaşı, 31 Ağustos 1988'de Devlet Mezarlığına nakledildi. 6 Aralık 1902'de Harp Okulunu, 5 Kasım 1905'te Harp Akademisini bitirdi. 13 Haziran 1920'de Kurtuluş Savaşına katılmak üzere Ankara'ya geldi. TBMM tarafından Basın ve İstihbarat Genel Müdürlüğüne atandı. 11 Eylül 1920'da Ankara Komutanı, 16 Eylül 1920'de 41.Tümen Komutanı, 11 Şubat 1921'den itibaren aynı zamanda Adana Valisi oldu. 27 Şubat 1921'de özel görevli olarak Almanya'ya gönderildi. Sonraları Almanya'dan satınalma ve sevk işlerinde görevlendirildi. 1925-1927 yılları arasında Kütahya milletvekili oldu. 4 Temmuz 1927 yılında kendi isteğiyle emekli oldu. 1932-1935 yılları arasında Gaziantep milletvekili ve aynı zamanda TBMM Başkanvekili oldu.

Operatör Cemil Paşa: Damat Ferit Paşa hükümetinde Nafia Nazırı.

Osman Bey:Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti tarafından Kilikya Kuvva-i Milliye komutan yardımcılığına atanan kişi.

Osman Bey: Sinop Mutasarrıflığına çekilen 15 Ağustos 1919 tarihli telgrafta, İstanbul'a gitmesine izin verilmeyip, Sivas'a gönderilmesi istenen kişi.

Osman Nuri Bey: Bursa milletvekili. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu üyesi.

Osman Rıza Paşa: Damat Ferit Paşa hükümetinde Evkaf Nazırı.

Osmanzade Hamdi Bey (AKSOY): TBMM I. dönem İzmir milletvekili.

Öğüt: Millî hareket lehinde yayın yaptığı için İngiliz general Milne'in isteği ile hükümet tarafından kapatılan Konya'da yayımlanan bir gazete.

Ömer Fevzi Efendi: Lermizade, Polathane Müdafaa-i Hukuk Hey'et-i Müteşebbise Başkanı.

Ömer Lütfi ARGEŞO (Yarbay): 1879 yılında İstanbul'da doğdu. 2 Ocak 1901'de Harp Okulu'ndan, 4 Ocak 1904'de Harp Akademisi'nden mezun oldu. Çeşitli askerî görevlerden sonra 26 Mayıs 1920'de millî orduya katıldı. 26 Temmuz 1921'de 18.Tümen Komutanı oldu. 10 Ağustos 1923'te askerlikten emekli oldu. TBMM II.dönem Afyonkarahisar milletvekili oldu. 19 Kasım 1942'de öldü.

Ömer Mümtaz: (1859-1925). Erzurum ve Sivas Kongresi Temsil Hey'eti üyesi. Osmanlı Meclisi, TBMM I-II. Dönemler Ankara üyesi. Ailesinin soyadı: TANBI.

Perry: Antep'in güneyinde Fransızlar ve Ermeniler tarafından katledilen Amerikalı.

Petrovsky: Ukrayna Şûrâlar kongresi başkanı.

Peyam-ı Sabah: 16 Kasım 1913-7 Kasım 1922 tarihleri arasında Mihran'ın çıkarmakta olduğu "Sabah" gazetesiyse Ali Kemal'in çıkardığı "Peyam" ın birleşmesiyle ortaya çıkan bir gazete. Millî mücadeleye karşı fikirler savunmuştur.

Picot F.G.: Hey'et-i Temsiliye ile fikir alış verişi yapmak için Sivas'a uğrayan Suriye ve Ermenistan Fransız fevkalâde komiseri.

Pierre Loti: Türk dostu. Kendisine Türk-Fransız dostluğuna katkıda bulunduğu için bir halı hediye edilmiştir. Mustafa Kemal tarafından konu ile ilgili 3 Kasım 1921 tarihli bir mektup gönderilmiştir.

Poincare: (1860-1934). Fransız devlet adamı olan Raymond Poincare, Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında da önde gelen Fransız siyasetçilerindendir. Yedi yıllık cumhurbaşkanlığı (1913-1920) dönemini, Alsace Lorraine'in Fransa'ya katılmasını sağlayarak parlak bir biçimde noktalamıştır.

Ragıp Bey: Değirmendere civarındaki Arnavut çetelerini elde etmek ve Bursa vak'asını idare etmek üzere İzmit'e giden çerkez lideri.

Raif Efendi (DİNÇ): (1874-1949). Erzurum ve Sivas kongrelerinde Hey'et-i Temsiliye üyesi. Osmanlı Meclisi, Vilâyat-ı Şarkıyye Müdafaa-i Hukuk u Milliye Cemiyeti, TBMM II, V-VIII.dönemler Erzurum, Zonguldak, Rize üyesi.

Rallis: (Dimitrios, 1884-1921). Yunanistan'da birçok kez bakanlık ve beş kez de başbakanlık yaptı. Birinci Dünya savaşında Venizelos'a karşı Konstantin'in siyasetini savundu.

Ramazan: Mekke Şerifinin oğlu Faysal'ın yaveri. Viranşehirdeki aşiret reisi Mahmut Bey'le görüşmek üzere buraya gelmiştir.

Rânâ Hanım: Hükümet Tabibi Hidayet Bey'in eşi, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Ratıpzade Mustafa Bey: (1883-1921). Sivas Kongresi, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti üyesi. TBMM I.dönem Niğde milletvekili. Ailesi SOYLU soyadını almıştır.

Rauf Bey (ORBAY): (Hüseyn, 1881-1967). Emekli Deniz Albayı. Mondros Mütarekesini imzalayan heyetin başkanı Bahriye Nazırı. Daha sonra Anadolu'ya geçerek Amasya'da Mustafa Kemal ve Ali Fuat Paşa ile birlikte Amasya Tamiminin yayımlanmasında bulundu, Erzurum ve Sivas kongrelerinde ve Temsil Hey'etlerinde yer aldı. Nafia Vekilliği, İcra Vekilleri Hey'eti Reisliği yapmıştır. Daha sonra büyükelçi olarak hizmet etmiştir.

Rawlinson: Yarbay. İtilâf Devletlerinin Erzurum'daki temsilcisi.

Recep (PEKER) Bey: (1889-1950). Subay, TBMM I.döneminde başkâtip.I-VIII.dönemler Kütahya, İstanbul üyesi. CHP Genel Sekreteri. Maliye, Dahiliye, Mübadele İmar ve İskân, Müdafaa-i Milliye Vekili, Başbakanlık görevlerinde bulunmuştur.

Refik Halit Bey (KARAY): (1888-1965). Yazar, romancı. İstanbul hükümetinin kurtuluş savaşı sırasında Posta ve Telgraf Genel Müdürü. Yüzellilikler listesiyle yurtdışına çıkarılmış, dönüşünden sonra yazarlığı devam etmiştir.

Refet Paşa (BELE): 1881 yılında Selânik'te doğdu. Servet Bey'in oğludur. 2 Ekim 1963'te öldü. Zincirlikuyu mezarlığında gömülmüştür.

13 Mart 1896'da girdiği Harp Okulunu, 13 Ocak 1899 'da bitirmiştir. 13 Eylül 1909'da girdiği Harp Akademisini de 1 Kasım 1912'de bitirmiştir.

Çeşitli askerî görevlerden sonra, 7 Mart 1915'te 10.Tümen Komutanı, 30 Aralık 1915'te 3.Tümen Komutanı, 13 Aralık 1916'da 11. Tümen Komutanı, 18 Ocak 1917'de 43.Tümen Komutanı, 3 Nisan 1917'de 53.Tümen Komutanı, 17 Ağustos 1917'de 22.Kolordu Komutan Vekili, 9 Ekim 1917'de 22.Kolordu Komutanı, 17 Ekim 1918'de Jandarma Genel Komutanı, 17 Mayıs 1919'da 3.Kolordu Komutanı oldu. 13 Temmuz 1919'da görevinden istifa ederek , Mustafa Kemal'in yanında kurtuluş savaşı hazırlıklarına katıldı. 6 Eylül 1920'de İçişleri Bakanı oldu. 9 Ekim 1920-15 Nisan 1921'de İçişleri Bakanlığı görevini bir vekille sürdürerek Batı Cephesi Güney Kesimi Komutanı olarak hizmet etti. 30 Haziran 1921'de tekrar İçişleri Bakanı seçildi 5 Ağustos 1921'de ek görevle Millî Savunma Bakanlığına getirildi. 10 Ekim 1921'de İçişleri Bakanlığında ayrıldı. 10 Ocak 1922'de Millî Savunma Bakanlığında istifa ile milletvekilliğine devam etti. 9 Ekim 1922'de TBMM Hükümetinin İstanbul Mümessillğine atandı ve Doğu Trakya'yı teslim almakla görevlendirildi. 8 Ekim 1923'te Trakya Komutanlığı görevi sona erdiğinden İstanbul milletvekili sıfatıyla TBMM'deki hizmetine devam etti. 8 Aralık 1926'da askerlikten emekli oldu. Daha sonra V.ve VIII.dönemler İstanbul milletvekilliği yaptı.

Refik (SAYDAM) Bey: (1882-1942). Askerî doktor. Mustafa Kemal ile Samsun'a çıkanlardan. Cumhuriyetten sonra Sıhhiye, Dahiliye Vekilliği yaptı. 1939'dan ölümüne kadar da başbakanlık yaptı. TBMM I,II ve VI.dönemlerde milletvekili.

Remzi Usta: Mustafa Kemal'in kurtuluşu müteakip Bursa'da takdirname verdiği bıçakçı ustası.

Rennen: Meur), Avusturya sulh heyeti başkanı.

Reşat Hikmet Bey: (1876-1920). İstanbul mebusu. Son Osmanlı Meclis başkanı (1920).

Reşat Paşa: Damat Ferit Paşa hükümetinde Maliye Vekili.

Reşit Bey: Trabzon Türkocağı başkanı. Şeyh Sait isyanını tel'in eden telgrafına Gazi Mustafa Kemal, 1 Mart 1925 tarihinde bir teşekkür telgrafi göndermiştir.

Reşit Bey: Damat Ferit Paşa hükümetinde Dahiliye Nazırı.

Reşit Bey: İstanbul'dan Anadolu'ya geçen Meclis-i Meb'usan üyesi.

Reşit Galip: Doktor. Milletvekili, Millî Eğitim Bakanı. Şeyh Sait ayaklanması sırasında İstiklâl Mahkemesi üyesi. Atatürk, 28 Ocak 1928 tarihinde İstanbul'da Dolmabahçe Sarayında Reşit Galip Bey'in bir konuşmasına müdahalede bulunmuştur. Reşit Galip Bey'in sofradan kalkmaması üzerine Atatürk sofrayı terketmiştir. Daha sonra Reşit Galip'in Atatürk'ten affını isteyen mektubu üzerine Atatürk, kendisini affetmiş ve 19 Eylül 1932 tarihinde Maarif Vekilliğine atamıştır.

Reşit Paşa: (Mehmet, 1868-1924). Kurtuluş Savaşı başlarında Sivas vali vekili. TMBB I.dönem Kozan üyesi.

Reşit Paşa: İstanbul Muhafızı.

Rıfat: (Mehmet, Menemenlizade, 1856-1935). 1909'da Maliye Nazırı, Âyan Reis oldu. İkinci İnönü ve Dumlupınar zaferleri dolayısıyla çektiği tebrik telgrafına, 16 Nisan 1921'de TBMM Başkanı Mustafa Kemal tarafından cevabî bir telgraf çekilmiştir. Namık Kemal'in damadı.

Rıza Bey: İstanbul'dan Anadolu'ya geçen Trabzon milletvekili.

Rıza Nur: (1878-1942). Doktor. Osmanlı Meclisi, TBMM I-III. Dönemler Sinop üyesi. Maarif, Sıhhiye Vekili. Lozan Konferansında ikinci delege. İzmir suikastinden sonra ilişkisi olmadığı halde yurtdışında yaşamıştır.

Richmond P.Holison: Dünya Uyuşturucu Maddelerden Korunma Cemiyeti Başkanı.

Rifat Bey: Kayseri milletvekili. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu üyesi.

Rifat Bey: Konya eşrafından, 16 Mart 1920 tarihinde Temsil Hey'eti üyesi.

Rifat (BÖREKÇİ) Efendi: (1860-1941). Temsil Hey'eti üyesi. Kurtuluş Savaşı başında Ankara Müftüsü. TBMM I.dönem Menteşe (Muğla) üyesi. 3 Mart 1924'te kaldırılan Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti'nden sonra kurulan Diyanet İşleri'nin ilk başkanı.

Rizeli Osman Efendi: Lâzistan sancağı milletvekili adayı.

Roosevelt: (Franklin Delano, 1882-1945). 1932 yılında Amerika Birleşik Devletleri cumhurbaşkanı oldu. Dört dönem bu görevi yaptı. İkinci Dünya Savaşı sırasında ülkesini ve dünyayı ilgilendiren pek çok olayda rol sahibi oldu. 12 Nisan 1945'te öldü.

Rosidis: Albay. Karaağaç bölgesi Fransız komutanı.

Rum Çetecileri: Samsun'dan Mustafa Kemal Paşa tarafından Sadarete yazılan 21 Mayıs 1919 tarihli raporda faaliyetlerinden bahsedilen Pontus çeteleri.

Ruşen Eşref (Ünaydın): (1892-1959). 24/25 Ekim 1919 tarihinde Amasya'da Mustafa Kemal Paşa ile harekât-ı milliyenin karakteri konusunda bir mülâkat yapan Tasvir-i Efkâr gazetesi muhabiri. Daha sonra İstanbul milletvekilliği (1923-1933), Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (1933-1934), Elçilik (1934-1946), Balkan Birliği ve Türk Dil Kurumu Genel Sekreterliği yapmıştır.

Rüstem Bey: 20 Eylül 1919 tarihinde Mustafa Kemal'in General Harbord heyetiyle konuşma yaptığı sırada yanında bulunan kişilerden biri.

Rüştü Paşa: (1872-1926).Tümgeneral. Dokuzuncu Tümen Komutanı. TBMM II.dönem Erzurum üyesi. 1926'da İzmir'de Gazi Mustafa Kemal'e yapılan suikaste ismi karışmış, idam edilmiştir.

Sabri Bey: Hilmi Bey'in katlinden sonra göreve gelen ve millî teşkilâta hizmetlerinden dolayı 21 Ekim 1919 tarihinde kendisine Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti Başkanı Mustafa Kemal tarafından bir teşekkür telgrafı gönderilen Eskişehir Mutasarrıfı.

Sadettin Ferit Bey: İstanbul Barosu İkinci Başkanı.

Sadık Bey: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Sadullah Efendi: Osmanlı Meclisi Siirt üyesi. Erzurum Kongresinde Temsil Hey'eti üyeliğine seçilmiştir.

Saffet ARIKAN: Kültür Bakanı. Yeni harflerin kabulünün 10.yılı dolayısıyla Atatürk'e çektiği telgrafa cevaben 9 Ağustos 1938 tarihinde bir telgraf gönderilmiştir.

Saffet Bey: Kurmay Binbaşı. İstanbul'dan Anadolu'ya geçen subaylardan.

Safiye Hanım: Burdur Mutasarrıfı Ali Ulvi Bey'in eşi, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Sait: Gemlik'te, okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinden dolayı 28 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemal'in memnuniyetini ifade eden telgraf gönderdiği bir vatandaş.

Sait Bey: Kütahya Mutasarrıfı.

Sait Molla: (?-1936). Hukuk tahsili yaptı. Mütareke döneminde Damat Ferit Paşa hükümetinde Adliye Müsteşarlığına, Şura-i Devlet ikinci başkanlığına atandı. İngiliz ajanı Rahip Frew ile İngiliz Muhipleri Cemiyetini kurdu. Kurtuluş savaşı sonrası Romanya'ya kaçtı. Yüzellilikler listesine alındı (1924), vatandaşlıktan çıkarıldı (1927).

Sait Paşa: İstanbul hükümetinin Konya'ya 12.Kolordu Komutanı olarak atadığı, Mustafa Kemal'in kabul etmediği paşa.

Salih BOZOK: (1881-1954). Mustafa Kemal'in başyaveri. TBMM II-VI.dönemler Bozok (Yozgat), Bilecik üyesi.

Salih Paşa: (Hulûsi, Kezrak, 1864-1939). Nazır. Sadrazam, Bahriye Nazırı olarak ünlüdür. Amasya görüşmelerine gelen heyette de yer almıştır.

Sally Clade: Eskişehir'de İngiliz Kontrol subaylarının komutanı olan general.

Sami Bey: Eskişehir Eski Mutasarrıfı. Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Selahattin Bey: (Çolak, Hüseyin, Köseoğlu 1882-?). Albay. İstanbul'da Harbiye Nezareti Harbiye Dairesi Başkanı iken Refet Bey'in yerine 3.Kolordu Komutanlığına getirilmiştir. TBMM I.dönem Mersin milletvekili.

Servet Bey: (Süleyman, ORKUN; 1881-1943). Osmanlı Meclisi üyesi, Erzurum Kongresi Trabzon delegesi. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti üyesi.

Seyfi Bey: Kurmay Yarbay. İstanbul'dan Anadolu'ya geçen subaylardan.

Seyyit Cutani: Hindistan Merkezî Hilâfet Komitesi Reisi. Mustafa Kemal, 9 Kasım 1922 tarihinde kendisine bir mektup göndererek büyük zaferi bildirmiştir.

Sivas Kongresi: Sivas'ta 4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında İstanbul ve Anadolu'nun değişik bölgelerinden gelen 38 delegenin katılmasıyla toplanan millî kongre.

Sulh ve Selâmet-i Osmaniye Fırkası: Ocak 1919'da kurulmuştur. Kurucuları ulemadan Fazıl Efendi, Mehmet Ali, Hüseyin Hakkı ve Ferit Paşa idi. Birinci Dünya savaşında yenilginin tek sorumlusunun İttihatçılar olduğunu iddia etmişlerdir. Partinin önderlerinden Ferit Paşa (TEK)'nin Damat Ferit hükümetinde yer alması dolayısıyla parti ile ilişkisi kesilmiştir. Bununla birlikte millî kongreye de katılmamışlardır. 1919 seçimlerine de katılmayınca tabanını kaybetmiştir.

Sultan Ahmet Han: Afgan Sefiri. İnönü ve Dumlupınar zaferlerini tebrik eden telgrafına TBMM Başkanı Mustafa Kemal tarafından 12 Nisan 1921 tarihinde cevabî bir telgraf çekilmiştir.

Sururiye Hanım: Şehit Asım Bey Okulu Öğretmenlerinden, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Süleyman Nazif: Türk şair, yazar (1869-1927).Diyarbakır'da memurluk, il gazetesinde başyazarlık yaptıktan sonra Paris'e kaçtı(1897).Yurda dönünce vilâyet mektupçuluğu verilerek Bursa'da meşrutiyetin ilânına kadar kaldı. Bazı gazetelerde siyasî ve edebî içerikli yazılar yazdı. Daha sonra devlet hizmetine girerek Basra (1909), Trabzon (1911-1912), Musul (1913), Bağdat (1914-1915) valiliklerinde bulundu. Mütareke döneminde İstanbul'a Fransız kuvvetlerinin girmesi üzerine "Kara Bir Gün" başlıklı yazısının yayımlanması (9 Şubat 1919), geniş yankılar uyandırdı. İngilizler tarafından Malta adasına sürgüne gönderildi. Siyasal felâketlerin acılarını, yurt sevgisini ve toplumsal sorunları konu edinen yazılar yazdı.

Süleyman Necati: (Güneri, 1892-1944). Vilâyât-ı Şarkıyye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Osmanlı Meclisi, TBMM I. ve V. dönemler Erzurum ve Zonguldak üyesi. Erzurum'da Albayrak gazetesi sahibi.

Süreyya Bey: (İbrahim, YİĞİT, 1881-1952). Sivas kongresinde delege. Osmanlı Meclisi, TBMM I-VIII. Dönemler Saruhan, Kocaeli üyesi.

Şakir Nimet Bey: Kurmay Yarbay. Halep Polis Müdürü. Halep'te Osmanlı camiasından ayrılmamak amacıyla meydana getirilmiş bir millî teşkilâtın yöneticisi.

Şattatzade Mustafa Ağa: 15 Eylül 1919 tarihinde Malatya Mutasarrıfı vasıtasıyla Mustafa Kemâl'in bir telgraf göndererek Kürtlerle Türklerin birlikte çalıştıkları hakkında bilgi verdiği Kürt aşiret reisi.

Şefik Bey: Suriye ve Filistin Müdafaa-i Kuvva-i Osmaniye Hey'eti Umumiye ve Gönüllü Kahire Fırkası Reisi ve Amman Çerkez Fırkası Komutanı.

Şefik Paşa: (Süleyman, 1864-?). Damat Ferit Paşa kabinesinde Harbiye Nazırı. Hilâfet Ordusu komutanı. Yüzelliliklerden.

Şehzade Ömer Faruk Efendi: (1898-1948). Son halife Abdülmecid'in oğlu. Almanya'da kurmay eğitimi aldı. Birinci Dünya Savaşında İtalyanlarla çarpıştı. Kurtuluş Savaşı sırasında, savaşa katılmak amacıyla gizlice vapurla İstanbul'dan İnebolu'ya kadar geldiyse de karaşya çıkartılmadan Ankara hükümeti tarafından İstanbul'a gönderildi. Osmanlı hanedanının sınırdışı edilmesi üzerine Türkiye'den ayrılarak Fransa'ya gitti (1924). 1938'den sonra da Kahire'ye yerleşti.

Şerafettin: Üsteğmen. İstanbul'dan Kuvva-i İnzibatiye adına memur edilen asi komutanlarından olup, Düzce'de yakalanarak idam edilmiştir (28 Mayıs 1920).

Şerafettin Bey: Feka Kaymakamı. Temsil Hey'eti Başkanı Mustafa Kemal tarafından gönderilen bir telgrafla kuvva-i milliyenin iaşesinin temin edilmesi için yardımcı olması istenmiştir.

Şeref Bey: Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu Başkan Vekili.

Şevket Bey: Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu Başkan Vekili, Sinop milletvekili.

Şeyh Sunusî: Diyarbakır'da Şeyh Abdülşerif Elsünûsî Hazretleri. Ramazan bayramını tebrik eden telgrafına karşılık 12 Haziran 1921 tarihinde TBMM Başkanı Mustafa Kemal tarafından cevabî bir telgraf gönderilmiştir.

Şeyh Şemsettin Efendi: Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Hey'eti üyesi (16 Mart 1920).

Şükrü Bey: Atatürk'ün Adatepe torpitosuyla Dolmabahçe-Yalova arasında bir gezi yaptığı sırada (27 Temmuz 1933) Harp Filosu Komutanı.

Şükrü Efendi: Tokat mülga Rufaî şeyhi. Yeniliklere karşı gösterdiği ilgiden dolayı 8 Eylül 1925 tarihinde Gazi Mustafa Kemal tarafından teşekkür telgrafi gönderilmiştir.

Şükrü KAYA (1883-1959). TBMM II-V. Dönemler Muğla üyesi. Ziraat, İçişleri, Dışişleri Bakanı.

Şükrü Refi: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Şükrü TEZER: Teğmen. Birinci Dünya Savaşı yıllarında Atatürk'ün yaveri. Atatürk'ün 16.Kolordu, II.Ordu ve VII.Ordu Komutanlığı sırasındaki olayları "Atatürk'ün Hatıra Defteri (TTK Yayını, Ankara, 1972.)" adıyla yayımlamıştır.

Tahir Bey: Medrese-i Hattatin Tezhip öğretmeni. Kendisine, gönderdiği bir levhadan dolayı Mustafa Kemâl tarafından 15 Haziran 1923 tarihinde bir teşekkür telgrafi gönderilmiştir.

Tahsin Bey: (Uzer, 1879-1938). Osmanlı Meclisi, TBMM I-V. Dönemler milletvekili. Genel müfettiş (Trabzon'da).

Talat Paşa: Kırcaali'li Ahmet Vasıf Efendi'nin oğludur. 1874'te doğdu. Rüştüye öğreniminden sonra Selânik Hukuk Okuluna bir süre devam etmiştir. Meşrutiyetten önce Selânik Posta Başkâtipliği yapmıştır. Bu sırada İttihat ve Terakki Cemiyetinde önemli rol almıştır. İçişleri Bakanı, 4 Şubat 1917'de Sadrazam olmuştur. Mütareke sırasında Almanya'ya giden Talât Paşa, 15 Mart 1921 günü bir Ermeni komitacısı tarafından Berlin'de öldürülmüştür.

Tayfur SÖKMEN: (1892-1980).Hatay Devleti Cumhurbaşkanı ve siyaset adamı. 1937'de Milletler Cemiyeti kararıyla Hatay'da yapılan milletvekili seçimlerinden sonra Hatay Devleti Cumhurbaşkanlığına getirildi (2 Eylül 1938). Hatay'ın Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmasından sonra bu görevi sona eren Tayfur Sökmen, Antalya (1939-1950) ve Hatay (1950-1954) milletvekili olarak yasama görevini sürdürdü. 1969'da Cumhuriyet Senatosu kontenjan senatörlüğüne seçildi. 1975'te siyasî hayattan çekildi.

Tayyar Paşa: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Tayyare Cemiyeti (Türk Hava Kurumu): Sivil havacılığın geliştirilmesine çalışmak, askerî ve sivil havacılığa destek ve yardımcı olmak, yurtiçi ve yurtdışı hava taşımacılığı yapmak amacıyla kurulmuş, kamuya yararlı dernek. 16 Şubat 1925 tarihinde kurulmuştur.

Teceddüd Fırkası: Birinci Dünya Savaşı sonunda İttihat ve Terakki Partisi dağılınca, partinin son kongresinde (Kasım 1918) Teceddüd Fırkasının kuruluşuna karar verdiler. Teceddüd Fırkası, 5 Mayıs 1919'da Damat Ferit hükümetinin kararıyla kapatıldı. Üyelerinden bir bölümü Divan-ı Harpte yargılandı, bir bölümü Osmanlı Meclisi Meb'usana ve TBMM'ye katıldı.

Tekâlif-i Milliye Emirleri: Sakarya Savaşı öncesi halkın millî mücadeleye katkısını artırmak için yayımlanan 10 emir (7-8 Ağustos 1921). Mustafa Kemal, TBMM tarafından başkomutan olarak görevlendirilince ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için bedeli sonradan ödenmek üzere halkın elindeki yiyecek ve giyecek maddelerinin yüzde kırkının, araba, koşum ve binek hayvanlarının yüzde yirmisinin, halkta bulunan bütün silâhların alınmasını, ayrıca her evden bir takım çamaşır, bir çift çorap ve çarık toplanmasını öngören emirler yayımladı. Her ilçede kurulan Tekâlif-i Milliye komisyonları, bu malzemeyi toplayıp ilgili yerlere iletiler.

Temps: 1861'de kurulmuş Fransız gazetesi. Le Temps.

Teşkilât-ı Ahmediye: Damat Ferit Paşa hükümetinin Dahiliye Nazırı Ali Kemal, Sait Molla ve Rahip Frew'in Ahmet Anzavur ayaklanmasını desteklemek amacıyla kurdukları cemiyet.

Tevfik Nevzat: Anzavur olayları sırasında Karacabey kaymakamı. İsyancılara yardımcı olmuştur.

Tevfik Paşa: (Ahmet, Okday, 1845-1936). İstanbul hükümetinde Hariciye Nazırlığı, beş kez de sadrazamlık yapmış, son Osmanlı sadrazamı.

Tevhid-i Efkâr: Babası Ebuuziyya Tevfik'in başlattığı, ilk adı "Tasvir-i Efkâr" olan Velit Ebuuziyya'nın gazetesi. 1915'te kapanmış, 1940'ta yeniden "Tasvir-i Efkâr" adı ile yayımlanmıştır.

Times: Atatürk'ün 11 Aralık 1924 tarihinde siyasî partiler hakkında yazılı sorularına cevap verdiği yabancı gazete.

Tokat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Mondros mütarekesinden sonra, işgalci güçlerden de aldıkları destekle bölgedeki faaliyetlerini artıran Pontusçu Rumlara karşı "Karadeniz Türkleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin bir şubesi olarak açılmış, 20 Mart 1919 tarihinden itibaren Tokat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adını almıştır. Erzurum

kongresinden sonra Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin; Sivas kongresinden sonra da 11 Aralık 1919 tarihinden itibaren de Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin bir şubesi olarak millî faaliyetlerine devam etmiştir.

Topçu Binbaşı İsmail Hakkı Bey: Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri.

Toros Tünelleri: İstanbul-Hicaz Demiryolunun Toros dağlarından geçişini sağlayan tüneller.

Totu Hanım: Hacı Alibeyzade Nazif Bey'in eşi, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Towshend: (Charles, 1861-1924). İngiliz general. Birinci Dünya Savaşında görev yaptığı Irak cephesinde esir alındı (1916). Esareti sırasında Heybeliada ve Büyükadada oturmasına izin verildi (1916-1919). İzzet Paşa hükümeti, mütarekeye karar verince İngilizlere arabulucu olarak gönderildi. Mütarekeden sonra Türk dostu olarak Londra'da Türklerin haklarını savundu. Millî Mücadele döneminde Anadolu'ya gelerek (Temmuz 1922), Konya'da Mustafa Kemal ile görüştü.

Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Trakya'nın işgal edileceğinden duyan Edirnelilerin bazıları, İstanbul'da toplanarak bölgenin haklarını savunmak amacıyla bir cemiyet kurmaya karar vermişlerdir. Batı Trakya için de buranın Türklerde kalmasını sağlamak amacıyla Garbî Trakya Cemiyeti kurulmuştur. Bu arayışlar sonunda, 1 Aralık 1918 tarihinde Doğu Trakya'nın Türkiye'den koparılmasını önlemek amacıyla Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk u Osmaniye Cemiyete resmen kurulmuştur. Bölgedeki millî faaliyetler, bundan sonra bu cemiyet tarafından yürütülmüştür.

Tuhafiyeci Yahya: Gemlik'te, okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinden dolayı 28 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemal'in memnuniyetini ifade eden telgraf gönderdiği bir vatandaş.

Türkiye Komünist Partisi: Mustafa Suphi tarafından 1920'de Bakû'de kuruldu. Mustafa Suphi, 1919'da Bakû'de Enver Paşa'nın üvey kardeşi Nuri Paşa (Killigil), Halil (Kut) Paşa, Dr.Fuat Sabit, Süleyman Sami, Baha Sait ve arkadaşları tarafından kurulan Türkiye Komünist Fırkasını dağıttı, partideki İttihatçıları uzaklaştırdı, kendi arkadaşlarıyla ve kendi denetiminde bir parti kurdu. Mustafa Suphi'nin ölümünden sonra Halk İştirakiyyun Fırkası ile birleşti. Bu partinin ideolojisi cumhuriyet döneminde de Türkiye Komünist Partisi, Türkiye Birleşik Komünist Partisi gibi isimlerle devam ettirildi.

Üniversite Talebe Birliği: Anadolu'yu uyarmak için bir "Tenvir Hey'eti" kuran üniversite talebe birliğine Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, 20 Mart 1925 tarihinde başarı dileklerini bildiren bir telgraf çekmiştir.

Vahidettin (VI.Mehmet): (1861-1926). Birinci Dünya Savaşı, Osmanlı İmparatorluğu ve müttefiklerinin yenilgisiyle sona ermek üzereyken 4 Temmuz 1918'de son Osmanlı padişahı olarak tahta çıktı. Bir taraftan Birinci Dünya Savaşı mağlûbiyetinin getirdiği problemlerle (Mondros Mütarekesi, Sevr Anlaşması ve sonuçları) uğraşırken, bir taraftan da İttihat ve Terakki Partisi mensuplarının işbaşından uzak tutulması ile uğraşmak mecburiyetinde kalmıştır. Bu arada Mustafa Kemal önderliğinde Anadolu'da başlayan millî mücadele hareketine de dört defa sadrazamlığa getirdiği Damat Ferit Paşa ile karşı koymaya çalışmıştır. TBMM'de, 1 Kasım 1922 'de saltanatla hilâfetin ayrılmasına ve saltanatın kaldırılmasına karar verildiği zaman, istifasını veren sadrazam Tevfik Paşa'nın yerine yeni bir sadrazam atama girişiminde bulunmayan Sultan Vahdettin, 17 Kasım 1922'de halife sıfatı üzerinde olduğu halde bir İngiliz gemisiyle Türkiye'yi terketti. 18 Kasım'da halifelikten düşürülen Vahdettin, önce Malta'ya, oradan da Mekke'ye gitti. Daha sonra San Remo'ya yerleşti.

Vakit: İstanbul'da 1917'de kurulan, cumhuriyet döneminde Asım, Hakkı, Tarık, Rasim Us kardeşler yönetiminde uzun süre yayın hayatında kalan gazete.

Vasilokopolis: Trikopolis'le birlikte teslim olan kurmay albay.

Vasıf Çınar: (1895-1935). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakaltesini bitirdi. İzmir'de öğretmenlik yaptı. İzmir'in işgalinde Redd-i İlpak Cemiyeti saflarında çalıştı. İzmir'in kurtuluşundan sonra Millî Eğitim Müdürlüğüne atandı. 1923'de Saruhan, 1927'de İzmir milletvekili oldu. 1924 ve 1927-1930 yılları arasında iki defa Millî Eğitim Bakanlığı yaptı. 1931'den sonra Türkiye'nin Prag, Budapeşte elçilikleriyle, Roma ve Moskova büyükelçiliklerinde bulundu.

Vehbi Bey: Niğde milletvekili.

Vehbi Bey: (Bolak, Mehmet, 1882-1948). Osmanlı Meclisi, TBMM I-II. Dönemler Karesi (Balıkesir) üyesi. Maarif (Millî Eğitim) Vekili.

Vehbi Efendi: Konya vali vekili olarak atanan ulema-i kiramdan bir kişi.

Veli Bey: İstanbul'dan Anadolu'ya geçen milletvekili.

Velit Ebuziya: 13 Ekim 1919 tarihinde Atatürk'e kuvva-i milliyenin vaziyeti hakkında soru gönderip onların cevaplarını yayımlayan Tasvir-i Efkâr gazetesi başyazarı.

Venizelos: (Elefterios, 1864-1936). Kurtuluş Savaşı başında Yunanistan başbakanı. 1920'de seçimi kazanamadı. Lozan Konferansında Yunan başdelegesidir. Daha sonra da başbakanlık yapmıştır. Girit'te isyan edip yenilerek yurt dışına kaçmıştır.

Vrangel Ordusu: 1917'den sonra Bolşeviklerle savaşan Rus generali Pyotr Nikoloyeviç Vrangel'in (1878-1928) ordusu.

Washington: George (1732-1799), Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk başkanı. Onun adı verilen ABD başkenti.

Wilson: Thomas Woodrow (1856-1924). Amerika Birleşik Devletlerinin 1913-1920 yıllarında başkanı. Birinci Dünya Savaşı sonunda, dünyaya yeni bir düzen verilmesini amaçlayan on dört maddelik prensipleriyle gündeme gelmiştir.

Wortsh Alkinson: İngiltere hükümetinin Anadolu havalisi ile irtibat subaylığı ve istihbarat işlerini yapan görevli.

Yeşilordu: TBMM açıldıktan sonra Ankara'da kurulmuş bir dernek. Başlangıçta iç isyanlara karşı TBMM Hükümetine destek olmaya çalışmıştır. Daha sonra bolşevik eğilimli çalışmalar yaptığı için dağıtılmıştır.

Yirmiüç Nisan Millî Bayramı: TBMM'nin açıldığı 23 Nisan 1920'nin yıldönümünde 23 Nisan 1921'de kabul edilen bir kanunla bu gün millî bayram olarak kabul edilmiştir.

Yunus Nadi (ABALIOĞLU): (1879-1945).Kurtuluş savaşı sırasında Yenigün, 1924'te Cumhuriyet gazeteleri kurucusu, başyazarı. TBMM I-IV.dönemler Mentеше üyesi.

Yusuf AKÇURA: (1876-1935).Türk siyaset adamı, tarihçi. Kazan, İstanbul, Paris ve Rusya'da geçen çalkantılı bir hayattan sonra 1908 Meşrutiyetin ilânını takiben İstanbul'a döndü. Türkçülük akımının önde gelen savunucularından oldu. Türk Yurdu ve Türk Ocağı derneklerinde çalıştı, Türk Yurdu Dergisini yönetti. Türkçü düşünceye dayalı Millî Meşrutiyet Fırkası(1912), Millî Türk Fırkası (1919)'nın kurucuları arasında yer aldı. Kurtuluş Savaşı başlayınca Anadolu'ya geçti, millî harekete katıldı. Cumhuriyetten sonra İstanbul (1923-1934) milletvekilliği yaptı. İstanbul Edebiyat ve Ankara Hukuk Fakültelerinde tarih dersleri verdi. Oluşturulan Türk Tarih Kurumu'nun başkanlığına getirildi (1932).

Yusuf İzzet Paşa (MET): 1876 yılında Yozgat'ta doğdu. İbrahim Bey'in oğludur. 14 Nisan 1922 yılında ölmüştür. 28 Nisan 1894'te Harp Okuluna girmiş, 17 Ağustos 1896'da mezun olmuştur. 17 Ocak 1900'de Harp Akademisinden mezun olmuştur. Almanca, Fransızca, Rusça biliyordu.

Çeşitli askerî görevlerden sonra, 9 Kasım 1912'de Bağımsız Süvari Tümen ve 2.Kolordu Kurmay Başkanı, 7 Ocak 1914'te 3.Ordu Süvari Müfettişi, Temmuz 1914'te Süvari Tümen Komutanı, 10 Ocak 1915'te 10.Kolordu Komutanı, 6 Aralık 1917'de 14.Kolordu Komutanı, 9 Eylül 1916'da 1.Kafkas Kolordusu Komutanı, 6 Aralık 1917'de 14.Kolordu Komutanı, 28 Temmuz 1918'de Kuzey Kafkas Komutanı ve Askerî Temsilcisi, 8 Ağustos 1918'de tekrar 14.Kolordu Komutanı, 23 Temmuz 1921'de Batı Cephesinde İhtiyat Grubu ve sonra 3.Grup Komutanı oldu. 13 Eylül 1921-14 Nisan 1922 tarihleri arasında Bolu milletvekili sıfatıyla ölümüne kadar TBMM'deki görevine devam etti.

Yusuf Kemal: (Tengirşek, 1878-1969). Osmanlı Meclisi, TBMM I-VI, VIII. Dönemler Kastamonu, Sinop üyesi. İktisat, Adliye, Hariciye Vekili, Profesör.

Yusuf Razi Bey: Posta ve Telgraf Genel Müdürü (8 Mart 1920). Bir İngiliz memuruna bilgi aktardığı anlaşılmıştır.

Yüzbaşı Kemâl: Hamdi Paşa'nın yaveri. Bandırma'da Anzavur emrinde çalışmıştır.

Yüzbaşı Mahmut Celâlettin: Bandırma'da Anzavur emrinde çalışmıştır.

Yüzbaşı Şevket Hüseyin: Anzavur emrinde çalışmıştır.

Zahireci İsmail: Gemlik'te, okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinden dolayı 28 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemal'in memnuniyetini ifade eden telgraf gönderdiği bir vatandaş.

Zalül Paşa: Mısır'da, evinde elli altı üyenin katıldığı bir kongre tertip ederek Mısır'ın istiklâlini ilân ettiğini açıklayan bir paşa.

Zaven Efendi: Ermeni Patriği. 1898-1906 yılları arasında Erzurum'da, 1909-1913 yılları arasında Diyarbakır'da piskopos olarak çalışan Zaven Efendi, Eylül 1913'te İstanbul Ermeni Patriği seçilmiş, ancak zararlı faaliyetleri sebebi ile 1916'da Bağdat'a gönderilmiş, 1918'de Mondros Mütarekesini müteakip İstanbul'a dönmüştür. Bağımsız bir Ermenistan kurulması için bir teşkilât kurmuş, silâh ve para yardımı toplayarak maddî yönden katkı yapmaya çalışmıştır.

Zehra Hanım: Dördüncü Kolordu Askeralma Dairesi Başkanı Kurmay Albay İsmail Hakkı Bey'in kızı, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Zehra Hanım: Çekirgezade Hüseyin Efendi'nin eşi, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Zekâi Bey : Adana milletvekili. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Grubu üyesi.

Zeki Bey: Osmanlı Meclisi Gümüşhane üyesi. İşgalden sonra TBMM'ye gitmeyerek Trabzon'a geçmiş ve kuvva-i milliye aleyhine faaliyette bulunmuştur.

Zekiye Hanım: Bahattin Bey'in kızı, Burdur Müdafaa-i Hukuk Kadınlar Cemiyeti Faal Üyesi.

Zeyn: Millî birliği bozmak ve memleketin bölünmesine sevk amacıyla düşman emellerine alet olan, İstanbul'da yayımlanan Kürtçe bir gazete.

Zeynelabidin: Konyalı. Ahali, Hürriyet ve İtilâf Partisi ilerigelenlerinden, Tealî-i İslâm Cemiyeti üyesi. Biga hadisesi ve Teşkilât-ı Ahmediye yöneticilerinden biri. Yüzellilikler listesiyle yurtdışına çıkarılmıştır.

Zeytinci Mustafa: Gemlik'te, okuma ve yazmayı bir haftada öğrenmek gayretini gösterdiğinden dolayı 28 Eylül 1928 tarihinde Gazi Mustafa Kemal'in memnuniyetini ifade eden telgraf gönderdiği bir vatandaş.

Ziya Bey: Trabzon'da eski Müdafaa-i Hukuk Reisi.

Ziya Efendi: Eskişehir Mutasarrıflığında merkez memuru. Görevinden uzaklaştırılarak emekliye ayrılmıştır.

Ziya GÖKALP: (1876-1924). İkinci Meşrutiyetin ilânından sonra Diyarbakır'da İttihat ve Terakki Partisinin şubelerini kurdu (1908). 1912 yılında Ergani sancağından milletvekili seçildi. Türkçülük kavramının gelişmesinde öncülük etmiştir. Düşüncelerini yaymak için, bilimsel (sosyolojik) çalışmalarının yanında şiire de başvurmuş, sanatı bir araç gibi kullanarak çoğu didaktik nitelikte birtakım manzumeler yazmıştır.

Zolther: Yüzbaşı. Samsun'da askerî kontrol memuru.